

ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ІОАНИКІЙ
ГАЛЯТОВСЬКИЙ

КЛЮЧ
РОЗУМІННЯ

АКАДЕМІЯ НАУК
УКРАЇНСЬКОЇ
РСР

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ім. О. О. ПОТЕБНІ

**ПАМ'ЯТКИ
УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ
XVII ст.**

*Серія публіцистичної
та полемічної літератури*

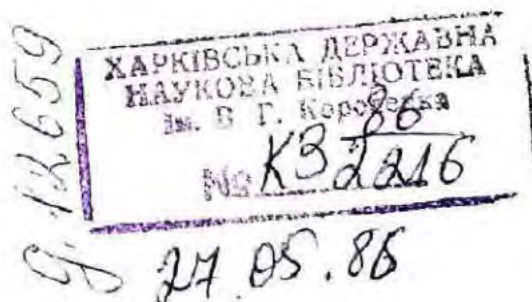
КИЇВ НАУКОВА ДУМКА 1985

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ім. О. О. ПОТЕБНІ

ІОАНИКІЙ
ГАЛЯТОВСЬКИЙ

КЛЮЧ РОЗУМІННЯ

Підготувала до видання
І. П. ЧЕПІГА

КИЇВ НАУКОВА ДУМКА 1985

В книге собраны произведения украинского писателя и культурного деятеля второй половины XVII в., воспитанника, преподавателя и ректора Киево-Могилянской коллегии, автора первого на Украине курса риторики Иоанникия Галятовского. Содержит редкий материал для исследования истории украинского языка второй половины XVII ст. и развития его функциональных стилей, прежде всего научного, ораторского, публицистического. Состоит из вводной части, текстов с комментариями, словаря малопонятных слов.

Для исследователей — языковедов, литературоведов, историков, философов, преподавателей вузов, студентов.

У книзі зібрані твори українського письменника і культурного діяча другої половини XVII ст., вихованця, викладача і ректора Києво-Могилянської колегії, автора першого на Україні курсу риторики Іоанникія Галіатовського. Містить винятковий матеріал для дослідження історії української мови другої половини XVII ст. і розвитку її функціональних стилів, передусім наукового, ораторського, публіцистичного. Складається з вступної частини, текстів з коментарями, словника малозрозумілих слів.

Для дослідників — мовознавців, літературознавців, істориків, філософів, викладачів вузів, студентів.

Відповідальний редактор

В. В. Німчук

Рецензенти

М. М. Пещак, В. І. Кречотень

Редакція мовознавства

Г $\frac{4602010000-459}{M221(04)-85}$ 486-85

© Видавництво «Наукова думка», 1985

«КЛЮЧ РОЗУМІННЯ» ІОАНИКІЯ ГАЛЯТОВСЬКОГО — ВИДАТНА ПАМ'ЯТКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ XVII ст.

Творчість Іоаникія Галятовського — видатного українського письменника-полеміста і публіциста — припадає на другу половину XVII ст. Гереможно закінчилася національно-визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького, відбулося воз'єднання Лівобережної України й Києва з Росією, проте Правобережжя фактично до кінця XVIII ст. залишалося під владою Польщі. Андрусівське перемир'я 1667 р. між Росією й Польщею закріплювало за Польщею Правобережну Україну і Білорусію. Продовжувалася агресія на українські землі з боку султанської Туреччини. Особливо терпіли від неї Поділля й південна Київщина. Наступні після Б. Хмельницького українські гетьмани переслідували в основному свої класові інтереси і щонайменше дбали про долю широких народних мас. Гетьманські міжусобиці роз'їдали країну зсередини. Усе це важким тягарем лягало на плечі народу, який продовжував терпіти феодальний гніт з боку українського панства і польської шляхти на Правобережжі і того ж таки панства і царизму на Лівобережжі.

У другій половині XVII ст. в різних районах як Лівобережної, так і Правобережної України не припинялася антифеодальна боротьба народних мас. Особливо активізувалася вона під впливом селянської війни 1667—1671 рр. у Росії, очолюваної Степаном Разіним. На Правобережній Україні селянські виступи сприяли посиленню руху за воз'єднання з Росією. Проте царський уряд не наважувався здійснити це воз'єднання, щоб не викликати конфлікту з Польщею, яка була потрібна Росії як союзник у війнах проти Туреччини й Швеції¹.

Важливим центром громадсько-політичного життя на Україні в другій половині XVII ст. була Києво-Могилянська колегія, якій належало провідне місце в боротьбі проти езуїтсько-католицької експансії та унії. Києво-Могилянська колегія була видатним осередком науки й освіти в усьому східно- та південнослов'янському світі, а також у деяких інших країнах Європи, зокрема Греції, Молдавії тощо.

У духовному житті України в другій половині XVII ст. значне місце займала схоластика. В оцінці творчості українських культурних діячів

¹ Історія Української РСР : У 8-ми т., 10-ти кн. К., 1979, т. 2, с. 172.

тривалій час побутувала хибна думка, яка ґрунтувалася на неправильному розумінні схоластики виключно як казуїстики. А звідси й твердження про цілковиту відірваність культури цього періоду від життя².

З точки зору громадянського історика підійшов до вивчення цього періоду М. Костомаров, який відзначив, що його увагу І. Галятовський привернув передусім живим інтересом до потреб тодішнього суспільства, зокрема потреб політичного і громадського життя³. П. Житецький також бачив в українському письменстві XVII ст. «живу душу, яка постійно відгукувалася на всі поточні явища життя живим голосом. Це був той самий голос, який чуємо ми в південноруських думках»⁴. Щодо І. Галятовського, то, на думку П. Житецького, він у своїх трактатах «не проронив жодного слова всупереч народному почуттю»⁵.

Сучасна наука розглядає схоластику як певний історичний етап розвитку філософії, коли духовне життя суспільства повністю підпорядковане теології. Панування релігійного світогляду зумовлювало й той факт, що всякі соціальні рухи одночасно були відступом від панівного віровчення і тому кваліфікувалися по відношенню до нього як ересь⁶. «Середні віки приєднали до теології і перетворили в її підрозділи всі інші форми ідеології: філософію, політику, юриспруденцію. Внаслідок цього всякий суспільний і політичний рух змушений був прибирати теологічну форму»⁷.

Вищим критерієм істинності будь-якого твердження, на думку схоластів, є його відповідність святому письму. Тому твори середньовічних письменників рясніють посиланнями на книги святого письма і представників християнської патристики. Насправді схоластика була не відривом від життя, а «його суперечливим і опосередкованим відображенням»⁸.

Місце й рік народження І. Галятовського невідомі. Навчався в Києво-Могилянській колегії в 40-х роках XVII ст.⁹ До 1650 р. закінчив колегію, прийняв чернецтво на Волині, переїхав до Куп'ятицького монастиря й знову повернувся до Києва, щоб стати викладачем колегії, ректором якої був на той час Л. Баранович. 1659 р. ректором колегії було призначено І. Галятовського.

Це був тяжкий період в історії колегії. У післямові до першого видання «Ключа разумѣнія» (1659 р.) І. Галятовський так характеризує його: «Не дивуйса, чителнику, ты(м) помыл(ъ)кам(ъ), котры са в той книзѣ

² Див., наприклад, дореволюційні дослідження творчості І. Галятовського: *Терновский Ф.* Южнорусское проповедничество XVI и XVII века (по латино-польским образцам).— Киев, 1869.— 123 с.; *Антоний*, епископ выборгский. Гомилетика Иоанникия Галятовского в связи с характеристикой южнорусской схоластической проповеди: Проб. лекция, чит. в присутствии профессоров и студентов Казан. духов. акад. 14 окт. 1870 г.— В кн.: Антоний, епископ выборгский. Из истории христианской проповеди: Очерки и исслед. Спб., 1892, с. 413—439; *Сумцов Н. Ф.* Иоанникий Галятовский: (К истории южнорус. лит. XVII в.).— Киев, 1884.— 85 с.

³ *Костомаров Н.* Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей.— Спб., 1874, отд. 2, с. 356—379.

⁴ *Житецкий П.* Очерк литературной истории малорусского наречия в XVII и XVIII вв.— Киев, 1889, ч. 1, с. 162.

⁵ Там же.

⁶ *Нічик В. М.* До питання про схоластичність філософських курсів у Києво-Могилянській академії.— В кн.: Від Вишенського до Сквороди. К., 1972, с. 61.

⁷ *Енгельс Ф.* Людвіг Фейербах і кінець класичної німецької філософії.— Маркс К., Енгельс Ф. Твори, т. 21, с. 299.

⁸ *Нічик В. М.* Зазнач. праця, с. 61.

⁹ *Сумцов Н. Ф.* Зазнач. праця, с. 17.

зна(й)дую(т), бо таа книга такого часу робилася, в(ъ) котрый большъ есмо утѣкали и на смѣрть, нежели на книгу твою погладали» (253 зв.)¹⁰.

На посаді ректора Києво-Могилянської колегії І. Галятовський гідно продовжував справи своїх попередників, зокрема політичного, освітнього і церковного діяча та письменника Л. Барановича, він багато зробив для відродження колегії після воєнних дій на Україні в 50-х роках XVII ст., дбав про те, щоб процес навчання в ній здійснювався на рівні вищої європейської школи. У стінах колегії продовжував працювати своєрідний громадсько-політичний гурток професорів, у якому провідна роль належала Л. Барановичу, І. Гізелю, І. Галятовському, А. Радивилівському. У своїх працях та курсах лекцій професори колегії прагнули дати оцінку найголовнішим подіям часу¹¹. Викладачі колегії були організаторами боротьби проти католицької експансії та унії за зміцнення православ'я, що було власне пропагандою патріотизму, утвердженням національної та державної цілісності українського народу, виявленням прагнення остаточно злиття з російським народом. Разом з тим прогресивна суспільно-політична думка Києво-Могилянської колегії передбачала відстоювання ідеї визволення слов'янських народів від турецького гніту.

Значне місце в духовному житті українського народу тієї доби займала полемічно-публіцистична проповідь, яка в умовах XVII ст. переросла релігійні рамки і була активним засобом ідеологічного впливу на населення.

Проповідництвом І. Галятовський займався одночасно з викладанням у Києво-Могилянській колегії. За тодішніми традиціями, викладачі колегії повинні були складати і проголошувати проповіді. Крім того, читаючи курс риторики в колегії, І. Галятовський викладав принципи побудови проповіді. Усвідомлення необхідності розвитку нового типу казань спонукає письменника до написання спеціального посібника для складання проповідей. У 1659 р. в друкарні Києво-Печерської лаври І. Галятовський опублікував збірку своїх проповідей під назвою «Ключъ разумѣнія» (далі «Ключъ»), в кінці якої вмістив перший вітчизняний курс гомілетики — трактат «Наука, албо способъ зложеня казаня».

Займаючи посаду ігумена Києво-братського монастиря і ректора Києво-Могилянської колегії, І. Галятовський конфліктував з наглядцем київської митрополії мстиславським єпископом Мефодієм, проти якого була вороже настроєна значна частина українського вищого православного духовенства¹². У 1664 р. суперечності між І. Галятовським і Мефодієм настільки загострилися, що письменник змушений був залишити Київ¹³. Тимчасово він опинився на території володінь Польської держави, зокрема у Львові. З передмови-присвяти львівському єпископові Афанасію Желиборському, доданої до третього видання «Ключа», довідуємось, що письменникові надав притулок у Львові саме Желиборський (4 зв. нн.). У Львові І. Галятовський зайнявся доопрацюванням цього твору з метою підготовки

¹⁰ Тут і далі у дужках після цитати подаємо номер аркуша цитованого твору.

¹¹ Історія Української РСР, т. 2, с. 173.

¹² *Зингорн В.* Очерки из истории Малороссии XVII в. : Сношения малорос. духовенства с моск. правительством в царствование Алексея Михайловича. — М., 1899, с. 168, 195—198.

¹³ Там же, с. 229.

нового видання, а також здійснив два видання збірника оповідань-легенд під назвою «Небо новое» (1665 і 1666 рр.).

Де ще довелося побувати І. Галятовському, крім Львова, перед тим, як повернутися до Києва, точних відомостей немає. У трактаті «Месія правдивий», створеному під час перебування на Правобережжі, він так характеризує умови, в яких доводилося працювати: «Не маючи обітели своєї, але тулаючися и блукаючи по свѣту, в(ь) чужих обителях сію книгу писалемъ» (3 нн. — 3 зв. нн.). Багатий матеріал про колоніальний гніт польської шляхти, зібраний у цей час, використав письменник пізніше у викривальному антикатолицькому трактаті «Fundamenta» (1685 р.).

Про те, що крім Львова І. Галятовський побував у Луцьку, Слуцьку, Мінську, свідчать такі факти: повернувся він у Київ із Слуцька (лист Л. Барановича до С. Полоцького¹⁴); у трактаті «Stary kościół» письменник вказує, що матеріал для своїх творів він черпав із книг, які збирав у Києві, Чернігові, Львові, Луцьку, Слуцьку та інших містах (14 нн.); до Києва І. Галятовський привіз завершений трактат «Месія правдивий» і рецензію на нього ігумена Мінського монастиря Іосифа Ходоновича.

1668 р. наглядача київської митрополії Мефодія було вислано з Києва. Цього ж року сюди повернувся І. Галятовський і зайнявся виданням трактату «Месія правдивий». Налагодивши справу з його надрукуванням, письменник виїхав до Новгород-Сіверського, де на той час була резиденція чернігівського архієпископа Лазаря Барановича, який призначив І. Галятовського настоятелем Єлецького монастиря в Чернігові з тим, щоб у майбутньому висвятити його у архімандрити. Сам І. Галятовський про це згадує в одному з оповідань «Скарбниці потребной» (14). Потрібно було закріпити старі й нові маєтності за Єлецьким монастирем і роздобути кошти на відновлення монастирських будов. З цією метою І. Галятовський у жовтні 1670 р. відвідує Москву, що зафіксовано в монастирському запису¹⁵, а також відбито в одному з оповідань «Скарбниці потребной» (17 зв.). В дарунок царській сім'ї І. Галятовський привіз кілька примірників «Месії правдивого». У Москві він виголосив дві промови, одну — коли підносив книги цареві і царевичам, другу — 9 жовтня в церкві в присутності царя¹⁶. Складені вони з уривків казань «Ключа», але в перекладі російською мовою. В. Ейнгорн висловив слушний здогад, що І. Галятовському міг допомогти здійснити такий переклад хтось із колишніх київських випускників, що жили й працювали в Москві і з якими він був знайомий. Як свідчення цього В. Ейнгорн наводить листування І. Галятовського з Є. Славинецьким та С. Полоцьким¹⁷. Обидві промови викликали чималий інтерес і абсолютне схвалення в Москві. Піднесений зошит з текстами промов звелено було розкішно опрацювати. Списки з них розповсюдилися по Москві¹⁸.

Слідом за Є. Славинецьким І. Галятовський своїми проповідями, проголошеними в Москві, сприяв перенесенню традицій українського пропо-

¹⁴ Письма преосвященного Лазаря Барановича. — Чернигов, 1865, с. 52.

¹⁵ Амвросий. История Российской иерархии. М., 1815, ч. 6, с. 495.

¹⁶ Эйнгорн В. Речи, произнесенные Иоанником Галатовским в Москве в 1670 г. — М., 1895. — (Відбитка з «Чтений в Император. о-ве истории и древностей рос. при Моск. ун-те», 1895, кн. 4, г. 175). Тут є і тексти промов.

¹⁷ Там же, с. V.

¹⁸ Там же, с. IV.

відництва в Росію, а також перетворенню проповіді у вид панегірика на честь можновладців. Згодом цю справу продовжили такі українські проповідники, як Д. Ростовський, С. Яворський, Ф. Прокопович.

Стосунки І. Галятовського з царським двором сприяли зближенню українського духовенства з московським патріархом, а також допомогли певною мірою тому, що церковне проповідництво стало швидше розвиватися в Москві, пожвавився обмін культурними цінностями з Росією. 1672 р. у Москві відкривається спеціальна книжкова лавка Києво-Печерського монастиря, в якій серед книг були представлені «Ключь» і «Месія правдивий» І. Галятовського.

Помер І. Галятовський 1688 р. в Чернігові, де прожив останні майже два десятиліття. З-під його пера за цей період вийшла низка творів, написаних українською і переважно польською мовами. Похований у Чернігові.

* * *

І. Галятовський увійшов в історію української культури насамперед як проповідник і автор першого вітчизняного трактату з гомілетики.

Найпопулярніший його твір — збірка проповідей «Ключь разумній» і доданий до неї трактат «Наука, албо способь зложенъ казанъ» — витримав кілька видань. Перше з них (1659 р.) відкривалося передмовою «Чителнику ласкавый», де пояснювалась назва книги: «Ключемъ її названо, поневажъ священникомъ до каза(н)ъ двери ѿ(т)мыкаеть» (I, 1 зв. нн.)¹⁹. Далі йде «Предмова до священниковъ законныхъ и свѣцкихъ», в якій викладена мета книги: «жебы священники (не мовлю ѿ ты(х), которы умѣють), самы собѣ на н(д)ли и на ста могли учинити и повѣдати казанна, поглядаючи на мон» (I, 2 нн.). З 32 проповідей 20 приурочувалися до так званих господніх свят, 12 — до свят богородичних. Отже, зразки проповідей не охоплювали всіх випадків проповідницької практики, тому І. Галятовський 1660 р. видає доповнення до «Ключа» — «Казаня приданыи до книги «Ключь разумній» названои»²⁰, до складу якого входили трактат «Наука коротка,

¹⁹ Тут і далі при посиланнях на перше видання «Ключа» позначаємо його римською цифрою I; далі будемо позначати друге видання «Ключа» (1663 р.) римською цифрою II; при посиланні на «Казаня приданыи» умовно позначатимемо їх римською цифрою IV.

²⁰ Деякі дослідники помилково вважали «Казаня приданыи» другим виданням «Ключа», див.: Сумцов Н. Ф. Указ. соч., с. 22; Филарет [Гумилевский]. Обзор русской духовной литературы. — Спб., 1884, с. 204; Петров Н. К истории южнорусской литературы XVII ст.: (Рец. на працю Сумцова М. Ф.). — Журн. М-ва нар. просвещения, 1885, ч. 238, апр., с. 320; Шляпкин И. А. Св. Дмитрий Ростовский и его время. — Спб., 1891, с. 6; Марковский М. Антоний Радзивилловский, южнорусский проповедник XVII в. — Киев, 1894, с. 53; Сопиков Н. Опыт российской библиографии. Спб., 1813, ч. 1, с. 128.

Тоді, коли вийшла робота М. Сумцова, І. Вагилевич у статті «Заметки о русской литературе» правильно визначив видання «Ключа» 1663 р. як друге (Онишкевич И. Руска бібліотека. Львов, 1884, т. 3, с. 150). Остаточне розв'язане питання видань «Ключа» С. Т. Голубевим (Отзыв о сочинении В. О. Эйнгорна «Очерки из истории Малороссии в XVII в.» — В кн.: Сношения малороссийского духовенства с московским правительством в царствование Алексея Михайловича. М., 1899. — Рец. проф. С. Голубева. Отдельный оттиск из «Отчета о XLII присуждении наград графа Уварова». — Спб., 1902, с. 46—47) та С. І. Масловим (Маслов С. До історії видання «Ключа разумній» Іоанкія Галятовського 1659 р. — В кн.: Етюди з історії стародруків. К., 1925, с. 6—10).

албо способ(ъ) зложена казана» (доповнення до першої «Науки») і казання, що можуть бути проголошені на неділі та інші свята. «Наука коротка...» містить ряд практичних порад щодо складання саме цих доповнених проповідей. У кінці «Казань приданыхъ» вміщено 95 оповідань-легенд про богородицю як матеріал, що можна використати при складанні нових проповідей.

1663 р. львівський друкар Михайло Сльозка здійснив друге видання «Ключа», механічно поєднавши видання 1659 р. і «Казаня приданыи». На титульному аркуші вказано: «Второе тупомъ издаса сіа книга». У кінці є запис: «Второе напечатована бысть сіа книга» (II, 141). Про те, що І. Галятовський не брав участі у цьому виданні, свідчить ряд фактів. Ніяких авторських змін у тексті немає, навіть пагінація аркушів механічно поєднана — спочатку йде пагінація першого видання «Ключа», потім «Казань приданыхъ». Присвята Гедеону Четвертинському зроблена від імені М. Сльозки. Якби І. Галятовський брав участь у цьому виданні, він не проминув би посвятити його комусь із можновладців від свого імені, як це він робив раніше. Деякі формальні зміни М. Сльозка все-таки вніс у цю працю порівняно з першим виданням «Ключа» і «Казанями придаными». Так, багато надрядкових літер внесено в рядок; послідовно заставною літерою виділено початок нарації (конклюдія залишилася невиділеною), на полі визначено цитати з псалтиря, які зустрічаються досить часто.

Утретє «Ключъ» було надруковано 1665 р. тим же М. Сльозкою у Львові, але за участю автора — «зъ поправою и прида(т)ками» — як відзначено на титулі цього видання. І. Галятовський додав до попередніх публікацій «Ключа» і «Казань приданыхъ» 12 проповідей на неділі, 4 похоронні казання і 4 проповіді на свята різних святих. Правда, автор вилучив два казання, присвячені Антонію і Феодосію Печерським, які були вміщені в «Казаняхъ приданыхъ» і в «Ключъ» 1663 р. Матеріал вилучених казань письменник використав для створення інших проповідей.

До старих проповідей І. Галятовський вніс чимало вставок, особливо до малих творів. Вставки носять переважно теоретико-богословський або публіцистичний характер. Зовнішнім виглядом текст третього видання «Ключа» відрізняється від попередніх. Усі три частини казання виділені «о(т) краю и о(т) болшой ръзаной лѣтеры». Цитати із святого письма і богослужбових книг набрано дрібнішим, ніж основний текст, шрифтом. Усі казання парні, за винятком недільних. У кінці кожного недільного казання є вказівка на те, коли його можна ще проголошувати. Пагінація суцільна. Більше, ніж у виданні 1663 р., внесено в рядок надрядкових написань. Парні проповіді пронумеровано словами, а не цифрами (буквами), як у попередніх виданнях: казанье первое, казанье второе і т. д.

Третє видання характеризується змінами в правописі. В ньому досить часто буква ъ пишеться на місці живомовного і: всѣ (273 зв.; I, II вси), заквѣтла, фѣгуровала (273 зв.; II заквітла, I, II фигуровала), сръбромѣ, сібѣлля (274; II срібромѣ, сибилля), з(ѣ) неволѣ (302 зв.; I, II неволи), не добѣѣ (303 зв.; II дойвѣ), обѣцалѣ (350 зв.; IV обицалѣ), обѣцалѣ, нѣжѣли (354; IV обицалѣ, ніжѣли).

Послідовніше вживається ы після шиплячих: учинилѣ, рѣчы, чымѣ (271 зв.; I, II учинилѣ, речи, чимѣ), начин(ѣ)е (273; I, II начин(ѣ)е), клѣщи (275; I, II клѣщи), чынѣмо (275 зв.; I, II чинѣмо), чы (277; I, II чи), рѣчы, причыну (279; I, II рѣчи, причыну), шѣдила (299 зв.; I, II шѣдила), мѣжы

(302 зв.; I, II *межи*), *пожѣтокъ* (303 зв.; I, II *пожѣтокъ*), *чыѣтость* (410; IV *чыѣтость*) і под.; після р: *Рѣмъ, рѣмскій* (274 зв.; I, II *Рѣмъ, рѣмскій*), *вѣры* (304 зв.; I, II *вѣри*), *крѣвды* (312; I, II *крѣвды*), *тры* (311, 312; I, II *три*), *товарыства* (350, 350 зв., 351; IV *товарыства*); після ц: *члѣцы, хѣщницы, неправедницы* (304 зв.; I, II *члѣцы, хѣщницы, неправедницы*), *мл(д)нцы* (351 зв.; IV *мл(д)нцы*) і т. ін.

У третьому виданні «Ключа» частіше, ніж у попередніх, засвідчується інтервокальний j у словах типу *хр(с)тїанъ* (309; II *хр(с)тїан(ъ)*, *хр(с)тїане* (348; IV *хр(с)тїане*), *Геѡреѣа* (353 зв.; IV *Геѡреѣа*); *позабїали, неприятелей* (404; IV *позабїали, неприятелей*) тощо.

Літера s послідовно заступається літерою з: *зѣзда* (380; IV *зѣзда*), *злата, злота* (383; IV *слата, слота*), *збло* (400 зв.; IV *стло*) і т. ін.

В останньому виданні ширше вживаються дієприслівники і дієприслівникові звороти на місці підрядних речень: *палачи умѣрлого тѣло* (384 зв.; IV *гды палїли умѣрлого тѣло*), *пришѡвши* (410 зв.; IV *гды прїїдет(ъ)*) і т. д.

В окремих місцях у третьому виданні знято глоси, що являють собою переклади коротких цитат з конфесійних текстів. Наприклад: *Се раба г(с)дна* (307 зв.; I, II глоса: *ѡто служѣбница панская*); *Азь рабъ твой, азь рабъ твой* (307 зв.; I, II глоса: (бже) *я слуга твоѣй, я слуга твоѣй*)²¹ і т. д.

Видання «Ключа» 1665 р. І. Галятовський присвятив львівському єпископові А. Желиборському. На звороті титульного аркуша вміщено зображення герба Желиборських і віршоване його роз'яснення «На старожытныи клейнот(ъ) ихъ мл(с). пп. Желиборскихъ» — зразок геральдичної поезії І. Галятовського.

І. Галятовський був представником такого типу проповіді, яка в історії української літератури дістала назву латино-польської на відміну від греко-слов'янської, відомої на Україні до XVII ст.²² Розвиток нового виду творчості зумовлений був історичними обставинами, які склалися на Україні в XVII ст.: напруженою боротьбою українського народу за соціальне визволення, національну незалежність, воз'єднання з братнім російським народом, за культурно-ідеологічну рівновагу з католицькою та протестантською Європою²³. Зростання національної самосвідомості українського народу в середині XVII ст. і збудження інтересу до живої думки ставили перед проповіддю нові завдання — вона повинна була не тільки утверджувати у вірі і морально наставляти прихожан, але й розширювати їхнє уявлення про світ, давати певні знання, бути цікавою. Якщо про стару проповідь можна було сказати словами С. І. Маслова, що це була екзегеза біблійного тексту у морально-повчальному дусі²⁴, то в проповіді другої половини XVII ст. матеріал святого письма становить тільки складову її частину.

²¹ Конкретніше про відмінності третього видання «Ключа» від попередніх див. у різночитаннях при текстах.

²² *Крекотень В. І.* Оповідання Антонія Радивиловського. — К., 1983, с. 12—16.

²³ Там же, с. 12.

²⁴ *Маслов С. І.* Наука Леонтія Карповича в неділю перед різдвом. — Зап. Укр. наук. т-ва в Києві, 1908, кн. 2, с. 126.

Найвидатнішими представниками української проповідницької творчості другої половини XVII ст. були Л. Баранович²⁵, І. Галятовський²⁶ і А. Радивилівський²⁷. Проповіді Л. Барановича передбачали поважного слухача, представників освіченої публіки. І. Галятовський і А. Радивилівський, навпаки, призначали свої казання для широких народних мас. Теоретичні засади такої проповіді викладені в гомілетичному трактаті Галятовського «Наука, або способъ зложеня казаня»²⁸ (далі «Наука»).

«Наука» фактично являє собою три частини однієї роботи, які були написані автором під час праці над «Ключем». У першій викладено загальні гомілетичні настанови щодо складання проповідей. У другій, під назвою «Наука, або способъ зложена казанья на погребъ», І. Галятовський дає рецепти складання похоронних проповідей на смерть людей шляхетних і посполитих, духовних і світських, молодих, літніх і дітей, чоловіків і жінок тощо. Закликає також орієнтуватися на подані в збірнику зразки складених ним похоронних казань.

Третій розділ трактату «Наука латвѣйшая, або способъ зложена казанья» складається з двох частин. Спочатку йдеться про створення проповідей на різні свята — господні, богородичні та інші, далі — про складання недільних казань. Рекомендації автора зводяться до того, як вміщене в «Ключъ» казання використовувати для укладання іншої проповіді, при цьому даються конкретні вказівки, про що слід говорити в кожній частині казання.

Основою казання І. Галятовський вважає тему (ѳему), свєрідний епіграф, що мусить бути вибраним з книг святого письма. Це — основна думка, ідея проповіді, що пронизує її від початку до кінця. Структурно проповідь, за І. Галятовським, повинна складатися з трьох частин: екзордіуму (вступу), нарації (виклад казання, основна його частина) і конклюдзії (заклучна частина). Для більшої наочності в третьому виданні «Ключа» кожна частина казання спеціально виділена — починається великою літерою і віньеткою²⁹.

В основі побудови проповіді лежали певні прийоми. Так, проповідь могла будуватися на порівнянні, метафорі або алегорії. Наприклад, на порівнянні Христа з різними дорогоцінними каменями будується «Казанье второе на стрѣтеніе господне». З квітами, як правило, порівнюється богородиця.

Поширеним прийомом побудови проповіді могло бути якесь поставлене запитання, на яке проповідь повинна була давати курйозну відповідь, що мала вражати слухачів своєю несподіванкою. Наприклад, на запитан-

²⁵ Сумцов Н. К истории южнорусской литературы XVII столетия. Лазарь Баранович. — Харьков, 1885. — Вып. 1, 183 с.

²⁶ Сумцов Н. Ф. Иоанникий Галятовский...

²⁷ Марковский М. Указ. соч.

²⁸ Ми користувалися примірником «Ключа» видання 1665 р., що зберігається в ЦНБ АН УРСР (шифр: Кир. 608), з дарчим написом автора Інокентієві Гізелю: Я, по(д)лы(и) авторъ сей книги, высоце в бзѣ превелебному ѱ(т)цу Інокентію Гизелови, архимандритѣ Печерскому, даровале(м) книгу сію для неѱ(т)мѣнной ку мнѣ ласки и любви его. (На нижньому полі арк. 2—2 зв.— 3—3 зв.— 4).

²⁹ У зв'язку з цим у «Науцѣ» 1665 р. порівняно з попередніми виданнями випущено кілька сторінок, на яких пояснювалось, де починалася конклюдзія кожного казання.

ня, чому богородицю називають благословенною, відповідь була така: тому що вона зважила вогонь, зміряла вітер і повернула назад минулий день (Казаньє на покровь престои бци). Нарація цього казання пояснює, що означає кожен з цих незвичайних вчинків.

Деякі проповіді конструювалися за схемами формальної логіки. Наявні логічні схеми наповнювалися потрібним казнодієві змістом. Так, суть «Казанья второго на стого Іоанна Богослова» зводиться до того, що Іоанн Богослов порівнюється з десятьма філософськими категоріями (предикаментами): *истность, субстанція, тобто буття, квантита, коликость, тобто кількість, квалетасъ, яковость, тобто якість, реляціо, тобто відношення, акціо, чиненіє, тобто дія, і т. д.*

Проповідь другої половини XVII ст., як і раніше, мала на меті утверджувати у вірі і морально виховувати прихожан. І. Галятовський наголошує на тому, що слово проповідника повинно не розходитися зі словом божим, а тому радить вибирати тему проповіді з текстів святого письма, свої думки підкріплювати цитатами з цього ж джерела. Крім біблії рекомендується використовувати матеріал житій святих, церковних учителів — Василія Великого, Григорія Богослова, Іоанна Златоуста, Афанасія Феодорита, Іоанна Дамаскина, Єфрема тощо. Особлива ж увага звертається на моральне виховання слухачів. І. Галятовський перелічує добродійності, які повинен виховувати проповідник у прихожан. Крім звичних християнських «цнот» — виконання релігійних обрядів, молитов, говіння й т. ін. — всілякого наслідування й вихваляння, на думку письменника, гідна людина, яка твердо дотримується православної віри, готова до кінця життя боронити рідну вітчизну і православно віру, жертвувати на церкву і шпиталі, викупляти полонених з неволі тощо. Це те, що диктувалося вимогами часу. Так пристосовувалися засади християнської моралі до потреб живої дійсності. У своїй практичній діяльності проповідника, в оповідальних збірниках (письменник їх розглядав як матеріал для можливих проповідей), не кажучи вже про полемічні трактати та передмови-присвяти сильним світу того, І. Галятовський вміщує безліч конкретних фактів із життя, що демонструють гідні наслідування й прославляння вчинки людей, у тому числі й дії та вчинки громадянські, патріотичні.

Сам І. Галятовський у більшості проповідей виступає патріотом і громадянином. Торкаючись теми воєн, він розрізняє війни справедливі й несправедливі — «слушную и неслушную брань». Несправедливі війни, на його думку, ведуться без причини, а справедливими є війни за православно віру, за вітчизну, за рідних. Письменник розумів, що іноземні напади та внутрішні чвари в середині країни — «война домовая» — ведуть Україну до занепаду. Недаремно в одну з проповідей Галятовський вплітає байку про підстреленого орла: «Єдногѡ орла пострѣлено стрѣлою, а гды пойзрѣль орель на тую стрѣлу, обачиль на ней пюра орліи и почаль мовити: «Не жаль мнѣ, же мене б(ъ)етъ тоє дерево и желѣзо, которое сав(ъ) той стрѣльъ знайдуеть, бо то естъ чужое, але жаль мнѣ, же мои жь пюра орліи орла б(ъ)ють мене» (313).

Визначаючи соціальну нерівність у суспільстві, І. Галятовський підкреслював, що багатства «злымъ способомъ... набываются» і є основним мірилом людської гідності: «Поки члвѣкъ богатый, поты всѣ егѡ любятъ, кланяются ему, шануютъ егѡ, милостивымъ паном(ъ) называютъ и слу-

жити йому хотать, а гды члвкъ зостанеть убогимъ, никто его не любить, не гладать на него и не знаютъ его» (190 зв.).

Проповіді Галятовського не залишили поза увагою окремі суспільні вади, наприклад, спостерігаючи несправедливість, що панує в судах, він закликав суддів справедливо судити «кожного члвѣка, богатого и убогого, знаемого и незнаемого, жебы не гладѣли на подарунки, на прїятелство, на урожен(ь)е зацное, жебы нѣ прозбы, нѣ грозбы, нѣ плачу не слухали» (143 зв.).

Скутий феодальною ідеологією та релігійними уявленнями, І. Галятовський не бачив та й не міг бачити жодного розв'язання тих суперечностей, які він помітив у суспільстві, крім покірного очікування нагороди у потойбічному світі в разі додержання приписів християнської моралі і покарання пеклом, якщо ці приписи переступалися.

Одна з важливих вимог, які І. Галятовський ставить перед проповідниками, щоб казання було зрозуміле для слухачів, тобто і стиль викладу, і вимова мають бути дохідливими. «Старайса, жебы всѣ люде зрозумѣли тое, що ты мовишь на казаню... бо многїи суть казнодѣи мудрїи, сами добре що умѣють, а не могутъ албо не хотать иншимъ людем(ь) того ясне выразити и протолковати, овшемъ латвою речъ мовою своею затруднають, затлумлають и завѣклавають. Такїи в(ь) цркви стой не мають похвалы. Иншыи за(с) казнодѣи, трудную и непонатую речъ ясно выражаючи и толкуючи, латвою и понатною чинать, и такимъ казнодѣиомъ црковъ стаа мудрость приписуетъ и похвалу чинить» (517 зв.).

Проповідники другої половини XVII ст. скаржаться на відсутність у прихожан інтересу до церковної проповіді. В одному з казань І. Галятовський зауважує, що «теперь не хотать люде слухати слова бжого, гды почнутъ слово бжое проповѣдати, они з(ь) цркви утѣкають» (267 зв.). Недаремно він застерігає, що «срогоа и наглаа смерть поткаеть» тих, «которые люде спать албо розмовлають албо з(ь) цркви утѣкають на той часъ, гды слово бжое проповѣдуютъ» (К., 267 зв.). Ця обставина свідчить про те, що посилювався скепсис до нудних догматичних мудрувань і абстрактних моральних настанов християнських богословів. ореол святості, божественності цих високих «матерій» у суспільній свідомості дедалі більше пригасав, це був один із часткових проявів загальної кризи феодалізму та його ідеології, коли наставали нові часи і в надрах суспільства визрівав світогляд, пройнятий духом раціоналізму»³⁰.

У зв'язку з цим І. Галятовський у «Науцѣ» звертає увагу на заохочення прихожан до слухання проповіді, висуваючи ряд вимог, зокрема щодо її форми. Бажаючи зацікавити слухачів, проповідник повинен був наповнити зміст казання не тільки богословською догматикою та напучуваннями у дусі християнської моралі, а й дати прихожанам певні знання, причому подати їх у цікавій, захоплюючій формі. Тому І. Галятовський радить, крім книг святого письма і отців церкви, використовувати в проповідницькій практиці «гисторїи и кройники ѿ розмантыхъ панствахъ и сторонахъ, що са в(ь) них(ь) дѣало и теперъ що са дѣет(ь), треба читати книги ѿ звѣро(х), птахахъ,

³⁰ Історія української літератури : В 8-ми т. Т. 1. Давня література (XI — перша половина XVIII ст.). — К., 1967, с. 390.

Іоаникій Галятовський.

гадахъ, рыбахъ, деревахъ, зѣлахъ), камѣнахъ и розмаитыхъ водахъ, которыи вѣ) морю, вѣ) рѣкахъ, вѣ) студнахъ и на иншихъ мѣстцахъ знайдуться, и уважати ихъ натуру, власноти и skutки и тоє собѣ нотовати и апплѣковати до своєи речи, которую повѣдати хочешъ. До того читай казана розмаитыхъ казнодѣловъ теперешъ)негѣ вѣку и ихъ наслѣдуй» (519 зв.).

Підсумовуючи все сказане в «Науцѣ», Галятовський у кінці трактату пише: «Конецъ чиначи тоєи своєи працы, даю тобѣ такую раду: читай книги и що хорошее вычитаешъ, нотуй собѣ и до своєго казана апплѣкуй» (531 зв.).

Широке використання різноманітної «матерії» при складанні проповіді не стало на заваді її оригінальності.

Про самобутність і творчий характер української проповіді даного періоду слід судити, виходячи з середньовічного розуміння авторства. Запозичення і компліятивність, як зазначає акад. Д. С. Лихачов, характерні для середньовічної літератури церковних жанрів³¹. «Праця письменника порівнюється, отже, із складанням букета квітів — «квітів» з інших творів. Чим авторитетніше коло творів, з яких складаються письменником «квіти» його стилю, тим сильніше вони настроюють читача на благочестивий лад своєю звичною піднесеністю, тим легше викликають вони благоговіння і свідомість висоти описуваного»³². Таким чином, творчий характер і самобутність української проповіді другої половини XVII ст. проявлялися в доборі і організації «матерії» згідно з ідейно-творчою настановою і рівнем майстерності проповідника.

Різні оповіді, що вліталися до казання, називалися в середньовічній літературі ехемпра — «прикладі»³³. Маючи силу мистецького слова, тобто здатність впливати на емоції слухачів, приклади були невід'ємною складовою частиною проповіді другої половини XVII ст. «До того, що мовишъ на казаню, — радить І. Галятовський, — доводи того писмомъ) стымъ зѣ) библѣи, албо свѣдоцствомъ стого ѡ(т)ца якого, учителя црковнаго, албо прикладомъ), албо подобенс(т)во(м), албо якимъ-колвекъ доводомъ потверди и подопри свою мову, то вѣ)дачнѣйшаа твоа мова будетъ людемъ, которыи тебе слухають, и вѣритимуть тому, що мовишъ» (518).

Серед жанрового різноманіття прикладів, що їх використовували українські проповідники XVII ст.³⁴, для І. Галятовського найулюбленішими були легенди, які він називав чудами. Це — розповіді про події, які нібито відбувалися з небожителями або з людьми чи об'єктами живої й неживої природи з волі бога, богородиці, ангелів, святих, добрих і злих духів або з допомогою магічної сили християнських атрибутів (предметів одягу та інших речей). Вони мали підтверджувати думку автора, яку він проголошував у своєму казанні, наvertати слухачів на шлях істини у дусі християнської моралі або прославляти й утверджувати божество.

Доба середньовіччя залишила нам чимало збірок оповідного матеріалу, в тому числі й легенд, звідки черпали приклади українські проповід-

³¹ Лихачев Д. С. Поэтика древнерусской литературы. — М., 1979, с. 106.

³² Там же.

³³ Детальніше про це див. зазнач. працю В. І. Кречотня.

³⁴ Кречотень В. І. Зазнач. праця, с. 90—150.

ники XVII ст. Велика кількість посилань на різні середньовічні збірники є і в І. Галятовського. До речі, джерела, використовувані письменником, — це одна з проблем майбутнього спеціального вивчення його творчості. Вона привертала увагу дослідників ще в дореволюційний час³⁵. Першу деяку систематизацію джерел, використаних Галятовським, зробив М. Сумцов³⁶. Конкретніше цим питанням займалися учасники семінарія Перетца³⁷. Проте проблема ще далеко не вичерпана.

У проповіді як літературному жанрі, що призначений для слухання, велика роль належала декламації. Тому мова казань І. Галятовського часто наближалася до ритмізованої: «Сегодня человекъ веселый, завтра смутный, сегодня щасливый, завтра нещасливый, сегодня триумфуетъ, завтра ламентуетъ(ъ)» (284 зв.). Подібні ритмізовані антитези могли вживатися у поєднанні з вигуками, риторичними питаннями: «Людіе мои, чему надо мною такое окрутенство чыните? Що слого вамъ(ъ) учынилемъ? Я хорыхъ вашихъ улѣчилемъ(ъ), а вы в(ъ) тѣлѣ моемъ всѣ члонки хорыи учынили. Я трудоватыхъ вашихъ очистишемъ(ъ), а вы все тѣло мое трудоватое учынили. Я раны на тѣлѣ вашемъ улѣчилемъ, а вы все тѣло мое зранили. Я кровоточивыхъ вашихъ(ъ) уздоровилемъ, а вы всю кровь з(ъ) тѣла моего выточили» (161).

Місцями мова проповіді наближається до народнопоетичної, нагадуючи мову народних дум: «заразъ сталъся шумъ великій, почали са кости до костей збирати, каждая кость до своего составу, почали тыи кости жылы спаати, почало на нихъ тѣло наростати, почала ихъ скура окрывать» (182 зв.).

«Ключъ» свого часу користувався широкою популярністю. Велике значення мав збірник для українського населення території Правобережжя та Закарпаття, де відстоювання православ'я залишалося справою актуальною. Закарпатський полеміст Михайло Андрелла серед православних книг, що були для нього незаперечним авторитетом, називає «Лексикон словенороський» П. Беринди, «Ключъ» І. Галятовського і «Камѣнь» П. Могили³⁸. На історико-літературне значення «Ключа» серед народу Галичини вказував І. Франко³⁹.

Уже перше видання збірника викликало інтерес серед духовних кіл у Росії. 1669 р. в Іверському Валдайському монастирі архімандрит Феодосій із братією переклав «Ключъ» словеноруською мовою⁴⁰. Рукопис зберігається в Ленінградському філіалі Центрального Державного істо-

³⁵ *Иванов И.*, студент церковно-практического отделения. Южнорусская схоластическая проповедь. — (Рукопис роботи зберігається у Відділі рукописів ЦНБ АН УРСР, шифр: Дис. КДА 603).

³⁶ *Сумцов Н.* Иоанникий Галятовский..., с. 7—15.

³⁷ *Шевченко С.* К истории «Великого зерцала» в Юго-западной Руси. «Великое зеркало» и сочинения Иоанникия Галятовского. — Рус. филол. вестн., 1909, № 2, с. 110—130; *Фетисов І.* Збірник легенд Агапія Критянина... в українському та московському письменстві та народній словесності. — Зап. іст.-філол. відділу ВУАН, 1928, кн. 19; 1929, кн. 23.

³⁸ *Микитась В.* Український письменник-полеміст Михайло Андрелла. — Ужгород, 1960, с. 49.

³⁹ *Франко І. Я.* Карпаторуська література XVII—XVIII вв. — Зап. Наук. т-ва ім. Т. Г. Шевченка, 1900, т. 37, с. 15.

⁴⁰ *Строев П. М.* Библиологический словарь. — Спб., 1882, с. 305—306; *Шляпкин И. А.* Указ. соч., с. 132; *Харлампович К. В.* Малороссийское влияние на великорусскую церковную жизнь. — Казань, 1914, т. 1, с. 426; *Маслов С.* До історії видання «Ключа разумній...», с. 6.

ричного архіву. Переклади окремих казань «Ключа» містяться у рукописному збірнику кінця XVII — початку XVIII ст., що зберігається у Державній публічній бібліотечі ім. М. Є. Салтикова-Щедріна ⁴¹.

Відомий також румунський переклад «Ключа». Разом з проповідями румунською мовою було перекладено й «Науку» і видруковано 1678 р. в Букурешті ⁴². Молдавський митрополит Досифей (1624—1693) переклав «Ключь» і «Небо новое» молдавською мовою. Ці твори залишили глибокий слід у стародавній літературі як Дунайських князівств, так і Трансільванії ⁴³.

Не меншою популярністю, ніж «Ключь», користувався оповідальний збірник І. Галятовського «Небо новое», тісно пов'язаний з проповідницькою діяльністю письменника. Легенди-чуда, що входять до збірника, могли служити матеріалом у практичній діяльності проповідників. Виходячи з цього, письменник додав 95 оповідань до книги «Казаня приданыи», вони, власне, й стали основою майбутнього збірника «Небо новое». Проте на завдання свого збірника письменник дивився значно ширше: «тыи чуда престои бци могутъ священники в(ъ) цркви читати на утрени для науки людемъ и на похвалу престой бци на праздникъ бгородичень. Могутъ читати... и в(ъ) трапезъ по(д) часъ обѣду албо вечери. З(ъ) тыхъ чудовъ могутъ и казнодѣи помочъ мѣти до казана на праздники бгородични и на иншыи ста и на неделѣ и на погребѣ, и на оказыи розныи, беручи ихъ и апплѣкуючи до своен мовы, що знайдуетса в(ъ) моихъ казанахъ многихъ» (Н., 7 ин.). Збірником цікавився і світський читач. Про поширення і популярність його свідчить той факт, що він мав кілька видань. Перше вийшло в грудні 1665 р. Довгий час у літературі існувала думка, що друге видання «Неба нового» було здійснене 1677 р. в Чернігові ⁴⁴. С. Голубев вперше звернув увагу дослідників на те, що друге видання було здійснене дуже швидко після першого ⁴⁵, причому набір зроблено з друкованого примірника першого видання, а для виготовлення титульного аркуша могло бути використане кліше першого видання. Успішний збут першого видання викликав потребу у його перевиданні. Окремі відмінності, проте, між цими виданнями є: додано шість нових оповідань, деякі перенесено до інших розділів, помічені в першому виданні помилки в другому виправлено.

⁴¹ Описание рукописей, хранящихся в Архиве Святейшего правительствующего Синода, 1910, т. 2, вып. 2, с. 607.

⁴² Маслов С. До історії видання «Ключа разумнїА...», с. 6.

⁴³ Вартичан И. К., Василенко И. С., Левит Ф. Д., Попович К. Ф. Литературное наследие молдавского народа. — Кишинев, 1962, с. 9.

⁴⁴ Сопиков В. С. Указ. соч., с. 153 : [Евгений Болховитинов]. Словарь исторический о бывших в России писателях духовного чина. — Спб., 1818, т. 1, с. 241; 1827, т. 2, с. 230; Филарет [Гумилевский]. Обзор русской духовной литературы, 862—1720 гг. — Спб., 1859, с. 286; Каратаев И. Хронологическая роспись славянских книг, напечатанных кирилловскими буквами, 1491—1730. — Спб., 1861, № 835; Пекарский П. Наука и литература в России при Петре Великом. — Спб., 1862, т. 2, № 16; Сумцов Н. К истории южнорусской литературы XVII столетия. Вып. 1. Л. Баранович, с. 30; Сумцов Н. Иоанникий Галятовский..., с. 43; Сумцов Н. Ф. Очерки истории южнорусских апокрифических сказаний и песен. — Киев, 1888, с. 159; Марковский М. Указ. соч., с. 25; Петухов Е. Ф. Очерки из литературной истории синодика. — Спб., 1895, с. 208.

⁴⁵ Голубев С. Отзыв о сочинении В. О. Эйнгорна «Очерки из истории Малороссии в XVII в...».

Щодо чернігівського видання 1677 р., то жодного примірника його не пощастило нікому відшукати. Проте зазначеного року було видано російський переклад «Неба нового», здійснений дяком Феофаном з першого його видання⁴⁶. 1699 р. в Могильові в друкарні М. Воцанки видано ще один переклад збірника російською мовою. Перекладачів, очевидно, було кілька, тому що післямова написана від імені кількох людей: «Да будет ему от нас, трудившихся, честь, слава... всяко молим покрыти скудоумие наше» (Н., 1699, 225 зв. нн.). Переклад дуже умовний, він стосується лише лексичних і подекуди граматичних моментів. Наприклад:

Во рождествѣ преч(с)тои двѣ роди(с)томъ(ъ) еи, Іоакимовъ и Аннѣ, ознаи(с)милъ бгъ пре(з) аггла, бо Іоакимъ знашолъ жену свою Анну з(ъ) тою новиною в(ъ) цркви Іер(с)лимской в(ъ) золотыхъ ворота(х), же она мѣла породити цорку, которая мѣла зостати мткою бжею.

А тоє Іоакимовъ ознаи(с)милъ агглъ, же мѣлъ там знайти жону свою з(ъ) тою жъ новиною. (Н., 1665, 4—4 зв.).

Во рождествѣ преч(с)тои двѣ родичомъ еи Іоакимовъ и Аннѣ возвѣстилъ бгъ презъ аггла. Іоакимъ бо обрѣте жену свою Анну з(ъ) тою новиною в(ъ) цркви Іер(с)лимской въ златыхъ вратах(ъ), же она мѣла породити дщерь, которая мѣла быти мтръ бжея.

А тоє Іоакимови возвѣстилъ агглъ, же мѣлъ тамо обрѣсти жену свою з(ъ) тою жъ новиною. (Н., 1669, 4 зв.—5).

«Небо новое» привертало до себе увагу, і в ХІХ ст. 1851 р. в Москві було опубліковано збірник, складений за зразком «Неба нового» Олександром Плохово. У ньому порівняно з «Небом новим» І. Галятовського додано десять нових розділів — переважно описи чудес різних чудотворних ікон. Із збірника І. Галятовського до цієї книги увійшли не всі оповідання. Так, з розділу «Чуда пресвятої богородиці над грішниками», де в І. Галятовського було 10 легенд, О. Плохово використала лише дві. У розділі «Чуда пресвятої богородиці Іверської» у І. Галятовського 17 легенд, О. Плохово ж зробила суцільну розповідь під назвою «Чудесное явление Иверския иконы богоматери». До всіх оповідань книжного походження Плохово вказує джерело, яке не завжди збігається з тим, на яке посилається Галятовський. Найчастіше в неї зустрічаються «Четьї-Мінеї» Д. Ростовського, де ці легенди також використані. В окремих оповіданнях є вставки, яких немає в «Небѣ новому».

Збірник «Небо новое» присвячений сестрі Петра Могили Анні. На звороті титульного аркуша зображений герб роду Могил, а внизу вміщено 6-рядковий вірш. У традиційній передмові-присвяті розкривається алегорія назви збірника і вихваляється сім'я Могил як захисників православної віри і борців за розвиток української культури. «Нѣбомъ называють црковъ наша преч(с)тую двѣ бцу, — так пояснює письменник назву твору, — для того и я нѣбомъ престую двѣ назвалемъ, звѣздами суть чуда еи, которыми она приоздобила» (2 зв. нн.). Оповідання-чуда, тобто розповіді про надзвичайне, чарівне, вражаюче, подобалися простим людям. Інтерес

⁴⁶ Калайдович К., Строев П. Обстоятельное описание славянорусских рукописей, хранившихся в Москве в библиотеке графа Ф. А. Толстова. — М., 1825, с. 492.

до чудесного, надприродного взагалі характерний для епохи Середньовіччя. Легенда сприймалася як дійсність. І. Франко, характеризуючи українське письменство XVII ст., зауважував: «Сімнадцятий вік був у нас загалом героїчним часом, а тим самим і часом, коли люди, самі переживаючи найрізноманітніші пригоди, любувалися в оповіданні таких пригод»⁴⁷. Найрізноманітніші розповіді легендарного чи апокрифічного змісту вплилися в проповіді з найдавніших часів. Ще більше таких розповідей блукало серед народу, поширювалось у рукописах і навіть видавалось окремими збірниками. З розвитком барокового напрямку в літературі, зокрема в проповідництві, подібні розповіді широко використовувалися казниками. Багато письменників займалося збиранням і записуванням легенд (А. Кальнофойський, П. Могила, І. Галятовський, Д. Ростовський тощо)⁴⁸.

Легендарно-апокрифічний матеріал на Україну доходив різними шляхами: східно-візантійським, польським й безпосередньо з Заходу⁴⁹. Багато легенд народжувалося на батьківщині письменника, зокрема про чудотворні ікони визначних православних центрів, про заснування окремих церков тощо. Відбиття всіх цих джерел знаходимо в «Небѣ новому».

Усі оповідання збірника І. Галятовський розбив на 28 розділів. Сім перших складають легенди про життя богородиці. Інші розділи містять оповідання, пов'язані з богородицею або її емблемами після «успенія». Джерела, використані І. Галятовським при komponуванні збірника, були різного ступеня авторитетності з точки зору християнського богослова. Так, перший розділ легенд являє собою передбачення сивіл (поганських пророчиць) про народження богородицею Ісуса Христа. Хоча персонажі цих легенд були малоавторитетними постатями для християнського апогета, проте таємнича завчасність передбачень справляла бажаний ефект на слухачів та читачів. Католицизм всупереч протестантизму, оспівуючи культ мадонни, допускав поширення нехристиянських легенд про неї. Такі тенденції з Заходу, зокрема з Польщі, проникли й на Україну.

Джерелом цих оповідань для І. Галятовського була хроніка М. Бельського, польського історика XVI ст. Як указує В. М. Перетц, текст про сивіл, уміщений в «Небѣ новому», є скороченням до мінімуму польського оригіналу, зробленим згідно з завданнями автора⁵⁰. Текст І. Галятовського про сивіл В. Перетц називає другою українською редакцією «Сказання о

⁴⁷ Франко І. Карпаторуське письменство..., с. 15.

⁴⁸ Пор., зокрема, розповіді про чудеса Куп'ятицької ікони богоматері, що нібито відбувалися там до 1636 р., які описав ієромонах Києво-Печерської лаври Афанасій Кальнофойський і надрукував у кінці своєї книги «Тератургима» (К., 1638). Розповіді складено на основі записок ігумена колишнього Куп'ятицького монастиря біля Пінська Іларіона Денисовича. (Див.: Петров Н. И. Купятицкая икона богородицы в связи с древнейшими энколпионами). А. Кальнофойський займався також описом чудес, що нібито відбувалися в Києво-Печерській лаврі в період з 1594 по 1637 р. (див.: Чудеса, совершившиеся в Киево-Печерской лавре по свидетельству иеромонаха оной Афанасия Кальнофойского, изложенные в книге «Тератургимъ», им же составленной и напечатанной в типографии Киево-Печерской лавры в 1638 году. — Киев, 1893); див. ще: Сумцов Н. К библиографии старинных малорусских религиозных сказаний. — Сб. Харьк. ист.-филол. о-ва, 1896, т. 8, с. 306—313.

⁴⁹ Сумцов Н. Ф. Очерки истории южнорусских апокрифических сказаний и песен, с. 3.

⁵⁰ Перетц В. Н. Отчет об экскурсии семинария русской филологии в С.-Петербург, 23 февраля — 3 марта 1913 года. — Киев, 1913, с. 12.

снівцях»⁵¹. Пізніше згадки про поганських пророциць знаходимо у С. Полоцького⁵².

Мотиви більшості оповідань збірника були широко відомі в апокрифічній літературі, наприклад, серія легенд про вшанування свят, неділі, п'ятниці, про грішників і праведників, про вилікування від хвороб тощо. Дуже популярними й живучими на Україні були легенди про дияволів, злих духів. У І. Галятовського виступають оповідання демонологічного циклу двох видів: або злий дух вселяється в грішника — це як кара за гріхи, або ж злі духи спокушають до гріхів. В усіх розповідях демонологічного характеру богородиця карає злих духів — мотив, спільний з фольклорними оповіданнями, у яких злі сили завжди караються.

Оповідання «Неба нового» мали велике історико-літературне значення. Вперше на це звернув увагу М. Сумцов. Деякі оповідання та легенди були поширені в народі завдяки «Небу новому». Ще в ХІХ ст. учений поставив перед фольклористами завдання звернутись до збірок чудес ХVІІ ст. «і, можливо, вивчення цих сухих і безбарвних пам'яток української старовини кине світло на історію малоруських народних легенд, визначить, які з цих легенд виникли на самій Україні, а які забрели з чужини і акліматизувались у Малоросії»⁵³. В іншому місці М. Сумцов прямо вказує на те, що для проникнення легенд і апокрифів у народне українське середовище і побутування їх там багато зробили українські письменники другої половини ХVІІ ст., зокрема І. Галятовський, А. Радивиловський, Д. Ростовський⁵⁴. І. Франко наводить зразок підкарпатської колядки, джерелом якої, на його думку, є одне з 95 оповідань І. Галятовського, доданих до «Казань приданыхъ»⁵⁵. Це оповідання ввійшло потім до «Неба нового» (116 зв. — 117).

Оповідання збірника мали свого часу велике естетично-виховне значення. Вони задовольняли смаки читацької публіки та слухачів проповідей. Таємниче, незвичайне, загадкове, яким були насичені ці оповідання, зумовлювало естетичну впливовість їх на читача або слухача і викликало певну емоційну реакцію: зворушення, страх, покору, трепет і т. п.

Серед творів І. Галятовського староукраїнською мовою хронологічно першим із створених у Чернігові був збірник оповідань-легенд, пов'язаних з історією чернігівської Єлецької церкви і чудотворними діями ікони богоматері в ній — «Скарбница потребная» (Новгород-Сіверський, 1676)⁵⁶. Збірник зберігся в невеликій кількості примірників і зовсім не знайшов відображення в науковій літературі. Є згадки про нього лише в реєстрах спадщини письменника. Його використав П. Добровольський, створюючи історію чернігівського Єлецького монастиря⁵⁷. Книга відкри-

⁵¹ Перша належить до 1564—1584 рр. Див.: Там же, с. 10—14.

⁵² Пыпин А. И. История русской литературы. Спб., 1911, т. 2, с. 332.

⁵³ Сумцов Н. Ф. Иоанникий Галятовский..., с. 44.

⁵⁴ Сумцов Н. Ф. Очерки истории южнорусских апокрифических сказаний и песен, с. 57.

⁵⁵ І. Франко покликається на друге видання «Ключа». Див.: Мирон [І. Франко]. К объяснению одной колядки.— Киев. старина, 1889, янв., с. 231—233; Франко І. Карпатське письменство..., с. 9—10.

⁵⁶ Для зручності викладу далі порушуємо хронологію, характеризуючи твори І. Галятовського, і згрупуємо їх тематично.

⁵⁷ Добровольский П. М. Черниговский Елецкий Успенский первоклассный монастырь: Историческое описание.— Чернигов, 1900.

вається передмовою, що є одночасно й присвятою гетьманові Івану Самойловичеві, який багато допоміг у відбудові Єлецького монастиря і церкви «з(ь) своєю скарбниці своїми скарбами» (С., 2 зв. нн.). У передмові знаходять розвиток патріотичні ідеї І. Галятовського, його погляди на возз'єднання українського народу з російським, ідея слов'янського єднання в боротьбі з турецько-татарською навалою. Збірник побачив світ за рік перед російсько-турецькою війною 1677—1678 рр. Українські землі постійно терпіли від турецько-татарських загарбників. Основною силою, яка протистояла цим нападам, було українське козацтво. У передмові високо оцінені козацькі перемоги і зроблено наголос на позитивній ролі не тільки запорізького, але й донського козацтва в справі захисту південних східнослов'янських земель. І. Галятовський уславлює акт возз'єднання українських земель з російськими, розцінюючи його як нагороду запорізькому козацтву за героїзм і вірність батьківщині: «Для тоеи славы войска запорозкогѡ и для его вѣры блгочестивои приналь войско запорозкое по(д) свою протекцію пресвѣтлый и блгочестивый г(с)дрь црѣ и великій кнзъ Алезѣй Михайловичъ, всеа Великіа и Малыа и Бѣлыа Россіи монарха, ѡ(д) которѡ(г) [о]... сцетроносной руки булаву гетманскую вел(ь)можно(ст) твоа ѡдержалесь, в(ь)ступивши на урад(ь) гетманскій...» (6 зв. нн. — 7 нн.).

Збірка складається з 32 легенд, які, як і в «Небѣ новому», названі чудами. Всі вони ґрунтуються переважно на народних переказах. У «Небѣ новому» було вміщено цикл легенд про Куп'ятицьку ікону богоматері, які також були засновані на матеріалах, зібраних з уст народу. Про Печерську ікону богородиці також багато оповідань усного походження. Ці три ікони, як писав М. Сумцов, особливо шановував письменник, адже з їх місцезнаходженням пов'язані певні етапи життя І. Галятовського: у молодості він певний час жив у Куп'ятичах, перед тим вчився і після того працював у Києві, а старість минула в Єлецькому монастирі в Чернігові.

Тематично оповідання «Скарбниці потребной» є легендарними передбаченнями заснування Єлецької церкви, історії її побудови, відбудови після ординської навали та нашеств польської шляхти, розповіді про різні чудеса, що нібито відбувалися з допомогою Єлецької ікони, переважно пов'язані із зціленням хворих. Своєю збіркою І. Галятовський переслідував мету провести паралель між Києвом та Черніговом і показати, що Чернігів має право на таке ж почесне місце в історії українського народу, як і Київ. Єлецька церква порівнюється або з київською Софійською церквою або з Печерською лаврою. Крім текстів оповідань на особливу увагу заслуговують авторські зауваження на полях — роздуми, передбачення, побажання, вказівки на час, коли відбулася певна подія, тощо. Так, розповідаючи про відбудову Єлецької церкви у другій половині XVII ст., І. Галятовський на полі робить таку приписку: «Архіман. унѣти не направовали спустошаногѡ монастыря Єлецкого и та(м) не мешкал(и)» (7). Гідна подиву робота трударів, які працювали на відбудові Єлецьких споруд. Церква була землею присипана. На полі зауваження: «Земль было в(ь)звышь на пултор(а) сажна ѡколо церкви Єлецкой, але тачками ро(з)вожено» (7 зв.). В іншому місці читаємо таку помітку автора: «Не ра(з) на(с) до мѣст(а) з(ь) монастїра тыи тревоги выгнали» (15 зв.).

З точністю історика й сучасника описуваних подій розповідає письменник про взяття турецькими військами Ладижина і Умані в 1674 р. Його обурюють нелюдські знущання турецьких завойовників над українським народом, намагання побусурманити українських дітей, захопивши їх у полон і т. ін. На полі проти цієї розповіді І. Галятовський з боєм вигукує: «Чему жъ вы, монархове и потентатове хрѣстіа(н)скіи, з(ъ) собою са не згодите и махометановъ шкрутны(х), непріателей хр(с)тіан(ъ)скі(х) з(ъ) свѣта мече(м) своим(ъ) не выкорените и не выгубите?» (25).

Народна основа оповідань «Скарбниці потребної» сприяла тому, що вони дуже колоритно і рельєфно змальовують події. Письменник називає конкретних людей, від яких чув ту чи іншу історію: священник Симеон і священоінок Феофан, що мали більш як по 100 літ, Максим Костомаха — 110 літ, Сила Денисович Бохня — 200 літ та ін. Посилання на джерела часто включені в самі тексти, як правило, на початку розповіді: «Знайдуют(ъ)са в(ъ) Чернѣговѣ Сила Динисови(ч) Бохна и в(ъ) селѣ Тупичовѣ Авдѣй Дорошови(ч), люде старыи, которыи повѣдаю(т)...» (10 зв.); «Такую ж(ъ) гисторію... повѣдала на(м) стараа невѣста една именемъ Агафіа, котораа, будучи девицею молодою и малою, в Чернѣговѣ мешкала и ш(д) старыхъ людей чула» (11 зв.) і т. д. Розповіді старих людей були для І. Галятовського досить авторитетними: «Старыи люде сут(ъ) кроники живыи» (5 зв.). Легенди «Скарбниці потребної» містять багато справді історичних фактів, живого, реального матеріалу з історії Єлецького монастиря і взагалі життя українського народу. Власне, це — пам'ятки українського фольклору, що дійшов до наших часів в обробці письменника.

Значне місце в творчості І. Галятовського займають полемічно-публіцистичні трактати. Полемічні твори І. Галятовського, як і інших українських письменників його доби, написані польською мовою. Цією мовою писали католицькі й уніатські опоненти, тому більшість українських письменників XVII ст. ведуть з ними полеміку їхньою ж мовою, щоб зробити свої твори максимально зрозумілими для тих, проти кого вони були спрямовані. Крім того, тут був також розрахунок на тих українців, що залишилися під владою Речі Посполитої, де українська мова зазнавала утисків.

Польською мовою написані й антимагометанські трактати І. Галятовського та збірник оповідань-легенд, спрямований проти аріанства. У протимагометанських творах проводиться ідея слов'янського єднання, отже, вони передбачали не лише українського читача, а розраховані були й на інших слов'ян, а також неслов'ян-християн. Про те, що українські культурні діячі розуміли значення польської мови для широкого спілкування з Європою, свідчить лист І. Галятовського до царя Олексія Михайловича, в якому він обґрунтовує видання в 1672 р. «Месії правдивого» в перекладі польською мовою. На думку письменника, польська мова дозволить поширити трактат у Польщі, Франції, Італії, Іспанії, тобто в країнах католицького світу.

Твори І. Галятовського антикатолицького спрямування репрезентують другий, пізній період полеміки. Перший етап у розвитку українського полемічного письменства закінчується «Палінодією» З. Копистенського та «Літосом» П. Могили. Середина XVII ст. внесла багато змін у життя українського народу. Національно-визвольна боротьба проти шляхетства та унії сприяла чіткішому визначенню класових позицій окремих суспільних верств. Українське панство та магнати Правобережної

України в основному перейшли в латинство, намагаючись всіляко зберегти своє привілейоване становище. Ті ж представники українського панства та вищого православного духовенства, які продовжували вести боротьбу з латино-уніатами, були послідовними патріотами.

Православні представники другого періоду полеміки були переважно вихованцями Києво-Могилянської колегії, люди освічені й ерудовані, які, з одного боку, прекрасно розуміли необхідність продовжувати полеміку, а з другого — проголошували ідею слов'янського єднання, не виключаючи й Речі Посполитої, породжену спільними інтересами слов'янського світу в боротьбі з турецько-татарською навалою. А звідси й дещо м'якший, ніж у попередній період, тон полемічних творів, дещо більше заглиблення в богословські питання⁵⁸.

1676 р. І. Галятовський видав трактат «Rozmowa Białocerkiewska» (далі «Rozmowa») ⁵⁹ — запис диспуту, який відбувся 13 років тому, 1663 р. в Білій Церкві між ним і єзуїтом Пікарським про главенство папи. Написана «Rozmowa» в діалогічній формі, що дозволило, очевидно, точніше передати хід диспуту. Стиль трактату скупий, без властивої бароккової літературі словесної орнаментовки, але більш різкий, ніж в інших антикатолицьких творах. В ньому трапляються гострі висловлювання на адресу супротивника, глузування.

«Rozmowa» характеризує І. Галятовського як палкого полеміста, людину надзвичайно освічену й ерудовану. М. Ф. Сумцов, оцінюючи цю невелику книжечку, писав: «Капітальні заперечення папства в «Rozmowie» викладені настільки коротко, просто і ясно, взагалі по-діловому і загальнодоступно, що всякий письменний православний, який цікавиться релігійними суперечками, міг нею скористатися і керуватися у своїх зіткненнях з уніатами і католиками»⁶⁰.

У XVIII ст. автор одного з козацьких літописів Самійло Величко вмістив повний текст трактату І. Галятовського до свого літопису⁶¹. Поряд з польським текстом подано його російський переклад. С. Величко високо оцінював твір І. Галятовського і радив при читанні літопису не пропускати його «яко речи всѣм православным христианам потрібной... гди ж ежели в зложеню оной великий труд поднял отец Галятовский, то нам не менший бы встыд, а може й грѣх без труда готовое прочитати и потрібных речей научитися»⁶².

1857 р. було опубліковано переклад «Rozmowy» російською мовою, здійснений В. Аскоченським, і подано поряд з польським оригіналом⁶³.

⁵⁸ Див. про це ще: *Ченіга І. П.* Антикатолицькі трактати І. Галятовського: (До питання про полемічно-публіцистичну літературу XVII — початку XVIII ст.). — Рад. літературознавство, 1968, № 9, с. 26—34.

⁵⁹ Див. примірники твору: в Державній публічній бібліотеці ім. М. Є. Салтикова-Щедріна, шифр: 13.IV. $\frac{2}{254}$; в ЦНБ Харківського держуніверситету ім. М. Горького, шифр: РК 469 707; у Бібліотеці АН СРСР, шифр: 37.20.40.

⁶⁰ Сумцов Н. Ф. Иоанникий Галятовский..., с. 41.

⁶¹ *Летопись событий в Югозападной России в XVII веке / Сост. Самоил Величко, бывший канцелярист канцелярии войска Запорож. 1720.* Киев, 1851, т. 2, с. 42—76.

⁶² Там же, с. 41

⁶³ *Беседа белоцерковская (Rozmowa Białocerkiewska) ректора Киево-Могилянської колегії Иоанникия Галятовского / Изд. В. Аскоченский.* — Киев, 1857.

Про популярність даного твору свідчать також численні списки його переважно в перекладі з польської мови ⁶⁴.

На «Rozmowy» було написане спростування, про яке дізнаємося з православного трактату «Rycerz» ⁶⁵, що виник як реакція на це спростування. У літературі авторство цього трактату безпідставно приписується І. Галятовському (очевидно, тому, що на титулі згадується його ім'я й прізвище) ⁶⁶. У 1902 р. О. Соболевський надрукував невелике повідомлення про трактат «Rycerz», навівши повністю передмову, написану його автором ⁶⁷. Автор трактату повідомляє в передмові, що під час відвідин І. Галятовського в Єлеському монастирі він побачив у нього Рефутацію, написану на кількох сторінках і спрямовану проти «Rozmowy». Знаючи, що І. Галятовський зайнятий монастирськими справами, він сам вирішив відповісти авторові Рефутації, створивши трактат «Rycerz» і підписавши: Miły Miles Kładniesz. Таким чином, трактат «Рицар» не належить перу І. Галятовського.

Більшість полемістів цього періоду відштовхувалась від трактатів єзуїтів Павла Бойми («Stara wiąga») та Миколи Ціховського («Трубина»), у яких крім суто богословських проблем порушувались питання про розлад між обома церквами, у чому звинувачувалися православні, а розходження в богословських питаннях єзуїти пояснювали невіглаством православних.

У трактаті «Stary kościół» І. Галятовський спростовує різні положення єзуїтів. Написано трактат у формі діалогу. Письменник ставить тезу з Бойми або Ціховського, потім спростовує її. Вражає величезна ерудиція І. Галятовського, який використовує православні і латино-католицькі джерела ⁶⁸.

«Stary kościół» містить багато автобіографічного матеріалу. Крім того, в передмові-присвяті Л. Барановичеві є відомості про цього видатного діяча культури і освіти другої половини XVII ст. Ці дані тим вагоміші, що викладені вони одним з найближчих його сучасників. Наскільки трактат був річчю злободенною і влучно відповідав на ворожі наклепи, свідчить той факт, що на цей твір відомо кілька відповідей єзуїтів ⁶⁹.

⁶⁴ Родосский А. Описание 432-х рукописей, принадлежащих С.-Петербургской духовной академии, составляющих ее первое по времени собрание.— СПб., 1894, с. 376, 385; Описание русских и словенских рукописей Румянцовского музея, составленное Александром Востоковым.— СПб., 1842, с. 555; Петров Н. И. Описание рукописных собраний, находящихся в городе Киеве. М., 1904, вып. 3, с. 54—55.

⁶⁵ Повна назва твору така: Rycerz prawosławnocatholicckiej cerkwi wschodniej rycerzowi kościoła rzymskiego na jego Refutacją napisaną przeciw Rozmowie Białocerkiewskiej oycyś Ioanicjusza Galatowskiego z księdzem Hadrianem Piekarskim. De hierarchia ecclesie mianey odpowiadac; z typographiëy wyszedł (далі «Rycerz»).

⁶⁶ Estreicher K. Bibliografia polska.— Kraków, 1899, cz. 3, t. 6, s. 11—15; Українські письменники: Біобібліогр. словник / Уклад Л. Є. Махновець. К., 1960, т. 1, с. 280; Запаско Я., Ісаєвич Я. Пам'ятки книжкового мистецтва: Каталог стародруків, виданих на Україні. Кн. 1 (1574—1700).— Львів, 1981, с. 94.

⁶⁷ Соболевский А. Библиографические редкости.— Чтения в Ист. о-ве Нестора летописца, 1902, кн. 16, вып. 4, с. 53—54.

Ми користувалися примірником трактату, що зберігається у Бібліотеці АН УРСР у Львові (шифр: 23 847).

⁶⁸ Про історію створення цього трактату див.: Голубев С. Указ. соч., с. 37—44.

⁶⁹ Див.: а) «Na stary kościół zachodni Ioanicjusza Galatowskiego, wydany roku p. 1678. Quaestyki, albo krotki pytanie zadane u rozwiazane roku pańskiego 1678». Книга надрукова-

Найпомітнішим, на думку М. Сумцова⁷⁰, твором у пізній православно-католицькій полеміці є трактат І. Галятовського «Fundamenta» (Основи) (1683 р.)⁷¹. Це не тільки чудовий зразок полемічної антикатолицької літератури, а й твір, у якому письменник закликає слов'янські народи «мати мир, а війну на турків повернути» (38). Написаний у відповідь на твір М. Ціховського і є закономірним продовженням ідей, висловлених Л. Барановичем у його книжці «Nowa miąga starej wiąry». У першій частині трактату спростовуються тридцять положень (фундаментів) єдності Русі з Римом у минулому. У другій частині І. Галятовський змальовує життя українців і білорусів під владою Речі Посполитої, основує на життєвих фактах, які сам спостерігав на Правобережжі, в Галичині та Білорусії. Він викриває діяльність єзуїтів, які всіляко обмежують у правах православних. Його обурює той факт, що православних не допускають у філософський та богословський класи єзуїтських колегій, що здібних студентів Кнево-Могілянської колегії єзуїти намагаються переманювати до своїх колегій і виховувати з них вірних слуг католицизму. Щоб залучити людей до унії, католицькі священнослужителі вдаються до хитрих методів: звільняють селян від деяких податків, дозволяють у піст вживати м'ясо і т. п. Королівські універсали всіляко обмежують православним доступ до вищих державних посад. Особливо обурюється письменник поведінкою вищого католицького духовенства, яке віддає православні церкви татарам і ті їх перетворюють на мечеті (наприклад, у Мінську), а у Вільні католики перетворили церкву на корчму. Вони глумляться з православних священників: змушують їх відробляти панщину, дають їм на годівлю собак тощо.

Таким чином, «Fundamenta» виходять за межі звичайного богословського трактату, в ньому сильні елементи викриття суспільної несправедливості і жорстокості шляхти та вищого католицького духовенства у відношенні до українського й білоруського населення. М. Сумцов справедливо вважав, що цей твір великою мірою поповнює матеріал актів, мемуарів, народних пісень про насильства єзуїтів та уніатів над православними⁷².

Не менш важливим було й питання боротьби з турецько-татарською агресією. У XVII ст. особливо терпіли від неї народи Балкан, України та південної Росії. У 70-х рр. посилювалися антитурецькі настрої серед східних слов'ян. Важливу роль тут зіграла російсько-турецька війна 1677—1678 рр. Особливою жорстокістю відзначалися два походи турецько-татарських загарбників на Чигирин. В обороні Чигирини разом з україн-

на в 1682 р. Автор її Микола Соснович. Примірник Державної публічної бібліотеки ім. М. Є. Салтикова-Щедріна у Ленінграді, шифр: 13.6.9.51.

б) «Goliat swoim mieczem porażony, to jest I. Gałatowski, archimandrita Jelecki, przeciw pochodzeniu Ducha S. od syna u kościołowi Rzymskiemu piszący. Przez x. Theophila Rutk- soc. Jesu Theologa refutowany... W Lublinie... Roku pańskiego 1689».

в) «Budynek Chrystusow, to jest kościol s. z wielkiego wzerunku... w Lublinie... Roku pańskiego 1689».

Останні два трактати відомі нам за примірником, що зберігається у Відділі рідкісної книги Львівської бібліотеки АН УРСР і оправлені разом з творами І. Галятовського: «Stary kościol», «Rozmowa Białocerkiewska» і «Skarb».

⁷⁰ Сумцов Н. Ф. Иоанникий Галятовский..., с. 65.

⁷¹ Примірник цього твору (з деякими дефектами) зберігається в Державній бібліотеці ім. В. І. Леніна; добре збережена книжка є у Відділі рідкісної книги Львівської бібліотеки АН УРСР (шифр: 23 884).

⁷² Сумцов Н. Ф. Иоанникий Галятовский..., с. 68.

ськими козаками брали участь російські солдати (32 тис. солдатів під командуванням Г. Ромодановського — у першому поході, гарнізон російських солдатів на чолі з воєводою І. Ржевським — у другому)⁷³. Ці події сприяли розвиткові думки про необхідність створення єдиної слов'янської спілки для відсічі агресорові. Передові діячі української культури другої половини XVII ст., у тому числі й І. Галятовський⁷⁴, були активними пропагандистами ідеї спільнослов'янської єдності, хоч одягали цю ідею в релігійну оболонку.

У І. Галятовського є два антимагометанські трактати. 1679 р. в Новгороді-Сіверському побачив світ високопатріотичний твір І. Галятовського «Łabeǳ» («Лебідь»), присвячений гетьманові Івану Самойловичеві, який керував українським козацтвом у битвах за Чигирин.

Полемічна суть трактату викладена у формі діалогу між яструбом, який уособлює магометанські сили, і лебедем, що символізує сили християнства. В останньому розділі зібрані оповідання про бойові подвиги християн у різних війнах протягом світової історії. Письменник називає ці оповідання фортелями (фортель «спритна витівка, хитрість, підступ», пор. н. Vortel, п. fortel). У них ідеться про військову хитрість, уміння, вдалий маневр, завдяки яким пощастило перемогти ворога в тій чи іншій битві. Почерпнуті вони з різних книжних джерел, зокрема з історичних хронік. Деякі оповідання взяті із життя. Проти них на полі не вказано письмового джерела, лише є вказівка на рік, коли відбулася подія. В такий спосіб описано другий Чигиринський похід турків 1678 р. Цей фортель І. Галятовського збігається з розповіддю, вміщеною в третьому виданні «Синописа» (1680 р.). В обох пам'ятках наголошено на тому, що перемога над турками стала можливою завдяки спільній боротьбі російського війська й українського козацтва.

«Łabeǳ» І. Галятовського — твір малодосліджений. Уперше звернув на нього увагу П. М. Попов⁷⁵. Про суспільний інтерес до цього твору свідчать два переклади його російською мовою⁷⁶, один зроблено ще в часи І. Галятовського — 1683 р.⁷⁷, другий — на початку XVIII ст. за наказом Петра I і зберігається він у зібранні книг та паперів царя⁷⁸. У відділі рукописів ЦНБ АН УРСР зберігається уривок з перекладу першого розділу трактату староукраїнською мовою від другої половини XVIII ст.⁷⁹

1883 р. в Чернігові вийшов ще один антимагометанський полеміко-публіцистичний твір І. Галятовського «Alkoǳan» («Коран») ⁸⁰. У звич-

⁷³ Історія Української РСР, т. 2, с. 97.

⁷⁴ Наскільки І Галятовський виражав життєві інтереси епохи, свідчить створення союзу християнських держав у 80-х рр. XVII ст. в Європі — так званої Священної ліги, спрямованої проти Туреччини. 1686 р. Росія, підписавши «Вічний мир» з Польщею, теж фактично приєдналася до антитурецької ліги.

⁷⁵ Попов П. М. Албанія в російській та українській літературах XV—XX ст. — К., 1959, с. 199—208; 320—321.

⁷⁶ Попов П. М. Зазнач. праця, с. 207.

⁷⁷ Калайдович К., Строев П. Указ. соч., с. 227; Шлякин И. А. Указ. соч., с. 90. Тепер цей рукопис зберігається в Державній публічній бібліотеці ім. М. Є. Салтикова-Щедріна.

⁷⁸ Исторический очерк и обзор фондов рукописного отдела Библиотеки Академии наук. Вып. I. XVIII век. — М.; Л., 1956, с. 116, 420.

⁷⁹ Описание рукописей перковно-археологического музея при Киевской духовной академии / Сост. Н. Петров. — Киев, 1877, вып. 2, с. 522.

⁸⁰ Примірник, яким ми користувалися, дефектний; зберігається в ЦНБ АН УРСР у м. Києві, шифр: Р. 1373-а, — опрацьований разом з трактатами «Łabeǳ» та «Alfabetum».

ній формі діалогу письменник у християнсько-богословському дусі заперече основні догмати магометанства. Твір складається з 12 розділів відповідно до заперечуваних догматів. Приклади-оповідання, які наводить письменник для доведення своїх положень, іноді знайомі вже з «Ключа» чи «Неба нового». Ідея засудження загарбницької політики пронизує весь твір. Особливо сильно у цьому плані звучить третій розділ трактату, у якому йдеться про те, що споконвічні походи турецько-татарських завойовників у країни Європи намагалися виправдати мусульманська релігія. І. Галятовський наголошує на необхідності спільних дій слов'янських народів у боротьбі з турецько-татарськими нападами.

У кінці XVII чи на початку XVIII ст. «Alkoğan» було перекладено російською мовою⁸¹. Отже, ідеї, висловлені в протимагометанських трактатах І. Галятовського, залишалися актуальними й пізніше.

1681 р. у Чернігівській друкарні вийшов трактат І. Галятовського «Alphabetum» («Алфавіт»), спрямований проти відступників від християнства, а також проти представників інших віровчень. Усіх нехристиян письменник називає еретиками, перелічуючи їх у алфавітному порядку (звідси й назва твору) і засуджуючи їхні дії, вчинки і віровчення. Склад еретиків, за І. Галятовським, дуже строкатий: тут і китайці та японці, і античні вчені (Демокрит, Епікур, Піфагор), і Овідій, і Лютер та Кальвін, і Магомет, і Сенека, і Ян Гус та Ян Жижка та ін. Прагнучи спростувати погляди критикованих еретиків, письменник викладає православні догмати, багато в чому повторюючи окремі положення, висловлені в попередніх творах, зокрема в «Ключъ» та «Месії правдивому».

Трактат супроводжується присвятою гетьманові І. Самойловичеві, передмовою до читача та віршем «До heretyka». У кінці твору містяться дві післямови, одна з них — міркування про зоїла (зоїл «дріб'язковий, прискіпливий заздрісник», пор. лат. *zōilus*; загальна назва походить від імені грецького оратора Зоїла, прискіпливого й заздрісного критика Гомера), друга — звернення до православного читача.

1686 р. в Чернігівській друкарні вийшла невелика збірка оповідань І. Галятовського польською мовою «Sophia mądrość». Легенди розповідають про чудеса, які нібито чинилися над аріанами. Розглядати збірник слід у зв'язку з аналізом позицій І. Галятовського в плані його виступів проти іновірців. Цим, очевидно, пояснюється й польська мова збірника.

Аріанство як течія, опозиційно настроєна проти панівних різновидів християнства, відома здавна. Будучи засуджене на Нікейському соборі 325 р., аріанство час від часу знову спалахувало в різних християнських країнах. Різновидом аріанства в Польщі в XVI ст. було соцініанство (назва походить від прізвища ватажка руху Фавета Соціна). На Україні соцініанство було відоме в окремих місцевостях, зокрема на Волині. Проти нього виступали і православні, і католики. У період національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького соцініани втекли з України до Польщі, але в 1658 р. польський сейм прийняв рішення, за яким віросповідникам соцініанства і його пропагандистам загрожувало виселення з країни і навіть смерть⁸². Єзуїти звинувачували православних у прихильності до аріанства.

⁸¹ Калайдович К., Строев П. Указ. соч., с. 154.

⁸² Лєвицкий О. Социнианство в Польше и Юго-Западной Руси.— Киев. старина, 1882, т. 2, июнь, с. 423—424.

Спрямовуючи свій збірник проти аріан, І. Галятовський, по-перше, захищав православ'я від аріанства, по-друге, доводив брехливість наведених єзуїтами звинувачень православних у симпатіях до аріанства. Збірник І. Галятовського включає 51 легенду, в яких розповідається про покарання богородицею аріан як відступників від православ'я. За характером викладу, особливостями стилю оповідання збірника схожі на оповідання «Неба нового». Всі вони книжного походження й узгоджуються із загальним характером бароккової літератури: вразити читача або слухача, відчутно вплинути на його уяву.

1686 р. у Чернігові І. Галятовський видав твір «Боги поганскїи...»⁸³, спрямований проти поган. Трактат присвячений царівні Софії. Передмову-присвяту написано в панегіричному дусі, основна її ідея — сподівання на милосердя царівни.

Матеріал твору згруповано у кілька розділів, суть яких зводиться до зображення різноманітних злих учинків, які нібито здійснюють злі духи, що мешкають у статуях поганських богів. Отже, розділи складаються з оповідань книжного походження переважно демонологічного характеру. Елемент чудесного в цих оповіданнях менш значний, ніж у розповідях «Неба нового» і «Скарбниці потрібной». Це — швидше історії, в яких сюжетна напруженість розряджалася несподіваним вчинком героя (в цьому полягає естетичний смисл таких розповідей). Вчинок героя, як правило, хитрий, містить в собі елемент кмітливості. Несподівана розв'язка — обов'язковий елемент таких оповідей. Персонажами найчастіше виступають історичні постаті, переважно можновладці.

1685 р. І. Галятовський видрукував невеличку книжечку «Грѣхи розмаитїи» (Чернігів; далі «Грѣхи») — своєрідні рекомендації священикам для проведення словіді⁸⁴. Написання такої книги, певно, було викликане потребами безпосередньої священицької діяльності. «Грѣхи» складаються з передмови — звертання до читача, потім вміщене звертання до священиків, а далі йде безпосередній виклад гріхів із досить складною їх класифікацією. Перелік гріхів дає цікавий матеріал для характеристики моральних норм тодішнього суспільства і розуміння позиції письменника в оцінці життєвих явищ⁸⁵. Відхилення, що допускалися певними суспільними верствами чи окремими людьми, кваліфікувалися як гріхи. Так, гріхи торговців полягають у тому, що вони «несправедливою мѣрою, несправедливими вагами, несправедливимъ локтемъ що продають люде(м)» (12 зв. — 13) або «перець зъ гречкою, шафранъ с крокосомъ, ладанъ з(ъ) камѣнцями, вино з(ъ) водою мѣшають и люде(м) продають. Такіє половицу того краду(т), що людемъ продають» (12 зв.).

Деякі гріхи, на думку І. Галятовського, можна простити після покутування, інші вимагають покарання. Так, «Волаеть до бѣга о помсту утрапен(ь)є людей убогихъ, сиротъ, в(ъ)довъ, приходневъ и неволниковъ»

⁸³ Використано примірник, що зберігається в ЦНБ АН УРСР, шифр: К. 797. Він дефектний. Після титульного аркуша наступні два чисті, без друкованого тексту. Відсутня, отже, передмова «ЗасльпленїА и шаленства поганов...», а також початок присвяти царівні Софії.

⁸⁴ Ми користувалися примірником, що зберігається в ЦНБ АН УРСР, шифр: Кол. Полова 159.

⁸⁵ Ідейно близьким до даного твору І. Галятовського є трактат І. Пізеля «Миръ съ богомъ челоуѣку» (К., 1669).

(10 зв.). Варті покарання також такі дії, як «задержан(ь)е заплати слугамъ, наємникомъ и роботникомъ» (11). У дусі приписів християнської церкви гріхом вважалися «противъ цра, княза, гетмана, воеводи, противъ пана якого-колвекъ, противъ магістрату албо уряду бунти, намова и зрада» (17 зв.).

І. Галятовський у «Грѣхахъ» застосовував звичайні для своєї творчої манери прийоми письма: числовий поділ понять («двоакій есть грѣхъ: первородный и учинкоковый[1]» — 63 зв.), оповідання-прикладі тощо. Деякі приклади залучено з книжних джерел, частину записано з уст народу.

Хронологічно останньою працею І. Галятовського був твір «Душѣ люде(и) умерлы(х)» (далі «Душѣ») (Чернігів, 1687)⁸⁶, у якому йдеться про подорожування людських душ після смерті. У плані християнського віровчення письменник викладає думки про потойбічний світ. Душі всіх померлих він розподіляє на три групи залежно від ступеня грішності. Одні потрапляють до раю, інші — до пекла, треті чекають на свою долю у митарстві. Свої ідеї І. Галятовський підкріплює багатьма прикладами, які звуться «объявленіями». У «Душах» відчувається деякий вплив католицизму (поділ пекла на геену та отхлань, розмова про митарство-чистилице). Це ті питання, в яких розходилися московські та українські богослови XVII ст. і за що деякі твори українських письменників цього періоду були заборонені в Москві⁸⁷.

Легенди, вміщені в «Душах», розбиті на розділи залежно від їх джерел. У розділі «Научають на(с) стѣи оци учтели црковныи, же стѣи в(ъ) нбѣ суть» вміщені оповідання, взяті із отців церкви (Василя Великого, Федора Студита, Іоана Златоуста тощо), до розділу «Доводи з(ъ) книгъ црковныхъ научають насъ, же стѣи в(ъ) нбѣ са знайдують» входять оповіді, взяті з Пролога, Печерського патерика, октоїха, трифологіона і т. ін.

Відстоюючи християнські добродієвності, письменник поселяє до пекла тих, хто за життя їх порушує. Так, «зиму срогую будутъ тыи люде терпѣти, которыи не ѿдѣвають нагихъ и не пріймають въ дома свои убогихъ, приходневъ и калѣкъ хорыхъ» (37—37зв.); «товариствѣ з(ъ) діаволами будутъ мѣти люде пышніи, которыи теперъ не хотать товаришитиса з(ъ) людьми

⁸⁶ Твір «Душѣ» мав два видання: *Маслов С. І.* Визначення дублетів в ділянці стародруків. — К., 1936; *Каменева Т. Н.* Черниговская типография, ее деятельность и издания. — Тр. / Гос. б-ка СССР, 1959, т. 3, с. 266. Ми користувалися примірниками, що зберігаються в Бібліотеці АН СРСР (шифри: 1467 і 1468). Примірник № 1467 добре збережений, складається з п'яти нумерованих плюс 46 нумерованих аркушів, плюс ще один і являє собою закінчену книгу. Примірник № 1468 дефектний. З п'яти перших нумерованих аркушів є лише один — титульний, на звороті якого початок «Пре(д)мови до хр(с)тіанъ». Титули обох примірників ідентичні. Наступний текст такий же, як у попередньому примірнику, але набраний дрібнішим шрифтом, так що 46 арк. примірника № 1467 тут вміщено на 41 аркуші. З арк. 41 зв. починається «Сказаніе ѿ(т) бж(с)твенныхъ писаній, яко ѿ стѣхъ, в(ъ) нбѣ сущи(х), не достѣитъ молѣтиса намъ». Воно займає арк. 41 зв. — 56. Це стаття Є. Славинецького з Требника (М., 1677) (*Запаско Я., Ісаевич Я.* Зазнач. праця, с. 100. Насправді цей примірник має 55 нумерованих аркушів; арк. 47 пропущено при пагінації).

⁸⁷ *Шляпкин И. А.* О полемике между московскими и малорусскими учеными. — Журн. М-ва нар. просвещения, 1885, ч. 212, окт., с. 210—252; *Шляпкин И. А.* Св. Дмитрий Ростовский..., с. 110, 117.

убогими, в(ъ)згоржают(ъ) ними» (37 зв.); «голодь будутъ терпѣти люде тьи, которіи теперь голодныхъ не хотать кормити» (38 зв. — 39) і т. д. В такий спосіб засуджує письменник суспільні вади, які йшли врозріз з нормами християнсько-богословської моралі.

«Душѣ» — твір українського барокового письменства другої половини XVII ст. Легендарні оповідання, видіння займають центральне місце. На перших п'яти нумерованих аркушах вміщено зразки емблематичної поезії.

Найменш відомим є твір І. Галятовського «Skarb pochwały» (Новгород-Сіверський, 1676)⁸⁸. 1904 р. Соболевський повідомив, що в старому каталозі книг Києво-Печерської лаври знайшов вказівку на даний твір, але сприйняв він його як польський варіант «Скарбниці потребно»⁸⁹. На початку 20-х років XIX ст. «Скарб похвали» потрапив у поле зору учасників семінарія В. Перетца⁹⁰.

«Скарб похвали» — найменший за розміром твір І. Галятовського, він міститься на 8 арк. іп 4^о і є зібранням порад представникам різних наук і різних видів мистецтва, як складати похвали богоматері⁹¹.

Особливу увагу приділяє І. Галятовський поетам. Він дає ряд віршових зразків, як можна хвалити богородицю. Оскільки віршів у творчому доробку І. Галятовського небагато⁹², поетичні вправи «Скарба похвали» викликають певний інтерес. У «Скарбі» сім віршів, усі вони є зразками курйозного віршування: дві енігми, анаграма, поліндромон, логогрифус, хроностикон і акровірш. Курйозне віршування було характерним жанром барокової літератури і виявляє високу версифікаційну техніку її творців⁹³.

---

⁸⁸ Згадка про цей твір є лише в деяких дореволюційних бібліографів І. Галятовського. Див.: *Евгеній (Болховитинов)*. Словарь исторический..., с. 230; *Estreicher K.* Bibliographia polska..., s. 15.

⁸⁹ *Соболевский А.* Библиографические редкости. — Чтения в Ист. о-ве Нестора летописца, 1904, кн. 18, вып. 2, с. 11—12.

⁹⁰ *Перетц В. Н.* Отчет об экскурсии семинария русской филологии в С.-Петербург. — Унив. изв., 1912, № 7, с. 37—38.

⁹¹ Детальніше про цей твір див.: *Ченіга І. П.* «Skarb pochwały» — маловідомий твір І. Галятовського польською мовою. — В кн.: Питання історії та культури слов'ян. К.: Вид-во Кнів. ун-ту, 1963, ч. 2, с. 49—55.

⁹² Крім віршів «Скарба» у творчості І. Галятовського відомо кілька поезій, переважно панегіриків, розміщених на початку або в кінці окремих книг: десятирядковий панегірик на честь князів Желиборських у «Ключь разумній» 1665 р., шестирядковий панегірик на честь панів Могил у «Небѣ новому» 1665 р., шестирядковий вірш на честь Ісуса Христа в «Месії правдивому», емблематичні вірші в «Душахъ людей умерлыхъ». Відомо також кілька віршів польською мовою: у виданні «Месії правдивого» польською мовою два панегірики — один на звороті титульного аркуша на честь Ісуса Христа (фактично переклад з українського), другий — на честь царя Олексія Михайловича. У кінці трактату «Алфавіт» є віршоване звертання «Do heretika».

⁹³ Пор. курйозні вірші Іоанна Величковського (Величковський І. Твори / Вступ. ст. С. І. Маслова та ін. Підгот. тексту та комент. В. П. Колосової, В. І. Кречотня. — К., 1972) та Симеона Полоцького (див.: *Полоцкий С.* Избр. соч. / Подгот. текста, ст. и комент. И. П. Еремина. — М.; Л., 1953).

* * *

Дослідники творчості І. Галятовського звертали увагу на те, що мова його творів близька до української народнорозмовної мови XVII ст.⁹⁴ Вивченню мови письменника присвятив монографію польський лінгвіст В. Вітковський, який дослідив фонетичні, морфологічні й деякі синтаксичні особливості мови І. Галятовського й описав їх у зв'язку з характеристикою мови українського письменства XVII ст.⁹⁵ Зупинимося на окремих мовних явищах.

В основі фонетичної системи мови творів І. Галятовського, написаних староукраїнською мовою, лежать ті риси, які визначають фонетику й сучасної української мови.

Літеру **ѣ** у більшості випадків І. Галятовський вживає згідно з етимологією: *члѣвѣкъ* (К., 5 зв. нн.), *повѣдають* (4 зв.), *вѣрити* (23), *зо всѣми* (309, 459), *стрѣпеніє* (526), *хлѣба* (Н., 14 зв.), *хотѣли* (15), *вѣчного* (16 зв.), *стрѣлою* (75), *колѣно* (75 зв.), *по... тѣлу*, *сѣчи* (С., 10), *сѣтлость* (17), *бѣлѣзню* (22), *поцѣловаѣти* (22 зв.), *прибѣжи* (23), *дѣти* (25), *за мѣсяцемъ*, *повѣдали*, *повѣстю*, *до гнѣву*, *за грѣхѣи*, *з(ѣ) нѣснами* (25 зв.), *бѣлого* (26 зв.), *удѣчила* (27), *ѣлѣ* (27 зв.), *приѣхал(ѣ)* (28), *Пѣнскѣ* (29), *надѣю* (31), *хотѣ(л)* (Б., 8 зв.) і т. д.

Оскільки в мові І. Галятовського **ѣ** позначав звук *i*, на місці давнього **ѣ** простежується літера **и**, рідше **і**: *видѣмымъ* и *невидѣмымъ* (К., 305 зв.), *повидѣли* (С., 7), *видѣмыхъ* и *невидѣмыхъ* (17), *на ѣл(ѣ)тари* (22 зв.), *хотѣлѣ*, *в(ѣ) Черніговско(м)* (23), *всѣ* (Г., 18, 18 зв.), *ѡ(т) грѣхѣ* (23 зв.), *ѣли* и *пили* (Б., 1), *наѣхали* (1 зв.), *смиѣ(л)сѣ* (2 зв.), *привитѣлѣ* (34), *всѣ* (Д., 12 зв., 13), *на землѣ* (14 зв.) та ін. Ті ж слова в одних випадках пишуться етимологічно вірно щодо вживання давнього **ѣ**, в інших — з літерою **и** (**і**): *закѣтла* (К., 273 зв., *II заквитла*), *ѣхали* (Н., 38), *ѣхалѣ* (39 зв., 40), *наѣхати* (38 зв.), *приѣхавши* (42, 75), *ѣхалѣ* (45, 53), *Алеѣевичѣ* (С., 3 зв.), *Алеѣѣвна* (21 зв.), *з неволѣ*, *з(ѣ) неволи* (12), *хотѣлѣ* (23), *хотѣлѣ* (27 зв.), *видалѣ*, *вѣдалѣ* (Г., 1), *добродѣтелей* (24), *добродѣтелей* (26), *сповѣдатисѣ*, *спѣид(ѣ)* (27), *разришѣю* (27 зв.), *разришѣти* (28), *з(ѣ)грѣши(т)* (14 зв.), *розгрѣшилѣ* (28), *поцѣлуєтѣ* (Б., 13), *поцѣловаѣлѣ* (13 зв.) тощо.

Літера **є** на місці етимологічного **ѣ** засвідчується І. Галятовським порівняно рідко⁹⁶. Деякі слова, в яких фіксується **є** на місці етимологічного **ѣ**, зустрічаються також з літерою **ѣ** або **и** (**і**) на місці старого **ѣ**: *срѣбро* (К., 54), *срѣбро* (54), *болєзнь*, *болєзни* (С., 27 зв.), *бѣлѣзню* (22), *бѣлѣзн(ѣ)* (27) тощо.

Етимологічний **о** в новозакритих складах І. Галятовський за традицією зберігає. Засвідчуються лише поодинокі випадки, коли на місці старого **о** в такій позиції пишуться літери **у**, **ю**: *пултор(а)* (С., 7 зв.), *напою(ѣ)* (Г., 8). Форма *на лѣжку* «на ліжку» (Н., 43 зв., 61) пояснюється, очевидно,

⁹⁴ Сумцов Н. Ф. Иоанникий Галятовский..., с. 36; Житецкий П. Очерк литературной истории малорусского наречия в XVII и XVIII вв., с. 135; Сімович В. Спроби перекладів св. письма у творах Й. Галятовського. — Зап. Наук. т-ва ім. Т. Г. Шевченка, 1930, т. 99, с. 51.

⁹⁵ Withowski W. Język utworów Joannicjusza Galatowskiego na tle języka piśmiennictwa ukraińskiego XVII wieku. — Kraków, 1969.

⁹⁶ Ibid., s. 23.

впливом польської мови (пор. п. *łóżko*, па *łóžku*); в іншому місці зафіксовано вживання *на лóжку* (К., 59 зв.). Рефлекс етимологічного *е* в новозакритих складах зустрічається частіше і, як правило, позначається літерою *ѣ* (так званий новий *ѣ*): *мѣчѣ* (К., 2 зв. нн., 349), *ячмѣнь*, *ячмѣнный* (18 зв.), *сѣмѣ* (31 зв.), *в(ѣ) пѣчѣ* (352), *камѣняхѣ* (519 зв.), *камѣняи(ѣ)* (522), *камѣня* (526; Н., 23), *в(ѣ) пѣчѣ* (Н., 46), *камѣньє* (79), *пѣкѣ* (125 зв.), *привѣзѣ* (Б., 3 зв.), *зѣл(ѣ)* (31 зв.), *штѣть* (Г., 22). Зрідка відбито літеру *и* на місці старого *е*: *симна́дцат(ѣ)* (Н., 70 зв.).

І. Галятовський в основному етимологічно правильно передає давньоруські фонем *ы* та *і*. Порівняно невелика кількість випадків поплутання і взаємозаміни літер *ы* та *и* на письмі, відбитих в аналізованих творах, свідчить про те, що для письменника ці два звуки вже злились в один звук *и* — переднього ряду високого підняття: *по(д)ты́наютѣ* (К., 1 зв. нн.), *звікли* (5 зв. нн.), *ры́зы* (2), *зап्रा́вди* (4), *па́стиреве* (10), *ко́торими* (17), *вѣрымо* (24 зв.), *тры* (513), *трына(д)цятую* (525), *тры(д)цятую* (528 зв.), *смыслѣное* (Н., 3 нн.), *в(ѣ) обы́тели* (78 зв.), *иды́* (79), *до ко́мори* (80), *Володы́мера* (С., 2 зв. нн.), *обыва́тели* (1 зв.), *на Болды́нахѣ* *горахѣ* (5), *оны́* (6, 27), *верхы́* *билы́* *мурованыы* (6), *накры́тыи*, *в(ѣ) накры́тыхѣ* (6 зв.), *ры́бы* (6 зв., 27 зв.), *ры́бу* (7), *ны́нѣ* (8 зв.), *вы́провадила* (12), *рыбы́лѣ* (23), *бы́ли* *сво́й* *лу́къ* *на́тагнѣли* (24 зв.), *рыбѣ*, *з(ѣ) рибакáми* (27 зв.), *прышо́лѣ* (29), *на(д) ны́мы* (Б., 1 нн.), *осла́былѣ* (1 зв.), *нече(с)ты́вѣи* (Г., 5 зв.), *пусты́нножыте́ля* (Д., 8), *сы́роти* (26), *оны́*, *вѣрыли* (31 зв.) і т. д.⁹⁷

У творах І. Галятовського відбито таку важливу рису українського вокалізму, як рефлекс *ри*, *ли* при поєднанні слабких зредукованих *ѣ*, *ь* у позиції після сонантів *р*, *л*: *блы́таня* (К., 452 зв.), *трывожлы́выхѣ* (Н., 7 зв.), *пылыскы́лыся* (54 зв.), *пылыскы́ючы́йся* (72 зв.), *трыво́гу* (97 зв., 135), *пылыску́ючы́й* (С., 2), *трыво́ги*, *трыво́жено* (15 зв.), *блы́скавыцы* (17). Слово *ябло́ко* зафіксовано з голосним *о* після сонанта: *ябло́комѣ*, *ябло́ка* (К., 412), а також у формі, властивій сучасній українській літературній мові і більшості говорів: *ябло́ко* (Н., 81 зв.).

В аналізованих пам'ятках фіксується голосний *а* на місці етимологічного *о*, зокрема у словах, що відбивають часокількісне чергування спільнослів'янського періоду: *помага́ючы* (К., 277 зв.), *угана́лася* (302 зв.), *выгажа́ючы* (303 зв.), *уганя́ютѣся* (355), *помагаю(т)* (Н., 50), *лама́ти* (95 зв.), *розганя́ет(ѣ)* (С., 6 нн.), *помагала* (9), *гана́ли* (15 зв.), *ω(д)ганя́етѣ* (17), *злама́ти* (Б., 1 нн.), *лама́лися* (8 зв.), *помагаю(т)* (29), *выпровадитѣ*, *выпроважѣны́й* (Д., 30) і т. д.

Твори І. Галятовського широко засвідчують лабіалізацію *е* після шиплячих та *й* перед споконвіку твердим приголосним: *щодроблы́востю* (К., 310 зв.), *пыта́ючыго* (311), *прырожа́ное* (451), *прырожа́ною* (460 зв.), *пѣр(ѣ)шою* (451), *пѣршо́гоω* (С., 18), *в(ѣ) пѣршомѣ* (Д., 25 зв.), *на чолахѣ* (К., 452), *пѣю́гоω* (352; Н., 63 зв.; Б., 8 зв.), *жонá* (К., 355; Н., 18 зв., 33 зв., 59 зв., 78), *жону* (Н., 34; С., 31), *на й́ншомѣ* *мѣстцу* (К., 385 зв., 456 зв.), *заража́ны́й* (358), *чорнокны́жнык(ѣ)* (К., 459; Б., 16), *чорнокны́жныка* (Н., 52 зв.), *в(ѣ) жо́лобѣ* (К., 382 зв.), *жолу́дка* (Н., 21 зв., 22), *переночова́вши* (29), *з(ѣ) мѣ́жомѣ* (30 зв., 87), *чуржоложы́ством(ѣ)* (34), *ста́ршого* (37 зв.), *ме́ншому* (37 зв.), *ма́ючыго* (49), *мова́чыгоω* (49), *чорнѣ́лѣ* (71), *будовны́чому* (87 зв.), *сидáчыгоω* (С., 2), *Кара́чыво(м)* (5 зв.), *чоты́ри* (6), *чо́лномѣ* (29 зв.), *ка́ючы*

⁹⁷ Ibid., s. 24—26.

муса (Г., 7 зв.), прагнучого (23), болячокъ (Б., 1 зв.), чортъ (2), чортівъ (Д., 45 зв.), ночовалъ (Б., 12 зв.) і т. д.

Лабіалізація е після шиплячих та й фіксується також перед складом з м'яким приголосним, що зумовлено дією граматичної аналогії, яка в багатьох випадках наявна і в сучасній українській літературній мові та більшості її говорів: на чолъ (Н., 44), жонъ (89) і т. ін.

Зрідка засвідчується у І. Галятовського властиве сучасній українській літературній мові, а також південно-східним і південно-західним її говорам зближення ненаголошених е та и: Володімеръ (К., 398), минъ (Н., 3 зв.), стоацого (40 зв.), трохе (127), Володімеровъ (С., 1), Динісович (6), минъ (Б., 2), шероко (Д., 18), мінъ (23 зв.) тощо.

І. Галятовський відбиває перехід давньоруських сполук ѣи > ѣи, ѣи > ии. Це, зокрема, стосується наголошених закінчень прикметників твердої групи у формі чоловічого роду однини в називному відмінку: слъпый (К., 55 зв.), злый (57 зв.), стый (351), золотый (453), голосный (453 зв.), золотый (Н., 83), пустый (С., 7), а також слів типу крѣютъ (К., 58 зв.), до шѣи (460), на шѣю (461), винопѣца (478), покрѣетъ (Д., 39 зв.) та ін. Дане явище засвідчується ще у дієсловах з префіксами подѣ-, одѣ-, обѣ-, зѣ- типу: подыймовали (К., 380), одыйшла (408), одыймѣте (410), обыйдетъ (483 зв.), зыйшолъ (Н., 12), одышолъ (26 зв., 86), одышли (29), обышѣши (77 зв.), ѡ(т)ишолъ (85, 102), зыйдѣте (102), одыйметъся (124), ѡ(д)ишолъ (С., 4 нн.), одышолъ (21 зв.), одыйшолъ (23 зв., 31), зышлися (26 зв.), зыйдѣте (Б., 9 зв.), обыйдетъ (25 зв.), зыйдетъся (Д., 39 зв.), ѡтыймѣютъ (39 зв.) тощо.

У творах І. Галятовського фіксується втрата голосного і на початку слова. Найпоказовішим у цьому плані є написання дієслова мати (< имати), яке в абсолютній більшості випадків засвідчується без початкового і: мѣлъ (К., 348 зв., 349), мѣли (349, 349 зв.), мѣти (350), мѣетъ (452, 453, 453 зв.), маютъ (455), маемо (460), мѣли (Н., 62), мѣлъ (81), маемо (Б., 1 зв. нн.) і т. д. У цитатах з конфесіональних творів дієслово мати послідовно вживається з початковим і (К., 350 зв., 452 і т. д.).

Початковий ненаголошений і відсутній у словах типу шмарѣгдъ (К., 37), вѣ Єрѣхонъ (397 зв.), ерѣхонскій (480 зв.).

Відчувається прагнення до усунення збігу голосних у середині слів іншомовного походження за допомогою вставного й: гѣяцінтъ (К., 37), хр(с)тіяннійномъ (303 зв.), князѣй Мадѣямскихъ (309), голѣяда (461 зв.), дѣѣаконъ (486), дѣѣакона (Н., 79), в(ѣ) зодѣѣку (С., 5 нн., 5 зв. нн.), дѣѣаконъ (Д., 43). Пор.: дѣѣволъ (К., 383 зв.), з(ѣ) дѣѣволами (Д., 37 зв.). Усунення збігу голосних досягалося також шляхом контракції (стягнення) однакових голосних: Данѣловичъ (С., 2), Исѣкіѣ (5), Аврѣмовичъ (14). Пор.: Данѣйлъ (К., 302 зв.), Данѣйла (С., 12).

І. Галятовський широко фіксує перехід л > ѣ (в): пѣвное (К., 273), мѣвѣтъ (314 зв. — 6 разів), умѣвкла (Н., 49), тѣвкса (С., 11), тѣвкъ (12), потѣвченую, рѣтѣвкъ (21), тѣвк(ѣ)ся (30) та ін. Особливо виразно простежується це явище в дієсловах минулого часу чоловічого роду (колишні форми дієприкметників минулого часу): згрѣшивъ (К., 64), хвалѣвѣся (272), не добѣвъ и не допѣвъ (303 зв.), ѡбрѣшивъ (305), упѣвъ (407), чѣвъ (471 зв., 473 зв.; Н., 22, 64, 79 та ін.), пускавъ (Н., 25), просѣвѣся (26 зв.), молѣвѣся (27 зв.), зрозумѣвъ (52 зв.), пановавъ (55), бѣвѣ (71), перелѣтѣвѣ (78 зв.),

рушився (79), засѣвъ (81), спозрѣвъ (85), подтявъ (90 зв.), укравъ (Г., 17), перестівъ (22 зв.), забівъ (28), потягнувъ (Б., 3), привозивъ (3 зв.), бувъ (4), пошовъ (5 зв.), утѣкавъ (12), живъ (16 зв.), ударивъ (17), ѣвъ, мѣвъ (19), ѡд(ѣ)кусивъ (Д., 17), видѣвъ (23 зв.), вышовъ (36) і т. п.

Про наявність диспалаталізованих шиплячих в українській мові XVII ст. свідчать численні приклади з творів І. Галятовського, що відбивають явище лабіалізації е після цих приголосних перед складом зі здавна твердим приголосним. Крім того, твердість шиплячих засвідчується також написанням після них літери *ы*⁹⁸: *кѣщы* (К., 275), *щыротъ* (300 зв.), *лѣщыи*, *гѡрищыи* (306 зв.), *прищынъ* (348 зв., 350), *жылами* (350), *учынокѡвъ чыни*ти (351 зв.), *ваволончыкове* (352), *пожытокѡ* (398), *шырѡкими* (400 зв.), *нѣчымъ* (456), *чы* (457), *фалшывои* (458 зв.), *ѡ(т)чызны*, *жывности* (Н., 5 зв. нн.), *чытати* (7 нн.), *чыи* (6 зв.), *начыня* (12), *дружынъ* (18), *знѡчыми* (51), *Жыровици ѡ(т) жыру* (72 зв.), *защытыхъ* (88), *стѡришыи* (96 зв.), *наипѣришыи* (С., 4 нн.), *мѣшкаючы*, *чужы(х)* (6 нн.), *стоячы(х)* (22 зв.), *грѡшы* (26) і т. ін.

У мові творів І. Галятовського переважають випадки, що відбивають депалаталізацію *р*. Особливо виразно твердий *р* засвідчується у творах останніх років життя (виданих у Чернігові та Новгороді-Сіверському) і в третьому виданні «Ключа»: *тры* (К., 111, 111 зв.), *рысуют(ѣ)*, *рысуетъ* (111 зв.), *рызу* (196 зв.; I, II *рызу*), *Рѡмское* (198 зв.; I, II *Рѡмское*), *рымскіи* (199; I, II *рымскіи*), *крыкѡ* (199 зв.; I, II *крикѡ*), *ратовалъ* (358 зв.), *рымскій* (359 зв.; I, II *рымскій*), *на олтару* (Н., 16 зв.), *в монастырѣ* (5, 6 зв., 12 зв., 14, 17 і т. д.), *монастырѡ* (14, 17 і т. д.), *Лазара* (14), *Григорій* (18 зв.), *ратуно(к)* (2), *матѣрыи* (Б., 1), *дѣры* (2), *нераднѣцу* (2—2 зв.; але *нераднѣца* — 2 зв.), *по мѡру* (3), *Юрѣи* (8), *ѡ(т)крыся* (Д., 4), *в(ѣ) монастырѣ* (7) тощо.

У творах І. Галятовського відбито багато асимілятивно-дисимілятивних явищ, характерних для живої української мови. Так, явище регресивної асиміляції фіксується в таких словах, як *прѡзбы* (К., 305, 305 зв.), *наѣжджѡли* (349 зв.), *прозбу* (Н., 11 зв.), *прѡзбы* (90), *сѣтчитъ* (Г., 2) і т. д. Особливо поширене це явище в прийменниках і префіксах з кінцевим *с*, який заступається з перед дзвінками приголосними: *знѡти* (К., 36), *з(ѣ) дшею* (279), *змѡзаную* (300 зв.), *з(ѣ) вѣрою* (304 зв.), *згубы* (310 зв.), *зраховѡли* (314 зв.), *з(ѣ) невѡлъ* (349 зв.), *згинулѡ* (353), *з(ѣ) гѡрдостю* (454 зв.), *звѡзанымъ* (458), *змыти* (Н., 45), *з(ѣ) здобычу* (55), *згорѣла* (73), *з(ѣ) вѣрху* (76), *з(ѣ) нба* (83), *збирати* (С., 4 зв. нн.), *з братомъ* (4), *змілуйся* (17), *знѡтый* (18 зв.), *з(ѣ) бояз(ѣ)ню* (22), *з(ѣ) водѡю*, *з(ѣ) грѣчкою* (Г., 12 зв.), *згорѣли* (Д., 28) і т. п. Це явище охоплює також префікс-прийменник *ѡ(т)*, який перед дзвінками приголосними виступає у формі *ѡ(д)*, що відбиває живу українську вимову⁹⁹: *ѡ(д) востѡка* (С., 5 зв. нн.), *для... ѡ(д)вѡги* (4 зв. нн.), *ѡ(д) невидимых(ѣ)* (6 нн.), *ѡ(д)дѡлъ* (2), *ѡ(д)громѣли* (8 зв.), *ѡдѣ Брѡслава* (24), *ѡдвернуѣли* (25 зв.), *ѡ(д)морѡзилъ* (29) і т. д.

⁹⁸ Правда, часте написання *ы* замість етимологічного *и* після шиплячих та *р* в українських текстах є ще доказом того, що українські письменники добре знали і орієнтувалися на польський правопис у прагненні дотримуватися правильного вживання *ы*. Див.: Німчук В. В. Життя і творчість П. Беринди в світлі нових досліджень. — У кн.: Питання східнослов'янської лексикографії XI—XVII ст. К., 1979, с. 13—14.

⁹⁹ Історія української мови. Фонетика. — К., 1979, с. 284—285.

Явище регресивної асиміляції відбите також у словах: *в(ѣ) нещастю* (К., 312 зв.), *щастіл* (349), *щаслівви* (382), *щаслівость* (Н., 5 нн.), *щаслівая* (3 зв.), *нещаслівомъ* (39 зв.), *нещаслівый* (53), на *вѣргъ* землѣ (124), *щаслівого* (С., 2 нн., 3 нн.), *щаст(ѣ)є* (Б., 19) тощо. Явище прогресивної асиміляції відоме словам типу на *дожчю* (К., 358 зв.), *дрожчями* (392 зв.), *дощчъ*, *дожчу* (409 зв.), *ω(т) дожчю* (Б., 16), *дожчъ* (19 зв., 20) та ін.

Відносно-питальний займенник *що* і похідний від нього неозначений займенник *щось* фіксуються в новій формі, пройшовши ряд дисимілятивно-асимілятивних перетворень: *що* (К., 352, 451 зв., 452 зв., 471 зв.; Н., 29, 32 зв., 39, 41 зв.; С., 6, 19, 20), *щось* (Г., 27 зв.) тощо.

Відносно-питальний займенник *хто* І. Галятовський вживає у книжній формі *кто*, лише зрідка засвідчується форма *хто* у складі заперечного займенника: *нѣкто* (Н., 25 зв.).

Боротьба етимологічного правопису з тенденцією до фіксації живомовних форм проявилася в І. Галятовського в передачі на письмі нових груп приголосних, що утворилися після втрати зредукованих *ъ* та *ь*. В аналізованих пам'ятках досить часто зустрічаються написання типу *роспиѣстне* (К., 276 зв.), *празднѣемъ* (396 зв.), *истность* (456), *праз(д)ники* (Н., 91), *постныхъ* (С., 27 зв.), *вѣстникъ* (Б., 1), *участниками* (Г., 17). Проте частими є також написання, що відбивають живе українське мовлення у подібних групах приголосних: на *мѣсцу* (К., 314 зв.), *празнуемъ* (380 зв., 404 зв.), *нещаслівви* (453 зв.), *щаслівость* (462), *щаслівыхъ* (502 зв.), *праз(ѣ)новати*, *празновати*, *празновали* (Н., 5), *жѣлосная* (12 зв.), *розослалъ* (41 зв.), *шеснадицатое* (113), *намѣсникъ* (С., 3 зв.), *усланую* (Д., 5) і т. п.

У І. Галятовського засвідчено таку українську живомовну рису, як вставний приголосний *д* між *з* та сонорним *р*: *здрѣдивши* (К., 56), *зрада* (Г., 17 зв.), *з(ѣ)дрѣду* (Б., 10).

Подовження (подвоєння) приголосних у звукосполученнях «м'який приголосний плюс *й*» після занепаду зредукованого *ь* спостерігається у словах *наллѣти* (К., 459), *поллѣный* (476), *вѣллѣный* (С., 12 зв.), *поллѣ(л)* (Б., 29 зв.).

Звернемо увагу на окремі морфологічні особливості мови І. Галятовського.

У давальному відмінку однини іменників чоловічого роду II відміни панує флексія *-ови*, *-єви*: *кролѣви* (К., 38), *Моѣ ѣови* (310), *гетманови* (351), *болванови* (352), *Лазарєви* (398), *нардови* (449 зв.), *Петрови*, *Іоаннови* (460 зв.), *учникови*... *Прохорови* (461), *Сімонови*, *архієрѣови* (474), *богѣови* (Н., 3 зв.), *Іосифови* (7, 7 зв.), *Леѣови* (20 зв.), *жолнѣрови* (23 зв.), *млодѣнцови* (29), *Домѣлєви* (44), *сѣінови* (60 зв.), *створѣтелеви* (95) і т. ін. Це закінчення поширюється також на іменники, що означають неістоти: *збѣновѣ* (К., 62), *ку цвинтарѣови* (Н., 48), *монастырѣви* (125 зв.) тощо. Досить часто ця флексія виступає у формі *-овѣ*, *-євѣ* (з кінцевим *ѣ*): *Іоакѣмовѣ* (К., 272), *Янусѣвѣ* (274 зв.), *чловѣковѣ* (277 зв.), *крѣлевѣ* (303 зв.), *мѣжевѣ* (314), *смѣковѣ* (359), *архієрѣовѣ* (458), *Авраѣмовѣ* (461), *еп(с)копѣвѣ* (Н., 16), *Меркѣрѣевѣ мѣчениковѣ* (24), *Юліѣновѣ* (30), *Валеріѣановѣ* (30 зв.), *млодѣнцевѣ*, *цѣсарѣовѣ* (85 зв.), *Ігнѣтовѣ Якіменковѣ* (С., 19 зв.), *Быховѣевѣ* (28), *Моисѣевѣ* (Г., 15 зв.) і т. п. Ця виразна східноукраїнська риса пізніше стала нормою літературної мови.

Флексію *-овѣ*, *-євѣ* (з *кінцевим ѣ*) В. Вітковський пояснює довготри-

валім впливом польської мови на українську¹⁰⁰. Це справді питання досить складне. Існує кілька поглядів на появу кінцевого *і* (< **ѣ**) у даних закінченнях¹⁰¹. Переконаливим видається припущення С. П. Бевзенка, яке полягає в тому, що кінцевий **ѣ** у даних формах є результатом аналогії до місцевого відмінка однини іменників колишніх основ на **-ѣ**. І. М. Керницький звертає увагу на ту обставину, що закінчення **-ові** (< **-овѣ**) в даних формах іменників виступає в тих говорах української мови, де й інші іменникові форми мають *і* замість первісного **и** (давальний, місцевий відмінки однини іменників жіночого роду типу *земля*, родовий, давальний, місцевий відмінки іменників типу *кість* тощо). В усіх цих формах поява *і* в закінченнях пояснюється впливом іменників твердої групи, де закінчення *і* < **ѣ**¹⁰². Таким чином, закінчення **-овѣ**, **-евѣ** в давальному відмінку іменників чоловічого роду II відміни пояснюється розвитком мовних процесів усередині української мови, а не польським впливом.

Разом з тим у давальному відмінку однини іменників чоловічого роду засвідчуються також закінчення **-у**, **-ю**, в тому числі тоді, коли виступають поряд два іменники: *Петру, Павлу* (К., 380 зв.), *ап(с)лу Пáвлови* (384), *Свaтoслaву* Ігоровичовѣ (С., 5 нн.), *Сéргію* (Н., 110 зв.), *рóду* (112 зв.), *бáгу* (С., 15), *человѣку* (19 зв.). Такі форми В. Вітковський пояснює впливом польської або церковнослов'янської мов¹⁰³. Між тим вони успадковані з давньоруської мови, за походженням є формами давального відмінка однини іменників колишніх основ на **-ѣ**, **-јѣ** і разом з формами на **-овѣ** (**-ови**), **-евѣ** (**-еви**) були поширені в народнорозмовній мові, про що свідчать писемні пам'ятки даного, а також попереднього і наступного періодів розвитку української мови¹⁰⁴. Обидві форми стали надбанням нової української літературної мови.

Дуже непослідовно, проте все ж відбито вплив іменників твердої групи на іменники м'якої групи у давальному відмінку однини: *Моусéви* (К., 310), *архіерéви* (458, 474), *млодéнцови* (Н., 29, 85 зв.); пор.: *королеви* — К., 38, *міржеѣ* — 314, *млодéнцевѣ* — Н., 85, *створителеви* — 95 і т. д.

Аналізовані пам'ятки відбивають вплив іменників твердої групи на іменники м'якої й мішаної груп у межах **-ā**, **-jā**-основ в давальному й місцевому відмінках однини. Це виявляється в заміні закінчення **-и**, властивого іменникам м'якої й мішаної груп, на закінчення **-ѣ** твердої групи: *в(ѣ) нево́лѣ* (К., 266, 358 зв., 382; С., 12), *по во́лѣ* (К., 206), на *землѣ* (277), *в(ѣ) землѣ* (359; С., 13, 18), *в стѣнѣ* (К., 355 зв.), *дѣѣ* пожитокъ учинїла (303), на *дѣѣ* (305 зв.) і т. д.

У місцевому відмінку однини іменників середнього роду типу *писан(ь)є* поширеним у І. Галятовського є закінчення **-у**, **-ю**: *в(ѣ) порушѣню* (К., 268 зв.), *в(ѣ) карáнью* (399 зв.), *ω... збавѣн(ь)ю* (401 зв.), на *повѣтру* (Г., 6; Д., 7 зв.), *в(ѣ) захвицѣню* (Г., 3, 10), *ω наверхѣнѣню* (3), *в(ѣ) вязѣн(ѣ)ю* (9), *в(ѣ) казáню* (11), *в(ѣ)... писáню* (15) тощо. Ці закінчення вживаються пись-

¹⁰⁰ Witkowski W. Op. cit., s. 93—94.

¹⁰¹ Літературу з цього питання див. у роботі: Керницький І. М. Система словозміни в українській мові.— К., 1967, с. 45—46.

¹⁰² Керницький І. М. Зазнач. праця, с. 46.

¹⁰³ Witkowski W. Op. cit., s. 34.

¹⁰⁴ Історія української мови. Морфологія.— К., 1978, с. 92—95.

менником паралельно із закінченням *-и*: *ω* *воскр(с)ніи* (Г., 6 зв.), *по крѣце-ніи* (7), *в(ѣ)... жітїи* (8), *в(ѣ) бл҃городїи* (10), *в(ѣ) жітїи* (Д., 5) і т. д. Зрідка ще засвідчується стара флексія *-е*: *ω* *здоров(ѣ)е* (Г., 23).

Флексія *-у*, *-ю* в місцевому відмінку однини іменників колишніх *-ѣ*, *-ї*-основ могла перейти від давального відмінка однини цих же іменників або ж з'явитися під впливом місцевого відмінка однини іменників колишніх *-ї*-основ¹⁰⁵. Тому непереконливою видається думка В. Вітковського, який пояснює цю флексію польським впливом¹⁰⁶. Не вбачають тут польського впливу й С. П. Самійленко¹⁰⁷ та І. М. Керницький¹⁰⁸.

Іменники чоловічого роду колишніх *-ѣ*, *-ї*-основ в називному відмінку множини поряд із закінченням *-и*, *-ы* засвідчуються в текстах І. Галятовського із флексією *-ове* (*-еве*): *ваволѣнчыкове* (К., 400 зв.), *архімандритове* (С., 8 зв. нн.), *монѣрхове*, *потентатове* (25), *ворожбітове* (Г., 12 зв.), *ігуменове* (18), *метрополѣтнове*, *патрїа(р)хове*, *панове*, *гетманове*, *рѣдичове* (18 зв.) і т. д.

Закінчення *-ове* в називному відмінку множини іменників чоловічого роду колишніх *-ѣ*, *-ї*-основ поширилось під впливом іменників колишніх *-ї*-основ і заступило стару флексію *-и*. Цей процес уже відбивають старослов'янські пам'ятки¹⁰⁹. Широко відомий він і пам'яткам давньоруської мови та староукраїнським пам'яткам XIV—XV ст.¹¹⁰ У староукраїнській мові XVI ст. дане явище локалізується в основному в пам'ятках галицького походження, очевидно, не без впливу польської мови. У пам'ятках, що походять з Волині та Наддніпрянщини, воно частіше засвідчується в текстах релігійного характеру¹¹¹. Однак враховуючи походження і історичний розвиток даної флексії у східнослов'янських пам'ятках, навряд чи можна пояснювати її в українських текстах XVII ст. лише польським впливом, як це робить В. Вітковський¹¹².

Нова українська літературна мова і більшість говорів не успадкували ні закінчення *-ове*, ні *-и* в називному відмінку множини іменників чоловічого роду колишніх *-ѣ*, *-ї*-основ. Тут панує форма знахідного відмінка. Проте багатьом південно-західним говорам ця форма відома й тепер¹¹³.

Серед займенників певний інтерес викликають енклітичні форми. І. Галятовський вживає їх переважно у цитатах із святого письма та богослужбових книг: Такіи ключі ѿбѣцѣлъ Хс даѣти ап(с)лѣви Петрѣви, мѣвѣчи: «Дамъ ти ключа цр(с)твїа нб(с)нагѣ» (К., 262); Длѣ тогѣ мѣви(л) [Товїя]: «Лѣчше бо ми ѣсть умрѣти, нѣжели жіти» (266); мѣвилъ бгъ до Іеремѣи: «Лѣуди зѣмстыи бранатсѣ на тѣ и не премогутъ» (267); такъ мѣвить Ісѣсъ Сїрѣхъ: «Г(с)дѣ бо мстѣй ѿ(т)мстить ти, рѣи согрѣшїхъ и чтѣ ми бысть...» (401 зв.) і т. д. У мові самого письменника вони рідкісні. Енклітичні займен-

¹⁰⁵ Бевзенко С. П. Історична морфологія української мови.— Ужгород, 1960, с. 74.

¹⁰⁶ Witkowski W. Op. cit., s. 141.

¹⁰⁷ Самійленко С. П. Нариси з історичної морфології української мови. Ч. 1.— К., 1964, с. 124—128.

¹⁰⁸ Керницький І. М. Зазнач. праця, с. 74—75.

¹⁰⁹ Вайан А. Руководство по старославянскому языку.— М., 1952, с. 112—113.

¹¹⁰ Бевзенко С. П. Зазнач. праця, с. 77.

¹¹¹ Керницький І. М. Зазнач. праця, с. 54—55.

¹¹² Witkowski W. Op. cit., s. 141 (виноска).

¹¹³ Бевзенко С. П. Зазнач. праця, с. 78.

никові форми відомі були давньоруській мові, і вже там почалося звуження сфери їхнього вживання. Поступово зменшувалася частотність функціонування цих форм і в староукраїнській мові¹¹⁴, проте в XVII ст. вони наявні були як у мові писемно-літературній, так і в живому мовленні, про що свідчить той факт, що вони функціонують і в сучасних українських говорах, зокрема південно-західних¹¹⁵. Отже, неправомірним є твердження В. Вітковського про те, що наявність енклітичних форм займенників у мові І. Галятовського пояснюється впливом польської мови¹¹⁶. Говорячи про енклітичні форми займенників у староукраїнській мові XVI—XVII ст., С. П. Самійленко застерігав: «пояснювати збереження граматичних архаїзмів, як і появу своєрідних граматичних новотворів у пам'ятках південно-західного походження впливом інших мов, не можна»¹¹⁷.

У мові творів Галятовського досить повно представлений лексико-семантичний клас числівників. Повністю засвідчується вся парадигма кількісних числівників *єденъ, два, обадва, три* і майже повністю числівника *чотыри (четыри)*¹¹⁸. Решта кількісних числівників (*п'ять — десять, одинадцять — дев'ятнадцять*, назви десятків і сотень) так чи інакше знайшли відбиття в аналізованих пам'ятках, як правило, уже зазнавши тих фонетичних змін, які властиві були українській фонологічній системі: *чтырнадцать* (Н., 6 зв.), *сѣм(ъ)* (9), *з(ъ) дванадцятми* (41 зв.), *в(ъ) девятнадцяти лѣтехъ* (46), *по чтырыдесятехъ днѣхъ* (60 зв.), *два(д)цятъ* (70), *симнадцат(ь)* (70 зв.), *двѣстъ, трыста* (88), *шѣсть* (С., 16) і т. д. Лише зрідка зустрічаються архаїчні форми типу *пятнадесяти*¹¹⁹.

Складені кількісні числівники фіксуються у більшості випадків із сполучником і між складовими компонентами: *в(ъ) тридцати лѣтехъ и полъчвѣрта лѣта* (К., 500), *трыста и шесдѣсѣтъ и пѣтъ* (Н., 9 зв.), *сто и трыдцатъ* (72), *стѣ и дѣсѣт(ъ)* (С., 6), *чтырыдѣсѣтъ и шѣстїю лѣтъ* (15 зв.) і т. д. Проте поодинокі приклади засвідчують вже новіший варіант, що став літературною нормою, — з відсутнім сполучником і: *сѣмъ тысячей сто семдѣся(т)* и *бѣльше лѣтъ* (Н., 5 нн.), *рѣку трысаца сто шѣст(ь)дѣсѣтъ девѣтого* (16)¹²⁰.

У текстах І. Галятовського відбито форми числівника *оба* у сполуці з числівником *два*: *руки обѣдѣвѣ* (Н., 14), *по обѣдвухъ* сторонахъ (75 зв.), *з(ъ) обѣдвухъ* очей (76 зв.), *мѣста обѣдѣвѣ* (79), *обѣдѣвѣ... невѣсты* (121 зв.), *обѣдѣвѣ* ўши (С., 19 зв.), *на обѣдвохъ* ногѣхъ (28 зв.).

Фіксуються також утворення з пол-: *полтора́ста лѣтъ* (С., 6), *пѣльмѣсаца, пѣльмѣсаца* (24 зв.), *пол(ъ)квадрѣнса* годѣны (30).

¹¹⁴ Самійленко С. П. Нариси з історичної морфології української мови. Ч. 2.— К., 1970, с. 95.

¹¹⁵ АУМ, т. II, карта № 207—208.

¹¹⁶ Witkowski W. Op. cit., s. 141.

¹¹⁷ Самійленко С. П. Нариси з історичної морфології української мови. Ч. 2, с. 95.

¹¹⁸ Witkowski W. Op. cit., s. 46—47.

¹¹⁹ Ibid., s. 47.

¹²⁰ У південно-західних говорах сучасної української мови, зокрема в говірках Закарпатської області, нерідко дотепер зустрічаються форми із сполучником і між складовими компонентами складених числівників.— Див.: Дендзелівський Я. О. Спостереження над системою числівників говірок Закарпатської області.— Наук. зап. Ужгород. ун-ту, 1955, т. 14, с. 24—25; Німчук В. В. Словотвір числівників у верхньонадборжавських говірках.— Діалектол. бюл. К., 1961, вип. 8, с. 48.

Від числівників *одинъ* (*єденъ*), *два* засвідчуються порядкові числівники *первый, второй і першый, другий*. При нумерації оповідань у збірниках «Небо новое» і «Скарбница» письменник послідовно вживає порядкові числівники *первое, второе*: чудо *первое* (Н., 1, 4, 8 зв., 11 зв.; С., 1), чудо *второе* (Н., 1 зв., 4 зв., 9, 11 зв.; С., 4). У більшості інших випадків маємо форму *першый, другий*: *першее* (Н., 6), *першую* (32 зв., 33), *першій* (50), *першымъ* (73), *днѧ першого* (С., 8 зв.); *другій* разъ (Н., 8 зв.), на *другій* день (41 зв.), *другій*... *шалмъ* (16), *другого*... *року* (48 зв.). Слово *другий* відбите також у значенні «інший»: *тую другую* сентенцію (Н., 13 зв.), а слово *першый* — у значенні «попередній»: до *першого* здоровѧ пришолъ (С., 18), до *першого* са вернулъ здоровѧ (26 зв.). Порядкові числівники другого десятка і від назв десятків фіксуються у новіших формах: *одинадцатое* (Н., 3 зв., 14), *одинадцатое* (С., 16 зв.), *дванадцатое* (Н., 4, 35; С., 16 зв.), *трынадцатое* (Н., 22, 35, 46), *чтырнадцатое* (22, 35 зв., 54), *чтырнадцатое* (46 зв., 62 зв.), *пятнадцатое* (22, 36, 54, 62 зв.), *пятнадцатое* (46 зв.), *шестнадцатое* (22, 36, 63), *шестнадцатое* (46 зв.), *семнадцатое* (36 зв.), *семнадцатое* (47), *осмнадцатое* (55 зв.), *осмнадцатое* (36 зв., 54 зв.), *сѧнадцатое* (37, 56, 64), *двадцатое* (37; С., 21 зв.), *пятдесятое* (Н., 78 зв.), *шестдесятое* (81 зв.).

Багатий матеріал для вивчення історії української мови дають засвідчені в творах Галятовського дієслівні форми¹²¹. В опублікованих текстах добре представлене дієслівне закінчення *-мо* у формах 1-ї особи множини теперішнього і простого майбутнього часів: *можемо, зрозумѣмо* (К., 355), *вѣруємо* (360), *потребуємо* (385 зв.), *зберемо* (386 зв.), *читáємо* (400 зв.), *живемо* (451 зв.), *пытáємо* (456 зв.), *млимосѧ* (459 зв.), *шанюємо* (475), *веземо* (С., 7) і т. ін. Це ж закінчення фіксується і в формах 1-ї особи множини наказового способу: *старáймося, приовздоблáймо* (К., 301 зв.), *бúдьмо, хвалѣмо* (309), *напишѣмо* (310 зв.), *вставáймо* (311 зв.), *идѣмо* (312), *наслѣдуймо, ходѣмо, плачмо* (386), *утѣкаймо* (406), *похвалѣмо* (462), *пам'ятаймо, живѣмо* (498), *ω(т)ложѣмо* (Н., 63), *згубѣмо* (С., 17) і т. д.

Форми минулого часу в мові творів І. Галятовського фіксуються переважно без допоміжного дієслова *бути*. Проте в 1-й і 2-й особах обох чисел часто виступає релікт дієслова *бути* у формі препозитивної або постпозитивної частки: *ωѣѣровáлемъ* (Н., 3 нн.), *принеслемъ* (3 нн., 6), *видѣламъ* (3) *якобы мѧ я зачалáся въ* грѣху *перворóдномъ* (4 зв.), *звѣклисте* (5), *мѣтамъ... утѣху* (5 зв.), *вѣслухаламъ, прибылámъ* (46), *знашлисмо* (С., 13), *смω... чјули* (16 зв.), *дозналисмо* (19), *ратовáлисмω, змоцнѧлисмω* (Д., 8 зв.) і т. д. Навряд чи можна пояснювати наявність подібних форм у творах письменників XVII ст. впливом польської мови, як це робить В. Вітковський¹²². Подібні форми фіксуються писемно-літературними пам'ятками XVII ст. по всій території України. Відомі вони й староукраїнській мові попередніх століть і давньоруським текстам¹²³.

Дієслова минулого часу з залишками особових форм дієслова *бути* в 1-й і 2-й особах обох чисел дотепер функціонують у південно-західних діалектах української мови¹²⁴.

¹²¹ Witkowski W. Op. cit., s. 51—57.

¹²² Ibid., s. 141 (вніска).

¹²³ Безенко С. П. Знач. праця, с. 311.

¹²⁴ АУМ, т. II, карта № 245.

Крім простої і складеної форм майбутнього часу, І. Галятовський за-свідчує форму синтетичну: *объѣдѣтимешъ* (К., 516), *вѣритимутъ* (518), *просѣдѣтимешъ* (520 зв.), *мовитиметъ* (Г., 140), *бачитимутъ* (140), *мовитиметъ*, *грізѣтиметъ* (Д., 37 зв.).

Паівною аналітичною формою імператива в творах І. Галятовського виступають конструкції з часткою *нехай*, які стали нормою й для нової української літературної мови: *нехайъ бѣдетъ* порожняа (К., 54 зв.), *нехайъ мовѣтъ* (314 зв.), *нехайъ бѣдетъ* на честь (355, 404 зв., 456), *нехайъ... кождый егѡ мѣст(ъ)* (Н., 1 зв.), *нехайъ кажутъ* знати менѣ (27 зв.).

Зворотна частка *ся* виступає відносно відповідного дієслова і в препо-зиції і в постпозиції: *назывѣетъся* (К., 448 зв.), *обертѣютъся* (449), *ся... на-зываетъ* (452), *ся кохѣютъ* (455), *прослѣви(т)ся* или *осудѣтъся* (488 зв.), *ся... зопсовало* (497 зв.), *почѣвъ ся просѣти* (Н., 26 зв.), *ся знайдѣютъ* (С., 2 зв.), *удавѣйся* (18), *объѣдѣлся* (19), *ся молила* (21 зв.), *веселѣтеса* (26) і т. п.

Досить частими у мові творів І. Галятовського є дієприслівники тепе-рішнього часу на *-чи* та минулого часу на *-ши*, *-вши*: *купѣючи* (К., 303), *слѣхаючи* (351), *розгнѣвавшися* (352), *млячѣся*, *прѣсячи* (381 зв.), *припомина-ючи* (448), *мѣшкаючи* (459 зв.), *беручѣ*, *аплѣкующи* (Н., 7 нн.), *прилетѣвши* (7), *нарушѣючи* (8), *встѣвши* (17), *почѣвши* (27 зв.), *чѣючи* (48 зв.), *вѣрубав-ши* (73) і т. п.

Типові для української мови форми вираження об'єкта в пасивних конструкціях також засвідчуються І. Галятовським: *Адама з(ъ) раю виг-нано* (К., 314 зв.); *бычѣми и жѣлами бѣто стѣгѡ Геѡргѣа* (350); *пытѣно*, що за правда (353 зв.); *егѡ... за Ха мѣчено* (382 зв.); *гѣлову утѣто* (384); *просѣвса*, *жебѣ егѡ принѣто* (Н., 26 зв.); *до... церкви егѡ припрѡвѣжено* (47); *образъ... на валъ мѣскѣй вѣнесено* (74) і т. д.

В аналізованих пам'ятках відбиваються староукраїнські прислівники і адвербіалізовані слова: *в(ъ)пѣвнѣ* (К., 252); *зѣразъ* (352 зв.); *розрѣзали надвѣѡе* (382 зв.); *догорѣ*, *надѡлѣ* (396, 450); *шнѣръ*, *в(ъ)трѣѡе плѣтенѣй* (450 зв.); *навѣки* (301, 528); *часомъ* (530); *в(ъ)ночѣ* (Н., 4 зв.); *по-грѣцку* (52); *цѣлкомъ* (86 зв.); *в(ъ)днѣ* (103); *залѣдво* (120); *зумѣслу* (С., 2 зв.); *вѣкупѣ* (4 зв. нн.); *додѡму* (5 зв.); *по-москѡвску* (7); *пѣшо...* *пришлѣ* (12); *в(ъ)гору* (13 зв.); *наѣвѣ* (22); *догорѣ* (24 зв.); *дѣрмѡ* (26, 29); *ѡпол(ъ)ночи* (26 зв.) і т. ін.

Синтаксична структура мови творів І. Галятовського виразно українська. Не вдаючись до детального аналізу синтаксичних ознак мови творів письменника, звернемо увагу лише на окремі явища з синтаксису відмінків.

Родовий часу передається переважно безприйменниковими словоспо-лученнями, характерними й для сучасної української літературної мови: *третегѡ дня* (Н., 12 зв.); *другѡи и трѣтеи нѡчи* (41); *давнихъ часѡв* (С., 1 зв.); *часу воѣнного и небезпѣчного* (14 зв.); *тогѡ днѣ албо той нѡчи* (Б., 20 зв.); *тогѡ рѡку* (26 зв.); *тоѣи годѣны* (32 зв.); *тогѡ часу* (Д., 10). Конструкції з прийменниками типу *на другѣй днѣ* (Н., 41 зв.); *в то(и) часѣ* (Б., 27 зв.) менш уживані.

Досить широко, як і в сучасній українській літературній мові та гово-рах, вживаються у творах І. Галятовського конструкції з прийменником *до* в поєднанні з родовим відмінком іменника на позначення об'єкта (місця,

поселення, приміщення тощо), до якого або всередину якого спрямована дія: *ишѡль до гѡю* (Н., 20); *в(ъ)кладѡль до поховѡ мѣчь* (35 зв.); *привезли до Чернѣгова* (С., 2); *з(ъ) Чернѣгова до Москвы естѣ перенесеный* (2 зв.); *пришѡль до цѣркви* (13 зв.); *до яког(о) дому в(ъ)провѡдили* (18 зв.); *вложили до возѡвѡ* (25); *до млына былѣ послѡный* (26 зв.); *до пѣкла запроважено* (Б., 10 зв.); *вшѡвши до тогѡ зѡмку* (34); *несли до нѣа дшу* (Д., 7, 8); *пошла до нѣа* (10 зв.) і т. д.

Значно рідше із семантикою «місце, куди спрямована дія», вживається конструкція з прийменником *на*, яка також була поширеною в староукраїнській мові. Дана конструкція, як правило, вживається І. Галятовським у поєднанні з топонімом *Москва*: *на Москву... посылѡль ... іеромонѡха* (С., 2 зв.); *на Моску ... ѣздилѣ* (17 зв.).

Засвідчується типово українське словосполучення, що складається з прийменника *з* (із) та форми родового відмінка іменника чи займенника при дієсловах на позначення таких психічних процесів, як сміх, кепкування, глузування тощо: *смѣлса з(ъ) ни(х)*; *тымѣ, з(ъ) которыхъ смѣшѣса* (К., 2); *смѣлса з(ъ) нѣхъ* (Н., 39 зв.); *а естемѣ Мрѣа, з(ъ) котороу са ты и нѣрѡд(ъ) твой награвѡете* (56 зв.); *почали шѣдити з(ъ) негѡ* (57); *смѣлѣса з(ъ) негѡ* (95 зв.); *смиа(л)са з(ъ) негѡ* (Б., 2 зв.) і т. д.

Конструкції з родовим неповного об'єкта є досить типовими для мови І. Галятовського. Це, як правило, словосполучення, куди входять дієслова на означення сприймання: *слѣхала прозбы людскоу* (К., 305); *слѣхаючи музѣки дѣвноу* (26); із значенням навчання: *научѡють... вѣры и учѣнковѣ добрыхъ* (К., 110); *учѣса, дше моѡ, вѣдѣности* (310); *научѡли людѣй вѣры и учѣнков(ъ) добрыхъ* (384); *не такѡи вѣры будѣшь учѣти; инших(ъ) учѣнковѣ будѣшь научѡти* (518) і т. п. До таких конструкцій входять і префіксальні дієслова: *обѣцал(ъ) полотнѡ принести* (С., 19—20).

Широко представлена в мові І. Галятовського активізована в староукраїнській мові успадкована з мови давньоруської конструкція, що складається з прийменника *за* та форми знахідного відмінка іменника. Конструкція вказує на те, ким сприймають, вважають, за кого або що мають той чи інший предмет або особу: *рымлѡномѣ за подарунок(ъ) Сѣмонѣ Макк(а)вѣй послѡль* (К., 6 зв. нн.); *ѡн(ъ) мѣл(ъ) за патрѡнку прч(с)тую дву* (279); *Дѣоклитѣанѣ обѣцѡль высѡкѣи урѡды дѡти и за сѣна егѡ мѣти* (351); *пристѡль за слугѣ до пѡна* (Н., 120); *ѡзмѣ егѡ за мѣжа абѡ за пѡна* (Б., 18 зв.); *во-рожбитѡве и чаровникѣ за бѡга маѡють дѣавѡловѣ* (Г., 12 зв.).

Часто вживаються конструкції, в яких прийменник *по* поєднується з місцевим відмінком. Такі конструкції означають явища, події, особи, період часу, після яких щось відбувається: *по обѣдѣ встѡвши* (Н., 14 зв.); *по трѡхъ днѣхъ князь казѡль ѡдомкнѣти црковѣ* (15 зв.); *трѣтего рѡку по воѣнѣ* (48 зв.); *по Бѡтѣю* (С., 5 зв., 6); *по Горностѡю... почали знѡву до Чернѣгова люде збирѡтиса* (7); *по тѣм(ъ) звитѣ(з)тѣвѣ* (9); *по смѣрти ѡ(т)цѣвскоу* (13) тощо. Такі конструкції були характерними для староукраїнської мови, проте в новій українській літературній мові вони поступово заступаються семантично виразнішою сполукою з прийменником *після* ¹²⁵.

¹²⁵ Безпалько О. П. Нариси з історичного синтаксису української мови.— К., 1960, с. 148—149.

Вміщені в даній книзі тексти переконують у тому, що основу лексики творів І. Галятовського складають українські лексеми, тобто слова, успадковані староукраїнською мовою з мови давньоруської, та власне українські семантичні чи словотворчі інновації. Для ілюстрації наведемо назви деяких хвороб, що зустрічаються у творах письменника: Лефнъ Прем(д)рый... *на камень хороваля*. Жонѧ егѡ хорова́ла на горѧчку (Н., 21); Стефанъ... хорова́л(ъ) на обло́жну; Іѡанъ... мѣль слѣхъ зопсѡванный, ма́тка егѡ... хорова́ла на огневицу; сынъ их(ъ) бѡлезнь мѣль ѡ(т) затверже́ня жолудка и задержѧня воды (21 зв.); Ромѧн ... мѣль хорѡбы барзо злыи — *розвѧзѧнье и стягнѧенье жолудка*; Геромонахъ Ма́рко на твѧри мѣль пухли́ну; Мака́рий... хорова́л на камень (22); *фе́бра порва́ла* (43 зв.); *повѣтрѣмъ была́ зара́жена* (44 зв.); *паралѣжемъ зара́женный* (45 зв.); *тя́жкою горѧчкою былъ знѧтый* (54); *знѧтый хорѡбою па́дающею* (С., 30) і т. п.

У своїх творах І. Галятовський використовує й іншомовні запозичення. «Міжнародний обмін мовними цінностями, — писав свого часу Ф. П. Філін, — явище нормальне, і воно буде існувати, поки існують мови»¹²⁶. Найвиразніше простежуються в творах І. Галятовського слова польського походження. Наявність їх пояснюється тією мовною ситуацією, що історично склалася на Україні в XVI—XVII ст.¹²⁷ У зв'язку з тим, що з другої половини XVI ст. більшість українських земель опинилася під владою панської Польщі, контакти української мови з польською тіснішають. Взаємодія польської і української мов найяскравіше проявилася в лексиці. До складу лексики творів І. Галятовського входять полонізми, які мають різне походження, деякі з них є латинізмами, засвоєними польською мовою. Наприклад: *балвохва́лца* (п. bałwochwalca), *ба́рзо* (п. bardzo), *блюзнити* (п. bluźnić), *валечний* (п. waleczny), *ва́льний* (п. walny), *ведлугъ* (п. według), *везерунокъ* (п. wizerunek), *виспа* (п. wyspa), *вонтпнати* (п. wąpić), *вѣжей* (п. wyżej), *герезія* (п. herezja), *гойний* (п. hojny), *дуфати* (п. dufać), *жегна́ти* (п. żegnać), *завѣклавати* (п. zawikływać), *за́йте* (п. zaiste), *захвѣцен(ь)е*, *захвѣцен(ь)е* (п. zachwycenie), *за́цный* (п. zasny), *зе́гаръ* (п. zegar), *з(ъ)едночѣн(ь)е* (п. zjednoczenie), *каркъ* (п. kark), *квадрансъ* (п. kwadrans), *кртофѣля* (п. krotchwila), *матач* (п. matacz), *моцарство* (п. mocarstwo), *належѣтый* (п. należyty), *неопѧтрность* (п. nieopatrzność), *неумѣтний* (п. nieumiętny), *ознайма́ти* (п. oznajmiać), *оказалий* (п. okazały), *олбримъ* (п. olbrzym), *олснити* (п. olśnić), *погрухота́ти* (п. pogruchotać), *пожегнанье* (п. pożeganie), *попелнати* (п. popelnić), *поса́дка* (п. posadzka), *похлѣбова́ти* (п. pochlebiać), *про́жность* (п. próżność), *региментаръ* (п. regimentarz), *скутокъ* (п. skutek), *спрѡсний* (п. sprośny), *цѣтоватися* (п. cętować się), *цно́та* (п. cnota) і т. п. Переважна більшість цих слів не засвоїлася українською мовою, поступово вийшовши з ужитку, незначна їх кількість залишилася на діалектній периферії, здебільшого в південно-західних говорах (*барзо* — Гр., I, 30; *виспа* — Ж., I, 88; *гойний* — Гр., I, 299; Ж., I, 148; *дуфати* — Ж., I, 211 тощо).

Словник творів Галятовського засвідчує деякі германізми, що потрапили до української мови здебільшого через посередництво польської: *кирѣсѣ* (п. Kūraß, ст.-п. kirys), *кресъ* (п. Kreis, п. kres), *ліна* (п. Leine, п.

¹²⁶ Філін Ф. П. Когда и как переводить на русский язык? — Лит. газета, 1974, 17 люня.

¹²⁷ Характеристику мовної ситуації на Україні в другій половині XVI—XVII ст. подано в роботах В. В. Німчука: 1) «Лексіконъ латинский» та «Лексіконъ словено-латин-

lina), *мѣстерный* (н. Mistr, п. mistrz), *страфовати, строфовати* (н. strafen, п. strofować), *фортель* (н. Vorteil, п. fortel) і т. п.

Слова латинського походження являють собою юридичну, філософську термінологію, лексеми на позначення соціально-економічних понять тощо: *афект* (лат. affectus), *десперація* (лат. desperatio), *диспозиція* (лат. dispositio), *диспуація* (лат. disputo), *ежемпля* (лат. exemplum), *квадровати* (лат. quadro), *короллярнум* (лат. corollarium), *пастораль* (лат. pastoralis), *пам'янка* (лат. patrona), *пелгрим* (лат. peregrinus), *прерогатива* (лат. praerogativa), *прецепт* (лат. praeseptum), *реляція* (лат. relatio), *секвестр* (лат. sequestrum), *сентенція* (лат. sententia) і т. д. Латинська лексика проникала в українську мову також через польську, але пізніше й безпосередньо, особливо коли з другої половини XVII ст. латинь було введено в навчальні курси братських шкіл¹²⁸

Лексика грецького походження, фіксована І. Галятовським, — це в основному слова, пов'язані з православним священнослужінням, назви реалій, засвідчених у конфесійних текстах, що прийшли в перекладі з грецької мови, і т. п.: *антифон* (гр. ἀντίφωνον, ἀντίφωνα), *апокаліпсис* (гр. ἀποκάλυψις), *архистратиг* (гр. ἀρχιστράτηγος), *воссон* (гр. βύσσον, βύσσος), *епистолія* (гр. ἐπιστολή), *епитрахиль* (гр. ἐπιτραχήλιον), *ірмос* (гр. εἰρμός), *клир* (гр. κλήρος), *кондак* (гр. κοντάκιον), *литія* (гр. λιτή), *літургія* (гр. λειτουργία), *милоть* (гр. μηλωτή), *митра* (гр. μίτρα), *м'вчєя* (гр. μηναιον), *омофор* (гр. ὀμοφόριον), *орар* (гр. ὄραριος), *порфира* (гр. πορφύρα), *презвітер* (гр. πρεσβύτερος), *саккос* (гр. σάκκος), *сікер* (гр. σικερα), *стихарь* (гр. στιχάριον), *тропарь* (гр. τροπάριον), *фелонь* (гр. φελόνιον) і под.

Спадщина Галятовського свідчить про високу філологічну освіту й активну роботу письменника над словом. Його твори, написані староукраїнською літературною мовою, рясніють різними типами глос — перекладними, етимологічними, текстологічними. За формою глоси у творах Галятовського внутрішньорядкові, поєднуються з пояснювальною лексемою за допомогою слів *то єсть*, *або*, *иначеи*, іноді беруться в круглі або квадратні дужки або ж нічим не виділяються. Частина цих пояснюваних І. Галятовським за допомогою глос слів вживалася без перекладу в канонічних текстах, деякі з них глосувалися в українських перекладних конфесійних пам'ятках або потрапили до лексикографічних праць XVII ст., зокрема до «Лексикона словенороського» П. Беринди¹²⁹. Зіставивши відповідні статті словника П. Беринди і глоси у творах Галятовського, побачимо, що у словнику, як правило, тлумачення ширші, іноді подаються й етимологічні відомості та інші характеристики слова. Письменник же вказує лише на те значення потрібної йому лексеми, яке воно має в даному контексті.

Значну кількість глос у творах І. Галятовського становлять пояснення неслов'янських слів. Напр.: *сікєра* [п'анство] (К., 381; пор.: Сікєра: хм'єл-

скій» і їх місце в історії старої української лексикографії». — У кн.: Лексикони Є. Славинського та А. Корецького-Сатановського. / Підгот. до вид. В. В. Німчук. К., 1973, с. 12—15; 2) Староукраїнська лексикографія в її зв'язках з російською та білоруською. — К., 1980, с. 90—94.

¹²⁸ Німчук В. В. Староукраїнська лексикографія..., с. 92.

¹²⁹ Беринда П. Лексикон словенороський / Підгот. тексту і вступ. ст. В. В. Німчука. — К., 1961 (Далі: Бер. Лекс.).

ный напітокъ или п'янство — Бер. Лекс., 232); Называється Іо́анъ стый ев-
 (г)листомъ, *то естъ благовѣстникомъ*; написаль ев(г)ліе, *то естъ блгую*
вѣсть (К., 448 зв.); апокалифисъ, *то естъ объявленіе стого ап(с)тола Іоанна*
 (449 зв.); фі́алы *а́лбо чаши* золотыи (453; пор.: Фі́ала: кація на кштал(т)
 чашь а(б). кўбка, судїна до кажде(н)а, кўбо(к) або роструханъ.— Бер.
 Лекс., 239); кв́антитасъ *колі́кость* (456 зв.); кв́альтасъ *яко́вость* (457); ре-
 ла́ціо *взглядъ, а́лбо одноше́нье* (457 зв.); акціо *чинёнье* (458 зв.); *нас(ъ)сіо*
терпёніе (459); кв́андо *когда, то естъ котрого часу* що са д́бало (459 зв.);
 субб́ота *то естъ о(т)почынок(ъ)* (459 зв.; пор.: Субб́ота: сто, покѣище,
 о(т)починёнье.— Бер. Лекс., 235); сітусъ *положе́нье а́лбо распораже́н(ь)е*
ча́стей тѣла (460 зв.); га́бътусъ *оде́жа, якую кто оде́жду ма́етъ* (461); алли-
 лу́їа, *то естъ хва́ла бгу* (472; пор.: Аллилуї(а): хва́ла бу або прихѣди(т) бъ,
 хвали(те) и въспѣва́йте жива́го ба. Евреї(й)ски бѣ аль: иде(т), яви(с); иль:
 бъ; уїа: хвали(те) и въспѣва(и)т(е).— Бер. Лекс., 174); зодіакъ, *а́лбо звѣ-*
ринецъ (Н., 4 зв. нн.; пор.: Зодіа: ві знакі нб(с)ныи, на ві кру́гахъ нб(с)-
 ныхъ б́дучыи.— Бер. Лекс., 207)¹³⁰; фелѣнъ, *то естъ ша́ту священниче-*
скую (37; пор.: Фелѣнъ: верхній рѣзы сщенической, а́бо ѿпо(н)ча, и(л). ша́-
 та ве(р)хна(а) убо́гихъ о(т) дождю.— Бер. Лекс., 238); ша́фѣръ, *дорогіи*
ка́мень (78); параклисъ *а́лбо молебёнь* (142); тради́цію *а́лбо нау́ку* (С., 1 зв.);
 сѣнодикъ *а́лбо помѣнникъ*; з(ъ)... сѣнодиком(ъ)... *а́лбо з(ъ) помѣнникомъ*
 (3); текто́нъ, *то ест(ъ) будовни́чій* (16); ра́ка [про́жній] (Г., 9; пор.: ра́ка:
 порѣжній а(б). нююч., законопреступный, бла́зе(н), не(н)дзны(и), голѣта,
 гултай, нецнѣта, лѣтръ і пр.— Бер. Лекс., 229); матѣрїа и фѣрма, *котѣри*
реальтеръ рече́вѣсте рознатса (Б., 3 нн.); каплянь, *пога́нскій сторо́жъ*
 (5 зв.); ребелъзанти *бунтовники* (Д., 35 зв.); ал(ь)фа и ѿме́га *поча́токъ и*
конецъ (46 зв.) і т. д.

За допомогою глос письменник пояснював також церковнослов'янські
 або застарілі давньоруські слова чи давні запозичення, що для українського
 читача другої половини XVII ст. були вже, очевидно, малозрозумілими,
 сприймалися як книжні. Здебільшого ці слова уже пояснювалися у словни-
 ку П. Беринди або глосувалися у більш ранніх українських писемних па-
 м'ятках: розсла́бленнихъ, *то естъ парала́жемъ зара́женихъ* (К., 59; пор.
 у Пересопницькому евангелії (далі — ПЄ): *рослабленъ д(ь)ною зламаны* —
 229, у евангелії в перекладі В. Негалевського (далі — ЄН): *рушоный повет-*
риемъ — 61 зв.); крїнь (*лѣлѣа*) (348 зв.; пор.: Крїнь: лелѣа а(б). цвѣ(т) —
 Бер. Лекс., 218); клобу́къ *значіть шиша́къ* (461 зв.); чреслѣни(к) (*пѣасъ*)
 (IV, 119); исто́чникомъ, *то естъ жрѣдломъ* (Н., 20 зв.; пор.: Исто́чникъ:
 здрѣй, жрѣдло, а́бо крїніца — Бер. Лекс., 51); исто́чника, *то естъ жрѣд-*
ла (21); на остро́вахъ(ъ) *а́лбо на выспахъ* (С., 4 нн.); дѣрево ело́вое, *а́лбо елі-*
ну з(ъ) галу́зями (2); на елю, *а́лбо на елінь* (2 зв.), ѿстны, *а́лбо гвезды*
 (17; пор.: ѿстѣнь: бодѣць.— Бер. Лекс., 154); помава́ніемъ, *то естъ зна́ка-*
ми (26 зв.; пор.: ѿнь по́маваше їмъ *навѣщ(ь)кы даваль*.— ПЄ, 206 зв.; у
 ЄН уведено в текст без глоси: *презъ знаки указава(л)* — 56 зв.; Помава́ю:

¹³⁰ Для І. Галятовського в даному разі важливим було те, що ці знаки являли собою
 зображення тварин, тому він перекладає слово *зодіакъ* як *звѣринецъ* (пор. гр. ζωδιακός
 «коло із зображень тварин»).

скиваю, покивую, зезволаю, позволяю, покиваю на когò или очима знати даю, абы що учинилъ. То (ж) и възникаю, възмаваю.— Бер. Лекс., 87); кумира [*то естъ бол(ъ)вана*] (Б., 2 зв. нн.; пор. Кумиръ: идолъ б лванъ.— Бер. Лекс., 55); ваанна [*то естъ болвани*] (2 зв. нн.); ублагал(ь)на, иначей вырòчница (3 нн.); рòдичи, албо крèвныи (20 зв.); ваанныхъ [*болвановъ*] (30 зв.); жупель [*сърка*] (Д., 38; пор.: Жупель: сбра, сьрка.— Бер. Лекс., 38).

Глоси іноді допомагають розкрити затемнену метафорику й символіку середньовічного твору: Имѣай невѣсту [*црковъ*], жених(ъ) естъ [*Хс*], а другъ жениховъ [*Іоанъ Кр(с)титель*]... радостію радується за гласъ жениховъ (К., 57); лѣкарством(ъ) дховнымъ сповѣдою стою (61 зв.); престо(л) звѣринъ [*то естъ антихристовъ*] (452 зв.).

Особливе місце серед глос Галятовського займають етимологічні пояснення. Письменника цікавило походження назв населених пунктів. Своє міркування про походження окремих ойконімів він вдало вплітає в ту чи іншу оповідь: мѣстце, названоє Жырòвичи ω(т) жыру, то естъ покáрму, которій тамъ пре(д) тым(ъ) звѣри дикіи на пѹци мѣли (Н., 72 зв.); Хòлмъ естъ мѣсто знаменітое в(ъ) землѣ Рýской, названоє ω(т) хòлму то естъ ω(т) пáгорку¹³¹; же на хòлмѣ, на пáгорку высòкомѣ, мѣстѣ свое положѣнье (73 зв.); В Малой Рòсїи, в(ъ) повѣтѣ Гáлицкомѣ, естъ мѣсто Завáловъ, названоє ω(т) вáловѣ, давно высыпанныхъ, которыхъ естъ три нáд(ъ) тымъ мѣстомъ на горѣ (132 зв.); монастырь, который назывáется Погòна для того, же тамъ Романъ воєвода погнáлъ и догнáлъ и розогнáвъ татаровъ, неприятелей своихъ (133); В князтвѣ Литòвскомъ е(ст) мѣсто Пѣнскъ, ω(д) Пѣни рѣкѣ названоє, же на(д) рѣкою Пѣною естъ збудовáное (С., 29).

Етимології антропонімів, які зустрічаються в І. Галятовського, збігаються з тими, що відомі були за середньовічними ономастиконами та в «Лексиконі» П. Беринди: Назывáет(ъ)са Іоанъ стый Воанéргесъ, сномъ грòмовымъ (К., 448; пор.: Воанергисъ: сынòве грòмовы — Бер. Лекс., 195); И мѣли на(д) собòю цра, аггла бѣдны, который назывáется по-еврѣйску Аввадòнь, по-грѣцку Аполлìонъ, по-латинѣ Ежтермѣнансъ, то естъ выкореняючій (454 зв.; пор. Аввадòнь е(в); Аполлѹω(н), Олоθрѣνω(м) е(л)., а словес(н)ски губай или пагуба: выкореняючій, áбо затраче(н)е, пропастъ, áбо выпужаючій, выглáжуючій.— Бер. Лекс., 170); Васылій значитъся крòль (516 зв.; пор.: Васылій: царь — Бер. Лекс., 191); Николáй значитъся звѣтаз(ъ)ство (516 зв.— пор.: Никòла а(б).-й е(л). звѣтаз(с)тво поспòлства, побѣда людѣй, побѣда людскаа.— Бер. Лекс., 224); Христофòрь, хр(с)-тонòсецъ назывáется ω(т) того, же Ха носилъ в(ъ) ср(д)цу своемъ; мыслячи ω нѣмъ уставичне (516 зв.; пор. Христофòрь: хр(с)тонòсец(ъ).— Бер. Лекс., 241); Владíмиръ мòвится ω(т) того ижъ влáднулъ мíромъ, свѣтомъ (516 зв.); Дорòвѣй выкладáется даръ бжій (522; пор.: Дорòвѣй: даръ бжій или бмъ дарованъ.— Бер. Лекс., 202); Стефанъ значитъся корòна

¹³¹ Спільнослов'янське холмъ (д.-р. хьлмъ, ст.-сл. хльмъ), очевидно, сприймалося як книжне і пояснювалось українським пáгорокъ. Так же воно перекладалося й в українських євангеліях XVI ст. (див. ПЄ, 218; ЄН, 59 зв.) і в словнику П. Беринди (144). У ПЄ слово пáгорокъ уведено до тексту, а глосом подається хòл(ъ)мъ, що свідчить про прагнення перекладача зберегти урочистий стиль канонічного тексту.

(522; пор.: Стефан є(л): Діадіма, корона, в'єнецъ.— Бер. Лекс., 234); Емануїль, *то єсть с нами бгъ* (Н., 5 зв.; пор.: Емануїль: с нами б̃ъ.— Бер. Лекс., 204); Одигітріа, *проводітелка*, бо преч(с)таа два показáласа двомъ слѣпцómъ и привелà ихъ до цркви и далà їмъ óчи, же почали дóбре видѣти (82; пор.: Одигітріе: радостнаа и крѣпкаа помóцнице и(л). настáвнице.— Бер. Лекс., 225); Венедіктъ [*щó сá знáчитъ блгослове(н)ный*] (Б., 3 зв.; пор.: Венедіктъ: бл(с)венъ áбо дерзновѣнїе.— Бер. Лекс., 193); Уранось, *то єсть нбо* (19 зв.); Ураномъ, *тѡ єсть нѣбомъ* (20; пор. лат. *ignis* «небо»).

Трапляються у І. Галятовського також етимологічні пояснення окремих апелятивів: н(д)ла мóвйтса *ѡ(т) недѣлнїа, же в(ъ) тóй день не бѣлáемъ їншого нѣчого, тѣлко ѡ б̃гу мѣслимо* (К., 459 зв.); козакї назвáны сѹть ѡ(д) Козоро(ж)ца, бо Козорóжець єсть знакъ в(ъ) зодїáку нб(с)номъ, в(ъ) котóрогѡ слнще м(с)ца децѣмбра вступѹеть. Зачїмъ козакї ѡ(д) Козоро(ж)ца сѹть назвáны, поневáжъ з рогáми хóдять, котóрыи рогї на бокѹ своѣмъ з(ъ) пóрохом(ъ), належáчы(м) до стрѣлана, нóсать и якъ по высокóмъ нбѣ Козорóжець в(ъ) зодѣаку нб(с)номъ поступѹеть, тákъ на высóкїи стѣны, вáлы и мѹры бѣсурмáнскїи пóле(м) и моремъ козакї, прихóдачы, вступѹють и, з рогóвъ своїхъ пóрохъ в(ъ) самопáлы сыплючи, на бѣсурмáнов(ъ) альбо махóметáновъ и непрїателѣй иншыхъ з(ъ) самопáловъ стрѣляють и их(ъ) звитажáють и мѣстà и пánства ихъ по(д) мóць свою подбїають (С., 5 нн.— 5 зв. нн.).

Як бачимо, є в І. Галятовського досить вдалі етимології (Пѣнскъ, недѣла, більшість етимологічних пояснень антропонімів), проте чимало й невірних, що ґрунтуються на співзвуччі окремих слів (*Жыровичи, козаки* та ін.) або на авторських здогадах. Частина глос, розкиданих по творах І. Галятовського, уточнюють зміст висловленої думки або значення слова чи фрази: Бунáкъ... *але рáчей Батый, цáръ татарскїй* (Н., 132 зв.); гѹба емѹ скрывѣласа, *тó єсть устá егѡ блїзко ѹха стáнули* (134 зв.); до бáбы альбо *чаровнїцы* удаѹт(ъ)са (С., 19); Гáльмъ [*рѣкѹ*] переплїнувши (Б., 21); мóвиль гóлоснѡ [*щó всѣ чѹли*] (Д., 41 зв.).

Серед глос у творах Галятовського трапляються лексеми, що являли собою запозичення староукраїнської доби і поширені настільки, що письменник вважав їх зрозумілишими від книжних слів, відомих з давньоруського періоду. Наприклад, давнє книжнє *збдчїй* (д.-р. і ц.-сл. *зѣдчїи*) П. Беринда пояснює грецьким словом *τέκτων* і східнослов'янським *тєсла*. У другій половині XVII ст. слово *тєсла* уже спеціалізувалося як назва людини, що займалася обробкою дерева і спорудженням дерев'яних будівель. Грецьке слово *τέκτων* було менш зрозумілим, ніж субстантивований дієприкметник *будовничїй*, утворений від дієслова *будовати*, яке міцно увійшло в систему української мови, породивши ряд дериватів. Тому Галятовський і пояснює даний грецизм словом *будовничїй* (С., 16).

Робота письменника над словом виразно проявилася у використанні цитат з книг так званого святого письма. Щедро розсипаючи матеріал конфесійних текстів по своїх творах, І. Галятовський в одних випадках залишає без змін цитату з церковнослов'янського тексту, в інших поряд подає переклад староукраїнською книжною мовою, а деколи цитує її в своєму пе-

рекладі повністю або частково. Іноді письменник лише переказує зміст цитати, для нього важливо було передати думку, щоб підкріпити те чи інше своє твердження.

У зв'язку з вивченням мови творів І. Галятовського це питання свого часу зацікавило В. Сімовича¹³². Він проаналізував характер цитувань Галятовським біблійних книг, виявив найбільшу їх кількість у «Ключь» і зіставив цитати з біблійних книг у творах Галятовського з церковнослов'янським текстом Острозької біблії та з біблією в польському перекладі Я. Вуйка. Висновки вченого зводяться до того, що Галятовський знав польський текст біблії, яку в перекладі Я. Вуйка, певно, студіювали в Києво-Могилянській академії, проте основою цитованого І. Галятовським матеріалу була церковнослов'янська біблія¹³³. Висновки Сімовича підтверджують загальну тенденцію перекладацької практики східнослов'янських книжників XVI—XVII ст. Представники освічених кіл східних слов'ян не сприймали церковнослов'янський текст біблії як раз назавжди даний. Відомо, наприклад, що білоруський перекладач євангелія В. Тяпинський у своїй роботі користувався апракосами церковнослов'янських текстів євангелія, московським друкованим виданням другої половини XVI ст. і польським текстом¹³⁴. Перекладачі Пересопницького євангелія здійснювали свій переклад, безперечно, з церковнослов'янського тексту, про що зазначено в післямові, де вказано, що книга перекладена «изъ языка бльгар(ь)ского на мову роускоую» (ПЄ, 481 зв., 482). Проте безперечним є й факт використання ними якихось західнослов'янських, ймовірно польських, перекладів євангелія¹³⁵. Усі ці факти свідчать про те, що праця середньовічного перекладача була великою творчою роботою над словом, пов'язаною зі знанням кількох мов.

В Сімович детально охарактеризував перекладацьку манеру Галятовського, звернувши увагу на передачу ним старослов'янських слів, граматичних форм і конструкцій у перекладених цитатах, і дійшов висновку, що мова цитат-перекладів у творах Галятовського — це літературна мова українців XVII ст.¹³⁶ Звернемо увагу на випадки своєрідних глос, коли поруч з цитатою з конфесіонального тексту, як правило, короткою за розміром, подається переклад її староукраїнською мовою. Наприклад: мовила еси: «Сотвори мнѣ величіе сілный». *Учинилъ мнѣ великіи речы моцный* (К., 271—271 зв.); мовить екллезіастесь, же по(д) слнцемъ на свѣтъ «суета суѣтствъ и всаческаа суета», *прѣжностъ прѣжности и всѣ прѣжностъ* (274); «Кто сіа приникающи, яко утро, добра, яко луна, избранна, яко слнце?» *Якая то (героїна) приходитъ, якъ ютрѣнка, пѣнкная, якъ м(с)ць, выбранаа, якъ слнце?* (300); Такъ мовит(ъ) до неи дхъ стый в(ъ) Пѣснахъ пѣсней: «Вса еси добра, бльжнна моа, и порѣка нѣсть в(ъ) тебѣ». *Вса ѣстесь пѣнкная, прѣателко моа, и змазы не маишъ в(ъ) тебѣ* (301 зв.); ап(с)лъ Павель житіе людское бѣгсмъ называѣтъ, мѣвачи: «Течѣніе скончахъ». *Бѣгъ скончалемъ* (354

¹³² Сімович В. Зазнач. праця, с. 51—80.

¹³³ Сімович В. Зазнач. праця, с. 59.

¹³⁴ Жураўскі А. І. Тыпы і асаблівасці глос у «Евангеллі» В. Цяпинскаго. — Праця Ін-та мовазнаўства АН БССР, 1960, вып. 7. Мінск, с. 219.

¹³⁵ Jančič J. Zródla Ewangelji Peresopnickiej. — Slavia, 1927, ročn. 5, z. 3, s. 470—499.

¹³⁶ Сімович В. Зазнач. праця, с. 60—75.

зв.); мѳжетъ мѳвити пр(о)ркъ Илїа: «Азь стѳпа». Я мїрѳ (411); якѳ прїйде бракъ агнчїй, бо пришлѳ весел(ь)е баранково (472); Ісусъ Сирахъ написалъ: «Касалїса пеклѳ очернїтса». Кто допикнѳтса смолї, почернїт(ь)са (Г., II зв.) тощо. Іноді в глосах пояснюються тїльки окремі місця з цитати: мѳвить екклезїастесъ: Послї хлѳбъ твой на лице волѳ [то естѳ, дай убѳгимѳ] (К., 36 зв.); призрѳ на смиренїе рабы своѳа (дши мои) (309) і т. п. Такї глосованї цитати особливо наочно демонструють перекладацьку практику письменника.

У творї «Боги поганскїи» письменник в кількох випадках вживає латинську сентенцію, передаючи її кириличним письмом, а поруч подає український переклад: Ѡ(т)повѳдѳлъ злый дѳхъ, в(ь) болванѳ мешкаючїй, латїнскїм(ь) язїкомъ: «Ме пѳерь гебрѳусъ дѳвосъ дѳусъ ипсе губернансѳ, цѳдере сѳде юбетѳ, тристѳмъ кве редїре сѳбъ ѳркумъ, арисѳ ергодегѳнкъ тацѳтусъ абѳ сѳедито нѳстрѳсѳ», то естѳ: *дитѳ єврѳйское, которѳе богѳми радитѳ, самѳ бѳгомъ бѳдучи, уступїти маѳ (?) ѳ(т)соль и до смїтного вернутисѳ пѳкла кажетѳ, прѳто ю(ж) мо(л)чачи ѳ(т) мѳего ѳлтара ѳ(т)ходи (7)*; не зрозумѳлъ тѳхъ слѳвъ: «Носце те ипсум(ь)етѳ ѳмнѳл сукцѳде(н)т(ь) фельцїтерѳ», то естѳ: *знѳй себѳ самого, а всѳ рѳчи прїйдутѳ щаслїве (13 зв.)*; А тѳй Мѳуринѳ, вѳщокъ, до Севера мѳвилъ: «Тотумъ фунсти, тотумъ вѳцѳсти, ямъ дѳусъ естѳ вѳктѳ(р)». Всѳ бїлесѳ, всѳ звѳтажїлесѳ, южѳ бѳгомъ будѳ, звѳтажцѳ (21 зв.); ѳ(т)повѳдѳлъ злый дѳхъ, в(ь) болванѳ мѳшкаючїй: «Лїоте Єацида романосѳ вѳнцере поссе». *Повѳдаю, Єацида, тебѳ римановѳ могчї звѳтажити (22)*.

Важливо відзначити, що латинське і І. Галятовський транскрибує як ѳ (*тацѳтусъ, нѳстрѳсѳ, вѳктѳ(р)* тощо), що свїдчить про вимову звука, що передається літерою ѳ, як і.

Отже, в творах І. Галятовського, писаних староукраїнською літературною мовою, наявні всі типи глос, характерні для староукраїнського письменства XVI—XVII ст.¹³⁷ Несловникова лексикографїчна праця І. Галятовського і його сучасників свїдчить про прагнення цих письменників бути якомога дохїдливїшими для своїх читачів і слухачів. Частина лексикографїчних пояснень І. Галятовського не мала місця в староукраїнськїй лексикографїї (наприклад, деякі етимологїчні екскурси), бїльшїсть же слів так чи інакше були вїдбиті в укладених уже словниках. Наявнїсть глос у творах другої половини XVII ст. пояснюється не лише тим, що, незважаючи на значні успїхи українськѳї лексикографїї першѳї половини і середини XVII ст., староукраїнська мова ще не мала належнѳї усталеностї лексичних норм, але й традицїєю пояснювати незрозумїлий текст, яка споконвіку існувала у схїднѳслов'янських книжників.

Короткий огляд конкретного мовного матерїалу творів І. Галятовського переконує в тому, що мова його творів — це типова писемно-літературна мова українців середини — другої половини XVII ст., яка ґрунтувалася на писемних традицїях попереднього перїоду, що йшли від давньоруськѳї мови, орієнтувалася на мовні норми церковнослов'янськѳї мови та на народнѳрозмовну практику. Основу фонетичних, морфологїчних, синтаксичних, словотворчих та лексико-фразеологїчних особливостей мови творів

¹³⁷ Німчук В. В. Староукраїнська лексикографїя..., с. 41—55, 96—99, 271—281.

І. Галятовського становлять спільносхіднослов'янські та власне українські риси.

В українській філологічній науці вже давно вказувалось на необхідність монографічного дослідження життя і творчості І. Галятовського і наукового видання його творів¹³⁸. Дана книга є початком публікації літературної спадщини письменника. До неї ввійшов трактат з гомілетики «Наука, або способ зложеня казаня», частина проповідей із збірника «Ключъ», оповідальні збірники, написані староукраїнською мовою, — «Небо новое» та «Скарбница потребная», а також твори «Боги поганскіи», «Грѣхи розмаитіи», «Душѣ», що, як і «Скарбница потребная», є великою бібліографічною рідкістю.

Проповіді й трактат «Наука, або способ зложеня казаня» публікують за виданням «Ключа» 1665 р., подаючи різночитання за першим (I) і другим (II) виданнями, а також враховуючи «Казана приданьи» (IV). У різночитаннях вказуємо на текстові й лексичні розбіжності між цими всіма виданнями (наявність чи відсутність слів, фраз, речень і більших частин тексту; заміну окремих лексем, фраз, речень і більших частин тексту тощо). Враховуємо морфологічні і фонетичні різночитання.

Тексти транслітеровано згідно з «Правилами видання пам'яток української мови XIV—XVIII ст.», укладеними М. М. Пещак та В. М. Русанівським (К., 1961). При цьому текст розбито на слова згідно з сучасними правописними вимогами. Велику літеру вжито також відповідно до вимог сучасної орфографії. Пунктуаційні знаки розставлено за правилами сучасного українського правопису.

Усі графічні варіанти кириличних букв транслітеруються сучасним українським шрифтом з додаванням таких літер: г, s, z, ъ, ы, ѣ, а, ѝ, џ, ѱ, ѳ, v, ѿ.

Розрізняються два варіанти літери е: після голосної й на початку слова пишеться *е*, в усіх інших випадках — *е*.

Збережено літеру и з діакритичним знаком, що вказує на йотацію: й¹³⁹ (*йли* — Б., 1, 1 зв.; *свой* — 3 зв.; *объщанной* — Д., 11 зв. і т. д.) та літеру і з каморою: *і* — на позначення м'якості попереднього приголосного (*паніенскую* — К., 269; *філософа* — 456, 462) або йотації наступного голосного (*знаіомый* — К., 458; *олвіокъ* — Н., 58 тощо).

Надрядкові літери введено в рядок і взято в круглі дужки. Надрядкові лігатури розчленовано і також уведено в рядок у круглих дужках. Титли зберігаються. Зберігається графічний варіант літери з (*s*).

Релікти дієслова *бути* у формах колишнього перфекта та частка *са* з дієслівними формами у постпозиції пишуться разом, у препозиції та при інших частинах мови — окремо.

При публікації текстів збережено наголоси, отже, видавані пам'ятки дають великий матеріал для вивчення історичної акцентології. З технічних причин замість тупого наголосу над кінцевими *е*, *я* поставлено звичайний, великі літери **W**, **A** вжиті без позначення наголосу.

У текстах зустрінуться традиційні для XVII ст. назви народностей, відомі ще в давньоруській мові: *бѣсурмани* — турки й татари (давньорусь-

¹³⁸ Попов П. М. Албанія в російській та українській літературах..., с. 207—208.

¹³⁹ Ця літера характерна для видань, здійснених у Чернігові та Новгороді-Сіверському. У київських та львівських виданнях творів І. Галятовського вона відсутня.

ке запозичення з тюркських мов, де воно є результатом фонетичної видозміни арабсько-персидської форми *мусульман* < муслим-ан «мусульманин» — ЕСУМ, I, 307); *жыди* — євреї (пор. лат. *judaeus*, ju > žy > ži; очевидно, через балканороманське посередництво — Ф., II, 53); *волохи*, *влохи* — італійці, румуни, молдавани (пор. нсл. *volxъ «романець»).

Ці лексеми не мали в староукраїнській мові, як і в мові давньоруській, негативної експресії, а були нейтральними словами на позначення певних народностей. У текстах І. Галятовського вони здебільшого включають в себе семантику релігійної чи мовної приналежності. Так, *бѣсурмани* вживаються із значенням «мусульмани», *жыди* — у значенні «іудеї», термін *волохи* означав загальну назву романомовних народностей Середньовічної Європи.

Твори І. Галятовського розміщені в хронологічному порядку. Кінець кожного аркуша твору позначено двома паралельними похилими рисками і на полях проставлено помер аркуша відповідно до нумерації в стародрукові, зробленої кириличними літерами. Помилки в нумерації оригіналу відзначено у примітках.

Про наявні в стародрукові квадратні дужки також вказано у примітках на відміну від тих квадратних дужок, які внесено до тексту при підготовці його до друку.

У доданому до публікації словнику малозрозумілих слів реконструйовано їх початкові форми. Наведено лише ті значення реєстрових слів, з якими вони виступають у даних текстах.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

- Б. — Боги поганскіи в(ъ) болванáхъ мешкаючіи... В(ъ) тупографіи Чернѣговской Тр(о)ецкой. Рóку ω(т) рож(д)ства Хва ≠ахпс. маА ā... свѣту обавлѣнны.
- Г. — Грѣхѣ розмаитіи вокрѣтцѣ написанныѣ... В(ъ) Чернѣговѣ. Рóку ≠ахпс. м(с)ца феврала, днА сі... свѣту подány.
- Д. — Души люде(и) умѣрлы(х)... В(ъ) тупографіи Чернѣговско(и) сто Тр(о)ецкой свѣту обавлѣны.
- К. — Ключъ разумніА ... Ро(к). ≠ахѣе., м(с)ца се(и). ѿ. въ Львовѣ свѣту подány.
- Н. — Нбо новое з новыми звѣздами сотворенное... Ро(к). ахѣе. м(с)ца дека(б). днА, вѣ. свѣту сА явіла. Въ Львовѣ, в(ъ), туп(п). Міхаіла Слѣозки.
- С. — Скарбница потребнаА и пожытѣчнаА всему свѣту... и(з) тупографіи, в(ъ) Новгородкѣ-Сѣверском(ъ), рóку ≠ахос.: м(с)ца августа, днА кг свѣту об(ъ)авлена.

ІНШІ СКОРОЧЕННЯ

- Бер. Лекс.— Лексикон словенороський Памви Беринди: Надрук. з вид. 1627 р. фотомех. способом / Підгот. тексту і вступ. ст. В. В. Німчука.— К.: Вид-во АН УРСР, 1961.— 272 с.
- Гр.— Словарь української мови / Зібр. ред. журн. «Киев. старина». Упорядкував, з дод. влас. матеріалу, Б. Грінченко.— К., 1907—1909.— Т. 1—4.
- ЕСУМ — Етимологічний словник української мови. Том перший.— К.: Наук. думка, 1982.— 632 с.
- ЄН — Євангеліє Валентина Негалевського 1581 р.— Рукопис ЦНБ АН УРСР у Києві, шифр: 45 111/1656.
- Ж.— Желєхівський Є., Недільський С. Малорусько-німецький словник.— Львів, 1886.— Т. 1—2.
- ПЄ — Пересопницьке євангеліє, 1556—1561 рр.— Рукопис ЦНБ АН УРСР у Києві, шифр: 15512.
- Ф.— Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / Пер. с нем. и доп. О. Н. Трубачева.— М., 1964—1973.— Т. 1—4.

СКОРОЧЕННЯ НАЗВ МОВ

- гр.— грецька
- д.-р.— давньоруська
- лат.— латинська
- н.— німецька
- п.— польська
- псл.— праслов'янська
- ст.-п.— старопольська
- ст.-сл.— старослов'янська
- ц.-сл.— церковнослов'янська

КЛЮЧЪ РАЗУМЪНІА

ЩЕННИКО(М), ЗАКОННИКО(М) И ЛАИКО(М)

НАЛЕЖАЧІЙ З(Ъ) ПОПРАВЮ

И (З) ПРИДА(Т)КАМИ Ѡ(Т) НЕДОСТОЙНО(Г)|О| ІЕРОМО(Н).

ІѠАНІКІА ГАЛАТОВСКО(Г)|О|, РЕКТО(Р). И ІГУ(М).

БРА(Т). КІЄВСК. РО(К). ≠ АХЪЄ М(С)ЦА СЕП. ДНА Л̄.

ВЪ ЛВОВѢ СВѢТУ ПОДАНЫИ. В(Ъ) ТУ(П). МІХАЙЛА СЛІОЗКИ// 1 нн.

НА СТАРОЖИТНЫЙ КЛЕЙНОТ(Ъ) ІХЪ МЛ(С).

ПП. ЖЕЛИБОРСКИХЪ

Врагѡвъ цркви ѡ(т)чизны кѡсы по(д)тынѡють,
Вѡвчыи волкѡми сѡ врагѡи назывѡють.
Длѡ тогѡ кѡсы тыи сѡуть в(ъ) червѡномъ полю
облѡно крѡвю, врагѡвъ грѡмѡчи свѡбѡлю.

За кр(с)ть воюють кр(с)тѡ стѡго з(ъ) врагѡми
Желиборскѡи, прѡто кр(с)ть ѡсть з(ъ) іхъ кѡсѡми,
Мѡитру свѡтѡителскую на гѡлмѡ высѡкомъ
и пѡсторѡлѡ уїзрѡмо, гды кїнемѡ ѡкомъ.
Не тѡлько валѡчнаѡ Желиборскихъ бѡтѡва

Пѡмѡщѡ ѡ(т)чизнѡ чѡинѡть, ѡле и млтѡва. //

1 зв. нн.

ЯСНЕ В(Ъ) БОЗѢ ПРЕВЕЛЕБНОМУ ЕГО МИЛОСТИ

Ѡ(Т)ЦУ АѠАНАСИЮ ЖЕЛЪБОРСКОМУ,

ЕПИСКОПОВИ ЛВОВСКОМУ, ГАЛИЦКОМУ И КАМЕНЦА ПОДОЛСКАГО,

АДМИНИСТРАТОРОВИ МИТРОПОЛІИ КІЄВСКОЙ, ГАЛИЦКОЙ И ВСЕѠ РОССІИ,
АРХИМАНДРИТѢ УНЕВСКОМУ, СВОѢМУ ВЕЛИЦЕ МЛ(С)ТВОМУ ПѠНУ И ПѠСТЫРОВѢ
И ДОБРОДѢВЕИ АВТОРѢ ЩАСЛИВОСТИ ДОЧАСНОИ И ВѢЧНОИ ЗЫЧИТѢ

Ѡбѡщѡлѡ нѡгдысѡ Х̄с, збѡвѡитель нашѡ, дѡти ключѡ ап(с)толу Петрѡ, Мѡ(ѡ).
мѡвѡчи: «Дѡмѡ ти ключѡ пр(с)тѡѡ нѡ(с)ногѡ». сї.

Пѡтѡмъ встѡвѡши з(ъ) мртѡвѡхъ и пришѡвѡши до ап(с)ловѡ през(ъ) дѡвѡри
зѡмкнѡены, не тѡлько ап(с)лу Петрѡ, ѡле всѡмъ ап(с)толомъ далѡ тѡи ключѡ,
мѡщѡ ѡ(т)пущѡнѡ и задѡржан(ъ) грѡхѡвъ, дѡнувѡши на нѡхъ и мѡвѡчи:
«Прѡїймѡте дхъ стѡ, їм же ѡ(т)пѡстѡте грѡхѡи, ѡ(т)пѡстѡтѡсѡ їмъ и їм же
держѡте, держѡтѡсѡ». На мѡстѡце двѡнѡдѡцѡти ап(с)ловѡ еп(с)коповѡ, ѡкѡ на
мѡстѡце седмѡдѡсѡтѡ эп(с)ловѡ щѡеннѡики настѡпѡїли. Зѡчѡмъ тѡи ключѡ Лукѡ. і.
пре(з) ап(с)ловѡ далѡ Х̄с еп(с)копомъ(ъ), ѡкѡ настѡпѡщѡмъ ап(с)лскимъ. Яс-
непревелѡбный еп(с)копѡ, пѡстыру мѡї и добродѡїю, вѡдѡючи ѡ, же свѡто-
блѡивѡсть тѡѡѡ настѡпѡїлѡсѡ на мѡстѡце ап(с)лское и мѡѡшѡ ключѡ пре(з) ап(с)-
ловѡ, ѡ(т) Х̄ѡ собѡ дѡнѡїи, влѡсть раздрѡшѡїти и свѡзѡти, ѡщѡ ѡ до тогѡ ключѡ
чѡ дѡругѡїи ключѡ разумѡнѡїѡ стѡблѡивѡсти тѡѡѡї дѡдѡкѡю, котѡрый спѡмѡнѡлѡ
Х̄с, мѡ//вѡчи до кнѡїжнѡковѡ жыдѡвскихъ: «Взѡстѡе ключѡ разумѡнѡїѡ, сѡ- 2 нн.
мѡ не внѡїдѡстѡе и вхѡдѡщѡмъ возбранѡстѡе». Мѡѡстѡ на гѡрѡбѡ своѡмъ двѡ кѡсы

Дѣя(п).

к.

вѣчьи, еднѣ косѣ разитѣ вѣлкѣвъ драпѣжныхъ — турковѣ, татарѣвъ и
 непріѣтелей иныхъ ѡ(т)чѣзны нашей, которую они наѣжджѣють и шар-
 пають. Другѣмъ косѣ разитѣ вѣлкѣвъ драпѣжныхъ — поганѣвъ и герети-
 ковѣ невѣрныхъ, котрыи на црковѣ стую православнокаѣолическую насту-
 пѣють и оную преслѣдѣють. Такѣхъ вѣлкѣвъ споминѣль ап(с)лъ Пѣвелъ,
 до ефесѣнѣ мѣвѣчи: «По ѡ(т)шѣствіи моѣмъ вѣйдутѣ вѣлцы тѣжцы въ ва(с),
 не щадѣще стѣда». Ото жѣ, стѣблѣвость твоѣ, при своѣхъ двоухъ косѣхъ вѣл-
 чыхъ, два ключѣ мѣешь. Еднѣмъ ключѣмъ мѣжешь добрымъ и послушнымъ
 сынѣмъ своимъ нѣо ѡдомкнѣти. Другѣмъ ключѣмъ мѣжешь злымъ и непо-
 слѣшнымъ людѣмъ пѣкло ѡ(т)ворити. Длѣ тогѣ при косѣхъ вѣшихъ зна-
 дѣеться полторѣ кр(с)та, бо вы за кр(с)тѣ стѣй воѣете з махѣметѣнами и
 з(ѣ) иными непріѣтелѣми кр(с)та стѣго, которыхъ непріѣтелей споминѣеть
 ап(с)тлѣ Пѣвелъ, къ фѣлипписѣѣмъ пишучи: «Врагѣ кр(с)та Хѣва, имъ же
 кончинѣ, погѣбель».

Фили(п).
г.

Длѣ тогѣ другѣй кр(с)тѣ вашѣ не цѣлѣй, ѣле половѣца егѣ, бо егѣ при-
 ламѣли бѣсурмѣне и иныѣ кр(с)тѣ стѣго непріѣтели, з(ѣ) которыми за
 кр(с)тѣ стѣй воѣнѣ тоѣлисте и не едному непріѣтелеви за кр(с)тѣ приламѣ-
 ный каркѣ зламѣлисте. Ото жѣ, стѣблѣвость твоѣ, при своѣхъ кр(с)тѣхъ
 двоухъ(ѣ), при цѣломъ(ѣ) и при половѣцы, мѣешь два ключѣ, еднѣмъ(ѣ) мѣ-
 жешь ср(д)це члѣвѣчѣе ѡдомкнѣти, жебѣ скрѣху и жѣль за грѣхѣ показѣло.
 Другѣмъ ключѣмъ ѡдомкнѣти мѣжешь устѣ члѣвѣчьи, жебѣ грѣхѣ свой на
 испѣвѣди вызнавѣли и хѣвалу бѣгу выдавѣли. Кѣждый мѣситѣ признѣти, же
 вѣши кѣсы вѣвчьи по(д)тинѣють вѣлкѣвъ ядовѣтыхъ, непріѣтелев(ѣ) цркви
 бжѣи и ѡ(т)чѣзны нашої, бо вѣши кѣсы в(ѣ) червѣномъ полѣу знайдѣются,
 же на полѣу Марсовѣмъ кровѣ непріѣтелскую розливѣють, ѡ(т) которѣи
 кровѣ полѣу Марсовѣ почервенѣло. Що кѣсы вѣши чѣнѣть, тоѣ чѣнитѣ и мѣчѣ
 вашѣ, на //концѣу приламѣанный, который на гѣлмѣ держѣтѣ(ѣ) рукѣ узброѣн-
 наѣ. Зѣйте не гдѣ-иנדѣ той мѣчѣ, тѣлко на каркѣхъ непріѣтелскихъ при-
 ламѣлѣ и не поеднѣкрѣтѣ Марсовѣ полѣу почервенѣль кровѣю непріѣтел-
 скою.

2 зв. нн.

Егѣ мл(с)тѣ панѣ Пѣвелѣ Желѣборскѣй, подсѣдокѣ зѣмскѣй Гѣлицкѣй,
 прѣдѣдѣ стѣблѣвости твоѣй, длѣ тогѣ в(ѣ) землѣ Гѣлицкой такѣ высѣкѣй
 урѣдѣ мѣлѣ, же мечѣмъ громѣль воѣска непріѣтелскѣи и полѣу не рѣзѣ почер-
 венѣль кровѣю непріѣтелскою. Егѣ мл(с)тѣ панѣ(ѣ) Григорѣй Желѣборскѣй,
 братѣ рѣжѣный слѣвнои пѣмѣти егѣ мл(с)ти пѣна Стефанѣ Желѣборскогоѣ
 рѣдѣча стѣблѣвости твоѣи, бѣдучи полковникѣмъ за крѣла Жигмѣнта, сво-
 имъ кѣштомъ гусѣрскую и козѣцкую хоругѣвъ стѣвилѣ по(д) часѣ еѣпѣдѣ-
 цы Мигѣловской. Чѣ той же не почервенѣль полѣу кровѣю непріѣтелскою
 бѣдучи в(ѣ) воѣску рѣѣментѣромъ(ѣ)? Егѣ мл(с)тѣ панѣ Мѣколѣй Желѣборскѣй
 другѣй братѣ(ѣ) рѣжѣный егѣ мл(с)ти пѣна рѣдѣча стѣблѣвости твоѣи, моло-
 дѣи лѣта свой в(ѣ) воѣску на услѣзѣ Рѣчы Посполѣтой провѣдачи в(ѣ) рѣз-
 ныхъ еѣпѣдѣцахъ, мнѣго шѣвѣнкѣвъ понѣслѣ. Той не тѣлкѣ своѣю, ѣле
 непріѣтелскою, пѣвне, кровѣю не рѣзѣ почервенѣль полѣу. Вшм(с). мл(с)

ТІА КНИГА ЄСТЬ ОЛІКАА ШІТРА ПІТЕРСКОГО КІВСКОГО.

«Ключъ разумѣнія». Львів, 1665. Титульна сторінка.

пань и самъ застаючи в(ъ) свѣтъ, гды ещѣ в(ъ) рукахъ своихъ иноческою
вѣрвици и пасторала архіерейскогѡ не мѣлесь, на той часъ мѣчь пѣстова-
лесь руками своими и кровью непріятельскою татарскою Пѣлавец(ъ)кїи,
Зборѡвскїи и Берестѣцкїи пола почервонїле(с). Нехай признаеть Чѡрный
Островъ, по(д) котѡры(м) Ракоцого, ксїонженца венгерскогѡ, знесено.
И тамъ вм(с). мл(с). пань азажъ кровью венгерскою пола не почервонїлесь?

Мечѣмъ дхѡвнымъ Хс называеть слово свое, з(ъ) усть своихъ похода-
чое, мѡвачи в(ъ) Апокалифи до людѣй невѣрныхъ и грѣшныхъ: «Брань сотво-
ру с(ъ) нїми мечѣмъ усть моихъ». И тѣмъ дхѡвнымъ мечѣмъ, словомъ своимъ
мудрымъ, звѣклисте црковъ бжїю и ѡ(т)чѣзну боронїти на сѣймахъ, на
сѣймикахъ, на елѣкцыяхъ, на конвокацыяхъ(ъ) и в(ъ) покою, и в(ъ) бою по-

3 нн. даючи вѡта и сентѣнцыи м(д)рыи, цркви бжой и ѡ(т)чѣзнь пожитѣчныи. //
Нехай повѣдаеть Лвов, зѣцное и слѣвное в(ъ) Малой Рѡссїи мѣсто, кто егѡ
ѡборонїлъ в(ъ) ѡблежѣн(ъ)ю ѡ(т) навѣлностей непріятельскихъ. Чы мѡры
ѡказали? Нѣ. Чы вѣлы высѡкїи? Нѣ. Чы дѣла бѡрачыи? Нѣ. Чы оружїе
розмайтѡе, котѡрого достѣтокъ маеть? Нѣ.

Оборонїлъ егѡ упрошѡный в(ъ) бгу зѣшлый яснепревелѣбный оцъ Ар-
сѣній Желѣборскїй, еп(с)кпъ Лвѡвскїй, Гѣлицкїй и Каменца-Подѡлскогѡ,
архїмандритъ Уневскїй, братъ и литецѣссоръ стоблївости твоѣй. ѡборонїлъ
егѡ словами мудрыми своими ѡ(т) непріятеля, котѡрого ср(д)це загниѡванное
онъ мудрою мѡвою своѣю усмирїлъ и ѡ(т)вернулъ ѡ(т) мѣста.

Стоблївость твоѣ, в(ъ) свѣтъ застаючи, гды съ ѡ(т)правовѣлъ посѣлство
ѡ(т) нааснѣйшогѡ крѡла егѡ мл(с)ти Яна Казимира на Україну для успо-
коѣна вѡйска Запорѡзкого, азажъ тамъ и словами м(д)рыми цертовалесь.
Потѣмъ з(ъ) Воевѡдства Рѡскогѡ, з(ъ) землѣ Премѣслскои, гды зосталесь
послѡмъ зѣмскимъ на сѣймъ Варшѣвскїй и тамъ азажъ не словами мудрыми
цертовалесь? З(ъ) сѣйму тогѡ през(ъ) констытѡуцыю гды зосталесь депута-
томъ на трыбунѣль Радѡмскїй скарбовый до Лвѡва и тамъ азажъ не слова-
ми м(д)рыми цертовалесь? Въ Лвѡвѣ зѣразъ гды зосталесь комѣсарѡмъ на
вѣлную комѣссїю Лвѡвскую, котѡраа рокъ и четверть року са ѡ(т)правовѣла
и тамъ(ъ) азажъ не словами мудрыми цертовалесь. На той комѣссїи Лвѡвскої
при бѣтности короля егѡ мл(с)ти и Речи Посполїтой, гды звѣзковое вѡйско
успокоїлесь, з(ъ) ихъ мл(с)та панѣми коллѣгами своими засѣдаючи и рѣду
чѣначи и тамъ азажъ не словами мудрыми цертовалесь?

Гѡдна речъ припѡмнѣти тѣтъ и рожѡногѡ стоблївости твоѣи егѡ мл(с)ти
пана Прокѡпа Желѣборскогѡ, котѡрый мудрыи слова мѡвилъ, гды былъ
послѡмъ з(ъ) сѣймику Гѣлицкого на сѣймикъ Вишѣнскїй, релѣцыю чѣначи
и пѣвную инстрѡкцыю маючи ѡ(т) братїи. Для тѣхъ вѣшихъ цнѡтъ вели-
кихъ и знаменїтыхъ їнсїгнѣѣ великои и знаменїтои преемѣнѣнцыи архїе-
рейскои гелмъ вашъ здѡбать мѣсто рукї // збрѡею ѡкрытой. Мїтра гелмъ
вашъ ѡкрываеть. Мѣсто мечѣ острогѡ, пасторѣль на гелмъ вѣшѡмъ вї-
димо. Знак(ъ) то ѣсть пѣвный, же вы не тѣлкѡ ѡ(т)вѣгою рѣцѣрскою, але и
пѡбѡжною млтвѡю своѣю Речъ Посполїтую вспираете. Для тѣхъ вѣшихъ
цнѡтъ великихъ и знаменїтыхъ великїи и знаменїтыи домѣ в(ъ) домѣ вѣ-
шѡмъ приѣзни шукѣли и з(ъ) дѡмомъ вѣшимъ са зповиновѣтили. Зловино-
вѣтилиса з(ъ) дѡмомъ вѣшимъ ихъ мїлѡсть панѡвѣ Балабѣнѡвѣ, бо пань

Григорій Желѣборскій (котóрого смѣ южъ споминáли) мѣлъ за собою в(ъ) малжѣн(ъ)ствѣ вторóмъ родителку прешващѣннóгѡ въ бгу зѣшлогѡ егѡ мѣлости оца Діонісіа Балабана, митрополѣта Кіев(ъ)скогѡ, Га(л)лицкогѡ и всѣа Рóссїи. З(ъ)повиновáтился з(ъ) дóмомъ вáшимъ ѡхъ мл(с)ть панѡве Чолгáнскїи, ѡхъ мл(с). панѡве Даниловѣчѡве, ѡхъ мл(с). панѡве Потóцкїи, ѡхъ мл(с). панѡве Маковѣцкїи, бо родителка свателства твоѣго былá ей мл(с)ть пánъ Екатерїна з(ъ) Чолгáнъ, Чолгáнскаа, котóрый домъ здáвна з(ъ)повиновачѣный ѣсть з(ъ) дóмомъ ѡх(ъ) мл(с)тей панѡвъ Даниловѣчѡвъ, потѣмъ з(ъ) дóмомъ ѡхъ мл(с)тей панѡвъ Потóцкихъ, меновѣте гды прирѡдный братъ слáвнóи пáматї ясневелмóжного егѡ мл(с)ти пáна Миколáа Потóцкого, каштелáна Краковскогѡ, великого гетмáна корóнного егѡ мл(с). пánъ Станѣславъ Потóцкїй, пол(ъ)ковнѣкъ егѡ крол(ъ). мл(с)., взáмъ в(ъ) станъ малжѣнскїй ей мл(с). пáнну Маковѣцкую, столникѡвну Подѡлскую, рожѡную сестрѹ велмóжного егѡ мл(с). пáна Рафáла Маковѣцкогѡ, стáросты Трѣмбовѣлскогѡ, а сестренїцу вм(с). мл(с)ти пáна не хочѹ тутъ споминáти (же смо южъ вѣжѣй споминáли) пáна Миколáа Желиборскогѡ, котóрый з(ъ)повиновáтил(ъ)са з(ъ) дóмомъ ѡхъ мл(с)тей пánѡвъ Свошѡвскихъ.

4 нн.

Не хотачї бáвити дѡвгою мѡвою моѣю сватоблѣво. твоѣи, минáю тѹтъ зáчный домъ ѡхъ мл(с)тей панѡвъ Вѣннѣц(ъ)кихъ, ѡхъ мл(с). п. Устрѣцкихъ, ѡхъ мл(с)тей панѡвъ Еловѣцкихъ, ѡхъ мл(с)тей панѡвъ Ермолѣнскихъ, ѡхъ мл(с). панѡв(ъ) Ажáковъ, ѡхъ мл(с). панѡвъ Куропáтвѡвъ, ѡхъ мл(с). панѡв(ъ) Телефѹсѡвъ, котóрыи з(ъ) дóмомъ вáшимъ са з(ъ)повиновáтили. Видачи, же мечѣмъ двоáкимъ — и материалнымъ, и духовнымъ, слѡвомъ мѹдрымъ, — црковъ и ш(т)чызну бороните, при тѣмъ двоáкимъ мечѹ — материалномъ и дхѡвно(м) — налѣжитъ сватоблѣвости твоѣй два ключѣ мѣти. Южъ едѣнъ ключъ мáешъ, сватоблѣвость твоá моцъ ш(т)пушѣна и задержáна грѣхѡвъ. Ещѣ я до тогѡ ключá приношѹ сватоблѣвости твоѣй дрѹгїй ключъ разумнїа, бо мáешъ, сватоблѣвость твоá, шнѹръ золотѣй, котóрым(ъ) на гѣрбѣ вáшомъ двѣ кѡсы вѡвчїи звáзаны сѹтъ. Тымъ шнѹромъ золотѣмъ мѡжешъ обáдва ключѣ тѣи поспѡлу звáзати и носїти. Шнѹръ значїтъ любѡвъ, вѣдлугъ ап(с)ла Пáвла, мовáчого: «Стажѣте любѡвъ яже ѣсть соѹзъ совер(ъ)шенства». И злѡто тákъже любѡвъ значїтъ, бо Хс в(ъ) Апокалѣфї мѡвить: «Совѣщаю тебѣ купїти ш(т) менѣ злáто раждежѣнно шгнѣмъ (то ѣсть любѡвъ), да шбогатїшиса». Зачѣмъ шнѹръ вашъ золотѣй двоáкую вáшу любѡвъ сум(ъ)болїзѹетъ, еднѹ до бга, дрѹгую до блїжного. Мáешъ, сватоблѣвость твоá, до бга любѡвъ, гды взгѡрдївши свѣтом(ъ), котóрый та рѡзными ежпектативами и прерогативами повабалъ до себѣ, пошѡлесь за Хмъ и пáстыромъ розѹм(ъ)ныхъ швѣцъ Хвѣхъ zostáлесь, любачї Ха, бга своѣго, вѣдаючи, же Хс до ап(с)ла Петрá мѡвилъ: «Любїши ли ма, пасї швца моá».

Колá(с).
Г.
Апо(к).
Г.

Мáешъ, сватоблѣ(в). твоá, и до блїжного любѡвъ, котѡрой межї ѡншыми и я са(м) дознáле(м), гды по(д) час(ъ) небезпѣчный, по(д) часъ внѹтрнеї войны домовѡи в(ъ) ш(т)чызнѣ нáшой мнѣ, ш(т) небезпѣченства ухѡдáчому, не тѣлко в(ъ) епáрхїи, áле в(ъ) кѣлїи своѣй мешкáнье дáлесь, гды на сѣймѣ Варшáв(ъ)скомъ пред(ъ) найвѣшшымъ канцлѣромъ корóннымъ и въ Лвѡвѣ пред(ъ) ясневелмóжнымъ воевѡдою рѹскимъ дѡбрыми слѡвы менѣ

4 зв. нн.

припоминалесь, гды в намѣренномъ, а тепѣрь южь совершенномъ дѣлѣ на хвалѣ велможному имени // бз(с)кому и родителцѣ бжой и стѣм(ъ) бжым(ъ) рѣку поможии мнѣ подале(с). Иншыи певныи и свѣту видѣмыи аргумента великои ку мнѣ любвѣ и ласки вш. м(л) па(н). омынаю, тылко за всѣ тѣи добродѣйства, мнѣ освѣдчѣныи, мѣвлю слова Давыдовы: «Аще забуду тебѣ (в(ъ) недостѣйныхъ млтвѣх(ъ) моихъ уставичных(ъ)), забвенна буди тебѣ ница моѧ, прил(ъ)пни язык(ъ) мо(и) гортани моему, аще не поману тебе тебѣ ты, поки дша в(ъ) тѣлѣ моѣмъ будетъ зоставати». Тепѣрь на зна(к) вѣдѣности моѣи за такъ великую любѣвь и ласку сватобливости твоѣй вѣдѣности ключъ разумѣнїѧ, котѣрый рачѣ сватобливѣсть твоѧ ласкаве принѧти и мене, найменшого послушника своѣго, в звѣклой своѣй ласцѣ и любѣвь пѣстырской ховѧти, ѡ що покѣрне упрошѧючи, благословѧчую сватобливѣсти твоѣй руку архїерейскую з(ъ) покѣрою цѣлую.

Ва(л) рлс.

Сватобливѣсти твоѣй моѣму вѣлце мл(с)тивому пѧну и пѣстыровѣ и добродѣевѣ вшелѧкихъ добрѣ дочѣсныхъ и вѣчныхъ цѣле зычливый послуш-

5 нн.

никъ найменшый и недостѣйный бгомѣлецъ Іѡанѣкїй Галатовскїй.//

ПРЕДМОВА ДО СВАЩЕННИКОВ(Ъ) И ЗАКОННИКОВЪ И ЛАИКОВЪ

За бжїєю поможїю и за бл(с)венїемъ архїерѣѡвъ православныхъ, пѣстыровъ правослѧвной цркви ншеи росїйской спорѧдїлемъ досконѧлшїй и подѧлемъ свѣту ключъ разумѣнїѧ, где знайдѣются казан(ъ)ѧ: на н(д)ли нѣкотѣрыи, на прѧздники г(с)пдскїи, на прѧздники бгорѣдичныи и на воз(д)виженїе ч(с)тнаго кр(с)та, на прѧздники нѣкотѣрыхъ стѣхъ, на погрѣбѣ якогѣ-кѣлвекъ члвѣка правовѣрного.

Бо на той ча(с) хр(с)тїане вѣрныи найбѧрзѣй звѣкли до цркви на хвалѣ лу бжїю збирѧтисѧ, зачѣмъ по трудахъ по(д)нѧтыхъ на услѣгахъ бз(с)кихъ слѣшнаѧ рѣчь людѣй вѣрныхъ посїлнті покѣрмомъ дхѣвнымъ, слѣвомъ бжїимъ, якѡ мѣвилъ Хр(с)тѣсъ: «Не ѡ едїномъ хлѣбѣ живѣ будетъ члвѣкъ, но ѡ всѧкомъ глѣ исходѧщимъ из(ъ) устѣ бжїихъ». Подѧлемъ свѣту и длѧ того тѣи казанѧ, жебѣ сщѣнники (не мѣвлю ѡ тѣхъ, котѣрыи умѣют(ъ)), сѧми собѣ такъже могли учнїнті и повѣдѧти казанѧ, поглядѧючи на мой, бо мѣвнті пр(о)ркѣ Двдѣ: «Блговѣстѣте днѣ ѡ(т) днѣ сп(с)нїе бга ншегѡ». И такїй сщѣнникъ ѣстѣ выбѧраннымъ начын(ъ)емъ бз(с)кимъ, котѣрый слѣво бжїе проповѣдѣуетъ. Якѡ до ап(с)ла Пѧвѧ мѣвилъ Хр(с)тѣсъ, такъ и до того сщѣнника мѣвнті: «Любо мы того не чѣемо, сосѣдѣ избѧрѧнъ ми ѣстѣ сей пронестї имѧ моѣ пред(ъ) языкѣи и црми и снѣми Іилевыми». Бо кто проповѣдѣючи слѣво бжѣое, невѣрного члвка, геретика, жѣда ѧлбо погѧнина наукою своєю навѣрнетъ на вѣру хр(с)тїанскую ѧлбо хр(с)тїанїна грѣшного ѡ(т)ведѣтъ ѡ(т) злѣхъ егѡ учнїнкѡвъ и навѣдетъ на дѣрогу покаѧнїѧ, той великую ѡдѣржитѣ ѡ(т) бга нагороду. Такъ мѣвнті ап(с)лѣ Іѧковѣ: «Обра-

5 зв. нн.

тѣмъ грѣшника ѡ(т) заблужденіа пѹти егѡ и спсет(ъ) дшю ѡ(т) смрти и покрѣетъ множество грѣховъ». Котрыи зась священники не проповѣдуютъ слова бжого, не научают(ъ) людѣй, що мают(ъ) оны чыніти, жебы нба доступили, и чоґо са маютъ храніти, жебы са пѣкла ухраніли, такіхъ священниковъ бѹдет(ъ) бгъ карати. Дла тоґо мовитъ ап(с)лъ Пáвел(ъ): «Горе же мнѣ, аще не блговѣствую». Вѣдачи тѣды а такъ великую потребу проповѣдана слова бжого, написалемъ и способъ в(ъ)крѡтцѣ, якѡ могѹтъ священники казанье учыніти и повѣдати. Дла тоґо таа книга ключемъ са называеть, же священникомъ до казана двѣри ѡ(т)мыкаеть. Хибá кто самъ не схочетъ и бѹдетъ лѣновáтиса, той не напишетъ казана, маючи тѹтъ такъ яснующую науку и такъ латвий способъ зложена казана. Мѡжетъ якій священник(ъ) старій вымовлáтиса старостью и мѡжетъ мовити: «Я недужый естемъ, не могу ѡ казаню мыслити». Еднакъ сѹт(ъ) молодіи священники здоровыи в(ъ) свѣтѣ и в(ъ) монастырах(ъ), и дѣакѡны и закѡнники и по школахъ студѣнты албо дакѡве и лѣикове йншыи, люде свѣцкїи, которыи могѹтъ зостати дхѡвныи. Чемѹ жъ тѣи молодіи и здоровыи не маютъ до казана заправовáтиса дла спсѣнїа своѣгѡ и людского? Чемѹ маютъ порожневáти и часъ дармо трáтити? И порожневáньемъ своімъ бга ѡбразати? Поневажъ Іс Сїрахъ мови(т): «Мнозѣ злобѣ научи(т) прáзнство».

Ісу(с)
Сира(х),
лг.

Дла тоґо той ключъ разумѣнїа священник(м) и закѡнник(м) и лѣиком(ъ), люде(м) свѣтски(м) подáлем(ъ), бо якъ ап(с)лъ Пáвел(ъ) столбївого жїтїа своѣго всѣх(ъ) людѣй хотѣл(ъ) и прáгнул(ъ) наслѣдниками учыніти и до корїнѡно(в) написáл(ъ): «Хощѹ бо всї члци бѹдут(ъ), яко же и а(з)». Та(к) и я хочѹ и прáгну, жебы всѣ люде рѡвнїи мнѣ в(ъ) проповѣданю слова бжого зостáли, и мѡвлю слова ап(с)лскїи: «Хощѹ бо, да вси члци бѹдутъ, яко же и азъ»//.

а. Ко(р).
сі.

6 нн.

Казана на неделѣ нѣкоторыи:

в(ъ) не(д). а̄ по со(ш). с̄. дха, в(ъ) не(д). в̄. по со(ш). с̄. дха, в(ъ) н(д)лю г̄ по со(ш) с̄. дха, в(ъ) не(д). ӣ. по со(ш). с̄. дха, в(ъ) н(д)лю і̄. по со(ш). с̄. дха, в(ъ) не(д). г̄і̄. по со(ш). с̄. дха, в(ъ) н(д)лю кс̄. по со(ш). с̄. дха, в(ъ) не(д). кз̄ по со(ш). с̄. дха, в(ъ) не(д). лв̄ по со(ш). с̄. дха, в(ъ) н(д)лю г̄. с̄. вел. поста, в(ъ) не(д). д̄. по воскр(с). Хво(м), в(ъ) не(д). з̄ по воскр(с). Хво(м).

Тѹтъ едно казанье двомъ, йншое тром(ъ) н(д)ламъ слѹжитъ дла тоґо, же ев(г)лїе н(д)лѣ одной з(ъ) ев(г)лїемъ дрѹгой албо трѣтеи неделѣ згажáетсá. Напрїкладъ, ев(г)лїе, чытаное на слѹжбѣ бжой в(ъ) н(д)лю всѣхъ стѣх(ъ) а̄. по сошѣствїи стáго дха, припоминаеть людѣй стѣхъ. Такъже в(ъ) н(д)лю стѣхъ ѡ(т)цѣ з̄. по воскр(с)нїи Хвомъ и в(ъ) н(д)лю стѣхъ ѡ(т)цѣ предъ р(д)жествѡмъ Хвымъ ев(г)лїе на слѹжбѣ бжой чытаное припоминаеть людѣй стѣхъ. Дла тоґо едно казанье моѣ тымъ трѡмъ неделамъ слѹжитъ.

Тутъ же маешь вѣдати, же двѣ казанья въ одну и(д)лю могутъ са повѣ-
 дати. Напрѣкладъ, в(ъ) и(д)лю всѣхъ стѣхъ а̃, по сошѣствіи стѣго дха а̃ по-
 ложилемъ оема такое: всѣкъ иже исповѣсть ма пре(д) члки, исповѣмъ его
 и азъ пред(ъ) оцемъ моймъ, иже на нбсехъ. Вѣдлугъ тоѣи оемы написалемъ
 казанье о стѣхъ, же они в(ъ) нбѣ южъ найдуются и молатся за насъ бгу
 и видать насъ и потребу нашу. А ты з(ъ) того жъ еу(г)ліа, на службѣ бжой
 чытаного, оуми иншую оему, такую: иже не прѣметъ кр(с)та своѣго и въ
 слѣдъ менѣ градѣтъ, нѣсть менѣ достоннѣ. Вѣдлугъ той оемы повѣдай каза-
 нье о троакомъ кр(с)тѣ дховномъ, которымъ звѣтажити можемо трохъ не-
 прѣтелей дшевныхъ. Тоѣ казан(ъ)е моѣ, о кр(с)тѣ написаное, знайдешъ
 в(ъ) и(д)лю г. стѣго поста великаго. Якъ многіи оема та рѣзныи в(ъ) еу(г)-
 лїи знайдешъ, такъ многіи казана рѣзныи можешъ на одну неделю учы-
 нити и повѣдати.//

б зв. ин.

КАЗАНЬЕ В(Ъ) И(Д)ЛЮ ВСѢХЪ СТѢХЪ ПЕРВУЮ ПО СОШѢСТВІИ СТѢГО ДХА

Всѣкъ иже исповѣсть ма пре(д) члки,
 исповѣмъ его и азъ пред(д) о(т)цемъ
 моймъ иже на нбсехъ(ъ).

Цѣрков(ъ) наша празнуѣтъ и(д)лю стѣ(х) оцъ и и(д)лю всѣхъ стѣ(х),
 вѣруючи, же люде стѣи гды умираютъ(ъ), дши ихъ, з(ъ) тѣла вышовши, за-
 разъ просто идутъ до нба на мешкан(ъ)е и тамъ за насъ бгу молатся и ви-
 дать насъ и потребу ншу. Такъ црковъ нша православнокаѣолическая спѣ-
 ваетъ: «Прехвалныи мученици, васъ нѣ земля потайла ѣсть, но нбо прѣ-
 ат(ъ) вы и о(т)верзошася вамъ райскїа двѣри и в(ъ)нутрь бывше дрѣва жи-
 1 вѣтнаго наслаждаете//са, Хви млїтеса, даровати дшамъ ншимъ миръ и ве-
 лїю мл(с)ть». Обѣцую тѣды ласкамъ вашимъ рѣзными доводами показати,
 же стѣи южъ в(ъ) нбѣ найдуют(ъ)са, потымъ показати маю волю, же мо-
 лат(ъ)са за насъ бгу, наошатоку показати хочу, якъ видать насъ и потре-
 бу нашу. А тоѣ для того учиню, жебы смо стѣхъ на помо(щ) взывали, црквы
 на чѣсть и на има ихъ будовали и ста ихъ праздновали. Нехай таа мова бу-
 детъ на похвалу всѣмъ стѣмъ, ласкамъ вашимъ на ползу душевную.

в Ко(р)
 .е. Пѣвныи ясныи и моцныи доводы сѣт(ъ), же стѣи в(ъ) нбѣ найдуют(т)са,
 бо мови(т) ап(с)ль Павель: «Вѣмы бо, якъ аще зѣмнаа нша храмина тѣла ра-
 зорїтса, созданїе о(т) бга имамы храмину нерукотворенну, вѣчну на
 нбсехъ».

Той же ап(с)лъ прагнулъ ѿ(т) тѣла ѿ(т)лучитиса и жити з(ъ) Хр(с)тѡм(ъ), которій в(ъ) нбѣ найдётся, бо написаль: «Что изволю не вѣм(ъ), ѡдержи(м) есм(ъ) ѿ(т) ѡбою, желаніе имый ра(з)дрѣшитиса и съ Хр(с)томъ быти мно́го па́че лу́чше, а еже пребывати въ плѡти, нужнѣйше е́сть ва(с) ра́ди».

На и́ншо(м) мѣсцу ѿ Авраа́мъ, Ісаацъ, Іаковъ и стѣхъ и́н(ъ)шихъ ста́рого за́кону мѡвѣтъ, же о́ни не прина́ли в(ъ) нбѣ заплáты ѡбѣцáнноѣ, видѣнїа лица бжого ажъ до прїста Хво́го дла тогò, жебы поспóлу з на́ми доскона́лую за//плáту прина́ли в(ъ) нѡвом(ъ) за́конѣ, гдѣ ѿ(д)творѣлъ Хс нбо: «Сїи всѣ послушествова́ни бѣвшѣ вѣрою непрїа́ша ѡбѣтовáнїа, бгу лу́чше чтò ѿ на́съ презрѣвшу, да не без на́съ соверше́нство прїимутъ».

1 зв.

Евре(и),
аї.

И стѣй Іоáн(ъ) Бгословъ видѣлъ в(ъ) нбѣ под(ъ) ѡлтаремъ дши мучениковъ и да́ны бѣша кому́ ж до ихъ рѣзы бѣлы, пре(з) которыѣ шáты бѣлыи значитьса сла́ва вѣчнаа вѣденіе лица бжого. Стѣй мчникъ Димїтрїй пре(д) смртью своєю чуль з(ъ) нба гóлосъ, до себѣ мѡвачи(и): «Иди в(ъ) цр(с)тво моѣ нбское и прїими свой вѣнецъ ѿ(т) нетлѣнныхъ цвѣто(в).»

Апо(к)
.ѣ.
В(ъ)
жи(т).
ѣ. м(ч).
Дим(т).

Аврелиáнъ в(ъ) Рїмѣ, замордовавши Але́жáн(ъ)дра па́пу, Феоду́ла и Евѣнтїа, смѣ́лса з(ъ) ни(х) умерлыхъ. На то́й часъ почуль гóлосъ, до себѣ мѡвачїй: «Аврелиáне, тѣмъ, з(ъ) которыхъ смѣ́шъса, нбо е́сть ѡтворено, а тобѣ пѣкло згототано [1]».

В(ъ)
жи(т).
и(х).

Стѣй Антѡнїй Великїй видѣвъ аггловъ, которыи несли до нба дшу стго Павла Оувейскаго, першаго пустѣльника. И стѣй Пахомїй видѣлъ мно́го аггловъ, которыи до нба несли дшу Сулв́ана за́кон(ъ)ника. Стѣй Пафнүтїй чувъ аггловъ, на повѣтру спѣва́ющих(ъ), которыи до нба прова́дили з(ъ) музыкою дшу стго Ону́фрїа пустынножителя.

Григо(р)
Двоє-
сло(в).

Рому́ла за́конница, гдѣ умерла в(ъ)ночѣ, в(ъ) то́й часъ старшаа ей на имá Ре//дѣмпта з(ъ) другою товаришкою чули аггловъ, фáл(ъ)мы спѣва́ющих(ъ) на повѣтру, которыи дшу ей з(ъ) музыкою до нба прова́дили, а гдѣ высоко в(ъ)ступїли, не чути ю́жъ было спѣван(ъ)а. Ста́а мчница Агнїа по смѣрти своєю показáласа рѡдичѡмъ своїм(ъ) и мѡвила: «З(ъ) тѣм ем(ъ) са в(ъ) нбѣ злучїла, которого мѣ зо всего ср(д)ца на землѣ любїла».

2
кни(г)
.д.
гла(в)
.ѣї.

И стѣй мчникъ Уáръ по смѣрти своєю невѣстѣ, при грѡбѣ своємъ плачущой, Клеѡпáтрѣ показáл(ъ)са з(ъ) сыномъ ей умерлымъ Іоáномъ и мѡвилъ стѣй Уáръ до Клеѡпáтри: «Се сынъ твой, егò же бѣхъ въ во́инство нб(с)ному цру поáль».

С. Амбр.
в(ъ)
жи(т).ѣї.

Поты(м) Іоáнъ, сынъ ей, мѡвилъ: «Что та́ко вопїеши, ѿ ма́ти, азъ у црá Ха в(ъ) во́инство учинѣн(ъ) есмъ и съ агглы на нбси пре(д)стою ему́». Тыи стѣи в(ъ) нбѣ за на(с) бгу млат(ъ)са, бо написано у пр(о)рка Іеремїи в(ъ) главѣ патнáдцатой, же Моўсѣй и Самуїл(ъ) по смрти своєю моли́лса бгу за илтáновъ, áле не хотѣлъ бгъ слухати млтвы ихъ, же илтáне покáтиса не хотѣли. Дла тогò мѡвилъ бгъ: «Аще стáнутъ Моўсѣй и Самуїлъ предо мною, нбѣсть дша моá к(ъ) люде́мъ сїмъ».

Прѡлогъ,
ок-
то(в)
ѣї.

И у пр(о)рка Іезекііла в(ъ) главѣ чтырна(д)цатой напісано, же Данійла живого, Ноа и Іова умерлы(х), млѣчнх(ъ)са за лю(д) в(ъ) грѣха(х) зат-
2 зв. вер(ъ)//дѣлый, не хотѣль бгъ слѣхати и мовиль: «Тры мужѣ сн будуть ли средѣ еа (то естѣ землѣ злон)—живу азъ, глетѣ Адонай г(с)дь—не избавать нѣ сыновъ, нѣ дщереи своихъ, но тыи сами спасут(ъ)са».

И у пр(о)рка Варуха в(ъ) главѣ трѣтей напісано, же онѣ млѣл(ъ)са бгу, мовачи: «Г(с)ди, вседержителю, бже Іилевъ, услыши млтву умершихъ иллевъ». И в(ъ) кнѣга(х) втори(х) Маккавейски(х) в(ъ) главѣ патна(д)цатой напісано, же онѣи священни(к) и пр(о)ркѣ Іеремѣа млѣл(ъ)са бу за лю(д) ил-скѣи. Читайте у ев(г)лісты Лукѣи главѣ шестна(д)цатую, знайдете та(м) слова Хвы: «Сотворѣте себѣ друзно(т) мамоны неправды». Учинѣте себѣ прѣателей (людеѣи убогнх(ъ) за мамону) несправедливую, за богѣцтва даю-чи им(ъ) ялмужну, «да егда ѡскудѣете, прѣимут(ъ) вы въ вѣчныа кровы», жебы гды прѣидеть на васъ убозство по(д) часъ смѣрти вѣшей, жебы онѣи васъ, будучи южъ сами в(ъ) нбѣ, млтвами своѣими запровадили до вѣчныхъ прѣбытковъ нб(с)ныхъ. Читайте в(ъ) соборном(ъ) посланѣи Петрово(м) второ(м) главѣ первую, знайдете та(м), же ап(с)лъ Пѣтръ по смѣрти своѣи ѡбѣцал(ъ)са за людеѣи бгу млѣти, мовачи: «Потщѣ же са всегда имѣти васъ по моѣмъ исхѣдѣ, яже ѡ сѣихъ памать творѣти».

Читайте в(ъ) Апокаліфи главѣ пѣтую, знайдете та(м), же стѣи Іѡанъ Бгословъ видѣль в(ъ) нбѣ двѣдцать и чотырохъ старцовъ, котѣрыи держали в(ъ) // рукахъ своихъ золотѣи фѣалы полныи ѡвміамѣтовъ, през(ъ) котѣрыи ѡвміамѣта значат(ъ)са млтвы стѣихъ. Читайте ещѣ в(ъ) апокаліфи главѣ ѡс-мую, знайдете та(м) той же с. Іѡанъ ап(с)лъ видѣль в(ъ) нбѣ аггла, котѣрый прѣшѣлъ и стѣлъ пре(д) олтаремъ: «Имѣай кадѣлницу злату и даны быша емѣ ѡвміамы мнози, да дастъ млтвамъ стѣихъ всѣхъ на олтарь златѣи сѣ-щѣи пре(д) пр(с)тѣломъ и изѣиде дѣмъ кадѣлный млтвамъ стѣ(х) ѡ(т) ру-кѣи аггла пре(д) бга».

С. Ва- си(л) на М. мчникъ. Научаетъ тогѣ с. Васѣлѣи Велѣкѣи, же стѣи за насъ бгу молат(ъ)са, бо выхваляючи в(ъ) казан(ъ)ю своѣмъ чтырдесѣтъ мчникѣвъ, мовить: «Чѣсто старалѣстеса, жебы сте едного могли мѣти, котѣрый бы за васъ молѣл(ъ)са, ѡто жѣ ихъ маѣте чтырдесѣ(т), котѣрыи еденъ гѣлосъ за васъ испускаютъ».

С. Гри- го(р) в(ъ) ка- за(н) на с. Фе- ѡ(д)р- мчника. Научаетъ тогѣ Григорѣи Нѣссѣнскѣи, же стѣи за насъ молат(ъ)са, бо вых-валѣючи в(ъ) казан(ъ)ю своѣмъ стѣѣ Феѣдора мчника, мовить: «Любо ты вѣйшѣлъ з(ъ) тогѣ свѣта, единакъ вѣдаешъ ѡ потребахъ людскихъ». Выпроси намъ покѣи, жебы ста тыѣ не устѣли, жебы гнѣвливыи и свѣтокрадѣа нѣ-прѣатель в(ъ) тыхъ цркѣвахъ и на тыхъ олтаряхъ бѣсѣды себѣ не чинѣлъ и стѣихъ мѣсѣ не ѡсквернѣлъ.

3 зв. Научаетъ тогѣ Іѡанъ Дамаскѣи, же стѣи за насъ бгу млат(ъ)са, бо мовить: «Ѡ яко са // пѣлно старѣешъ, жебы сѣ себѣ помѣщника мѣлъ, ко-

чоныхъ мѣсцахъ бгъ найдётся, ведлугъ фалмисты: «Бгъ нашъ на нбси и на земли вса елика восхотѣ и сотвори».

Г. Ца(р) .
н. Тоѣ жъ и Соломонъ мовилъ(ь), молачиса бгу: «Нбо нбси, не довлбеть ти, не токъмо храмъ сѣй, иже создахъ имени твоѣму». Зачы(м) стьи, видачи бга, который ёсть по всему свѣту, видать в(ь) бзѣ, якъ въ зверцадлѣ, насъ и потребу нашу и всё, що са по всему свѣту дбетъ(ь). Ещѣ стьи в(ь) нбѣ видать потребу нашу и насъ утѣкающихъ(ь)са до нихъ за об(ь)авен(ь)емъ бжимъ. Об(ь)авиль бгъ на землѣ мешкающему Авраамови, патриарсѣ старо-

Бы(т) . законному, же илтане, потомкове его, мѣли быти в(ь) неволѣ егѣпетской.
еі. Об(ь)авиль, мовачи ему: «Видѣ виждѣ, яко обиталници будутъ сѣма твоѣ в(ь)

б земли не своѣй и поработать и зазлатъ имъ». Об(ь)авиль бгъ // на землѣ мешкающему пр(о)рку Елисеѣви мысл(ь) и волю крола Ассирийскаго, що он(ь) сам(ь) еденъ в(ь) покою своѣмъ мыслил(ь), хотѣлъ в(ь)торгнути в(ь) землю Илскую и пустошити ей, але Елисеѣ ознаймилъ мысль и волю его кролеви Израил(ь)скому, для того мовилъ единъ слуга до крола Ассирийскаго:

ДѣА(н) «Пр(о)ркъ Елисеѣ иже въ Или возвѣщаетъ царю Илиеву вса словеса, яже
е. глаголеши въ сокровищи ложницы своѣа».

Об(ь)авиль бгъ на землѣ мешкающему ап(с)лу Петру, же Ананіа и Сап(ь)фіра, жона его, затаили часть грошей тых(ь), котори обѣцали о(т)дати бу, ролю продавши. Для того мовилъ ап(с)ль Петръ: «Ананіе, почто исполни сатана сердце твоѣ солгати дху стму и утайти о(т) цѣны села, не сущее ли твоѣ бѣ и продано въ твоѣй области баше».

Если тѣды на землѣ мешкаючи(м) людемъ, патриархомъ, пр(о)ркомъ, ап(с)ломъ и стымъ инымъ об(ь)авиль бгъ неприятными и пришлыми рѣчы, далеко барзѣй теперъ мешкающимъ в(ь) нбѣ стымъ млтвы нашѣ и утрапѣн(ь)е наше бгъ об(ь)авляетъ. Зачымъ стьи, видачи в(ь) бгу, якъ в(ь) зверцадлѣ, видачи и за об(ь)авен(ь)емъ бжимъ насъ самыхъ и потребу нашу, причиняются за нами до бга, жебы намъ бгъ далъ тоѣ, чоѣ потребуемо.

Мовать люде невѣрныи, же сты(х) в(ь) нбѣ нѣ ма(ш) и ещѣ не принали
б зв. заплаты за свой // заслуги, хйба в(ь) днь остатній пойдутъ до нба и корону пріймутъ, гды прійде(т) Хс людей судити, бо мовить ап(с)ль Петръ: «Явльшуса пастыремъ начальнику, пріймете неувадаемый славы вѣнецъ». Тоѣ жъ и ап(с)ль Павель мовить: «Всѣмъ бо явитиса намъ подобаетъ пре(д) судищемъ Хвымъ, да прійметъ кождо, яже с(ь) тѣломъ содѣла или блгаа, или злаа».

На тоѣ мы о(т)казати маемо, же стыхъ тылко дшѣ в(ь) нбѣ, а тѣла на землѣ найдуютъ(ь)са и ещѣ не принали стьи заплаты и короны досконалой, ведлугъ тѣла, тылко дшѣ ихъ в(ь) нбѣ принали заплату, корону, вѣденіе лица бжого. Мовать знову люде невѣрныи, же любо стын в(ь) нбѣ знай-

дуются, еднѣкъ за нами до бга не причиняются и не молатся, бо тоѣ чина-
чи, были бы посредниками, але еденъ тѣлько посредникъ мѣжи бгомъ и люд-
ми — Хс, ведлугъ ап(с)тла Пѣвля: «Еденъ ходотѣй бгу члвкомъ, члвкъ
Хс Ис».

На тоѣ маемо ѡ(т)казѣти, же двоѣкимъ спѣсобомъ кто где сродкуѣтъ.
Албо плѣтѣчи долгъ за тогѣ, кто когѣ ѡбразѣлъ, албо причиняючисѣ за нѣмъ
до тогѣ, когѣ онъ ѡбразѣлъ(ъ). Пѣршимъ спѣсобомъ самъ тѣлько еденъ Хс
ѣсть посредникъ, бо самъ(ъ) и еденъ тѣлько Хс собою самѣмъ заплатѣвъ бгу
оцу своѣму за людѣй грѣшныхъ, ведлугъ ап(с)тла // Пѣвля: «Давѣй себѣ 6
избавленѣе за всѣхъ». Другѣмъ за(с) спѣсобомъ не тѣлько Хс ѣсть посред-
никъ(ъ), але и всѣ стѣи сѣтъ посредниками, бо не тѣлько Хс причиняѣтся за
нами до ба оца своѣгѣ, але и всѣ стѣи причиняючисѣ за нами до бга, жебы
са умилосердѣлъ(ъ) на(д) нами и далъ намъ лѣску своѣю, шо зась пр(о)ркъ
Дв(д)ъ мѣвить: «Не мѣртвыи восхвалѣтъ та, г(с)ди, ни всѣ нисходѣщѣи въ
адъ». И на другѣомъ мѣсцу: «Нѣсть въ смѣрти поминѣѣй тебѣ, въ адѣ же кто
исповѣсть ти са».

На тѣи словѣ маемъ ѡ(т)казѣти, же грѣшныхъ(ъ) людѣй умѣрлыхъ дшѣ,
котѣрыи до пѣкла осѣжени сѣтъ на мѣки вѣчныи, бга не хвалѣ(т) и за нами
не причиняючисѣ, еднѣкъ дши стѣи в(ъ) нѣбѣ бга хвалѣтъ и за нами причи-
няючисѣ. Мѣватъ ещѣ люде невѣрныи, же не трѣба стѣихъ ѡ причѣну до бга
просѣти, бо онѣ не вѣдають прѣзбы нашои, бѣдучи умѣрлыми. Такъ мѣвить
Еклезѣастесъ: «Живѣи розумѣють, якѣ умрѣтъ, мѣртвыи же не сѣтъ вѣ-
дѣще нѣчто же». Тоѣ жѣ мѣвить и пр(о)ркъ Исѣѣа до бга: «Тѣ бо есѣ оцъ нашъ
Авраѣмъ, не увѣдѣ насъ, Гѣль не познѣ насъ». До тогѣ самъ бгъ вѣдаѣтъ
сѣрца людскѣи, якъ читаемо в(ъ) пѣсмѣ стѣомъ(ъ): «Тѣ самъ токъмо совѣси всѣхъ
сѣрца снѣвъ челѣвѣческихъ». На тоѣ маемо ѡ(т)казѣти, шо написѣлъ Екле-
зѣастесъ, же мѣртвыи нѣчтого не вѣдають спѣ//собомъ прирѣжѣнымъ, еднѣкъ
вѣдають все спѣсобомъ на(д)прирѣжѣнымъ(ъ), з(ъ) ѡб(ъ)авѣна бжго. На тѣи
словѣ, котѣрыи мѣвить пр(о)ркъ Исѣѣа: «Авраѣмъ не познѣ насъ, Гѣль не
вѣдалъ насъ», — маемо ѡ(т)казѣти, же стѣи оцъ, умѣрлыи в(ъ) старѣомъ зѣ-
конѣ, не вѣдали спѣсобомъ прирѣжѣнымъ, хѣба на(д)прирѣжѣнымъ(ъ), з(ъ)
ѡб(ъ)авѣна бо(з)кого моглѣ вѣдати, шо са дѣѣтъ на свѣтѣ з(ъ) людми ѣнши-
ми, бо на тоѣ часѣ стѣи были в(ъ) ѡ(т)хлѣнѣ пекѣльной и ещѣ лицѣ бжого не
видѣли, а тепѣрь стѣи знайдѣются в(ъ) нѣбѣ и видѣт(ъ) бга и в(ъ) бзѣ, якъ
в(ъ) зверца(д)лѣ, видѣтъ все, шо са дѣѣтъ на свѣтѣ. На тѣи зась словѣ, тѣ
самъ вѣдаѣшь сѣрца всѣхъ сынѣвъ члвѣческихъ, маемо ѡ(т)казѣти, же бгъ
самъ(ъ) прѣ(з) себѣ, а не ѡ(т) когѣ ѣншого вѣдаѣтъ(ъ) вшелѣкѣи рѣчи. Стѣи зась
вѣдають вшелѣкѣи рѣчи не прѣ(з) себѣ самѣхъ, але ѡ(т) бга, поневажъ ви-
датъ в(ъ) бгу, якъ в(ъ) зверцадлѣ, видѣт(ъ) и за ѡбавѣнемъ бжимъ вшелѣ-

Еккле(з)
ѣ.
Иса(и)
3г.

Г. Ца(р)
ѣ.
6 зв.

кїи рѣчи, которїи са на свѣтѣ з(ъ)найдують. Моват(ъ) ещѣ люде невѣрныи,
 же любо стѣи в(ъ) нбѣ млатьса за насъ бгу и видать потребу нашу, еднѣкъ,
 не трѣба ихъ шановати и кланатиса имъ и ѿ причїну ихъ до бга просїти,
 7 бо написано: «Самому бгу чѣсть и слава». На другомъ // мѣсцу написано:
 «Г(с)ду бгу твоѣму поклонїшиса и томѹ единому послужїши». На тоѣ маѣ-
 мо ѿ(т)казати, же самому бгу належит(ъ) чѣст(ъ) наибол(ъ)шаа, которую
 чїнимо емѹ, прѣсачи, жебы онъ са(м) ѿ(т) себѣ далъ намъ грѣховъ ѿ(т)пу-
 щѣнїе и цр(с)тво нб(с)ное. Стымъ засъ всѣмъ належитъ чѣсть мѣншаа, кото-
 рую чїнимо имъ, прѣсачи, жебы онї не сами ѿ(т) себѣ дали намъ, але млі-
 лиса за насъ бгу, и выпросили намъ ѿ(т) бга грѣховъ ѿ(т)пущѣн(ъ)е и цр(с)-
 тво нб(с)ное. Дла того пр(о)ркъ Двдъ стѣхъ шановаль и написаль: «Мнѣ же
 зѣло чѣстни быша друзи твои, бже, которыхъ, другѿѿ(в) твоихъ стѣхъ, моли-
 твами, Хе бже, спси насъ». Амїнь.

Тоѣ казанье можешъ повѣдати в(ъ) недѣлю седмую стѣхъ отецъ по воскр(с)нїи
 Хр(с)товоу, где положи вѣма такѣе: Свѣтїи ихъ въ истинну твою, слово твоѣ истинно
 естѣ. Іоанъ, зі.

Тоѣ казанье можешъ повѣдати в(ъ) недѣлю стѣхъ отецъ предъ рждествомъ
 Хвымъ, где положи вѣма такѣе: Книга рѣдства Іс Хр(с)та сна Давїдова, сна Авра-
 7 зв. амла. Ма(ѳ), а. //

КАЗАНЬЕ В(Ъ) НЕДѢЛЮ ВТОРУЮ ПО СОШЕСТВІИ СТѢГО ДХА

Ма(ѳ)
 .д.

Градѣта по мнѣ и сотворю вы лѣвца
 члкъ(м).

Повѣдають нѣкоторыи учитель цркѣвныи, же ап(с)тлѣвъ Петра, Ан(ъ)-
 дреа, Іакова, Іоанна два рѣзы Хс зываль на ап(с)тл(ъ)ство. Разъ при мѣ-
 ри Галїлѣйскомъ, мѣвачи до нїхъ: «Градѣта по мнѣ, сотворѹ вы лѣвца
 члкъомъ». Другїй разъ в(ъ)зываль при ѣзери Генисарѣтскомъ, мѣвачи до
 5. Петра: «ѿ(т)сѣлъ будѣши члвки лѣва». Еднѣкъ стѣй Іоанъ Златоустый и
 Іѿа(н) стѣй Ѳеѿфїлакт(ъ) мѣвать, же еденъ разъ тылко в(ъ)зываль Хс тѣхъ уч-
 Злато. нкѣвъ свойхъ на ап(с)тол(ъ)ство, бо шнї ѿ(т) Ха не ѿ(т)ступовали. И тоѣ
 у(ст). жъ то в(ъ)зыван(ъ)е ихъ ѿпїсуеть шїрей еу(г)лїстѣ Лукѣ, которѣе ѿпїсаль
 Ѳеѿф. корѣтнїими слѣвы еу(г)лїстѣ Матѣѣй. Лукѣ мѣвить, же в(ъ) кораблѣ Сїмо-
 на д. новомъ сѣдачї, Хс учїль нарѣды, а у Матѣѣа тогѣ нѣ машъ. Лукѣ пїшетъ,
 Ма(ѳ). 8 же ап(с)тлѣве вѣдлугъ розказана Хр(с)товоу за//кїнули сѣти в(ъ) мѣре
 и яша множествѣ рыб(ъ) мнѣгое, ѿ(т) которыхъ проторзашеса мрѣжа ихъ,
 у Матѣѣа тогѣ нѣ машъ. Лукѣ ѣзеро Генисарѣтское, Матѣѣй мѣре Галїлѣй-

ское споминаеть. В(ъ) тымъ единакъ не разнаѣтъ(ъ)са, бо туть едно и тоѣ жь море называетьса Галилейскимъ и Тиверіадскимъ и езеромъ Генисаретскимъ. Покажѹ тѣды в(ъ) мѡвъ моѣй море и сѣти, в(ъ) которѡмъ морѣ и которыми сѣт(ъ)мй люде ловлени бывають, поневажъ мѡвилъ Хс до ап(с)ла Петра: «Ѡ(т)сѣль будѣши чловѣки лова». И до иншихъ ап(с)тловъ мѡвилъ: «Сотворѹ вы ловца члкомъ». Жебы мѡ тѡе море и тѣи сѣти моглъ показати, Хс ба ѡ помочь прошѹ, ласкъ вашихъ ѡ слухан(ъ)е.

Іако(в)
Турри(и)
на д.
Матее(и).

Моремъ естъ свѣтъ. Такъ мѡвить фал(ъ)мѣста: «Се море великое и странное». На ин(ъ)шомъ мѣсцу мѡвить: «Прійдохъ въ глубины мор(ъ)скіа и потопі ма бѹра». Былѡ в(ъ) цркви Соломоновой дванадцать волѡвъ мѣданихъ, которыи на собѣ море мѣданое держали. В(ъ) ты(м) мѡри мѣданомъ священники рѹки умывали, гды мѣди приступити до олтаря и офѣру приносити. Црковь Соломонова предназначала црковь хр(с)тіанскую, людеѣ вѣрныхъ, до которыхъ ап(с)ль Павель мѡвить: «Вы естѣ цркви // бга жива». Дванадцать волѡвъ мѣданихъ предназначали дванадцати ап(с)тловъ, бо якъ воли сѹтъ працюити, такъ ап(с)лы працювали, по свѣту хѡдачи и проповѣдѹючи слѡво бжое. Ѡ нихъ то написано: «Да не заградиши уста волѹ молоташу». Море мѣданое предназначало покуту стѹю, которой ап(с)тлове научали, волаючи: покайтѣса, приближи бо са цр(с)тво нб(с)ное. Моремъ мѣданимъ и свѣтъ называетьса, бо мѣдь естъ твердаа, не латво з(ъ)ламлетѣса и скрушитѣса. Такъ на свѣтъ люде сѹтъ затвердѣлыи в(ъ) грѣхахъ своихъ, мають сѣрце затвердѣлое, не хотатъ каатѣса, жаловати за грѣхи свой и сповѣдатѣса ихъ, не хотатъ сѣрца своѣго скрушити покутою стѹю, але през(ъ) долгій часъ в(ъ) грѣхахъ(ъ) своихъ валаютѣса. Такій былъ нарѡдъ жидѡвскій затвердѣлый до которого мѡвилъ бгъ: «Челѡ твоѣ мѣданое».

Г. Ца(р)
.З.

8 зв.

Іса(и)
мн.

Видѣлъ в(ъ) нбѣ стій Іѡанъ Бгослѡвъ пре(д) маестатомъ бзкимъ море шкланѡе, бо мѡвить в(ъ) ѡб(ъ)авѣню своѣм(ъ): «Пре(д) пр(с)толѡмъ море шкланѡ, подобнѡ кристалу». Морем(ъ) шкланым(ъ) свѣтъ называѣт(ъ)са, бо начина шкланій слабы сѹтъ, латво и прѹдко крушат(ъ)са, псѹют(ъ)са, ѡ(т)мѣнают(ъ)са. Так(ъ) на свѣтъ панства, князства, царства, кролевства // и всѣ люде крушат(ъ)са, псѹют(ъ)са, ѡ(т)мѣнаютѣса, сегѡдна панство якѡе потѹжное и славное, а завтра потѹга и слава егѡ ѡ(т) неприятели егѡ подобтана. Дла тогѡ мѡвить ап(с)ль Павель: «Преходитъ во образъ мѣра сегѡ».

Апо(к)
.д.

9

Ест(ъ) море Червѡное в(ъ) Егѹптѣ, в(ъ) котѡромъ фараѡнъ, царь егѹпетскій, утонѹлъ зо всѣми войсками своими. И свѣтъ естъ моремъ червѡнымъ, бо на свѣтъ найдѹют(ъ)са войны мѣжы людемй, забѡйства, тыран(ъ)ства, где кровъ людскаа ѡбфѣте розливаѣт(ъ)са и ѡ(т) тоѣи крови свѣтъ южъ зосталъ моремъ чер(ъ)вѡнымъ. Такии были жидѡве, до которыхъ мѡвилъ Хс: «Се азъ послѡ к(ъ) вамъ пр(о)рки, и премѹдры, и книжники и ѡ(т) нихъ убѣете и распнетѣ и ѡ(т) нихъ бѣете на сонмищихъ вашихъ и ижденетѣ ѡ(т) града въ градъ, якѡ прійдетъ на вы всака кровъ прв(д)на, проливаема на землі, ѡ(т) крове Авела праведнаго до крове Захарїа, сна Варахинна, егѡ же убѣете мѣжду цѣрквїю и олтаремъ».

Ма(ѡ).
кг.

Есть море Мертвое на томъ мѣсту, где Содѡма и Гомѡра запалиса. И свѣтъ есть моремъ мертвымъ, бо на свѣтъ многіи люде находятъ(ь)са грѣшныи, котѡрыхъ лѡбо тѣло ѣст(ь) живѡе и здоровѡе, але дшѣ ихъ для грѣху сѡуть мертвыи, ведлугъ пр(о)рка Іезекіила, мовачого: «Дша, яже со- грѣшаеть, та умреть».

9 зв. В(ъ) томъ морѣ свѣтовомъ люде ловлени бывають // сѣт(ь)ми розмайт(ь) ми, ѡ котѡрыхъ сѣтехъ мѡвити починаю. Пѣршій разъ сѣт(ь)ю называють(ь)са слѡво бжѡе. Такъ мѡвилъ Хс: «Подѡбно ѣсть цр(с)тво нб(с)ное неводу, вовержену въ морѣ и ѡ(т) всакого рѡда собравшу, яже егда исполнѣса, извлѣкоша ѣ на край и сѣдше избрѡша добрыа в(ъ) сосѡды а злыа извергѡша вон(ъ)». Моремъ называють(ь)са свѣтъ, в(ъ) котѡромъ неводомъ ал(ь)бо сѣт(ь)ю, слѡвомъ бжимъ, многихъ людѣй ап(с)тлѡве уловили, на вер(ъ)нѡв- ши до вѣры хр(с)тїанской, а гды прїидетъ край мѡра, конецъ свѣта, на той часъ добрыи хр(с)тїане принаты бѡдутъ в(ъ) сосѡды, то ѣсть в(ъ) обитѣли нб(с)ныи, а злыи извергѡт(ь)са вонъ, въ тмѡ кромѣшнюю. Были в(ъ) цркви Соломѡновой два столпы мѣданыи, на котѡрыхъ вырыты были квѣты лилѡвыи и положены были сѣти мѣданые. Столпами называють(ь)са ап(с)тлѡве, еп(с)кпѡве и учѣтель црковныи, бо они црковь бжѡю, нарѡдъ хр(с)тїанскїй, якъ столпы, наукою своѣю спирають. ѡ нихъ то написано: «Азъ утвердїхъ столпы еа». На тыхъ(ъ) столпахъ лѣлѣи для того вырыты, бо пастиреве и учѣ- тель, якъ лѣлѣи, повїнни квітнути добрыми учѣнками. Такїй былъ Сї- монъ, архїерей старозакѡнный, ѡ котѡромъ написано: «Якѡ кринъ (лѣлѣа) при исхожденїихъ воды». На тыхъ столпа(х) // сѣти мѣданыи значатъ слѡ- во бжѡе, котѡрымъ учѣтель црковныи людѣй на свѣтъ ловатъ и до нба провадатъ.

10 зв. Дрѡгїй разъ сѣтю называють(ь)са богатства. Такъ мѡвит(ь) ап(с)лъ Пѡ- вель: «Хотѡщыи богатїтиса, в(ъ)падають въ напастѣи и сѣти». Пїшут(ь) гистѡриковѣ рѡзныѣ, же Нерѡ, цѣсарь рымскїй, золотою сѣтю ловїл(ь) ры- бы. И богатства сѡуть сѣтю золотою и срѣбрною, бо котѡрыи люде в(ъ) зо- лотъ и в(ъ) срѣбръ са кохають и ѡное ховають(ь), а ѡ бга не дбають(ь), такїи золотою и срѣбрною сѣтю ловлени и до пѣкла запроважени бывають. Для того ап(с)лъ Іакѡвъ мѡвит(ь): «Прїйдѣте ннѣ богатыи, плачитѣса и рыдайте ѡ люты(х) скорбехъ ваши(х), градущи(х) на вы, богатство ваше изгнїи и рїзы ваши мѡлїе поадоша, златѡ ваше и срѣбро изоржавѣ, иржа ихъ въ послушенство на васъ бѡдет(ь) и снѣсть плѡти ваша, аки ѡгнь, егѡ же снис- касте въ послѣднїа днї». Котѡрыи засъ люде злото и срѣбро свое роздають убѡгимъ на шпиталѣ, роз(ъ)дають на црквы, роздають на монастырѣ, та- кїи сѣтю золотою и срѣбрною ловлени и до нба запроважени бывають. Такъ мѡвилъ Хс до одного млѡденца: «Идї продаждь имѣнїе твоѡе и дажд(ь) нїщимъ и имѣти имашѣи сокровище на нбсїй».

10 зв. Трѣтїй разъ сѣтю называють(ь)са грѣхї. Такъ мѡвитъ ап(с)лъ Пѡвель: «Еда какѡ дастъ имъ бгъ поканїе в(ъ) разумъ истин(ь)//ный и вознїкнутъ ѡ(т) дїаволскїа сѣти, живы уловлени ѡ(т) негѡ въ свою егѡ волю». Вїдѣль стїй Антѡнїй, великїй пустѣльникъ, сѣти роскїданыи по всему свѣту и за-

В(ъ)
жи(т). ѿ.
Антон.

вола́ль: «Гѣи, кто мо́жетъ ты(х) сѣтей ухронѣтиса?» Почу́л(ъ) голо(с) з(ъ)
нба мо́вачѣй: «Покора». Пре(з) тѣи сѣти знача(т)са грѣхѣ ро(з)майтыи, ко-
то́рыи по всему́ свѣту непрѣ́ателѣ ду́шныи на люде́й заставляю(т), яко па-
у́к(ъ) растага́ет(ъ) сѣти свой в(ъ) дома(х) и на ро́зны(х) мѣст(ъ)ща(х), а гдѣ
в(ъ)падѣт(ъ) в(ъ) сѣт(ъ) егò му́ха а́лбо пчолà, за́ра(з) еѣ порыва́е(т) и му́чи(т)
и умора́ет(ъ). Так(ъ) пау́к(ъ) пекелный, дхъ нечы́стый, по всѣх(ъ) дома(х)
межѣ всѣми людьми свѣцкими и дхóвными и по всему́ свѣту растага́ет(ъ) сѣ-
ти свой, грѣхѣ, на люде́й. А гдѣ якѣй члк(ъ) в(ъ)паде(т) в(ъ) тую сѣт(ъ), въ
грѣх(ъ), за́ра(з) егò пау́к(ъ) пекелный, непрѣ́ател(ъ) ду́шный, як(ъ) му́ху
и як(ъ) пчолу́, порыва́е(т) и до пекла прова́дитъ на вѣчныи му́ки и на вѣч-
ную смерть. Дла тогò слабыи во́йска егѣпетскѣи му́хами, потужнѣѣшѣи
во́йска ассирийскѣи пчолàми называ́ет(ъ) пр(о)ркъ Ісаїа, мо́вачи: «Поз(ъ)-
ви́ждет(ъ) гь му́ха(м), ѣже владѣют(ъ) частію рѣкѣ Егѣпетскѣи, и пчелѣ ѣже
е(ст) в(ъ) странѣ Ассурійстей» Гдѣ тѣды, члче, впал(ъ) есѣ в(ъ) якѣй грѣх(ъ),
в(ъ) сѣть до непрѣ́атела ду́шного впал(ъ) есѣ, котóрою сѣтлю грѣхóвною
тебѣ уловѣл(ъ) непрѣ́ател(ъ) ду́шный и юж(ъ) до пекла прова́дит(ъ). Що
(ж) ма́еш(ъ) чыніти, жебы (с) во́лный зостал(ъ) ѿ(т) сѣтей грѣхóвны(х)? За-
хова́й, члче, покору, сповѣда́йсѣ з(ъ) покóрою грѣхо(в) свои(х), то во(л)ный
ѿ(т) сѣте(и) грѣхо(в)ны(х) зостане(ш), понева(ж) гдѣ стѣи Антонѣи, вели-
кѣи(и) пыта(л), кто мо́же(т) са ты(х) сѣтей ухронѣти, почу́л(ъ) з(ъ) нба голо(с)
мо́вачѣй: покора.

Ісаїа
ѿз.

11

Четвѣрты(ѣ) ѿстатнѣи ра(з) сѣтлю называю(т)са му́ки пеке(л)ныи вѣ(ч)-
ныи, а тѣи сѣт(и) су(т) огнѣстѣи, сѣрчѣстѣи и бурлѣвыи, котóрыи сѣтми
грѣшныи люде уловлѣни бѣдут(ъ) на стра́шно(м) сѣдѣ, ведлугъ фалмѣсты:
«Одожди(т) на грѣшники сѣти, о́гн(ъ) и жупель (сѣрка) дхъ бѣренѣ ча(с)
ча́ша ѣхъ». Стережѣтесѣ тоѣи сѣти пекелной, кѣты мо́рскѣи, ры́бы великѣи,
котóрыи люде́й пожира́ете, яко пр(о)рка Іѿну Таки(м) кѣто(м) есте(с) ко́ж-
(д)ый члче зайзрослѣвый, гнѣвлѣвый, драпѣжнѣый, ѿкру́тнѣый, котóры(и)
ѣншы(х) люде́й пожирае(ш), гдѣ и(х) здоро(в)а и живота и мае(т)ностей по-
збавлае(ш). Таки(х) кѣто(в) спомина́ет(ъ) фалмѣста, мо́вачи: «Аще не бы гь
бы(л) в(ъ) на(с), внигда востѣти члко(м) на ны, убо живыи пожѣрли быша
на(с)». Стережѣтесѣ тоѣи сѣти пекелной, дѣлфины, ры́бы мо(р)скѣи, котóрыи
в(ъ) музыцѣ коха́етесѣ и музыкѣ ѿхо(т)не слѣхаете. Таки(м) дѣлфѣно(м)
есте(с) ко́ж(д)ый пѣнище, вшетѣчнику, чужоло(ж)нику, танѣчнику, бо ты
шукае(ш) музыкѣи и, ѿхо(т)не музыкѣи слѣхаючи, упѣае(ш)са, та(н)ци
ѿ(т)праву́еш(ъ) и до нечѣсто(г)лѣ учи(н)ку телесно(г)лѣ музыкѣа тебѣ
побужа́ет(ъ). Дла то(г)лѣ мо́ви(т) пр(о)ркъ Ісаїа: «Го́ре востающи(м) заўтра
и гонѣщи(м) сѣкѣра Іпа(н)ство¹, ждѣущи(м) вѣчера, вино́ бо пожже(т) а сѣ
гѣслми, бо и прегѣдицами, и тв(м)пѣаны, и свири(л)ми вино́ пѣюше а дѣл(ъ)
гни(х) не ви́да(т) и дѣле(с) рѣку егò не сматра́ют(ъ)». Стережѣтесѣ тоѣи сѣ-
ти пеке(л)ной, ры́бы мо(р)скѣи рога́тыи, котóрыи ро́ги на головѣ свое(и)
ма́ете, ведлуг(ъ) повѣст(и) натуралѣсто(в). Таки(м) ры́бам(и) рога́тим(и) вы
ѣсте(с)те, мона(р)хове и поте(н)татове и всѣ преложóныи дхóвнѣи и свѣ(ц)-

Фало(м)
і.

Сѣмонѣ
Маѣо-
люсь ѿ
ры́бахъ
мо́рс-
ких(ъ).

11 зв.

Ісаїа
ѿе.

кїи, бо в̄шу вла(ст) и в̄ашу мо(ц) рогáми называе(т) фалмїста, мѡвачи до ба:
«Ѡ имени твоє(м) врагїи нша избоде(м) рогáми». Стережѣтеса (х) [!] тоєи сѣти
пекелнои, всѣ преложѡныи, если в(ь) грѣха(х) найдѣтеса и маеста(т) бжїи
грѣхами своїми ображáете, бо вáши роги мо(ц) вáшу и вла(ст) вáшу полáм-
ле(т) бг̄ъ всемогúчий, гды мѡви(т): «Вса роги грѣшныхъ сломлю и во(з)несѣ-
тса рогъ праведнаго».

Дла то́го просѣмо ап(с). Петра, Андреа, Іакова, Іоа(н)на, котѡры(х)
ннѣшнее еу(г)лїе на лутургии бж(ст)веной читáное споминáе(т), просїмо н(х),
жебы о́ни пре(д)стател(ь)ство(м) свои(м) ѡ(т) сѣтїи пекелны(х) на(с) оборо-
нїли. Пѣтр(ь) знáчи(т)са кáмень, Андрѣй знáчи(т)са мúжный, Іáко(в) знá-
чи(т)са держачїй патý, Іоа(н) значи(т)са лáска г(с)на. Зачы(м) просѣмо ты(х)
ап(ст)ло(в), жебы́ то́й я́ко кáме(н) мо(ц)ный, мо(ц)но на(с) на кáмен(и) вѣры
угрунтова(л), то́й я́ко мúжный, мúжне на(с) борони(л) ѡ(т) злы(х) учїнко(г)
12 [!], то́й я́ко держа//чїй патý, жебы́ держа(л) патý ншу и не дáль на(м) послиз-
нѣтса и в(ь)пáсти в(ь) грѣх(ь) якїй, то́й за(с) якѡ лáска г(с)дна, жебы́
на(м) з(ь)ѣднáль лáску г(с)дню и дочáсную на землѣ и вѣчнуу в(ь) нбѣ,
ведлуг(ь) писмá своєго: «Блг(д)ть во(з)блгодáть». Аминь.

Тоє казáнье повѣдаї в(ь) н(д)лю осмнáдцатую по сошѣствїи с̄. д̄ха, где положи
е́ма такѡе: Ѡ(т)сѣль бѣдеши члвкѣи лова. Лука. е̄.

КАЗАНЬЕ В(Ь) НЕДЕЛЮ ТРЕТЮЮ ПО СОШѣСТВИИ С̄ТАГО Д̄ХА

Ма(е)
с̄.

Ищѣте прѣжде цр(с)твїа бжїа и прав-
ды егѡ и сїа вса приложатса вамъ.

Цр(с)твом(ь) нб(с)ным(ь) называе(т)са нбо, же в(ь) нбѣ цр(с)твѣют(ь)
люде стїи и навѣки бѣдутъ цр(с)твовáти, ведлуг(ь) стго Іоа(н)на Бгослѡва
мѡвачого: «Воцрáт(ь)са вѣ вѣки вѣко(м)». В(ь) то́мъ цр(с)твѣ нб(с)номъ е́сть
пѡкармъ и напо́й и одѣжда, видѣнїе лица бжѡго. Дла тогѡ не кáжетъ Хс̄ ѡ
пѡкармъ зѣмный и напо́й и ѡ одѣжду зѣмную нáзбы(т) и фрасовлїве стáрати-
са: «Не пецѣтеса дшею вáшею, что я́сте или что пїете, ни тѣломъ вáшимъ,
12 зв. вѣ что ѡблечетеса». Але кáжетъ // намъ Хс̄ ѡ нбо стáратиса, где бї смо ви-
дѣнїе лица бжѡго моглїи за пѡкармъ, за напо́й и за одѣжду мѣти. Ищїте же
прѣжде цр(с)твїа бжїа и правды егѡ и сїа вса приложат(ь)са вамъ. Кѡтѡ-
рыи люде ѡ нбѣ мýсла(т) и ѡ нб(с)ный пѡкармъ напо́й и одѣжду стáрают(ь)-
са, такїи сѣтъ птáхи высоколїотныи и лѣлѣви пѡлныи, дѡбрыми учїнками,
якѣ слїчною фáрбою приѡздѡбленыи, на котѡры(х) поглядáючи и мы по-
вїнни смо жїти, бо мѡвить Хс̄: «Возрѣте на птїцы нб(с)ныа, я́ко ни сѣют(ь),
ни жнѣт(ь), ни собираѣютъ в(ь) жїтнїци, и оцѣ вашѣ нб(с)ный питáетъ ихъ».

Дальшй Хс мовит(ъ): «Смотрѣте крѣни сѣлныхъ, какѡ растуть, не тружѡют(ъ)са, ни прадут(ъ). Глаголю же вамъ, якѡ нѣ Соломонъ въ всей славъ своей облечѣса, якѡ единъ ѡ(т) сѣхъ». Покажѹ тѣды в(ъ) мовѣ моѣй ещѣ ведлугъ сѣнсу дхѡвногѡ розмайтѡе цр(с)тво нб(с)ное, которогѡ маѣмо шукаѣти. Ха бѣа прошѹ ѡ помочѣ, ласкѣ вашихъ ѡ слуханье.

Першій разѣ цр(с)твом(ъ) нб(с)ным(ъ) назывѣетса Хс збавител(ъ) ншѣ. Дла тогѡ гды фарїсеи Ха пытали, когда прїйдетъ цр(с)твїе бжїе, Хс, мешкаючи мѣжы нїми, ѡ(т)казалъ їмъ: «Цр(с)твїе бжїе внѹтр(ъ) ва(с) єст(ъ)». И в(ъ) прїповѣсти Хс до себѣ //прировнал(ъ) цр(с)тво нб(с)ное, мѡвачи: 13
«Уподобїса цр(с)твїе бжїе члку црю, їже восхотѣ стазѣтиса ѡ словесї сѣ рабї своїми.» Единъ слуга винен(ъ) емѹ былъ тмѹ, то єсть дѣсѣть тысацей талѣнтѡвъ, а гды не мѣлъ чимъ ѡ(т)дѣти, розказалъ царѣ егѡ самѡго и женѹ и дѣти егѡ продѣти и ѡ(т)дѣти долгъ свой. Пад(ъ) ѹбѡ рабѣ той, кланѣшеса емѹ гла: «Гди, потерпї на мнѣ и всѣ ти воздѣмъ». Милосердовѣвъ же г(с)дѣ рабѣ тогѡ, простї егѡ и долгъ ѡ(т)пустї емѹ. Вѣшовши той слуга ѡ(т) царѣ, знайшѡлъ товѣриша, своѣго, которїй емѹ былъ виненъ сто пѣназей, и порвѣвши егѡ, почѣлъ давїти и мѡвити: «ѡ(т)дѣждѣ ми, им же ми єсї до(л)женъ». Палъ передъ нїмъ товѣришь и просїлъ, жебѣ маѡ емѹ почекѣлъ, але ѡнѣ не слѹхалъ егѡ прѡзбы, всадилъ егѡ в(ъ) темнїцу, дѡнде же воздѣст(ъ) дѡлжное. Вїдѣчи тѡе, товѣриши ужѣловалиса на(д) ѡнымъ вѣзнемъ и прїше(д)ше, сказѣша господїну своѣму всѣ бѣвшѣа. Тогдѣ прїзвалъ егѡ господїнъ егѡ, глаголѣ емѹ: «Рѣбе лукавїй, весь дѡлгъ ѡнѣ ѡ(т)пустїхъ тебѣ, понѣже умолї ма, не подобѣше ли тебѣ помиловѣти клеверѣта своѣго, яко же и азѣ та помиловѣхъ». И прогнѣвѣвса г(с)дѣ егѡ, предѣстъ егѡ мучїтелем(ъ), дѡндеже воз(ъ)//дѣстъ весь долгъ свой. 13 зв.

Царѣмъ єсть Хс, снѣ бжїї, ѡ которѡмъ напїсано: «Црѣ царѣмъ и г(с)дѣ г(с)демъ». Слугѣми егѡ сѹтъ всѣ люде, и стар(ъ)шыи и мѣншыи. Талѣнтами назывѣютса приказѣна бжїи, которїи повїнен(ъ) кѡждый члвкѣ захѡвѣти. Если ѡны захѡвѣемо, не вїнни смо нѣчѡго бѣгу, а гды любѣ единѡ приказѣна бз(с)кое перестѹпимо, а їншыи всѣ захѡвѣемо, їѡжѣ вїнни смо бѣгу дѣсѣть тысацей талѣнтѡвъ, бо и тыи приказѣна бз(с)кїи, которїи єсмѡ захѡвѣали, нѣчѡго їѡжѣ не вѣжатъ дла єдногѡ приказѣна бѡзского, которѡе смо перестѹпїли. Так(ъ) мѡвитъ Іакѡвъ: «Аще в(ъ)вѣсь зѣконъ соблюдетѣ, согрѣшїт(ъ) же въ єдиноу, бысть всѣмъ повїненъ». Дла тогѡ женѹ, тѣло нше, и дѣти, рѹки и нѡги и члѡнки їншыи ншѣ, которїи грѣшїли, хѡчетъ бѣгѣ мѹками пеке(л)ными карѣти, єднѣкъ гды мы Ха, црѣ своѣго, прѡсимъ ѡ милосѣрдїе, жѣлующи за грѣхї свой и спѡвѣдѣющиса їхъ и покутуючи за тѡе, же смо приказѣн(ъ)є Хво не захѡвѣали, ѡ(т)пускаетъ Хс намъ в(ъ)вѣсь долгъ нашѣ. Стомѣ пѣназами назывѣет(ъ)са приказѣн(ъ)є члвчєе, которѡе гды якїй члкѣ ѡ(т) їншого члка мает(ъ), а не учинїлъ егѡ, вїненъ емѹ єсть сто пѣназей. Товѣришами нѣшими назывѣютса // агглы, которїи зѣвше са з нѣми знайдѹют(ъ) и стерегѹтъ нас ѡ(т) всего зѡго, ведлугъ фал(ъ)- 14

мѣсти: «Аггломъ своимъ заповѣсть ѿ тебѣ сохранить та въ всѣхъ путѣхъ твои(х)». Тыи товарищи нши агглы, гды видать, же якоѿ чловека мы мучимо и в темницу сажаето за малый долгъ свой, же онъ малымъ насъ грѣхомъ образилъ, не заховуючи нашего приказана малого, жалуютъ егѿ и Хр(с)тови, црви нашему, тое ѿ(т)носать. Зачимъ Хс, царь нашъ, не хочеть намъ ѿ(т)пустити великого долгу своегѿ, десати тысячей талантовъ, то есть не хочеть намъ ѿ(т)пустити великихъ и многи(х) грѣховъ, которыми смо Ха образили, переступуючи егѿ бзскїи приказана, и в(ъ)кинет(ъ) такихъ людей немилосердныхъ в(ъ) темницу пекелную, жебы са тамъ навѣки мучили.

Другий разъ цр(с)твомъ нб(с)нымъ называет(ъ)са наука Хва ев(г)лскаа. Такъ мѣстцу квасъ значитъ науку Хву ев(г)лскую, которую жена, црковь стѣа принала ѿ трѣхъ персѣнахъ въ единомъ бз(с)твѣ, бо три сѣта мучныи значать три персѣны — ѿ(т)ца и сна и стѣго дха, которыми персѣны въ едином(ъ) // бз(с)твѣ находят(ъ)са.

Третий разъ цр(с)твомъ нб(с)нымъ называется вѣра хр(с)тїанскаа. Такъ мѣстцу члкъ, всѣа на селѣ своемъ, еже мѣн(ъ)ше убо есть ѿ(т) всѣхъ сѣмень. Егда же возрастѣ, более всѣх(ъ) зѣлїи есть и бываетъ древо, якѿ прїйти птицамъ нб(с)нымъ, и витати на вѣтвѣхъ егѿ». Тутъ зерно горушичное малое значит(ъ) вѣру хр(с)тїанскую, которая перше была малѣа, в(ъ) мало людѣхъ, тѣлко в(ъ) ап(с)лахъ са находвала Потымъ, якъ зерно горушичное великимъ деревомъ стѣет(ъ)са, такъ вѣра хр(с)тїанскаа зостала великою, по всему свѣту са розширила. Птахи нб(с)ныи, которыми мешкають на вѣтвѣхъ горушичного дѣрева, суть царѣ, князѣ, гет(ъ)мѣни, воеводи, потѣтѣтѣве и монархѣве свѣта тогѿ, которыми до вѣри хр(с)тїанской са навернули и мешкають статѣчне в(ъ) вѣрѣ хр(с)тїанской.

Четвертый ѿстѣтныи разъ цр(с)твомъ нб(с)нымъ называет(ъ)са црковь стѣа, народъ хр(с)тїанскїи. Такъ мѣстцу архаггль Гаврїил(ъ) до преблгословенной дви Марїи, ѿзнаймуючи ей, же мѣла Ха породити: «Воцарит(ъ)са, въ дому Іакѿвли въ вѣки и царствїю егѿ не бѣдетъ конца». На тѣмъ мѣстцу цр(с)твомъ называет(ъ)са црковь стѣа, в(ъ) которой мѣль Хс навѣки цр(с)твовати. Дла тогѿ зась написано: «Царствїю егѿ // не бѣдетъ конца», — бо многи царства великии на свѣтѣ скончилиса. Где есть потужное царство Македонское? Скончилоса. Где есть знаменитое царство Егѣпетское? Скончилоса. Где есть славное царство Арапское? Скончїлоса. Где суть царства Амморрейскїи, Васанскїи, Ханаанскїи? Скончилиса. Тое зась цр(с)твомъ Хво, црковь стѣа, нѣгды не скончи(т)са. Дла тогѿ написано: «Цр(с)твїю егѿ не бѣдетъ конца».

Многи были тыранѣве окрѣтныи, люде невѣрныи, монархѣве и потѣтѣтѣве, которыми цр(с)твомъ Хво, црковь стѣа, хотѣли збурити, еднакъ то-

гѡ не доказали и сами погинули. Где теперь естесь Нерѡ? Гдѣ естесь, Дѣкїи? Где естесь, Домиціане, Валерїане, Діоклицїане, Юліане? Гдѣ теперь найдутеса и ин(ъ)шыи балвохвалцы окрѣтныи, котѡрыи хр(с)тіанѡмъ рѡзныи мѹки и рѡзную смѣрть задавалисте, хотачи збѹрити цр(с)тво Хво, црковъ стѹю? Всѣ вы погинулисте, всѣхъ васъ пѣкло ненасыщенное пашѣкою своѣю пожѣрло и въ чрѣвѣ своѣмъ пекѣлном(ъ) васъ, якѡ потраву пекѣльную, ѡгнѣмъ неугасяющимъ травить, ведлугъ фал(ъ)мїсты: «Погїбе памать вѡша съ шумѡмъ и власть вѡша тиранская згїнула, и анїмушь вашъ // надѹтый згїнулъ, и имѡ вѡше, всемѹ свѣту мѣрзское, згїнуло, а цѣрковъ Хр(с)това трвѣеть и трвѣти бѹдетъ навѣки, воюючая на земли и триумфѹючая в(ъ) нбѣ, ведлугъ слѡвѣ архѡгглскихъ: цр(с)твїю егѡ не бѹдетъ концѡ».

15 зв.

Пророковѡль ѡ тѣмъ Данїїль, же тѡе цр(с)тво Хво, црковъ стѡа, навѣки мѡетъ трвѣти, нѣгды не скончїтса, бо написѡль: «Востѡвїтъ бгѣ нбсннй цр(с)тво, ѣже вѣвѣки не разорїтса и цр(с)тво егѡ людѣмъ ѡнымъ не ѡстанетъ и стончїтъ и розвѣетъ всѡ царства, а то станетъ вовѣки». И на ѡншом(ъ) мѣсцѣ тѡй же пр(о)ркѣ Данїїль ѡ Хр(с)тѣ и ѡ цр(с)твїи егѡ, цркви стѡї, мѡвїтъ: «Видѣхъ въ снѣ нѡщїю и се на ѡблацѣхъ небѣсныхъ якѡ снѣ члвчъ идѡй вѡше и до вѣтхаго дѣнми дѡйде и пре(д) нїм(ъ) приведе са емѹ и томѹ са дѡстъ власть, и чѣсть, и царство, и всї людїе, племена и язѹщи томѹ поработѡютъ, и власть егѡ — власть вѣчнаѡ, ѡже не мїмо идѣт(ъ) и цр(с)тво егѡ не разсыплет(ъ)са».

Да(н) .В.

Да(н) .З.

Тогѡ тѣды црства нбсногѡ мѡемѡ шукѡти, Хр(с)та, збавїтеля нашегѡ, през(ъ) учїнки наши дѡбрыи, мѡемо шукѡти науки Хр(с)товои, мѡемо шукѡти вѣры правослѡвной хр(с)тіан(ъ)ской, мѡемо шукѡти цркви стѡїи каѡолической и въ ѡной до концѡ жїтїѡ своѣгѡ статѣчне трвѣти, поневажъ мѡвиль Хс: «Ищѣте прежде црствїѡ бжїѡ и правды егѡ и сїѡ всѡ приложѡтса вамъ». Якъ же мѡемо цр(с)тва нб(с)ногѡ шукѡти, жебы смо знашли // ѡное? Повїнни смо чїстѡе ѡко мѣти, бо мѡвиль Хс: «Свѣтїлникъ тѣлу естѣ ѡко, ѡще ѹбѡ бѹдетъ ѡко твоѣ прѡсто, все тѣло твоѣ свѣтло бѹдетъ, ѡщели ѡко твоѣ лукаво бѹде(т), все тѣло твоѣ тѣмно бѹдетъ». Окомъ назывѡетса рѡзумъ и сумлѣн(ъ)е и сѣрце наше, не телѣсное, ѡле дшевное, бо то ѡмена тѣл(ъ)ко сѹтъ рѡзныи, а рѣчь еднѡ ест(ъ), поневажъ мѡвимо до якогѡ члвка, вѣдаетъ то рѡзумъ твої, вѣдаетъ то сумлѣн(ъ)е твоѣ, вѣдаетъ то сѣрце твоѣ, шо съ учинїль. Зачѣмъ тѡе ѡко дшевное, рѡзумъ, сумлѣн(ъ)е, сѣрце своѣ мѡемо чїстѡе ѡ(т) грѣхѡвъ захѡвѡти, то будемо цр(с)тва нб(с)ного шукѡти и ѡко(м) чїстым(ъ) ѡбѡчїмо ѡное и знаїдемо. До тогѡ удалѡймосѡ ѡ(т) свѣта, не уганѡймосѡ за богѡтствами и за ѡншыми мѡрнѡстами свѣцкїими, але служѣмо бгу, то бѹдемо шукѡти цр(с)тва нб(с)ного и знаїдемо ѡное, поневажъ бѣ слугѡмъ своїмъ даетъ цр(с)тво нб(с)ное. Длѡ тогѡ мѡвиль Хс: «Не мѡжете бгу работѡти и мам(ъ)мѡнѣ».

16

На ѡстѡтокъ ѡ(т)пускаїмо долгїи ншѣ сто пѣназей дѡлжнїкомъ нашїмъ, тѡ ест(ъ) ѡ(т)пускаїмо малїи уразы, крївды своїи и вшелѡкїи грѣхї людѣмъ,

16 зв. котóрыми онѣ насъ обрзѣли, то бѹдемó шукáти цр(с)тва нб(с)ного и знáй-
демо óное, бо намъ ш(т)пѹститъ бгъ // тму талáнтѡвъ, то естѣ, ш(т)пѹститъ
намъ великѣи и многѣи грѣхѣи нáши, котóрыми смо егò обрзѣли, и дáсть
намъ цр(с)тво нб(с)ное, котóрое дай намъ, Хѣ бже, знáйти и тáмъ нáвѣки
жѣти. Амѣнь.

Тòе жѣ казán(ь)е повѣдáй в(ъ) недѣлю о́днáдцáтую по сошѣствѣи стáго дхá, где по-
ложѣи вѣма такòе. Уподобѣса, цр(с)твѣи нб(с)ное, члвкѹ црю, иже восхотѣ стáзáтисá ш
словесѣи съ рáбѣи своѣими.

КАЗАНЬЕ В(Ъ) НЕДЕЛЮ О́СМУЮ ПО СОШѣСТВѢИ СТáГО ДХА

Ма(ѡ).дѣ.

Дáсть учникѡмъ хлѣбы, учници же
нáродѡмъ, и ядóша вси и насытѣшасá.

17 зв. Великѹю похвáлу страннóлюбѣи мáет(ъ), бо Аврáамъ, патрѣярхá старò-
закон(ъ)ный, и Лотъ, сынóвецъ егò, былѣи страннóпрѣемцáми, прѣймáли
в(ъ) домъ свой // стрáнныхъ людѣй, гóстей, пѣл(ъ)гримѡвъ, кор(ъ)мили ихъ
и поили, длá тогò зостáли гóдными агглѡвъ якѡ гóстей мѣти в(ъ) домѹ сво-
ѣм(ъ). Такъ мóвить ап(с)тль Пáвель: «Страннóлюбѣа не забывáйте, тѣм(ъ)
бо вѣдѣшасá нѣщѣи прѣемше агглы». И Хс на стрáшномъ сѹдѣ людѣй прв(д)-
ныхъ óзмет(ъ) до нбá на вѣчное мешкán(ь)е и бѹдет(ъ) до нихъ мóвити: «Стрá-
ненъ бѣхъ и воведóсте менѣ». Грѣшны(х) зась пошлѣтъ до пѣкла на вѣчныя
мѹки и бѹдетъ до нихъ мóвити: «Страненъ бѣхъ и не вѣведóсте менѣ». И
самъ Хс страннóлюбѣи заховáлъ, гды многѣи нáрѡды до негò пришлѣи на мѣс-
це пѹстое, где не мѣли чогò ѣсти и не достáли купѣти. Хс накормѣлъ пат(ъ)-
мá хлѣбами пать тѣсáчей нáродѡвъ, óпрочь жонъ и дѣтѣй. И я, ш(т) Хá нау-
чѣвшисá страннóлюбѣа, хочѹ накормѣти васъ хлѣбомъ дхóвны(м), бо всѣ
люде и вѣи естесте гóстами и приходнáми на землѣ, хѣба в(ъ) нбѣ обывáтелá-
ми бѹдете. Такъ мóвить пр(ор)кь Дв(д)ъ: «Пришлѣецъ азъ есмъ на землѣи». Тòе жѣ мóвить ап(с)тль Пáвель: «Не имáмы зде пребывáющаго грáда, но
градѹщего възыскѹемъ». Зачѣмъ ласкъ вáшихъ якѡ гóстей и приходневъ
17 зв. в(ъ) домѹ бжомъ, в(ъ) цркѣи стóй, взáвши бгá на помочъ, хлѣбомъ дхóв-
ным(ъ) хочѹ накормѣти, на котóрый хлѣбъ ласкъ // вáшихъ всѣхъ запра-
шáю.

Ма(ѡ).дѣ. Хлѣбомъ естѣ слóво бжѣе. Такъ мóвил(ъ) Хс: «Не ш хлѣбъ единѡмъ
живъ бѹдетъ члвкъ, но ш всáкомъ глѣ, исходáщемъ из(ъ) ѹсть бжѣихъ». Ве-
ликѣи былъ гóлодь нá свѣтъ за чáсу Иóсифа Прекрáсного, бо сѣмъ лѣтъ
трвалъ в(ъ) многѣихъ сторонáхъ. Такъ мóвилъ Иóсифъ до фараѡна, крóла
егѹпетского: «Прѣиде же по сѣхъ седмѣ седмъ лѣтъ глáду и забѹдетъ по всѣй
землѣ Егѹпетской сѣтость и погѹбит(ъ) глáдь зѣмлю и не бѹдетъ знáти
шбѣлѣа зѣмнагѡ ш(т) глáда бѹдѹщаго по сѣмъ, и великъ бѹдетъ сѣло». Бóл(ь)-
ми.

шій голодъ ёсть в(ъ) той сторонѣ, где слова бжого не проповѣдуют(ъ), бо без(ъ) хлѣба тѣло члвчее хоруетъ и умирает(ъ), а без(ъ) слухан(ъ)а слова бжого дши людскїи хоруютъ и умираютъ. Такъ мовиль бгъ до пр(о)рка Амѳса: «Послю гладь на землю, не гладь хлѣба, ни жажды воды, но гладь слышанїа слова бжїа». Дла того кождый проповѣдникъ и учитель црквннй мѳжетъ са назвати Іосифомъ, бо Іосифъ по(д) часъ голоду великого кормиль хлѣбомъ егуптановъ и иншии народы и о(т) смѣрти заховаль ихъ дочаснои. Такъ проповѣдники и учитель црквнныи хлѣбомъ дхвннмъ, словомъ бжимъ, голодныи дши // людскїи кормать и о(т) смѣрти вѣчнои заховуютъ. Хлѣбомъ ёсть покаанїе, гды кто каетса грѣховъ свойхъ, сповѣдаетса их(ъ) и жалуется за нихъ. Такъ мовит(ъ) псал(ъ)мїста: «Быша слезы моа мнѣ хлѣбы днѣ и нощъ». Гедеѳнъ, судїа илскїй, гды мѣль войнѣу точїти з(ъ) маданїтами, пере(д) войною в(ъ)ночъ з(ъ) Ѳарою, слугою своимъ, прїйшол(ъ) до обѳзу маданского и чуль едного маданѣту, котѳрый товаришѳви своѳму повѣдалъ сонъ такїй: видѣлемъ въ снѣ хлѣбъ ячмѣнннй, котѳрый котїлса и бѣглъ до обѳзу маданского, а гды прибѣглъ до намѣту, обвалївъ егѳ на землю и поразїль и з(ъ) землѣю зровналъ. Ш(т)казаль товаришъ томѣу жолнѣрови, же през(ъ) той хлѣбъ ячмѣнннй значїтса мѣчъ Гедеѳновъ, котѳрому предаль г(с)дь въ рѣку обѳзъ маданскїй. Хлѣбомъ ячмѣнннмъ я называю покаанїе, бо ячмѣнь маеть ѳсти ѳстрии и прїкрыи. Такъ покута члкови ёсть ѳстраа и прїкраа. Прїкро члкови, за грѣхї покутуючи, постїти, неѣсти, не пїти; прїкро ѳпол(ъ)ночи на млїтвы в(ъ)ставати; прїкро поклѳны бїти, ялмѣжну давати, уразы и крївды свой людемъ о(т)-пускати и иншии добродѣтели чинїти. Хлѣбъ ячмѣнннй обалїль въ // снѣ на землю намѣтъ маданскїй, и той хлѣбъ ячмѣнннй, покута стаа, валаетъ на землю члвка, котѳрого тѣло намѣтомъ(ъ) са называеть, бо члвкъ, покутуючїй за грѣхї свой, схїлаетъ колѣна свой на землю, падаеть на землю лицѣмъ своимъ, молачїса бгу и прѳсачи егѳ, жебы умилосердївса на(д) нїмъ и перебачїль емѣу грѣхї егѳ. Дла того са тѣло члвчее намѣтомъ называеть, бо в(ъ) намѣтъ бываеть полотно, бывають шнуры и колкїи, такъ в(ъ) тѣлѣ члвчомъ полотно знайдѣет(ъ)са — скѣра, шнуры сѣтъ жїлы, колкїи сѣтъ кѳсти. В(ъ) намѣтъ мешкають воїны, и в(ъ) тѣлѣ члвчомъ дша розѣмнаа мешкаеть, котѳраа з(ъ) нѣпрїателами дѣшными воїетъ. Такъ мовить ап(с)ль Павель: «Постраждї яко добръ воїнъ Хвѣ».

Хлѣбомъ ёсть Хс в(ъ) сакраментѣ еухарїстїи, бо мовиль: «Азь ёсмъ хлѣбъ живѳтннй, сходїй съ нбсѣ. Илїа пр(о)ркѣ, гды уходїль пре(д) Езавѣлею окрѣтною и заснѣль по(д) дѣревомъ, прїшѳль до него аггль и прїнесль ему хлѣб(ъ) и воду, котѳрый хлѣбъ ѣвши и воду пївши, Илїа пр(о)ркѣ през(ъ) далѣкую дорогу ишѳль въ крѣпости яди тоа чтырдесатъ днїй и чтырдесатъ нощїй до горы бжїа Хорївы. И той хлѣбъ, пренастѣйшее тѣло Хво и кровъ егѳ, // кто поживаеть в(ъ) сакраментѣ еухарїстїей, мѳжет(ъ)

Амо(с)
ї.

18

Суде(н)
.з.

18 зв.

Іоа(н)
.ї. г.
Ца(р).
ѳї.

19

въ крѣпости яди тоа далѣкую дорогу ѡ(т)правовати до нба емпирейского
найвышшого и мѡжет(ъ) оногo доступити и тамъ навѣки жити, которoe нбо
горюу фал(ъ)мѣста называеъ, мѡвачи: «Гласомъ моймъ къ г(с)ду възвахъ
и услыша ма ѡ(т) горы стѣа своѣа».

Хлѣбомъ естъ ласка бжаа, которую даеъ бгъ людемъ, чуда мѣжы ни-
ми чыначи, хорыхъ уздоровляючи, мѣр(ъ)твыхъ воскрешаючи, дѣховъ злыхъ
выганяючи и добродѣйства иншии людемъ ѡсвѣдчаючи. Гды невѣста ха-
нанейскаа, идучи за Хмъ, волала: «Змилуйса надо мною, сну Дв(д)въ, дщи
Ма(ѳ) моа зль бѣснуетьса, помози ми». О(т)казалъ Хс: «Нѣсть добрѡ ѡ(т)ати
хлѣбъ чадомъ и поврещи фом(ъ)». Хлѣбомъ назвалъ Хс ласку свою, кото-
рую ѡсвѣдчалъ жидомъ, чыначи мѣжы ними чуда розмайти. И которыи
жиды в(ъ) Ха увѣрили, тыхъ дѣт(ъ)ми своими называеъ, ведлугъ ев(г)лис-
ты Іоанна: «Дастъ имъ област(ъ) чадомъ бжѣимъ быти вѣрующимъ въ има
его. Фами называються погане невѣрныи, которыи не годны были, жебы Хс
чуда мѣжы ними чинилъ, хорыхъ людей улѣчаючи, о що невѣста хананей-
скаа просила, котраа гды // Хви на слова его ѡ(т)казала «Г(с)ди ибо и фѣ
ядагъ ѡ(т) крупѣцъ, падающихъ ѡ(т) трапезы господей своихъ». На той часъ
19 зв. одробину того хлѣба, ласки своѣи, далъ невѣстѣ хананейской, уздоровилъ
хорую цѡрку ей, мѡвачи: «**W** жено велѣа, вѣра твоа буди тебѣ якоже хощеши,
и исцѣлѣ дщи еа ѡ(т) того часа». Невѣста хананейскаа значить кождого
члвкa грѣшного, которій бѣсовскую волю чинит(ъ), гды грѣшитъ, бо его
дша якѡ цѡрка невѣсты хананейской бѣснуетьса, ѡ(т) злого дха бываеъ
утраплена. Дла того кождый члвкъ грѣшный повиненъ до Ха удаватиса и
волати: «Помилуй ма, г(с)ди, сну Дв(д)въ, дщи моа зль бѣснуетьса». А якѡ
за невѣстою хананейскою причиналисa до Ха ап(с)лове на землѣ, молаху
его глѡще: «**W**(т)пусти ю якѡ вопіетъ въ слѣдъ насъ», — такъ и теперъ в(ъ)
нбѣ тыи жъ ап(с)лове и пр(о)рки и мчники и все стѣи за члкомъ грѣшнымъ
каючим(ъ)са и молачи(м)са причинаються до Ха бга, мѡвачи: «**W**(т)пусти
его яко вопіет(ъ) въ слѣдъ насъ». Невѣстѣ хананейской, якѡ поганѣ невѣр-
ной, не хотѣлъ Хс ласки своѣи бзской ѡсвѣдчити, бо не ѡ(т)вѣща ей словесѣ.
Потымъ учникомъ, причинающим(ъ)са за нею мѡвилъ: «Нѣсмъ посланъ,
20 токмо къ овцамъ погибшимъ дому Іилева». На ѡста//токъ невѣстѣ хананей-
ской мѡвилъ: «Нѣсть добрѡ ѡ(т)ати хлѣбъ чадомъ и поврещи фом(ъ)». Еднакъ
таа невѣста надѣи не тратила ѡ милосердїю Хвомъ, але идучи за нимъ,
молиласа емѹ непрестанно, жебы умилосердилъса на(д) нею, и мѡвила:
«Г(с)ди, ибо и фѣ ядагъ ѡ(т) крупѣцъ, падающихъ ѡ(т) трапезы господей
своихъ». Такъ и теперъ, кождый члче грѣшный, любо вшелакїи грѣхї учи-
нилесь, не вѡнтпъ ѡ милосердїю бз(с)комъ, не траъ надѣи ѡ своемъ збав-
лен(ъ)ю, але кайса и сповѣдайса грѣховъ своихъ и молиса Ху бгу непре-

ста́нно, люде́й побóжныхъ о́вцами и ча́дами Хвѣми, а себѣ са́могѡ фомѣ
называ́ючи и не го́днымъ чи́начи тогò хлѣ́ба, ла́ски бжѣи, и мо́вачи: «Г(с)ди,
и́бо и ѿ я́дят(ь) ѡ(т) крупі́ць, па́дающихъ ѡ(т) тра́пезы господа́ей сво́ихъ». А
яко́ Хс улѣчи́ль цорку бѣсно́ватую невѣсты хананѣ́йской, такъ дшу твою́,
члвче грѣ́шный, улѣчи́тъ Хс, мо́вачи: «Буди тебѣ́, я́ко же хо́щши, и исцѣ́-
лѣетъ дщи́». То е́сть, дша твоа́ ѡ(т) тогò ча́са хлѣ́бомъ е́сть в(ь) нбѣ́, запла́та
вѣ́чнаа, видѣ́нїе лица́ бжогѡ, ѡ кото́ромъ хлѣ́бъ на́писано: «Блже́нь, и́же
снѣ́сть о́бѣдь въ цр(с)твѣ́и нб(с)номъ».

Ма(ѳ)
.vi.

Бы́ль в(ь) ста́ром(ь) за́конѣ́ хлѣ́бъ, бгу ѡфѣ́рованый, кото́рого не го-
ди́лоса и́ншимъ люде́мъ, о́прочь сщени́ка, бсти, // една́къ Двдъ з(ь) слуга́ми 20 зв.
ми сво́ими гды уходи́ль пре(д) Са́улѡмъ, пришо́ль в(ь) црковъ и да́ль ему́
той хлѣ́бъ бсти Авимеле́хъ сщени́къ. Такъ мо́вилъ Хс до жи́дѡвъ: «Нѣ́
сте ли чли, что сотвори́ Двдъ, егда́ возалка́ самъ и сущи́и с нимъ, ка́ко вни́-
де въ хра́мъ бжї́й, и хлѣ́бы предложѣ́нїа снѣ́сть, и́х же не досто́йно ему́ бѣ́
я́сти, нѣ́ сущимъ с нимъ то́кмо іере́ѡ(м) еди́нымъ». И тогò хлѣ́ба, видѣ́нїа
лица́ бжогѡ, в(ь) нбѣ́ ты́л(ь)ко стѣ́и лю́де бу́дутъ зажива́ти, а грѣ́шнымъ
люде́мъ не во́лно ити́ до нба, жебы тогò хлѣ́ба зажива́ли, бо на́писано: «По-
требити ѡ(т) гра́да г(с)дна вса́ дѣла́ющаа бе(з)зако́нїе, една́къ и грѣ́шныи
лю́де ѡ(т) вшелáкого грѣ́ха, я́къ ѡ(т) Са́ула, ма́ють утѣ́кати. Гды перестá-
нутъ грѣ́шити и высповѣ́даются грѣ́ховъ сво́ихъ и бу́дутъ жа́ловати за
нихъ, могу́тъ вни́ти до цркви нб(с)но́и триумфую́чи, гдѣ́ е́сть Хс, сщѣ́н-
ник(ь) почи́ну Мел(ь)хиседе́кову, кото́рый, сщѣ́нник(ь) дасть и́мъ то́й хлѣ́бъ,
видѣ́нїе лица́ бжогѡ, жебы са́ ты́мъ хлѣ́бомъ насыща́ли, бо мо́витъ у пр(о)р-
ка Мала́хїи до люде́й грѣ́шныхъ: «Обрати́теся къ мнѣ́ и о́бращу́са к(ь) вамъ».

а.
Ца(р)
.к.

На́писано в(ь) еѵ(г)лїи, же Хс патма́ хлѣ́бами накорми́ль пать ты́сачїй
на́рода, о́тожь и я́ ла́скам(ь) ва́шим(ь) на по́кармъ дше́вный па́ть хлѣ́бовъ
да́лемъ. Еде́нь хлѣ́бъ // е́сть сло́во бжѡе, други́й пока́нїе стѡе, трѣ́тїй е́сть 21 Ч
Хс в(ь) сакраме́нтѣ́ еѵ(ь)харїсте́й, четве́ртый е́сть ла́ска бжа́а, па́тый хлѣ́бъ
е́сть в(ь) нбѣ́ видѣ́нїе лица́ бжогѡ. ѡ(т) ты́хъ пати́ хлѣ́бовъ зоста́лсса два-
на́дцать кошѡ́въ укру́ховъ. През(ь) то́е чу́до своѣ́ науча́ет(ь) насъ Хс, же
кото́рыи лю́де стра́ннолю́біе ѡсвѣ́дчаютъ люде́мъ и́ншимъ, го́стем(ь), пел(ь)-
грї́момъ, прихóднїѡмъ, убóгимъ, ко́рмать и́хъ и по́ать в(ь) до́му своѣ́мъ,
ты́и, нѣ́гды не з(ь)убóжають, але́ за́вше бу́детъ хлѣ́бъ у ни(х) и вшелáкїи
добра́ бу́дутъ пребы́вати, прира́стати и примно́жатїса, ве́длугъ словъ Со-
ломѡ́новыхъ: «И́же дасть убóгимъ, не ѡску́дѣетъ». Е́ще учи́тель церко́в-
ныи, толку́ючи дхѡ́вные ты́и слова́, мо́вять, же па́ть хлѣ́бов(ь) знача́тъ пать
кни́г Мо́усѡвыхъ, двана́дцать кошѡ́въ знача́тъ двана́дцать ап(с)тлѡ́въ,
кото́рыи укру́хи, позоста́лыи ѡ(т) пати́ хлѣ́бовъ, пи́сма стѡе на́писаное в(ь)
пати́хъ кни́гахъ Мо́усѡвыхъ, прина́ли до се́рца своѣ́гѡ и зрозумѣ́ли през(ь)

Ма(ѳ) .дї.

ω(т)ворѣн(ь)е Хво вѣдлугъ еѵ(г)лісты Лукї: «ω(т)верзѣ имъ умъ разумѣти писанїа». Ещѣ написано въ еѵ(г)ліи, же с(ъ) патмѣ хлѣбами были двѣ рыби, 21 зв. котóрыми накормилъ Хс нарóды. И я на покармъ // дхóвный даю ласкамъ вáшимъ з(ъ) пат(ь)мѣ хлѣбами двѣ рыби, два зáконы, старый и нóвый, бо якъ рыба ёсть покармомъ тѣлу людзкому, такъ писмо стóе, приказана бжїи, котóрыи са в(ъ) старомъ и въ нóвомъ законѣ знайдúютъ, дшу людскую кóрматъ, посылаютъ и насыщáютъ. Дла тогò мóвить фал(ь)мїста: «Въвѣки не забúду ωправданїй твоихъ, якω въ нихъ живилъ ма есї». Здаръ то, Хс бже, абы смо всѣ вѣрныи люде твой тými двомá рыбами, приказáнными бзскими, въ двóхъ законáхъ написаными, насыщáлися и животá вѣчногò в(ъ) нòв до- ступїли. Аминь.

Тое жъ казан(ь)е мóжешъ повѣдати в(ъ) н(д)лю седмáдцатую по сошѣствїи стагò дха, где положи ема такòе: Нѣсть добрò ω(т)ати хлѣбъ чáдомъ и поврещї фómь. Ма. 22 тóей, гї. //

КАЗАНЬЕ В(Ъ) НЕДЕЛЮ ДЕСАТУЮ ПО СОШѣСТВІИ СТАГО ДХА

Ма(ѳ)
зї.

ω рóде невѣренъ и развращенъ, до-
кòль бúду с(ъ) вáми, докòль терплю васъ.

Написáль ω Хв еѵ(г)лість Іоáнь: «Многа же и ина знаменїа сотвори Іс пре(д) учники своими, яже нѣ суть писана въ книгахъ сихъ, сїа же пи- сана быша, да вѣруете, якω Іс ёсть Хс, снъ бжїй, и да вѣрующе животá имате въ имá егò». Еднáкъ много ёсть людѣй, котóрыи в(ъ) Ха не вѣрують и животá вѣчногò недоступúютъ. Такїи сýть геретїки невѣрныи, ω котóрыхъ написано: «Облацы безвóдны ω(т) вѣтръ преносїмы, древесá есенна безьплóдна, двáжды умёрша искоренѣнна, вóлны сверѣпїа мóра воспнáю- щїи своá струá, звѣзды прѣлестныа им(ъ) же мракъ тмы въвѣки блюдетъса». Были такїи люде невѣрныи въ той часъ, гды пришòль Хс на свѣтъ, бо еденъ члвкъ просїль Хр(с)тá, жебы злòгò дýха выгналъ з(ъ) сына егò, котóрогò 22 зв. ап(с)тлòве не могли выгнати. ω(т)казáль Хс // томú члвкови: «ω рóде не- вѣренъ и развращен(ъ), докòль бúду с(ъ) вáми, докòль терплю васъ». Дла тогò знайдúются геретїки невѣрныи мѣжы хр(с)тїанами вѣрными, бо мó- вить ап(с)ль Пáвель: «Подобáетъ бо ёресемъ въ васъ быти, да искúсныи явлѣнни быбáютъ въ васъ». Тыхъ геретїковъ невѣрныхъ маемо хронїтиса, не вѣрити томú, що они мóватъ и не слúхати науки ихъ, бо мóвилъ Хс до ап(с)ловъ: «Блюдѣтеса ω(т) квáса фарїсѣйска и саддукѣйска, тогдá разумѣ- ша, якω не речѣ хронїтиса ω(т) квáса хлѣбнагò, но ω(т) учѣнїа фарїсѣй- ска и саддукѣйска». Покажú теды в(ъ) казан(ь)ю моёмъ розмайтыхъ гере- тиковъ невѣр(ь)ныхъ, котóрыи з(ъ) црковю нáшею православнокаѳолї-

ческою в(ъ) вѣрѣ не згожаются. Ха ба прошу о помочь, ласкъ ваши(х) о слухан(ъ)е.

Розныи были и теперь найдуются геретики невѣрныи, которыи з(ъ) црковю нашею в(ъ) вѣрѣ не згожаются. Савелѣи мовиль, же в(ъ) бз(с)твѣ една тылко персона найдуется, котораа называється оцемъ и сномъ и дхомъ стымъ. Мы зась вѣримо, же в(ъ) бзѣ три персоны розныи найдуются, иншій оцъ, иншій снъ, иншій дхъ стый, бо по(д) часъ крщенїа Ха на розныхъ мѣсцахъ(ъ) и в(ъ) розномъ кштальтѣ показались: снъ въ // тѣлѣ члвчомъ на рѣцѣ Іорданской, дхъ стый въ постатѣ голубиной на повѣтрю, оцъ на нбѣ в(ъ) гóлосѣ мовачомъ: «Сей есть снъ мой возлюбленный, о немъ же бгволивъхъ».

Баро(н).
ро(к).
сѣс.

23

Северъ мовиль, же бз(с)тво и вса пренастѣйшаа тр(о)ца на кр(с)тѣ терпѣла. Мы зась вѣримо, же нѣ бз(с)тво, нѣ жаднаа персона бз(с)каа на кр(с)тѣ не терпѣла, тылко терпѣла сама натура чловечаа, которуо взаль на себе снъ бжїй и з(ъ) оною з(ъ)едночїлсьа, бо члвкъ подлѣгаетъ о(т)мѣнности и терпѣти мóжетъ, а бгъ нѣ тер(ъ)пиль, нѣ о(т)мѣняется. Такъ мовит(ъ) у пр(о)рка Малáхїи: «Азъ г(с)дъ вашъ и не измѣняюса».

Баро(н).
фái.

Арїй мовиль, же Хс не есть бгомъ правдыимъ, але есть створен(ъ)емъ. Мы зась вѣримо, же Хс есть бгъ правдыимъ, пре(д)вѣчный, собез(ъ)начальный и сопр(с)носушый оцу, бо ап(с)лъ Пáвель Хви приписаль тыи слова Двдовы, которыи правдыому бгу належать: «Прстоль твой, бже, вѣвѣкѣ вѣка, жезль правости, жезль цр(с)твїа твоего, возлюбиль еси правду и возненавидѣ безаконїе».

Той же,
тїi.

Македонїй мовиль, же дхъ стый не есть бгомъ, але есть слугою бжїимъ. Мы зась вѣримо, же дхъ стый есть правдыимъ бгомъ единосущнымъ(ъ) оцу и сну, бо пр(о)ркъ Двдъ дха стого бгомъ называється, мовачи: // «Дхъ г(с)днь мнѣ гла и слово его на языцѣ моемъ, глетъ бгъ Іилевъ мнѣ».

тз.

23 зв.

Флоринъ мовиль, же бгъ ест(ъ) грѣхà причиною, мы зась вѣримо, же бгъ нѣкого до грѣху не приводитъ и не есть грѣхà причиною, але кождый чловекъ грѣшитъ з(ъ) власной воли своей, бо мовитъ ап(с)толъ Іáковъ: «Нѣкто же искушаемъ да глетъ яко о(т) бга искушаемъ есть, бгъ бо нѣсть искушитель злымъ, не искушаетъ же той нѣкого же, кождо же искушается о(т) своего похоти влекомъ и прел(ъ)щаемъ, та же похоть зачѣнши раждаетъ грѣхъ».

Белáр-
минъ
о геретики(х).

Аполлинáрий мовиль, же Хс дшѣ не маеть, тылко маеть мѣсто дшѣ бз(с)тво. Мы зась вѣримо, же Хс маеть дшу правдыую члвчую, будучи правдыимъ члвкомъ. Такъ мовиль Хс: «Прискорбна есть дша моя до смерти».

Баро(н)
, тог.

Евтихїй мовиль, же нѣ машъ двоухъ натуръ в(ъ) Хр(с)тѣ, тылко една есть натура, з(ъ) двоухъ змѣшанаа. Мы зась вѣримо, же Хс двѣ натураи в(ъ)

умѣ.

собѣ маѣтъ, бз(с)кую и члвчую. Такъ мовитъ ѿ Хр(с)тѣ ап(с)лъ Пáвель:
«Бгъ явиса въ плóти».

улс. Нестóрїй мовиль, же въ Хѣ знайдúются двѣ персónѣ, бзскаа и члвчаа.
Мы зась вѣримо, же Хс еднú персónу бзскую в(ъ) собѣ маѣтъ, котóраа взá-
ла на себѣ натúру, не персónу члвчую и з(ъ) натúрою, не з(ъ) пер(ъ)сónою
члввчею са з(ъ)едночýла, бо пыталъ Хс ап(с)лѡвъ: «Когò глúть члвци сýща
24 сна члвческаго». // Потýмъ мовиль: «Вы же когò ма глетѣ бýти?» ѡ(т)казáлъ
Пѣтръ: «Ты еси Хс, снъ бга живáго». З(ъ) тýх(ъ) слов(ъ) — ма, ты — мó-
жемо еднú персónу в(ъ) Хр(с)тѣ по(д) двóма натúрами ѡбáчити, бо котóрую
пер(ъ)сónу показáлъ Хс, мовачи ма и назывáючи сномъ члч(с)кимъ, тýю
жъ еднú персónу показáлъ Пѣтръ, мовачи ты и назывáючи сном(ъ) бга жь-
вáго.

уеі Пелáгїй мовиль, же дѣти бе(з) крещѣнїа мógутъ збавлѣна достúпїти.
Мы зась вѣримо, же члвкъ жáденъ вѣчнаго в(ъ) нбѣ збавлѣнїа не достúпїть,
котóрїй не ѡкрестїл(ъ)са. Такъ мовил(ъ) Хс: «Аще кто не рóдитьса водою
и дхомъ, не мóже(т) внїйти в(ъ) црствїе бжїе».

тз. Евнóмїй мовиль, же еднá вѣра бе(з) учїнкѡвъ мóжетъ збавїти. Мы
зась вѣримо, же бе(з) учїнкѡв(ъ) еднóю вѣрою не мóжет(ъ) члвкъ збавлѣна
достúпїти, бо мовит(ъ) ап(с)лъ Іáкѡвъ: «Яко же тѣло бе(з) дýха мѣртво
ѣсть, тáко и вѣра бе(з) дѣлъ мѣртва ѣсть».

сїд. Нѡвáтъ не казáлъ тýхъ ра(з)рѣшáти котóрыи по крещѣнїи согрѣшїли.
Мы зась вѣримо, же якъ мнóго рáзъ члвкъ согрѣшїтъ по крещѣнїи, а кáеть-
са грѣхѡвъ своїхъ, жáлуе(тъ) за нїхъ и сповѣдаѣтса їхъ, трѣба емý ѡ(т)-
пустїти грѣхї тýи, бо мовиль ап(с)лъ Петръ до Хá: «Г(с)ди, коль крáты
24 зв. áще согрѣшїтъ в(ъ) ма братъ мóй, ѡ(т)пущú емý, до // сѣдмъ крáтъ ли?»
ѡ(т)казáлъ емý Хс: «Не глú тебѣ до сѣдмъ крáтъ, но до седм(ъ)десáтъ крáтъ
седмерїцею».

β. Пет(р) Кáлвинъ мовиль, же бгъ назнáчилъ пре(д) вѣки еднýхъ людѣй до нба, а
другїхъ до пѣкла, не презрѣвши жáдныхъ заслúгъ, жáдныхъ дóбрыхъ и
злýchъ учїнкѡв(ъ) лúдзскихъ и лúбо кто дóбре живѣтъ на свѣтѣ, заховúючи
приказáн(ъ)а бжїи, южъ тóй в(ъ) пѣклѣ бýдетъ, поневажъ егѡ бгъ назнáчи(л) до
пѣкла. Лúбо тѣжъ кто зле живѣт(ъ) на свѣтѣ, вшелáкїи грѣхї чїначи, южъ
тóй в(ъ) нбѣ бýдетъ, поневажъ егѡ бгъ назнáчилъ до нба. Мы зась вѣримо,
же бгъ назнáчилъ пре(д) вѣки еднýхъ людѣй до нба, котóрыхъ преїзрѣлъ,
же мѣли до концá жїтїа своѣго дóбрыи учїн(ъ)ки чинїти. Дрúгихъ людѣй
назначїлъ бгъ пре(д) вѣки до пѣкла, котóрыхъ преїзрѣлъ, же мѣли злýи
учїнки до смѣрти своѣй чыкїти и за грѣхї свой не покúтовати. Такъ мовитъ
β. Пет(р) ап(с)лъ Петръ: «Брáтїе, потщїтса дóбрыми дѣлы извѣстнó вáше звáнїе и избрá-
нїе творїти, сїа бо творáще, не їмáте согрѣшїти никогдá же, сїце бо ѡбїл-
но приподáстса вамъ вхѡдъ въ вѣчное црство г(с)да нáшегѡ и спса Іс Хá».

Вѣгилантій мовиль, же не треба кóстей стѣхъ шановати и чуда злымъ духомъ приписоваль, котóрыи през(ъ) нѣхъ дѣют(ъ)са. Наша зась вѣра кажетъ тѣла и кóсти // стѣхъ шановати и чуда самъ бгъ пре(з) нѣх(ъ) чы- нить, кóсти и тѣла стѣхъ през(ъ) долгій часъ в(ъ) несказителности захо- вуеть, вѣдлугъ фал(ъ)мѣсты: «Хранить гъ вса кóсти ихъ и едина ѿ(т) нѣхъ не сокрушитъса.» 25

Феофилъ выкидалъ и псоваль образы, называючи ихъ бол(ъ)ванами и тѣхъ балвохвалцами, котóрыи образомъ кланяются. Наша зась вѣра ка- жетъ образомъ чѣсть и поклонъ ѿ(т)давати, бо образы ѿ(т) болвановъ роз- нѣтса. Болванов(ъ) не казалъ бгъ чинити: «Не сотвориши себѣ кумира.» А образы херувимовъ казалъ Мойсѣови з(ъ) зóлота вылати: «Сотвориши два херуви́ма злата изва́нна.» ѿмв.

Огигенъ научаль, же не будутъ навѣки в(ъ) пеклѣ грѣшныи мучитиса, али выпустит(т) ихъ коли жъ колвек(ъ) бгъ з(ъ) пекла. Црковъ наша зась вѣрыть, же навѣки грѣшныи люде в(ъ) мѣкахъ пекелныхъ будутъ застава- ти, нѣгды з(ъ) пекла не выйдутъ. Такъ мовиль Хс: «Идутъ сии в(т) мѣку вѣчную.» фли.

Ан(ъ)тропоморфитове мовили, же бгъ есть телесный, маеть тѣло такъ же, якъ члвкъ для того, же мовиль бгъ: «Сотворимъ члвка по образу на- шему и подобію.» Мы зась вѣрымо, же бъ е(ст) дхъ бе(з)телесный. Такъ мо- виль Хс: дхъ есть бгъ. И члвкъ вѣдлугъ душѣ // своѣи, не вѣдлугъ тѣла есть образ(м) бжїим(ъ). Яко бгъ есть дхъ невидимый и не смертел(ъ)ный, рó- зум(ъ) и волю маючїй, такъ дша члвчаа есть дхъ и невидимаа и не смертел- ная, рсзумъ и волю маючаа, вѣдлугъ фалмѣсты мовачого: ѿ(т)имеши дхъ ихъ и изчезнутъ. 25 зв.

Монотелѣтове мовили, же Хс одну волю в(ъ) собѣ маеть(ъ). Мы зась вѣрымо, же Хс, будучи правдивымъ бгомъ и правдивымъ члвком(ъ), двоа- кую волю в(ъ) собѣ маеть — бзкую и члвчую. Такъ мовиль Хс до бга оца своѣго: «Не яко же азъ хошѣ [вѣдлугъ натуры члчен] ², но яко же ты [вѣд- лугъ натуры бзкои, котóраа и в(ъ) Хр(с)тѣ есть] ², буди вола твоа.» хкѣ.

Донатистове казали людемъ забїатиса самымъ доброволне для мучени- ческой короны. Наша вѣра зась того не позволяеть чинити, але если якїй невѣрный тыранъ хочеть насъ за Хр(с)та мучити, црковъ наша кажетъ утѣкати и крѣтиса, бо мовиль Хс: «Сгда же гонат(ъ) вы въ градъ сем(ъ), бѣ- гайте въ другїй». А если тыран(ъ) поймаеть насъ, на той часъ южъ маемъ ѿхотне радуочиса, за Ха мѣку и смѣрть поднати, бо южъ на той часъ муче- ническую прїиметь корону. Такъ мовить ап(с)лъ Іакѿвъ: «Блженъ члвкъ претерпѣвый искушѣнїе за неискушѣнъ бѣвъ прїиме(т) // вѣнецъ жїзни.» удї. 26

Убиквѣтарыи мова(т), же члвчаа натура Хва есть в(ъ)сюды з(ъ) бóзствомъ притомнаа. Мы зась вѣрымо, же любо Хс яко бгъ всюды есть притомный,

по все́му свѣту, едина́къ егѡ нату́ра члвчаа не всюды найду́ет(ъ)са. Такъ мо́вил(ъ) аггль, на грѡбѣ Хр(с)то́вом(ъ) съдѡчїй, до му́ронѡсиць: «И́са и́щете Назара́нина пропѡтаго, воста́ и́сть здѣ, се мѣсто иде́ же положи́ша егѡ, но идѣте ри́те учни́комъ егѡ и Петро́ви, я́ко кара́етъ вы въ Гали́леи, та́мо егѡ вѣдѣте».

Бере́н(ъ)га́ри́анѣ мо́ват(ъ), же нѣ ма́шь тѣла и кро́вь Хр(с)то́вои в(ъ) сакраме́нтѣ еухари́стїи. Мы за́сь вѣры́мо, же та́мъ правди́вое тѣло Хр(с)то́во и правди́ваа кро́вь егѡ найду́ет(ъ)са, бо мо́вилъ Хс: «А́ще не си́сте плѡти сна члвческаго и пи́ете кро́ви егѡ, живота́ не и́мате въ себѣ».

Присцилла́ни́стове мо́ватъ, же члвкъ не ма́етъ во́лнои во́ль своѣи, гды согрѣши́тъ, и не мо́жетъ ю́жь пока́ати. Мы за́сь вѣры́мо, же члвкъ за́вше ма́етъ во́лную во́лю свою́ и, согрѣшивши, мо́жетъ пока́атися. Та́къ мо́витъ Иису́съ Си́рахъ: «Пре(д) члвком(ъ) живо́тъ и сме́рт(ъ) и е́же а́ще изво́литъ да́ст(ъ)са е́му».

26 зв. Ада́митове, загаси́вши свѣчи в(ъ) бо́жницы своѣй в(ъ)ночѣ, телѣсный
Баро(н). грѣхъ нечи́стый з(ъ) невѣстами, з(ъ) кото́/рими ко́лвек(ъ) хотѣли, чини́ли,
рк. за грѣхъ собѣ то́го учинку не ма́ючи и мо́вачи: расти́теса и мно́жѣтеса и ис-
полна́йте зѣмлю́ и ѡблада́йте е́ю. На́ша црковь за́сь нечи́стого грѣха́ телѣс-
ного, вшетече́нства и чужоло́зства не позво́ляет(ъ) чини́ти, бо написа́ль ап(с)ль Па́велъ: «Блудни́комъ и прелюбо́дѣемъ сүди́тъ бгъ».

Люте́ранѣ мо́ватъ, же стѣи не царствую́тъ з(ъ) Хр(с)то́мъ в(ъ) нѣбѣ и не тре́ба ихъ ѡ причи́ну до бга проси́ти. Црковь за́сь на́ша вѣри(т), же стѣи в(ъ) нѣбѣ з(ъ) Хр(с)то́мъ кролюю́тъ и за на́сь мо́латся. Дла то́го ка́жетъ ѡ причи́ну ихъ до бга проси́ти, бо стѣй И́оанъ Бгосло́въ вѣдѣль в(ъ) нѣбѣ двѡд-
цать и чотыро́хъ ста́рцовъ, кото́рыи мѣли в(ъ) рука́хъ свои́хъ фи́алы злѡти по́льны ѡнми́ама, и́же сүтъ млтвы стѣихъ.

Еван(ъ)гели́ки мо́ватъ, же не тре́ба за уме́рлыхъ моли́тиса, ѡфѣры при-
носи́ти и старѡна ѡ ни(х) мѣти и нѣчо́го и́мъ то́е не помага́етъ. Мы за́сь вѣ-
ры́мо, же старѡн(ъ)е на́ше помага́етъ уме́рлымъ. Дла то́го црковь на́ша ка́-
жетъ за уме́рлыхъ моли́тиса, ѡфѣру приноси́ти, пости́ти, ял(ъ)му́жну да-
ва́ти и добродѣ́тель и́ншыи чини́ти, бо Ю́да Маккаве́й двѣ ты́сачи дра́хм(ъ) срѣ́бра посла́ль до Иерусали́му, жебы ѡфѣро́вано за грѣхи́ уме́рлы(х). «Пре-
27 до́бре и уго́дне // твора, ѡ воскресе́нїи помышла́а а́ще бо па́дших(ъ) воста́-
нїа не ча́етъ, на́ипаче убо́ бы срамо́ты были ѡ ме́ртвыхъ моли́тиса. По се́мъ зра́й съ блгочѣ́стїемъ усѡпшымъ добрѣ́йшее ѡ(т)ложе́нїе блго́даренїе, пре-
подобїе и блгочѣ́стїе и да́ры подаде́ ѡ(т)ни́оду же за уме́ршы(х) моленїе со-
тво(р), грѣхи́ ѡчи́сти(т)».

Жи́ды мо́ватъ, же лю́де стѣи в(ъ) нѣбѣ бу́дутъ їсти вола́, кото́рый едно-
го́ дня, на се́ми гора́х(ъ) траву́ з(ъ)їсть, и называ́етса то́й во́ль шорабо́рь.
Еще́ в(ъ) нѣбѣ сподѣ́ваются їсти ры́бу вели́кую, кото́раа в(ъ) мо́ри са знай-
ду́етъ и всю́ зѣмлю ѡкружи́ла. Называ́етса та́а ры́ба левиа́ѡанъ. Мы за́сь

вѣрымо, же стѣи в(ѣ) нѣбѣ нѣчѣго бѣсти и пѣти не бѣдутъ, бо написано: «Не в(ѣ)зѣлчутъ к томѣ нѣ в(ѣ)жѣждутъ». Тѣлько в(ѣ) нѣбѣ люде стѣи бѣдут(ѣ) видѣти лице бжїе и тѣмъ вѣденїемъ лица бжого бѣдутъ насыщѣтисѣ. Такъ мѣвит(ѣ) фал(ѣ)мїста: «Насыщѣса в(ѣ)негда явїтъ ми са слѣва твоѣ».

Южѣ показѣлемъ лѣскам(ѣ) вѣашымъ розмайтыхъ, геретыковъ невѣрных(ѣ), котѣрыи вѣры нѣшей спротивлѣютсѣ. До такїх(ѣ) всѣхъ мѣвитъ Хс: «Ѡ рѣде невѣренъ и развращѣнъ, доколѣ бѣду с вѣми, доколѣ терплѣю васъ». В(ѣ) такїхъ людахъ невѣрныхъ мѣшкаетъ злѣй дѣхъ, ѣкѣ мѣшкалъ в(ѣ) младѣнцу тым(ѣ), з(ѣ) котѣрого Хс выгна(л) злѣго дѣха и назвѣлъ їхъ рѣдомъ невѣрнымъ и развращѣннымъ. // Такїи люде невѣрныи не мѣгутъ з(ѣ) 27 зв. людѣй їн(ѣ)шых(ѣ) злѣго дѣха выгнати. Длѣ тогѣ гдѣ апостолѣве до Ха мѣвили: «Пѣчѣто мы не возмогѣхѣмъ изгнѣти егѣ?» — ѣ(т)казѣлъ Хс: «За невѣрствїе вѣше». На(д) такїми людмї невѣрными злѣи дѣхѣве влѣсть мѣють и, ѣкѣ хотѣтъ, мѣгутъ їмъ шкѣдити. Гдѣ в(ѣ) Ефѣсѣ ап(с)лѣ Пѣвелъ Дѣвѣ(н) ѣї. їменемъ Хвымъ выганѣлъ злѣхъ дѣхѣвъ, вїдѣчи тѣе, нѣкотѣрыи жыдѣ невѣрныи почѣли злѣхъ дѣхѣв(ѣ) їменем(ѣ) Хвым(ѣ) з(ѣ) людѣй выганѣти, мѣвачи: «Заклинѣемъ вы Исѣмъ, егѣ же Пѣвелъ проповѣдѣет(ѣ)». Ѡ(т)казѣлъ злѣй дѣхъ: «Иса знѣю и Пѣвѣла свѣмъ, вѣ же ктѣ естѣ? И скачѣ на нїхъ члвкъ, в(ѣ) нѣмъ же бѣ дѣхъ лукѣвѣй и ѣдолѣ їмъ укрѣпїса на ни(х), ѣко же нѣго(м) и уранѣном(ѣ) избѣжѣти ѣ(т) хрѣма ѣного».

Правослѣвныи хр(с)тїѣне, мы вѣру мѣемо дѣбрую правослѣвную каѣолическую, мѣжемо пре(з) вѣру своѣю злѣхъ дѣхѣвъ з(ѣ) людѣй выганѣти, ещѣ при вѣри постѣмо и молѣмосѣ, то лѣтво злѣго дѣха з(ѣ) члвкѣ выженемо, поневѣжѣ мѣвилъ Хс: «Сѣй же рѣдъ не исхѣдитъ, тѣкмо молїтвою и пѣсѣтомъ, котѣрого рѣду дѣмон(ѣ)ского да погїбнетъ пѣмѣт(ѣ) сѣ шѣумѣмъ». Амїнь.//

28

КАЗАНЬЕ В(ѣ) НЕДЕЛЮ ТРЫНАДЦАТУЮ ПО СОШЕСТВІИ СѢАГО ДѢА

Члвкъ нѣкїй бѣ домовїт(ѣ), нже на-
садї виноградъ и ѣплѣто(м) ѣградї егѣ.
Ма(ѣ). ка.

Двоѣкаѣ ѣстѣ црковъ, еднѣ матерїѣлнаѣ, котѣраѣ бывѣетъ учинѣнаѣ з(ѣ) кѣмена ѣлбо з(ѣ) дѣрева, такѣю црковъ Соломѣнъ, цѣръ Іїлскїй, збудѣвалъ в(ѣ) Іер(с)лїмѣ и назвѣлъ ѣную стѣл стѣхъ, тѣкъ мѣвилъ Соломѣнъ, мѣлачисѣ бгу: «Зиждѣ созиждѣхъ хрѣмъ, жїлище тебѣ». Другѣѣ црковъ ѣстѣ каѣѣолическѣѣ собѣрнаѣ, зобрѣн(ѣ)е людѣй вѣрныхъ, до котѣрыхъ ап(ст)лѣ Пѣвелъ мѣвитъ: «Вы естѣ цркви бга жїваѣ». Тѣѣ црковъ, каѣѣолическѣѣ мѣетъ ѣ(т) Хр(с)тѣ такѣю дѣннѣю собѣ мѣцъ и повѣгу, котѣрою, мѣц(ѣ)ю и повѣгою, мѣжет(ѣ) не тѣлько лѣников(ѣ), людѣй непѣсвѣщенныхъ, и клѣерїкѣвъ, людѣй пѣсвѣщенныхъ, ѣле мѣжетъ нѣбѣл(ѣ)шыхъ // архїепискѣповъ на 28 зв.

сынѡдѣ повшѣхномъ судити, карати, деградовати и выклинати. Такъ мѡ-
ви(л) Хс: «Аще съгрѣшитъ к(ъ) тебѣ братъ твой, иди обличи егѡ между со-
бою и тѣмъ единѣм(ъ), аще тебѣ послушаетъ, приобрѣлъ еси брата твоего, да
аще ли тебѣ не послушаетъ(ъ), пойми з(ъ) собою паки единаго или дво(х) да
при устѣхъ двѡю или тріехъ свидѣтелехъ(ъ) станеть всакъ глѣ, аще же не по-
слушаетъ ихъ, повѣждь цркви». Дла тогѡ найвышшыя найбол(ъ)шыя архіе-
рѣи повинни цѣр(ъ)кви повшѣхной послушными быти и сѡдови цркви сино-
далному подлѣгати, бо мѡвилъ Хс: «Аще же и црковь преслушаетъ, буди
тебѣ яко язычникъ и мытаръ». Таа црковь каѡлическаа розмайтыми назы-
вается имѣнами, котѡрыи, имѣна, хочѹ я в(ъ) нынѣшней мѡвѣ моѣй показá-
ти. Ха бга ѡ помѡчь прошѹ, ласкъ вашихъ ѡ слуханье.

Ма(ѡ)
ка. Называется црковь стáа виноградом(ъ). Такъ мѡвилъ Хс до жидѡвъ:
«Члкъ нѣкїй бѣ домовитъ, иже насадї винограды, и ѡплѡтом(ъ) ѡградї
егѡ, и ископа въ немъ точїло, и создá столпъ, и в(ъ)дасть дѣлательемъ, и
ѡ(т)їде». Тутъ члкомъ называется бгъ всемогѹчїй, виноградомъ естѣ црковь
стáа албо синагога жидѡвскаа, плѡтомъ называются агглы, котѡрыи сте-
регліи синагогу жидѡвскую, точїломъ, тѡ естѣ прáсою, называется зáконъ,
29 котѡрый далъ бгъ // жидѡмъ на горѣ Синáйской, бо зáконъ на кштáлтѣ
прáсы кѡждого члвка притискаеть и принушаеть, жебы выдавалъ хвалу
бгу. Столпъ албо вежа высѡкаа значїт(ъ) высѡкую честь, котѡрую повинны
были жиды бгу ѡ(т)давати, вѣдлугъ розказана егѡ. Дѣлатель въ томъ ви-
ноградѣ были царѣ, архїерѣи, книж(ъ)ники и преложѡныи иныши жидѡв-
скїи, до котѡрыхъ(ъ) посылалъ бгъ рабѡвъ своихъ(ъ), пр(о)рковъ, упоминаю-
чиса плѡдовъ дхѡвныхъ, добрыхъ учїнкѡвъ. Але тыи дѣлатель слугъ
бжихъ(ъ), пр(о)рковъ, позабїали, Ісаїю плѡю перерѣзали нáдвое, Іеремью
и Захарїю каменїемъ забїли, инышихъ иншою смѣртю ѡкрѹтною згладїли.
На ѡстáтокъ до тыхъ дѣлателей послалъ бѣ ѡцъ Ха, сна своего, але онї,
ѣмше егѡ, из(ъ)ведѡша вонъ из(ъ) винограда [тѡ ест(ъ) з(ъ) Іер(с)лїму] 3 и
убїша. Що жѣ учынилъ бгъ всемогѹчїй? Жидѡвъ злыхъ карáль и погу-
бїлъ през(ъ) Тїта, цѣсара рѣмского, и учынилъ собѣ иншою црковь з(ъ)
поганѡвъ, котѡрыи са до Хр(с)тá, бга правдївого, навернѹли и в(ъ) негѡ
увѣрили. И тѡй винограды, црковь стѹю, ѡ(т)далъ инышимъ(ъ) дѣлательемъ,
преложѡнымъ, хр(с)тїанскимъ, жебы тымъ виноградомъ, црковю стѡю, за-
29 зв. вѣдовали и порáдокъ добрый в(ъ) цркви стѡй // чынїли, такъ напїсано в(ъ)
ев(г)лїи: «Злыхъ злѣ погубитъ ихъ и воноградъ [!] предáсть инымъ дѣлате-
лемъ(ъ), иже воздадáтъ емѹ плѡды въ временá своá».

Фал(л)
33. Называется црковь стáа голубїцею. Такъ мѡвитъ фал(ъ)мїста: «Крыль
голубїнѣ посребрѣнѣ и междорáмїа еá въ блищанїи злáта». Крыла значáтъ
вѣру и учын(ъ)ки добрыи, бо тыми, якъ двѡма крылами, црковь стáа до нба

залѣтуеть, еднѣмъ крыломъ безъ(ъ) дрѹгого трѹдно летѣти, такъ едною вѣрою, безъ(ъ) учѣнокъ не мѡжна залетѣти до нба, бо мѡвить ап(с)лъ Іаковъ: «Вѣра безъ(ъ) дѣлъ мѣртва ѣсть». И учѣнками те(ж) самѣми бе(з) вѣри не мѡжна до нба залетѣт(и), вѣдлугъ ап(ст)ла Пѡвла: «Бе(з) вѣры невозможно угодити бгу». Дла того зась напѣсано «крыль голубинѣ посребренѣ»,— сребро значѣтъ слова бжїи, приказан(ъ)а егѡ, котѡрыи црковъ стѡа захѡвуетъ. Такъ мѡвитъ(ъ) фалмїста: «Словеса г(с)дна, словеса чїста, сребро раздеженно». Далѣй напѣсано: «И междорамїа еѡ въ блищанїи злата». Злото значѣтъ любовь, котѡрую црковъ стѡа до бга маеть. Такъ мѡвить Хс в(ъ) апокаліфи: «Совѣщаю тебѣ купити ѡ(т) менѣ злото раздеженно огнемъ (тѡ есть любовь) да ѡбогатишисѡ и ѡдѣаниемъ бѣлымъ [тѡ есть цнѡтами] ⁴, облечѣшисѡ, да не явитсѡ срамотѡ наготѣ твоѣѡ». Назы//ваетьсѡ црковъ стѡа тѣломъ Хвымъ, а Хс головою цркви вѣдлугъ ап(ст)ла Пѡвла: «Тогѡ даде главу вѣше всѣѡ цркви, яже ѣсть тѣло егѡ». Бо якъ з(ъ) головы на все тѣло походи(т) и здоровъ(ъ)е, такъ ѡ(т) Ха вшелѡкїи дѡры бз(с)кїи цркви походить. Дла того в(ъ) Пѣснахъ пѣснїй ѡ Хр(с)тѣ и ѡ цркви напѣсано: «Глава твоѡ на тебѣ якѡ Кармїль гора». Вѡлосы сѹтъ мчки, бо вѡлосы стригѹтъ и гѡлатъ, такъ мчнкѡмъ за Ха члѡнки рѣзали и ѡ(т)тинѡли, ѡ нїхъ то напѣсано: «Власы твоѣ якѡ стада козиць, яже ѡ(т)крышасѡ ѡ(т) Галаада». Очи сѹтъ пр(о)рки, бо онї прїшлыи и прѣшлыи и непрїтомныи рѣчы вїдѡтъ, ѡ нїхъ то напѣсано: «Очи твоѣ якѡ ѣзеро въ Есевѡнѣ». Уста сѹтъ проповѣдники и учѣтель, котѡрыѣ слово бжѡе проповѣдѹють и людѣй вѣрѣ православноѣ и учи(н)ковъ добрыхъ(ъ) научѡють, ѡ нїхъ напѣсано: «Якѡ вѣрвѣ червлѣнна устнѣ твоѣ». Зѹбы сѹтъ(ъ) законники, бо шпѣтнаѡ ѣсть рѣчь зѹбы показѡвати, пїенкнаѡ рѣчь не показѡвати. Такъ(ъ), шпѣтнаѡ ѣсть рѣчь законникѡмъ з(ъ) монастырѡ выхѡдити и по свѣту волочїтисѡ. Пїенкнаѡ зась рѣчь, гдѣ законники в(ъ) монастыру мѣшкають, лѹдемъ свѣцкимъ не презентѹючисѡ, ѡ нїхъ то напѣсано: «Зѹбы твоѣ // якѡ стада постриженїѡ, иже изыйдѡша ѡ(т) кѹпели, лицѣмъ сѹтъ свѡщенники, бо мѣ лице умывѡемо, жебы пїен(ъ)кное былѡ, неѡшпѣченѡе». Такъ свѡщенники, гдѣ хотѡтъ слѹжбу бжїю мѣти, и кѡждѡго чѡсу повїнни спѡвѣдѹ стѡю дшѹ свою омывѡати, жебы пїенкнаѡ была, грѣхѡми не ѡшпѣченѡѡ. Ѡ нїхъ напѣсано: «Ланїты егѡ якѡ фїѡлы аромѡтъ, прозабѡющи блговѡнїѣ». Шыѡ ѣсть в(ъ) тѣлѣ црквѡномъ еп(с)кповѣ, архїеп(с)коповѣ, патрїархѡвѣ, бо онї близко Ха, головы своѣи, знайдѹются и Ха в(ъ) сѣрдцу своѣмъ носѡтъ(ъ), мѣслачи ѡ Хѣ уставїчне. Ѡ нїхъ напѣсано: «Шыѡ твоѡ якѡ столпъ слѡневъ». Пѣрсы сѹтъ(ъ) два законы, старѣй и нѡвый, з(ъ) котѡрыхъ лѹде вѣрныи наѹку збавѣнну, якъ млѣко, высисѡють, ѡ нїхъ напѣсано: «Двѣ сѣсца твоѡ якѡ двѣ млѡды блїзн(ъ)ца сернѣ, пасѡмыи въ цвѣтехъ». Рѹки сѹтъ панѡве хр(с)тїанскїи, бо рѹки борѡнатъ все тѣло ѡ(т) нѣпрїѡтѣла. Такъ(ъ) хр(с)тїанскїи панѡвѣ, царѣ, князѣ, гетманѣ, вѡевѡдовѣ и потѣнтѡтовѣ їншыи цѣр(ъ)ковъ стѹю ѡ(т) нѣпрїѡтѣлѣй, ѡ(т) поганѡвъ, ѡ(т) геретїковъ борѡнатъ, воѹючи з(ъ)

30
Ефе(с)
ѡ.

30 зв.

31 ними. **В** нихъ написано: «Рѹцѣ егѡ крѹгль златѣ, наполнены дерзости». Ноги сѹтъ ап(ст)лове, бо // ноги ходати и все тѣло на собѣ носати. Такѣ ап(ст)лове по свѣту ходили, проповѣдѹючи вѣру хр(с)тїанскую, и всю црковѣ на вѣрѣ своей збудовали и угрунтовали. **В** нихъ написано: «Лѣста егѡ столпы мрамурѡвы, основаны на степенехъ златыхъ».

Называет(ь)са црковѣ стѣа кораблемъ, а свѣтъ морем(ь), такѣ мѡвить фалмїста: «Се море великое и пространное». Далѣй мѡвить: «Ту корабле преплаваютъ».

Ма(ѡ) Написано в(ь) ев(г)лїи, же ап(ст)ловѣ в(ь) кораблѣ навѣлности морскїи носили, корабль же бѣ посреде моря влааса волнами, бѣ бо против(ь) вѣтрѣ. Учтлѣ црковными толкѹючи ведлугъ сѣнсу дхѡвногѡ тыи словѣ,

мѡремъ свѣтъ, кораблемъ црковѣ называютъ, в(ь) котѡромъ са ап(ст)ловѣ находятъ. Навѣлности морскїи значатъ неприятели видѡмыхъ, людей злых(ь) и невѣрныхъ. Вѣтеръ противный значитъ неприятели невидѡмыхъ,

дѹховъ злыхъ, котѡрыи той корабель, црковѣ стѹю, на бурливомъ морѣ свѣтовѡмъ носатъ, турбѹют(ь) и преслѣдѹютъ, для тогѡ написано: «Мнози ми скорѡми подобаетъ намъ въ царствїе бжїе внїйти». Там же в(ь) ев(г)лїи

написано: «Въ четвертую же стражу ноци иде к(ь) нїмъ Іс, ходѣ по морї».

31 зв. През(ь) тоѣ значитса, же в(ь) утра // пен(ь)ю и в(ь) преслѣдован(ь)ю црковѣ стѹю Хс ратѹетъ и ѣсть прїтомный кѡждому вѣрному члвкови, для тогѡ мѡвить през(ь) фалмїсту: «С(ь) нїмъ есм(ь) въ скорѡби, измѹ ѡ, прославлю ѡ, долготѡю днїи исполню ѡ, и явлѹ емѹ спасѣнїе моѣ». А якѡ ап(ст)ль Петръ

з(ь) Хмѣ ходилъ по морю и волнымъ zostаль ѡ(т) смѣрти, не в(ь)тонѹлъ в(ь) морѣ, в(ь) котѡромъ почаль былъ тонѹти, гды Ха на ратѹнокъ взывалъ,

мѡвачи: «Г(с)ди, спасї ма и абїе Іс простеръ рѹку ять егѡ». Такѣ все хр(с)тїане, гды в(ь) утрапен(ь)ю Ха на помѡчь взываютъ, могутъ з(ь) Хмѣ по

верху моря свѣтовѡгѡ ходити и ѡ(т) смѣр(ь)ти дочасной и вѣчной волными быти, не могутъ ихъ навѣлности моря свѣтовѡгѡ затопити. Для тогѡ мѡвить фалмїста: «Аще пойду посреде сѣни смѣртныа, не убоюса зла, яко ты съ мною еси».

Гды Хс пришѡлъ до корабля, престаль вѣтрѣ и море успокоилоса. И тепѣрь гды Хс прїдетъ до корабля црковногѡ, заразъ навѣлности морскїи, неприятели видѡмыи, и вѣтры противныи, неприятели невидѡмыи, успокоатся, котѡрыи црковѣ бжїю преслѣдѹютъ. Для тогѡ мѡ-

32 вить апѡстѡль Пѡвелъ: «Аще бгѣ съ нами, кто на ны?» //

Бе(л)- Знайдѹются еще многїе имена иншіе, котѡрыи са црковѣ стѣа называет(ь), але не хочѹ ихъ вылѣчати, жебы мѣ ласкъ вашихъ не забавилъ.

лар- До тогѡ мѡжетъ кто спытати, якаа ѣсть власть цркви стѡи, бо троѡкаа ѣсть ми(н) ѡ вла(с)ти црковно(н). еласть, една монархїа, дрѹгаа аристокрацїа, трѣтаа демокрацїа. Монархїа

ѣсть тамъ, где еденъ члвкъ крол(ь), албо цѣсарь, албо иншїй потентатъ панѹет(ь) и владнетъ всемъ панствомъ, що хочетъ, становитъ и ѡ(т)мѣнаетъ, нѣкѡгѡ не докладѡчиса. Аристокрацїа ѣсть тамъ, где многыи люде панѹютъ и владнутъ, еднакъ не все. Такїи сѹтъ князѣ албо сенѡторове, котѡрыи

якою речю посполитою сами владнуть. Демократи́а зась тамъ е́сть, где всѣ люде посполитыи пануютъ и владнуть, зобра́внися всѣ, судать когò, карають, покой и войну становать. И в(ъ) цркви стóй е́сть власть, названа монáрхiа, бо самъ еденъ Хс е́сть монáрхою, крòлемъ и головою всей цркви, ведлугъ словъ ап(с)тлскнхъ: «Тогò даде главу вы́ше всеа цркви, яже е́сть тѣло егò». Тòе жь мòвить Хс úсты Дв(д)выми: «Азь же поставленъ есмь царь ω(т) негò на(д) Си́номъ горòю стóю егò», то е́сть на(д) црквою стóю, а лóбо црковъ на // двѣ чáсти дѣлит(ъ)са. Еднá е́сть в(ъ) нòбъ невидимаа, 32 зв. триумфуючаа, дрúгаа на землiи видимаа, воюючаа, еднáкъ самъ Хс владнет(ъ) црквою невидимою триумфуючею, през(ъ) себѣ самòго зостаючiи в(ъ) нòбъ притòмне. Самъ Хс владнетъ и на землѣ црквою видòмою, воюючою, през(ъ) свойхъ слугъ преложòныхъ цркòвныхъ, ω котòрыхъ написано: «Тòй далъ е́сть, óвы úбо ап(с)лы, óвы же пр(о)рки, óвы же блговѣстницы, óвы же пáстыра и учiтела къ совершению стымъ въ дѣло служениа, въ создание тѣла Хва». Зачымъ кòждый члвкъ на свѣтъ преложòный дхòвный и свѣцкiй повиненъ судоу цркòвному на синòдахъ повшѣхныхъ повиноватиса, бо кòждый члкъ преложòный мòжетъ в(ъ) пòмыл(ъ)ку в(ъ)пáсти, а црковъ повшѣхнаа за споражен(ъ)емъ головы своей, Ха збавiтела, завше правдивую вѣру захòуетъ, нѣгды не мылаетсa, для тогò ап(с)ль Пáвель до Тiмòеа мòвить: «Да увѣси, кáко подобаетъ въ домú бжii жити, яже е́сть цркви бга жива, столпъ и утверждение исти(н)ны, котòрую истинну захòвучи, мòжемо нба доступити и тамъ навѣки жити». Амiнь. а. Ти(м) .г.

Тòе жь казан(ъ)е повѣдай в(ъ) н(д)лю девàтую по сошестви́и стго дха, где положи́ вема такòе: Корáбль же бѣ посрѣдѣ мòра влáса волнáми.// Ма(т) .дi. 33

КАЗАНЬЕ В(Ъ) НЕДЕЛЮ ДВАДЦАТЬ ШЕСТУЮ ПО СОШЕСТВИ́И СТАГО ДХА

Что сотвору яко не имамъ где обратити плодòвъ мойхъ? Лука, вi.

Кто мнòго ѣсть и мнòго п(ь)етъ, тòй не мнòго бóдетъ жити на свѣтъ, бо жолúдокъ, мнòгими пòкармами и напòами напòлненный, не мòжетъ тогò стрáвити и роспирает(ъ)са и болiтъ, потымъ боль ω(т) жолúдка по всему тѣлу росхòдит(ъ)са и дшу з(ъ) тѣла выганаетъ. Котòрыи зась люде мáло ѣдать и п(ь)ют(ъ), тыи дòлгò живуть на свѣтъ. Так, люде убòгiи, котòрiи мáло зёмныхъ мáрностей мáютъ, дòлгò живуть на свѣтъ. Богáтыи зась люде, котòрыи мнòго богáтства мáют(ъ), не мòгутъ дòлгò на свѣтъ жити, бо онi чáсто банкетуют(ъ)са, ѣдать мнòго и п(ь)ютъ и упивают(ъ)са. Такiй

33 зв. былъ оный богачъ, котó//рый облачашеся въ порфиру и вѣссонъ, веселѣся на всѣ дни свѣтло. Не могутъ и для того богатыи долго на свѣтъ жити, бо они фрасуютъ)са, жебы скърбовъ своихъ не утратили. Такій былъ оный младенецъ, до которою мовилъ Хс: «Иди продаждь имѣние твоё и даждь нищимъ». Почувши онъ тыи слова «ω(т)иде скорба, бѣ бо имѣай стажаніа многа».

Ещё и для того не могутъ богатыи долго на свѣтъ жити, бо они фрасуютъ)са, же не мають где богатства своего ховати. Такій былъ оный богачъ, котóрому зродила нѣва, тѣды онъ фрасовалъса, же не мѣлъ где збожа зобрати и ховати, и мовилъ)ъ: «Что сотворю якъ не имамъ где собрати плодотв мойхъ». На остатокъ и для того не могутъ богатыи долго на свѣтъ жити, бо они ω(т) бга ω(т)далаютъ)са, а служать маммонъ, то есть богатц(ъ)твамъ своимъ. Пр(о)ркъ Двдъ зась мовить: «Ибо удалаютъ)сиса ω(т) тебѣ погнбнуть». Южъ богатыи люде маммону, богатства свой, за бга мають)ъ, котóрымъ служать, а бга, створителя своего, покидаютъ. Такъ мовилъ Хс: «Не можете бгу работати и маммонъ». Южъ богатыи люде сѣтъ балвохвал(ъ)цами, поневажъ балвохвал(ъ)цы служили болваномъ золотымъ и серебрянымъ, ведлугъ фалмисты мовачою: // «Идошы языкъ сребро и злато». Такъ люде богатыи, лакомыи, гды служать злоту и серебру своему болваномъ то золотымъ и серебрянымъ служать. И для того не могутъ богатыи долго на свѣтъ жити, бо якъ за балвохвал(ъ)ство караль бгъ смертю прудкою илтановъ, выкореналь ихъ прудко з(ъ) свѣта, такъ) и теперь балвохвал(ъ)цовъ, людеи богатыхъ, прудкою смертю) бгъ караетъ и прудко з(ъ) свѣта ихъ выкоренаетъ.

34 Що ж(ъ) маете чинити, ω богачъ, з(ъ) богатствами вашими, котóрыи васъ животѣ дочасногю и вѣчногю позбавляютъ? Роздавайте богатства свой людемъ убогимъ, с(ъ)помагайте ихъ ялмужною стою, слухайте Иоанна Кр(с)титела, котóрый до васъ мовить: «Имѣай двѣ ризѣ, да подасть неимущему, и имѣай брашна, такожде да творить». Жебы сте шхотнѣй ялмужну убогимъ давали, покажу в(ъ) нынѣшней мовѣ моёй пожитки, котóрыи намъ ялмужна приносятъ, гды оную даемъ убогимъ. Нехай таа мова будетъ на честь бгу, ласкамъ)ъ) вашимъ на ползу дешевную.

34 зв. Пожитокъ намъ чинить ялмужна, котóрую гды даемъ убогимъ, она грѣхѣ нашѣ зглажаетъ и розпорошаетъ. Такъ мовилъ пр(о)ркъ Данїиль до Навходоносора, крола // Вавлонскаго: «Цару советъ мой да ти будетъ угоденъ и грѣхѣ своѣ мл(с)тинами разсыпи и неправды твоѣ шедротами убогихъ?»

Да(и) д. Пожитокъ есть и то ял(ъ)мужны, котóрую гды даемъ убогимъ)ъ), ω(т)-дастъ) намъ бгъ оную на страшномъ судѣ, гды всѣ люде встанутъ з(ъ) мертвыхъ и станутъ пре(д) маестатомъ Хвымъ и будутъ справоватиса, якъ жили на свѣтъ, чы злѣ, чы добре. Для того мовилъ Хс: «Егда твориши обѣдъ или вечеру, не зови другъ своихъ, ни братіа своѣ, ни сродникъ твоихъ)ъ), ни сосѣдъ богатыхъ, егда колѣи и тыи та такожде воз(ъ)зовутъ и будетъ ти воздааніе, но егда твориши пиръ, зови нищыа, маломощныа, хромыа, слѣ-

пыа и блженъ будеши, яко не имуть ти что воздати, воздасть же ти са въ воскр(с)нїе праведныхъ».

Пожитокъ и то есть ял(ъ)мужны, которую гды даемò убóгимъ, нѣгды самы не з(ъ)убóжаемо. Дознала тогò една вдовица въ Сарееѣ Сидонской, котораа по(д) часъ голоду великого кормила пр(о)рка Ілію, маючи тылко горсть муки и флашку оливы, единакъ тымъ не з(ъ)убóжала, бо нѣ мука в(ъ) начин(ъ)ю, нѣ олива в(ъ) флащѣ не уменьшилася, але завше прибывала поты, поки минуль голодъ. Такъ и теперь, кто людей убóгихъ кормить, поить и одѣваетъ и дает(ъ) имъ все, чо҃ онѣ потребуютъ, той нѣгды не з(ъ)убóжаетъ, завше будутъ у него вшелакїи достатки прибывати, прирастати и при//множатиса. Упвнаетъ насъ в(ъ) тымъ Соломонъ, мовачи: «Иже даетъ убóгимъ, не оскудѣет(ъ)».

Пожитокъ и то ест(ъ) ялмужны, которую гды даемò убóгимъ, въ памати своей бгъ тую ялмужну маеть и аггловъ до насъ посылаетъ. Дозналь тогò в(ъ) Кесарїи мѣсть Корнїлій, сотникъ войска Италійскаго, который былъ побóжный и давалъ ялмужну убóгим(ъ). Для тогò посланный былъ ѡ(т) ба до него аггль, который мовиль ему: «Млтва твоа и мл(с)тына твоа взйдѣша на памать пре(д) бгомъ». Такъ и мы буд(ъ)мо побóжными и даваймо ялмужну убóгимъ, то и до насъ пошлетъ бгъ аггловъ, которые завше будутъ стеречи насъ ѡ(т) всегò злого, и при смѣрти нашей до кождого з(ъ) на(с) будетъ аггль мовити: «Млтвы твоа и милостына твоа взйдѣша на памать пре(д) бгомъ».

Пожитокъ есть и то ялмужны, которую гды даемò убóгимъ, ѡ(т)даеть намъ бгъ оную на семь свѣтъ далеко гойнѣй, нѣжели мы даемò. Дозналь тогò Тиберїи цесарь грец(ъ)кїй, который много скарбовъ своихъ роз(ъ)далъ убóгимъ, а гды одногò часу прохожал(ъ)са в(ъ) палацу, ѡбачиль на землѣ камень, на которомъ кр(с)тъ былъ вырытый, и мовиль: «Г(с)ди, кр(с)тъ твой на чолò и на перси маемо кла/стѣ, не допрати его». И казалъ заразь знати той камень, по(д) котóрымъ др(уг)їй такїй же з(ъ) кр(с)томъ знашлї, и той казалъ знати, по(д) тымъ знашлї третїй, такъже з(ъ) кр(с)том(ъ) и той казалъ знати. По(д) тымъ третимъ великїй скарбъ, болше, нѣжь тысачу каменей злòта, знашолъ, и ѡ(т) тогò часу еще болшим(ъ) ялмужникомъ зосталъ. Яко теды цесарю грецкому Тиверїю ѡ(т)далъ бгъ на семь свѣтъ скарбы котóрыи онъ роздалъ убóгим(ъ), так(ъ) и мы гды убóгимъ будемо давати ялмужну, ѡ(т)дасть намъ бгъ оную на семь свѣтъ. И кто болше даеть, томұ болше ѡ(т)дасть, а кто менше даеть, томұ менше ѡ(т)дасть. Для тогò мовить ап(с)ль Павель: «Свай скудостїю, скудостїю пожнеть, а свай въ блгословенїи, въ блгословенїи пожнеть(ъ)».

Пожитокъ есть и то ялмужны, которую гды даемò убóгимъ ѡ(т)даеть намъ бгъ оную на ономъ свѣтъ. Дозналь тогò Евáгрїй філозофъ, который три камень злòта на ялмужну дал(ъ) Свнѣжїю, еп(с)кпови Циренскому. Свнѣжїи далъ ему записъ на себѣ, же ему Хс тое злòта на онымъ свѣтъ мѣлъ ѡ(т)дати и нагородити. Потымъ умеръ Евáгрїй, сыны его положили въ гробъ з(ъ) тымъ записом(ъ), ведлугъ розказана его. Третего дня указал(ъ)//са въ снѣ Свнѣжїю, мовачи: «Иди до гробу моєгò, озми свой записъ, бо южь ми са до-

сыть стало, юже мь тебе квитоваль на немь рукою моею власною». Свнѣжій еп(с)кпъ, зобрав(ъ)ши людей, ѡ(т)вориль гробъ и знашолъ в(ъ) рука(х) его свой записъ, на котóромъ южъ было свѣжое писмò, рукою оногò умёрлого писаное в(ъ) тын слова: «Я, Евáгрій филозòфъ, тебе, стѣйшій еп(с)копъ Свнѣжій, поздоровлаю, заплаченный мнѣ ёсть долгъ, котóрый ёсть на томъ листѣ твоёю рукою написанный; стало ми са досыть за тóе злòто, котóрое я през(ъ) тебе дáлемъ Хви бгу избавителю нашему». Яко теды Евáгрію филозòфу ѡ(т)далъ бгъ на óнымъ свѣтъ злòто, котóрое онъ далъ убóгимъ, такъ и мы, гды бóдемо давати убóгимъ злòто, срѣбро и ялмúжну иншую, такъ дасть намъ тóе бгъ на óномъ свѣтъ. Дла тогò мовить екклезіáстесъ: «Посли хлѣбъ твой на лице водъ [тò ёсть, дай убóгимъ] ^б яко въ множествѣ днй обрãщешн егò».

Пожытокъ и тò ёсть ялмúжны, котóрую гды даемò убóгимъ, самóму Хр(с)ту даемò. Дозналъ тогò Петръ мýтникъ, котóрый, обãчивши члвкà убóгого, нагòго, зналъ з(ъ) себѣ шату коштовную и далъ емý. Члкъ убóгій, не хотачй в(ъ) дорогóй // шатъ ходити, продалъ óную. Довѣдавшиса тогò, Петръ мýтникъ фрасовáлса, же ял(ъ)мúжны егò пáматка при убóгимъ не зоставáла. Теды емý пре(з) сòнъ показáл(ъ)са Хс в(ъ) егò шатъ и мовиль: «Не фрасуйса по тóй шатъ, бо съ мнѣ óную далъ, я в(ъ) ней хожу». Такъ и мы, гды убóгимъ даемò ялмúжну, любо они тóе продадуть, любо где-кòл-векъ подѣнут(ъ), не фрасуймоса ѡ тóе, бо мы самóму Хви дали тую ялмúжну. Дла тогò Хс на стрáшномъ сýдѣ бóдетъ мовити до людей милосёрдныхъ: «Понѣже сотворите единому сихъ братій моихъ мѣншихъ, мнѣ сотворите».

Пожыток(ъ) и тò ёст(ъ) ялмúжны, котóрую гды даемò убóгимъ, из(ъ)бавлаетъ насъ она ѡ(т) вѣчныхъ мýкъ пекелныхъ. Дознала тогò Монòнїа, двйца и закóнница в(ъ) Алежáндрїи, мѣстѣ егýпетско(м), котóрой стый Мака́рїй презвúтеръ продава(л) два каменъ дорогїи — гїацїнтъ и шмарáгдъ. И взáвши у ней патьсòтъ золотыхъ, роздалъ убóгимъ. А гды Монòнїа упоминаласа тыхъ дорогїихъ каменїй, онъ показáлъ ей мужей убóгихъ и мовиль: «Щто ёст(ъ) гїацїнтъ». Потымъ показáлъ невѣсты убóгыи и мовиль: «Щто ёсть шмарáгдъ». Теды Монòнїа почалá фрасовáтиса и упáла // в(ъ) хорóбу ѡ(т) великого фрасúnку, в(ъ) котóрой хорóбъ близка была южъ смёрти и вїдѣла мýки пекелныи, тмú кромѣшнюю, óгнь неугасáющїй, червь неусыпáющїй, котóрыхъ мýкъ устрáшиласа. Там(ъ) же вїдѣла аггла, яко свѣтлаго мýжа, котóрый мовиль ей: «Щ(т) тыхъ мýкъ збáвилъ тебѣ Мака́рїй, камѣн(ъ)е дорогòе купиль тебѣ, гїацїнтъ и шмарáгдъ». Поты(м) она ѡ(т) хорóбы, якъ ѡ(т) сна встáвши, почалá убóгимъ великую ялмúжну давати, котóраа пре(д) тымъ жáдному убóгòму ялмúжны дати не хотѣла. Яко теды Монòнїю девйцу и закóнницу ѡ(т) мýкъ пекелныхъ збáвили грóши, котóрыи стый Мака́рїй роздалъ убóгимъ. Такъ и мы, гды бóдемо давати убóгимъ грóши и иншыи скáрбы свой, збáвить насъ ялмúжна тáа ѡ(т) стрáшныхъ мукъ пекелныхъ. Дла тогò мовиль Тóвїа до сына своэгò: «Млстына ѡ(т) всáкого грѣхá и ѡ(т) смёрти избáвит(ъ) и не ѡстáвитъ дши итй въ тмú».

Там же,
в(ъ)
при(к).
36 зв.
с.
Юанъ
Мл(с)ти-
вы(и)
в(ъ) при-
кл(д).
своихъ.

Прóлогъ,
м(с)ца
мáрта,
днá лї.

37

Пожи́токъ и то́ е́сть ялму́жны, кото́рую гды даемо́ убо́гим(ъ), пала́ць То(в) .д.
 собѣ за о́ную в(ъ) нѣбъ буду́емъ. Дозна́л(ъ) тогѡ́ Гондофо́ръ, кро́ль индѣй-
 скѣй, кото́рый далъ мно́го ска́рбу своѣгѡ́ ап(с)лу Ѡомѡ́, жебы́ ему́ збудо-
 валь пала́ць. Онѣ́ то́е убо́ги(м) розда́лъ. По дво́хъ лѣтехъ кро́ль, верну́в-
 шиса // з(ъ) доро́ги, в(ъ) кото́рую ѣздилъ, а не ви́дачи пала́цу, далъ до ва-
 зѣна ап(с)ла Ѡому́. Тогѡ́ ча́су умерѣ́ братъ кро́левскѣй и ви́дѣлъ в(ъ) нѣбъ
 коштовный пала́ць и чу́лъ го́лосъ, же той пала́ць збудо́валъ брату егѡ́
 ап(с)лъ Ѡома́ за ял(ъ)му́жну, кото́рую далъ убо́гим(ъ). Четвертого́ дна́,
 в(ъ)ста́вши з(ъ) ме́ртвыхъ, сказа́лъ то́е кро́леви брату́ своѣму́. И в то́й часъ
 ап(с)лъ Ѡома́ з(ъ) вазѣн(ъ)а былъ вы́пущеный и вызво́ленный. Яко́ те́ды
 Гон(ъ)дофо́ру, кро́леви ин(ъ)дѣйскому, ап(с)лъ Ѡома́ з(ъ)будо́валъ пала́ць
 в(ъ) нѣбъ за ска́рбу кро́левскѣй, кото́рый розда́лъ убо́ги(м), такъ и мы́, гды
 бу́демо убо́гимъ ска́рбы и ма́етности свой розда́вати, побуду́емо собѣ за́ тое
 в(ъ) нѣбъ пала́цы коштовныи, в(ъ) кото́рых(ъ) навѣ́ки бу́демо жи́ти, а до тѣхъ
 пала́цовъ нѣсныхъ запрова́дять насъ лю́де убо́гѣи, кото́рымъ даемо́ мы́
 ял(ъ)му́жну, запрова́дат(ъ) насъ тамъ, гды скончимо́ тепѣрешнее жи́тѣе на-
 ше доча́сное. Дла тогѡ́ мо́вит(ъ) до насъ Хс: «Сотвори́те собѣ дру́зи ѡ(т) ма-
 ммѡ́ны неправды, да егда́ ѡскудѣ́ете, прѣ́имуть вы́ въ вѣ́чныа кро́вы».

37 а.
 В(ъ)
 жи́тѣи
 с. ап(с)ла
 Ѡома́.

Лу(к)
 .si.

Пожи́ток(ъ) е́сть и то ял(ъ)му́жны, кото́рую гды даемо́ убо́гимъ, бога́ц-
 тва и ска́рбы свой пре(з) убо́гих(ъ) до нѣа ѡ(т)сыла́емо и в(ъ) нѣбъ хова́емо.
 Так(ъ) мо́вилъ Хс: «Сокрыва́йте же сокрови́ща свой на нѣсѣ // иде́же нѣ 38
 че́рвь, нѣ тла́ тлѣ́тъ, иде́же та́тѣе не по(д)копы́вають, нѣ кра́дутъ».

На и́ншомъ мѣ́сту мо́вилъ Хс: «Иди́ продаждь имѣ́нѣа своа́ и разда́й
 ни́щи(м) и имѣ́ти има́ши сокрови́ще на нѣсѣ». А гды скончимо́ тепѣрешнее
 жи́тѣе наше доча́сное, дшѣ́ нашѣ до нѣа по́йдуть на мешкан(ъ)е, где ска́рбы
 нашѣ зна́йдуют(ъ)са. Дозна́лъ тогѡ́ стѣй Іоа́нъ Мл(с)тивый, патрїарха Але-
 ѡ́ан(ъ)дрѣйскѣй, кото́рый, даючы́ убо́гимъ ска́рбы свой, до нѣа ѡ(т)сылалъ и
 в(ъ) нѣбъ хова́лъ, а гды умерѣ́, в(ъ) то́й часъ прп(д)бный Са́ви(н), за́конникъ
 в(ъ) Алеѡ́андрѣи, былъ в(ъ) захви́чен(ъ)ю и ви́дѣлъ деви́цу свѣ́тлую, я́къ
 слнце, кото́раа вѣ́нецъ, з(ъ) ли́ста оли́внѡ́ уплѣ́теный, на голо́вѣ своѣ́й мѣ-
 ла. И взавши́ за ру́ку стго́ Іоа́нна, прова́дила до црѣ́ нѣ(с)ного, бга́ всемо-
 гу́чогѡ́, жебы́ в(ъ) нѣбъ ме́шкалъ, где ска́рбы егѡ́ розда́ныи убо́гимъ зна́й-
 дуютса. А та́а двца́ была́ милосѣ́рдѣе. Так и мы́, гды скончимо́ жи́тѣе наше
 доча́сное, на то́й часъ милосѣ́рдѣе наше ѡ́свѣ́ченое лю́демъ убо́гимъ, я́ко́
 деви́ца свѣ́тлаа, вѣ́нцемъ, з(ъ) ли́ста оли́внѡ́ учинѣ́нымъ, приѡ́здѡ́бленаа,
 дшѣ́ нашѣ ѡ́змет(ъ) и запрова́дит(ъ) до црѣ́ нѣ(с)ного вседержи́теля, жебы́ тамъ
 же в(ъ) нѣбъ зна́йдова́лисa, где ска́рбы нашѣ розда́ныи убо́гимъ зна́йдут-
 ют(ъ)//са. Дла тогѡ́ мо́вилъ Хс: «Иде́же бу́детъ сокрови́ще ва́ше, ту бу́детъ 38 зв.
 и ср(д)це ва́ше».

Пате-
 ри(к)
 в(ъ)
 жи́тѣи с.
 Іоа́на
 Мл(с)-
 тиво(г).

Зачѣ́м(ъ) ла́рмо са́ фрасу́ешъ, бога́чу, же не ма́ешъ где збо́жа своѣ́го хо-
 ва́ти и мо́вишь: «Что́ сотворю́ я́ко́ не има́мъ гдѣ́ собра́ти пло́дѡвъ моѣ́хъ?»

Повѣненъ еси тоѣ збѣже давати убѣгимъ, то презъ нѣхъа зпровѣдишь до
нѣба и вѣ нѣбѣ сховаешъ збѣже свое и побудѣешь гѣмна свой. Але нерозѣмъ
не поступѣешь, богачу, гдѣ мѣвишь: «Разорѣ житница моѣ и бѣлша сожѣжду
и соберѣ ту всѣ жѣта моѣ и благѣа моѣ и рекѣ душѣ моѣй. «Дѣше, имѣши
мнѣга блѣга, лежѣща на лѣта мнѣга, почивѣй, яждь, пѣй, веселѣса». Що жѣ
тобѣ ѡ(т)казѣль бѣгъ на тѣе словѣ? ѡ(т)казѣль: «Безѣмне, в сѣю ношѣ(ъ) дѣшу
твоѣю истажутъ ѡ(т) тебѣ, а ѣже уготѣва кому бѣдетъ».

Нерозѣмне поступѣлесь и тѣ, богачу, котѣрому Хс мѣвилъ: «Идѣ про-
дѣй имѣнѣа своѣа и раздѣй нѣщымъ». Ты, почѣвши тѣе словѣ, прѣскѣрбень
былъ еси, же мѣлесь стажѣнѣа мнѣга, бо и тобѣ ѡ(т)казѣль Хс: «Удѣбѣе
велѣ(ъ)бѣду и сквѣзъ иглини ѣха прѣйтѣ, нѣжели богѣту вѣ(ъ) цр(с)тѣе бѣже
вѣ(ъ)нѣйтѣ».

Нерозѣмне поступѣалесь и тѣ, богачу, котѣрый ѡдѣѣлесь са вѣ(ъ) пор-
фѣру и вѣ(ъ) вѣссонъ, веселѣса на всѣ днѣ свѣтло, а Лѣзаревѣ убѣгому ѡдро-
39 бѣнѣ(ъ), // пѣдающѣхъ зѣ(ъ) стѣлу твоѣго, не казѣлесь дѣа пожѣвенѣ(ъ) дѣти,
бо на твоѣ(м) грѣбѣ такѣй зѣ(ъ) еѣ(г)лѣа нагрѣбокъ напѣсано: «Умрѣ же и бо-
гѣчъ и погрѣбѣша егѣ и вѣ ѣдѣ возвѣль ѣчи свой сѣй вѣ(ъ) мѣкахъ».

ѡ немѣлосѣрднѣй богачу, тепѣрь прѣпоминаѣешъ собѣ и кѣешъса, ѣле
ѣжѣ невчѣсь, ѣжѣ по смѣрти, ѣжѣ вѣ(ъ) пѣклѣ зостаѣчѣ, кѣешъ(ъ)са, же на
свѣтѣ живучѣ, не хотѣлесь милосѣрдѣа убѣгимъ ѡсвѣдчѣти. Мѣшкаѣчи вѣ(ъ)
пѣлацу прѣсвѣтломъ, Лѣзара, вѣ(ъ) гнѣ прѣ(д) ворѣтами лежѣчѣго, не казѣ-
лесь вѣ(ъ) двѣрѣ своѣй пустѣти. ѡдѣѣѣѣчѣса вѣ(ъ) порфѣру и вѣссонъ, не хо-
тѣлесь ѡдѣждею пѣдлою Лѣзара нагѣго прѣѣдѣти. Зажѣѣѣѣчѣи вѣмыслѣ(ъ)-
ныхъ потрѣвѣ роскѣшнѣхъ, не казѣлесь ѡдробѣнами, зѣ(ъ) стѣлу твоѣго пѣ-
дающѣми, Лѣзара голѣдного накормѣти. Упѣѣѣчѣса кошѣтѣвнѣми напѣами
розмаѣтѣми, не казѣлесь водою прѣгнѣчѣго Лѣзара напѣити. Слѣхаѣчи
музѣки весѣлои, на всѣ днѣ веселѣчѣса свѣтло, Лѣзара смѣтнѣго не тѣлко
учѣнкомъ, ѣни слѣвомъ дѣбрѣмъ(ъ) не хотѣлесь(ъ) потѣшити и увеселѣти.
Мѣѣѣчѣи слѣгѣ достѣтокъ, не дѣлесь Лѣзаревѣ убѣгому и хѣрому наймѣнша-
гѣ послѣшнѣка, жѣбѣ емѣу послѣговѣль вѣ(ъ) убѣствѣ и вѣ(ъ) хорѣбѣ егѣ.
39 зв. ѡто (ж) тепѣрь, немѣлосѣрднѣй богачу, вѣ(ъ) мѣкахъ пекѣ//лнѣхъ зостаѣчѣ,
ѣжѣ и ты милосѣрдѣа потрѣбѣешь и мѣвишь до Аврѣама: «ѡ(т)чѣ Аврѣаме,
помѣлуй ма и послѣ Лѣзара, да ѡмѣчѣть конѣцъ пѣрста своѣгѣ вѣ(ъ) водѣ и
устѣдѣть язѣкъ мѣй, ѣкѣ стрѣжду вѣ(ъ) плѣмени сѣмъ». Але тобѣ, ѣкѣ немѣ-
лосѣрднѣму, нѣхѣтѣ не хѣчетъ милосѣрдѣа ѡсвѣдчѣти и Аврѣамъ(ъ) тобѣ ѡ(т)-
казѣль: «Чѣдо, помѣни ѣкѣ воспрѣ(л) еси блѣгѣа вѣ(ъ) животѣ твоѣмъ, и
Лѣзарѣ такожде злѣа нѣжѣ же здѣ утѣшѣетса, тѣ же стрѣждѣши».

Жѣбѣ тѣды не потѣ(ъ)кѣло и насъ тоѣ, що поткѣло ты(х) богѣчѣвѣ немѣ-
лосѣрднѣхъ, бѣдмо милосѣрднѣи на людѣй убѣгѣхъ, роздѣѣѣймо имъ бѣ-
гѣцѣтва своѣ, рѣтѣѣймо ѣхъ вѣ(ъ) убѣствѣ, вѣ(ъ) утѣпѣнѣю. За тоѣ рѣтѣнѣку бѣжѣ-
го вѣ(ъ) стрѣшнѣй часѣ смѣрти нѣшей и вѣ(ъ) дѣнь стрѣшнаго сѣда дознѣемо,
вѣдлугъ ѣалмѣсты мѣѣѣчѣго: «Блѣжѣнъ разѣмѣѣѣа на нѣща и убѣга вѣ(1)
дѣнь лѣгѣ избѣѣѣѣѣ и гдѣ». Амѣнъ.

Тѣе казѣнѣ повѣдѣй вѣ(ъ) н(д)лю двѣнадѣцѣтую по сошѣствѣи стѣго дѣа, гдѣ положѣ
ѣѣма такѣ: Слѣшѣѣѣѣѣ же юнѣша слѣво, ѡ(т)ѣде скорбѣа, бѣ бо имѣѣа стажѣнѣа мнѣга.
Ма(ѣ). ѣѣ.

Тое жъ казанье повѣдай в(ъ) н(д)лю двѣдцать в(ѳ)ру по сошестви стѣго дха, где положи ема такоє: Члвкъ нѣкїй бѣ богать и облачашеса в(ъ) пор(ъ)фіру и виссонь, веселѣса на всѣ дни свѣтло. Лу(к). 11. //

40

Тое жъ казанье повѣдай в(ъ) н(д)лю три(д)цѣтую по сошестви стѣго дха, где положи ема такоє: Он(ъ) же слышавъ сѣ прискорбень бысть, бѣ бо богать зѣло. Лука, 11.

КАЗАНЬЕ В(Ъ) НЕДЕЛЮ ТРЕТЮЮ ВЕЛИКОГѠ ПОСТА

Иже хощеть по мнѣ ити, да ѡ(т)вержѣтса себѣ и возмѣтъ кр(с)тъ свой и по мнѣ градѣтъ. Ма(т) . 11.

Слушне я учиню, гды буду мовити дна нынѣшнего ѡ крстѣ стѣомъ, бо в(ъ) нынѣшнемъ е(в)г(л)їи, которое чытано было на лутургїи бж(с)твенной, научаетъ нас Хс, абы смо, взавши крстѣ, шли за нимъ, и мовитъ: «Иже хощет(ъ) мнѣ ити, да ѡ(т)вержѣт(ъ)са себѣ и возмѣтъ кр(с)тъ свой и по мнѣ градѣтъ». На иншомъ мѣстцу Хс мовитъ: «Иже не прїимет(ъ) кр(с)та своѣго и въ слѣдъ менѣ градѣтъ, нѣсть менѣ достѣин(ъ)». // Еднакъ не ѡ матерїалномъ крстѣ, 53 который бываеть з(ъ) злѣта, з(ъ) срѣбра, з(ъ) дѣрева албо з(ъ) иншой матерїи учыненый, але ѡ дховном(ъ) крстѣ, ѡ добровѣльномъ для Ха утрапеню маю пре(д)савзѣт(ъ)е мовити и хочю троѣкїй крстѣ дховный показати, которымъ трохъ непрїателей дѣшных(ъ) — свѣтъ, тѣло и злѣго дѣха — можемѡ звѣтажити. Ха збавїтѣла ѡ помѣчь прошю, ласкъ ваши(х) ѡ слухан(ъ)е.

Першїй крстѣ дховный ѣсть убѣзство для Ха добровѣльное, которое выхвалѣл(ъ) Хс, мовачи: «Блжѣни нищыи дхомъ, якѡ тѣхъ ѣсть цр(с)тво нб(с)ное». Троѣкое убѣзство ѣсть, едни люде убѣгїи сѣтъ дхомъ, которыи любо мають богѣцтва, еднакъ не хотѣтъ мѣти и ср(д)ца до нихъ не прикладѣють. Такъ убѣгїи сѣтъ зѣконники, бо ѡнї любо мають маѣтности, достѣтки, ѡ(т) побѣжныхъ людѣй надѣны, еднакъ тыхъ богѣцтвѣ не прѣгнут(ъ) мѣти для своѣи влѣсной, хїба для ѡбщей потрѣбы и ср(д)ца до нихъ не прикладѣють, ведлугъ фалмїсты: «Богѣтство аще течѣтъ не прилагѣйте ср(д)ца». Дрѣгїи люде сѣтъ убѣгїи скѣткомъ, которыи нѣчѣго не мають, але хотѣтъ мѣти и богѣтыми бѣти. Такїй былъ в(ъ) Іер(с)лїмѣ члвкъ хрѣмый, который пре(д) двѣрми црковны//ми людѣй просїлъ ѡ ялмѣжну, але емѣ ап(с)ль Петръ мѣсто ялмѣжны далъ нѣги, мовачи: «Срѣбра и злѣта нѣсть у менѣ, но ѣже имамъ, се тї даю въ имѣ Ис Ха Назорѣа, востѣни и ходї». Иншыи люде убѣгїи сѣтъ и скѣткомъ и дхомъ, которыи нѣчѣгѡ не мають и не хотѣтъ мѣти. Такїи были ап(с)тлове, которыи всѣ маѣтности свой покида-

Дѣл(н)
. 11.
53 зв.

Ma(о) ли и не хотѣли мѣти, але за Хмъ пошли. Такъ мовиль ап(с)ль Петръ до Ха: .оі. «Се мы оставихомъ вса и въ слѣдъ тебѣ идѣхомъ». Которыи люде сѣуть убѣ- пере(д) бгомъ важить и не великаа за негѣ бѣдетъ ѡ(т) бга нагорѣда, бо тоѣ убѣзство ѣсть поневольное, а бгъ кажетъ, жебы смо з(ъ) доброй воле ему служили, такъ мовить Хс: «Аще кто хѣщеть въ слѣдъ мене ити, да ѡ(т)вер- .сі. жѣт(ъ)са себѣ и возметъ крѣсть свой и по мнѣ градѣтъ». Которыи зась люде убѣгги сѣуть и скѣткомъ и дхом(ъ), же нѣчѣго не мають и не хотѣтъ мѣти, убѣзство тоѣ мноѣго пере(д) бгомъ важить и велика за негѣ ѡ(т) бга бѣдетъ заплаѣта, бо то ѣсть убѣзство добровольное. Такъ мовиль Хс до ап(с)тловъ добровольне убѣгихъ: «Егда сѣдетъ снѣ члческѣй на пр(с)толѣ славы своѣа, тогда и вы сѣдете на дванадесати престѣлахъ, судѣще дванадесѣтъ колѣна 54 Израилева». //

Тѣй крѣтъ дховный, убѣзство добровольное, маемо и мы взѣти и за Хмъ ити, заховѣючи Хвы приказана, то звѣтажимо тым(ъ) крѣтомъ дховнымъ свѣтъ, который са въ богацтвахъ кохѣеть, не вѣдаючи, же людемъ шкѣдатъ. Взмѣте собѣ двѣ ваги, на еднѣй вазѣ положѣте злѣто, албо срѣбро, албо грѣши, албо що-колвекъ з(ъ) богацтвѣ, таа надѣль нахѣлитъса, дрѣгаа зась вага нехѣй бѣдетъ порѣжнаа, таа догорѣ поднесѣтъса. Такъ и людеѣ злѣто, срѣбро, грѣши и богацтва иныи надѣль до пѣкла нахѣлають, убѣгги зась люде, которыи нѣчѣго не мають, догорѣ на нѣбо подносѣтъса и нѣба досту- пуютъ, которѣго нѣба жебы смо и мы доступѣли, не уганѣймѣса за богацтва- ми, але кохѣймѣса в(ъ) убѣзствѣ добровольном(ъ). До тоѣо мають богатыи люде вѣдати, же онѣ сѣуть убѣгими, а убѣгги сѣуть богатыми. Дла тоѣо бо- гатыи сѣуть убѣгими, бо онѣ ещѣ болше богацтва прагнутъ мѣти, якъ бы нѣ- чѣго не мѣли и нѣгды богацтвами не насыѣтѣтъса. Такъ мовить Соломонъ: «Адѣ и погѣбель не насыѣаютьса, тако же ѣчи члч(с)кѣи не сѣтъ». И дла то- гѣо богатыи сѣуть убѣгими, бо онѣ не мают(ъ) богацтвѣ дховныхъ, цнот(ъ) и 54 зв. добрых(ъ) // учѣнкѣвъ. До такоѣо члвѣка мовить стѣй Иѣанъ Бгословъ в(ъ) Апо(к) Апокаліѣфи: «Ты глѣши якѣо богаты есмѣ и ѡбогатѣхъса и ничѣо же требѣю и не вѣси, яко ты еси ѡкаѣнен(ъ) и мнѣй и нищѣъ». .г.

Еще и дла тоѣо богатыи сѣуть убѣгими, бо не мають в(ъ) собѣ мешка- ючѣго бга, вѣдлугъ словъ Хвыхъ: «Тако собираѣй себѣ, а не в(ъ) бга бо- гатѣа».

Убѣгги зась люде сѣут(ъ) богатыми дла тоѣо, бо онѣ жѣдноѣо богацтва не хотѣтъ мѣти, якъ бы вшелѣкѣи богацтва мѣли, ѡ таки(х) людехъ мовить Б. Ко(р) ап(с)ль Пѣвел(ъ): «Нѣчѣо же имѣще, а всѣа содержѣще». И дла тоѣо убѣгги сѣуть богатыми, бо онѣ в(ъ) ср(д)цу своѣмъ скарбѣ дховный, цнѣты и добрыи .с. учѣнки мають, который скарбѣ споминалъ Хс, мѣвачи: «Блгѣй члвкѣ ѡ(т) блгѣгѣо сокровѣща сѣрдца своѣгѣо износѣтъ блгѣе». Ещѣ и дла тоѣо убѣгги сѣуть богатыми, бо мають бга в(ъ) собѣ мешкаючѣго, которѣго любѣтъ, вѣд-

лугъ ап(с)ла Іоанна, мовѣчого: «Пребываай в(ъ) любви, в(ъ) бзѣ пребыва-
ет(ъ) и бгъ в(ъ) немъ пребываетъ».

а.
Іоан(ч).
д.

Другій крсть дховный ёсть чистость, которую залѣцалъ Хс, мовачи:
«Блжени чистыи ср(д)цемъ, яко тыи бга узрѣтъ». Трѣака ёсть чистость,
бо едны люде чисты сѣтъ на тѣлѣ, а нечисты на дшѣ, которыи грѣхѣ телес-
ного не чинили, але зезволили на грѣхѣ телесный. Такъ мовиль // Хс: 55
«Аще возрѣтъ на женѣ вѣеже вожделѣти ей, ужѣ любодѣйствовѣ с(ъ) нею
въ ср(д)ци своѣмъ». Другіи люде ч(с)тыи сѣтъ на дшѣ, а нечистыи на тѣлѣ,
которыи(м) гвалтомъ чистость ѡ(т)нѣто, а они на той учѣнокъ не зезвалѣли.

Иныи люде чистыи сѣтъ и на дшѣ и на тѣлѣ, которыи грѣхѣ телесного не
чинили и не зезволѣли на грѣхѣ телесный. Такую чистость и мы повинни смо
заховѣти, не тылко грѣхѣ телесного не чинити, але и не зезволѣти на грѣхѣ
телесный и помысловъ нечистыхъ до ср(д)ца нашегѣ не маемо припускѣти,
бо Хс ганилъ жидѣвъ, которыи тѣло ѡчищѣли, а ср(д)це мѣли нечистое,
и прировнѣлъ ихъ до кѣбка и мѣсы, мовачи: «Гѣре вамъ, книжницы и фари-
сѣе, лицемѣры, яко ѡчищѣете внѣшнее стеклѣницы и блюда, внутрѣду же 56
сѣтъ полны хищѣнѣа и неправды. Фарисѣю слѣпый, ѡчистѣи прѣж(д)е внутр-
нее стеклѣницы и блюда, да бѣдет(ъ) и внѣшнее има что(с)».

Ма(ѣ).
кг.

Тѣи другій крсть дховный, чистость, еслѣ заховѣемо, мѣжемо тѣмъ
кр(с)томъ звѣтажити тѣло, которое са кохѣетъ в(ъ) грѣхѣ телесномъ нечист-
томъ. Дла того на свѣтѣ розмайти нарѣды розмайте вшетѣчниковъ и чу-
жолѣжниковъ за грѣхѣ телесный нечистый карѣли, жидѣ чужолѣжниковъ
камѣнамъ забѣали, егѣптѣне тысѣчу плѣгъ рѣзками чужолѣжникомъ давѣ-
ли. Араповѣ чу//жолѣжниковъ стинали, индѣйчиковѣ вѣшали, греки чужо-
лѣжника и чужолѣжницу, в(ъ) мѣхѣ ремѣнный зашѣвши, в(ъ) морѣ албо
в(ъ) рѣкѣ глубѣкую в(ъ)пускали. Римлѣне чужолѣжниковъ живыхъ в(ъ)
земтѣ закоповали, тыи жѣ римлѣне зхиливши двѣ дѣрева надѣлѣ, привѣ-
зѣли чужолѣжниковѣ ногѣ еднѣ до едного дѣрева, другѣю до другого, по-
тѣмъ пустѣли тыи дѣрева, которыи на двѣ чѣсти чужолѣжника роздѣрли,
такъ же и чужолѣжницу карѣно. В(ъ) старѣом(ъ) законѣ бгъ розказѣлъ,
жебѣ невѣстѣ, у мѣжа своѣго подеизрѣной, даль сщѣнник(ъ) в(ъ) црквѣ во-
ду клѣтую ѡбличѣнѣа пѣти. Еслѣ невѣнна былѣ невѣста мѣжеви своѣму, нѣ-
чѣгѣ ей водѣ таа не шкодѣла. Але еслѣ мѣжа своѣго здрадивши, з(ъ) иншимъ
чужолѣжство попѣлнила, ѡ(т) водѣ клѣтой чрѣво ей надѣлѣло и распѣклѣло.
И в(ъ) новѣомъ законѣ Хс даль такѣе приказѣн(ъ)е, жебѣ мѣжѣ нѣгды не кѣ-
даль женѣ своѣи, хѣба дла чужолѣжства, «иже аще пѣститъ женѣ своѣю,
рѣзвѣ словесѣ прѣлюбѣдѣйна и ѡжѣнитѣса иною, прѣлюбѣ творитъ».

Корне(л),
а па(т).
на лд.
Бы(т).
55 зв.

Чѣслѣ. ѣ.

Чужолѣжницами назывѣются дши людѣи невѣр(ъ)ныхъ и грѣшныхъ,
бо они, бга покѣнувши, удаѣются до дѣавѣла и егѣ волю чѣнѣтъ. Были та-
кими чужолѣжницами двѣ мѣствѣ // Самѣрѣа и Иер(с)лѣимъ, которыи ѡставив-
ши правдѣвогѣ бга своѣгѣ, удалѣса до бговъ фал(ъ)шивыхъ, болвѣанѣвъ
Ассѣрѣйскихъ, в(ъ) которыи(ъ) дѣавѣлы мѣшкали и людѣи мѣвою своѣю зво-
дѣли. Дла того мѣвитъ бгъ до пр(ѣ)рка Иезекѣила: «Двѣ женѣ свѣта дшѣры 56

Иезе(к).
кг.

матере еди́ноа». Дáлѣй мóвѣтъ: «Имена же ѡма Самáрїа, ѡ́лла, Іер(с)лимъ, О́лїва». Дáлѣй мóвѣтъ бгъ: «Соблудї ѡ́лла ѡ(т) менѣ и во ложї похоти своа къ ассурїомъ, приближающимса еи». Дáлѣй мóзѣтъ: «И видѣ сестра еа О́лїва и разсыпа возложенїе своѣ пáче еа и блуженїе еа пáче блуженїа сестры своѣа, умножї къ сынóмъ Ассурїйскимъ». И за тоѣ чужоло́жство покїнуль бгъ и ѡ(т)трутилъ ѡ(т) себѣ тыи два нáроды — їлскїй, котóрый мѣшкаль въ Самáрїи, и їудскїй, котóрый мѣшкаль въ Іерусалїмъ, и караль тыи два нáроды войною, спустошен(ь)емъ, невóдею и пла́гами ѡншыми.

Трѣтїй крестъ дхóвный ѣсть послушанїе, котóрое самъ Хс заховаль, вѣдлугъ ап(с)ла Пáвла, мовáчого: «Послушливъ бывъ дáже до смѣрти». Послушанїе маѣтъ быти прúдко, жебы смо прúдко чынили, що нам(ь) ка́жутъ. Такъ были Петръ и Андрѣй послушныи, котóрыи ловїли рыбы в(ь) мóрь Галїлѣйскомъ, а гды ихъ заволаль Хс до себѣ на ап(с)лство, мовачи: «Градѣта по мнѣ и сотворú вы ловца члвкомъ», они // зáраз(ь), покїнувши сѣти свой, пошли за Хмъ, я́ко написано: «Онї же абїе ѡставл(ь)ше мрѣжа по нѣмъ идóста».

Маѣтъ быти послушанїе веселое, жебы смо веселымъ ср(д)цемъ чынили тоѣ, що намъ роскáзано. Веселачїса ѡ(т)правоваль послушанїе Іоáнъ Кр(с)титель, ѡ котóромъ написано: «Имѣаї невѣсту [црковъ], жених(ь) ѣсть [Хс], а дрúгъ жениховъ [Іоáнъ Кр(с)титель] ° стоа и послушаа егѡ, радостїю радуется за глась жениховъ». Маѣтъ быти послушанїе достатѣчное, жебы смо достатѣчне все учынили, що намъ ка́жутъ, нѣчóго не ѡпускаючи.

Исход(д), кд. Такъ мóвили їлтáне до Моусѣа: «Вса словеса я́же гла г(с)дь, сотворимъ и послушаемъ».

Маѣтъ(ь) быти послушанїе статѣчное, жебы смо статѣчне óное ѡ(т)правовали през(ь) в(ь)вѣсь часъ, котóрый намъ назначено. Такъ мóвилъ бгъ до їлтáнѡвъ: «Кто дастъ ср(д)це ихъ быти в(ь) нїхъ, яко же боатїса менѣ и снабдѣти вса заповѣди моа, и въ вса дни да блго бóдетъ їмъ».

Мѣймо и мы трѣтїй крестъ тої дхóвный, послушанїе, бóд(ь)мо въ послушанїи прúдкими, веселыми, достатѣчными и статѣчными, то звѣтажимо ты(м) крестóмъ дхóвнымъ злóго дúха, котóрый ѣсть непослушный бгу и емú протївїтсá. Бгъ мóвѣтъ до члвка: «Не бóдешъ ѡныхъ бо//гóвъ мѣти, развѣ менѣ». А злїй дхъ ка́жетъ ѡншихъ богóвъ члвковъ мѣти и самъ бóг(м) назывáетсá. Такїхъ богóвъ, злїхъ дúхов(ь), фалмїста спомїнаѣтъ, мовачи: «Всѣ бóзы—языкъ бѣсовъ». Бгъ мóвѣтъ до члвка: не крадь. А злїй дхъ мóвѣтъ: крадь. Бгъ мóвѣтъ: не забїаї. А злїй дхъ мóвѣтъ: забїаї. Бгъ мóвѣтъ: не свѣдчъ фалшїве. А злїй дúхъ мóвѣтъ: свѣдчъ фалшїве. Бгъ не ка́жетъ присагáти несправедлїве и мóвѣтъ: «Не взываї ѡмени гда бга твоѣгѡ в(ь)суе». А злїй дúхъ мóвѣтъ: «Взываї ѡма гда бга твоѣгѡ в(ь)суе». Бгъ мóвѣтъ: «Чти ѡ(т)ца твоѣгѡ и матеръ». А злїй дúхъ мóвѣтъ: «Не чти ѡ(т)ца твоѣгѡ и матерѣ». Бгъ мóвѣтъ: «Шанúй днь стýй». А злїй дúх(ь) мóвѣтъ: «Не шанúй дна стóгѡ».

Бгъ мѡвитъ): «Г(с)ду бгу твоѣму поклонѣшиса и томѹ единому послужиши». А злыѣ дѹхъ не хѡчетъ бгу кланатиса и служити, але хѡчетъ, жебы емѹ бгъ кланалъ)са и служилъ, бо Хс бгъ нашъ гды постилъ) на пѹщи, на той часъ дѹхъ злыѣ з(ъ)покушалъ) Ха бга, в(ъ)провадилъ егѡ на горѹ высѡкую и показалъ емѹ вса царствѣя мѣра и славу ихъ и мѡвилъ емѹ: «Сѣа

Ма(а)
.д.

Дла тогѡ злыѣ дхъ сатаною, протѣвникомъ называється, же непослѹ//шныѣ естѣ бгу и емѹ завше протѣвительса. И самъ Хс назвалъ сатаною, протѣвникѡ(м) злого дѹха, мѡвачи: «Видѣхъ сатанѹ якѡ молнѣю съ нбсѣ спадша».

57 зв.

Тогѡ злого дѹха непослѹшногѡ мѡжемо звѣтажити крестѡмъ) дхѡвнымъ, послушанѣемъ, бо видѣлъ пр(о)ркъ Іезекіиль чѣри звѣрата и при нихъ кола. Шо чынѣли звѣрата, тоѣ и кола чынѣли; звѣрата поступовали, и кола поступовали; звѣрата подносилися, и кола подносилися; звѣрата стали, и кола стали. Знакъ то былъ) послушенства, которѡе мы повинни смо захвати. Шо намъ кажетъ бгъ чынѣти, тоѣ чынѣмо, а чогѡ чынѣти не кажетъ, тогѡ не чынѣмо.

Іезе(к)
.д.

Тымъ троакимъ крестѡмъ дхѡвнымъ законники звытажаютъ) трѡхъ непрѣтелей дѹшныхъ. бо они идѹтъ за Хр(с)тѡмъ, заховѹючи приказанъ)а Хвы и присагаютъ на убѡство добровѡльное и тымъ кр(с)тѡмъ дхѡвнымъ з(ъ)вытажаютъ) свѣтъ, которѣй за богацствами са уганаетъ. Присагаютъ зако(н)ники чѣстѡсть захвати до смѣрти своѣи и тымъ крстѡмъ дхѡвнымъ з(ъ)вытажаютъ тѣло своѣе, склѡнное з(ъ) прирѡжена до грѣхѹ телѣсногѡ нечѣстогѡ. Присагаютъ законъ(ъ)//ники захвати послушенство старшѡму своѣму и братѣи своѣй и тымъ) крстѡмъ) дхѡвнымъ) з(ъ)вытажаютъ злого дѹха непослѹшногѡ. Дла тогѡ прировнаю я кождѣй монастырѣ до вежи Антиѡховоѣ, бо Антиѡхъ, крѡль сурѣйскѣй, будовалъ вежи дереваныѣ на слонахъ, а на кождѡй вежи было тридцать и два жолнѣровъ, которѣи на войнѣ непрѣтелей забѣали. Такъ в(ъ) монастырѣ знайдѹютъ)са жолнѣре Хвы, законники, которѣи войнѹ точатъ з(ъ) непрѣтелями дѹшевными и ихъ з(ъ)вытажаютъ. Такогѡ воѣна спомѣнаетъ ап(с)толь Павель, мѡвачи: «Постраждѣи якѡ добръ воѣнъ Хвъ».

58

а.
Ма(к) .д.

Прировнаю я монастырѣ до кона Троанского, которѡго греки учинѣли з(ъ) дѣрева на кштальтѣ гѡры великого и великое воѣско в(ъ) немъ замкнули и написали з(ъ)вѣрху: «Шфѣра богѣнъ Мѣнервѣ». А сами, ѡд(ъ) мѣста ѡдступѣвши, скрылиса. Троане тогѡ кона до мѣста в(ъ)провадѣли якъ ѡфѣру, богѣнъ своѣй Мѣнервѣ даную, не вѣдаючи, же тамъ в(ъ)нѹтрѣ сѹтъ жолнѣре грецкѣе, которѣи потѣмъ в(ъ)ночѣ, з(ъ) кона вышедши, мѣсто Трѡю огнемъ и мечѣмъ з(ъ)бѹрыли. Такъ в(ъ) монастырѣ кождѡмъ крѣпотъ)са жолнѣре Хвы, законники, которѣи // троакимъ крстѡмъ дхѡвнымъ), якъ ѡрѹжіемъ), трѡхъ непрѣтелей дѹшныхъ з(ъ)вѣтажаютъ и панъ)ство ихъ бѹрятъ. И мы, православныѣ, тымъ крстѡмъ дхѡвнымъ троакимъ, якъ ѡрѹжіемъ), мѡжемо трѡхъ непрѣтелей дѹшны(х) звѣтажити и по тымъ звѣтазтвѣ в(ъ) нбѣ навѣки триумъ)фѡвати. Амѣнь.

58 зв.

Вѣр-
гѣл(ъ),
кни(г)
.д.

Тое жь казан(ь)е повѣдай на всѣхъ стѣхъ в(ъ) и(д)лю пѣрвую по сошѣствіи стго
Ма(ѳ) дха, где положи ѳема такое: Иже не прійметъ креста своѳго и вслѣдъ менѣ градѣтъ,
нѣсть менѣ достѳиннѣ.

КАЗАНЬЕ В(Ъ) НЕДЕЛЮ ЧЕТВѢРТУЮ ПО ВОСКР(С)НІИ ХВОМЪ ѿ РАЗСЛАБЛѢННОМЪ

Се здравъ бѣсть, к тому не согрѣ-
шай, да не горѣе ти что бѣдетъ. Іоанъ, ѳ.

Споминаетъ еу(г)ліе стѳе двохъ члвковъ разслаблѣнныхъ, то есть паралѣ-
59 жемъ зараженныхъ, котѳры(х) Хс уздорѳвилъ. // Еденъ былъ в(ъ) Іер(с)лі-
мѣ, другій в(ъ) Капернаумѣ. В(ъ) Іер(с)лімѣ разслаблѣнный лежалъ в(ъ)
притворѣ, вѣдле кѣпели ѳвчей, до котѳрого самъ Хс пришѳлъ и мѳвилъ:
«Возмѣ одрѣ твой и ходи и сѣ здравъ бѣсть члвкѣ». В(ъ) Капернаумѣ зась
чтыри члвки принесли на лѳжку розслаблѣннаго до Ха, а гдѣ за мнѳзст-
вомъ нѳрѳда не могли до негѳ приступити, ѳ(т)крыли дахъ и стѣлю и спус-
тѣли разслаблѣннаго пре(д) нѳги Хвы, котѳрому Хс мѳвилъ: «Возмѣ свой
одрѣ и иди в(ъ) дѳм(ъ) свой». И востанъ, вземъ одрѣ свой и иде в(ъ) дѳмъ
свой. В(ъ) Іер(с)лімѣ тридцать и ѳсмъ лѣтъ разслаблѣнный члвкѣ в(ъ) хо-
рѳбѣ найдовѳлса. В(ъ) Капернаумѣ не написано, якъ дѳлго хоровѳлъ члкѣ
разслаблѣнный, в(ъ) Іер(с)лімѣ ра(з)слаблѣнный до Ха мѳвилъ: «Ги, члвка
не имѳмъ, да егда возмутѣ(ъ)са вода вѣвержѣтъ ма в(ъ) кѣпель». В(ъ) Ка-
пернаумѣ зась разслаблѣнный до Ха нѣчѳго не мѳвилъ. Въ Іер(с)лімѣ Хс
улѣчилъ разслаблѣннаго в(ъ) сѣб(ъ)ѳѳту; не написано зась дна, в(ъ) котѳ-
рый улѣчилъ Хс разслаблѣннаго члвка в(ъ) Капернаумѣ, зачѣмъ иишій
то ѳсть члвкѣ разслаблѣнный, котѳрогѳ споминаетъ еу(г)лістѣ Матѳѣй,
ѳ(т) тогѳ, котѳрогѳ споминаетъ еу(г)лістѣ Іѳанъ. В(ъ) тѣмъ еднѳкъ ѳбѳ-
59 зв. два тѣи члвки разслаблѣнныи згажѳются, же // за грѣхѣи свой ѳбѳдва тѳж-
кою хорѳбою тоѣю ѳ(т) ба были навѣжени. Дла тогѳ Хс в(ъ) Іер(с)лімѣ раз-
слаблѣннаго уздорѳвивши, мѳвилъ емѣ: «Се здра(в) бѣст(ъ), к тому не со-
грѣшай, да не горѣе ти что бѣде(т)». И в(ъ) Капернаумѣ разслаблѣнному
члвкови пѣр(ъ)ше грѣхѣи ѳ(т)пустѣлъ, мѳвачи: «ѳ(т)пущѳютъ ти са грѣсѣи
твой». Потѣмъ егѳ уздорѳвилъ, мѳвачи: «Возмѣ свой одрѣ и иди в(ъ) дѳмъ
твой».

Правослѳвныи хр(с)тѣане, поневажъ за грѣхѣи карѳетъ ѳгъ людѣи па-
ралѣжемъ, страшною хорѳбою, покажѣ я в(ъ) нынѣшней мѳвѣ моѣей имена,
котѳрыми са грѣхѣи назывѳютъ. Потѣмъ покажѣ звѣрата нечѣстыи, котѳ-
рыми са лѳде грѣшныи назывѳютъ, жебы смо тоѣ вѣдаючи, грѣхѳвъ са хро-
нѣли. Ха бѳга ѳ помѳчь прошѣ, ласкѣ вашихъ ѳ слухан(ь)е.

Называются грѣхѣ комарѣми и велблюдѣми. Такъ мѡвилъ Хс до жы-
дѡвъ: «Вожды слѣпыи оцѣжающе комарѣ, велблюда же пожирающе», бо
жыды малыхъ грѣховъ хронилиса, котѡрыи называются комарѣми, а чы-
нили грѣхѣ великѣи, котѡрыи велблюдѣми называются. Малый то былъ грѣхъ
в(ъ) старомъ законѣ, гды кто не далъ зѣлѣа десѣтины архѣерѣови албо ле-
витѡви, а жыды тоѣ за великѣй грѣх(ъ) почитѣли и мѡчно десѣтины тоѣи у: **о-**
ми//налиса.

Ма(в)
ке.

60

Великѣй засъ былъ грѣхъ несправедливе судити, мл(с)рдѣа людѣмъ не
ѡсвѣдчѣти и в(ъ) Ха бга правдивого не вѣрити. А жыды за малый тоѣ грѣхъ
мѣли и ѡпускали тоѣ. Дла тогѡ мѡвилъ Хс до нѣхъ: «Гѡре вамъ, книжницы
и фарисеи лицемѣры, якѡ ѡдесѣтствуете мѣтву, и кѡпръ, и кимѣнъ и ѡста-
viste ващѣаа закону судъ, и мл(с)тъ, и вѣру. Сѣа же подобѣше творити и
оныхъ не ѡставлѣти».

Называются грѣхѣ сучѣмъ и бервенѡмъ. Такъ мѡвилъ Хс: «Что же
видиши сучѣць, иже въ оцѣ брата твоѣгѡ, бервенѣ же, иже ѣсть въ оцѣ тво-
ѣмъ, не чѡеши». През(ъ) сучѣць значит(ъ)са грѣхъ малый, котѡрый мы у
йншихъ людѣй видимо и ѡсуждаемо ихъ; през(ъ) бервенѡ значит(ъ)са грѣхъ
великѣй, котѡрого мы у себѣ маючи, не видимо и себѣ добрыми, справедливыми
чѣнимо. Такѣй былъ Алеѣандрѣ крѡл(ъ) Македонскѣй, до котѡрого жолнѣре
привелѣ збѡйцу морского на имѣа Дѣѡмедеса, на морѣ поймавши, котѡрого гды
Алеѣандрѣ(ъ) строфовалъ, мѡвачи «Чемѣ то разбѣаешь и шкѡду людѣмъ
чѣнишь», — ѡ(т)казалъ Дѣѡмедесъ Алеѣандрѡвѣ: «Ѣ крѡлю, ты менѣ раз-
бѡйникомъ чѣнишь, же я самъ еденъ едынѣм(ъ), чолнѡмъ на морѣ ѣздачи,
разбѣаю и шар(ъ)паю, а себѣ самого не зовѣшь разбѡйникомъ, котѡрый зем-
лѣю и морем(ъ) злѣчѡные вѡйска // провадачи, такъ много людѣй позабѣ-
лѣ еси и южъ в(ъ)вѣсь свѣт(ъ) крѡвию лю(д)скою ѡблѣлѣ еси». Почѣвши
тыѣ мѡдрые словѣа, Алеѣандрѣ нѣчѡгѡ злѡгѡ не чѣнилъ Дѣѡмедесѡвѣ, ѡв-
шемъ прилѣлѣ егѡ до себѣ и великимъ пѣномъ учѣнилъ егѡ.

Квѣнту(с)
Гурц-
ну(ш)
ѡ Алеѣан-
дрѣ.

60 зв.

Называются грѣхѣ пѡворозами. Такъ мѡвитъ Соломѡнъ в приповѣс-
тахъ: «Пленѣцами же грѣховъ своихъ кѡжд(о) з(ъ)стазуетьса». Бо тыми
пѡворозами, грѣхѣми, члѡвка грѣшного злыи дѣхъ, нѣпрѣатель дѣшний, вѣ-
жетъ и до пѣкла в(ъ) неволѣу вѣчную провадитъ, що признаѣтъ и пр(о)ркѣ
Двѣдъ, мѡвачи: «Ужѣа грѣшникъ ѡбазѣшасѣ мнѣ». Дла тогѡ, живучѣи на свѣ-
тѣ, маемо удаватѣса до сщѣн(ъ)ника албо стѣтела и спѡвѣдатѣса пре(д) нѣ-
ми грѣховъ своихъ, котѡрыи насъ, якъ пѡворозы, звазѣли, то развѣжут(ъ)
онѣ насъ и волными ѡ(т) тыхъ пѡворозѡвъ учѣнать, гды на испѡвѣди ѡ(т)-
пѣстатъ намъ грѣхѣ наши, бо стѣтелемъ и сщѣнникѡмъ далъ Хс мѡцъ ва-
зѣти и развазѣти, мѡвачи: «Елѣика свѣжете на землѣ, бѣдутъ свѣзана на
нѣсѣхъ и елѣика раздрѣшитѣ на землѣ, бѣдутъ раздрѣшенна на нѣсѣхъ».

Называются грѣхѣ рѣнами, котѡрыми дѣша ѣсть члѡвчѣа зрѣнена. Такъ
мѡвитъ фалмѣста: «Возсмердѣша и согнишасѣ рѣаны моѣ ѡ(т) лицѣа безѣ//мѣа
моѣгѡ». Кто маѣтъ рѣану на тѣлѣ, зѣразъ стѣраетсѣ ѡ лѣкарство, удаѣтъ(ъ)са
до лѣкара, жебѣи оную моглѣ улѣчитѣ, бо еслѣ занѣдбаѣтъ, розшѣритсѣ таѣ
рѣана и члѡвка умѡритъ. Такъ еслѣ кто маѣтъ(ъ) рѣаны грѣховныи на дѣши своѣй,
пѡвиненъ зѣразъ до лѣкара, до спѡвѣдника удаватѣса и лѣкарством(ъ) дѣхов-

61

нымъ, сповѣдо стѣю, раны свои улыčiti, бо еслѣ бѣдетъ грѣшный члвкъ
сповѣдъ днѣ за днѣ ѡ(т)кладати, грѣхъ егѡ роз(ъ)ширит(ъ)са, малый вели-
кимъ зостанеть, ѡ(т) мыслѣ прійдетъ до учынку и дшу члвчюю уморитъ.
Дла тогѡ Іс Сірэхъ мѡвить: «Не ме(д)ли обратѣтиса ко гду и не ѡ(т)лагай
днѣ ѡ(т) днѣ, в(ъ)незапну бо изыйде(т) гнѣвъ г(с)нѣ, и во врѣма мѣсти погиб-
нешн».

Называютъ грѣхѣ болотомъ и блевѡтинами. Такъ мѡвить ап(с)тль Петръ
ѡ людѣхъ грѣшныхъ, котѡрыи покаавшиса и высповѣдавшиса грѣхѡвъ сво-
ихъ, зноу до тѣх(ъ) же грѣхѡвъ вертаются: «Случи бо са имъ ѣ тиннаа
прѣтча, песь возвращьса на своѡ блевѡтину и свѣиѣа ѡмѣвшиса в(ъ) калѣ
тинный». **Ѡ** розуме твой без(ъ)розумный! **Ѡ** шалѣнство твоѡ! **Ѡ** запаматѡ-
лость твоа! Члвче грѣшный, котѡрый шпѣтное болѡто грѣхѡвное на дшѣ
своѡй сповѣдо стѣю ѡмѣвши, потым(ъ) зноу до тогѡ // са болѡта вертаешъ
и в(ъ) нѣм(ъ) са валѣешъ, котѡрый шпѣтныи блевѡтины грѣхѡвныи з(ъ) сѣр(ъ)-
ца своѡго на исповѣди стѡй выригнувши и выкидавши, потымъ зноу тѣи
блевѡтины пожирѣешъ и в(ъ) сѣрцу своѡмъ ховѣешъ. Дла тогѡ, члвче грѣш-
ный, мѡвить до тебѣ пр(о)ркъ Іезекиль: «Егда совратѣтса праведный ѡ(т)
правдъ своихъ и сотворитъ согрѣшеніе, дамъ мѣку пре(д) нѣмъ, той ум-
рѣтъ». И ап(с)тль Пѡвелъ до тебѣ, члвче грѣшный, такіи жъ слова мѡвить:

«Аще бо яже разорѣхъ сіа, паки созидѡю престѣпника себѣ пре(д)ставлѡю».
Называются грѣхѣ оловомъ, бо видѣлъ пр(о)ркъ Захарѣа невѣсту, съ-
дѡчую посредѣ збана, котѡрому збанѡвъ в(ъ) уста в(ъ)кѣнено талѡнтъ ѡло-
ва: «Се жена едина съдѡше посредѣ мѣры и рече: се ѣст(ъ) беззакѡніе и в(ъ)-
вержѣса посредѣ мѣры и в(ъ)вержѣ талѡнт(ъ) олованый въ уста ей». Учтль
цркѡвныи, толкѡючи дхѡвне тѣи слова, невѣстою называют(ъ) зебран(ъ)е
людей грѣшныхъ, збанѡмъ называютъ пѣкло, бо грѣшныи люде в(ъ) пѣклѣ,
якъ в(ъ) збанѣ огнѣстомъ, бѣдутъ замкнены. Талѡнтъ олованый значѣтъ
тѡжкѣи нескон(ъ)чѡныи грѣхѣ, котѡрыи люде грѣшныи в(ъ) пѣклѣ бѣдутъ
на собѣ мѣти, поневажъ ѡлово ѣстъ тѡжкое, надѡль чловѣка нахилѣеть. Такъ
и грѣхѣ сѣтъ тѡжкѣе, нахилѡють лю//дѣй надѡль, до пѣкла и жѡдноє мѣст-

це грѣхѡ здѣржати не мѡжетъ. Не мѡжетъ грѣхѡ нѡ здѣржати, бо ѡнгѣла
пѣшногѡ скинуло до пѣкла. Не мѡжетъ грѣхѡ повѣтр(ъ)е здѣржати, бо Сѣ-
мона, чарѡвника лѣтающѡго, надѡль кѣнуло. Не мѡжетъ грѣхѡ мѡре здѣр-
жати, бо пр(о)рка Іѡну непослѣшногѡ з(ъ) кораблѡ мѣсли жегларѣ вы-
кинути в(ъ) мѡре, котѡрое са былѡ дла Іѡны в(ъ)збѣурило. Не мѡжетъ грѣхѡ
землѡ здѣржати, бо розступѣласа по(д) Дѡѡномъ и Авирѡномъ, против-
никами бжими, и живыхъ ихъ пожѣрла. Зачымъ слѣшне грѣхѣ оловомъ
тѡжкимъ называются, поневажъ, якъ ѡлово тѡжкое, людей надѡль, до пѣк-
ла нахилѡють, ведлугъ фалмѣсты мѡвѡчѡгѡ: «Беззакѡнѣа моѡ превзыдѡша
главу моѡ, якъ брѣма тѡжко ѡтаготѣша на мнѣ».

Еще трѣба мѡвити ѡ звѣратахъ нечѣстныхъ, котѡрыи са грѣшныи люде
называютъ. В(ъ) старѡм(ъ) закѡнѣ розныи были звѣрата нечѣстыи, котѡ-
рыхъ не казалъ бгъ людемъ ѣсти. През(ъ) тѣи звѣрата ро(з)ныи розныи лю-
де грѣшныи значѣтсѡ. З(ъ) звѣратъ, на повѣтрю лѣтающихъ, не волно бы-

до тѣхъ ѣсти, котѣрыи чтыри ноги мають, бо тыи в(ъ)згладомъ крыль птахови нб(с):ому, в(ъ)згладомъ чоты//рѣхъ ногъ звѣрати зѣмному сѣтъ 62 зв. подобны, а затымъ нѣ птахомъ нб(с)нымъ, нѣ звѣремъ зѣмнымъ не могутъ са назвати. През(ъ) тыи звѣрата значатса люде, котѣрыи бгу слѣжаты и нб(с)-ногѣ мешкана хотѣтъ доступити, еднакъ за марностами зѣмными, за богацтвами са уганѣютъ и таки грѣшатъ и нба не достѣпаты, бо мѣвилъ Хс: «Не можете бгу работати и маммонѣ».

З(ъ) звѣрат(ъ), в(ъ) водѣ плывающих(ъ), не годилоса тѣхъ ѣсти, котѣрыи не мають пюръ и луски. През(ъ) тыи звѣрата значатса люде, котѣрыи не мають бгомѣсл(ъ)ности и статѣчности. Таки грѣшатъ и нба не достѣпѣютъ. Пюра, котѣрыи високо по(д)носатса, значатъ високою бгомѣсл(ъ)-ность, бо повинень члвкъ, поки живѣтъ, мѣслити зѣвше ѣ бгу и егѣ хвалити. Такъ мѣвитъ еkkлeзиастесъ: «Помани сотворшаго та в(ъ) днѣ юности твоѣа, дѣндеже не прийдутъ днѣ злобы твоѣа». Луска твѣрдаа и мѣчнаа значитъ твѣрдую и мѣчную статѣчность, бо повинень кѣждый члвкъ статѣчно трвати в(ъ) вѣрѣ православнои и в(ъ) учын(ъ)кахъ добрыхъ до конца живота своѣго, слѣхаючи науки Хвой: «Претерпѣвый до конца, той спсѣн(ъ) бѣдетъ».

З(ъ) звѣратъ четвероногихъ, по зе//млѣ ходѣчихъ, не волно было тыхъ 63 ѣсти, котѣрыи не мають копыта, надвоѣ роздѣленого, и котѣрыи покарму не пережѣвуютъ. Такими звѣратами назывѣют(ъ)са люде, котѣрыи не ѣ(т)-дѣлѣютъ злыхъ учынкѣвъ ѣ(т) добрыхъ и не припоминаютъ собѣ добродѣйствъ бзскихъ, котѣрых(ъ) дознали. Таки грѣшатъ и нба не достѣпѣютъ, бо люде повинни злыи учынки ѣ(т) добрыхъ ѣ(т)дѣлѣти, добрыи учынки чынити, а злыхъ хронитса, ведлугъ ѣалмѣсты: «Уклонѣса ѣ(т) зла и сотвори блго». До того повинни люде припоминати собѣ зѣвше добродѣйства бзскии, котѣрых(ъ) ѣ(т) дитѣнныхъ лѣтъ своихъ дознавали и повинни за нихъ бгу дѣковати и хвалити егѣ. Такъ мѣвитъ пр(о)ркъ Дв(д)ъ: «Бл(с)ви, дше моѣ, г(с)да и не забивѣй всѣхъ воздѣанѣй егѣ».

Еще не годилоса и тѣхъ звѣратъ ѣсти, котѣрыи чрѣвомъ на землѣ повзаютъ, яки сѣтъ гѣды. През(ъ) тыи звѣрата значатса люде, котѣрыи всю мысль свою в(ъ) богацтвахъ, в(ъ) гонѣрахъ и в(ъ) инших(ъ) марностах(ъ) зѣмны(х) утопили, а ѣ збавленю дши своѣй не мѣсла(т) и не старѣют(т)са. Таки грѣшатъ и нба не достѣпѣют(ъ). Дла того на такыхъ людѣй агглъ, посредѣ нба летачѣй, волалъ: «Гѣре, гѣре, гѣре живѣущимъ на землѣ».

Вѣдаете южъ лѣски ваши, якими именами грѣхи и якими звѣратами люде грѣшныи назывѣютса. Хронѣмо жъ са мы грѣхѣвъ, поневажъ за грѣхи бгъ хорѣбами людѣй навѣжѣет(ъ), якѣ навѣди(л) въ Iер(с)лимѣ паралѣже(м) члка, котѣрого уздорѣвивши и пото(м) знайшовши в(ъ) црквѣ, Хс мѣвилъ емѣ: «Се здравъ бѣсть, к тому не согрѣшѣй, да не гѣрѣе ти что бѣде(т)». За грѣхи и дрѣгогѣ в(ъ) Капернаумѣ члвка навѣдилъ бгъ паралѣжемъ, дла того Хс пѣрше грѣхи ѣ(т)пустѣлъ емѣ, мѣвачи: «Ѡ(т)пущѣютъ ти са грѣхи

63 зв.

твой». Потымъ уздорóвилъ егò, мóвачи: «Востáни, возмй бóдрь свой и иди в(ь) дóмъ свой».

Выстерьгаймóса грѣхóвъ и дла тогò, бо за грѣхй смéртию бгъ людéй карáетъ, чогò дознáль Адáмъ в(ь) рай, котóрый гды бы не согрѣшилъ, нѣгды бы не умира́ль, але ты́сачу и бóльше лѣтъ переживши, потымъ бы з(ь) райо зéмногò до райо нб(с)ногò живый в(ь) тѣлѣ перенéсены былъ на мешкáн(ь)е райо вѣчное. Так(ь) же всѣ люде нѣгды бы не умира́ли, але през(ь) кылкáн(ь)е албо през(ь) кылка ты́сачей лѣтъ жили бы в(ь) рай на землѣ, потымъ бы живыи в(ь) тѣлѣ перенéсены были з(ь) землѣ до нба на мешкáн(ь)е вѣчное. Але же Адáмъ згрѣшивъ и ѡ(т) негò грѣхъ перворóдный на в(ь)весь нáроудъ лю//дзкй похóдитъ, дла тогò и онъ умеръ и всѣ люде на свѣтѣ умираю́тъ, ведлугъ ап(с)ла Пáвла: «Единымъ члвкомъ грѣхъ вни́де въ мйръ и грѣхóмъ смéръть и тако смéръть вни́де въ вса чловéки».

б. Ца(р).
ка. Выстерьгаймóса грѣхóвъ и дла тогò, бо за грѣхй карáетъ бгъ людéй гóлодомъ. Дознали тогò илтане, котóрыи присагли гаваонѣтомъ поганомъ не воевати ихъ. Потымъ Саулъ зламáль тую присáгу, позабивáль гаваонѣтовъ, за тое карáль бгъ пре(з) трй лѣта зéмлю Иилскую велики(м) гóлодомъ уставичнымъ.

в. Ца(р).
ка. За грѣхй карáетъ бгъ людéй повѣтр(ь)емъ, чогò дознáли тыи жь илтане, гды ихъ седмдесáтъ ты́сачей умерло дла грѣху Двда, царá ихъ. За грѣхй карáетъ бгъ войно́ю, нево́лею, спустошён(ь)емъ и упáдкомъ кролѣвства, пáнства и зéмль розмайтыи. Такъ мóвить пр(о)ркъ Двдъ ѡ црствѣ Иилскомъ спустошёнóмъ: «Положилъ ёсть рѣки въ пустыню и исхóдища воднаа въ жáжду, зéмлю плодонóсную въ слатину ѡ(т) злобъ, живу́щихъ на ней». И трй младенцы — Сидра́хъ, Мисáхъ и Аведнаго, — бóдучи в(ь) нево́лѣ вавлóнской и терпачй великое утрапён(ь)е, мóвили: «Вса сiа быша грѣхъ ради наших(ь)». Тое жь, бóдучи в(ь) нево́лѣ ассврйской, Тѡвiа, млачйса бгу, мóвилъ: «Не послушахомъ заповѣдей // твоихъ сего ради преданы есмь въ разсѣанiе и въ плѣнѣнiе и въ смéръть и въ притчу и въ срамоту всѣмъ в(ь) нихъ же разсѣаль еси насъ». Ещѣ и дла тогò хранѣмъса грѣхóвъ, бо за грѣхй посыла́етъ бгъ людéй до пѣкла на вѣчныи мýки и на страшно(м) сýдѣ бóдетъ мóвити до людéй грѣшныхъ: «Идѣте ѡ(т) менѣ, проклатѣи, въ о́гнь вѣчный». Ѱ(т) котóрыхъ мýкъ пекелныхъ вѣчныхъ заховай насъ, Хр(с)те бже збавителю и ѡ(т)купителю нашъ. Аминь.

Тое жь казан(ь)е повѣдай в(ь) н(д)лю шéстую по сошѣствiи стáгò дха, где положи о́ема такòе: Ѱ(т)пушáютъ ти сá грѣси твой. Ма(ѳ). ѿ.

Тое жь казан(ь)е повѣдай в(ь) н(д)лю втóрую великаго пóста, где положи о́ема такòе: Ѱ(т)пушáютъ ти сá грѣси твой. Ма(ѳ). ѿ.

КАЗАНЬЕ НА БГОВЛЕНІЕ Г(С)ДНЕ

Прійде Іс ω(т) Галілѣа на Іорданъ къ Іоанну кр(с)тїтиса ω(т) негω. Матѣей, г.

Гды збудоваль Мωсѣй прибытокъ бгу на мешкан(ь)е, на той часъ учы- Исхо(д)
ни(л) умывалницу з(ь) звер(ь)цаделъ бблоголовскихъ, з(ь) которой умы- лй.
валници ⁷ священники умывались, гды мѣли входить до прибытку, жебы ω// 104
фѣры чынили ⁸. Прибыткомъ есть црковь хр(с)тїанская ⁹, такъ мовить дхъ
стый въ Пѣснахъ пѣсней: «Добры дщеры іер(с)лімскїа якω села Кидарска,
якω кожа Соломонъ».

Умывалница значить крщєніе стое, бо который ¹⁰ члвкъ хочетъ вній-
ти до прибытку црковного ¹¹ и ωфѣровати себѣ самого бгови навѣки, ма-
етъ ωмытиса крщєніемъ стымъ, бо хр(с)тїаном(ь) з(ь) людми невѣрными и
некрещєнными не годїтса товариства мѣти, для того мовит(ь) фалмїста:
«Съ ¹² нечестивыми не сѣду».

Прибытком(ь) назывѣетса и нбо, такъ мовить фалмїста: «Коль воз-
любленна селєніа твоѣа г(с)ди силъ». И до того прибытку нб(с)ного ¹³ кто
хочетъ внійти, маетъ са перше ωмыти в(ь) той умывалници крщєніа стогω,
бо жадень члвкъ невѣрный и не крщєнный не можетъ внійти до нба. Такъ
мовиль Хс: «Аще кто не родитса водою и дхом(ь), не можетъ внійти въ
цр(с)твіе бжїе». Маетъ тєды крщєніе стое великую похвалу, поневажъ без(ь)
крщєніа не могутъ люде ни до цркви хр(с)тїан(ь)скои ¹⁴, ни до нба вній-
ти ¹⁵. Маетъ крщєніе и для того похвалу великую, же самъ Хс крестїлса
в(ь) рьцѣ Іорданской, якω мовить ев(г)лїсть Матѣей: «Прійде Іс ω(т) Га-
лїлѣа ¹⁶ на Іорданъ къ Іоанну кр(с)тїтиса ω(т) негω». Для // того Хс кр(с)- 104 зв.
тїлса, жебы намъ постановиль сакраментъ крщєніа. З(ь) тоєи ωказы ¹⁷
хочу я мовити ω всѣхъ сакраментѣхъ, ω тайнахъ, которыи суть ¹⁸ знаки
видомыи ласки бжеи невидимои, бо през(ь) сакраментѣ, през(ь) тайны не-
видимо бгъ ласку свою на дшу нашу вливѣетъ. Покажу тєды в(ь) мовѣ мо-
ей ¹⁹, якѣа єсть кожлогω сакраменту матерїа, якѣа форма, якїй пожы-
ток(ь) ²⁰. Прошу Ха ба ²¹ ω помочъ, ласкъ вашихъ ω слуханье.

Видѣл(ь) пр(о)ркъ Захарїа ²² золотый лѣхтаръ ²³, на которомъ было Заха(р)
сѣмь лампъ. Лѣхтаръ ²⁴ значить црковь, сѣмь лампъ значатъ ²⁵ сѣмь сакра- д.
ментовъ, которыи ²⁶ са въ цркви найдуютъ. Першїй сакраментъ єст(ь)
крщєніе, которое споминѣл Хс, мовачи: «Иже вѣру иметъ и крстїтса,
спсєнь будетъ, а иже вѣры не иметъ ωсуждєнь будетъ». Крщєніа матерїа ²⁷
єсть вода, форма суть ²⁸ слова тїи ²⁹: «Крщѣетса рабъ бжїий албо раба
бжїа ³⁰ въ имѣ ω(т)ца и сна и стого дха». Пожытокъ ³¹ крщєніа єст(ь), бо гды

члвкъ кр(с)тѣтъся, зостаѣтъ вѣлнымъ ѡ(т) грѣху первороднаго, в(ѣ) кото-
 ром(ѣ) всѣ люде зачѣнаются³² и родатся, вѣдлугъ фалмѣсты: «Се бо въ
 105 беззаконїихъ³³ зачатъ есмь³⁴ и въ грѣсѣхъ роди ма мати моа». И то пожы-
 токъ³⁵ естъ крщѣнїа³⁶, бо кто кр(с)тѣтъся, в(ѣ) Ха ѡлѣваѣтъся, такъ мѣвитъ
 ап(с)тль Павель: «Елицы въ Ха кр(с)тѣтеса [!], въ Ха ѡблекѣтеса». И то
 пожытокъ³⁷ крщѣнїа, же³⁸ кто кр(с)тѣтъся, зостаѣтъ тѣломъ Хвѣмъ, ко-
 торымъ естъ црковь стѣа, нарѣдъ хр(с)тїанскїй, вѣдлугъ ап(с)ла Павла:
 «Мы всѣ во едино тѣло кр(с)тѣхомса». И то пожытокъ естъ крщѣнїа, же³⁹
 кто крѣтѣтъся, томѣ нѣо ѡ(т)ворѣтса, якѡ Хвѣ нѣо ѡ(т)ворѣлоса, гды ѡнъ
 крѣтѣлса в(ѣ) рѣцѣ⁴⁰ Іордан(ѣ)ской⁴¹, вѣдлуг(ѣ) еу(г)лѣсты Матеѣа⁴².
 «Крѣтѣвса Іс взїиде абїе ѡ(т) воды, и се ѡ(т)верзѣшаса емѣ нѣса». И то по-
 жытокъ крщѣнїа, же⁴³ якѡ дхъ стѣй з(ѣ)ншѣлъ на Ха в(ѣ) постѣтъ голу-
 бїной, гды Хс крѣтѣлса в(ѣ) рѣцѣ Іордан(ѣ)ской, так(ѣ) и тепѣръ которїй
 члкъ крѣтѣтъся, на тогѣ дхъ стѣй схѣдїтъ невидѣмо и мѣшкаѣтъ в(ѣ) ср(д)цу
 егѣ, дла тогѣ мѣвитъ ап(с)л Павель: «Послѣ бгъ дха, сна своѣгѣ, в(ѣ)
 ср(д)ца наша вопїѣща: авва, ѡ(т)цѣ». Естъ и то пожытокъ⁴⁴ крщѣнїа, же⁴⁵
 кто кр(с)тѣтъся, тої стаѣтъся сномъ бжїимъ, якѡ Хс гды крѣтѣлса въ
 Іорданї, мѣвилъ до негѣ бгъ ѡ(т)цѣ з(ѣ) нѣа: «Се естъ(ѣ) снѣ мої возлюблѣн-
 ный, ѡ немъ же блговолѣхъ». Такъ и тепѣръ, которїй⁴⁶ члкъ крѣтѣтъся,
 105 зв. до тогѣ члка мѣвит(ѣ) бгъ ѡ(т)цѣ з(ѣ) нѣа, любо мѣ голосу тогѣ не чѣ//емо:
 «Се естъ(ѣ) снѣ мої возлюблѣнный, ѡ нем(ѣ) же блговолѣхъ».

Другїй⁴⁷ сакраментъ естъ мурѣпомазанїе, которѣе спомїнаѣтъ ап(с)л
 Павель, мѣвачи: «Помазавїй насъ бгъ, ѣже и запечатлѣвїй насъ». Матѣ-
 рїа мурѣпомазанїа естъ олїва, змѣшанаа з(ѣ) бал(ѣ)самомъ и з(ѣ) ѣншыми⁴⁸
 ѡлѣйками пахнѣчїми, которѣю еп(с)кпъ самъ посщѣаѣтъ и даѣтъ сщени-
 ком(ѣ) дла шафована. Фѣрма сѣтъ тѣи слова: «Печѣтъ дѣра дха стѣгѣ⁴⁹». Пожытокъ⁵⁰
 мурѣпомазанїа⁵¹ естъ, бо кто мѣромъ естъ помазанный, тої
 стаѣтъся мѣчнымъ и узброѣннымъ⁵² рыцеромъ⁵³ Хвѣмъ прѣтѣвъ вшелѣкимъ
 покѣсамъ и набздомъ нѣпрїатѣла дѣшногѣ. Такїмъ бѣлъ рыцеромъ Тїмо-
 еѣй, до которѣгѣ мѣвитъ ап(с)л Павель: «Постраждї⁵⁴ яко добръ воїнъ
 Хвѣ». Пожытки⁵⁵ мурѣпомазанїа мѣжемо зрозумѣти з(ѣ) старѣгѣ закѣну,
 бо в(ѣ) старѣмъ закѣнѣ когѣ помазано олївою, тої зостѣлъ албо сщеникомъ,
 албо крѣлемъ, албо пр(ѣ)ркѣмъ. Помазано олївою Аарѣона, тѣды ѡнъ зос-
 тѣлъ сщеникомъ найвыш(ѣ)шїмъ⁵⁶ старѣзакѣннымъ. Помазано Саула,
 тѣды ѡнъ зостѣлъ крѣлемъ ѣлскїмъ. Помазано Дѣва, тѣды ѡнъ зостѣлъ крѣ-
 106 лѣмъ и пр(ѣ)ркѣмъ. Такъ и тепѣръ, когѣ мѣромъ по//мазѣють, тої зостаѣтъ
 сщеникомъ, бо мѣжетъ себѣ самѣгѣ бгу ѡфѣровѣти, зостаѣтъ крѣлемъ, бо
 кролѣѣтъ над(ѣ) тѣломъ своїмъ, на(д) смѣслами и на(д) пожадлївѣстами

телесными. Зостаёт(ъ) и пр(о)ркомъ, бо южъ мѳжет(ъ) вѳдати таёмницы бзскїи, котѳрыи пр(о)ркомъ бгъ об(ъ)авлѳет(ъ).

Трѳтїй сакрамент(ъ) ёсть евхарїстїа ⁶⁷, тѳло и кровъ ⁶⁸ Хва, котѳрый сакраментъ спомнїалъ Хс, мѳвачи: «Аще не снѳсте плѳти сна члвческаго и пїете крови его, живота не имате в(ъ) себѳ». Матѳрїа евхарїстїи ёст(ъ) хлѳбъ пшеничный квасный, бо самъ Хс хлѳбомъ кваснымъ той сакраментъ ѳ(т)-правовалъ, якѳ написано: «Прїймъ хлѳбъ, бл(с)вїв(ъ) преломївъ и даѳше учникомъ своимъ». Тоен ⁶⁹ жъ евхарїстїи ⁶⁰ матѳрїа ёсть вино, змѳщаное трѳхи з(ъ) водою для того, бо на кр(с)тъ з(ъ) бѳку Хвогѳ выплынула кровъ ⁶¹ и вода, гды бокъ Хвѳ копїею пробїто. Такъ мѳвитъ ев(г)лїстъ Іѳаннъ: «Едїнь ѳ(т) вѳнъ копїемъ ребра ему прободѳ, и абѳе пзыїде кровъ ⁶² и вода». Фѳрма евхарїстїи ⁶³ сѳтъ ⁶⁴ тын слова: «Прїймѳте и ядѳте, се ёсть тѳло мое, еже за вы ломїмое въ ѳоставленїе грѳховъ». Бо гды тын слова свашенникъ мѳвитъ, на той часъ з(ъ) хлѳба стаётъса тѳло Хво. Тоен ⁶⁵ жъ евхарїстїи ⁶⁶ фѳрма // сѳтъ ⁶⁷ тын слова: «Пїйте ѳ(т) нѳа вси, сїа ёсть кровъ ⁶⁸ моя новагѳ завѳта, яже за вы и за многїхъ изливѳаемаа, въ ѳоставленїе грѳхов(ъ)». Бо гды тын слова мѳвитъ священникъ, на той часъ вино в(ъ) кровъ ⁶⁹ Хву ѳбертѳетъса. Пожытокъ ⁷⁰ евхарїстїи ⁷¹ ёст(ъ) ⁷², бо мы, хр(с)тїане вѳрныи, гды пренаїстѳїшїй сакраментъ евхарїстїи поживѳемо и ѳ таёмницахъ его пытаемо, зрозумѳваемо дївныи таёмницы, котѳрыи тамъ знайдѳются. Дївнаа то таёмница, же Хс, котѳрый ёсть в(ъ) нѳѳ на правїцы бга ѳ(т)ца своего, той же еденъ Хс ёсть ѳразъ на землѳ въ евхарїстїи. Дївнаа и то таёмница, же еденъ Хс ёсть ѳразъ въ всѳхъ гѳстїахъ незлѳчѳныхъ, котѳрыи са по всему свѳту знайдѳются. Дївнаа и то таёмница, же Хс бгъ нашъ бѳдучи члвкомъ досконѳлым(ъ), досконѳлогѳ врѳсту, змѳщѳетъса въ малѳй гѳстїи. Дївнаа и то таёмница, же любо на сто, албо на тысачу и бѳльше чѳстей хлѳбъ и на тылко жъ крѳпли вино роздѳлїмо, еднѳкъ в(ъ) кѳждой чѳсти и в(ъ) кѳждой крѳпли наймѳншой цѳлїй Хс знайдѳет(ъ)са. Дївнаа и то таёмница евхарїстїи, же тамъ примѳты хлѳба и вина самыи тылко безъ їстности своѳи знайдѳются, бо южъ їстность(ъ) // хлѳба в(ъ) тѳло Хво, їстность ¹⁰⁷ вина в(ъ) кровъ Хву перемѳнїласа. Дївнаа и то таёмница, же пѳкармъ їншїй гды поживѳемо, пѳкарм(ъ) той в(ъ) тѳло наше ѳбертѳетъса, тѳломъ стаётъса нашимъ, а гды поживѳемо тѳло и кровъ Хву в(ъ) евхарїстїи, на той часъ мы ѳбертѳаемоса в(ъ) тѳло Хво, стаемѳса тѳломъ Хвымъ. Дївнаа и то таёмница, же Ха в(ъ) сакраментъ евхарїстїи мы не вїдїмо, еднѳкъ(ъ) комѳ схѳчетъ Хс, тымъ показѳетъса, якѳ показѳалъса невѳрному Амфїлѳгу, царѳви Сарацїнскому, котѳрый в(ъ) Іер(с)лїмѳ пришѳлъ до цркви на слѳжбу бжїю и вїдѳлъ Ха в(ъ) сакраментъ евхарїстїи якѳ дїтѳтко малѳе, котѳрое священникъ на ѳлтарь зарѳзалъ. Не могли тыхъ таёмницъ дївныхъ

С. Іѳан(ъ)
Злат.
ѳмн(л).
ѳ. на
ѳ. до
Тїмоѳ.

106 зв.

Григѳ(р).
Нїсскїи
в(ъ)
мѳвъ Ка-
те(х).
тїту(л)
ка.

107

Гїсто(р).
ѳ ѳ(т)-
крове(н).
лїтургї.
бж(с)т-
ве(н).

103(н) понати жыдо́ве, ко́торымъ гды мо́вилъ Хс: «Хлѣбъ егò же азъ дамъ плоть
 3. моа́ е́сть, ю́ же азъ дахъ за живòтъ мѣра», ѿ(т)каза́ли жыды: «Ка́къ мо́жетъ
 кто пожива́еть ⁷⁶ тѣло и кро́вь ⁷⁷ Хву, то́й в(ъ) Хъ и Хс в(ъ) нѣмъ мешка́еть.
 Амбро(с). Такъ мо́вилъ самъ Хс: «Яды́й мою́ плоть и пѣ́й мою́ кровь ⁷⁸, въ мнѣ пре-
 100 кин(г) .д. быва́еть и азъ в(ъ) нѣмъ». И то́ е́сть по́жытокъ ⁷⁹ еу́харістіи ⁸⁰, бо кто по́жы-
 100 гла(в).д. ва́еть ⁸¹ тѣло и кро́вь ⁸² Хву, то́й досту́пнъ // живòта вѣчнаго́. Та́къ мо-
 107 зв. виль самъ Хс: «Яды́й мою́ плоть и пѣ́й мою́ кровь ⁸³ има́т(ъ) живòтъ вѣч-
 ный».

Четве́ртый сакра́ментъ е́ст(ъ) пока́ніе, ко́торое спомина́ль Хс, мо́ва-
 чи ѿ галилеанахъ ⁸⁴, ѿ(т) Пѣ́лата побѣ́тыхъ ⁸⁵, и ѿ іер(с)лімлянахъ, на ко-
 100 Лука, то́рыхъ упала вежа́ Сѣлша́мская и позабі́ла ихъ: «Мните ли я́къ галилеа-
 101 ті. не ⁸⁶ сыи ⁸⁷ грѣ́шнѣ́йшии ⁸⁸ па́че всѣ́хъ галилеанъ ⁸⁹ ба́ху, я́къ та́ко постра-
 да́ша. Ни, глѣю вамъ, но а́ще не пока́етеса, всѣ́ ⁹⁰ та́кожде погѣ́бнете. Илѣ
 оны́ осмѣ́десать, на нѣхъ же паде́ столпъ Сѣлша́мскій и побѣ́ ихъ. Мните
 ли, я́къ тыи дол(ъ)жнѣ́йшии бѣ́ху, па́че всѣ́хъ живу́щихъ въ Іер(с)лімѣ́.
 Ни, глѣю вамъ, но а́ще не пока́етеса, всѣ́ та́кожде погѣ́бнете».

Пока́ніа ма́теріа на тры́ ⁹¹ ча́сти дѣ́лит(ъ)са, бо кто ка́ет(ъ)са, повѣ́-
 100 и смире́нно бгъ не уничи́жѣтъ». До то́го, кто ка́етса, повѣ́ненъ учы́нѣти ⁹²
 сповѣ́дь доскона́лую, жебы́ жа́дногò грѣ́ха не утай́ль пре(д) сповѣ́дникомъ,
 то е́му бгъ грѣ́хи пре(з) сповѣ́дника ѿ(т)пу́ститъ, такъ мо́витъ ѿ(т)пуща́ющаго́:
 «Исповѣ́мъ на́ ма беззако́ніе моѣ́ г(с)ди и ты ѿ(т)пу́стѣ́и нече́стіе ср(д)ца
 моѣ́го. Е́ще кто ка́етса, повѣ́ненъ до́сыть за грѣ́хи учы́нѣти ⁹³ я́къ чы́нѣль ⁹⁴
 до́сыть Закхѣ́й, ко́торый полови́цу ма́етностей своѣ́хъ розда́ль убо́гимъ. И
 103 когò чимъ укрь́вдилъ ⁹⁵, в(ъ)че́тверо е́му ѿ(т)далъ то́е, бо мо́вилъ до́ Хс:
 «Г(с)ди, се полъ имѣ́ніа моѣ́го даю́ ни́щимъ и а́ще когò обидѣ́хъ, четверѣ́-
 цею возда́мъ». Те́ды Хс е́му грѣ́хи ѿ(т)пу́стѣ́и и да́ль сп(с)ніе, мо́вачи:
 «Дне́сь сп(с)ніе до́му сему́ бы́сть». Такъ и тепе́рь кто чѣ́нѣтъ до́сыть за грѣ́-
 хи́ свой — а́лбо постѣ́тъ, а́лбо покло́ны б(ъ)е́гъ, а́лбо я́лму́жну дае́тъ убо́-
 гимъ, а́лбо ѿ(т)праву́етъ и́ншую е́питемію, ко́торую е́му назнача́ль сповѣ́д-
 никъ, — та́кому члв́ку Хс ѿ(т)пуска́ет(ъ) грѣ́хи и дае́тъ спсѣ́ніе, мо́вачи до
 негò: «Дне́сь спсѣ́ніе до́му сему́ бы́сть». Фо́рма пока́ніа сѣ́уть тыи слова́, ко-
 то́рыи ⁹⁶ мо́витъ сщени́къ до сповѣ́дающаго́ ⁹⁷: «Ча́до, проща́етъ тебѣ́ Хс
 бгъ невидимò и азъ», — бо през(ъ) тыи слова́ во́льным(ъ) егò чѣ́нѣтъ ⁹⁸ ѿ(т)
 всѣ́хъ грѣ́ховъ, ко́торыхъ онъ вы́сповѣ́далса. По́жытокъ ⁹⁹ пока́ніа е́сть,
 бо кто ка́етса грѣ́ховъ своѣ́хъ, лю́бо бы всѣ́ грѣ́хи учы́нѣль ¹⁰⁰, ко́торыи ¹⁰¹
 са на́ свѣ́тъ знайдѣ́ютъ. Переба́чнѣтъ е́му бгъ грѣ́хи егò, е́сли онъ шѣ́ре ка́-
 е́тса и ѿбѣ́цует(ъ)са ю́жъ бол(ъ)ше ¹⁰² грѣ́ха не чы́нѣти ¹⁰³, бо бгъ е́сть ми-
 лосѣ́рдный, не хо́четъ сме́рти грѣ́шнаго члв́ка, а́ле хо́четъ, жебы́ онъ ка́алъ-
 са и наvertsа́лса до бга́ ѿ(т) зло́и доро́ги, то е́сть ѿ(т) зло́хъ учы́нковъ ¹⁰⁴,

такъ мѡвить самъ бгъ: «Не хоцѹ ¹⁰⁵ смѣрти грѣшника, но якъ ѡбратѣтиса ему ѡ(т) пѹти своѣго // и живу быти ему». Есть и то пожытокъ ¹⁰⁶ покаанїа. бо кто грѣшитъ, той есть сыномъ дїаволскимъ ¹⁰⁷, такъ мѡвилъ Хс до жыловъ ¹⁰⁸, котѡрыи ¹⁰⁹ грѣшили: «Вы ѡ(т)ца вѡшего дїавола ¹¹⁰ есте». Гды засъ члвкъ кѡетсѡ грѣховъ свойхъ, жалуетъ за нихъ и сповѣдаетъ(ь)сѡ ихъ и досыт(ь) чынить ¹¹¹ за нихъ, стаѣтсѡ з(ь) сына дїавол(ь)скаго сномъ бжмъ и мѡжетъ до бга мѡвити: «Оче нашъ, иже еси на нбсѣхъ».

Пѡтый сакраментъ есть священство, котѡрое споминаетъ фалмїста, мѡвачи: «Сщєнники егѡ ѡблекѹ въ спсєнїе» ¹¹². В тѣмъ сакраментѣ сщєнства и еп(с)копъ замыкаѣтсѡ, бо еп(с)копъ есть архїерей, бѡлшїй сщєнникъ и тѣмъ тѣл(ь)ко рознїт(ь)сѡ ѡ(т) сщєнниковъ, же онъ иныхъ людѣй сщєнниками чынить, а сщєнники тогѡ не могутъ учынить. До тогѡ еп(с)копъ мѹро посцѡетъ, а сщєнники не могутъ мѹра постїти, мѹсать егѡ ѡ(т) еп(с)копа брати. Матѣрїа ¹¹³ сщєнства есть в(ь)кладан(ь)е рѹкъ епископскихъ на голову тогѡ, котѡрый сщєн(ь)ство прїймѹетъ ¹¹⁴. Дла тогѡ ап(с)лъ Пѡвелъ до Тїмоѣа пїшетъ: «Рѹки скоро не возлагай ни на когѡ же, нїже приобщайсѡ чужїмъ грѣхомъ». Фѡрма за(с) сщєнства есть млтва, котѡрую мѡвитъ еп(с)копъ: «Бж(с)твеннаѡ блг(д)ть» и прочѡ, бо гды // тѹю млтву мѡвит(ь) еп(с)копъ, на той часъ члвкъ зостаѣтъ сщєнникомъ. Пожытокъ ¹¹⁵ сщєн(ь)ства есть, бо сщєнники людѣмъ грѣхї ѡ(т)пущѡютъ, котѡрыи ¹¹⁶ кают(ь)сѡ и сповѣдаютсѡ грѣховъ свойхъ, такъ мѡвилъ Хс до сщєн(ь)никовъ: «Им же ѡ(т)пѹстите грѣхї ѡ(т)пѹстатсѡ, а имъ же держите, держатсѡ». Дла тогѡ сщєнникъ нѡйвыш(ь)шїй старозакѡнный мѣлъ ¹¹⁷ золотѹю блѡху, на котѡрой вѣрыты ¹¹⁸ были слова: сто гви, — бо сщєнникъ людѣмъ грѣхї ѡ(т)пускаѣтъ и грѣшныхъ стѣми чынить ¹¹⁹, гды онї ¹²⁰ кают(ь)сѡ и перестѡютъ грѣшити. Пожытокъ ¹²¹ и то есть сщєнства, бо сщєнники мѡлатсѡ бгу за всѣхъ людѣй, слѹхаючи ап(с)ла Пѡвла, котѡрый ¹²² мѡвитъ: «Молю убѡ вы прѣжде всѣхъ творї ти млтвы, мленїѡ, прошенїѡ и блг(д)рєнїѡ за всѡ члвки, за царѡ и за всѡ иже въ ¹²³ власти сѹтъ ¹²⁴, да тїхо и безмѡлвно жїтїе поживѣмъ, въ всѡкомъ блгочестїи и ч(с)тотѣ». Дла тогѡ сщєнникъ старозакѡнный нѡйвыш(ь)шїй носїлъ на раменахъ свойхъ два камени шмарагѡвыи, на котѡрыхъ ¹²⁵ вѣрыты были именѡ двѡнадцѡти поколѣнїи илскихъ. На еднѡмъ шмарагѡ былѡ именѡ шѣсть ¹²⁶ и на дрѹгомъ шѣсть ¹²⁷, жебы сщєнникъ, приступївши до олѡара, припоминѡлъ именѡ люд(ь)скїи и молилсѡ за нихъ бгу. И то есть // пожытокъ ¹²⁸ сщєнства, бо сщєнники научѡютъ людѣй вѣры и учынѡ въ ¹²⁹ добрыхъ. И такїи сщєнники двѡѡкои чѣсти годны, ведлуг(ь) ап(с)ла Пѡвла: «Иерєи сугѹбыѡ чѣсти да сподобат(ь)сѡ, пѡ-

ѡ.
Тн(м)
е.
109

109 зв.

Исходъ
ки. че же труждающиса ¹³⁰ въ словѣ и ученіи». Для тогѡ сщен(ъ)никъ най-
вышшій старозаконный мѣлъ на рациональ ¹³¹ написаны двѣ слова:
уримъ и туммъ, наука и правда, бо сщенникъ повиненъ людѣй научати
цнотъ и повиненъ правду мовити. Для тогѡ той же сщенникъ найвышшій
старозаконный по краѣхъ шаты своѣй ¹³² мѣлъ звонкй золотый, бо сщенникъ
маеть быти подобный звонови. Звонъ побужаетъ людѣй до набоженства,
та(к) и сщенникъ маеть людѣй до набоженства побужати, повиненъ людѣй
научати, жебы до цркви ходили, бгу са молили, добрыи учын(ъ)ки ¹³³ чы-
нили ¹³⁴ и грѣховъ са хронили.

Шестый сакраментъ естъ малженство, которое споминаеть ап(с)тль
Павель, мовачи: «Честенъ бракъ и ложе нескверно». Матеріа малженства
суть ¹³⁵ тын особы самы, которыи ¹³⁶ поймуют(ъ)са, — облюбенецъ и об-
любеница. Ещѣ матеріа ¹³⁷ малженства естъ зезволен(ъ)е облюбенца и об-
любеницы, гды оны зезволяютъ з(ъ) собою ажъ до смерти жити и еденъ
110 другогѡ за // пріателя мѣти. Форма суть слова албо знаки, которыи облю-
бенецъ и облюбеница зезволен(ъ)е своѣ пре(д) сщенникомъ выражаютъ.
Пожитки ¹³⁸ малженства суть ¹³⁹ рѡзныи, — бо для тогѡ бгъ постановилъ
станъ малженскій, жебы члвкъ, живучй на свѣтѣ, мѣлъ помощника, такъ
мовилъ самъ бгъ: «Не добро быти члвку едному, сотворѣмъ ¹⁴⁰ ему помощ-
ника». Постановилъ бгъ и для тогѡ станъ малженскій, жебы люде розмно-
жалиса на свѣтѣ, такъ мовилъ самъ бгъ до Адама и Евы ¹⁴¹: «Растѣтеса ¹⁴²
и множѣтеса и наполняйте зѣмлю и обладайте ею». Ещѣ и для тогѡ постано-
вил(ъ) бгъ станъ малженскій, жебы члвкъ, маючи жену свою, могъ уxo-
ронитиса ¹⁴³ грѣху телѣсногѡ — вчетеченства и чужоложства; такъ мо-
вить ап(с)тль Павель: «Блудодѣаніа ради кождѡ свою жену да имать, и
каажда жена свой мужъ да имать».

Семый сакраментъ естъ остатнее помазаніе, которое хорымъ людѣмъ
ѡ(т)правуемо. Споминаеть той сакраментъ ап(с)лъ Іаковъ, мовачи: «Бо-
лит(ъ) ли кто въ васъ, да призоветъ пресвітера црковныа и да млтву сотво-
ратъ на(д) нимъ, помазавши егѡ елѣомъ въ имѡ г(с)не». Матеріа ¹⁴⁴ тогѡ са-
крамента естъ олива самаа посщеннаа ѡ(т) сщен(ъ)никовъ. Форма зась
110 зв. замыкает(ъ)са в(ъ) той мо//литвѣ, которую мовать сщенники, помазуючи
оливою хорого: «Оче стый, врачу дшам(ъ) и тѣломъ» и прочаа. Пожитокъ ¹⁴⁵
тогѡ сакраменту естъ двоакій, бо гды хорогѡ елѣомъ помазуютъ и молат(ъ)-
са за негѡ бгу, может(ъ) хорый здоровымъ зостати, до тогѡ грѣхй ему ѡ(т)-
пуцают(ъ)са, такъ мовить ап(с)лъ Іаковъ: «Млтва вѣры спсѣтъ болащатѡ
и воздвигнетъ егѡ г(с)дь и аще грѣхй будетъ имѣти, ѡ(т)пустатъса ему» ¹⁴⁶.
Пожитки всѣхъ сакраментовъ ещѣ иншыи найдуются, же межи тѣми се-
ма сакраментами чтыри суть, которыи могутъ повторитиса: евхарістіа, по-
кааніе, малженство и остатнее помазаніе, бо можетъ Хс и другій разъ
ѡфѣрванный и поживанный ¹⁴⁷ быти в(ъ) сакраментѣ евхарістіи. Можетъ
члвкъ другій разъ каатиса и сповѣдатиса, гды в(ъ)падѣтъ в(ъ) грѣхъ якій.

Можетъ другую жонѹ понять, гды першаа умрѣтъ. И жона поити можетъ за другою мужа по смерти першого. Можемо члвку и другій разъ остатнее помазаніе ω(т)правовати, если знову захорѹетъ». Тры сакрамента зась сѹтъ, котѹрыи не могутъ повтѹрится: крщѣніе, мѹропомазаніе и сщєство. Кто окрестилъса и мѹромъ помазанный и зо//сталъ сщєнникомъ, той не можетъ другій разъ кр(с)титиса и мѹромъ помазоватиса и на сщєство посщатиса, бо тыи тры сакраме(н)та рисѹютъ(ъ) на дшѣ члчой печат(т) дхѹвную, котѹраа южъ навѣки змазатиса и зтѣрти не можетъ(ъ). И презъ(ъ) тѹю печатъ рознитъ(ъ)са члкъ крщѣнный ω(т) некрщѣннаго, помазанный мѹромъ ω(т) непомазаннаго и сщєнникъ ω(т) лѹка непосщєннаго. Печатъ, котѹрую бгъ выражаетъ на дшѣ члчой презъ(ъ) крщѣніе стѹе, споминаетъ ап(с)лъ Пѹвель, мѹвачи: «Не ωскорьблѹйте дхъ бжій стѹій, ω немъ же знаменастєса въ днь избавлѣніа». Печатъ, котѹрую на дшѣ члчой бгъ рисѹетъ презъ(ъ) мѹропомазаніе, той же ап(с)лъ Пѹвель споминаетъ, мѹвачи: «Помазавый насъ бгъ иже и запечатлѣвый насъ». Печатъ, котѹрую на дшѣ члвчой бгъ рисѹетъ презъ(ъ) сщєство, той же ап(с)лъ Пѹвель споминаетъ, мѹвачи до Тимѹеа: «Вспоминѹю тебѣ възгрѣвати даръ бжій, живѹчій в(ъ) тебѣ, возложеніемъ рѹку моею, нѣсть бо намъ далъ бгъ дхъ страха, но силы и любвѣ и цѣломудріа».

111

Ефе(с)
д.

В.
Ко(р)
а.

В. Ти(м)
а.

Православныи хр(с)тіане, тепѣрь можемо зрозумѣти, же правдиваа єсть црковъ(ъ) наша, поневажъ она захѹуетъ всѣ сакрамента, котѹрыи постановилъ Хс. И то єстъ(ъ) знакъ правдивой ¹⁴⁸ цркви нашей ¹⁴⁹, же ω(т) вѣры // котѹрую црковъ наша захѹуетъ, много людѣй ω(т)ступило и еще ¹¹¹ зв. пре(д) скончѣн(ъ)емъ свѣта бѹлше ихъ ω(т)стѹпить. Такъ мѹвить ап(с)лъ Пѹвель: «Въ послѣднѹаа времена ω(т)стѹпатъ(ъ) нѣщии ω(т) вѣры, в(ъ)нѣмлюще дѹхомъ лѣстнымъ и ученіемъ бѣсовскимъ». И то знакъ правдивой цркви нашей, же она найдѹетъса зѹвше в(ъ) прєслѣдовѹн(ъ)ю ω(т) людѣй невѣрныхъ. Бо мѹвить ап(с)лъ Пѹвель: «Всѣ хотѹщии ¹⁵⁰ блгочѣстно ω Хр(с)тѣ Ісѣ жити, гоними бѹдутъ». И то знакъ правдивой цркви нашей, же она єсть незвѣтажѹна. Любо неприятель прєслѣдѹютъ црковъ бжію ¹⁵¹ и хотѹтъ вѣкоренити нарѹдъ хр(с)тіанскій ¹⁵², еднѹкъ нѣгды не вѣкоренать, бо мѹви(л) Хс: «Врата адова не ωдолѣютъ(ъ) ей», брѹмы пекѣлныи не звѣтажатъ ей. Брѹмами пекѣлными назывѹютъса погане, геретикѣи, жидѣи ¹⁵³ и всѣ люде невѣрныи, бо они ¹⁵⁴, якъ брѹмы пекѣлныи ¹⁵⁵, людѣй фалшивѹю наукою своєю и ωкрутѣнствомъ(ъ) своимъ до пѣкла провадатъ(ъ) ¹⁵⁶. И то знакъ правдивой цркви нашей, же презъ(ъ) вѣру, котѹрую црковъ наша захѹуетъ, чѹда на свѣтѣ стѹютса. Бо мѹви(л) Хс: «Аще имате вѣру, якѹ зѣрно горѹшно, речетѣ горѣ сѣй: прейди ω(т)сѹду, и прѣйдетъ». И то знакъ правдивой цркви нашей, же люде, котѹрыи в(ъ) цркви и вѣрѣ нашей з доб-

112 рими учинками умирають, зостають // стыми, котóрыхъ стыхъ в(ъ) нетлѣн-
 номъ тѣлѣ нóвыхъ мнóго маем(ъ). А еслѣ бы злúю вѣру црковъ нша мѣла,
 не зоставали бы люде през(ъ) тую вѣру стыми, бо мóвить ап(с)толь Пáвель:
 «Без(ъ) вѣры невозможно угоди́ти бгу». Ещѣ правди́вои цркви зна́къ е́сть
 любóвь бо мóвил(ъ) Хс: «**В** сѣмъ познають васъ якó мой е́стѣ ученицы, аще
 имате любóвь ме́жду собо́ю». Мѣймо ж(ъ) межи собо́ю любóвь, якó захо-
 вѣмо сакраме́нта, котóрыи Хс постанови́ль. Та́къ захова́ймо любóвь, ко-
 трую ¹⁶⁷ Хс ка́жетъ захова́ти, то вси ¹⁶⁸ на́роды призна́ють, же на́ша прав-
 диваа е́ст(ъ) црковъ ¹⁶⁹, и самы ¹⁶⁰ до на́шей ¹⁶¹ цркви и до на́шої вѣры бу-
 дут са навороча́ти и досту́пать послóлу з на́ми црствѣа нбсного. Аминь.//

КАЗАНЬЕ ВТОРОЕ¹⁶² НА СТЪТЕНІЕ Г(С)ДНЕ

Се лежить сѣй на падѣніе и на вос-
 таніе мнóгимъ въ Израіли. Лука, в.

120 **В**бщя́ль нѣгдысь бгъ положи́ти в Сіо́нѣ ка́мень многоцѣнный и крае-
 уго́лный, жебы на нѣмъ лю́ди вѣрныи фундова́лиса, бо мóвилъ: «Се азъ по-
 лагаю ѡснованіе Сіо́не ка́мень многоцѣненъ избра́нъ краеуго́лен(ъ) чѣс-
 тенъ и вѣруай в о́нь не постыди́т(ъ)са». Выполни́ласа та́а ѡбѣтница бз(с)-
 каа, гды Хс народи́лса ѡ(т) прч(с)тои двы, бо Хс е́сть тымъ ка́менемъ, на
 котóромъ са вѣрныи хр(с)тіа́не ¹⁶³ фунду́ють, а балвохва́лство и невѣр(ъ)-
 ство жыдо́вское ¹⁶⁴ и герезіа и вшелакіе грѣхы през(ъ) негѡ упада́ють. Дла
 тогѡ Сімео́нъ прв(д)ный, взявши Ха малѣнкогѡ в(ъ) цркви на рúки свой,
 мóвилъ до пр(ч)стои двы и до Іосифа: «Се лежить сѣй на падѣніе и на вос-
 таніе мнóгимъ въ Или». Росказа́ль бгъ в(ъ) ста́ромъ // за́конѣ, жебы не-
 вѣста, породивши сна, не входила чтырдеса́тъ ¹⁶⁵ днѣй до цркви, бо была
 нечи́ста. По чтырдеса́тихъ ¹⁶⁶ зась днѣхъ жебы принесла сна своѣгѡ до
 цркви и дала ¹⁶⁷ дла ѡчище́на ¹⁶⁸ своѣгѡ ѡфѣру бара́нка еднолѣтногѡ и
 два ¹⁶⁹ голубы албо двѣ го́рлицѣ. Еслѣ бы зась породила невѣста цорку, не
 во́лно ей было́ входи́ти до цркви осмьдеса́тъ ¹⁷⁰ днѣй, бо была нечи́ста. По
 осмьдеса́тихъ ¹⁷¹ зась днѣхъ повинна была цорку свою́ принести́ до цркви
 и да́ти тую жь ѡфѣру дла ѡчище́на ¹⁷² своѣго. И пре(с)таа бца, Ха породив-
 ши, ли́обо двою чи́стою зоста́ла, бо егѡ без(ъ) му́жа породила, якó мóвила
 сама́ до арха́ггла Гаврѣйла: «Ка́ко бу́детъ се, иде́же му́жа не зна́ю». Поро-
 дила Ха ѡ(т) дха ста ¹⁷³, якó мóвилъ въ снѣ аггль до Іосифа: «Ро́ждшее бо
 са в(ъ) нѣй ѡ(т) дха ста ¹⁷⁴ ест(ъ)». Една(к) жебы не учыни́ла ¹⁷⁵ жыдо́мъ ¹⁷⁶
 погорше́на, преступа́ючи ста́рый ¹⁷⁷ за́конъ, и жебы научила насъ послу-
 ше́нства, была́ сама́ послу́шна приказанію бжому. Породивши Ха, принес-
 ла егѡ по чтыридеса́тихъ ¹⁷⁸ днѣхъ до цркви, якó дорогоцѣнный ка́мень,

жебы на томъ камени вѣрныи хр(с)тіане ¹⁷⁹ фундовалиса, а невѣрство ¹⁸⁰ жебы упадало, и дала ѡфѣру для очищеня своего, любо не потребовала очищеня ¹⁸¹, будучи // двою ч(с)тою. И на той часъ Симѡнъ Ха маленкогѡ стрѣтилъ и взявши егѡ на руки свои, мѡвилъ ¹⁸²: «Се лежить ¹⁸³ на паденіе и на востаніе многимъ въ Иили» ¹⁸⁴. Для того нѣшнее сто двѣ имена маеть, разъ называється очищеніе престѡй бци, другій разъ называється стрѣтеніе г(с)дне. Видѣлъ пр(о)ркъ Захаріа камень, котѡрый ¹⁸⁵ мѣлъ на собѣ сѣмъ очей и през(ъ) той камень значит(ъ)са Хс, през(ъ) сѣмъ очей значит(ъ)са ѡпѡтрность бзкаа, в(ъ) котѡрой Хс црков(ъ) ¹⁸⁶ свою, народъ хр(с)тіанскій маеть и вѣдаетъ, чоѡ кождому члвку потреба и даеть ему тое. Вѣдаетъ Хс все не тылко що чынимо ¹⁸⁷ и мѡвимо и мѣслимо, але що маемо чыниги ¹⁸⁸ и мѡвити и мѣслити. Для того мѡвитъ ѡсалмиста: «Не содѣлан(ъ)-ное мое видѣствъ очи твой». Покажу тебѣ в(ъ) мѡвѣ моей ¹⁸⁹, якимъ ¹⁹⁰ камениемъ ествъ Хс, котѡрого прошу ѡ помочь, ласкъ ваших(ъ) ѡ слухан(ъ)е.

126 зв.

Ествъ Хс карбункуломъ. Карбункулъ мѡвится а карбоне ѡ(т) угла огнистого, бо онъ, якъ огонь, в(ъ)ночи и в(ъ) темностахъ свѣтитъ. И Хс, будучи на землѣ, свѣтилъ наукою и прикладнымъ житіемъ своимъ, свѣтилъ в(ъ) темностахъ балвохвалства, в(ъ) темностахъ невѣрства жидѡвскогѡ ¹⁹¹, в(ъ) темностахъ герезій ¹⁹² и грѣховъ людскихъ. Для того мѡвитъ ев(г)-листъ Іѡанъ ѡ Хъ: «Свѣтъ въ ¹⁹³ тмѣ свѣтит(ъ)са и тма егѡ не ѡб(ъ)ат(ъ)». Карбункул(ъ) боронитъ ¹⁹⁴ людѣй ѡ(т) повѣтра, котѡрыи ¹⁹⁵ егѡ при собѣ мають. И Хс людѣй ѡ(т) повѣтра ¹⁹⁶ боронитъ, котѡрыи ¹⁹⁷ до Ха удаются и егѡ ѡ ратунокъ просат(ъ). Гды перепустилъ бгъ на людѣй иилскій повѣтре, на той часъ црѣ Дв(д)ъ просилъ ба, жебы ѡ(т)вернулъ повѣтре ѡ(т) людѣй иилскогѡ и жебы егѡ самого карал(ъ), бо мѡвил(ъ): «Азъ есмь пастырь злое сотворивый, а сіа ѡвца что сотвориша? Буди рука твоа на мнѣ». И выслухалъ бгъ прозбы Дв(д)овои, ѡ(т)вернулъ повѣтре ѡ(т) народу израилскаго ¹⁹⁸. Такъ и теперъ на котѡрую сторону повѣтре бгъ перепуститъ, нехай тыи людѣе Ха ѡ ратунокъ просатъ, то Хс ихъ ѡ(т) того повѣтра ѡборони(т).

127

Ествъ Хс іасписом(ъ). Іасписъ маеть такую мѡць, же ядъ ѡ(т)ганаетъ. И Хс ѡ(т)ганаетъ ядъ ѡ(т) члвка, бо ап(с)ль Іѡанъ въ имѡ Хво выпилъ ядовитую трутѣзну, котѡрую ему казалъ пити Домиціанъ, цесарь Римскій, еднакъ ему тое нѣчѡго не зашкѡдило. Такъ и теперъ если кто з вѣрою невон(ъ)тпливою въ имѡ Хво выпіетъ ядъ ал(ъ)бо трутѣзну, нѣчѡго ему тое не зашкѡдитъ, бо мѡвилъ Хс: «О имени моемъ аще ¹⁹⁹ // смѣртно испіють, ²⁰⁰ не вредитъ ихъ». Іасписъ застановляетъ кровь, и Хс азѡжъ кривъ ²⁰⁰ не за- становлѡл(ъ), гды самымъ доткнѣн(ъ)емъ шаты свои улѣчилъ невѣсту кровоточивую, котраа всѣ маетности свой роздала лѣкарѡмъ, а не могла свои хорѡбы улѣчити?

127 зв.

Ма(р)

.е.

Есть $\tilde{X}$ с шафбромъ. Шафбръ в(ъ)зрокъ выаснаеть, и $\tilde{X}$ с азажъ не выаснаеть(ъ) в(ъ)зроку, гды такъ многимъ людёмъ слѣпымъ ω (т)твориль ω (т)вориль $\tilde{X}$ с очи члвковъ слѣпорожденному, ω (т)вориль $\tilde{X}$ с очи слѣпцевъ, котрый ²⁰¹ ведле Ерихону при дорозѣ съдачѣ, просиль $\tilde{X}$ с ялмужну. ω (т)вориль $\tilde{X}$ с очи двомъ слѣпымъ, которыи идучи за $\tilde{X}$ мъ, волали: «Помлуй наю $\tilde{I}$ се, снѣ Двдовъ». И теперь которыи люде хорыи на очи албо очий ²⁰² не мають, нехай удают(ъ)са до $\tilde{X}$ а и волаютъ до него: «Помлуй насъ, $\tilde{I}$ се, снѣ Двдовъ», — то $\tilde{X}$ с выслушаетъ волана ихъ и в(ъ)зрокъ имъ привернетъ и выаснит(ъ).

128 Есть $\tilde{X}$ с хризолѣтомъ. Хризолѣт(ъ) ω (т)ганаетъ мелан(л)колѣю, фрасунокъ и чинит(ъ) члка веселымъ, который егѡ при собѣ маеть. И $\tilde{X}$ с ω (т)ганаетъ вшелакѣи клопоты, фрасун(ъ)ки и мелан(ъ)колѣю ω (т) людеѣ побожныхъ и чинитъ ихъ веселыми, котрыи до $\tilde{X}$ а в(ъ) своим(ъ) // фрасунку удаютъса. Учиниль $\tilde{X}$ с веселую ²⁰³ блудницу, котораа слезами ноги $\tilde{X}$ ви омывала и волосами отирала, бо ω (т)пустиль ей грѣхѣ, мовачи: « ω (т)пушцают(ъ)са тебѣ грѣси твой». Учиниль $\tilde{X}$ с веселым(ъ) и ап(с)ла Петра, который былъ $\tilde{X}$ а три разы запрѣлса и жаловаль того, ревне плачучи, якѡ написано: «Плакаса горко». Теды $\tilde{X}$ с перебачил(ъ) ему той грѣхъ и приналъ егѡ знову на урадь ап(с)л(ъ)скій, мовачи до него: «Паси овца ²⁰⁴ моа, паси агн(ъ)ца ²⁰⁵ моа, паси избранна моа». Такъ и теперь которыи люде в(ъ) фрасунку знайдуютъса, нехай $\tilde{X}$ вѣ мола(т)са и егѡ в(ъ) памати своей мають, то $\tilde{X}$ с учинит(ъ) ихъ веселыми, бо мови(т) $\tilde{\psi}$ алмиста: «Поманухъ бга и възвесели(х)са».

128 зв. Есть $\tilde{X}$ с бериллом(ъ). Бериллюсь чинитъ члка воюющего смѣлымъ, же смѣле и безпечне з(ъ) неприятели са потыкает(ъ) и бынамнѣи са ихъ не лакаетъ, кто егѡ при собѣ маеть. И $\tilde{X}$ с смѣлыми людеѣ чинитъ на войнѣ, котрыи $\tilde{X}$ а на помочъ взываютъ. Чинит(ъ) $\tilde{X}$ с смѣлыми на войнѣ гетмановъ, полковниковъ и иныхъ рыцеровъ, котрыи $\tilde{X}$ а просятъ ω помоч(ъ). Учиниль $\tilde{X}$ с на войнѣ смѣлымъ царѣ Двда, бо онъ смѣле войну точиль з(ъ) аммонитами ²⁰⁶, з(ъ) мовавѣтами, // з(ъ) филистѣнами, з(ъ) сирыйчиками и з(ъ) иными войсками неприятел(ъ)скими ²⁰⁷ и звитажал(ъ) ихъ, и триум(ъ)фоваль на(д) ними и бынамнѣи ихъ не лакалъса, дла того написаль: «Гдѣ просвѣщеніе мое и спситель мой, когѡ са убою? Гдѣ защититель животу моему, когѡ са устрашѣ?»

Есть $\tilde{X}$ с гагаткомъ. Гагатокъ боронитъ ω (т) ужѣ, бо егѡ ужѣ боит(ъ)са и утѣкаетъ ω (т) негѡ. Дла того орель приносить гагатокъ до своего гнѣзда, жебы тамъ ужѣ не влѣзль ²⁰⁸ и не позадалъ дѣтей егѡ. И той гагатокъ $\tilde{X}$ а, сна бжогѡ, кто в(ъ) ср(д)цу своемъ, якъ в(ъ) гнѣздѣ орлѣмъ носить, мыслачи ω $\tilde{X}$ вѣ уставичне до такогѡ члка не приступить ужѣ ядовитый, грѣхъ, ω которомъ Исусъ Сирахъ ²⁰⁹ мовитъ: «Яко же ω (т) лица змиѣна, бѣжи ω (т)

грѣха, аще бо приступиши ²¹⁰ угризнѣтъ та». Дла тогò са грѣхъ ужѣмъ называеъ, бо якъ ужъ вѣходитъ до гнѣздà орлего и дѣти орли ²¹¹ заѣдаеъ, такъ грѣх(ь) в(ь)крадаеъса до ср(д)ца члвчого ²¹² и члвка плòду дховнаго, добрыхъ учынокъ ²¹³ и цнòтъ позбавлаеъ, бо лиòбо бы члвкъ вшелакїи мѣл(ь) цнòты и добрые ²¹⁴ учынки ²¹⁵, еслї еденъ грѣхъ учынитъ ²¹⁶, всѣ тыи цнòты и добрыи учын(ь)ки ²¹⁷ нѣчòго ²¹⁸ не вáжатъ, такъ мòвить ап(с)ль Іакòвъ: «Аще кто соблюдеъ в(ь)вѣсь закънъ и согрѣшит(ь) // въ единомъ, ¹²⁹ бысть всѣмъ повїненъ».

Есть Хс аметїстомъ. Аметїсть о(т)гандаеъ пїанство ²¹⁹, бо кто егò при собѣ маеъ, не латво мòжетъ упїтиса. И Хс пїанство ²²⁰ о(т)гандаеъ, бо жадного пїаници ²²¹, еслї са не покаеъ и не перестанеъ упїатиса, не прїимеъ до нба, такъ мòвить ап(с)ль Пáвель: «Пїаници ²²² цр(с)твїа ²²³ бжїа ²²⁴ не наслѣдатеъ». Дла тогò бгъ пїаницъ ²²⁵ не прїимеъ до нба, бо все злое з(ь) пїанства ²²⁶ походитъ. Нòе, упївшиса виномъ, заснулъ и обнажилъса и на той часъ Хамъ, сынъ власный, з(ь) негò насмѣалъса. Лòтъ, упївшиса, з(ь) власными цòрками своими попелнил(ь) грѣхъ телесный нечїстый. Голофѣрновъ ²²⁷, гетмановъ ²²⁸ Ассїрійскому, пїаному ²²⁹ голову утáто. Наванъ, упївшиса, зневажилъ црà Двда и за тое хотѣлъ Двдъ Навана за губити, але Авїгїа ²³⁰, Наванова жонà, Двда перепросїла. И теперъ кто звáды и свáры чынит(ь) ²³¹ и людѣй зневажаеъ? Пїаница ²³² Кто, с(ь) ²³³ ко: а и з(ь) мòсту падаючи, шыò ²³⁴ ламлетъ? Пїаница ²³⁵. Кто на ўлици ²³⁶ в(ь) болòтъ албо в(ь) калїюжи ²³⁷ валдаеъса? Пїаница ²³⁸. Кто в(ь) розмай- тыи грѣхї в(ь)падаеъ и наглою смертїю перед(ь) часомъ умираеъ? Пїаница ²³⁹. У когò волосы вѣрваны, по(д) очїма сїне, тваръ трудовáтла и рўки // дрыжатъ? У пїаници ²⁴⁰. Когò з(ь) дòму, з(ь) двора, о(т) людѣй вы- ганяють, выпыхають, вывòдат(ь), сѣкють, б(ь)ють ²⁴¹ и забивають? Пїани- цу ²⁴². Дла тогò мòвить Соломòнъ: «Проклато пїанство» ²⁴³. 129 зв.

Есть Хс шмарáгдомъ. Шмарáгдъ лиòбитъ чїстость, бо котòраа ²⁴⁴ пánна при собѣ шмарáгдъ носитъ, пòки естъ пánною, шмарáгдъ зостаеъ в(ь) цѣ- лости, а скòро панїенство ²⁴⁵ утрáтитъ, зàразъ шмарáгдъ зламлетъса на двòе. И Хс лиòбитъ чїстость, бо видѣлъ стый ап(с)ль Іоánъ в(ь) Апокалифи ²⁴⁶ Апо(к) барáнка, котòрый стоáлъ на горѣ Сїонской, а з(ь) нїмъ людѣй былò сто дї. чтыридесáтъ ²⁴⁷ и чотыри ²⁴⁸ тысачи ²⁴⁹. Барáнокъ естъ Хс ²⁵⁰, горòю Сїон- скою называеъса нò, людѣй сто чтыридесáтъ ²⁵¹ и чтыри тысачи значатъ тыхъ котòрыи ²⁵² заховали чїстость девїческую ²⁵³, бо онї в(ь) нòбъ з(ь) Хмъ найдутьса и гдѣ Хс постуеъ, и онї за нїмъ постуеють. Такъ на- писано в(ь) Апокалифи ²⁵⁴: «Сїи суть їже съ женами не осквернїшаса, за- не дѣвственници бо суть, сїи послѣдуютъ агнцу, а може аще поїдетъ». Любитъ теды Хс чїстость, поневажъ люде, котòрыи ²⁵⁵ чїстость девїче- скую ²⁵⁶ заховали, в(ь) нòбъ з(ь) Хмъ найдутьса. Не лиòбитъ зась Хс людѣй нечїстыхъ, котрыи чынатъ ²⁵⁸ грѣхъ телесный, // бо за грѣхъ телесный за- губилъ бгъ свѣтъ потòпомъ, за грѣхъ телесный спалилъ Содòму и Гомòр- 135²⁵⁷ ру ²⁵⁹ огнемъ сѣрчїстымъ, за грѣхъ телесный казáлъ бгъ Моўсѣовъ ²⁶⁰ кна- Числа, ке.

зѣй илскнхъ повѣшати на шибеницахъ) противъ) слнца, за грѣхъ телес-
ный казалъ бгъ тому жъ Моисѣевъ забіати мадіанитовъ ²⁶¹ и збурити всю
зѣмлю мадіамскую, за грѣхъ телесный и въ остатній днь будетъ) Хс людей всю
сурове судити и пошлетъ ихъ до пѣкла на мѹки вѣчныи. Такъ мовитъ ап(с)лъ
Павель: «Блудникомъ и прелюбодѣемъ судитъ) бѣ». Вшетѣчниковъ и чу-
жолѹжниковъ будетъ бгъ судити.

Есть Хс топазіѹномъ. Топазіѹнъ значить ѱ(т)мѣну щаста члвчого ²⁶².
Гды ²⁶³ члвкъ на негѹ гладитъ, показуетъ члвѣка догорѣ ногами стоающего.
И Хс значить ѱ(т)мѣну щаста члвчого ²⁶⁴, бо ²⁶⁵ сегѹдна паномъ), завтра
слугою, сегѹдна потентатомъ, завтра неволник(м) члка ²⁶⁶ учынить. Дла
того мовитъ фалмйста: «Бгъ судій есть сегѹ смираетъ) и сегѹ возноситъ». Дла
Припомяните собѣ Капернаумъ мѣсто, которое было высоко по(д)неслѹса
наукою и чѹдами Хвыми. Поднеслѹса было богатствами своими, и товара-
ми розмайтыми, котѹрыи до негѹ купці ²⁶⁷ розмайтыи // привозили и про-
130 зв. давали. Потымъ егѹ тоѣ щастъ)е ²⁶⁸ ѱ(т)мѣнилоса, же не хотѣло Хвѣ упо-
коритиса, не хотѣло въ) Ха вѣрити и покѹтовати за грѣхы свой. Дла того мо-
вилъ Хс: «И ты, Капернаумъ, иже до нбсъ ²⁶⁹ вознесыйса, до ада снйдеши». И
теперъ кто есть богатый, маеть много злѹга, сребра, грошей, шать, ма-
ѣтностей и дла того богатства въ) пыху по(д)носитсася. Мовитъ и до того
члвка Хс, любо онъ гѹлосу того не чѹетъ: «И ты, Капернаумъ, иже до нбсъ
вознесыйса, до ада снйдеши», — кто есть крѹлемъ, царемъ, кнѹземъ, гет-
маномъ, воеводою, албо инышымъ ²⁷⁰ монархою и потентантомъ на свѣтъ и
дла тоѣи прерогативы въ) пыху подноситъ)са, инышыхъ ²⁷¹ людей нѣ за цѹ
маеть). Мовитъ и до того члвка Хс: «И ты, Капернаумъ, иже до нбсъ воз-
несыйса, до ада снйдеши», — кто есть и мѣжы дховными преложѹнымъ
якимъ ²⁷² протопѹпою, игуменомъ, архимандритою, митрополитою, еп(с)ко-
помъ, архіеп(с)копомъ, ежархою, патриархою и дла того преложѣнъ)ства
въ) пыху подноситсася, инышыми ²⁷³ людми въ)згоржѣетъ. Мовитъ и до то-
го члвка Хс: «И ты, Капернаумъ, иже до нбсъ вознесыйса, до ада снйде-
ши» ²⁷⁴. Кто есть ораторомъ, филіозѹфомъ, ѳеѱлѹгомъ, астролѹгомъ, ма-
131 тематикомъ, // аритметикомъ албо инышю мѹдрость и науку въ) собѣ маеть
и дла тоѣи мѹдрости и науки въ) пыху подноситсася, много ѱ собѣ розумѣ-
етъ, мовитъ и до того члвѣка Хс: «И ты, Капернаумъ, иже до нбсъ возне-
сыйса, до ада снйдеши».

Есть Хс магнесомъ. Магнесъ тагнетъ до себѣ желѣзо. Если бы когѹ по-
стрѣлено кѹлею желѣзною, а не могли зъ) негѹ тоѣи кѹлѣ вынати, албо ес-
ли бы пострѣлено когѹ стрѣлою, а зостало въ) немъ желѣзко ѱ(т) стрѣлы
и не могли егѹ вынати, нехай приложатъ до тоѣи раны, до того пострѣлу
магнесъ, то онъ вытагнетъ зъ) тѣла кѹлю желѣзную и грѹтъ желѣзный ѱ(т)
стрѣлы. И Хс потагаеть до себѣ людей грѣшныхъ, котѹрыхъ пр(о)ркъ Іере-
іе(м) ѣ. мѣй желѣзомъ назывѣетъ, мѹвачи: «Желѣзо всѣ растлѣнны сѹтъ» ²⁷⁵. Дла

тогѡ бо якъ желѣзо твёрдое, такъ и грѣшныи люде сѹтъ ²⁷⁶ затвердѣлые, не хотѣтъ слѹхати бга и чыніти ²⁷⁷ приказан(ь)а егѡ. Былъ такимъ желѣзомъ твёрдымъ фараѡнъ, кроль егѹпет(ь)скій, которого напоминѣлъ бгъ и розмайтыми плѣгами карѣлъ, жебы выпустилъ людь израилскій з(ь) Егѹпту. Карѣлъ егѡ бгъ скніпами, пѣсѣми мѹхами, саранчѣю. Карѣлъ егѡ бгъ грѡмами ²⁷⁸, градомъ великимъ // и струпами, которыи были на егѹптанах(ь). 131 зв.

Карѣлъ егѡ бгъ дымомъ, мглою, тѣмнотами и иными ²⁷⁹ плѣгами. Еднакъ фараѡнъ затвердѣлый былъ, якъ желѣзо: не слѹхалъ бга, не хотѣлъ выпустити илтановъ з(ь) Егѹпту. «Ожесточѣ же сердце фараѡново и не хотѣ ш(т)пустити ихъ». Такъ и тепѣрь напоминѣет(ь) бгъ людеѣ грѣшныхъ и карѣетъ Иско(д) войною, голодомъ, повѣтремъ, карѣетъ хорѡбами, припадками, саранчѣю и иными ²⁸⁰ плѣгами, жебы са каали и заховѣли приказан(ь)а бжїи. Еднакъ люде грѣшныи затвердѣлыи сѹтъ ²⁸¹, якъ желѣзо, не хотѣтъ ²⁸² бга слѹхати, не хотѣтъ ²⁸³ каатиса и приказана ²⁸⁴ бжогѡ заховѣти. Що жъ чыніть ²⁸⁵ бгъ? Фараѡна непослѹшного ²⁸⁶ и затвердѣлогѡ утопѣлъ в(ь) мѡри ²⁸⁷ Червономъ, а людеѣ грѣсныхъ, которыи ба не слѹхаютъ и маютъ сердце затвердѣлое, топить бгъ в(ь) смолѣ пекѣльной. Тѡе тѣды желѣзо, людеѣ грѣсныхъ затвердѣлыхъ, потагаѣтъ Хс до себѣ, напоминѣючи ихъ, жебы са каали, ш(т)грѣховъ ш(т)далѣлиса и жебы шли до Ха на банкетъ иб(с)ный вѣчный, который залѣжитъ на шгладаню ²⁸⁸ лица бжогѡ. Такъ мѡвитъ Хс до людеѣ грѣсныхъ: «Прїйдѣте, ядѣте мой хлѣбъ и пїйте вино, ѣже черпахъ вамъ, // оставите безумїе и живы будете и въ вѣки вѣцаритѣса».

При(т)
е.
132

Споминалъ Хс одного члвка, который збудовѣлъ домъ свой на камени. И зыйшѡлъ дожчъ, и пришлї рѣки, и повѣнули вѣтры, и напали на домъ той и не упѣлъ(ь), же ²⁸⁹ былъ збудѡванный на камени. Споминалъ(ь) Хс и другогѡ члвка, который збудовѣлъ домъ свой на пѣскѹ, и зыйшѡлъ дожчъ, пришлї рѣки, и повѣнули вѣтри и напали на домъ той и упѣлъ, же ²⁹⁰ былъ збудѡванный на пѣскѹ. Такъ тѡе маемо розумѣти: которыи люде слѹхаютъ слѡва бжогѡ и заховѹютъ ѡное, тыи на мѡцномъ камени, на Хѣ, домъ свой, себѣ самыхъ будѹютъ, зачѣмъ ²⁹¹ жадныи дожчї, рѣки и вѣтры напастей, бѣдъ ²⁹² не могѹтъ тогѡ дому шбвалїти, не могѹт(ь) тыхъ людеѣ ш(т) Ха ш(т)лучїти. Которыи зась люде слѹхаютъ слѡва бжогѡ, а не заховѹютъ егѡ, тыи будѹютъ домъ свой, себѣ самыхъ, на пѣскѹ, зачѣмъ ²⁹³ дожчї, рѣки и вѣтры напастей, бѣдъ ²⁹⁴ лѣтво той домъ шбвалѣтъ, лѣтво тыи люде по(д)часъ преслѣдовѣна ш(т) Ха ш(т)стѹпатъ. Правослѣвныи хр(с)тїѣне, слѹхаймо и мѣ слѡва бжогѡ, гды ѡное проповѣдѹютъ и заховѹймо ѡное, то и мѣ домъ свой, себѣ самыхъ, збудѹемо на//мѡцномъ камени, на Хѣ. Зачѣмъ ²⁹⁵ жадныи дожчї, рѣки и вѣтры напастей и бѣдъ ²⁹⁶ не могѹтъ дому нашего шбвалїти, не могѹтъ насъ ш(т) Ха ш(т)далїти, в(ь) которогѡ мы вѣруемо

132 зв.

и мѡжемо ап(с)толскѣи слова мѡвити: «Ктѡ ны разлѡчить ѡ(т) любви бжїа, скорбѣ ли, или тѣснота, или гонѣнїе, или гладь, или нагота или бѣда, или мечь»²⁹⁷. А еслї ѡ(т) Хр(с)та не ѡ(т)дѡлимоса в(ь) телѣрѣшныи дни, живу- чїи на свѣтъ, не ѡ(т)дѡлимоса ѡ(т) негѡ и в(ь) днь ѡстѡтнїй, гды прїидеть свѣт(ь) судїти. На той часѣ мы стрѣтимо Хѡ приходѡчего, такѣ мѡвить евр(г)- лїст(ь) Матѡей ѡ Хѣ: «Се женихъ грядѣтъ, изыйдѣте въ стрѣтѣнїе егѡ». Славнѣйшое на той ча(с) бѡдетъ стрѣтѣнїе г(с)не, нѣжели былѡ в(ь) цркви іер(с)лїмской, бо в(ь) цркви іер(с)лїмской тѣлко еди(н) Сїмеѡнъ Хѡ стрѣ- тиль и взѡлъ егѡ на рѡки свой, а в(ь) днь ѡстѡтнїй бѡдут(ь) Хѡ стрѣчѡти всѣ люде стѣи на повѣтрю, а грѣшныи на землѣ зостѡнутьса. Бѡдутъ стрѣ- чѡти Хѡ ап(с)лы, пр(о)рки, патрїархи, стлѣ, священники, зѡконники, пус- те(л)ники, мчники, бѡдутъ стрѣчѡти Хѡ царѣ, князѣ, гетмѡни, воевѡды и всѣ монѡр(ь)хове и потентѡтове, бѡдут(ь) в(ь) днь ѡстѡтнїй Хѡ стрѣчѡти всѣ люде вѣрныи, побѡжныи, котѡрыи были ѡ(т) почѡтку свѣта до сегѡ часу // и котѡрыи бѡдутъ до скончѣна свѣта, на той часѣ взѡти бѡдутъ ѡболокомъ на повѣтре и Хѡ на повѣтрю стрѣтѡтъ и ѡ(т)тол(ь) пѡйдутъ з(ь) Хмѣ до нѡа навѣки жїти, вѣдлугъ ап(с)ла Пѡвѡла, мѡвѡчѡгѡ: «Восхищѣни бѡдемъ на ѡб- лацѣхъ въ стрѣтѣнїе г(с)дне на въздусѣ и тѡко всегда съ гдемъ».

КАЗАНЬЕ ВТОРОЕ²⁹⁸ НА ВОЗНЕСѢНІЕ Г(С)ДНЕ

Взыйде бгъ въ восклицовѣнїи, г(с)дѣ
въ гласѣ трубнѣ. В(ь) псалмѣ, мс.

Вступїль Хс дна ннѣшнего з(ь) землѣ до нѡа, жебѣ тамѣ ѡ(т)почїнуль по прѡцахъ и трѡдахъ свойхъ, котѡрыи подыймовѡль на землѣ²⁹⁹ ѡ(т) дн- тїнны(х) лѣтъ свойхъ ѡжѣ до смѣрти, навѡрѡчѡючи людеї невѣрныхъ до вѣ- ры и грѣшныхъ до покаѡнїѡ. Такѣ мѡвит(ь) самѣ Хс: «Въ трѡдѣх(ь) ѡ(т) юности моѡа»: Вступїль Хс и дла тогѡ до нѡа, жебѣ учынїль³⁰⁰ вѡлю оца своѡгѡ, бо Хѡви бгъ ѡцѣ казѡлъ в(ь)ступїти до нѡа и сѣсти на правїцы³⁰¹ своѡей. Такѣ мѡвить псал(ь)мїста: «Речѣ гдѣ г(с)деви моѡму: сѣдї ѡдѣснѡю менѣ, дѡндеже положѣ врагї твоѡ по(д)ножїе ногъ твоїхъ». Вступїл(ь) // Хс до нѡа и дла тогѡ, жебѣ намѣ послѡлъ дха стѡгѡ, бо мѡвилъ Хс до ап(с)- ловъ: «Аще бо не идѣ азѣ, утѣшителъ не прїидеть к(ь) вамъ; аще же ли идѣ, послїѡ егѡ к(ь) вамъ». И дла тогѡ Хс вступїль до нѡа, жебѣ намѣ нагото- вѡлъ в(ь) нѡѣ мѣсце³⁰². Такѣ³⁰³ мѡвилъ Хс до учневъ свойхъ: «Идѣ угото- вѡти мѣсто вамъ; аще уготовѡю вамъ мѣсто, пѡки прїидѣ и поймѣ вы к(ь) себѣ, да идѣже³⁰⁴ ѣсм(ь) азѣ и вы бѡдете». И дла тогѡ Хс вступїль³⁰⁵ до нѡа, жебѣ нам(ь) показѡлъ до нѡа дѡрѡгу, бо не вѣдалъ члвкѣ до нѡа дѡрѡги и волѡлъ: «Скажї ми, гди, пѣт(ь), вѡ нѣ же пойду». Ещѣ и дла тогѡ Хс всту-

пійть до нба, мовиль самъ Хс: «Смѣраѣса воз(ъ)несѣтса». И Хс смѣраѣвса ³⁰⁶, бо мовить ап(с)лъ Пáвель: «Смиривъ себѣ, послушливъ быв(ъ) дáже до смѣртѣ». Огожъ теперъ Хс воз(ъ)неслса высоко, бо вступи(л) до найвы(ш)шого ³⁰⁷ нба емпірейского ³⁰⁸ и сѣлъ тамъ на правѣцы ³⁰⁹ бга оца своѣго. Такъ мовить еѵ(г)лість Мáрко: «Г(с)дь же ўбѡ по глãнїи егѡ к(ъ) нїмъ вознесѣса на нбо и сѣде ѡдѣсную бга».

Покажѹ тѣды на тымъ казанїю ³¹⁰, з(ъ) якїмъ ³¹¹ трїумфомъ Хс пошѡлъ до нба, бо пр(о)ркъ Двдъ мовить, же з(ъ) трїумфомъ Хс вступи(л) до нба: «Взыйде бгъ въ воскликновѣнїи, г(с)дь въ гласѣ трубнѣ». Жебы м(ъ) той трїумфъ лãтвѣй моглъ показати, Ха збавїтелеа прошѹ ѡ // помѡчь, ласкъ ¹⁹⁴ вãшихъ ѡ слухãнье.

Трїумфѹючи, Хс, збавїте(л) ншъ, поступѹет(ъ) трїбомъ крѡлевъ, цѣсарѡвъ, монархѡ(в) и потентãтов(ъ) свѣта тогѡ. Цѣсаръ рїмскїи, трїумфѹючи, ѣздили до Капѣтолѹум(ъ) ³¹² божнїци Іовѣшовои, котѡраа была названа а капѣте, ѡ(т) головы, бо тую божнїцу гды ³¹³ закладано и на фундамента зѣмлю копано, знашли тамъ капуть, голову члвѣчую. И Хс, трїумфѹючи, поступѹетъ до Капѣтолѹумъ нб(с)ного, бо мѡжет са нбо назвати капѣтолѹумъ, а капѣте, ѡ(т) головы, поневажъ в(ъ) нбѣ знайдѹетса Хр(с)тѡсъ, котѡрый ѣсть головою црви стѡй, вѣдлугъ ап(с)ла Пáвля: «Тогѡ далѣ главѹ вѣшше всеã цркви яже ѣсть гѣло егѡ». Монар(ъ)хѡве свѣта тогѡ по(д) часъ трїумфу ѣздили на возãхъ трїумфãльныхъ, золотомъ, срѣбромъ и дорогїми камѣн(ъ)ми приѡздѡбленыхъ. Так(ъ) чинїль Сесострїсъ, крѡль егѹпет(ъ)-скїй, гды звїтажиль чотырохъ крѡлѡвъ, всѣхъ ихъ запрãгъ в(ъ) вѡзъ трїумфãльный и на том(ъ) вѡзѣ сїдачи, чтырма крѡл(ъ)ми ѣха(л) ³¹⁴. Такъ чинїль Фабѣушъ, гѣтманъ рїмскїй, котѡрый, звїтаживши непрїãтелей, поставиль на вѡзѣ трїумфãльномъ болванã восковѡго, мѣсто ѡсѡбы своѣй, колѡ тогѡ болванã // свѣчи запãленыи стоãли, ѡ(т) котѡрыхъ свѣч(ъ) болванъ ^{194 з} восковїй топнѣлъ и в(ъ)вѣсь ростопїлса. И той вѡзъ трїумфãльный в(ъ) Рїмѣ до Капѣтолѹумъ провãжено. Дла тогѡ тѡе Фабѣушъ чинїль, жебы дла своѣго щãста в(ъ) пыхѹ не подносїлса, бо якъ той болванъ восковїй ѡ(т) свѣчъ запãленыхъ ростопїл(ъ)са и ѡ(т)мѣнїлса, такъ щãста члвчѣе мѡжетъ ростопїтса и ѡ(т)мѣнїтса. Сегѡдна члкъ ѣсть звїтазцею, а зãвтра бѹдетъ звїтажѣный; сегѡдна на(д) непрїãтелеми трїум(ъ)фѹетъ, а зãвтра непрїãтель на(д) нїмъ могѹт(ъ) трїумфѡвати. И Хс маѣтъ вѡзъ трїумфãл(ъ)-ный — црковъ стѹю, нãрѡдъ хр(с)тїãнскїй ³¹⁵, бо црковъ фалмїста вѡзомъ назывãет(ъ), мѡвачи: «Колеснїца бжїã тмãмы ³¹⁶ тѣмъ тѣсаща гѡзѹющы(х), г(с)дь в нїхъ».

Чтыри кѡла в(ъ) тымъ вѡзѣ сѹтъ ³¹⁷ чтыри цнѡты головнїи. Пѣршѡе кѡло мѹдрѡсть, гды кто вѣдаѣтъ приказана бжїи и захѡвует(ъ) ѡныи. Такъ мовить Ісѹсъ Сира(х): «Вождѣлѣв(ъ) прем(д)рости, соблюди зãповѣди и г(с)дь ти ю пода(ст). Дрѹгое кѡло мѹжество, гды кто мѹжне з(ъ) собою самымъ воїѡетъ и себѣ самѡго звїтажãетъ, не чїнїть грѣхã, до котѡрого егѡ

Сїмонъ
Маїѡ-
люсть ѡ
трїум(ъ).
Ри(м).
кни(г)
ѣ. ро(з)
ѣ. ли(ст)
ѣ. фрз.

195 во́ла потага́еть и нахи́лаетъ. Таки́й былъ ап(с)лъ Па́вель, му́жне з(ъ) собо́ю самы́мъ воева́ль и // звитижа́ль себѣ само́го, бо мо́ви(т): «Умерщвлѣю тѣло свое́ и порабо́щю́ е́». Трѣтее ко́ло повстагливость, гды кто повстага́ет(ъ)са ѿ(т) вшела́кого грѣха́, повстага́етса ѿ(т) учи́нкѡвъ³¹⁸, ѿ(т) слѡв(ъ), ѿ(т) помысло́въ злы́хъ, бо мо́вить ап(с)лъ Па́вель: «Ѿ(т) вса́кїа вѣщи злы́а ѿ(д)-грѣба́йтеса». Четвѣртое ко́ло справедливость, гды кто справедли́ве живѣтъ на́ свѣтъ, до́брое чи́нить, а зло́го са хроні́т(ъ), ве́длуг(ъ) фалми́сты: «Укло-ни́са ѿ(т) зла́ и сотвори́ блго́».

195 зв. Дла тогò са цнѡты голо́внии ко́лами называ́ють, бо тѣми чтырма́ цнѡ-тами, я́къ чтырма́ ко́лами цркѡвъ ста́а до нба́ посту́уетъ, в(ъ) тѣмъ во-зѣ запра́жены сѹтъ чты́ри херуви́ми, кото́рыхъ ви́дѣль пр(о)ркѣ Іезекі́иль з(ъ) чотырма́ тва́рми. Стѣй Іѡа́нь Бгосло́въ за́сь тѣхъ же херуви́мовъ з(ъ) едно́ю тва́рїю ви́дѣль. Еди́нь³¹⁹ херуви́м(ъ) мѣль³²⁰ тварь члвчу́ю, дру́гїй тѣл(ъ)чу́ю, трѣтїй лви́ю, четвѣр(ъ)тый орлю́ю. През(ъ) тѣхъ херуви́мовъ знача́т(ъ)са чты́ри еу(г)ли́сты, през(ъ) тва́рь члвчу́ю значи(т)са еу(г)ли́сть Матѡ́ей, бо ѡнь писа(л) ѿ вѣчлѡвечѣ́нїи³²¹ Ха́ сна бжого́. През(ъ) тва́рь тѣл(ъ)чу́ю значі́тса Лука́, бо ѡнь писа́ль ѿ свашчѣ́ствѣ Хво́мъ и ѿ ѡфѣ-рахъ старо́законных(ъ), гды тѣлцѡвъ сщени́ки бгу́ ѡфѣрова́ли. През(ъ) тва́рь лви́ю значі́т(ъ)са Ма́рко, бо ѡнь писа́л(ъ) // ѿ воскр(с)нїи́ Хво́м(ъ), же я́къ левъ три днї и три но́чи спитъ, по́тымъ в(ъ)стае́тъ, такъ Хс три днї и три но́чи былъ в(ъ) грѡ́бѣ, по́тымъ воскрѣ́ з(ъ) мртвѣ́хъ и ви́шоль з(ъ) грѡ́бу. През(ъ) тварь орлю́ю значі́тса Іѡа́нь, бо я́къ ѡрѣл(ъ) висо́ко лѣтае́тъ, так(ъ) ѡнь писа́ль ѿ висо́ко(м) бзствѣ́ Хво́мъ. Тѣи тѣды чты́ри херуви́ми, чты́ри еу(г)ли́сты, возъ трїумфа́льный, цркѡвъ стѣю́, до нба́ нау́кою свое́ю³²² прова́дять, бо кото́рыи хр(с)ті́ане³²³ нау́ку чтыро́хъ еу(г)ли́стѡвъ захо́вуютъ, тѣи нба́ досту́пуютъ.

Цѣсари римскїи по(д) часъ трїумфу здѡбили́са ша́тою золото́ю, на ко-то́рой повы́шїваны были́ квѣты пал(ъ)мо́выи, зна́ки звѣта́зства. И Хс ма́етъ по(д) часъ трїумфу́ свое́го ша́ту сли́чную, прена́стѣ́йшее тѣло свое́, кото́рымъ, я́къ ша́тою, прио́дѣль бз(с)тво́ свое, бо гды в(ъ)ступова́ль Хс до нба́, на то́й часъ агглы³²⁴ вола́ли: «Кто се пришѣ́дый ѿ(т) Еде́ма, червлѣны ры́зы егѡ́ ѿ(т) Восо́ра». Еде́мъ значі́тъ зе́млю, Восо́ромъ называ́ет(ъ)са тѣло Хво́, в(ъ) кото́ромъ, я́къ в(ъ) ша́тѣ сли́чной, Хрстѡ́с(ъ) в(ъ)ступі́ль з(ъ) зе́мль до нба́. Дла тогò за́сь напи́сано: «Червлѣны ры́зы егѡ́», — бо гды Ха́ тѣра-нове³²⁵ му́чили, зра́нили и ѡкрива́вили, на то́й ча(с) ѿ(т) вла́снои крѣвѣ³²⁶ са³²⁷ прена́стѣ́йшее тѣло Хво́ зачервонѣ́ло и назва́но е́сть // ша́тою черво́-ною, в(ъ) кото́рой стѣй³²⁸ Іѡа́нь Бгосло́въ ви́дѣль Ха́, бо мо́вить: «Обле-ченъ въ ры́зу³²⁹ червлѣну́ крѡвію».

Авха́цесь, гѣтманъ пе́рскїй, звити́живши³³⁰ ко(л)ховъ, учині́л(ъ) ша́-ту бѣ́лую, я́къ снѣ́гъ, на кото́рой ве срѡ́дку тварь Іѡвѣ́ша, бо́га пога́нского,

около ей твѣри кролевъскїи и гетманскїи вышилъ и написалъ зѣлотомъ такіи слова: «Носи, котѣрыи тебе носатъ». Таѣ шата значила Речь Посполитую перскую, котѣрую (вѣрилъ Авхѣсць), же Іовишъ, найвышшїи богъ поганскїи, и кроль и гетманы носатъ на раменахъ свойхъ. Дла тогѣ на той шатѣ вышилъ ѣбразы ихъ и написалъ «Носи, котѣрыи тебе носатъ».

И Хс ѣсть правдивымъ бгомъ. Такъ мѣвилъ до него ап(с)лъ Ѡма: «Г(с)дь мой и бгъ мой». Ёстъ Хс кролемъ, бо мѣвить, самъ устѣ Давїдовыми: «Азъ же поставленъ ѣсмъ црѣмъ надъ нимъ (а поставленъ ѣстемъ кролемъ надъ нимъ) на(д) Сїѣномъ, горѣю стою егѣ³³¹, то ѣсть надъ цѣрквою стою, зебранамъ людѣи вѣрныхъ, до котѣрыхъ ап(с)лъ Пѣвелъ мѣвить: «Вы естѣ цркви бга жива».

Ёсть Хс, гетманомъ валѣчнымъ, бо мѣвить ѣ немъ фалмїста: «Г(с)дь крѣпокъ и силень, г(с)дь силень въ бранехъ». Нарысуймо жъ и мѣ образъ Хр(с)та, правдивогѣ бга, // крола и гетмана въ ср(д)цу своемъ и напишѣмо такіи слова: «Носи, котѣрый тебе носитъ», — поневажъ Хс натурѣю нашею чловѣчою, якъ шатою, приѣдѣлъ бз(с)тво свое и натурѣ ншу члвѣчюю, якъ шату, на собѣ носитъ. Триумъфѣторове свѣтовѣи здѣбилиса корѣнами лавровыми. И Хс ншѣ триумфѣторъ мѣетъ на головѣ своей не едну, але многѣе корѣны, въ котѣрыхъ видѣлъ егѣ стѣи Іѣанъ Бгословъ въ апокалифѣи, бо мѣвить: «На главѣ егѣ вѣнцы многѣи»³³².

196 зв.

Апо(к)
ѣи.

Мѣетъ Хс корѣну животѣ вѣчного, котѣрую вѣрному члвкѣи кождому дѣти ѣбѣцуетъ, мѣвачи: «Буди вѣренъ до смрти и дамъ ти вѣнецъ животѣ». Мѣетъ Хртѣсъ корѣну справедливѣости, котѣрую споминаетъ ап(с)лъ Пѣвелъ, мѣвачи: «Соблюдаетъ ми са вѣнецъ правды, егѣ же воздѣстъ ми г(с)дь въ днѣ ѣнѣ». Мѣетъ Хс корѣну слѣвы, котѣрую споминаетъ ап(с)лъ Пѣтръ, мѣвачи: «Явлшуса пѣстыремъ началнику, прїимете неувѣдаемѣи слѣвы вѣнецъ».

Видѣлъ стѣи Іѣанъ ап(с)лъ въ нѣ двѣдцѣть и чѣтырѣхъ старцовъ, котѣрыи упѣли предъ бгомъ, на маестѣтѣ съдѣчимъ, и покїнули корѣны свои предъ маестѣтомъ егѣ. Такъ написано въ апокалифѣи: «Пѣдоша двѣдцѣть чѣтыри старци предъ сидѣчимъ на пр(с)тлѣ и поклонїшасѣ живущему въ вѣки вѣкомъ и // положїша вѣнца свои предъ пр(с)тломъ, глѣюще: достоинъ еси г(с)ди прїѣти слѣву, чѣсть и силу, якѣ ты еси создѣлъ всѣческаѣ». Учѣтѣ цркѣвными презъ тѣхъ двѣдцѣть и чѣтырѣхъ старцовъ розумѣютъ старѣго закону двѣнадцѣть патрїѣрховъ и новогѣ закону двѣнадцѣти ап(с)тѣловъ. Иншѣи учѣтель презъ тѣхъ двѣдцѣть и чѣтырѣхъ старцовъ розумѣютъ всю цркѣв(ъ), въ весь нѣрѣдъ хр(с)тїѣанскїи.

Апо(к)
ѣ.

197

Дла тогѣ Хр(с)тѣсъ многѣи корѣны мѣетъ на головѣ своей³³³, бо емѣ въ нѣ ѣтѣ даѣютъ корѣны свои патрїѣрхѣе, ѣтѣ даѣютъ корѣны свои ап(с)тѣлове, ѣтѣ даѣютъ корѣны свои всѣ хр(с)тїѣанѣ вѣрными и кїдаютъ корѣны свои предъ маестѣтомъ егѣ, мѣвачи: «Достинъ еси, г(с)ди, прїѣти слѣву и

честь и силу, яко ты еси создатель вселенная». Еще и для того Хс многои короны имеет на голове своей, бо многои имеет на себе гонимы и титулы. Маает Хс корону архирейскую, бо говорит до него псалмиста: «Ты еси иеревъ званъ въ вѣки по чину Мелхиседекову» ³³⁵.

Маает Хс корону королевскую, бо говорит о немъ свѣтъ Иоанъ Бгословъ: «Црѣ царемъ и г(с)дь г(с)демъ, кроль на(д) кроль(ь)ми и панъ над(ъ) панѣми». Маает Хс корону, котораа належитъ звѣтажцомъ, бо онъ звѣтажилъ // смерть. Такъ говоритъ ап(с)лъ Павелъ: «Спсителя нашего Ис Хс, раздрушившаго убо смерть и восставшаго жизнь и нетлѣннѣе». Розмаитыи короны розмаитымъ звѣтажцомъ давано. Кто наиперше до обозу неприятельского вскочилъ и за его поводомъ обозъ неприятельскій знесено, тому давали корону, на которой нарисованный былъ обозъ. Кто наипершей на морѣ по(д) часъ битвы вскочилъ на округъ неприятельскій и за его поводомъ неприятельство звѣтажено, такому давали корону, на которой нарисованный былъ округъ. Кто зашь наипервей ³³⁶ вскочилъ на муръ и за его поводомъ добыли мѣста, такому давали корону, на которой нарисованный былъ муръ около мѣста. А мы на коронѣ Хвой нарисуймо смерть связаную и пекло збуренное, бо Хс смерть звѣтажилъ ³³⁷ и пекло збурилъ. Для того говоритъ ап(с)лъ Павелъ: «Где ти, смерти жало? И где ти, аде победа?»

Цесарь римскій, гды триумфовали, выставовали луки триумфалныи. И Хс мааетъ лукъ триумфалный, кр(с)тъ свѣтъ, который самъ усты двдowymi споминаетъ, мовачи: «Положилъ еси лукъ мѣданъ мышцамъ моимъ(ъ)». И пр(о)ркъ Аввакумъ говоритъ: «Всадеша на коня твоеа и яждѣннѣе твое сп(с)ннѣе, налацаа налацѣши лукъ свой». // Коньми ³³⁸ называються ап(с)ловѣ, бо они Хав(ъ) ср(д)цу и въ устахъ своихъ носили, проповѣдуючи его по свѣту. Такъ мовитъ(ъ) ап(с)лъ Павелъ: «Мы же проповѣдуемъ Хс распятого». Лукомъ называється крестъ, бо якъ негда Исавъ звѣрата забѣлалъ з(ъ) луку, такъ Хс тымъ лукомъ, крестомъ стымъ, поразилъ чотырохъ звѣровъ, которыхъ видѣлъ пр(о)ркъ Данїилъ. Першій звѣръ ³³⁹, подобный лвици, мѣлъ(ъ) крыла орлиа Другій звѣръ ³⁴⁰, подобный медведицѣ ³⁴¹, мѣлъ(ъ) въ пещѣ три ³⁴² рады зубовъ. Третій звѣръ ³⁴³, подобный рысю, мѣлъ(ъ) чтыры ³⁴⁴ крыла и чтыри ³⁴⁵ головы. Четвертый звѣръ ³⁴⁶, страшнѣйшій о(т) иныхъ, мѣлъ(ъ) зубы желѣзныи, пазнокти мѣданыи и десать роговъ на головѣ. Межы ³⁴⁷ тымъ рогами вырослъ малый рогъ, который мѣлъ(ъ) очи чловѣчыи ³⁴⁸ и великїи рѣчы ³⁴⁹ мовилъ и войну точилъ(ъ) з(ъ) стыми. Потомъ пришолъ судъ. Презъ тыи чотыри звѣрата ³⁵⁰ значатся чтыри королевства. Лвица значить королевство Ассурійское ³⁵¹. Медведица значить(ъ) королевство Перское. Рысь значить(ъ) королевство Грецкое. Остатнїй зашь страшный звѣръ ³⁵² значить(ъ) королевство Римское ³⁵³, котрое на десать королевъ мааетъ роздѣлитися. Для того десать роговъ было // на головѣ у того звѣра ³⁵⁴. Потомъ настанетъ(ъ) антихристъ ³⁵⁵, который значить(ъ) презъ(ъ) рогъ малый з(ъ) очима члвчыи ми ³⁵⁶ и з(ъ)воиетъ(ъ) тыхъ десатїи королевъ и будетъ великїи рѣчы ³⁵⁷ мовити противъ бга и стыхъ людей, котрыи въ(ъ) Хс вѣратъ, будетъ забѣати. По-

—
сі.
Гречій
кни(г)
—
е.

тѣмъ наступитъ страшный судъ. Тыхъ тѣды чотырохъ звѣровъ ³⁵⁸, чотыри ³⁵⁹ кролевства — Ассирійское ³⁶⁰, Перское, Грецкое и Римское ³⁶¹ — порази(ть) Хс крстомъ ³⁶² такъ, же южъ тыи кролевства почали кр(с)тъ шановати и ему кланатиса. Дла того крстъ называється лукомъ триумфальнымъ ³⁶³, с(ъ) которымъ видѣль Ха стый ап(с)толь Іоанъ в(ъ) апокалифи ³⁶⁴, бо мовитъ: «Имѣаше лукъ». Далѣй ³⁶⁵ мовитъ: «Изыйде побѣждаай, да побѣдитъ». Выйшоль ³⁶⁶ звѣтажаючи, жебы звѣтажилъ.

Цесарь римскій ³⁶⁷ гды триумфовали, на той часъ з(ъ) дѣль стрѣлано, на бубнахъ бито, на трубахъ grano и всѣ люде великимъ голосомъ волали: «Іо, Іо триумфе». Тое чынилъ ³⁶⁸ и Моисей, гетманъ Іилскій, гды звѣтажилъ ³⁶⁹ фараона, короля егѣпет(ъ)скогo и утопилъ егo в(ъ) морѣ Червономъ зо всѣми войсками егo. На той часъ триум(ъ)фоваль и спѣваль пѣснь веселую: «Поимъ г(с)двн славно бо прослависа. Конѧ и всадники вверже въ море, // помощникъ и покровитель бысть мнѣ въ сп(с)нїе».

Исход)
—
еї.

199

Зажывали ³⁷⁰ такого триумфу Саулъ, царь іилскій и Двдъ, гды забилъ голада олбрыма ³⁷¹ великого на поединку и ворочалиса до домовъ своихъ. На той часъ з(ъ) мѣсть іилскихъ выходили панны и невѣсты з(ъ) бубнами и з(ъ) гуслими на спотканье ³⁷² Саула и Двда и волали великимъ голосомъ: «Побѣди Саулъ тысящъ, а Двдъ тмы». Звѣтажилъ Саулъ тысячу (непрїателей), а Двдъ десать тысячей ³⁷³. И по(д) часъ Хвогo триумфу великій крикъ ³⁷⁴ в(ъ) нбѣ найдуетса. Дхъ стый волаеть до аггловъ, жебы о(т)мыкали брамы нб(с)ныи на прист(ъ)е Хво, и мовитъ: «Возмѣте врата князы ³⁷⁵ ваща и возмѣте са врата вѣчнаа и внидет(ъ) црѣ славы». Агглы пытают(ъ): «Кто естъ сей црѣ славы?» о(т)казуетъ дхъ стый: «Г(с)дь силамъ той естъ црѣ славы».

а. Ца(р)
—
ні.

Гедешъ гды войну точилъ з(ъ) мадіанѣтами ³⁷⁶, на той часъ подавалъ жолнѣромъ своимъ трубы роговыи, збанки глиняныи, а в(ъ) збанкахъ свѣчи были запаленыи. И постановилъ жолнѣровъ своихъ околомъ войска мадіамского и казалъ имъ в(ъ) трубы трубити, збанки крушити и свѣчи в(ъ) рукахъ держати. А гды тое жолнѣре учынили ³⁷⁷, великій страхъ палъ на войско мадіам(ъ)//ское, и почали мадіанѣтове ³⁷⁸ сами межу ³⁷⁹ собою войну точити, почали едни ³⁸⁰ другихъ забїати и утѣкати. Тѣды Гедешъ з(ъ) жолнѣрами своими гонилъ за ними и одержал(ъ) славное звѣтазство ³⁸¹ на(д) мадіанѣтами, бо маючи з(ъ) собою тѣлко трыста ³⁸² жолнѣровъ, збилъ войска мадіамского ³⁸³ сто и двадцат(ъ) тысячей ³⁸⁴. Православныи хр(с)тїане ³⁸⁵, крушѣмъ и мы збанки глиняныи, тѣла свой, которыи сѣтъ з(ъ) глины учыненыи ³⁸⁶, крушѣмо тѣла свой постами, млїтвами, поклонями, працами, неспанїемъ, служачи бгу днь и ноць. Мѣймо в(ъ) памати своей свѣчу запаленую, огнь вѣчный пекелный, который грѣшнымъ людемъ ест(ъ) наготованный. Мѣймо в(ъ) памати своей и трубу страшную, в(ъ) которую затрубитъ архангль в(ъ) днь остатній, мовачи ³⁸⁷: «Вставайте, мертвыи, идѣте на судъ». Если тое учынимо ³⁸⁸, одержимо славное звѣтазство ³⁸⁹

199 зв.

на(д) непріАтелми ду́шными, кото́рыи з(ъ) на́ми воіо́ють и по тѣмъ звѣ-
та́з(ъ)ствѣ ³⁹⁰ на́ нбо вступимо и ³⁹¹ будемо з(ъ) Хмъ в(ъ) нбѣ навѣки триум-
200 фова́ти. Аминь. //

КАЗА́НЬЕ ВТОРОЕ ³⁹² НА РОЖДЕСТВО ПРЕСТО́И БЦИ

Сотвори́ мнѣ величіе, си́льный. Лу(к) а.

С. Афа-
на(с) и.т.
фа(л) ма.

Написа́ль пр(о)ркъ Двѣдъ: «Бѣдна бѣдну призыва́еть въ гла́сь хла-
бій твои́хъ». Учи́тель црковныи ³⁹³, толкующи ³⁹⁴ тѣи слова, мо́вать, же гды Хс
на кр(с)тѣ до бга ѿ(т)ца вола́ль: «Илі ³⁹⁵, ілі ³⁹⁶, лимасавах ѳани. Бже
мой, бже мой, чему́ съ ма ѿста́вилъ». На то́й часъ бѣдна бѣдну призыва́ла,
бо Хс е́сть бѣдна и бѣ ѿ(т)ць е́сть бѣдна м(д)рости, си́лы и до́брь вшела́-
кихъ. Други́и учи́тель мо́вать, же гды грѣшны́и члвкъ бга про́ситъ, жебы́
ему́ переба́чилъ грѣхъ егѡ и мо́вить: «Помі́луй ма, бже, по вели́цей мл(с)ти
твоёй и по мно́жеству щедро́тъ твои́хъ ѡчи́сти беззако́нїа моѧ», — на то́й
часъ бѣз(д)на бѣдну призыва́еть, бо члвкъ е́сть бѣдна грѣхо́въ, а бгъ е́сть
бѣдна мл(с)рдїа. Прч(с)таа дво, я́ бѣдною тебѣ называ́ю, бѣдною называ́ю
и себѣ само́ѡ. Ты е́стесь бѣдна цнот(ъ) и вшела́кихъ да́ровъ бзскихъ, бо
271 мо́вила еси́: «Сотвори́ мнѣ величіе, си́льный». Учи́нилъ ³⁹⁷ мнѣ // вели́кии ре-
чы ³⁹⁸ мо́цный. Я́ зась е́стемъ бѣз(д)на неумѣ́тности и недо́лужности, бо не
умѣю и не могу́ тебѣ хвали́ти так(ъ), я́кѡ принале́житъ. Дна ны́нѣшнеѡ те-
ды бѣдна бѣдну призыва́еть, бо я́, бѣдна неумѣ́тности и недо́лужности,
призыва́ю тебѣ на по́мочь, прч(с)таа дво, бѣдну цнотъ и вшела́кихъ да-
ровъ бзскихъ, жебы́ съ мнѣ помогла́ себѣ ³⁹⁹ самую́ ⁴⁰⁰ хвали́ти по(д) часъ
сла́внаго рж(с)тва твоёгѡ. Покажу́ те́ды ла́скамъ ва́шимъ на тѣмъ каза́н(ъ)ю
вели́кіе ⁴⁰¹ ре́чы ⁴⁰², кото́рыи учи́нилъ ⁴⁰³ бгъ мо́цный прч(с)той двѣ, я́кѡ сама
мо́вить: «Сотвори́ мнѣ величіе си́льный». Просі́лемъ прч(с)тую дву́ бцу ѡ по-
мочь, ласкъ ва́шихъ про́шу ⁴⁰⁴ ѡ слуха́нье.

Іо́анъ
Дамас-
кин(ъ),
кни(г)
д. гла-
ва еі.
271 зв.

Пе́ршаа ре́чь вели́каа, кото́рую учи́нил(ъ) ⁴⁰⁵ бгъ прч(с)той двѣ, же
ей ⁴⁰⁶ ѡбдари́лъ высо́кимъ уроже́н(ъ)емъ кроле́вскимъ и священническимъ, бо
прч(с)тои двы ѿ(т)ць Іоакі́мъ былъ з(ъ) до́му Двѣда кро́ла іилскогѡ, ѡ
чы́мъ ⁴⁰⁷ свѣдчи́тъ стѣи Іо́анъ Дамаскин(ъ). Мтка зась прч(с)тои двы Анна
была́ з(ъ) до́му А́арѡна, найвы́шшегѡ священника іилскогѡ, ѡ чы́мъ ⁴⁰⁸ свѣд-
чи́тъ стѣи мчникъ Іпполу́тъ ⁴⁰⁹. Хва́латса лю́де высо́кимъ уроже́н(ъ)емъ.
Еде́н(ъ) хва́литса, же са уроді́ль в(ъ) до́му княжо́м(ъ), // други́и хва́литса,
же са уроді́ль в(ъ) до́му кроле́вскомъ а́лбо цеса́рскомъ, и́ншіи хва́литса,
же са уроді́ль ѿ(т) воево́ды, ѿ(т) гетма́на а́лбо ѿ(т) и́ншегѡ члвка на́ свѣтъ
ѡ. Ко(р) сла́внаго и вели́когѡ. Таки́и былъ ап(с)ль Па́вель, кото́рый хвали́вса вы-
аі. со́кимъ уроже́н(ъ)емъ, мо́вачи: «Єврѣи ⁴¹⁰ ли су́тъ ⁴¹¹ и азъ, іилі́те ли су́тъ ⁴¹²

и азъ, сѣма Авраамле ли сѹтъ ⁴¹³ и азъ». Дла тогѡ тоѣ мѡвилъ ап(с)ль Пáвель, бо ѡнъ уродѣлся з(ъ) нáрѡду еврѣйскогѡ, з(ъ) поколѣна илскогѡ и з(ъ) насѣна Авраамовогѡ. Мѡжетъ и преч(с)таа два высѡкимъ урожѣн(ь)емъ хвалѣтиса и мѡжетъ мѡвити: «Кто ёст(ъ) з(ъ) дѡму кролѣвскогѡ, и я ёстемъ, кто ёсть з(ъ) фамѣлѣи щеннической, и я ёстемъ, кто ёсть з(ъ) крвѣ Дв(д)вои и Аáрѡновѡи, и я ёстемъ».

Другáа великаа речъ, котѡрую учынилъ ⁴¹⁴ бгъ преч(с)той двѣ, же ѡ нарожѣню ей ⁴¹⁵ ѡзнаймѣлъ рѡдичомъ ей Иоакимовъ и Аннѣ през(ъ) аггла, бо Иоакимъ знайшѡлъ ⁴¹⁶ Анну, жонѹ своѡ, з(ъ) тоѣю новинѡю в(ъ) цркви иер(с)лимской, в(ъ) золотѣхъ воротáхъ, же она мѣла породѣти цѡрку. А тоѣ Иоакимовъ ⁴¹⁷ ѡзнаймѣлъ аггль, же мѣлъ тамъ знайтѣ жонѹ своѡ з(ъ) тоѣю новинѡю. Ѡзнаймѣлъ бгъ Авраамѡви, же Сáрра, жонá егѡ, мѣла породѣти сна Исаáка, ѡзнаймѣлъ // Манѡевъ, же жонá егѡ мѣла породѣти Самѡѡна, ѡзнаймѣлъ Захáрѣи, же жонá егѡ Елѣсавѣѡа ⁴¹⁸ мѣла породѣти Иоáнна Крестѣтѣла. Так(ъ) Иоакимовъ ⁴¹⁹ ѡзнаймѣлъ бгъ, же жонá егѡ Анна мѣла породѣти преч(с)тую дву, котрáа мѣла зостáти мткою бжею.

Трѣтаа речъ великаа, котѡрую учынилъ ⁴²⁰ бгъ прч(с)тѣй двѣ, же ей ⁴²¹ вѣзволѣлъ ѡ(т) грѣхá перворѡдногѡ, бо преч(с)таа два без(ъ) грѣхá перворѡднагѡ зачалáса и уродѣла, яkw землá, з(ъ) котѡрой старѣй Адамъ учыненый ⁴²², былá чѣстаа, не проклáтаа. Такъ землá, преч(с)таа два, з(ъ) котѡрой нѡвый Адамъ, Хс, уродѣлся, былá ч(с)таа и грѣхѡмъ перворѡднымъ проклáтымъ не змáзана ⁴²³. Презначáлъ чѣстѡе зачатѣе мтки бжѡи корабель Нѡевъ. Гды ⁴²⁴ потѡпъ былъ нá свѣтъ, на тоѣ часъ затопѣлъ всѣхъ людѣй и звѣров(ъ) и птáховъ, и гáдъ, и гѡры, еднагѡ тѣлкѡ не затопѣлъ корабля Нѡевогѡ. Такъ грѣх(ъ) перворѡдный кáждогѡ заразылъ члвѣка, одной тѣ ко преч(с)той двѣ не доткнѹлся. Значѣла ч(с)тоѡе зачатѣе мтки бжѡи црковь Соломѡнова, котрѹю гды будѡвано, ни мѡлотомъ, ни секѣрою, ни жáднымъ начын(ь)емъ ⁴²⁵ не колáтано, не чѹти тамъ былѡ // жáдногѡ стѹку и жáдногѡ колатáна. Так(ъ) гды преч(с)таа два зачалáса и уродѣла, не чѹти тамъ былѡ ѡ грѣхѹ перворѡдном(ъ). Мѡжемо зрозумѣти ч(с)тоѡе зачатѣе мтки бжеи и з(ъ) рунá Гедеѡновогѡ, бо гды по всѣй землѣ былá сѹша, на рѹнѣ Гедеѡновомъ не былá сѹша, áле былá росá. Такъ на всѣхъ людѣхъ знайдѹеться грѣхъ перворѡдный, вѣдлугъ ѡалмѣсты: «Сѣ бо въ беззакѡнѣихъ зачатъ ёсмъ и въ грѣсѣхъ родѣ ма мáти моá». А на преч(с)той двѣ не былѡ грѣхѹ перворѡднагѡ, áле былá лáска бжаа. Дла тогѡ мѡвилъ до ней аггль Гаврѣйлъ: «Рáдуйса, ѡбравѡннаа (Витáй, лáски пѡвнаа) ⁴²⁶, гдѣ с(ъ) тобѡю». С(ъ) тѣхъ словъ аггл(ь)скихъ мѡжемо зрозумѣти ч(с)тоѡе зачатѣе преч(с)тон двѣ. Гды начын(ь)е ⁴²⁷ пѡвноѡе бѹдетъ олѣвы, южъ тамъ трѹдно вѡду áлбо щѡ ѣн(ь)шѡе л(ь)лáти, бо нѣ мáшь мѣстца. Такъ и въ преч(с)той двѣ не мá-

Метаф.
в(ъ)
жи(т).
сто(и)
Анны.

272

Бы(т) .Ѣ.

Бы(т) .з.

Г. Ца(р)
.з.

272 зв.

Судъ
.з.

еть мѣстца не тѣлько первородный, але жадень грѣхъ, поневажъ она ѣсть
пѣвна лѣски бжен.

Четвертаа речъ великаа, которую учиниль ⁴²⁸ бгъ преч(с)той двѣ, же
ω(т) ней дивнымъ спѣсобомъ уродилса Хс, снѣ бжій, бо преч(с)таа ^{два}
Ха без(ъ) мѣжа породила. Дла тогѣ гды ознаймоваль ей арханггль Гаврї-
273 йль, же мѣла Ха по//родити, ω(т)казала она: «Кѣкъ бѣдетъ се, идѣ же мѣ-
жа не знаю?» Чтырма спѣсобами члвкъ са родить. Пѣршій разъ родитса
ω(т) ω(т)ца и мтки. Тымъ спѣсобомъ всѣ ⁴²⁹ лѣоде родатса. Другій разъ
члвкъ родитса без(ъ) ω(т)ца и без(ъ) мѣтки. Такъ уродилса Адамъ, бо его
бгъ з(ъ) землѣ улѣпилъ. Трѣтій разъ члвкъ родитса ω(т) ω(т)ца без(ъ)
мѣтки. Такъ уродилса Ева, бо ей учиниль ⁴³⁰ бгъ з(ъ) ребра Адамова.
Четвертый разъ члвкъ родитса ω(т) мѣтки без(ъ) ω(т)ца. Так(ъ) уродилса
Числ Хс ω(т) преч(с)той двѣ, бо она без(ъ) мѣжа Ха породила. Фѣгуровала ⁴³¹
31. преч(с)тую двѣ лѣска Аарѣнова, котораа, бѣдучи сухою, дивнымъ спѣсо-
бомъ заквѣтла ⁴³² и ѡвоцъ вѣдала. Такъ мтка бжаа, бѣдучи двою ч(с)тою,
дивнымъ спѣсобомъ в(ъ) животѣ своѣмъ бѣрзо пѣенкный ⁴³³ ѡвоцъ. Ха, сна
бжогѣ, зачала и породила. Фѣгуровала ⁴³⁴ преч(с)тую двѣ гора, ω(т) котѣ-
рон без(ъ) рѣкъ ⁴³⁵ ω(т)тѣтый былъ камѣнь и покрушилъ болванѣ з(ъ) роз-
майтыхъ крущцов(ъ) учинѣного ⁴³⁶. Гора ѣсть преч(с)таа двѣ, вѣдлуг(ъ)
ѣалмѣсты: «Гора бжаа, гора тѣчнаа, гора усырѣнна, вскую нещѣете го-
ры усырѣнна, гора юже блговолѣ бгъ жити в(ъ) ней». Камѣнь ѣсть Хс,
вѣдлугъ ап(с)гла Петра: «Къ нему же приходѣще, камѣню живу ω(т) члвкъ
273 зв. ѣбѣ уничиженну ω(т) бѣа, же избѣранну ч(с)тцу и сами ѣкѣ камѣнѣ // живо
зѣждетса в(ъ) храмѣ дховень». ω(т) тоѣи тѣды горы, ω(т) преч(с)той двѣ,
без(ъ) рѣкъ ⁴³⁷, без(ъ) мѣжа, ω(т)тѣтый камѣнь, Хс ⁴³⁸, уродилса и скру-
шил(ъ) свѣтъ, который болванѣмъ назывѣетса, же ѣкъ болванѣ з(ъ)вѣрху
пѣенкный ⁴³⁹, свѣтит(ъ)са на немъ злѣто албо срѣбро, вѣдлугъ ѣалмѣсты ⁴⁴⁰.
«Идѣлы ⁴⁴¹ ѣзыкѣ срѣбро и злѣто». А внѣтр(ъ) болванѣ ѣсть прѣжный. Такъ
свѣтъ з(ъ)вѣрху здаѣтса бѣти пѣенкный ⁴⁴², злѣбитса злѣтомъ, срѣбромъ ⁴⁴³,
богѣтствами, а внѣтрѣ свѣтъ ѣсть прѣжный. Дла тогѣ мѣвить екклѣзѣас-
тѣсь, же по(д) слищемъ на свѣтъ «суѣта суѣтствѣ и всѣческаа суѣта», прѣж-
ность прѣжности и всѣ прѣжность.

Пѣтаа речъ великаа, которую учиниль ⁴⁴⁴ бгъ преч(с)той двѣ, же урсѣ
дившиса ω(т) ней, захѣвалъ ей при лѣвѣцствѣ, бо преч(с)таа двѣ, породѣвши,
не нарушила своѣгѣ дѣвѣцства, ω чѣмъ ⁴⁴⁵ пророковаль Исѣаа, мѣвачи: «Се
дѣва вѣ чрѣвѣ зачнѣтъ и родить сна и нарекутъ имѣ емѣ Мануиль». Про-
Ieze(к) роковаль ω томъ Іезекѣиль, бо написалъ ⁴⁴⁶: «Таа вѣрата заключѣнна бѣдутъ
МД. и не ω(т)верзѣтса и никто же прѣидѣтъ имѣ, ѣкѣ г(с)дѣ бгъ Іилѣвѣ вѣнѣ-

деть и́ми». Врѣтам(и) называ́ется преч(с)таа́ два, бо през(ъ) ней, якъ през(ъ) врата пришѣлъ Хс з(ъ) нѣба на землю, для того зась написано: «Таа врата заключѣнна // бѣдутъ и не ѿ(т)верзѣтса», бо преч(с)таа́ два, Ха́ породивши, мѣла не покалѣнною двою зостати, бынамнѣй ⁴⁴⁷ девѣцтва своѣго не нарушити. Пророковала ѿ томъ и сѣбѣлла ⁴⁴⁸ Тибуртина ⁴⁴⁹, же преч(с)таа́ два мѣла Ха́ породити, не нарушивши своѣго двѣцтва. Гды ⁴⁵⁰ погане в(ъ) Рѣмѣ ⁴⁵¹ збудовали божницу Янусовъ, бѣгови своѣму фалшивому, на той часъ пытали сѣбѣлла ⁴⁵² Тибуртины ⁴⁵³, поки бы таа мѣла божница стоати. ѿ(т)казала Тибуртина ⁴⁵⁴: поки двѣца сна породитъ. Такъ же са и стало, бо поти ⁴⁵⁵ Янусова божница стоала, поки преч(с)таа́ два Ха́ не породила, а скорѣ уродила Ха́, заразы таа божница в(ъ) Рѣмѣ ⁴⁵⁶ на землю упала. Пророковала и повтѣре ѿ томъ сѣбѣлла ⁴⁵⁷ Тибуртина, прорѣчица поган(ъ)-скаа, же мѣла преч(с)таа́ два Ха́ породити, не нарушивши своѣго девѣцтва, бо гды Октовѣанъ, цѣсаръ рѣмскѣй ⁴⁵⁸, хотѣлъ звѣтиса бѣгом(ъ), сѣбѣлла Тибуртина ⁴⁵⁹ показала ему на нѣбъ двѣцу, держачую на рукахъ своѣхъ дѣтѣтко, и мѣвила: «Той ѿлтарь ѣсть сна бжого». Для того сѣбѣлла ⁴⁶⁰ показала двѣцу, держачую на рукахъ своѣхъ дѣтѣтко, бо престѣла бѣца мѣла, Ха́ породивши, ч(с)тою двою зостати и Ха́ на рукахъ своѣхъ держати. Для того // тую жъ двѣцу ѿлтаремъ сна бжого сѣбѣлла ⁴⁶¹ назвала, бо якъ ѿлтарь бы намнѣй са тым(ъ) не нарушаѣтъ, же на немъ Хс, снѣ бжѣй, въ пренаѣстѣйшомъ сакраментѣ евхарѣстѣей ⁴⁶² по(д) ѿсѣбою хлѣба и вина знайдѣтса и ѿфрѣтса, такъ преч(с)таа́ два любо Ха́, сна бжого, в(ъ) животѣ своѣмъ носила и породила, еднѣкъ бынамнѣй тымъ девѣцтва своѣго не нарушила. Фѣгуровала ⁴⁶³ преч(с)тую двѣ купина Мѣисѣѣва, котѣраа огнѣмъ горѣла, а не спалиласа. Такъ и преч(с)таа́ два в(ъ) животѣ своѣмъ Ха́, сна бжого, носила, ѿ котѣромъ ап(с)лъ Пѣвель мѣвит(ъ): «Бѣгъ нашъ ѿгнѣ подѣдай ѣсть». Еднѣкъ са тымъ огнѣмъ не спалила, бо, породивши Ха́, не нарушила своѣго девѣцтва. Фѣгуровали ⁴⁶⁴ преч(с)тую двѣ клѣщы ⁴⁶⁵ Исѣины, котѣрыи ⁴⁶⁶ угль горѣчѣй держали, еднѣкъ са тым(ъ) углемъ не спалили и не зопсовали, такъ и преч(с)таа́ два угль горѣчѣй, Ха́, сна бжого, въ животѣ своѣмъ носила, еднѣкъ са тымъ углемъ не спалила, бо, Ха́ породивши, не нарушила своѣго девѣцтва.

274

 Мартѣитъ
 Бѣльски.
 кнѣ(г)
 .а, листъ
 рлѣ.

274 зв.

 Исхо(д)
 .г.

Исѣй .з.

275

Шѣстаа речъ великаа, котѣрую учынилъ ⁴⁶⁷ бѣгъ преч(с)той двѣ, же еѣ ⁴⁶⁸ учынилъ ⁴⁶⁹ прѣѣтелкою своѣю, бо прч(с)таа́ два ѣсть прѣѣтелкою ⁴⁷⁰ всеѣ пренаѣстѣйшой тр(о)ци. Бѣгу ѿ(т)цу ѣсть цѣркою, такъ мѣвит(ъ) // до нѣи ⁴⁷¹ бѣгъ ѿ(т)цѣ: «Слѣши дѣши и вѣждъ и приклонѣ ухѣ твоѣ». Бѣгу сну ѣсть мѣткою, бо сна бжого породила. Такъ мѣвитъ ап(с)лъ Пѣвель: «Егда прѣѣде кончина лѣтомъ, послѣ бѣгъ единорѣднаго сна своѣго, раждаемаго ѿ(т)

женѣ». Бгѹ дхви стѹму ёсть ѡблюбѣницею, бо дхъ стѣй сѣлоу своёю учы-
нѣлъ ⁴⁷² тѣло Хво в(ъ) животѣ преч(с)той двѣ з(ъ) влѣснои ⁴⁷³ и сѣмои ⁴⁷⁴
крвѣ ей ⁴⁷⁵. Такъ мѡвилъ аггль въ снѣ до Іѡсифа: «Рѡждшее бо сѣ в(ъ) нѡѣ
Ма(е) .вѣ. ѡ(т) дха ста ёсть». Мѡвилъ Хс: «Аще сотворитъ волю ѡ(т)ца моёго ѣже ёсть
на нѡсѣхъ, той братъ мой и сестра и мти ми ёсть». И прч(с)таа два чынѣ
ла ⁴⁷⁶ волю бжюу заховѣла приказана бзскѣи, для тогѡ мѣткою Хвоу зоста-
ла. Чынѣмо ⁴⁷⁷ жъ и мы волю бжюу, заховѣймо приказана бжѣи, то и мы
всѣ зостѣнемо прѣѣтелами бжими, кѣжд(д)ый з(ъ) насъ бѹдетъ братомъ Хвѣмъ,
кѡждаа невѣста бѹдетъ сестрою Хвоу, кѡждаа пѣнна бѹдетъ мѣткою Хвоу,
а тѡ речъ великаа, великаа ёсть речъ бѣти прѣѣтелемъ пѣна, крѡла и монѣр-
хи зѣмногѡ. Що жъ розумѣете, ѣкъ великаа речъ бѣти прѣѣтелемъ Ха бга,
кѡтѡрый ёсть панъ над(ъ) панѣми, крѡль на(д) крѡл(ъ)ми, вѣдлугъ стѡгѡ
Іѡѣнна Бгослова: «Црѣ цремъ и г(с)дѣ г(с)демъ».

275 зв. Сѣмаа речъ великаа, кѡтѡрую учынѣлъ ⁴⁷⁸ бгѣ прч(с)той двѣ, // же ёѣ
жѣдногѡ небезпечѣнства не кѣжуть ѡбавѣтисѣ, бо мѡвилъ до неѣ ⁴⁷⁹ аггль
Гаврѣиль: «Не бѡйсѣ Мрѣѣамъ ѡбрѣтѣ бо блг(д)ть ѡ(т) бга». Пр(о)рокъ Двѣдъ
засъ мѡвитъ: «Бѡйтесѣ г(с)да вси стѣи егѡ ѣкъ нѣсть лишѣнѣѣ бѡѣщимъсѣ
егѡ». Чемѹ жъ то всѣмъ стѣмъ кѣжуть бѡѣтисѣ, а прч(с)той двѣ мѡвлено,
жебѣ сѣ нѣчѡгѡ не ѡбавлѣла? Ёсли тѡе хѡчемо зрозумѣти, мѣемо вѣдати ⁴⁸⁰,
же двоѣкаа ёсть вола бзскаа, уперѣжѣючаа учынки нѣши и наступѹючаа по
учынках(ъ) нѣшихъ. Уперѣжѣючаа вола налѣжитъ до мл(с)рдѣѣ бзскогѡ,
наступѹючаа налѣжитъ до справедлѣвости бзскои, же справедлѣве сѹдитъ
бгѣ. Для тогѡ мѡвитъ ѡалмѣста: «Мл(с)ть и судъ воспѡю тебѣ, г(с)ди». Ёкъ
мл(с)рдный бгѣ хѡчетъ всѣхъ людѣѣ збѣвити и до нба запровѣдити, вѣдлугъ
ап(с)ла Пѣвѣла: «Хѡщетъ всѣмъ сп(с)тѣсѣ и въ рѣзумъ ѣстинный прѣѣтѣи».
Ѧле ѣкъ справедлѣвый гладѣтъ бгѣ на учынки лѹдскѣи, дѡбрыхъ людѣѣ до
нба прѣѣмѹетъ, злыхъ до пѣкла ѡ(т)сылѣетъ, вѣдлугъ ѡалмѣсты мѡвѣчѡгѡ:
«Ѧкъ ты воздасѣ комѹ ж до по дѣломъ егѡ». Ёкъ мл(с)рдный бгѣ призывѣ-
етъ людѣѣ до вѣры хрѣстѣѣнскои на землѣ и усправедлѣвѣетъ ѣх(ъ) вѣрою
и сакрамѣнтами без(ъ) учынковъ ѣх(ъ), ѣле ѣкъ справедлѣвый потребуѣтъ
276 учынков(ъ) // и прославлѣетъ в(ъ) нѣѣ людѣѣ, вѣдлугъ учынкѡв(ъ) ѣх(ъ).
Для тогѡ ещѣ пред(ъ) створѣн(ъ)емъ свѣта, пре(д) вѣки назначѣлъ бгѣ ед-
ныхъ людѣѣ до нба, кѡтѡрыхъ вѣдалъ, же мѣли бѣти дѡбрыми, другѣхъ на-
значѣлъ до пѣкла, кѡтѡрыхъ вѣдалъ, же мѣли бѣти злыи, вѣдлугъ ап(с)ла
Пѣвѣла мѡвѣчѡгѡ: «Ѧхъ же бо пре(д) увѣдѣ тѣх(ъ) и пре(д) устѣви сѣ ѡбраз-
Рымъ .ѣ. нымъ бѣти, ѡбразу сна своёгѡ, ѣкъ бѣти емѹ перворѡдну въ многѣхъ брѣ-
тѣи ⁴⁸¹, а ѣхъ же пре(д) устѣви сѣхъ и призвѣ, а ѣхъ же призвѣ, сѣхъ и ѡп-
равдѣ, а ѣхъ же ѡправдѣ, сѣхъ и прослѣви». Мѡжемо зрозумѣти тѡе з(ъ)

двохъ брѣтовъ, Ісава и Іакова, котѣрыи ещѣ были не народилиса, а южъ бгъ Ісава ѿ(т)кинулъ, Іакова уподобалъ и мѣвилъ: «Іакова возлюбихъ, Ісава же возненавидѣхъ», — бо вѣдалъ, же Іаковъ мѣлъ быти добрый, а Ісавъ мѣлъ быти злый. Найбарзый бгъ гладитъ на конецъ житїа людско-го, если члкъ презъ вѣвесь ⁴⁸² вѣкъ свой будетъ жити добре, а пре(д) смртью зопсуетьса и почнетъ грѣшити, тогѣ бгъ пре(д) створенъемъ свѣта назначилъ до пѣкла. Если зась члвкъ презъ вѣвльта свой будетъ жити эле и роспѣстне, а пере(д) смртью покаетъ(ь)са и исповѣдаетьса грѣховъ свойхъ, тогѣ бгъ пре(д) створенъ(ь)емъ свѣта назначилъ до нба ⁴⁸³. Зачѣмъ не вѣвль людѣ будутъ вѣвль нбѣ про//славленны, котѣрыи на землѣ призвани сѣт(ь) до вѣры и усправедливени вѣрою и сакраментами, тылко тыи вѣвль нбѣ прославлени будутъ, котѣрымъ до конца житїа своего вѣвль призваню и вѣвль усправедливеню своемъ статѣчне трвѣютъ, бо написано: «Претерпѣ-вый до конца, той спсѣнъ будетъ». И Хс мѣвитъ: «Буди вѣренъ до смрти и дамъ ти вѣнецъ живота». Дла тогѣ тѣды мѣсатъ(ь) боатиса стѣи, поки жи-вѣтъ на свѣтѣ, бо не вѣдаютъ запѣвне, где имъ мѣстце назначено, чы ⁴⁸⁴ вѣвль нб(с)ной сторонѣ, чы ⁴⁸⁵ вѣвль пекѣльной. Мѣсатъ боатиса стѣи, жебы пере(д) смртью ⁴⁸⁶ вѣвль якій грѣхъ не впади и не утратили корѣны вѣчнои ⁴⁸⁷, котрѣю собѣ презъ вѣвль вѣвль вѣкъ свой, заховѣючи приказана ⁴⁸⁸ бжїи, заслужили, бо написано: «Мнайса стоати да блюдетса да не паде(т)». И Хс мѣвитъ: «Держи еже имаша да никто же прїиметъ(ь) вѣнца твоѣго».

Іоан(ъ)
Злат(ъ).
Евѣф(л)
Севдо-
ри(ст)
на ѿ-
ры(м).

276 зв.

а.
Ко(р)
ѣ.
Апо(к)
ѣ.

Преч(с)таа два зась не ѿбаваласа жадногѣ грѣха и пѣвна была корѣны своѣи, пѣвнаа была, же ѣй мѣстце вѣвль нбѣ назначено, бо мѣла лѣску бжѣю, котѣраа ей ѿ(т) вшелѣкогѣ грѣха заховала. Дла тогѣ мѣвитъ аггль Гаврї-иль до преч(с)тои двы: «Не бойса, Мрїамъ(ь), ѿбрѣте бо блг(д)тъ ѿ(т) бга» ⁴⁸⁹. Тутъ же належитъ намъ вѣдати, же гды хочемо мы що доброе чынити албо чынимо, уперѣжаетъ насъ лѣска // бжаа и побужаетъ, жебы смо и хотѣли чынити и чынили доброе. Такъ мѣвитъ ѿ(т)мѣста: «Бже заступникъ мой еси ты и мѣлость твоѣ предваритъ ма». Тѣе жъ и ап(с)тлѣ Пѣвелъ мѣвитъ(ь): «Бгъ дѣйствуѣтъ въ насъ и еже хотѣти и еже дѣлати». Гды тежъ якій учѣ-нокъ добрый южъ досконале учынимо, на той часъ лѣска бжаа той учѣ-нокъ добрый совершаетъ, а безъ(ь) лѣски бжеи, намъ помагѣючи, не мѣжемо сѣмы жадногѣ учѣнку доброго совершити. Такъ(ь) мѣвитъ ѿ(т)мѣста: «Аще не г(с)дъ созыждетъ домъ всѣе трудѣшаса зыждущей». Тѣе жъ и ап(с)лѣ Пѣвелъ мѣвитъ: «Нѣ хотѣшогѣ, нѣ текѣщогѣ, но мѣлюющогѣ бга». Дла тогѣ мѣсатъ стѣи боатиса, живучи на свѣтѣ, бо не вѣдаютъ запѣвне, чы со-вершитъ бгъ добрые учѣнки ихъ, котѣрыи они почали чынити. Преч(с)таа два зась, маючи ѿсобливую лѣску бжѣю, вѣдала запѣвне, же таа лѣска бжаа совершитъ добрые дѣла ей, котѣрыи она почала чынити. Дла тогѣ аггль

277

277 зв. Гаврїйлъ до преч(с)той двы мовилъ: «Не бойса, Мрїамъ, обрѣте бо блг(д)ть
 ѡ(т) бга». Тутъ ещё налѣжить намъ вѣдати, же бгъ побужаетъ насъ тѣлко,
 жебы смо чыніли доброе и хотѣли чыніти, а не принушаетъ, бо чловековѣ
 далъ бгъ волю волную и що хочетъ // члвкъ доброе и злое, может чыні-
 ти. Такъ мовитъ Исусъ Сирахъ: «Пре(д) члвкомъ животъ и смрт(ь) и еже
 аще изволитъ, дастъ са ему». Зачымъ з(ь) власной воли своей члвкъ грѣ-
 шитъ, а бгъ не побужаетъ его до грѣха и не кажетъ злого чыніти, ведлугъ
 ап(с)ла Іакова, мовачога: «Никто же искушаемъ да глетъ, яко ѡ(т) бга
 искушаемъ ест(ь), бгъ бо нѣсть искуситель злымъ, не искушаетъ же той
 никогъ же, кождо же искушается, ѡ(т) своей похоти влекомъ и прелща-
 емъ, та же похоть зачѣнши раждает(ь) грѣхъ». Дла того мусать стѣи боа-
 тиса, живучи на свѣтѣ, жебы маючи волю волную, не наклонїлиса до зло-
 го учынку якого. Преч(с)таа два зась, будучи воли волной, мѣла особли-
 вую ласку бжюю, котораа ѡ(т) вшелакого учынку злого ей хронїла, а до
 учынковъ добрыхъ провадила. Дла того мовилъ аггль Гаврїйл(ь) до преч(с)-
 той двы: «Не бойса, Мрїамъ, обрѣте бо блг(д)ть ѡ(т) бга».

Осмаа, ѡстатнаа речъ великаа, которую учынилъ ⁴⁹⁰ бгъ прч(с)той двѣ,
 же ей воскресилъ з(ь) мртвыхъ и взалъ з(ь) тѣломъ до нба, бо гды преч(с)той
 двы тѣло ап(с)лѡве въ гробѣ положили, пошли третего дня до гробу гла-
 дѣти преч(с)той двы, але не знашли ей тѣла в(ь) гробѣ, теды мовили стѣи
 278 оцы, же заховалъ бгъ тѣло преч(с)той двы пред(ь) людми // такъ, якъ захо-
 Девто(р) валъ тѣло Моисево ⁴⁹¹, бо гды Моисей умеръ и положено его в(ь) гробѣ,
 -лд. заразы бгъ заховалъ тѣло Моисево ⁴⁹² пред(д) людми такъ, же ѡ тѣлѣ его
 жадень члвкъ до сего часу не вѣдаетъ. А тое учынилъ ⁴⁹³ бгъ дла того,
 жебы не впали илтане в(ь) балвохвалство, жебы не мѣли Моисеа за бга
 и не кланалиса ему якъ бгу, бо они ⁴⁹⁴ склонны были до балвохвалства.
 Розумѣли теды едни ⁴⁹⁵ стѣи ѡ(т)цы, же тѣло преч(с)той двы заховалъ бгъ
 пере(д) людми такъ, якъ заховалъ тѣло Моисево ⁴⁹⁶. Други зась розу-
 мѣли, же преч(с)таа два встала з(ь) мртвыхъ и взата до нба з(ь) дшею и с(ь)
 тѣломъ, якъ Хс всталъ з(ь) мртвыхъ и вступилъ до нба. Тую другую сен-
 тенцию ⁴⁹⁷ принала вса црковъ наша, бо мѣлъ Хс и преч(с)таа два з(ь)
 мртвыхъ воскреснути, ведлугъ пр(о)рцтва Двдоваго: «Воскр(с)ни, гї, въ
 покой твой ты и квѣтъ стѣина твоеа». Квѣтом(ь) называється преч(с)таа два, бо
 квѣтъ гды впровадили азѡтчикове в(ь) божницу до Дагѡна, бѡга своего
 а. Цар фалшивого, на той часъ Дагѡнъ, болванъ азѡтскїй, пере(д) квѣтом(ь)
 е. бжїимъ упал(ь) на землю и была ему ѡ(т)тѣта голова и обидвѣ ⁴⁹⁸ рѣки.
 278 зв. Такъ и преч(с)тую дву умерлую гды ап(с)толове несли до гробу, еден(ь) //
 жыдъ ⁴⁹⁹, прибѣгши, хотѣлъ зопхнути з(ь) маръ на землю тѣло преч(с)той ⁵⁰⁰

двы, але ему зараз(ъ) невидимо были ѿ(т)гаты обидвѣ ⁵⁰¹ рѹки. Яко тѣды
Хс трѣтего дня всталъ з(ъ) мѣртвыхъ и вступилъ до нба, такъ и той квѣтъ
бжій, преч(с)таа два, трѣтего дня встала з(ъ) мѣр(ъ)твыхъ и з(ъ) дшею и
з(ъ) тѣломъ до нба естъ взата.

Южъ вѣдаете, же учинил(ъ) ⁵⁰² бгъ мѣцный великїе рѣчы ⁵⁰³ преч(с)той
двѣ, яко сама мѣвить: «Сотвори мнѣ величїе силный». И преч(с)таа два
теж(ъ) чинит(ъ) ⁵⁰⁴ людѣмъ великїи рѣчы ⁵⁰⁵. Дозна(л) того стый Θεѡдоръ
Сикеѡта в(ъ) мѣстѣ Анастасіопѡлю ⁵⁰⁶, которому злыи люде дали выпити
трутїзну, а гды захорбѣлъ и мѣл(ъ) умертї, показалася ему в(ъ) хорѡбѣ
prech(с)таа два и сказала ему причїну ⁵⁰⁷, дла якои хорѹет(ъ), и вызволила
его ѿ(т) хорѡбы тоен ⁵⁰⁸ и ѿ(т) смрти, бо он(ъ) мѣл(ъ) за патрѡнку прч(с)тую
дву и ей завше млілса. Млѣмо ж(ъ) са и мы прч(с)той двѣ и за патрѡнку ей ⁵⁰⁹
мѣймо, то и намъ великїи рѣчы ⁵¹⁰ она учинитъ ⁵¹¹. Если настѹпитъ на насъ
якаа хорѡба и смртъ, покажет(ъ)са намъ преч(с)таа два в(ъ) хорѡбѣ нашой
и ѡную улѣчитъ и ѡборѡнитъ насъ ѿ(т) смрти дочаснои ⁵¹² и вѣчнои ⁵¹³.
Аминь.//

Сурїй
в(ъ)
жи(т).
его кв.
априль.

279

КАЗАНЬЕ НА СТОГО ВЕЛИКОМЧНИКА ГЕОРГІА

Азъ избрахъ вы ѿ(т) мїра, сего ради
ненавиди(т) васъ мїръ. Іѡаннь, еї.

Якъ тѣмность свѣтлости, якъ горкость солѡдкости, якъ бѡлезнь здо-
ровю и якъ смѣрть животу, такъ невѣрныи люде вѣрнымъ, злыи добрымъ
прѡтиватса, ненавидатъ ихъ и преслѣдѹють. Дла того мѣвить ап(ст)ль Пѡ-
велъ: «Кое бо причѣстїе правдѣ къ бе(з)закѡнїю, или кое ѡбщѣнїе свѣту
къ тмѣ, кое же согласїе Хви съ Велїаромъ или каа часть вѣрну съ невѣрны-
ми или кое сложѣнїе цркви бжей съ идолы». Взнаймовал(ъ) ѿ тымъ ⁵¹⁴ дхъ
стый, же мѣли хр(с)тїане ⁵¹⁵ на свѣтѣ быти в(ъ) преслѣдованью ⁵¹⁶, бо мѣ-
вить // дхъ стый въ Пѣснахъ пѣсней: «Яко кринъ (лѣлѣа) в(ъ) тернїи, тако
искренаа моа посредѣ дщѣрей». Лѣлѣю назывѣетса црковъ стаа, тернї-
ем(ъ) назывѣютса жыды, погане, геретикїи и всѣ люде невѣрныи, бо якъ
тернь ⁵¹⁷ лѣлѣю колеть и шкѡдитъ ей, такъ они ⁵¹⁸ цркви стѡй шкѡдатъ, пре-
слѣдѹючи ей. Была ѿ томъ фѣгѹра, же мѣли хр(с)тїане вѣрныи на свѣтѣ бы-
ти в(ъ) преслѣдованью гды жолнѣре шарпали шату Хву по(д) часъ мѹки и
смрти его, бо таа шата значїла црковъ стѹю, которую мѣли люде невѣр-
ныи шарпати и преслѣдовати. Мѡжетъ Хс и до стѡго великомчника Геѡр-
гїа мѣвити: «Азъ избрахъ вы ѿ(т) мїра, сего ради ненавидитъ васъ мїръ». 348
Бо стый Геѡргїй терпѣлъ на свѣтѣ преслѣдованье, мѹки и смртъ за Ха по(д)-
налъ. Покажѹ тѣды ласкамъ вашимъ ⁵¹⁹, дла якїхъ причїнъ ⁵²⁰ злыи люде
на свѣтѣ добрыхъ ненавидатъ, бо дла тых(ъ) же причїнъ ⁵²¹ стѡго Геѡргїа

а. Ко(р)
.Ѣ.

ненавидѣли. Прощу тебѣ, стѣй Георгѣй, ѿ помоч(ъ), ласкъ вашихъ прощу те
слухан(ъ)е.

Першаа причина ест(ъ), для которой злыи люде на свѣтъ добрыхъ не
навидатъ, бо добрымъ людемъ даѣтъ бгъ ласку свою великую, а злымъ
348 зв. людемъ не даѣтъ такои // ласки. Мѣлъ ласку бжую великую Исаакъ, патрѣ-
арха старозаконный, въ всемъ ему бгъ благословилъ ⁵²², шастилъ и давал(ъ)
все, чого онъ жадаль. Дал(ъ) ему достатокъ збожа, ѿвѣць и вшелакого бо-
гатства. Тѣды филистинчикове ненавидѣли его и шкѡду чинили ему, засѣ-
349 зв. пуючи студнѣ его землѣю. Наостатокъ самъ Авимелѣхъ, кроль филистин-
скѣй, казалъ ему вѣйти с(ъ) кролевства своего. Мѣлъ ласку бжую великую
Иосифъ, в(ъ) ⁵²³ молодыхъ лѣтехъ видѣлъ сонъ бз(с)кѣй, который повѣдалъ
ѿ(т)цу и братѣи своей, мѡвачи: «Слнце и м(с)ць и един(ъ)надесать свѣздъ
покланѡху ми са». Слнце ѿ(т)ца, м(с)ць матку, ѿдин(ъ)надесать свѣздъ знѡ-
чили ѿдин(ъ)надесать братѣи его, которые мѣли кланатиса ему в(ъ) Егѣп-
тъ, бо ѡнъ мѣлъ зостати княземъ всей землѣ Егѣпетской и для того его бра-
тѣа ненавидѣли, хотѣли его забѣти, потым(ъ) продалѣ его в(ъ) неволѡ до
Егѣпту, не вѣдаючи, же тамъ зостанетъ паномъ и же мѣли ему тамъ кланатиса.

Мѣли великую ласку бжую в(ъ) Егѣптъ илтане, барзо са ⁵²⁴ роз(ъ)мно-
жили. Для того фараѡнъ, царь егѣпетскѣй, ихъ ненавидѣлъ, ѡбтажалъ ихъ
349 зв. працею великою, казалъ глину мѣсити, цѣглу // робѣти и мѣста собѣ будо-
вати, але поелѣку ихъ смирѡху, толико множайши бывѡху и укрѣплѡхуса
вельми зблѡ. Потым(ъ) фараѡнъ розказалъ бабамъ еврейскимъ, гды уродитъ-
са снѣ еврейскѣй, жебы его забѣли, а гды уроди(т)са цѡрка, жебы ей живѣ-
ли. Але убоѡшаса бабы бга и не сотвориша яко повелѣ имъ царь егѣпетскѣй,
и живлѡху мужескѣй полѣ. Наостатокъ фараѡнъ розказалъ всѣмъ егѣптан-
номъ своимъ, гды са уродитъ снѣ еврейскѣй, жебы его в(ъ) рѣку в(ъ)кину-
ли, а гды уродитъса цѡрка, жебы живѡю захѡвали. Мѣли тѣи жѣ израилтане
и потымъ ласку бжую. Артазерзесъ ⁵²⁵, кроль перскѣй, добровѡльне ихъ ⁵²⁶
выпустилъ з(ъ) неволѣ и позволѣ имъ Иер(с)лимъ збуреный направѡвати,
а гды направѡвали мѡры Иер(с)лимскѣи, в(ъ) той часѣ ненавидѣли ихъ аравы
и аммонѣты, зобравшиса наѡжджали ⁵²⁷ на нихъ и перешкожали им(ъ)
в(ъ) той робѡтъ такъ, же илтане мѡсли едною рукою робѣти, а в(ъ) дрѡ-
гой руць мѣч(ъ) для ѡбороны носѣти. И стѡгѡ великомчника Георгѣа погане
для того ненавидѣли, же ⁵²⁸ онъ мѣлъ ласку бжую, которой не мѣли по-
гане. Гды агглѣ стѡгѡ Георгѣа уздорѡвилъ, з(ъ)навши з(ъ) кола, на кото-
349 зв. ромъ былъ // привѡзанный и на ѡстрыи желѣза ѡбертанный, чы ⁵²⁹ то не мѣлъ
ласки бжеи? Гды в(ъ) обувѣ гвѡзда острогѡ набѣвши, стѡгѡ Георгѣа ѡбуто
и до вежи пхано, еднакъ нѡги его зостали здоровы, чы ⁵³⁰ то не мѣл(ъ) ласки
бжеи? Гды бычѡми и жылами ⁵³¹ бѣто стѡгѡ Георгѣа такъ долго, же тѣло
з(ъ) кѡстей на землю падало, еднакъ и потымъ зосталъ здоровый, чы ⁵³²
то не мѣлъ ласки бжеи? Гды стѣй Георгѣй, трѣ ⁵³³ дни в(ъ) вапнѣ огнистомѣ

загрѣбеныи бѹдучи, не згорѣлъ и не умерь, чы ⁵³⁴ то не мѣлъ ласки бжеи? Гды тры ⁵³⁵ кротъ выпилъ тругиз(ъ)ну ядовитую без(ъ) жадной шкѡды сво-
ей, чы ⁵³⁶ то не мѣлъ ласки бжеи? Гды воскресилъ члка умерлого млит-
вою своєю и здѡхлогѡ волѡ убогому Гликерію ѡживилъ, чы ⁵³⁷ то не мѣлъ
ласки бжеи?

Втораа причына ⁵³⁸ ест(ъ), дла которои злыи люде добрыхъ ненави-
дательства ⁵³⁹ мѣти, слѹхаютъ ап(с)тла Іѡанна мѡвѡчогѡ: «Аще кто прихѡ-
дитъ к(ъ) вамъ и сегѡ ученіа [Хва] ⁵⁴⁰ не приноситъ, не приемлѣте егѡ въ
домъ и радѡватиса емѹ не глѣте ⁵⁴¹, глѣи бо емѹ радѡватиса съобщаетъса ⁵⁴² дѣломъ егѡ злымъ». Такій былъ пр(о)ркъ Двдъ, который не хотѣлъ з(ъ)
злыми людами сидѣти, бо мѡвить: «Съ // нечестивыми не сѡду». Такій былъ
едень члвкъ бжій, которогѡ просилъ в(ъ) домъ свой Іеровѡамъ, кроль Іил-
скій, балвохвалца, жебы бѣлъ з(ъ) нимъ и пилъ и ѡбѣцалъ ⁵⁴³ емѹ подарѹнки
дати. Ѡ(т)казалъ члкъ бжій: «Аще даси мнѣ полъ имѣніа твоегѡ, не вниду
с(ъ) тобою ниже ямъ хлѣба, ниже пию воду на мѣстѣ семъ».

Не хотѣлъ товариства ⁵⁴⁴ мѣти з(ъ) поганями Мѡвсѣй, бо не хотѣлъ
звѡтиса сномъ цѡрки фараѡновы, волѣлъ утрапѣн(ъ)е терпѣти з(ъ) братією
своею, нарѡдомъ еврейскимъ, ведлугъ ап(ст)ла Пѡвла мѡвѡчогѡ: «Вѣрою
Мѡвсѣй великъ бывъ, ѡ(т)вержѣса нарицѡтиса снѣ дщѣры фараѡновы, па-
че же изволи страдати с(ъ) людами бжїими, нежели имѣти временнагѡ грѣ-
ха сладость». Іѡсифъ засъ и по смѣрти не хотѣлъ товариства ⁵⁴⁵ мѣти з(ъ)
поганями, егѹптянами, бо умираючи заклалъ братію свою, жебы кѡсти егѡ
вынесли з(ъ) Егѹпту до землѣ ѡбѣцанной, где сами мѣшкати мѣли: «Посѣ-
щеніем(ъ) имъ же посѣтитъ васъ бгъ, да изнесетѣ кѡсти моѡ ѡ(т)сюду съ со-
бою».

Якѡ аммѡрейчыкове ⁵⁴⁶ гнѣвалиса на гаваѡнѣтовъ и, ѡбсѣдши Гава-
ѡнѣ, воеваху на нь дла тогѡ, же гаваѡнѣтове ѡ(т)лучилиса ѡ(т) аммѡрей-
чыковъ ⁵⁴⁷, не хотѣли з(ъ) ними товариства ⁵⁴⁸ мѣти, але по(д)далиса Ісѹ-
су Нѡв(ъ)//вѹну ⁵⁴⁹, гетмѡнови люду бжогѡ, и якъ Амѡсїа, царь юдскій,
наѡвши ѡ(т) Іила жолнѣровъ сто тысачей ⁵⁵⁰ за стѡ талѡнтѡвъ срѣбра, по-
тымъ слѹхаютъ росказана бжогѡ, ѡ(т)правилъ ихъ ѡ(т) себѣ, не хотѣлъ
з(ъ) ними товариства ⁵⁵¹ мѣти. Ѡ(т)лучи убѡ ⁵⁵² вѡи, иже прїйдѡша к(ъ) не-
мѹ ѡ(т) Ефрема и возвратишася в(ъ) мѣсто ихъ. Дла тогѡ тыи жолнѣре роз-
гнѣвалиса на царѡ юдскогѡ Амѡсїю и тыи противъ Іюды розгнѣвашася
зѣло и возвратишася въ страну свою въ гнѣвъ ярости. Так(ъ) и тепѣрь злыи
люде добрыхъ дла тогѡ ненавидать, же добрыи ѡ(т) злыхъ ѡ(т)далѡютъса,
не хотѡтъ з(ъ) ними товариства ⁵⁵³ мѣти. И стѡгѡ великомчника Геѡргїа
дла тогѡ ненавидѣли погане, же стый Геѡргій ѡ(т)далѡлъса ѡ(т) нихъ, не
хотѣлъ мѣти з(ъ) ними товариства ⁵⁵⁴, гды емѹ Діѡклитїанъ ѡбѣцалъ ⁵⁵⁵
высокіи урѡды дати и за сына егѡ мѣти и дрѹгимъ по собѣ в(ъ) пѡнствѣ ⁵⁵⁶.
Стый Геѡргій нѣ сномъ егѡ быти, нѣ урѡдовъ брати, нѣ богѡмъ фалшивымъ
не хотѣлъ клѡнатиса, але мѡвилъ: «Гды бы ты самъ, цѣсару, правдѣвогѡ

В. Іѡ-
ан(ъ) а.

350

Г. Ца(р)
.еі.

Еврей
.аі.

Бы(т)
.н.

Ісѹ(с)
На(в) .і.
350 зв.

ѣ.

Па(р) .ке.

бга позналъ, бѳше бы онъ тобѳ далъ, нѳжели ⁵⁵⁷ ты мнѳ обѳцѳеш(ъ) и нѳ
жели тепѳръ мѳешъ».

351 Трѳтаа причѳна // ѳст(ъ), дла котѳрой злыи люде дѳбрыхъ ненавидѳтъ,
бо дѳбрыи люде не хотѳтъ тыхъ учѳнкѳвъ ⁵⁵⁸ чыниѳи ⁵⁵⁹, котѳрыи ⁵⁶⁰ злыи

люде чѳнѳтъ ⁵⁶¹. Гды ⁵⁶² сынѳве Иилевы пришлѳ до границъ моавѳтскихъ
и тамъ обѳзѳмъ стѳли, Валакъ ⁵⁶³, кроль моавѳскѳй, злѳкъса ѳхъ и, при-
звѳвши Валаама, казалъ емѳ проклинѳти людь бжѳй. Але онъ не хотѳлъ
тогѳ чыниѳи ⁵⁶⁴, не хотѳлъ люду бжѳгѳ проклинѳти, мѳвачи: «Что прокле-

Числ(ъ)
кд. и кд.
[1]

нѳ, егѳ же не кленѳтъ бгѳ и что ѳзлюблю, егѳ же не ѳзлюбѳ бгѳ». ѳвшемъ
блгѳсловѳлъ людь бжѳй мѳвачи: «Бл(с)вѳщыи ⁵⁶⁵ та блгѳсловѳны ⁵⁶⁶ и кле-
нѳщыи ⁵⁶⁷ та проклѳты». И за тѳе Валакъ, кроль моавѳскѳй, розгнѳвалъса
на Валаама и, плеснѳвши руками, мѳвилъ до негѳ: «Клѳти та врага моѳгѳ
призвѳхъ, сѳ же блгѳсловлѳа блгѳсловѳши ѳхъ».

Суд .з.
И Гедеѳнъ не хотѳлъ тогѳ чыниѳи ⁵⁶⁸, що чыниѳи ⁵⁶⁹ мадѳанѳтове ⁵⁷⁰
онѳ клѳналиса Ваалу, бѳгу фалшѳвому, а Гедеѳнъ, вѳстѳвши в(ъ)ночѳ ⁵⁷¹
зѳпсовѳлъ ѳлтарь Вааловъ и садъ егѳ вѳсѳкъ и за тѳе мадѳанѳтове ⁵⁷² роз-
гнѳвалиса на Гедеѳна и мѳвили ѳ(т)цѳви егѳ: «Изведѳ сына твоѳго, да ум-
рѳтъ, якѳ раскопѳ ѳлтарь Вааловъ и посѳчѳ садъ, иже у негѳ».

Да(н) .г.
351 зв.
Не хотѳли чыниѳи ⁵⁷³ тогѳ тры ⁵⁷⁴ мл(д)нцы ⁵⁷⁵, Сидрѳхъ, Мисѳхъ и
Аведнагѳ, що казалъ // чыниѳи ⁵⁷⁶ Навходонѳсоръ, кроль Вавлѳнскѳй ⁵⁷⁷.
Онъ казалъ всѳмъ людемъ в(ъ) пѳнствѳ своѳм(ъ), жебѳ клѳналиса болванѳ-
ви егѳ, котѳрый ѳнъ постановѳлъ на пѳлю Деѳри, але тры ⁵⁷⁸ мл(д)нцы ⁵⁷⁹

не клѳналиса томѳу брѳдкомѳу ⁵⁸⁰ болванѳви, тѳлько бгѳу правдѳвому клѳна-
лиса. И за тѳе Навходонѳсоръ, розгнѳвавшиса, казалъ ѳхъ в(ъ)кѳнути
в(ъ) пѳчь огнѳстѳю, в(ъ) котѳрой огѳнь былъ высѳкѳй, на чтыридѳсѳтъ ⁵⁸¹

и дѳвать ⁵⁸² лѳктѳй, еднѳкъ мл(д)нцомъ нѳчѳго ⁵⁸³ не шкѳдилъ. И вавлѳн-
чыкове ⁵⁸⁴ гды вѳдали дѳкретъ, жебѳ през(ъ) трыдцѳтъ ⁵⁸⁵ днѳй нѳктѳ бга
нѳ ⁵⁸⁶ ѳ що не просѳл(ъ) тѳлько самѳго крѳла, пр(о)ркѳ ⁵⁸⁷ Данѳйлъ не слѳ-
халъ тогѳ злѳгѳ дѳкрету, бо кѳж(д)ого дна, ѳтворѳвши окна вѳ домѳ своѳмъ,

тры ⁵⁸⁸ рѳзы на колѳна пѳдалъ и моилъса бгѳу. И за тѳе розгнѳвавшиса
вавлѳнчыкове ⁵⁸⁹ на пр(о)рка Данѳйла, в(ъ) рѳвъ егѳ мѳжы ⁵⁹⁰ лвы в(ъ)кѳ-
нули, але емѳ лвы нѳчѳгѳ ⁵⁹¹ не шкѳдили. И стѳгѳ Геѳргѳа дла тогѳ не-
навѳдѳли поганѳ, же не хотѳлъ тогѳ чыниѳи ⁵⁹², що онѳ ⁵⁹³ чыниѳи ⁵⁹⁴. Гды

казалъ Дѳвклѳтѳанъ, жебѳ са поклонѳлъ болванѳм(ъ) егѳ, стѳй Геѳргѳй
не хотѳлъ поклонѳтѳса, але пошѳвши з(ъ) Дѳвклѳтѳанѳмъ до божнѳци по-
ганѳской, мѳвилъ до болванѳ: «Чы ⁵⁹⁵ бѳгъ ты // естѳсь, же ѳ(т) ⁵⁹⁶ менѳ ѳфѳ-
ры потребѳешъ, чѳли ⁵⁹⁷ нѳ?» ѳ(т) казалъ дѳволъ, котѳрый в(ъ) томъ бол(ъ)-
ванѳ мѳшкалъ: «Не ѳстѳмъ жѳднымъ бѳгом(ъ), самъ едѳнъ бгѳ ѳсть, котѳро-

гѳ ты ѳповѳдаѳешъ». Тѳды мѳвилъ стѳй Геѳргѳй: «А щѳ жѳ тѳтъ при мнѳ,
слѳзѳ правдѳвого бга, чѳнишъ?» ⁵⁹⁸. И зѳразъ болванъ ѳбалѳлъ и скрушѳлъ
и ѳншыи ⁵⁹⁹ болванѳ всѳ упѳли нѳ землю и покрушѳлиса.

Чѳтвѳртаа ѳстѳт(ъ)наа причѳна ⁶⁰⁰ ѳсть, дла котѳрой злыи люде нѳ
свѳтъ дѳбрыхъ ненавидѳтъ, бо дѳбрыи люде злымъ правду мѳвѳтъ, не по-

хлѣбуютъ). Гды Ахавъ, кроль Илскій, хотѣлъ войну точити зъ сурій-
 чыками ⁶⁰¹, пыталъ пророковъ своихъ, якъ ему таа война поведѣтса. На
 той часъ Седекіа, фалшивый пророкъ, похлѣбовалъ Ахавови, учынивши ⁶⁰²
 собѣ желѣзные роги, мовилъ до него: «Тако глеть г(с)дь, сіма рогома Сү-
 рію ⁶⁰³ скончаеши». Міхеа ⁶⁰⁴, за(с) правдивый пр(о)ркъ бжій, правду мо-
 вилъ Ахавови, не казалъ ему ити на тую войну, моващо ⁶⁰⁵. «Да воз(ъ)вратит-
 тса кождо в(ъ) домъ свой съ миромъ». Теды Ахав(ъ) подобалъ собѣ Седэ-
 кію, который ему похлѣбовалъ, а Міхию ⁶⁰⁶ ненавидѣлъ, который ему прав-
 ду мовилъ. И рекъ Ахавъ до Міхиі ⁶⁰⁷: «Да и посадатъ в(ъ) темниці ⁶⁰⁸ и
 кормать хлѣбомъ печалнымъ // и водою печалною, дондеже возвраща ^{352 зв.}
 в(ъ) миръ». И Голофернъ, гетманъ Ассурійскій ⁶⁰⁹, з(ъ) войсками гды при-
 тагнулъ до Веѳуліи мѣста и сподѣвал(ъ)са егѡ заразы добыти, мовил(ъ)
 ему Ахїѡръ: «Если тыи люде согрѣшили пре(д) бгомъ своимъ, идѣмъ про-
 тивъ ихъ, яко предаючи предаст(ъ) ихъ богъ тебѣ. Але если не согрѣшили
 тыи люде пре(д) бгомъ своимъ, не можемъ противитса имъ, яко г(с)дь бгъ
 защититъ ихъ». И за тое Голофернъ барзо розгнѣвалса на Ахїѡра, же ему
 не похлѣбовалъ, не мовилъ: «Заразы, латво ѡзъемъ Веѳулію мѣсто», — але
 мовилъ правду: «Если согрѣшили тыи люде пре(д) бгомъ, ѡзъемъ ихъ, а
 если не согрѣшили, не ѡзъемъ». И казал(ъ) Голофернъ Ахїѡра ѡ(т)провѡ-
 дити до Веѳуліи, жебы там(ъ) посполу з(ъ) иными ⁶¹⁰ згинулъ ѡ(т) мечѡ
 ассурійскогѡ ⁶¹¹. И взавши слуги Голоферновы Ахїѡра, привазали ведле
 Веѳуліи до дѣрева за руки и за ноги.

И стый Стефанъ гды мовилъ жыдомъ(ъ) ⁶¹² правду, ганилъ ихъ затвер-
 дѣлое ср(д)це, же не хотѣли в(ъ) Ха вѣрити, на той часъ жыды ⁶¹³ розгнѣ-
 валиса на стѡгѡ Стефана: «Слышавше, же сіа распыхахуса ср(д)цы свои-
 ми, и скрежетѡху зѹбы на н(ъ). Потымъ изведше внѣ града, каменїемъ по-
 биваху егѡ. ДѣА(н)
 .ка.

И галатѡве ненавидѣли ап(ст)ла// Пѡвла за тое, же имъ правду мовилъ, ³⁵³
 ганилъ(ъ) ихъ злыи учынки ⁶¹⁴, же они принавши вѣру Хву, ѡ(т)ступили
 ѡ(т) вѣры Хвы и почали ѡбрѣзоватиса. Дла тогѡ мовитъ ап(ст)ль Пѡвел: Гала(т)
 .д.
 «Врагъ вамъ быхъ, истинну вамъ гла».

И стѡгѡ великомчника Геѡргїа ⁶¹⁵ дла тогѡ Дїѡклитїанъ, цѣсарь Рым-
 скїй ⁶¹⁶, ненавидѣлъ, же онъ ему не похлѣбовалъ, але мовилъ правду. Гды
 з(ъ) сенаторами своими Дїѡклитїанъ учынилъ ⁶¹⁷ раду и выдалъ декретъ,
 жебы по всѣмъ пѡнствѣ Рымскомъ ⁶¹⁸ хрстїанъ ⁶¹⁹ мѹчено и забїано ⁶²⁰, кото-
 рыи ⁶²¹ не хотѡтъ ѡ(т) Ха ѡ(т)ступити и богѡмъ поганскимъ клѡнатиса, на
 той часъ стый Геѡргїй вшедши до той рады мовилъ: «Чемѹ, цѣсару и ты зац-
 наа радо, злые и несправедливые декрета на хр(с)тїанъ ⁶²² становитѣ?» Спы-
 таль егѡ в(ъ) той радѣ Магненциушь: «Кто та такъ смѣлымъ учынилъ ⁶²³?»
 ѡ(т)казаль стый Геѡргїй: «Правда». Пытано, що за правда. ѡ(т)казаль
 стый Геѡргїй: «Хс, которого вы преслѣдуете, которого я естемъ(ъ) слуга».

Может(т) стый Георгий до Ха мовит(и): «За словеса усте(н) твои(х) аз(ъ) сохрани(х) пути жестоки». Может(т) мовити: «Гла(х) ѿ свѣдѣнїи(х) твои(х) пред(д) цри и не стыда(х)са».

353 зб. Ма(е) .в. Пытали Хрста жыды ⁶²⁴, чи треба цесареви дань давати, чи нѣ. Ѡ(т)казалъ Хс: «При//несѣте ми пѣназ(ъ), да вижду». А гды принесли, пытали ихъ: «Чий ⁶²⁵ ѡбра(з) сый и написанїе». Ѡ(т)казали: «Кесаревъ». Тѣлы Хс мовиль: «Воздадѣте кесарева кесареви и бжїа бгови». Пѣназемь есть кож-дый члвкъ, бо пѣназь робат(ъ) з(ъ) матерїи зѣмной, з(ъ) мѣди, з(ъ) срѣбра, з(ъ) злота. Такъ члкъ з(ъ) землѣ есть учиненый. На пѣназь бываеть ѡ-разъ цесарскїй, на члвѣцѣ знайдуетьса ѡбразъ бжїй, бо мовиль самъ бгъ: «Сотворим(ъ) члвка по образу нашему и по подобїю». Зачимъ кождый члвкъ повинень ѡ(т)дати себѣ самого бгу на услуги егѡ, поневажъ есть пѣназемь и носить на собѣ обра(з) бжїй. И стый Георгий, будучи такимъ пѣназе(м) и маючи на собѣ ѡбразъ бжїй, ѡ(т)далъ себѣ самого бгу, которого Хс бгъ прїналъ до нба, якѡ пѣназь, собѣ ѡ(т)данный. Зачимъ может(ъ) Хс до стѡго Георгїа мовити: «Азь избрахъ вы ѡ(т) мїра, сегѡ ради ненавидит(ъ) васъ мїръ». И мы если ѡ(т)дамо себѣ самихъ бгу, якъ пѣназь, на котѡром(ъ) об-раз(ъ) бжїй нарысованный, прїметъ насъ Хс до нба на мешканье вѣчное.

354 Амїнь.//

КАЗАНЬЕ ВТОРОЕ ⁶²⁶ НА С. ВЕЛИКОМЧНИКА ГЕОРГІА

Ко(р)
ѡ.

Текущи въ позѡрищи вси ѡбо те-кутъ, единъ же прїемле(т) почета.

Позѡрищем(ъ) называється свѣтъ, бо якъ на позѡрищи многїе люде бѣ-гуть до крѣсу назначѡного, а тѣлко еденъ беретъ почета, шату албо корѡ-ну, котѡрый найперше прибѣжитъ до крѣсу замѣреного, такъ на свѣтъ жи-вучї люде всѣ бѣгутъ до крѣсу смертѣльного. Дла того ап(с)лъ Павель житїе людское бѣгомъ называється, мѡвачи: «Течѣнїе скончახъ», бѣгъ скончалемя.

в. Ти(м) дї. Еднакъ не всѣ люде прїимуютъ ѡ(т) бга почета, не всѣ прїимуютъ корѡну нбсную вѣчную, котѡрую споминаеть ап(с)лъ Пѣтръ, мѡвачи: «Явл(ь)шуса пастьрей началнику прїимете неувадаемый славы вѣне(ц)», бо не всѣ люде добре бѣгъ той, житїе тепѣрешнее, ѡ(т)правуют(ъ), болше ихъ есть, котѡ-рые // зле бѣгутъ до крѣсу смертѣльного, зле живутъ на свѣтъ, болше ихъ есть, котѡрые уганяютъса за мѣрнѡстами свѣцкими, дочасными зѣмными, а ѡ корѡну нбсную вѣчную не дбаютъ. Дла того мовитъ фалмїста до людѣй: «Сынѡве члвчестїи, доколе тяжкосѣрдїи воскую любите суѣтнаа и ищите лжа?»

Стый великомчникъ Георгий одѣржалъ ѡ(т) бга почета, одѣржалъ в(ъ) нбѣ корѡну вѣчную, бо онъ добре бѣгъ той ѡ(т)правовалъ, житїе дочас-

пое, и мѡжетъ мѡвити: «Пѡдвигомъ дѡбрымъ подвизахъса, теченіе скончахъ, мѡбру соблюдохъ, прочее ѹбо соблюдаеть ми са вѣнечъ правды, егѡ же воздасть ми гдѣ въ днь ѡнъ». Общюю тѣды ⁶²⁷ показати знаки, з(ъ) которыхъ(ъ) зрозумѣти мѡжемо, же не много людѣй бѹдетъ в(ъ) нбѣ, болше ихъ бѹдетъ в(ъ) пѣклѣ, з(ъ) кѡждого тежъ знаку зрозумѣмо, же в(ъ) нбѣ са знайдѹеть стѣй великомчникъ Геѡргій, кѡторому нехай бѹдетъ на честь и похвалу тая мѡва, ласкамъ вашимъ на ползу душевнѹю.

Есть знакъ, же не много людѣй бѹдетъ в(ъ) нбѣ, потѡпъ, по(д) часъ кѡторѡго всѣ люде въ водахъ потонѹли, тѣлко ѡсмъ дшъ в(ъ) корабли волными зостали ѡ(т) смѣрти: Нѡе, жонѡ и три сыны егѡ з(ъ) своими жонѡми, // 355 бо тѣлко тѣе жили вѣдлугъ волѣ бжеи, а ѡншыи ⁶²⁸ всѣ люде удалѣса были на рѡспусты телѣсныи. «Видѣвше же снѡве бжїи дщѣра члвѣческа яко добры суть, и поаша себѣ жѣны ѡ(т) всѣхъ(ъ) яже избрѡша». Такъ и в(ъ) ѡстѡтнїй днь гды прїйдетъ(ъ) Хс судити живыхъ и мѣртвы(х), болше людѣй знайдѣтса, кѡтрые потонуть в(ъ) смолѣ пекѣльной, нежели тыхъ, кѡторыи до нба якъ до корабли Нѡевого взѡты бѹдутъ, бо на свѣтѣ болше ѣсть такїхъ людѣй, кѡторые бѡрзѣй в(ъ) телѣсномъ грѣхѹ, нежели в(ъ) чїстости са кохѡютъ. Стѣй Геѡргій до нба, якъ до корабли Нѡевого ѣсть взѡтый, бо ѡнъ хронн(л)са грѣхѡ телѣсного, а кохѡлѣса в(ъ) чїстости, слѹхаючи ап(с)тла Пѡвла, кѡторый мѡвитъ: «Сїа бо ѣсть вола бжїа стѣна ваша хранити себѣ самы(х) ѡ(т) блѹда и видѣти кѡждо ⁶²⁹ ѡ(т) ва(с) свѡй сосѹдъ, стажавѡти в стѣнѣ чѣсти, а не въ страсти пѡхотнѣ, якоже и языци не вѣдѹщыи ⁶³⁰ бга».

л. Со-
лун(ъ).

Есть зна(к), же не много людѣй в(ъ) нбѣ бѹдетъ(ъ), Содѡма, в(ъ) кѡторой спалил(ъ) бгъ огнемъ сѣрчїстымъ ⁶³¹ всѣхъ людѣй, тѣлко чѣтыри ⁶³² дши вы- провадилъ до мѣста, Сїгѡръ названого: Лѡта, жонѹ и двѣ цѡрки егѡ, бо тѣлко тѣи чѣтыри душѣ жили вѣдлугъ приказана бжѡго, а ѡншые всѣ люде грѣшили, удалѣса в(ъ) прожнован(ь)е, в(ъ) пѡнство, в(ъ) збытки и на ѡншыи грѣхи. Такъ и в(ъ) ѡстѡтнїй // днь болше людѣй Хс пошлетъ(ъ) до пѣкла, 355 зв. жебы тамъ въ огнї сѣрчїстомъ навѣки горѣли, мѣнше зась прїйметъ до Сегѡру нбского на вѣчное мешканье, бо тепѣрь болше ѣсть людѣй на свѣтѣ, кѡторыи кохѡютса в(ъ) прожнованю, в(ъ) пѡнствѣ, в(ъ) збыткахъ(ъ) и в(ъ) ѡншыхъ(ъ) рѡспустахъ, мѣнше зась такїхъ ѣсть, кѡторыи тыхъ грѣхѡвъ хранѡтса и в(ъ) дѡбрыхъ учїнкахъ кохѡютса. И стѡго Геѡргїа взѡлъ бгъ до Сїгѡру нбского на мешканье вѣчное, бо стѣй Геѡргїй выстерѣгалѣса про- жнована, вѣдаючи, же ап(с)лъ мѡвитъ: «Аще не хѡщеть ктѡ дѣлати, да не 355 ж. ѡстѣ». Выстерѣгалѣса пѡнства стѣй Геѡргїй, бо мѡвитъ пр(о)ркъ Исѡїа: «Гѡре крѣпкимъ вашимъ винѡ пїѡщимъ и вел(ь)мѡжамъ, чѣрпающымъ ⁶³³ сикѣра». Выстерѣгалѣса стѣй Геѡргїй з(ъ)бытковъ, бо мѡвилъ(ъ) бгъ до пр(о)- рка Іезекїїла: «Ядѣ же твоѡ, яже всї в(ъ)мѣру». Дѡлѣй ⁶³⁴ мѡвилъ: «И во- дѣ в(ъ)мѣру испїешнї».

в. Ти(м)
г.

Исѡїа,
е.
Іезе(к)
д.

Исход). Есть знакъ, же не много людейъ будетъ в(ъ) нбѣ. Илтане, которые шли
 в(ъ) Егѣпту до землѣ общанон, бо илтановъ много вышло з(ъ) Егѣпту,
 шестъ крот(ъ) сто тысячей ⁶³⁵ самыхъ мужей, опрочъ жонъ и челади, а тѣмъ
 Чи(с) ді. ко ⁶³⁶ два илтане Исусъ Наввин(ъ) и Халев(ъ), которые не хотѣли вороча-
 356 тиса до Егѣпту, вошли в(ъ) землю общаную, // иныше ⁶³⁷ зась всѣ илтане
 померли на пущи ⁶³⁸, которые хотѣли до Егѣпту вернутиса. И теперъ з(ъ)
 свѣта, якъ з(ъ) Егѣпту всѣ люде хотѣтъ вийти до нба, якъ до землѣ обща-
 нон, але не много ихъ есть, которые нба доступуютъ, болше ⁶³⁹ есть такихъ,
 которые вѣчною смертю в(ъ) пеклѣ умираютъ, бо и теперъ болше есть на
 свѣтѣ такихъ людей, которые о(т)далившиса о(т) свѣта, до свѣта знову
 вертаются, менше зась такихъ ест(ъ), которые о(т)далившиса през(ъ) знову
 ру хр(с)тіанскую ⁶⁴⁰ о(т) Егѣпту свѣтового, не хотѣтъ юж(ъ) болше до того
 Егѣпту ворочатиса. И стый Георгій вшолъ до нба, якъ до землѣ общанон,
 бо онъ, вышовши о(т) Егѣпту свѣтового през(ъ) вѣру хр(с)тіанскую ⁶⁴¹ и
 през(ъ) учынки ⁶⁴² хр(с)тіанскіи, не хотѣлъ до того Егѣпту, до марностей
 свѣтовыхъ, ворочатиса. Вѣдалъ о томъ стый Георгій, же написано: «Аще
 бо о(т)бѣгше сквернѣ мира в(ъ) разумѣ г(с)да нашего и спаса Ис Ха, сими же
 в. Пе(т) .в. пакы соплѣтшеса побѣждаемы бывають, быша имъ послѣдняя горшаа пер-
 выхъ, лучше бо бѣ имъ не познати пути правды, нежели познавши(м) воз-
 вратитиса о(т) преданныа имъ стыа заповѣди».

Есть знакъ, же не много людейъ будетъ в(ъ) нбѣ, также илтане, кото-
 рые ⁶⁴³ войну точили з(ъ) войскомъ Мадіамски(м), бо одного часу казаль
 356 зв. бгъ Гедеѣнови про//вѣдти до воды илтанов(ъ), жебы пилѣ воду. И кото-
 рыи, клакнѣвши на колѣна, пилѣ, тых(ъ) казаль особно ставити, а которые
 горстю беручѣ воду, якъ шы ⁶⁴⁴ хлптали, тыхъ казаль(ъ) особно ставити.
 И знашлоса межы ⁶⁴⁵ десат(ъ)ма тысячами ⁶⁴⁶ трыста ⁶⁴⁷ такихъ, которые во-
 ду, якъ шы хлптали, черпаючи горстю. И тымъ тѣлко казаль бгъ ити на
 войну, а инышым(ъ) ⁶⁴⁸ всѣмъ казаль додому вернутиса, которые, клакнѣв-
 ши на колѣна, пилѣ воду. Яко тѣды межы илтанами многими мало зна-
 шлоса способныхъ до войны, которые бы могли неприятеля звѣтажити и
 по тымъ звѣтазствѣ триумфовати ⁶⁴⁹, такъ межы ⁶⁵⁰ людми многими на свѣтѣ
 не много есть таких(ъ), которые воюють з(ъ) неприятелями дѣшными и ихъ
 звѣтажають ⁶⁵¹ и по тымъ звѣтаз(ъ)ствѣ ⁶⁵² в(ъ) нбѣ триумфуютъ. Болше
 есть таких(ъ), которыхъ неприятель дѣшныи звѣтажають ⁶⁵³ и до пекла в(ъ)
 неволю вѣчную провадат(ъ). И стый Георгій в(ъ) нбѣ триумфуетъ по своемъ
 звѣтазствѣ ⁶⁵⁴, бо онъ войну точиль з(ъ) тромъ неприятelmi дѣшными: з(ъ)
 свѣтом(ъ), з(ъ) тѣломъ и з(ъ) дѣволомъ, — и звѣтажилъ ⁶⁵⁵ ихъ. Звѣта-
 жилъ ⁶⁵⁶ стый Георгій свѣтъ, бо взгордил(ъ) ⁶⁵⁷ гонорами, достатками и
 357 в. .а. .і. .з. всѣми // марностами свѣцкими, слѣхаючи ап(с)тола Іоанна: «Не любѣте
 міра и яже въ мирѣ». Звѣтажил(ъ) ⁶⁵⁸ стый Георгій тѣло свое, бо о(т)даль
 оное на мѣки и на смртъ за Ха, вѣдаючи, же апостоль Павелъ мовиль: «Азь
 бо не точию свазанъ быти хочѣ, но и умрѣти въ Іер(с)лімѣ готовъ о имени

га Іса». Звѣтажилъ ⁶⁵⁹ стый Георгій дѣвола, бо не хотѣлъ кланатиса дѣволомъ, которые мешкали в(ъ) болванѣхъ и людѣй зводили мовою своею и погане ихъ за боговъ мѣли и имъ кланалиса. А стый Георгій кланальса Хви, правдивому бгу, слухаючи ап(с)тола Іакова, мовачога: «Повинуйте са бгу, противите же са дѣволу, и бѣжитъ ѿ(т) васъ».

Есть знакъ, же не много людѣй будетъ в(ъ) нбѣ, Іерихонъ ⁶⁶⁰, который, гды збурилъ Ісусъ Наввунъ, казалъ жолнѣромъ своимъ всѣхъ людѣй забѣати ⁶⁶¹, котрые ⁶⁶² мешкали въ Іерихонъ ⁶⁶³ и были неприѣтелами его, тѣлко едну Раавъ блудницу з(ъ) домомъ ей заховаль в(ъ) цѣлости и в(ъ)провадилъ до обѣзу своегѡ, котораа принала въ домъ свой шпиговъ, ѿ(т) Ісуса Наввуна посланыхъ, и здоровыхъ заховала и ѿ(т)пустила. Такъ Іс Хс в(ъ) остатній днь гды ⁶⁶⁴ збурытъ, якъ Іерихонъ ⁶⁶⁵, свѣтъ, на той часъ болше людѣй на свѣтъ затратитъ, вѣчне // до пѣкла в(ъ)трѣтитъ ⁶⁶⁶, нѣжели ⁶⁶⁷ в(ъ) 357 зв. цѣлости заховаеть и ѡзметъ до ѡбѣзу нб(с)ногѡ ⁶⁶⁸, бо на свѣтъ болше есть людѣй грѣшныхъ, которые ⁶⁶⁹ сѣтъ ⁶⁷⁰ неприѣтельными бжнми, ведлугъ фалмисты мовачога: «Бже, кто уподобѣтса тебѣ, не премолчи, ни укроти, бже, якѡ се вразы ⁶⁷¹ твой возшумѣша и ненавидѣщии ⁶⁷² та воздвигѡша главу». Менше за(с) есть такѣхъ людѣй на свѣтъ, которые ⁶⁷³ прѣймѣютъ шпиговъ Хвыхъ, ап(с)тловъ, и науку ихъ заховуютъ и живутъ ведлугъ науки апостолскои. Ознаймоваль ѡ тѣмъ Хс ап(с)ломъ, мовачи: «Аще менѣ изгнаша и васъ ижденѣтъ». І стѡго Георгіа дшу Іс Хс заховаль в(ъ) цѣлости Іоан(ъ)
ѣ. и в(ъ)провадилъ до ѡбѣзу нб(с)ногѡ, бо стый Георгій приналъ до себѣ Лука, ка. шпиговъ ѿ(т) Ха на свѣтъ, якъ до Іерихону ⁶⁷⁴ посланыхъ(ъ) ап(с)ловъ, и заховаль науку ихъ, вѣдаючи, же Хс мовиль до ап(с)тловъ: «Слушаѣи васъ, менѣ слушаеть, и ѿ(т)мѣтаѣтса васъ, менѣ ѿ(т)мѣтаетьса».

Есть знакъ, же не много людѣй будетъ в(ъ) нбѣ, Іер(с)лимъ, до которогѡ гды пришѡлъ Хс, не знашѡлъ члвѣка милосѣрдногѡ. Для тогѡ мовиль Іоан(н)
ѣ. до Ха разслаблѣнный, то есть паралѣжемъ заражѡный: «Гди, члвѣка не имамъ, да егда возмутѣтса вода, въвержѣтъ ма в(ъ) купель». Зачѣмъ(ъ) ⁶⁷⁵ з(ъ) Іер(с)лиму мало людѣй ⁶⁷⁶ в(ъ) днь // остатній мл(с)рдѣа бжого достѣ- 358 патъ и пойдутъ до нба, болше ихъ пойдеть до пѣкла на вѣчныя мѣки, поневажъ тамъ не было людей мл(с)рдныхъ, але всѣ были немилосѣрдны. И тепѣрь гды бы пришѡлъ Хр(с)тосъ видѡме на свѣтъ, не знашѡлъ бы на свѣтъ члвѣка мл(с)рд(ъ)ного, не еденъ бы до Ха мовиль голоднй, прагнучій, нагій: «Гди, члвѣка не маю, который бы менѣ накормилъ, напоилъ, приодѣл(ъ)». Не еденъ бы до Ха мовиль убѡгій, который на улици в(ъ) гной лежитъ на зѣмнѣ, на морѡзѣ, на вѣтру, на дожчу и на упалѣню сличномъ: «Гди, члвѣка не маю, который бы менѣ приналъ в(ъ) домъ свой, жебы мѣ не тер(ъ)пѣл(ъ) зѣмна срѡгого и упалѣна незносногѡ». Не еденъ(ъ) бы мовиль

до Ха калѣка, хорый, улѳмный: «Г(с)ди, члвѣка не маю, котѳрый бы мене ратовалъ в(ъ) хорѳбъ моѳей. в(ъ) утравен(ъ)ю моѳем(ъ), в(ъ) калѣцтва моѳемъ». Не еденъ бы до Ха мѳвилъ неволникъ, котѳрый знайдѳется в(ъ) неволѣ, албо в(ъ) вазеню, албо в(ъ) шковахъ: «Г(с)ди, члвѣка не маю, котѳрый бы мене выкупилъ албо вызволилъ з(ъ) неволѣ, з(ъ) вазена, з(ъ) котѳрый бы Зачимъ в(ъ) днь шстатный ⁶⁷⁷ маю людѳей бѳдетъ во всегѳ свѣта, котѳрыи

358 зв. мл(с)рдїа бжого достѳпать и пойдутъ до нба на вѣчное мешкан(ъ)е, болше ⁶⁷⁸ ихъ бѳдетъ, котѳрыи пойдутъ до пѣкла на вѣчные мѳки, поневаж(ъ) на свѣтѣ много ѳсть людѳей немилосѣрдных(х), маю мл(с)рдныхъ. Ап(с)тль Іаковъ засъ мѳвитъ: «Сѳдъ бо без милости не сотворшу ⁶⁷⁹ милости». Сѳтый

Іаков(ъ) Геѳргїй достѳпилъ мл(с)рдїа ⁶⁸⁰ бжого и до нба ѳсть принатый, бо ѳнь былъ мл(с)рдный на людѳей утравеныхъ и ратовалъ ихъ в(ъ) утравеню. До знала тогѳ кролевна в(ъ) землѣ Либїйской в(ъ) мѣстѣ Силенъ, котѳраа ш(т)-

В(ъ) дана была смѳковъ ⁶⁸¹ на пожарт(ъ)е. Тѣды сѳтый Геѳргїй мл(с)рдїе шсвѣдчилъ той кролевнѣ, збавилъ ей ⁶⁸² ш(т) пащѣки смѳчен ⁶⁸³ и самогѳ смѳка забилъ. И тепѣрь котѳрыи лѳде удаѳтса до стѳгѳ Геѳргїа, тымъ ѳнь мл(с)рдїе шсвѣдчаѣтъ, борѳнить дшу ихъ, якъ кролевну, ш(т) смѳка пекелного, котѳрый ѳную хѳчетъ пожѣрти, и самогѳ смѳка забїает(ъ), бо вѣдаѣтъ сѳтый Геѳргїй, же Хс мѳвил(ъ): «Бѳдите мл(с)рдны, яко же и оцъ вшъ нб(с)ный милосѣрдъ ѳсть».

ш. Гл(м) Написалъ ап(с)тль Павель: «Во велицѣ же дѳму нѣсть, точїю сосѳды златы и сребраны, но и древаны и глїнаны и ѳвы ѳбѳ в(ъ) чѣсть, ѳвы же в(ъ) нечѣсть». Дѳмом(ъ) ѳсть црковъ стѳа, нарѳд(ъ) хр(с)тїанскїй ⁶⁸⁴, ведлугъ

359 Іос- ап(с)ла Павла мѳвачого: «Егѳ же дѳмъ мы // есмь». Золотымъ и срѣбрнымъ тинъ начїн(ъ)емъ ⁶⁸⁵ лѳде дѳбрыи, набѳжныи назывѳются, котѳрыи са в(ъ) цркви знайдѳютъ. Древанымъ и глїнанымъ начїнам(ъ) назывѳются лѳде шкре(ш) злыи, незбѳжныи ⁶⁸⁶, грѣшныи, котѳрыи знайдѳются в(ъ) цркви. З(ъ) тыхъ кнн(т) гла(в) слѳвъ ап(с)толских(ъ) мѳжем(ъ) зрозумѣти, же маю в(ъ) нбѣ людѳей бѳдетъ, бол(ъ)ше ихъ поїдет(ъ) до пѣкла, бо якъ на свѣтѣ бол(ъ)ше ѳсть глїны и дѣрева, нежели зѳлота и срѣбра, такъ маю ѳсть в(ъ) дѳмѳ бжомъ, в(ъ) цркви стѳй людѳей дѳбрыхъ и побѳжныхъ, котѳрыи золотымъ и срѣбрнымъ

начїн(ъ)ам(ъ) назывѳются и нба сѳть гѳдны. Болше ѳсть людѳей грѣшныхъ, котѳрыи назывѳют(ъ)са дѣреванымъ и глїнанымъ начїн(ъ)амъ и пѣкла гѳдны сѳть. Чи маемо жъ вѳнтпити ш своѳемъ збавеню, же не много людѳей бѳдет(ъ) в(ъ) нбѣ? Не даї тогѳ, бже, абѳ смо вѳнтпити мѣли. Много ѳсть на свѣтѣ жидѳвъ и їн(ъ)шихъ людѳей невѣрныхъ, тымѳ бгъ пѣкло напѳлнить. Много ѳсть махометѳновъ, тѳркѳвъ, татарѳвъ и иншихъ погѳновъ, тымѳ бгъ пѣкло напѳлнить. Много ѳсть арїанѳвъ, несторїанѳвъ, адамѣтовъ, монотелѣтовъ и їншихъ геретикѳвъ, тымѳ бгъ пѣкло напѳлнить. А мы, 359 зв. православныи // хр(с)тїане, мѳймо такѳю надѣю, же всѣ достѳпимо збавѣна

вѣчнаго и всѣ будемо в(ъ) нбѣ, бо мы вѣруемо в(ъ) Хѣ, правдівого бѣ, котѣ-
 рый мѣвилъ: «Иже вѣру имѣть и кр(с)титса, спсѣнь будетъ, а иже вѣру не
 имѣть, ѡсуждѣнь будетъ». Тылко ⁶⁸⁷ ещѣ при вѣрѣ мѣймѡ добрыи учинки,
 бо вѣра безъ учинковъ нѣчѡго не вѣжна, вѣдлугъ ап(с)ла Іакова ⁶⁸⁸. «Яко
 же гѣло без(ъ) дѣха мртво естъ, тако вѣра без(ъ) дѣль мѣртва естъ». До того
 еслѣ са в(ъ) грѣхѡхъ якѣхъ знайдѣмо, жалуймо за нѣхъ, сповѣдаймѡса ѣхъ,
 покуту за нѣхъ чинѣмо и перестѣн(ъ)мо ⁶⁸⁹ грѣшити, то мы з деревѣного и
 глѣнѣного начѣна ⁶⁹⁰ зостѣнемъ золотѣмъ и срѣбрнымъ начѣнамъ. А якѡ
 принѣль бѣгъ до нба стѣго Геѡргѣа, котѣрый ест(ъ) золотѣмъ и срѣбрнымъ
 начѣнам(ъ) дла свойхъ цнѡтъ и добрыхъ учинковъ, такъ и мы, еслѣ презъ
 цнѡты и добрыи учинки свой зостѣнемо золотѣмъ и срѣбрнымъ начѣнамъ,
 прѣимет(ъ) и насъ бѣгъ до нба на мешкан(ъ)е вѣчное. Аминь.//

Ma(p)
 .si.
 Ia-
 ko(v)
 .ѣ.

360

КАЗАНЬЕ НА С. ВЕРХО(В). АП(С)ЛЪ. ПЕТРА И ПАВЛА

Ходѣще хождѣху и плакѣхуса метѣю-
 ще сѣменѣ своѣ; градѣще же прѣйдуть
 радѡстію в(ъ)зѣмлюще рукоѣти своѣ.

Ѳа(л)
 .рке.

Исусъ Сѣрахъ выхвалѣеть стѣихъ старѡго зѣкону дла рѡзныхъ ѣхъ цнѡтъ.
 Исуса Нѣвввна, гетмѣна Гѣлского, выхвалѣеть дла справъ егѡ валѣчныхъ.
 же валѣчне воевалъ з(ъ) поганѣми, непрѣателѣми бз(с)кими и свойми, и зви-
 тажалъ ѣхъ, и бѣгъ самъ з(ъ) нба кѣменѣемъ за//бѣалъ вѡйска непрѣател(ъ)-
 скѣе: «Привзѣ вѣшнаго силна, егда ѡскорблѣху егѡ вразѣ окрестъ, и послу-
 ша егѡ велѣѣ гдѣ, кѣменѣемъ граднымъ силы крѣпкѣа низве(р)жѣ брань на
 язѣки». Сѣмона ⁶⁹¹ архѣереѣа выхвалѣеть ѡ(т) побѡжного жѣтѣа, ѡ(т) доб-
 рыхъ учин(ъ)ковъ, же ѡнъ побѡжным(ъ) жѣтѣемъ и учин(ъ)камѣ добрыми
 свѣтилъ въ Гѣли, якъ свѣтило нѣсное: «Сѣмонъ, сынъ Іѡнинъ, іерѣѣ велѣ-
 кѣѣ». Далѣѣ мѡвить: «Якѡ звѣзда ⁶⁹² ѣтренаѣа посрѣдѣ ѡбла(к), ѣки лунѣа
 пѡлна въ дни и якѡ слнце сѣѣа на цркѡвъ вѣшнаго и акѣ дугѣа свѣтѣщѣа на
 облацѣх(ъ) слѣвы». Ап(с)лѣ Пѣвелъ стѣихъ старѡго зѣкону выхвалѣет(ъ)
 ѡ(т) вѣры велѣкой, котѣрою ѡнѣ ⁶⁹³ чѣда на свѣтѣ чинѣли: «Не достѣнетъ
 бо ми повѣствѣющу лѣто ѡ Гедеѡнѣ, Варѣцѣ же и Самѡнѣ и Сѡзи, ѡ Двѣдѣ
 же и Самуѣлѣ и ѡ друзѣхъ пр(о)рѣцѣхъ, иже вѣрою побѣдѣша цр(с)тѣѣа,
 содѣѣша правду, получѣша ѡбѣтовѣнѣа, заградѣша уста лво(м), угасѣша
 силу огнѣнную, избѣша ⁶⁹⁴ ѡстрѣа мечѣа, возмѡгѣша ѡ(т) нѣмоци, быша крѣп-
 цы ⁶⁹⁵ въ бранѣхъ, ѡбратѣша въ бѣгство пѡлки чужѣхъ ⁶⁹⁶, прѣѣша же и жѣ-
 ны ѡ(т) воскресѣнѣа мртвѣа своѣа». Иныхъ ⁶⁹⁷ стѣихъ старѡго зѣкону ап(с)-
 толь Пѣвелъ выхвалѣеть ѡ(т) терпѣнѣа, же терпѣли на свѣтѣ за бзскѣѣ зѣ-
 конъ велѣкое утрапѣнье, мѣки и смртъ подѣймовѣали: «Иныи же избѣены
 быша, не прѣѣмше из(ъ)бавлѣнѣа, да лѣчшее воскресѣнѣе улѣчат(ъ), дру-
 зыи ⁶⁹⁸ же ругѣнѣем(ъ) и рѣнами искушѣнѣе прѣѣша, ещѣ же и ѣзами таѣм-
 ничным(и) ⁶⁹⁹, кѣменѣемъ побѣены быша, престрѣнны быша, искушѣены бы-
 ша, убѣйствомъ мечѣа умрѡша, пройдѡша в мѣлотѣхъ // и въ кѡзіахъ ⁷⁰⁰

Исусъ
 Сѣра(x),
 ms.

379 зв.

Ису(с)
 Си(р)
 .ѣ.

Евре(и)
 .ѣи.

380

кóжахъ, лишѣнны скорбáще ѡзлоблѣнны, ихъ) же не бѣ достóинь мѣртъ, въ пустынахъ скитающе и горахъ и въ вертепахъ и въ пропастехъ зѣмныхъ». Пророкъ Двѣль зась, выхваляючи стѣхъ старóго зáкону, мóвитъ): «Ходáще хождáху и плакáхуса метáюще сѣмена своа, градуще же прѣйдуть рáдостю взѣмлюще рукоати своа». И я, хотачи хвалити стѣхъ верховныхъ ап(с)ль Петра и Пáвла, котóрыхъ дна нѣшнего пáмать празнѣемъ, покажу тóе в(ъ) мóвь своей, же стѣи верховныи апóстоли Петръ и Пáвель ходáще хождáху и плакáхуса, метáюще сѣмена своа, градуще же прѣйдуть рáдостю взѣмлюще рукоати своа. Нехáй тáа мóва бѣдетъ на ч(с)ть стѣмъ) верховнымъ ап(с)толѡмъ Петру и Пáвлу, лáскамъ вáшимъ на пóлзу дшевнѣю. Ходáще хождáху.

- Вы(т) .д. Двоакою доро́гою лю́де на́ свѣтъ ходатъ), едни ⁷⁰¹ доброю, други злою. Злаа была доро́га Ка́инова ⁷⁰², гды онъ ишóль в(ъ) пóле забѣати невѣнне
- Су(д) Авела, брата своѣго, и крóвь егò разливáти, бо написано: «Мужѣе крóве и л(ъ)стѣ не преполовáть днѣй своихъ». Злаа была доро́га Са(м)фóнова, гды онъ ишóль в(ъ) Гáзь мѣстъ до блѣдници, бо мóвитъ Исусъ Сирахъ: «Не стрѣтай жєны блѣдници, да не кáкъ въпадєши в(ъ) сѣти еа». Злаа доро́га была 380 зв. Саулова, гды онъ ходилъ) // до царовничи ⁷⁰³, котóраа мѣшкала въ Лендóрфъ, бо мóвилъ пр(о)ркъ Самуилъ: «Грѣхъ естъ царованѣе». Злаа была доро́га Ахáвова, гды онъ ишóль брати виногра́дъ Навуфѣовъ, чужѣй, бо написано: «Не пожадай́ до́му блѣжнегò твоѣгò, нѣ селá егò, нѣ раба егò, нѣ рабыни егò, нѣ волá егò, нѣ ослá егò, нѣ жєны егò, нѣ скóта егò, нѣ всё елико блѣжнегò твоѣгò». Злаа доро́га естъ и тѣхъ людѣй, котóрыи ходатъ до корчмы и на иныи ⁷⁰⁴ мѣстца дла пáнства, дла музыки, бо мóвитъ пр(о)ркъ Иса́и: «Гóре востáющимъ ⁷⁰⁵ заўтра и гонáщимъ сѣкера [пáнство], ждѣщимъ вѣчера, винò бо пожжѣтъ а, съ гýсл(ъ)ми бо и прегѣдицами, и тмпа́ны ⁷⁰⁶ и свѣрил(ъ)ми винò пѣюще, а дѣль г(с)днихъ не вѣдатъ и дѣлєсь рѣку егò не сматра́ютъ». Злаа доро́га и тѣхъ людѣй, котóрыи ходатъ в(ъ) тáнецъ, бо ѡ такѣхъ написано: «Окрестъ нечестѣвыи хода(т)».
- г. Ца(р) е. Хронѣлса такóи злои доро́ги пр(о)ркъ Двѣль, бо мóвитъ: «(т) всакагò пѣти лукавагò возбранѣхъ ногáмъ) моѣмъ».

Хронѣлса такóи злои доро́ги пр(о)ркъ Двѣль, бо мóвитъ: «(т) всакагò пѣти лукавагò возбранѣхъ ногáмъ) моѣмъ».

- Добраа зась естъ) доро́га стѣхъ) верховныхъ ап(с)ль Петра и Пáвла, бо оны ходѣли до цркви млѣтиса бгу, хвалити егò, слѣхаючи фалмѣсты мовачого: «Въ црквáхъ бл(с)вите бга г(с)да». Добраа естъ доро́га верховныхъ) ап(с)ль Петра и Пáвла, котóрыи, ходачи // по свѣту, плакали, вѣдуг фалмѣсты: «И плакáхуса».
- 881

Плачутъ лю́де едни ⁷⁰⁷, покѣтующи за грѣхѣ ⁷⁰⁸ свой. Такѣй былъ црѣ Двѣль, котóрый, за грѣхѣ свой покѣтующи, слѣзы выливáл(ъ) з(ъ) очѣй, бо мóвитъ: «Исходница воднаа изведóста очи мой, понѣже не сохранихъ зáкона твоѣгò» ⁷⁰⁹. Плачутъ лю́де, вѣдачи когò в грѣхáхъ и покѣтующи за грѣхѣ егò. Такѣй былъ Самуилъ пр(о)ркъ, котóрый плакаль по Сауль, же онъ

- д. Ца(р) в(ъ)паль в(ъ) грѣхъ), в(ъ) непослушенство. Дла тогò мóвилъ бгъ до пр(о)рка Самуила: «Докóль ты плачєши по Сауль, азъ уничижихъ не цр(с)твова́ти ему въ Илли». Плачутъ лю́де, млáчѣса бгу и прóсачи егò ѡ якую речъ.
- .s.i

Такая была Анна, которая плакала, млачиса бгу и просачи его о дѣти: «Умиленною душею поклониса гду и плачуши проплака» ⁷¹⁰. Плачут(ъ) люде з(ъ) радости, дакуючи бгу и хвалачи его за якое добродѣйство, которое о(т) него одержали. Такой былъ Товѣа и жена его, которыхъ сынъ здоровый гды вернулса з(ъ) далекой небезпечной дороги, з(ъ) Рагесу, мѣста Медско(г)ло, на той часъ они радовалиса и плакали, дакуючи бгу и хвалачи его, же сына ихъ заховалъ здорового: «Начаста плакати о(т) радости, егда же помолишася бгу и хвалу воздаша, съдоша». Пла//чуть люде, видачи якого члвка в(ъ) утрапен(ъ)ю ⁷¹¹ и просачи бга, жебы его з(ъ) того утрапена вызволилъ. Такой былъ Маттаѣа и сыны его, которые видачи народъ свой в(ъ) великой неволѣ ⁷¹², в(ъ) великомъ утрапеню ⁷¹³ о(т) погановъ, плакали, яко написано въ книгахъ Маккавейскихъ: «Растерзаны свои Маттаѣа и сыны его и облекшася въ ретища и плакаша зѣло». Плачуть люде и для утрапена своего, в(ъ) которомъ сами са найдють. Таки были израилтѣне, которые гды в(ъ) утрапеню и в(ъ) неволѣ са вавлонской находвали, на той час(ъ) плакали. Такъ мовитъ фалмѣста: «Нарѣцъ Вавлонствѣй ту съдохомъ и плакахомъ внигда поманути намъ Сиона».

Щасливыи суть тыи всѣ люде, которые так плачуть, бо о нихъ мовиль Хс: «Блжени плачушии яко тыи утшѣтса». Щасливыи суть ⁷¹⁴ стѣи верховныи ап(с)тли Петръ и Павель, бо они ⁷¹⁵ плакали на свѣтѣ, видачи когѣ в(ъ) утрапеню и просачи бга, жебы его з(ъ) того утрапена вызволилъ, плакали, видачи когѣ в(ъ) грѣхахъ и млилися бгу, жебы о(т)пустилъ ему грѣхы тыи, до того плакали верховныи ап(с)ли Петръ и Павель, метѣюще съмена свои.

Насѣн(ъ)емъ называется Хс, бо мовиль: «Аще // зерно пшенично па(д) на землѣ не умрѣтъ, то единѣ пребываетъ, аще ли умрѣтъ, многъ плодъ сотворитъ». Тѣе зерно пшеничное, Ха, сна бжого, сѣали въ ср(д)цу своемъ верховныи ап(с)ли ⁷¹⁶ Петръ и Павель(ъ), мыслачи о Хѣ уставичне, бо кто о Хѣ мыслитъ, той маеть Ха въ ср(д)цу своемъ. Дозналъ того стѣй Игнатѣй стого Іоанна ев(г)листы учникъ, который завше мыслилъ о Хѣ и завше мовиль: «Исе Хр(с)те». А гды его в(ъ) Римѣ ⁷¹⁷ за Ха мучено и пытано, чему бы тѣе имѣ такъ часто споминалъ, о(т)казалъ: «Маю тѣе имѣ на ср(д)цу написаное». Теды мор(ъ)дѣрцы ⁷¹⁸, вынавши з(ъ) него ср(д)це, розрѣзали надвое и знашли тамъ золотыми лѣтерами написаное имѣ: Ис Хс.

Дознала того Маргарита двѣца, которая завше мыслила о рж(с)твѣ Хвомъ, а гды умерла, знашли въ ср(д)цу ей коштовную перлу, на которой былъ образъ рж(с)твѣ Хва и сама Маргарита клачала пре(д) Хмъ, в(ъ) жолбъ лежачимъ.

Дознала того Клара двѣца, которая ⁷¹⁹ завше мыслила о мучѣ Хвой, якъ Ха мучено, вѣнцемъ ⁷²⁰ терновымъ короновано, у столпа бичовано и

а. Па(р)
.а.
Тω(в)
.аі.
381 зв.
а, Ма(к)
.а.
Ψα(л)
.рлс.
Іωα(н)
.ві.
382
Винке-
п(ъ)нт,
книги і.
гла(в)
.кз.
Людо-
ви(к)
Гранетъ.
Қаза(н)
.ѣ. ω
ро(ж)
.гни,
глава ѣ.
Θω(м).
Бω(з).

кни(г) на кр(с)тъ распáто. А гдѣ умерла, знашли въ ср(д)цу ей Х̃а, на кр(с)тъ рас-
 382 зв. пáтого, знашли вѣнецъ терновѣй, знашли столпъ и // иныи инструмента
 .еі, мѣки Х̃вон. Такъ и тепѣрь кто ѿ Х̃ѣ завше мѣслить, той маеть Х̃а въ ср(д)-
 ѿ зна- ка(х) цу своѣмъ. Мѣли Х̃а въ ср(д)цу своѣмъ верховныи ап(с)тли Петръ и Пáвель,
 пркви. глава бо они ⁷²¹ завше ѿ Х̃ѣ мѣслили. Дла тогѡ мѡвить ап(с)ль Пáвель: «Живѣтъ
 г. въ мнѣ Х̃с». Назывáется насѣн(ь)амъ ялмѣжна, такъ мѡвить ап(с)ль Пá-
 в. вель: «Сѣай скѣдостію, скѣдостію пожнѣтъ, а сѣай въ бл(с)вѣніи, въ бл(с)вѣ-
 нїи пожнѣтъ». Слѣшне са ялмѣжна назывáется насѣн(ь)амъ, бо якъ насѣн(ь)е
 сѣвачъ, сѣючи, ѿ(т)даеть земли, такъ кто сѣеть ялмѣжну, ѿ(т)даеть оную
 убоги(м). Сѣали тоѣ насѣнье, ялмѣжну, верховныи ап(с)ли Петръ и Пáвель,
 не давали они ⁷²² убогим(ь) злѡта ⁷²³, нѣ срѣбра, нѣ грѡшей, нѣ маѣтностей
 Дѡан(ь) жадныхъ, бо тѣхъ не мѣли. Такъ мѡвилъ ап(с)ль Петръ: «Срѣбра и злѡта ⁷²⁴
 г. нѣсть у менѣ». Але давали иную людѣмъ ялмѣжну: хорымъ здорѡв(ь)е, мѣрт-
 вымъ живѡтъ. Ап(с)тль Петръ в(ь) Іер(с)лїмѣ далъ хромоу нѡги. Чы ⁷²⁵ то не
 ял(ь)мѣжна? Ап(с)ль Пáвель в(ь) Лїстрехъ, мѣстѣ Ликаѡнскомъ ⁷²⁶, далъ
 нѡги без(ь)ногѡму. Чы ⁷²⁷ то не ялмѣжна? Ап(с)ль Петръ въ Іѡпїи далъ жи-
 вѡтъ умѣрлой Тавїѡѣ. Ап(с)тль Пáвель зась в(ь) Трѡадѣ мѣстѣ далъ жи-
 383 зв. вѡтъ умѣрлому Евтїху. Чы ⁷²⁸ то не ялмѣжна? Насѣн(ь)емъ назы//вается
 Лука й. слово бжїе, бо мѡвилъ Х̃с приповѣсть: «Вышоль сѣвачъ сѣати насѣн(ь)а
 свое, а гдѣ сѣаль, едно пáло насѣн(ь)а при дорѡзѣ, которѡе, прилетѣвши,
 птáхи нб(с)ныи позобáли; другѡе пáло на камени, которѡе зышѡвши усхло,
 бо не мѣло в(ь) собѣ вѣлгѡтности; трѣтѣе пáло мѣжы ⁷²⁹ тѣрнїемъ, а гдѣ
 тѣрнїе по(д)росло, подушїло онѡе; четвѣртѡе пáло на землї дѡброй, котѡ-
 рѡе выдало плодъ стокрѡтнѣй». Сѣвачѣмъ естъ Х̃с, насѣн(ь)а естъ слово
 бжїе, которѡе проповѣдалъ Х̃с на свѣтѣ. Пáдаеть тоѣ насѣн(ь)а, слово бжїе,
 при дорѡзѣ, гдѣ кто почѣвши слово бжїе, запоминаеть егѡ, бо на той часъ
 дїаволь, якъ птахъ, прилѣтуеть и выбираеть слово бжїе з(ь) ср(д)ца члвѣ-
 чогѡ, жебы члвкъ не доступїлъ збавѣнья. Пáдаеть насѣнья на камени, гдѣ
 кто почѣвши слово бжїе захѡуетъ до чáсу, а гдѣ преслѣдовáнье настѣпїть,
 онъ слова бжѡгѡ запоминаеть и ѿ(т) вѣры ѿ(т)ступуетъ. Пáдаеть насѣн(ь)а
 мѣжы ⁷³⁰ тѣрнїемъ, гдѣ кто, почѣвши слово бжїе, захѡуетъ егѡ, потѣм(ь)
 за клѡпѡтами свѣцкїми, за богáтствами, за рѡскошами слова бжѡгѡ запо-
 минаеть. Пáдаеть насѣн(ь)а на дѡброй землї, гдѣ кто почѣвши слово бжїе,
 383 зв. завше в(ь) ср(д)цу своѣмъ // егѡ захѡуетъ, бо на той часъ слово бжїе чы-
 нїть ⁷³¹ в(ь) ср(д)цу егѡ плодъ стокрѡтнѣй, то естъ многїи цнѡты и дѡбрыи
 учынкї ⁷³² справуетъ, которыи са плѡдомъ дхѡвнымъ назывáютъ.
 Сѣали тоѣ насѣн(ь)а, слово бжѡе, на ср(д)цахъ людскїхъ верховныи
 ап(с)ли ⁷³³ Петръ и Пáвель, бо научáли людѣй вѣры и учынкѡв(ь) ⁷³⁴ дѡб-
 рыхъ, ходачї по свѣту. Такъ ѿ нїхъ мѡвить фалмїста: «Въ всю зѣмлю изыї-
 де вѣщáнїе ихъ и в(ь) кѡнца вселѣнныа глы ихъ». Насѣн(ь)емъ назывáется
 тѣло наше бо якъ насѣн(ь)е сѣютъ в(ь) землї, потѣмъ онѡ вырѡстáеть, такъ

члвкъ гды умираеть, сбюють тѣло егѡ въ землѣ, потѣмъ оно зноу вѣростеть, гды в(ъ) днь остатнѣй встанеть з(ъ) мртвыхъ, ведлуг(ъ) ап(с)тла Пávла: «Сбѣтса тѣло дшевно, востаеть тѣло дхѡвно». И тое насѣн(ъ)а, тѣла свой, сбали на землѣ верхѡвныи ап(с)тли Пётръ и Пávель, дали ⁷³⁵ тѣла свой на мѹки и на смръть за Хa. Ап(с)тла Пётра догоры ногами на кр(с)тѣ за Хa прибито. Ап(с)тлу Пávлови зась гѡлову утато за Хa ⁷³⁶, але они в(ъ) днь остатнѣй зноу встануть з(ъ) мртвыхъ и прѣйдуть на свѣтъ з(ъ) веселѣемъ великимъ, ведлугъ фалмѣсты: «Градуще же прѣйдуть радостю».

Розмайтии нaрѡды розмайте ѡ мѣртвых(ъ) // розумѣлы ⁷³⁷; нaрѡдъ прѹскѣй гды ещѣ былъ в(ъ) Хa не увѣрилъ, розумѣлъ ѡ мѣртвыхъ, же они на ѡномъ свѣтѣ вѣдaтъ и пѡтъ и ѡ ѡдѣнѣ стараются. Дла того гды кто умеръ, звѣкли были класти до грѡбу егѡ лѹкъ, шаблю, секѣру и иншое розмаитое начѣна, жебы собѣ умерлыи на ѡном(ъ) свѣтѣ тѣмъ начѣнамъ покaрму и ѡдѣна набывали. Але еклезиастесъ иначе ѡ мѣртвых(ъ) мѡвить, же они ⁷³⁸ ни вѣдaтъ, ни пѡтъ и ни ѡ що не стараются. «Нѣсть сотворѣнѣе и помышлѣнѣе, и рaзумъ, и мѹдрость въ адѣ, а може ты идѣши».

Рымлaне, гды ещѣ были в(ъ) Хa не увѣрили, розумѣли ѡ мѣртвых(ъ), же они стаютса бѡгами. Пaлaчи ⁷³⁹ умерлого тѣло, выпускали ѡрлa и розумѣли, же той ѡрелъ дѹшу умерлого члвка занеслъ до нба и ѡ(т) того часу егѡ за бѡга мѣли. Не вѣдали того римлaне, же пр(о)ркъ Двдъ одного тѣлко бга визнаваеть, мѡвачи: «Ктѡ бгъ, развѣ гда, или кто бгъ, крѡмѣ бга нашего».

Фарисей розумѣли, же гды умреть члвкъ, дѹшa егѡ в(ъ) иншое тѣло, в(ъ) иншого члвка в(ъ)хѡдитъ живѡго. Дла того тыи фарисейи мѡвили, же Хс мѣлъ в(ъ) себѣ дѹшу албо Илѣи пр(о)рка, албо пр(о)рка Иеремѣи, же Хс такѣи чѹда чинилъ, якъ Илѣа и Иеремѣа, чинили, не // читали то фарисейи Соломона, котѡрый мѡвит(ъ): «Дѹхъ возвратѣтса къ бгу, иже далъ естъ егѡ».

Саддукѣи зась розумѣли, же гды члвкъ умреть, южъ нѣгды з(ъ) мѣртвыхъ не в(ъ)станет(ъ), не чѹли то саддукѣи страшной ⁷⁴⁰ трубы архaгглской, котѡраа в(ъ) днь остатнѣй всѣхъ умерлыхъ побудить, ведлугъ ап(с)тла Пávла: «Вострубить бо и мѣртвыи востануть». Зачѣмъ верхѡвныи ап(с)ли ⁷⁴¹ Пётръ и Пávель любо за Хa помѣрли, але в(ъ) днь остатнѣй зноу з(ъ) мѣртвых(ъ) в(ъ)стануть и прѣйдуть на свѣтъ веселачѣса, ведлугъ фалмѣсты мѡвачого: «Градуще же прѣйдуть радостю». Чемѹ жъ то з(ъ) радостю прѣйдуть? Дла того, бо прѣйдуть, «взѣмлюще рукоати своа». Рукоати, снопки значатъ самого бга, значат(ъ) видѣнѣе лица бжого, бо якъ снопки дають покaрмъ, котѡрым(ъ) са на землѣ люде насыщають, такъ стѣи в(ъ) нѡбъ гды бѹдутъ мѣти бга и видѣти лицѣ бжое, тѣмъ видѣнѣемъ лица бжого бѹдутъ насыщатѣса, ведлугъ фалмѣсты мѡвачого: «Насыщѹса егда явит(ъ) ми са слава твоа». Тѣи снопки самого ба, видѣнѣе лица бжого зобрали верхѡвныи ап(с)ли ⁷⁴² Пётръ и Пáв(ел), бо они в(ъ) нѡбъ мають самого бга, видатъ лицѣ

а. Ко(р)
еі.

384

Стры-
ко(в).

Еккле(з)
в.

Баронъ
ро(к)
сгї.

Баронъ.
листъ г.

384 зв.

Еккле(з)
вї.

Ма(ѡ)
кв.
а Ко(р)
еі.

385 бжое и тымъ видѣнїемъ // насыщаюцца, зачїмъ слўшне мѡжетъ ѡ нїхъ фалмїста мѡвити: «Ходяще хождаху и плакахуса метяюще сѣмена своа, градуще же прїйдуть радостїю въземлюще рукоати своа». Іосифъ Пре- красный видѣль сонъ, который повѣдалъ братїи своей: «Мнѣхомъ сѣ среди пола вѣжуще снопы, и стѡ мой снопъ прѡстъ, ваши же снопове окрестъ стоаще и кланяхуса моему снопу». Снопъ, прѡсто стоачїй, значїль Іосифа, снопъ зась кланяющїисѡ значїли братїю егѡ, которые пото(м) кланалисѡ ему въ Егѣптѣ, гды онъ зосталъ княземъ всей землї Егѣпетской. Бгъ естъ снопкомъ, прѡсто стоачимъ, бо мовитъ фалмїста: «Правъ г(с)дь бгъ нашъ, и нѣсть не правды въ немъ». На иишомъ мѣстцу мѡвити: «Блгъ и правъ г(с)дь». Верховны ап(с)ли Петръ и Пѡвелъ сѣ снопками кланяющымисѡ ⁷⁴³, бо онї гды были на землї, кланалисѡ бгу, млачїсѡ ему, и теперь въ нѡбъ кланя- юцца бгу, ѡгладаючи лице егѡ и причынающисѡ ⁷⁴⁴ за нами, жебы на(м) бгъ далъ все, чогѡ потребуемо.

Бы(т)
..л.

385 зв. Іакѡвъ, патрїарха старозаконный, клалъ пстрыи палцѡты, въ корытахъ пре(д) овцѡми, жебы овцы ⁷⁴⁵ п(т)ючї воду въ корытахъ и гладачї на пстрыи палцѡты, зачынали ⁷⁴⁶ въ собѣ пстрыи барѡнки и ему родїли. И ведлугъ // вѡлъ егѡ, тѡе стѡлосѡ. Православны хрїстїане, маемо и мы пстрыи палцѡты верхѡвныхъ ап(с)лъ Петра и Пѡвла, которые сѣ розмайтыи цнѡтами и дѡбрыми учынъками ⁷⁴⁷, якъ розмайтыи пстрѡтїнами приѡздѡблены. Ѡбернѣмо жъ и мы ѡчи свой на тыи пстрыи палцѡты, на стѣхъ верхѡвныхъ ап(с)тлѣ Петра и Пѡвла, гладѣмо на ихъ жїтїе и въ жїтїи наслѣдуймо ихъ, то и мы, гладачї на нїхъ, будемо въ ср(д)цу своѣмъ зачинати плодъ пстрый, будемо въ ср(д)цу своѣмъ мѣти розмайтыи цнѡты и дѡбрыи учынъки ⁷⁴⁸, якъ розмайтыи пстрѡтїны. Стѣи вер(т)хѡвныи ап(с)ли ⁷⁴⁹ Петръ и Пѡвелъ мають пстрѡтїны, дѡбрыи учынки ⁷⁵⁰, бо живучї на свѣтѣ, ходяще хождаху, мають пстрѡтїны, бо плакахуса, мають пстрѡтїны, бо метѡли сѣмена своа, для тогѡ имъ приписано: «Градуще же прїйдуть радостїю въземлюще рукоати своа». И мы, живучї на свѣтѣ, мѣймо тыи пстрѡтїны, дѡбрыи учынки ⁷⁵¹, ходѣмо тоѣю дорѡгою, которою верхѡвныи ап(с)ли ⁷⁵² Петръ и Пѡвелъ ходїли, плачмо для тѣхъ причынъ ⁷⁵³, для которыхъ онї ⁷⁵⁴ плакали, метѡймо такїи сѣмена, якїи онї ⁷⁵⁵ метѡли, то и мы за тѡе з(т) весѣл(т)емъ до нѡба пойдѣмо // и зберемѡ въ нѡбъ снопкї, самѡгѡ бга, зберемѡ видѣнїе лица бжогѡ, зачїмъ ⁷⁵⁶ будеть и ѡ насъ пр(о)ркъ Двдъ мѡвити: «Ходяще хождаху и плакахуса, метяюще сѣмена своа, градуще же прїйдуть радостїю въземлюще рукоати своа». Амїнь.

КАЗАНЬЕ НА СТОГО СЛАВНОГО ПРОРОКА ИЛІЮ

л.
Ца(р)
..з.

Взѡтъ бысть Илїа въ храмъ яковъ на нѡбѡ.

Исхо(д)
..сі.
Вшелѡкаѡ рѣчь лѣгкаѡ догорї по(д)носитсѡ, тѡжкаѡ надѡль хїлїтѣ- сѡ. Фараѡнъ, кроль егѣпетскїй, и войско егѡ ѡбтажѣны были грѣхѡми. Для тогѡ въ мѡри Червѡномъ на дно нахїлїлїсѡ, ведлугъ словъ Моусѡѡ-

Ψα(л).
ре.

в. Ко(р)
в.

Θεοφι(л)
в. Ко(р)

в.

Дамас-
ки(н),
кни(г)

в.

ω вѣрѣ,
глава
δ.

396 зв.

Ма(θ)

в.

397

вых(ъ): «Погразоша яко олово въ водѣ зѣлнѣ». Обтажѣны были грѣхами
 Даѳанъ и Авурѳонъ для того нахилилися в(ъ) зѣмлю, которая по(д) нѣ//ми
 розступилася, вѣдлугъ ѳалмисты: «Ω(т)верзѣса зѣмля и пожрѣ Даѳана и
 покрѣ на сонмищи Авирѳона». Ап(с)толь Павелъ зась былъ лѣгкѣй, не былъ
 обтажѣнный грѣхами, для того высоко по(д)несѣнный ажъ до трѣтого нѣа
 яко самъ мовитъ о себѣ: «Вѣмъ члвка ω Хр(с)тѣ прѣжде лѣтъ четыренадѣ-
 сате, аще в(ъ) тѣлѣ не вѣмъ, аще ли кромѣ тѣла не вѣм(ъ), бгъ вѣсть, восхи-
 щѣнна бывша таковаго до трѣтѣаго ⁷⁵⁷ нѣсѣ». Лѣгкѣй былъ и стѣй пр(о)ркъ
 Илїа, которога дна нѣнѣшнаго пѣмать празднѣемъ, не был(ъ) грѣхами об-
 тажѣнный, для того до нѣа по(д)несѣнный. «Взатъ бысть Илїа вѣхромъ ⁷⁵⁸
 яко на нѣбо». Але не до трѣтего нѣа стѣй пр(о)ркъ Илїа взѣтый, бо тутъ трѣ-
 тимъ нѣбомъ назывѣается найвышнее ⁷⁵⁹ нѣбо емперейское, на которомъ меш-
 каеть бгъ и агглы и дшѣ стѣхъ. Тоѣ нѣбо споминаеть ѳалмиста: «Нѣбо нѣси
 г(с)дви». Вторым(ъ) нѣбомъ назывѣается твердь, нѣбо фѣрмамен(ъ)товое, на
 которомъ всѣ звѣзды знайдѣют(ъ)са и до того стагаютъса иныи всѣ нѣа,
 которыи споминаеть ѳалмиста, мовачи: «Нѣса повѣдаютъ славу бжїю, тво-
 рѣнїе же рѣку егѣ възвѣщаеть твердь». И до того второго нѣа не ѣсть взѣ-
 тый пр(о)ркъ Илїа, але взѣтый ѣсть до першого нѣа повѣтрнеа, найнѣжшо-
 го, которое споминает(ъ) ѳалмиста, мовачи: «Птица нѣ(с)ныа». На повѣт-
 ре по(д)несѣнный ѣсть огнѣсты(м) // возомъ и огнѣстыми кѣнми стѣй пр(о)ркъ
 Илїа и занесѣнный до рѣа зѣмного албо на иносѣ мѣстце, ω(т) ба емѣ назна-
 чѣннос, и та(м) зоставлѣнный, где до нѣнѣшнаго чѣсу живѣтъ в(ъ) тѣлѣ смер-
 телномъ, хѣба пре(д) скончѣн(ъ)емъ свѣта умрѣтъ ω(т) рѣкѣ антѣхристѣ
 выхъ. Мовиль пр(о)ркъ Елїсѣй до пр(о)рка Илїи: «Оче, оче, колесница Илѣ-
 ва и кѣнницы еа». Бо пр(о)ркъ Илїа посѣлъ в(ъ) ср(д)цу своѣмъ и в(ъ)
 пѣмать своѣй, яко колесница, нарѣдъ илскѣй, вспирѣлъ егѣ наукою своѣю
 и помѣчу в(ъ) кѣждой потрѣбѣ егѣ. Ωто жѣ таа колесница смыслѣннаа, пр(о)-
 ркъ Илїа на колесници огнѣнной, до нѣа ѣсть взѣта.

Покажѣ тѣды лѣскамъ вашим(ъ) в(ъ) той мѣвѣ моѣй, которыи люде до
 нѣа не могутъ по(д)несѣны быти, же сѣтъ обтажѣны. Тамъ же покажѣ, же
 стѣй пр(о)ркъ Илїа до нѣа для того поднѣсѣнный, бо былъ лѣгкѣй, не былъ
 обтажѣнный жадною рѣчу. Нехай таа мѣва бѣдетъ на ч(с)ть стѣму пр(о)рку
 Илїи, лѣскамъ вашимъ на ползу дшевную.

Не могутъ до нѣа поднѣсѣны быти люде богатыи, бо они ⁷⁶⁰ обтажѣны
 сѣтъ богатствами, скарбами, маѣтностями, которыи надолъ ихъ тагнутъ.
 Такъ мовит(ъ) Хс: «Удѣбїе велбѣду сквѣзъ иглинѣ уши прѣйтї, нѣжели
 богѣ // тому въ пр(с)твїе бѣ ї внїйтї». Для того богатыи не могутъ нѣа до-
 ступити, бо они ⁷⁶¹ за богѣт(ъ)ствами своїми бѣга запоминаютъ, не ω(т)ла-

Девто(р),
глава
лв.
ѡ(т)
Ца(р)
аі.
ють ему хвалы и не млатьса. Такий былъ людъ илскій, до котораго мо-
вить бгъ: «Уты, утолстѣ и разширѣ и остави бга, сотворшаго ѡ, и ѡ(т)
ступнѣ ѡ(т) бга спса своѣго.» И для того богатыи люде не могутъ нба досту-
пнѣ, бо они ⁷⁶² псуются, удаются на роспусты. Припомните собѣ Давидъ,
который поки былъ убогій, паслъ овы ѡ(т)ца своѣго, поты былъ цнотли-
вый, а гды zostаль богатымъ, крѡлемъ ⁷⁶³ илскимъ, на той часъ зопсовалъ
са, взавши ⁷⁶⁴ до себѣ Вурсавію, жену чужую, пополнилъ з(ъ) нею чужо-
е ложе и мужа ей Урію невинне казалъ забити.

Не могутъ и для того богатыи люде нба доступити, бо они ⁷⁶⁵ часто
злымъ способомъ богатства набываютъ. Злымъ способомъ набылъ богат-
ства Ахаръ, взалъ въ Ерихонъ ⁷⁶⁶ потаѣмне шату кармазиновую, двѣстѣ
дидрахмъ срѣбра и начын(ь)е ⁷⁶⁷ золотое. Злымъ способомъ набылъ богат-
ства Ахавъ, крѡль илскій, забилъ ⁷⁶⁸ невинне Навуѡа, по(д)даного сво-
ѣго, и взалъ виноградъ его.

397 зв.
Лу(к)
ка.
Еще и для того не могутъ нба доступити люде богатыи, бо они ⁷⁶⁹ эле-
богатства своѣго за//жываютъ ⁷⁷⁰, сами ⁷⁷¹ тылко вдатъ, п(ь)ютъ и весе-
латьса, а убогихъ людей заминаютъ, не кормятъ, не поятъ, не одѣваютъ
и в(ъ) домъ свой не пускаютъ. Такий былъ богачъ, который одѣвалъса в(ъ)
порфирѣ ⁷⁷² и вуссонѣ и веселился на всакъ днь свѣтло, а убогому Лазарю,
пере(д) воротами своими лежащому, не казалъ дати одробнѣ, па-
дающихъ ⁷⁷³ з(ъ) столу своѣго. Которыи зась люде богатыи бга не замина-
ютъ, хвалу ему ѡ(т)даютъ, которыи в(ъ) богатствахъ своихъ не псуются,
не удаются на роспусты, которыи добрымъ способомъ богатства набыва-
ютъ пре(з) працу, которыи добре заживаютъ ⁷⁷⁴ своѣго богатства, не тылко
на свой пожитокъ ⁷⁷⁵ обертаютъ, але людей убогихъ ратуютъ, цркви буды-
ютъ, монастырѣ фундуютъ, неволникѡвъ з(ъ) неволѣ выкупаютъ, тыи мо-
гутъ нба доступити, бо многіи люде богатыи были на свѣтъ, еднакъ нба до-
ступили. Богатый былъ Кон(ъ)стантинъ Великій, цесарь грецкій, еднакъ
в(ъ) нбѣ найдуетьса. Богатый былъ Володимеръ, монарха рускій, и той
в(ъ) нбѣ найдуетьса. Богатый былъ Іѡанъ Мл(с)тивый, патрїарха Алезан-
дрійскій, и той в(ъ) нбѣ найдуетьса, бо они ⁷⁷⁶ в(ъ) богатствахъ своихъ
398 бга // не заминали и не псовалиса и добрымъ способомъ богатства набы-
вали и добре богатства своѣго заживали ⁷⁷⁷.

д. Ца(р)
в.
Вдалъ ѡ томъ стый пр(о)ркъ Иліа, же богатыи до нба не могутъ под-
несены быти, которыи обтѣжены суть богатствами. Для того стый пр(о)ркъ
Иліа кохалъса в(ъ) убозствѣ добровол(ь)номъ, легкимъ себѣ учинилъ ⁷⁷⁸
и за тое до нба есть поднесеный. Мѣль стый пророкъ Иліа едину милоту,
еденъ плащъ и той далъ Елиссѡви ⁷⁷⁹, гды былъ взатый до нба, для того
жебы смо и мы шаты и маѣтности свой раздавали убогимъ, если хѡчемо виї-
ти до нба, бо з(ъ) шатами и з(ъ) иными ⁷⁸⁰ марностами зѣмными не мо-
жетъ члвкъ до нба по(д)несеный быти.

Не могу́тъ до нба по(д)несеными быти люде обжирливыи ⁷⁸¹, которые
 ами, которые надолъ ихъ тагнуть. Для того́ мо́вил(ь) Хс: «Внемлѣте себѣ
 да не когда́ отагчаюте ср(д)ца ва́ша об(ь)адѣніемъ и пѣнствомъ и печал- Лука, ка
 ми ⁷⁸² житѣйскими». Вѣдалъ ѿ томъ стѣй пр(о)ркъ Илїа, же обжирцы не
 могу́тъ до нба по(д)несены быти, для того́ постилъ чтыридесѣтъ днѣй и чти- 398 зв.
 рыдесѣтъ ⁷⁸³ но́щїй, жебы, тѣло свое́ постомъ суптѣльное // и легкое учынив-
 ши ⁷⁸⁴, моглъ лѣтво поднесены быти до нба. Вѣдалъ ѿ томъ стѣй пр(о)ркъ
 Илїа, же которые люде постатъ, повстагаюте́са ѿ(т) покармовъ и напо-
 евъ, тѣи в(ь) нбѣ́ буду́тъ навѣки заживати ⁷⁸⁵ о́воцвѣ дре́ва животно́го и
 буду́тъ пѣти во́ду животно́ю, которое дре́во и во́ду спомина́етъ стѣй Іо́анъ
 Бгослѣвъ в(ь) апокалиѣси ⁷⁸⁶, мо́вачи: «Показа́ ми чѣсту руку́ во́ды живото́-
 ныа, свѣтлу, яко́ крыста́ль, исхода́щу ѿ(т) пр(с)то́ла бжїа и агнца, пос- Апо(к)к
 редѣ́ стогны егѡ́ и ѿбапо́лы рѣки́ дре́во животно́е, иже твѡритъ плод(ь) .кв.
 двана́десате на кїйждо мѣсаць, возда́ плодъ свой».

Дре́вомъ животно́мъ и водо́ю животно́ю называ́ется видѣнїе лица́
 бжїа, кото́рым(ь) буду́тъ стѣи в(ь) нбѣ́ навѣки насыща́тиса. Для того́ стѣй
 пр(о)ркъ Илїа постилъ, повстага́лсѣ ѿ(т) покармовъ и напо́евъ, жебы моглъ
 в(ь) нбѣ́ насыща́тиса видѣнїемъ лица́ бжого, которое называ́ется дре́вомъ
 животно́мъ и водо́ю животно́ю. Постилъ и для того́ стѣй пр(о)ркъ Илїа,
 выстерѣ́галсѣ об(ь)жирства и пѣнства, бо обжирцовъ и пѣниц(ь) часту́етъ
 ѿ(т) ча́шею, кото́рую спомина́етъ фалмїста: «Ча́ша в(ь) ру́ць г(с)дни, вина́
 не раство́ренна и спѡлнь раство́ренїа и уклонї ѿ(т) сеѣ въ ѡну, дро́ждїе еѣ
 не скида́шесѣ, испїю́тъ ⁷⁸⁷ вси грѣшныи землѣ́». Ча́ша значїтъ гнѣвъ бжїй,
 такъ мо́витъ проро́къ // Исѣїа: «Воскр(с)ни, Іер(с)лїме, испївыи ча́шу я́рос- 399
 ти ѿ(т) руки́ г(с)на». Исаїа,
 на.

Винѡ́ значїтъ кара́н(ь)е дочасное — во́йнѣ, го́лодь, повѣ́тре и ѣншыи пла́-
 ги, кото́рыми бгъ на се́мь свѣ́тъ люде́й кара́етъ. Винѡ́ не раство́ренное значїтъ
 кара́н(ь)е справедливо́е, бо справедливо́е кара́етъ бгъ ко́ждогѡ члв́ка. Ис-
 полнь раство́ренїа, бо в(ь) кара́ныю бзскимъ справедливо́сть раство́ренна
 е́сть мл(с)рдїемъ. Уклонї ѿ(т) сеѣ въ ⁷⁸⁸ ѡну, бо ча́сомъ на свѣ́тъ бгъ ед- Аву-
 ныхъ люде́й кара́етъ, по́тымъ перестанетъ тѣхъ, а почнетъ(ь) ѣншыхъ кара́ти. ст(ь).
 «Дро́ждїе еѣ не скида́шесѣ испїют(ь) вси грѣшныи землѣ́». Дро́ждїе значатъ Гер.
 мѣки пекѣ́льныи вѣ́чныи, кото́рыми бу́детъ бгъ всѣ́хъ люде́й грѣшныхъ в(ь) рить
 пеклѣ́ кара́ти навѣки. Для того́ те́ды постилъ стѣй пр(о)ркъ Илїа, выстерѣ́- на. од-
 галсѣ обжирства и пѣнства, бо вѣдалъ, же обжирцовъ и пѣницъ, кото́рыи ѿ(л).
 не хотѣ́тъ постити, часту́етъ ⁷⁸⁹ бгъ на се́мь свѣ́тъ вино́мъ, кара́немъ дочас-
 нымъ, а на ѡномъ свѣ́тъ бу́детъ ѣхъ частова́ти ⁷⁹⁰ дро́жча́ми, кара́н(ь)емъ
 пекѣ́льнымъ вѣ́чнымъ.

Не могу́т(ь) до нба по(д)несены быти люде пѣшныи, бо они́ сѣтъ ѿб-
 таже́ны пыхѡю, грѣхѡмъ вели́кимъ, кото́рый ѣхъ надолъ та́гнетъ. Для то-

399 зв. гдѣ мѡвѣтъ фалмѣста: «Очищу́са ѡ(т) грѣхѡ // велика». Пышныя люде суть
Ча(л) болванѡми, бо напысано ѡ болванѡхъ: «Идолы язѣкъ сребро и злато дѣла
лѣ. рѣкъ члвческихъ, уста имѣтъ и не глѡтъ, очи имѣтъ и не видѡтъ, уши имѣтъ
и не слышатъ, рѣцѣ имѣтъ и не ѡсѡжутъ, нѡзѣ имѣтъ и не пойдутъ». И пышныя люде уста имѣтъ и не глѡтъ, не хотѡтъ з(ѣ) иными людьми
мѡвѣти ⁷⁹¹; очи имѣтъ и не видѡтъ, не ⁷⁹² хотѡтъ на иныхъ ⁷⁹³ людей глѡ-
дѣти, перенѡсѡтъ ихъ ѡкомъ своимъ; уши имѣтъ и не слышатъ, не ⁷⁹⁴ хотѡтъ
слѣхати, гдѣ до нихъ иныя ⁷⁹⁵ люде шѡ мѡвѡтъ; рѣцѣ имѣтъ и не ѡсѡжутъ,
не ⁷⁹⁶ хотѡтъ з(ѣ) иными ⁷⁹⁷ людьми витѡтисѡ, рѣки имѣ дѡти; нѡзѣ
имѣтъ и не пойдутъ, не ⁷⁹⁸ хотѡтъ ити до иныхъ ⁷⁹⁹ людей, гдѣ ихъ прѡ-
сѡтъ до себѣ, и не хотѡтъ з(ѣ) иными людьми конверсѡвати и товѡрыства ⁸⁰⁰

Данѣн(л) мѣти. Якими жѣ болванѡми суть люде пышныя? Суть болванѡми Навходо-
нѡсоровыми. Навходонѡсоръ, кроль Вавлонскѣй, на поли Дейръ поста-
вилъ бол(ѣ)ванѡ высокого на шестидѣсѡтъ лѡктей ⁸⁰¹, ширѡкого на шѣсть
лѡктей ⁸⁰². Такъ люде пышныя суть болванѡми высокими и ширѡкими, бо
многѡ ѡ собѣ розумѣютъ, великими себѣ чѣнѡтъ ⁸⁰³, на(д) иныхъ людей
400 вынѡсѡтѡса. Такѣй былъ Антѡхъ, кроль сѡрѣйскѣй ⁸⁰⁴, // ѡ котѡромъ напы-
сано: «Мнѡйсѡ волнамъ морскимъ повелѣвати гордына рѡди пѡче члвкъ,
и множество великихъ горъ мнѡсѡ въ мѣрилехъ измѣрити» ⁸⁰⁵. Далѣй на-
пысано: «Вѡи всѣ гнушѡхуса, иже мѡло прѣжде нѡ(с)ныхъ(ѣ) звѣздъ ⁸⁰⁶ кос-
нутисѡ мнѡшагѡ».

Болванѡви Навходонѡсоровому клѡналисѡ вавлончыкове ⁸⁰⁷, а ѡнѣ
стоѡлъ на поли Дейръ. Такъ люде пышныя ⁸⁰⁸ хотѡтъ, жебы имѣ кождый
члвкъ клѡналсѡ, а онѣ ⁸⁰⁹ не хотѡтъ нѣкому поклонѣтисѡ, нѣкому не хотѡтъ
пошанѡвана учѣнѣти ⁸¹⁰. Такѣй былъ(ѣ) Амѡнъ, сенѡторъ у Артазѣрзеса, кро-
ля перского, котѡрому всѣ люде клѡналисѡ, а ѡнѣ нѣкому не клѡналѡсѡ и
на Мардохѣѡ бѡрзо розгнѣвалѡсѡ, котѡрый емѣ не хотѣлъ клѡнатисѡ. «Видѣ
Амѡнъ(ѣ), якѡ не поклонѡетѡсѡ емѣ Мардохѣѣ, и разгнѣвалѡсѡ зѣло» ⁸¹¹. Вѣ-
далъ ѡ томъ стѣй пр(о)ркѣ Илѣѡ, же люде пышныя до нѡба не могѣтъ по(д)-
нѣсены быти, бо онѣ ⁸¹² суть ⁸¹³ болванѡми Навходонѡсоровыми, тѡжки-
ми, высокими на шестидѣсѡтъ лѡктей ⁸¹⁴, ширѡкими ⁸¹⁵ на шѣсть лѡктей ⁸¹⁶.
Дла тогѡ пр(о)ркѣ Илѣѡ кохѡлъсѡ в(ѣ) покѡрѣ, малымъ себѣ чѣнилъ ⁸¹⁷.
Гдѣ млѣлсѡ бгу на горѣ Кармѣлской, упѡлъ лицѣмъ на землю, яко чытѡ-
емо ⁸¹⁸ в(ѣ) книгахъ Царствъ: «Илѣѡ же възѣде на // Кармѣль и преклѡнѣ
са на землю и положи лице свое между колѣнома своимѡ». И за тѡе пр(о)ркѣ
Илѣѡ до нѡба по(д)нѣсѣный, же былъ лѣгкѣй, не былъ(ѣ) пыхою, грѣхомъ вели-
кимъ ѡбтѡжѣный.

400 зв. Не могѣтъ до нѡба по(д)нѣсены быти вшетѣчники, чужолѡжники, забѡн-
ци, чарѡвники и всѣ люде грѣшныя, бо ѡнѣ ⁸¹⁹ суть ⁸²⁰ грѣхами ѡбтѡжѣны,
котѡрыя нѡдѡлъ ихъ тѡгнутъ. Такъ мѡвѣтъ фалмѣста: «Беззакѡнѣѡ моѡ прѣ-
взыдѡша главѣ моѣ, якѡ брѣмѡ тѡжкѡ ѡтѡготѣша на мнѣ».

Ча(л) Дла тогѡ бгѣ держѣтъ на свѣтъ людей злыхъ и грѣшныхъ, не трѡтитъ
лз. ихъ зѡразъ, жебы са онѣ ⁸²¹ кѡали, бо бгѣ не хѡчетъ смрти члвка грѣшного,
ѡле хѡчетъ, жебы ѡнѣ покѡллѡсѡ, жебы навернулѡсѡ до бга ѡ(т) злыхъ(ѣ)
учѣнкѡвъ ⁸²², котѡрыя суть ⁸²³ злѡю дорогою, и жебы ѡдѣржалъ живѡтъ

вѣчный. Такъ мовитъ самъ бгъ през(ъ) пр(о)рка Іезекіѳла. «Не хоцѹ смрти грѣшны: а, но якоже обратитса ему ѿ(т) пѹти своѳго и живу быти ему». Держитъ бгъ и для тогѳ на свѣтѣ людѣй грѣшныхъ през(ъ) долгій часъ, жебы смо са учили ѿ(т) бга терпѳivosti, бо якъ бгъ терпитъ злымъ людѣмъ не тратит(ъ) ихъ и не мститъса на(д) ними, любо они ⁸²⁴ завше грѣхами своими бга ображають, так(ъ) и мы маемо терпѣти злымъ людѣмъ, ко//торыи намъ зле чынятъ ⁸²⁵, не мстѣмоса на(д) ними и не ѿ(т)даваймо имъ злогѳ образъ, да послѣдѹемъ стопамъ его». Далій мовитъ: «Иже укараемъ, протѳиву не укараше, стражда не прещаше». Держитъ бгъ на свѣтѣ и для тогѳ людѣй злыхъ, не тратитъ ихъ, жебы на ономъ свѣтѣ в(ъ) пеклѣ затратилъ их(ъ) навѣки: Такъ мовитъ Ісусъ Сирахъ ⁸²⁶: «Г(с)дь бо мстѣй ѿ(т)мститъ ти, не рѣи согрѣшихъ и что ми бысть. Г(с)дь бо естъ долготерпѣливъ». И для тогѳ держитъ бгъ на свѣтѣ людѣй злыхъ, жебы пре(з) злых(ъ) людѣй очистишь ѿ(т) грѣховъ людѣй добрыхъ, бо гды злыѣ люде трапаты члвѣка доброго, очищають его ѿ(т) грѣховъ, которыи онъ на собѣ маеть. Такъ мовитъ Ісусъ Сирахъ: «Въ огнѣ искушаетьса злато и члвцы ⁸²⁷ прѣятны ⁸²⁸ въ пѣщи смиренїа». Держит(ъ) бгъ и для тогѳ людѣй злых(ъ) на свѣтѣ, жебы добрыи люде болшую надѣю мѣли ѿ своимъ збавѣн(ъ)ю, бо если показуеть бгъ злымъ людѣмъ такъ великое мл(с)рдїе, же ихъ през(ъ) долгій часъ держитъ на свѣтѣ и ѿбщѹеть имъ цр(с)тво нб(с)ное дати, если ⁸²⁹ бы са покаали. Далѣко болшее мл(с)рдїе покажетъ бгъ людѣмъ добрымъ и дастъ имъ цр(с)тво нб(с)ное, бо они цр(с)тво нб(с)ное заслужили своимъ // добрыми учынкыма ⁸³⁰. Такъ мовитъ еkkлeзїастесъ: «Ѿ(т)толѣ ѿ(т) долготы ихъ видѣхъ азъ, якѳ бѹдетъ блго боащимъса бга». Ещѣ держитъ бгъ на свѣтѣ и для тогѳ людѣй злыхъ и грѣшны(х), не тратитъ ихъ, жебы смо за такъ великую терпѳивость и добротлѳивость хвалили бга. Такъ мовитъ ѳалмїста: «Хвалите г(с)да, якѳ блгъ г(с)дь».

Іезе(к)
лс.

401

а.
Петрѣ.
Глава
в.

Ісу(с)
Сїра(х)
е.

Ісу(с)
Сїра(х),
в.

401 зв.
Еккле(э)
н.

Ѵа(л)
рлд.

Вѣдалъ ѿ томъ стѳий пр(о)ркъ Ілїа, же злыи и грѣшныи люде, грѣхами ѿбтажѣны, не могутъ по(д)несены быти до нба. Для тогѳ не тѣлко самъ выстерѣгалъса вшелѣкогѳ грѣха, але инныхъ людѣй напоминалъ, жебы не грѣшили, и строфовалъ за грѣхѣ Ахава и Охозїю, крѳлевѣ илскихъ, Іорама, крѳла юдского. и всѣхъ илтѣановъ строфовалъ ⁸³¹, же они ⁸³² ѿставивши правдѳивогѳ бга, удалїса до Ваала, болванѣ, фалшѳивогѳ бога, и ему клѣналиса ⁸³³. Мѳжетъ пр(о)ркъ Ілїа пре(д) бгомъ похвалитса и мовити слова Двдовы: «Рѣхъ незаконѹющимъ: не незаконѹйте, и согрѣшающимъ: не воз(ъ)носѣте рога, не воздвижѣте на высотѹ рога вашего и не глїте на бга неправды». Для тогѳ тоѣ пр(о)ркъ Ілїа чынилъ ⁸³⁴, жебы и самъ могль и иншыи люде могли без(ъ) грѣховъ лѣгкими зостати и до нба по(д)несены быти.

Наслѣдуймо жъ и мы стого пр(о)рка Илію, // выстерѣгайм(о)са грѣховъ, жебы смо без(ъ) грѣховъ до нба были поднесены. Стый пр(о)ркъ Иліа волный естъ ѿ(т) грѣха, бо нѣгды не порожноваль. И мы жъ выстерѣгайм(о)са порожинован(ъ)а, албо млімоса бгу, албо що-кол(ъ)векъ доброе чынѣмо, то волни будем(ъ) ѿ(т) грѣховъ, бо кто порожниуетъ, нѣчого ⁸³⁵ не чынит(ъ) ⁸³⁶ той латво въпадѣтъ в(ъ) грѣхъ. Прійдутъ до ср(д)ца егѡ албо мѣсли вше-тѣчныи, албо гор(ъ)достъ, албо йншыи помысли злыи, ведлугъ фалмѣсты: «Въ трухѣхъ ⁸³⁷ [I] члч(с)кихъ нѣ суть и съ члвѣки не пріймутъ ранъ, сего ради удержа ихъ гордыни до конца».

Ψа(л)
ов.

Стый Иліа волный естъ ѿ(т) грѣха, бо не товаришилъса з(ъ) людьми злыми. И мы жъ товариства ⁸³⁸ з(ъ) людьми злыми не мѣймо, але з(ъ) добрыми конверсуймо, то волными ѿ(т) грѣха зостанемо, бо кто з(ъ) добрыми людьми конверсуетъ, и самъ добрымъ будетъ. А кто перестаетъ з(ъ) злыми, и самъ злый будетъ, ведлугъ фалмѣсты: «Съ прп(д)бнымъ прп(д)бенъ будеши, и съ мужемъ неповиннымъ неповиненъ будеши, и съ избран(ъ)нымъ избранъ будеши, и съ строптивымъ развратишиса». Стый пр(о)ркъ Иліа волный естъ ѿ(т) грѣха, бо вѣдалъ, же ест(ъ) при немъ аггль, сторожъ егѡ, не чынилъ ⁸³⁹ грѣха пре(д) ѡчѣма аггл(с)кими, которого шановаль. И мы гды хѡчемъ грѣх(ъ)

402 зв.

якій чынѣти ⁸⁴⁰, припоминаймо собѣ, же ест(ъ) // при насъ аггль, сторожъ нашъ, который гладитъ на всѣ наши учѣнки ⁸⁴¹, и гды шо чынимо ⁸⁴² доброе, тѣшитъса с(ъ) тогѡ и мешкаетъ з(ъ) нами, а гды чынимо ⁸⁴³ якій грѣх(ъ), аггль, сторожъ нашъ, смутный естъ и ѿ(т)хѡдитъ ѿ(т) насъ. Зачы(м) ⁸⁴⁴ встыдайм(о)са аггла, сторожа своѣгѡ, не чынѣмо ⁸⁴⁵ грѣха пре(д) аггл(ъ)скими ѡчѣма, жебы смо грѣхомъ своимъ ѿ(т) себѣ не ѿ(т)гнали аггла, который стережет(ъ) насъ на кождомъ мѣстцу, ведлугъ фалмѣсты: «Аггломъ своимъ за-

Ψа(л)

повѣсть ѡ тебѣ сохранить та въ всѣхъ путѣхъ твоихъ». На остатокъ стый Иліа волный естъ ѿ(т) грѣха, бо вѣдалъ, же естъ всюды з(ъ) нимъ бгъ и пре(д) ѡблѣч(ъ)емъ бзскимъ боалъса грѣхъ чынѣти ⁸⁴⁶. И мы жебы смо вол(ъ)ными были ѿ(т) грѣха, припоминаймо собѣ бга, встыдайм(о)са и боймоса пре(д) бзскими очѣма грѣхъ чынѣти ⁸⁴⁷, жебы смѡ грѣхомъ своимъ бга не образили, который всюды з(ъ) нами естъ и все видѣтъ, шо мы не тылко чынимо ⁸⁴⁸, але шо мѣслимо и хѡчемо чынѣти ⁸⁴⁹, якъ мѡвитъ фалмѣста: «Камѡ пойдѣ

Ψа(л)
рли.

ѡ(т) дха твоѣгѡ и ѿ(т) лица твоѣгѡ, камѡ бѣжѣ, аще взыйду на нбо, ты гамѡ еси, аще снѣду въ адъ, тамѡ еси, аще возмѣ крыль ⁸⁵⁰ мой рано и вселюса въ послѣднихъ мѡра, и тамѡ бо рука твоа наставитъ ма». Стый пр(о)ркъ Иліа вы//стерѣгалса грѣховъ, чынилъ ⁸⁵¹ добрыи учѣн(ъ)ки ⁸⁵² и за тоѡ огнистою колесницею взатый естъ до нба. Такъ и мы если будемо грѣхов(ъ)са хронѣти и добрыи учѣнки ⁸⁵³ чынѣти ⁸⁵⁴, колесницею добродѣтелей на мешкан(ъ)е вѣчное до нба будемо запроважены. Амѣнь.

403

КАЗАНЬЕ ВТОРОЕ ⁸⁵⁵ НА СТГО И СЛАВНАГО ⁸⁶⁶
 ПР(О)РКА ИЛІЮ

Дахъ та днесъ въ градъ твердъ, и въ
 столп(ъ) желѣзный, и въ стѣны мѣданы.

Ере-
 мѣй,
 а.

Бы(т)
 .мѣ.

403 зв.

404

404 зв.

Іаковъ, патріарха старозаконный, умираючи и блгословачи сыновъ
 свойхъ, розмайтыми ихъ называлъ именами. Рувима назвалъ водою. бо онъ
 пополнилъ ⁸⁵⁷ грѣхъ телесный з(ъ) Валою, по(д)ложницею ѿ(т)цѣвскою и
 на грѣхъ телесный нечистый яко вода расплынулса. Симеона и Левію на-
 звалъ начынемъ ⁸⁵⁸ военнымъ, бо // они ⁸⁵⁹ сіхемитовъ мечемъ позабѣали ⁸⁶⁰,
 за гвалтъ сестры своен учыненный ⁸⁶¹. Іюду назвалъ лвомъ, бо его потомокъ
 Двдъ мѣл(ъ) быти якъ левъ валечный, мѣлъ звѣтажити ⁸⁶² войска филистин-
 скіе, сурійскіе, моав(ъ)скіе, амонитскіи и иныхъ непріятелей ⁸⁶³ и лупы
 ихъ брати. Исахара назвалъ ослом(ъ), бо его потомкове мѣли быти, якъ ос-
 лы, pracowитыи, мѣли ролю выправовати, ѿрати, сѣати, жати. Дана на-
 звалъ зміемъ. бо з(ъ) Данового поколѣна мѣлъ уродитиса Самфонъ, кото-
 рый филистиномъ ⁸⁶⁴, якъ змій, шкѣдилъ, палилъ ихъ збожа, вѣн(ъ)ници,
 ѿливници и ихъ самыхъ забѣалъ. Неваліма назвалъ еленемъ, бо елень
 есть боазливый а прудкій, та(к) з(ъ) Невалімового поколѣна мѣлъ уродит-
 тиса Варакъ, который с(ъ)початку былъ боазливый, потымъ прудко звѣ-
 тажилъ ⁸⁶⁵ Сусару, гетмана Мадіамского, и все войско его погромилъ. Іо-
 сифа назвалъ каменемъ, бо камень есть твѣр(ъ)дый и мѣцный, мѣцно задер-
 жуетъ домъ, на собѣ збудованный ⁸⁶⁶, такъ Іосифъ былъ мѣцный и потужный,
 будучи киземъ всего Егѣпту и по(д) часъ голоду великого кормилъ ѿ(т)па
 своего з(ъ) братією своєю и зо всемъ // домомъ его и заховалъ ѿ(т) смрти.
 Веніамина назвалъ волкомъ, бо его ⁸⁶⁷ потомкове мѣли быти, якъ волки
 драпѣжные, мѣли з(ъ) иными ⁸⁶⁸ илтанами, братією своєю, войну точити и
 цѣрки ихъ покрывати. Розмайтыми именами и бгъ назвалъ пр(о)рка Іере-
 мѣю, мѣвачи до него: «Дахъ та днесъ въ градъ твердъ, и въ столпъ желѣз-
 ный, и въ стѣны мѣданы», — бо на него многіи люде воевали, але его, якъ
 мѣста мѣцного, якъ столпа желѣзного и якъ мѣру мѣданого, не могли
 рѣшити и преконати. Бже, который вса вѣси, вѣдаешъ ты, же не тѣлко
 стый пророкъ Іеремѣа, але и стый пр(о)ркъ Иліа, которого дна нѣшнего
 памать празнуемъ, есть мѣсто(м) мѣцным(ъ), столпомъ желѣзнымъ и мѣ-
 ромъ мѣданымъ. Зачымъ ⁸⁶⁹ мовъ и до стго пр(о)рка Иліи: «Дахъ та днесъ
 въ градъ твердъ, и въ столпъ желѣзный, и въ стѣны мѣданы». Бо я поста-
 новилемъ тое мѣвити, же стый пр(о)ркъ Иліа есть мѣстом(ъ) мѣцнымъ,
 столпомъ желѣзнымъ и мѣромъ мѣданымъ.

Таа ⁸⁷⁰ мова моа нехай будетъ на ч(с)ть тобѣ, гди всемогущій, и на
 ч(с)ть стѣму Иліи, пр(о)рку твоѣму, а слухачомъ православнымъ на ползу
 дшевную.

Есть стый пр(о)ркъ Иліа мѣстомъ мо//цнымъ, бо якъ в(ъ) мѣстѣ меш-
 каютъ люде, такъ в(ъ) пр(о)рку Иліи мешкаль бгъ и теперъ мешкаетъ и мо-

жетъ пр(о)ркъ Илїа мовити: «Бгъ в(ъ) насъ пребываеъ, и любви его совер-
шенна естъ в(ъ) насъ». Стыи Сїмеонъ, который юродивымъ чинїлса ⁸⁷¹ для
Meta(е). в(ъ) жи(г). его. Ха, мбл(ъ) звычай порану в(ъ) вѣнцѹ, з(ъ) листа уплѣтеномъ, выходїти и
волати звѣтаство ⁸⁷² мбсту и цесарови. Мбстомъ называлъ дшнѹ члвѣчнѹ, и
цесаромъ называлъ розумъ, который маеъ на(д) волею и на(д) пожалїи-
востами члчыми ⁸⁷³ пановати. Можемо мы намалїовати пр(о)рка Илїю в(ъ)
вѣнцѹ, з(ъ) лаврового листа уплѣтеномъ, который звѣтазцомъ ⁸⁷⁴ налѣ-
житъ, и можемо на(д) нїмъ такїи слова написати ⁸⁷⁵: «Звѣтазство ⁸⁷⁶ мбсту
и цесаровѣ ⁸⁷⁷», — бо ⁸⁷⁸ пр(о)ркъ Илїа естъ мбстомъ звѣтажачимъ ⁸⁷⁹
многих(ъ) людѣй злыхъ звѣтажилъ ⁸⁸⁰, которые з(ъ) нїмъ воїовали ⁸⁸¹.
Звѣтажилъ ⁸⁸² пр(о)ркъ Илїа пророкѡвъ Вааловыхъ фалшивыхъ, кото-
рыхъ ⁸⁸³ ѡсмь сотъ забїл(ъ) ⁸⁸⁴ на потоку Кѹссовымъ для того ⁸⁸⁵, жебы и
теперъ христїане православныи выкоренали з(ъ) свѣта поганѡвъ, герети-
ковъ и всѣхъ людѣй невѣрныхъ, которые бгу спротивлѣют(ъ)са и его блїоз-
нать.

Амьлкаръ, гетманъ Карѡанскїй ⁸⁸⁶, гды з(ъ) войсками своими ишол(ъ)
405 // добывати мбста Сїракузовъ, сказалъ ему богъ поганскїй, дхъ злый, в(ъ)
Дїо- болванѣ мешкающїй, же мблъ вечеру їсти в(ъ) Сїракузах(ъ). Онъ розу-
до(р). мбл(ъ), же ѡзметъ Сїракузы и тамъ вечеру бѹдетъ їсти. Але иначе са ста-
Книги. ло, бо сїракузане, выпавши з(ъ) мбста, его самогѡ поймали и привели до
к. мбста Сїракузовъ, где южъ любо не хотѣл(ъ), мусьль їсти вечеру, невол-
никомъ zostавши. И до того мбста, до стѡго пр(о)рка Илїи, пришлїи были
жолнѣре Охѡзїи, крѡла илского, и хотѣли его взати до крѡла, але стїи
пророкъ Илїа ихъ взалъ в(ъ) моцъ свою, бо мовиль: «Нехай з(ъ)ступитъ
огонь з(ъ) нба и пожрѣтъ васъ». И заразъ, ведлугъ слова его, з(ъ)ступїль
огонь з(ъ) нба и спалїлъ тїхъ жолнѣровъ, которые были пришлїи по него.
Гды Хс розказалъ вѣтромъ, жебы не вѣали, и мѡрю, жебы са не бѹрило,
Ма(е) послѹхали его и утїхли. Вїдачи тоѣ чѹдо Хво, люде мовили: «Кто естъ сей,
.ї. яко и вѣтры и мѡре послушѣютъ его». И стїи пр(о)ркъ Илїа гды каза(л),
жебы огонь з(ъ) нба з(ъ)ступїль на жолнѣровъ, сталоса тоѣ. Гды пришѣд-
ши до Іордана рѣкї, ударивъ плащемъ в(ъ) воду, вода роз(ъ)ступїласа
надвое, и перейшолъ посуху. Зачымъ ⁸⁸⁷ и мы, вїдачи тїи чѹда стѡгѡ пр(о)-
405 зв. рка // Илїи, мовити можемо: «Кто сей естъ, якѡ и огонь и вода послуша-
ютъ его?» Латво зрозумѣемо, кто естъ стїи пр(о)ркъ Илїа. Ест(ъ) мбстомъ
мѡчнымъ, которое з(ъ) одной стороны огонь, з(ъ) другої стороны вода ѡ(т)
непрїятеля борѡнать. Для того и на насъ гды якїи непрїятель вїдомый
любов невидомый наступѹютъ и хотѣтъ насъ взати в(ъ) моцъ свою, утѣкай-
мо до того мбста, до стѡго пр(о)рка Илїи, прѡсачи его ѡ ратунокъ, а стїи
Илїа албо огнемъ спалїтъ, албо в(ъ) водѣ потѡпитъ всѣхъ непрїятелей на-
шихъ, которые на насъ наступѹютъ и хотѣтъ намъ злоѣ учынїти ⁸⁸⁸.

Вїдѣлъ стїи Іѡанъ бгословъ аггла, з(ъ)ступѹющего з(ъ) нба и волаю-
чого: «Падѣ, падѣ Вавлѡнъ великїй и бысть жилище бѣсомъ и хранїтель

пр(о)ркѣ Илїа огністыи словѣ до васъ мовитъ, грѣзитъ вамъ смѣртію дочасною и вѣчною.

Всѣ нарѣды, котѣрыи гды захорѣете албо що згубите, албо в(ъ) дорогу идете, албо що иншое хѣчете чыніти, не просите бга, жебы уздорѣвилъ хорѣгѣ, жебы ѡб(ъ)авилъ речъ згубленую, жебы дорогу даль шасливѣ ѡ(т)правити и що иншое учыніти, але удаетеса до чарѣвницъ, до ворѣжки и ихъ ѡ помѣчь в(ъ) потребѣ своей просите, котѣрыи з(ъ) Ваалом(ъ) дїаволомъ накладаютъ, бо на свѣтѣ чарѣвники найдутса розмайтыи. Еднїи мають в(ъ) собѣ злѣгѣ дѣха мешкаючѣгѣ, котѣрый потїху ѡ(т)повѣдаетъ имѣ гды егѣ ѡ що пытаютъ. Такаа была една служѣбница в(ъ) мѣстѣ Филиппѣсахъ, з(ъ) котѣрой ап(с)толь Павель выгналъ злѣгѣ дѣха, мѣвачи: «Запрѣщаю ти именовемъ Іса Ха изыди из(ъ) нея». И изыде в(ъ) томѣ часѣ. Другїи мають в(ъ) собѣ злѣгѣ дѣха мешкаючѣгѣ, котѣрый гѣлосно имѣ ѡ(т)повѣдаетъ, гды егѣ ѡ що пытаютъ. Такии были Фебадесъ, служѣбницы Фебѣуса, фалшивѣгѣ бѣга поганского, пре(з) котѣрыхъ гѣлосно злѣй дѣхъ ѡ(т)повѣдалъ людѣмъ, ѡ що пытаючымъ. Иншыи чарѣвники, не в(ъ) собѣ, але при собѣ // мають злѣгѣ дѣха мешкаючѣгѣ, котѣрогѣ гды ѡ що пытаютъ, онѣ имѣ ѡ(т)повѣдаетъ рѣзными спѣсѣбами: албо през(ъ) огѣнь, албо з(ъ) мѣдници през(ъ) воду, албо з(ъ) пѣрстена, албо з(ъ) внутрностей быдлачїхъ, албо умѣрлого члѣвѣка якогѣ ѡсѣбу з(ъ) повѣтра злѣй дѣхъ учынитъ, и той умѣрлый члѣвѣкъ здаетса, же з(ъ) мѣртыхъ всталъ, и пре(з) егѣ уста злѣй дѣхъ людѣмъ пытаючымъ ѡ(т)повѣдаетъ; албо в(ъ) зверцадлѣ злѣй дѣхъ, не выдаючи гѣлосу, не ѡ(т)повѣдаючи, якую речъ показуетъ и ѡб(ъ)авляетъ. Тыи чарѣвники мѣц(ъ)ю злѣхъ духовъ(ъ) чѣда на свѣтѣ еднакъ фалшивыи, неправдивыи чынатъ, ѡшѣкуючи ѣчи людскїи, же иначея якую речъ видатъ, нѣжели естъ. Такии были чарѣвники в(ъ) Егѣптѣ, котѣрыи рѣки в(ъ) кровъ, палцаты в(ъ) ужѣ ѡбернѣли, тыи чарѣвники за спрѣвою злѣхъ дѣховъ ѡбер(ъ)таютъ людѣй в(ъ) бѣстыи розмайтыи Дозналъ тогѣ Парѣеникъ егѣптанїнъ, котѣрогѣ жѣна през(ъ) чѣры злѣхъ людѣй клѣчою зостала, а гды ѣную стѣй Макарїй Егѣпетскїй покрѣпїлъ водою сщеною и млїлса за нею бгу зарѣзъ таа ѡблѣднаа пѣстать ѡдышла ѡ(т) невѣсты. Тыи чарѣвники за услѣгою злѣхъ дѣховъ на повѣтрю лѣтаютъ. Такий // былъ в(ъ) Рымѣ Сїмонъ чорнокнїжникъ, лѣталъ на повѣтрю, але ап(с)толове Петръ и Павел(ъ) гды са млїли бгу, дѣхове злыи, котѣрыи на повѣтрю Сїмона носїли, впустили егѣ на землю, и упавши, забївса и поломалъ собѣ нѣги, еднакъ живыи зосталъ на пѣсмѣхъ людѣмъ, бо такъ ап(с)ль Петръ злымъ(ъ) дѣхомъ казалъ учыніти. Дла тогѣ право людское и бзское срѣгою смѣртію чарѣвниковъ(ъ) кажетъ карѣти и през(ъ) Моїсѣа напомїналъ бгѣ илтановѣ, жебы са чѣровъ хронїли: «Да не ѡбращетса в(ъ) тебѣ ѡчищай сна своѣгѣ и дщѣры своѣа ѡгнѣмъ, волхвуа волхованїе и чарѣа чарованїе, ѡбавай ѡбаванїе, и въ утрѣбѣ волхвѣа и смотрай кѣбы и вопрошай мѣртыхъ». Зачѣмъ всѣ нарѣды, котѣрыи до чарѣвницъ и до ворѣжки в потребѣ своей удаетеса, з(ъ) дїаволами вы накладаете, бга ѡставивши створїтеля своѣгѣ, дїаволовъ на помѣчь взываете. Дла тогѣ пр(о)ркѣ Илїа огністыи словѣ до васъ мовитъ(ъ), всѣмъ вамъ смѣртію дочасною и вѣч-

ною грозить, якъ грозилъ смертю за такой учынокъ Охозїи, крѡлевѣ израїлскому.

Есть стый пророкъ Илїа и для того столпомъ огнистымъ, бо мѣлъ в(ъ) ср(д)цу своемъ до бга и до ближнаго любовь, которая огнемъ са // называетъ ведлугъ ап(с)ла Павла мовачого: «Аще алчетъ врагъ твой, ухлѣбї егѡ, аще ли жаждетъ, напої егѡ, сіе бо творѧ, угліе огненно събираеши на главѹ егѡ». Угліемъ огненнымъ нѣкоторые учитель цркѡвныи называютъ огонь пекѣльный, который непрїателю своему на главѹ готѹемѡ, гды егѡ кормимо и поїмо. Другїи учитель угліемъ огненнымъ называютъ покуту, до которой мы побужаемо непрїателя своего, гды егѡ кормимо и поїмо, бо онъ покутовати будетъ за той грѣхъ, же насъ ненавидѣлъ. Иншыи ⁸⁹⁶ учитель угліемъ огненнымъ называютъ любовь, которую мы збудимо до себе в(ъ) непрїателѣ нашемъ, гды егѡ накормимо и напоїмѡ, бо южъ в(ъ) ср(д)цу своемъ любовь будетъ до насъ мѣти и з(ъ) непрїателя прїателемъ намъ стѧнет(ъ).

Тоѣ угліе огненное, любовь в(ъ) ср(д)цу своемъ мѣлъ стый пр(о)ркъ Илїа, любилъ бга, бо мѡвилъ: «Ревнѹа поревновѧхъ по г(с)дѣ вседержители». Любилъ и ближнаго, бо многимъ людемъ учинилъ ⁸⁹⁷ добре. Кто въскрѣсилъ сна единомъ вдовици в(ъ) Сарееѡ Сїдонской? Илїа. Кто Елїсееви в(ъ) двѡе болшую ласку бжїю далъ, нѣж(ъ)ли в(ъ) собѣ мѣл(ъ)? Илїа. Кто израїлтаномъ въпросилъ у бга // дождчъ по(д) часъ голоду великого? Илїа. Бо илтане гды клѧналиса Ваалови болванѡви, Илїа пр(о)ркъ млилса бгу, жебы не далъ їмъ дождчѹ, и не было дождчѹ на землї три ⁸⁹⁸ лѣта и м(с)цей шесть, и голодъ былъ великїй. Потымъ гды илтане навернѹлиса до ба и мѡвили: «Воистинну г(с)дѣ той ѣсть бгъ», — на той часъ пр(о)ркъ Илїа знову млилса бгу, жебы їмъ далъ дождчъ и ведлугъ млтвы егѡ, нбо дождъ дастъ и землѧ прозабѣ плодъ свой.

Малюютъ сїмболѣстове столпъ, на столпъ рѹку члчюю з(ъ) пѧлцами, злѡжеными до ласкана, придают(ъ) написъ: «Всѣ нѣ за тылко». Стый пр(о)ркъ Илїа ѣсть такимъ столпомъ(ъ), бо онъ всѣ рѣчы ⁸⁹⁹ зѣмныи, свѣцкїи нѣ за тылко не важилъ, якъ много пѧлцовъ ласканье важить.

Старайса и ⁹⁰⁰ ты, Іакѡве, ѡ Рахїиль, цѡрку Лаванову, и служї Лавану чтырнадцатъ лѣтъ за неї, жебы тобѣ за жонѹ была дана. Стый пр(о)ркъ Илїа нѣ за тылко Рахїиль не важилъ, якъ много пѧлцовъ ласкан(ъ)е важит(т). Старайса ты, Гїозїй ѡ богатства, ѡ скѡрбы, берї ѡ(т) Неемана, гетмана асврийскогогѡ срѣбро и шаты. Стый пр(о)ркъ Илїа нѣ за тылко богатствъ и скѡрбовъ зѣмныхъ не важилъ, якъ много пѧлцовъ ласкан(ъ)е важить.

Уга//найтеса вы, Зѧмврїй и Амврїй, за царствомъ(ъ) и пѧнствомъ зѣмнымъ и еденъ другому живѡтъ для пѧнства ѡдыимѹйте. Стый пр(о)ркъ Илїа нѣ за тылко царства и пѧнства зѣмногогѡ не важилъ, якъ много пѧлцовъ ласканье важить. Уганайтеса вы, вавлон(ъ)чыкове ⁹⁰¹, за славою свѣц-

408 зв.

Іѡа(н)
Зла(г).
на ві.
ри(м).

Ав-
густъ
кнїги
ѡ назѹщ
хр(с)-
тіѧнс.
гла(в)
.сі.

Гїеро-
ни(м),
пы(т)
.а.

409

г. Ца(р)
зі.
д. Ца(р)
.в.

Бы(т)
кѡ.

д. Ца(р)
сі.

г. Ца(р)
409 зв.

.сі.

Бм(т) кою дочасною, будуйте вежы ⁹⁰² высокїи, жебы сте собь славное имѧ на
ав свѣтъ учынили ⁹⁰³. Стыї пр(о)ркь Илїа пь за тылко славы свѣцкои дочес-
нон не важилъ, якъ много пѧлцовъ ласкан(ь)е важит(ь). Стыї пр(о)ркь
Илїа старѧлся ѿ славу нб(с)ную вѣчную, которую споминаеть фалмїста:
«Насыщуса егда явитъ ми са слава твоя».

Ма(е) Старѧлся стыї пр(о)ркь Илїа, жебы могль в(ь) нѡв пр(с)твовати и па-
новати, якъ мѡвилъ Хс: «И цѣте прѣжде пр(с)твїа бжїа и правды егѡ, и сїа
в а предложатся вамъ». Старѧлся стыї пр(о)ркь Илїа, жебы могль в(ь)
нѡв мѣти богатство и скѧрбь, видѣнїе лица бжого, который скѧрбь споми-
наль Хс, мѡвачи: «Сокрываете собь, сокровище на нѡси». До тогѡ стыї
пр(о)ркь Илїа, живучи на свѣтъ, заховаль чыстость ⁹⁰⁴ девическую, бо вѣ-
даль, же двцы болшыи суть ⁹⁰⁵ пре(д) бгомъ, нѣжели ⁹⁰⁶ тыи, который жи-
410 вуть в(ь) станѣ малженскомъ и въ вдовиномъ ⁹⁰⁷. Дла тогѡ // Моисей, гет-
манъ инлскїй, казалъ жолнѣромъ своимъ в(ь) земли Мадїамской всѣ невѣс-
ты забїати ⁹⁰⁸ и двцы хранити: «Всаку жену, иже познѧ ложе мужеско, по-
бїйте а яже не знаеть(ь) мужеска полу, живѣте ю».

Пїшетъ Берѡзусъ, же передъ потѡпомъ халдѣйчыкове ⁹⁰⁹ писали на
Беро(з). столпѧх(ь) ⁹¹⁰ каменныхъ пїсмо халдѣйское, которымъ ѡзнаймовали людемъ
кни(г). ѿ пришлом(ь) потѡпѣ, а то дла тогѡ, жебы могли людеи злыхъ ѡ(т) грѣховъ
а. ста- погамовати. И пр(о)ркь Илїа естъ столпомъ халдѣйскимъ, бо маеть в(ь)
ровѣч- ср(д)цу своемъ написаное пїсмо, которымъ, будучи на земли, ѡзнаймоваль
цаА. и пере(д) скончен(ь)емъ свѣта пришовши ⁹¹¹, будетъ ѡзнаймовати людемъ
ѡ потѡпѣ страшномъ пекѣльномъ ⁹¹², в(ь) которомъ в(ь) днь ѡстѧтнїй ⁹¹³
всѣ люде грѣш(ь)ныи ⁹¹⁴ погїнутъ. А то дла тогѡ пр(о)ркь Илїа чынилъ ⁹¹⁵
и будетъ чынити ⁹¹⁶, жебы людеи злыхъ ѡ(т) грѣховъ могль погамовати,
бо грѣхъ естъ преступленїе закона бжогѡ. Другїи учтлѣ цркѡвныи мѡвать,
же грѣхъ естъ ѡ(т)вернен(ь)е са ѡ(т) сотворїтеля, а навернен(ь)е са до со-
творен(ь)а. Иншыи ⁹¹⁷ учтлѣ мѡвать, же грѣхъ естъ нѣчогѡ, бо члвкѧ виѣ-
вечъ ѡбертѧеть, позбавляеть члвкѧ добрь прирѡжѡныхъ и на(д)прирѡжѡ-
410 зв. ныхъ, дочасныхъ и вѣчныхъ, зе//мныхъ и нб(с)ныхъ, позбавляеть члка
цнот(ь), лѧски бжои и славы вѣчної. Естъ стыї пр(о)ркь Илїа муромъ мѣ-
данымъ, бо ѡнъ насъ, якъ муръ, борѡнитъ ѡ(т) всѣхъ непрїѧтелей, гды са
удаемо до негѡ. И дла тогѡ мѡжетъ мѡвити пр(о)ркь Илїа: «Азь стѣна». Я муръ.

Антїѡхїйчыкове ⁹¹⁸ называли муромъ стѡгѡ Симѡна Стѡлпника. Гды ⁹¹⁹
Лѣѡ, цѣсарь грѣц(ь)кїй, хотѣль з(ь) Антїѡхїи взѧти до Констан(ь)тинопо-
ѡса(д). ла ⁹²⁰ гѣло стѡго Симѡна Стѡлпника, антїѡхїйчыкове ⁹²¹ не хотѣли егѡ
еп(с)- выдати и мѡвили: «Не маемо мурѡ ѡколо мѣста, гѣло намъ стѡго Симѡна
копъ муромъ будетъ». Римлѧне ⁹²² называли муромъ Сципїѡна. Гды ⁹²³ умеръ
Цирен(ь) Сципїѡ ⁹²⁴, гѣтманъ рымскїй ⁹²⁵, на той часъ в(ь) Рымѣ ⁹²⁶ заволаль Метѣл-
в(ь) лусь: «Збырайтеса ⁹²⁷, ѡбывателѣ, упали мурѡ ваши» Албан(ь)чыкове ⁹²⁸
жи(т). называли муромъ Шкандербѣга. Гды ⁹²⁹ умеръ Шкандербѣгъ, князь албан-
егѡ.

скій, валечный рыцерь и щасливый на войнахъ, на той часъ заволаълъ Лехасъ Духагинь: «Сходѣтеса, сходѣтеса, княжата албанскіи⁹³⁰, южъ теперь наша оборона и мѹры наши обалены сѹтъ». Если тѣды антиохійчыкове⁹³¹ стого Сумеѡна Столпника, римлане⁹³² Сциліѡна, албанчыкове⁹³³ Шкандербѣга мѹромъ называ//ли для того, же они⁹³⁴ ихъ о(т) неприятелей⁹³⁵, якъ мѹрь, боронили, слѹшне и мы можемъ стго пр(о)рка Илїю мѹромъ назвати, поневажъ онъ насъ, якъ мѹрь, о(т) неприятелей⁹³⁶ боронить, гды са до него утѣкаемъ.

411

Мартинь
Бѣлскій
ѡ Шкандербегу.
Мартинь
Бѣлскій
ѡ
кролъ)
пер-

Ѳемистоклесь⁹³⁷, кролъ) Авѣнскій, гды хотѣлъ войнѹ точити зъ) Зерѣсомъ, крѡлемъ перскимъ, пыталъ болванѡ, бога своего, якъ бы могъ зъ) нимъ воевати и егѡ звѣтажити⁹³⁸. Ѡ(т)казалъ дѹхъ злый, который въ) томъ болванѣ мешкалъ: «Въ) мѹрахъ) дереваныхъ воюйте». Мѹры дереваный значили дереваный ѡкруты, въ) которыхъ Ѳемистоклесь⁹³⁹ воевалъ на мори зъ) Зерѣсомъ и маючи зъ) собою тѣлко сто тѣсачъ⁹⁴⁰ войска грѣцкого, звѣтажилъ⁹⁴¹ персовъ сѣмъ крѡтъ сто тѣсачей⁹⁴². Православный хр(с)тіане, мы если хочемо воевати зъ) неприятельми⁹⁴³ дшевными и звѣтажити⁹⁴⁴ ихъ, воюймо зъ) ними въ) мѹрахъ) мѣданныхъ. Мѹромъ мѣданнымъ естъ) стый пр(о)ркъ Илїа, которогѡ просѣмо до себѣ на помочъ. Если бѹдетъ зъ) нами пр(о)ркъ Илїа, бѹдемо мѹрь мѣданный при собѣ мѣти и въ) мѹрахъ) мѣданныхъ бѹдемо зъ) неприятелъ)ми дѹшными воевати и ихъ и звѣтажати⁹⁴⁵.

Написалъ фалмїста ѡ мѣствѣ Іер(с)лімъ: «По стѣнамъ егѡ беззаконїе». На мѹрахъ егѡ не//правость. На томъ мѹрь, на пр(о)рку Илїи, не машъ неправости, бо онъ хронїлса свѣта, который въ) неправости и грѣхахъ кохаетса, якъ мѡвить ап(с)лъ Іѡанъ: «Мїръ въ злѣ лежитъ». Естъ свѣтъ яблокомъ райскимъ), которое звѣрху было пїенкное, а внѹтърь мѣло смръть, бо мѡвилъ бгъ до першихъ рѡдичовъ ншихъ): «В онъ⁹⁴⁶ же днь аще снѣсте ѡ(т) негѡ, смѣртїю умретѣ». Естъ свѣтъ и кѹбомъ золотымъ, который видѣлъ стый Іѡанъ Бгословъ въ ѡбъ)авенїю, бо той кѹбокъ зъ)вѣрху былъ пїенъ)кный, золотый, а внѹтърь мѣлъ трутїзну. Такъ свѣтъ зъ)вѣрху здаѣтса быти пїенкный, здѡбитса золотомъ, богатствами⁹⁴⁷, гонѡрами, тытѹлами⁹⁴⁸, а внѹтърь маѣтъ) трутїзну, маѣтъ смѣрть, бо кто въ) свѣтъ кохаетса, той въ) прѹдкомъ часѣ умрѣтъ дочасною и вѣчною смрътю. Для того мѡвить стый Іѡанъ): «Не любѣте мїра и яже въ мїрѣ». Не заживалъ того яблока райского прорѡкъ Ілїа и не пїлъ съ) кѹбка золотогѡ, бо не кохалса въ) свѣтъ. Для того живѣтъ въ) рай зѣмномъ ажъ до того часу, южъ презъ) кїлка тѣсачїй⁹⁴⁹ лѣтъ. Православныи хр(с)тіане⁹⁵⁰, не заживаймо и мы яблока райского и не пїймо съ) кѹбка золотогѡ, то естъ⁹⁵¹, не кохаймоса въ) свѣтъ, ко//торый естъ яблокомъ райскимъ и золотымъ кѹбомъ, то бѹдемо долголѣтне жїти на землї и потымъ въ) рай нб(с)номъ достѹпно животѡ вѣчного. Аминь.

411 зв.

Апо(к)
зі

412

Возлеже навечери на перси его и рече: г(с)ди, кто естъ предаи та. Іоан(и), ка.

Многими и rozmaитыми тытулами названый ест(ъ) стый Іоанъ ап(с)лъ, которого дна иишнего пр(а)зд(н)никъ црковъ наша почитаетъ. Называет(ъ)са Іоанъ стый Воанергесъ, сномъ громовымъ, которое има ему о(т) самаго Ха дано, же оиъ громогласнымъ былъ проповѣдникомъ Хвымъ и словомъ бжимъ, якъ громомъ, устрашалъ людей невѣрныхъ и грѣшныхъ, поминajúчи имъ страшныи мѹки пекелныи, которые сѹтъ невѣрным(ъ) и грѣшнымъ людѣмъ наготованы. Называется стый Іоанъ ап(с)ломъ, то естъ посланнико(м), // бо его Хс такъ, якъ иишыхъ ап(с)тловъ, послалъ проповѣдати вѣру хр(с)тїанскую, послà ихъ два два. Называется Іоанъ стый ев(г)листомъ, то естъ блговѣстникомъ, же написалъ ев(г)лїе, то естъ блгую вѣсть о Хъ збавителѣ нашемъ, мовачи: «Блг(д)ть же и истинна Іс Хмъ бысть». Называется Іоанъ стый бгословомъ, же писалъ о пре(д)вѣчномъ бз(с)твѣ Хвомъ: «Вначалѣ бѣ слово и слово бѣ у бга, и бгъ бѣ слово». Называет(ъ)са Іоанъ стый двственникомъ же заховалъ ч(с)тость двическую до конца житїа своего. Дла того Хс, на кр(с)ть умираючи, якъ двственникови ему поручилъ преч(с)тую дву, мтку свою, мовачи: «Жено, се снъ твой». Потомъ же гла учнику: «Се мти твоа». И о(т) того часа поатъ ю учнкъ вьсвоаси.

Называется Іоанъ стый возлюбленнымъ учникомъ Хвымъ, же любилъ его Хс дла ч(с)тости его двической, що самъ написалъ о себѣ: «Петръ видѣ учника, его же любаше Іс въ слѣдъ идуща».

Называется Іоанъ стый наперстникомъ, же возлегъ на перси Хвы на тайной вечери и пыталъ: «Гди, кто естъ предаи та?» О(т)казалъ ему Хс: «Той естъ ему же азъ омочивъ хлѣбъ подамъ». И омочъ хлѣбъ, дастъ Іудѣ. 448 зв. Стый Іоанне, ты называешьса наперстникомъ, же возлегъ еси // на перси Хвы, а я тебе назову зегаромъ, пектораломъ, который на персахъ носатъ дла того, же возле(г) еси на перси Хвы и о ты(м) хочѹ проповѣдь мѣти, в которой проповѣди посланкѹ ты мене прем(д)рый проповѣднице Хвъ, стый Іоанне ап(с)ле, посланкѹ и слухачовъ моихъ в(ъ) слуханю проповѣди моеи.

Слушие стый Іоанъ ап(с)тль зегаромъ естъ названый, бо в(ъ) зегарѣ найдѹют(ъ)са кола и обертajúтся. И стый Іоанъ маеть кола, которые видѣль пр(о)рккъ Іезекїиль, коло в(ъ) колѣ, бо мовить: «Дѣло ихъ баше, яко же бы коло в(ъ) колеси».

Учтль црковныи, толкѹючи тѣи слова, мовать, же коло в(ъ) колѣ

ест(ъ) нѡвый зѡконъ, котѡрый са в(ъ) старѡмъ зѡконѣ замыкаеть. Други
учтлѣ мѡватъ, же кѡло в(ъ) кѡлѣ ест(ъ) сѣнсѣ дхѡвный, котѡрый са в(ъ)
сѣнсѣ лѣтерѡлномъ знайдѣет(ъ). Иншии учтлѣ мѡват(ъ), же кѡло в(ъ) кѡлѣ
естъ бз(с)каа натѣра Хва в(ъ) натѣрѣ члвчѡй, вѣдлугъ ап(с)тла Пѡвла мо-
вѡчѡгѡ: «Бгъ явилса нѣ плѡти».

Маеть стѣй ап(с)толѣ Іѡанѣ кѡло в(ъ) кѡлѣ, нѡвый зѡконъ в(ъ) старѡмъ а. Іѡ-
а(н)
зѣ
449
зѡконѣ, гдѣ мѡвитъ: «Возлюблѣнный, не заповѣдь нѡву пишу вамъ, но за-
повѣдь(ъ) вѣтху, еѣ же имате испѣрва». Заповѣдь вѣтха естъ слѡво, еже слы-
шите испѣрва, паки заповѣдь нѡву пишу вамъ // еже естъ поистиннѣ в(ъ)
нѣмъ и вѣ васъ.

Маеть стѣй ап(с)лѣ Іѡанѣ кѡло в(ъ) кѡлѣ, сѣнсѣ дхѡвный в(ъ) сѣнсѣ лѣ-
терѡлномъ, бо вѣдлугъ лѣтерѡл(ъ)ногѡ сѣнсу тѣи слѡва мѡвитъ: «Кто естъ
пѡбждааи мѣра, тѡкмѡ вѣруай, яко Іс естъ снѣ бжѣй». Дхѡвный сѣнсѣ за(с)
в(ъ) многихъ таѣмница(х) бзкихъ знайдѣетса, котѡрыхъ таѣмницѣ пѡвна
естъ апокалиѣсисъ, тѡ естъ обавлѣнѣе стѡгѡ ап(с)тола Іѡанна.

Маеть стѣй ап(с)лѣ Іѡанѣ кѡло в(ъ) кѡлѣ, бзскую натѣру Ха слѡва
ѡ(т)ча в(ъ) натѣрѣ члчѡй, гдѣ мѡвитъ: «Слѡво плѡть быст(ъ)». Ещѣ я кѡломъ
называю зѣмлю крѣглую, кѡломъ называю и нѡбо крѣглѡе. Землѡ естъ кѡ-
ломъ желѣзнымъ, нѡбо естъ кѡломъ мѣданнымъ, бо грѡзачи Моусѣй нарѡдо-
ви илскому за грѣхи ихъ гѡлодомъ великимъ(ъ), грѡзачи неурожаемъ, грѡ-
зачи без(ъ)дѡждѣемъ(ъ) и сѣхостѣю, мѡвитъ: «Бѣдетъ нѡбо на(д) главою твоѣк:
лѣдѡ и землѡ по(д) тобѡю желѣзна, дастъ г(с)дѣ дождѣ землѣ твоѣй прахъ Девѡ(р)
-в.
и перстѣ съ нѡси снѣдетъ на та, дѡндеже сокрушитъ та и дѡндеже погѣ-
битъ та». Тѡе кѡло желѣзное в(ъ) кѡлѣ мѣданѡмъ нашъ зѣгаръ маеть, ап(с)-
толѣ Іѡанѣ, маеть зѣмлю, нѡбомъ ѡтѡченую, гдѣ мѡвитъ в(ъ) обавѣню Апо(к)
-ка.
своѣмъ: «Видѣхъ нѡбо нѡво и зѣмлю нѡву, пѣрвое бо нѡбо и землѡ пѣрваа прей-
дѡша и мѡра нѣсть к томѣ».

В зѣгарѣ бывають(ъ) ваги. И стѣй ап(с)лѣ Іѡанѣ зѣгарѣ живѡтнѣй // ма- 449 зв.
ет(ъ) в(ъ) пѣсмѣ своѣмъ, ваги тажкѣи, грѣхи вѣраженыи смертѣлнѣи и по-
тѡчныи, гдѣ мѡвитъ: «Аще кто узритъ брата согрѣшающа грѣхъ не къ
смерти, да прѡситъ и дѡстъ емѣ живѡтъ согрѣшающимъ(ъ) не къ смерти, естъ а. Іѡ-
а(н)
зѣ.
грѣхъ къ смерти, не ѡ томъ глѡ да помѡлитса».

Дла тогѡ грѣхи тажкими вагами са называють, бо ѡнѣ нахилѡють(ъ)
и тагнут(ъ) надѡлѣ члвка, до пѣкла, вѣдлугъ фалмѣсты, мѡвѡчѡгѡ: «Беза-
кѡнѣа моѡ превозыйдѡша главѣ моѡ, яко врѣма тажкѡ ѡтаготѣша на мнѣ».

Маеть(ъ) ап(с)лѣ Іѡанѣ ещѣ вагу иншую, кровь Хву пренайстѣйшую, ко-
торѡи ѡнѣ причащѡлса, бо кровь Хва такъ естъ важна, же в(ъ)вѣсь свѣт(ъ)
перевѡжитъ, а не тѣлко едѣнѣ свѣтъ, але гдѣ бы сто албо тысѡчу свѣтовъ
такѣхъ ещѣ учинилъ бгъ, тѣи свѣты всѣ еднѡ крѡпла крвѣ Хвои перевѡ-

жить, бо чымъ насъ ѡ(т)купишь Хс з(ъ) нево́ль шага́нскои пекѣлнои, в(н) ко́рую нево́лю мѣлимо ити́ для грѣхов(ъ) на́шихъ, чымъ на(с) ѡ(т)купишь? Чы злото́мъ? Нѣ. Чы срѣбромъ? Нѣ. Чы доро́го гѣннымъ ка́меніемъ? Нѣ. Чы ска́рбамн иишыми? Нѣ. Вы́купилъ насъ Хс з(ъ) нево́ль шага́нскои пекѣлнои пренайдоро́жшою кро́вию свѣо. Так(ъ) ап(с)толь Петро́ мови́тъ: «Не иста́ннымъ срѣбромъ илѣ злото́мъ изба́вистеса ѡ(т) сѣтнаго ва́шего жи́тѣа ѡ(т)цы // преда(н)наго, но ч(л)ною кро́вию, яко агнца непоро́чна и несквѣрна Ха».

Таа вага́, пренайдоро(ж)шаа кро́вь Ха, ю́жь догоры́, до нбо́ люде́й потага́ет(ъ) и прова́ди(т), бо ко́торыи лю́де пренаста́йшое тѣло и пренаста́йшую кро́вь Хву пожива́ютъ, тыи в(ъ) нбѣ́ живота́ вѣчнаго досту́ютъ. Такъ мови́л(ъ) Хс: «Яды́и моѣ плоть и пѣа́и моѣ кро́вь има́тъ живо́тъ вѣчный».

В(ъ) зега́рь быва́ютъ шнуры́ и то́й зега́рь ѡдшевлѣнный. Сты́й ап(с)лъ Ио́а(н) ма́ет(ъ) шу́ръ, в(ъ)трое плѣтены́й, бга́ еди́наго в(ъ) трѣхъ персон(ахъ), ко́торыи шу́ръ спомина́етъ еклези́астесъ, мо́вачи: «Вѣрвь треплѣтены́й не ско́ро разто́ргнетса». То́й шу́ръ, в(ъ)трое плѣтены́й, ап(с)тъ Ио́а́нь в(ъ) послані́и своѣмъ спомина́ет(ъ), мо́вачи: «Трѣе сѣтъ свѣдѣтел(ъ) ствѣющей на нбси: о́ць, сло́во и сты́й дхъ, и си́и трѣе еди́но сѣтъ».

Еще́ ап(с)лъ Ио́а́нь ма́ет(ъ) шу́ръ любо́вь до бга́ и до бли́жнего, ѡ ко́торой на́писано: «Ста́жите любо́вь, яже е́сть соѣзъ соверше́нства». То́й шу́ръ любо́вь ма́етъ в(ъ) послані́и своѣмъ и на́мъ ка́жетъ мѣти ап(с)лъ Ио́а́нь, мо́вачи: «Люба́и брата́ своѣго въ свѣтъ пре́быва́етъ и со́блазна в(ъ) не́мъ нѣсть. А ненави́даи брата́ своѣго, въ тмѣ́ е́сть и въ тмѣ́ ходи́тъ и не вѣ́сть, ка́мо иде́тъ(ъ), я́ко тма́ ѡслѣ́пи ѡчи е́му».

Ту́тъ свѣ́//тлостю́ прика́зана бз(с)кѣи́ называ́ются, ко́торыи ѡчи дше́вныи на́ши, ро́зумъ и сумле́нье просвѣ́щаютъ. Тмо́ю называ́ются грѣ́хи, ко́торыи дше́вныи ѡчи на́ши заслѣ́пляют(ъ).

На зега́рь быва́етъ инде́зь, ко́торыи годи́ны и часъ ии́шый показу́етъ, и то́й зега́рь чувстве́нный. Ап(с)лъ Ио́а́нь ма́етъ инде́зь писмо́ стѣе, ко́торымъ я́къ инде́зомъ годи́ны показу́етъ и часъ ии́шый показу́ет(ъ), гды́ мови́тъ: «Дѣти, послѣ́днѣа́ годи́на е(ст)». Же́бы смо́ ты́тъ слова́ зрозумѣ́ли, ма́емо вѣ́дати, же́ пра́во е́сть тро́акое: приро́жѣное, Мо́усѣво и Ха́во. Приро́жѣное пра́во трва́ло ѡ(т) Ада́ма до Мо́усѣа. То́е называ́етса пер(ъ)шо́ю годи́ною. Пра́во Мо́усѣво трва́ло до Ха́а, то́е называ́етса в(ъ)то́рою годи́ною. Пра́во Ха́во бу́детъ трва́ти до сконча́нѣа́ свѣ́та. То́е трѣтею́, послѣ́днею́ годи́ною называ́етса. Для́ то́го мови́тъ ап(с)тъ Ио́а́нь: «Дѣти, послѣ́днѣа́ годи́на е́сть». И в(ъ) ѡбавѣ́ню своѣмъ ви́дѣлъ сты́й ап(с)тъ Ио́а́нь аггла́, ко́торыи воздвѣ́же ру́ку свою́ на нбо́ и кла́тса живѣ́ущим(ъ) въ вѣ́ки вѣ́комъ, иже созда́ нбо́ и я́же на не́мъ, и зе́млю и я́же на не́й, и мо́ре и я́же в(ъ) не́мъ, я́ко лѣ́та уже́ не бу́дет(ъ). Для́ чо́[го] ж(ъ) то́ аггль, подне́сши ру́ку на нбо́,

приса(г), // же южь бѣльше часу не бѣдетъ? Дла того, жебы смо са тепѣрь 451
кѣати и сповѣдали грѣховъ своихъ, поки живемо на свѣтѣ, жебы смо тепѣрь
дѣбрыи учинки чинили, поки душа з(ъ) тѣла ишего не вышла, поки смо са
в(ъ) порохъ не розсыпали, бо по смѣрти нашой не бѣдетъ южь бѣльше часу
до покааніа и до чинѣна дѣбрыхъ учинковъ и на страшномъ судѣ гды ста-
немо пре(д) маестатомъ Хвымъ, южь и тамъ не бѣдетъ болше часу до пока-
аніа. любо бы смо хотѣли на той часъ кѣатиса и сповѣдатиса грѣховъ сво-
ихъ, южь не бѣдетъ(ъ) бѣльше часу до чинѣна дѣбрыхъ учинковъ, любо бы смо
хотѣли що дѣброе чинити. Дла того тепѣрь поки живемо на свѣтѣ, кажетъ(ъ)
нямъ(ъ) ап(с)ль Пѣвель кѣатиса и дѣбрыи учин(ъ)ки чинити, мѣвачи: «Се
нѣ врема благопріятно, се днь спсѣніа». Бо тепѣрь мл(с)рдіе бѣзское поки
живемо на свѣтѣ, покааніе ише и дѣбрыи учинки наши пріймѣетъ и грѣхи
нзмъ ѿ(т)пускаетъ, а по смѣрти нашой и на страшномъ судѣ южь справед-
ливость бз(с)каа настѣпитъ, котѣраа кождѣго вѣдлугъ учинковъ его су-
дѣти бѣдетъ. Дла того мѣвитъ ѿсалмиста: «Мл(с)ть и судѣ воспоію тебѣ, ги».

На зѣгари бывѣетъ лѣчба, котѣраа годины // презначаетъ, и той зѣгаръ 451 зв.
смыслѣный. Ап(с)л(ъ) Іѣанъ мѣетъ лѣчбу трѣднюю, в(ъ) апокалиѿи напи-
саную: шестьсотъ шестдѣсѣтъ шесть. Учтѣль цркѣвныи, толкѣючи апокалиѿи
ѿисъ, повѣдаютъ, же тѣю лѣчбу в(ъ) имени своемъ бѣдетъ антѣхристъ(ъ) мѣ-
ти, котѣрый са звѣромъ страшны(м) назывѣетъ. И дрѣгій звѣръ мѣншій, пре-
дѣтѣча антѣхристовъ, прѣрокъ фалшійвыи, пре(д) скончѣн(ъ)емъ(ъ) свѣта бѣ-
детъ(ъ) людѣй мѣками рѣзными примушати, жебы мѣли патнѣ антѣхристово
на руцѣ правѣой и на чолахъ своихъ и жебы мѣли имѣ его и лѣч(ъ)бу имени
его. Такъ мѣвитъ ап(с)ль Іѣанъ ѿ предѣтѣчи антѣхристовомъ и ѿ самомъ
антѣхристѣ: «Сѣтворитъ всѣ малыа и велѣкіа, богѣтыа и убѣгіа, свѣбѣдныа
и работныа, да дѣстъ имъ(ъ) начертаніе на дѣсныи руцѣ ихъ и на чѣлѣхъ ихъ,
да никто же возмѣжетъ ни купити, ни продѣти, токмо кто ихъ имѣтъ начерт-
таніе или имѣ свѣбра или число имени его, здѣ мѣдрость ѣсть, иже имѣтъ
умъ, до почтѣтъ число свѣрино, число бо чѣвчское ѣсть и число его шесть-
сотъ(ъ) шестдѣсѣтъ(ъ) шесть».

В(ъ) зѣгарѣ бывѣетъ звѣнь и мѣлотъ, котѣрый годины выбивѣетъ. 452
И нашь зѣгаръ ап(с)ль Іѣанъ мѣетъ не едѣнь звѣнь, але мнѣгѣи звѣны. бо вѣ-
дѣль ап(с)ль Іѣанъ в(ъ) нѣбѣ сѣмъ(ъ) аггловъ, котѣрымъ дано седмъ(ъ) / фѣ-
Аль златыхъ исполнь ярости бга живѣущаго вѣвѣки вѣкомъ. Пѣрвыи аггль 452
излѣа фѣАль свой на землю и бѣсть гной зѣль и лю(т) члвцѣхъ(ъ), имѣщи(х)
начертаніе звѣриноѿ (то ѣсть антѣхристово) и клѣнающихъса иконѣ его. 452
Вторый аггль излѣа фѣАль свой в(ъ) мѣре, и бѣсть кровъ якѣ мертвецѣа и
всѣака дша живѣа умрѣ вѣ мѣре. Трѣтій аггль излѣа фѣАль свой на рѣки и на 452
истѣчники водныа. И бѣша кровъ и чѣти было гѣлѣсь аггла водного мѣва-
чѣго: «Прѣведенъ еси, ги, сѣи и бѣ и препѣдѣбѣнь, якѣ сѣа судѣль еси, за-
не кровъ стѣхъ и прѣрокъ излѣаша и кровъ имъ далъ еси пѣти, достѣйники
бѣ сѣтъ». Четвѣртый аггль излѣа фѣАль свой на слнце и дано бысть емѣ ѿпа-
лѣти члвки ѿгнѣмъ и ѿпалѣшасѣ члвци знѣемъ велѣкимъ и хулиша имѣ

452 зв. бжїе. Пятый аггль изліа фїалъ свой на престо(л) звѣрїнь (то есть антї-христовъ) и быст(ь) царство егѡ омраченно и жваху языки своа ѡ(т) болесни. Шестый аггль изліа фїал(ь) свой на рѣку великую Ефрѡвъ и исцаѣ вода еа. Седмый аггль изліа фїалъ свой на аеръ и быша блистанїа и громи и гласы, и бысть трусь великъ, и всакъ ѡстровъ бѣжа и горы // не обрѣтѡшася, и градъ великъ яко Талан(ъ)тесъ снїде с(ь) нбес на члвки и хулиша члвы бга ѡ(т) язвы градныа. Тыи седмъ фїалы албо чаши золотыи значать сѣмъ плагъ ѡстатнихъ, гнѣвомъ бжимъ наполненых(ь), которыми плагами пре(д) скончен(ь)емъ свѣта невѣрныхъ и грѣшныхъ людѣй и антїхриста з(ь) слугами егѡ будетъ бгъ карати. Такъ мовить ап(с)тль Іѡанъ: «Вїдѣхъ ино знаменїе на нбсї велїе и чудно седмъ аггль, имущихъ седмъ язвъ послѣднихъ занѣ в(ь) тѣхъ скончаетсяа ярость бжїа».

Туть з(ь) кождої фїалы, албо чаши золотїи, можетъ собѣ звонъ золотый ап(с)тль Іѡанъ, зѣгаръ нашъ, учынїти. И поневажъ седмъ фїалъ, албо чашъ золотыхъ, в(ь) писмѣ своем(ь) маеть, можетъ собѣ з(ь) нихъ седмъ звонов(ь) золотыхъ учынїти.

Иеремї .н. Ап(к) .зі. 453 Мѡлотомъ пр(о)ркъ Іеремѣа называеть Вавулѡнъ, мѣсто великое, мѡвачи: «Какѡ сокрушїса и сотрѣса млатъ всей землї, какѡ обратїса въ пустыню Вавулѡнъ въ языцехъ». Той мѡлотъ Вавулѡнъ, мѣсто великое, в(ь) своих(ь) звѡнахъ золоты(х) маеть нашъ зѣгаръ ап(с)лъ Іѡанъ, бо вїдѣль онъ в(ь) ѡбавенїю своемъ невѣсту, шатами коштовными приѡдѣтую, у которой на челѣ написано было имѡ ей: «Тайна Вавулѡнъ великїй мати любѡдѣйцамъ и мѣрзосте(м) // зѣмскимъ».

Иерем .кї. Ещѣ нашъ зѣгаръ ап(с)толь Іѡанъ маеть звонъ голосный, уста свой, в(ь) которомъ звонъ мѡлотомъ есть слово бжїе, такъ мовить самъ бгъ у пр(о)рка Іеремѣи: «Еда словеса моѡ не суть яко ѡгнь горящъ, речѣ г(с)ь, и яко млатъ сокрушаюци камень».

453 зв. Тымъ мѡлотомъ, словомъ бжимъ, ап(с)толь Іѡанъ крушилъ затвердѣлыи, яко камень, ср(д)ца жыдѡвскїй, поганскїи, геретїцкїй и людѣй грѣшныхъ, наворочаюци невѣрныхъ до вѣры православної и грѣшныхъ до поканїа, бо затвердѣлыи ср(д)ца людскїи каменными бгъ през(ь) прорѡка Іезекїїла называеть, мѡвачи: «Ѡ(т)вергү ср(д)це каменно ѡ(т) васъ и дамъ вамъ ср(д)це плѡтано». Тымъ мѡлотомъ, словомъ бжїимъ, ап(с)лъ Іѡанъ крушилъ каменныи ср(д)ца ваши, фарїсеї, саддукѣи, архїерѣи и книжники жыдѡвскїи, забѡйцы Хвы. Тымъ мѡлотом(ь), словомъ бжїимъ, крушилъ ап(с)лъ Іѡанъ камен(ь)ныи ср(д)ца ваши, нещаслївыи Херїнте и Евїѡне, герезїархове, непрїателъ Ха, бга ншго. Тымъ мѡлотомъ, словомъ бжїимъ, и теперь ап(с)лъ Іѡанъ крушитъ каменныи ср(д)ца ваши, арїанѡве, несторїанѡве и геретїковѣ иныши, котѡрыи не хочете Ха пре(д)вѣчнымъ бгомъ называти, маючи, яко камень, ср(д)це // затвердѣлое. Отожъ ап(с)толь Іѡанъ пре(д)вѣчное бзство Хво вамъ показуеть, мѡвачи: «Вьначаль бѣ слово, и слово бѣ у ба, и бгъ бѣ слово».

Теперь южъ латво мѡжемо зрозумѣти, для чо҃ ап(с)лъ Іоанъ возлѣгъ на перси Хви. Для то҃, же єсть зѣгаромъ, пектораломъ, котѡрый на персахъ люде звѣкли носѣти. Єще до то҃ зѣгара ключа потреба, котѡрымъ бѣ смо е҃го моглѣ настрѡити, вѣдлугъ мѣсли нашои. Видѣль стѣй ап(с)лъ Іоанъ в(ѣ) ѡбавѣню звѣздѣ, котѡраа з(ѣ)пала з(ѣ) нба на землю и данъ бысть єй ключ(ѣ) студѣнца бѣз(д)ны, и ѡ(т)верзе студѣнецъ бѣз(д)ны, и взыйде дымъ ѡ(т) студѣнца якѡ ды(м) пѣци великѣй и ѡмерче слице и аеръ. Ѱ(т) дыма студѣнчагѡ и ѡ(т) то҃ дыма вышла саранча на землю, котѡраа саранча подобна была конемъ, на войнѣ уготованымъ, и мѣла корѡны золотѣи на головѣхъ своихъ. У той саранчѣ лице бѣло члвчѣе, волосы жѣнскѣи, зѣбы лвѣи, гѡлосъ бѣлъ крыль ихъ, якѡ гѡлосъ возѡвъ и коней многѣхъ, на войнѣ бѣгѣчихъ, хвостѣ подобны скорпѣиновѣ и жала в(ѣ) хвостахъ ихъ. И мѣли на(д) собою цра, аггла бѣз(д)ны, котѡрый назывѣется по-//еврѣйску Аввадѡнъ, по-грѣцку Аполлѡнъ, по-латинѣ Сѣтермѣнансъ, то єсть выкоренѣющѣй.

Апо(к)
б.

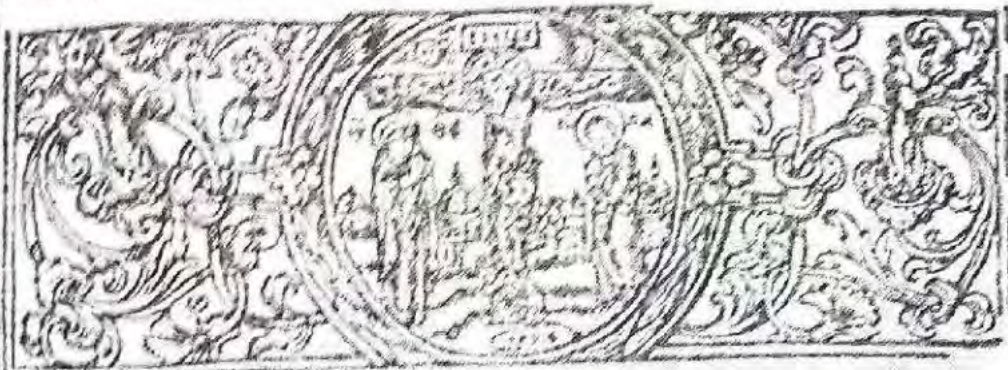
454

Тутъ нбомъ назывѣется црква стѣа православнокаѡлическаа, народъ хр(с)тѣан(ѣ)скѣй, ѡ(т) котѡро҃ нба, ѡ(т) цркви стѡи, з(ѣ)пала звѣзда. Преложѡный дхѡвный великѣй ѡ(т)ступилъ и собѣ иншѣю вѣру вымыслилъ геретицкѣю. Той звѣздѣ, ѡ(т)ступниковѣ томѣ, данѡ ключъ, то єсть данѡ власть студѣнца, бѣз(д)ны пекѣлнои, котѡрый студѣнецъ гды ѡдомкнулъ, вышолъ дымъ ѡ(т) студѣнца пекѣлно҃, выйшла наука герети(ц)каа, заразливаа и затмѣла слице правды, Ха, забавѣтѣла наше҃. З(ѣ) то҃ дыму выйшла саранча. З(ѣ) науки заразливои геретицкои повстѣли многѣи геретикѣ, котѡрыи саранчѣю са назывѣють, же якъ саранча ѡбжирливаа єсть, пожираетъ збѡжа, травѣ, квѣты и листа на дѣревѣ, такъ геретикѣ в(ѣ) ѡбжирствѣ са кохѣють, чрѣву своѣму, якъ бѣгу, слѣжаты, потравы и напои емѣ розмайтын ѡфѣрѣють. До то҃ шарпаютъ и пожираютъ працу чужѣю, пожираютъ добра и маѣтности людскѣи. Тыи геретикѣ подобны сѣтъ конемъ уготованымъ на войнѣ, же маѣють в(ѣ) собѣ гѡрдѡсть конскѣю, хѡда(т) з(ѣ) гѡрдѡстю на кштѣлт(ѣ) // коней, уготованныхъ на войнѣ, и на головѣхъ(ѣ) своихъ маѣють корѡны золотѣи, маѣють дочѣсную славу прѡжнѣю, свѣтскѣю, в(ѣ) котѡрой са кохѣють, и якъ золотѡю корѡною, са ѡною славою здѡбать. И маѣють лице члчѣе, же члчуѣю любѡвь и ѡбѣчай з(ѣ)вѣрху показѣють(ѣ). Маѣють волосы жѣнскѣи, же в(ѣ) телѣсномъ грѣхѣ жѣнскомъ нечѣѣстомъ са кохѣють. Маѣють зѣбы лвѣи, то єсть моцъ и срѡгѡсть лвѡю; крыла ихъ значѣть вѡйска розмайтын, котѡрыи на коняхъ и на возахъ воѣють хр(с)тѣанъ православныхъ. Маѣють хвостѣ скорпѣиновѣ и жала в(ѣ) хвостахъ своихъ, то єсть гнѣвъ ядовѣтый скорпѣиновъ и слова смор(ѣ)тонѡсныи, якѡ жала, котѡрыми людемъ вѣрнымъ шкѡдаты. Тыи геретикѡве, якѡ саранча, маѣють на(д) собою царѣ, ангѣла бѣз(д)ны пекѣлнои, люципера пррклатѡгѡ, котѡрого вѡлю чѣнаты. В тыхъ словахъ найдѣется до наше҃ зѣгара ключъ, власть бѣзскаа, бо всемогѣчѣй бѣгъ властю своѣю бѣзскою, якѡ ключѣмъ, той зѣгаръ стѡгѡ ап(с)тола Іоанна керѣуетъ и настрѡѣетъ, вѣдлугъ вѡль своѣи. Стѣй ап(с)ле Іоанне, поневажъ єстєсь зѣгаръ, властѣю бѣзскою, нѣбы ключѣмъ,

454 зв.

Стрѣти Жвы.

ХС до Іерузалѣ, такъ прїидѣтъ и до Іуданшгш,
и къвѣтъ въ нѣмъ на вѣки жити, ѿмѣнь.

К А З А Н Ь Е

На Стрѣти Жвы.

Видѣхомъ егѡ и не имѣаше видѣнїа ни
докрѡгѣ, но видѣнїе егѡ бездѣльно оумѣ-
ленно на члвчѣ стѣнѣхъ члвчкѣхъ, члвкѣхъ въ іахвѣ
сѣи, и оумѣла терпѣти мѣкѣ. Іаіа, нѣ.

Скаржалемъ иуданшгш бгѣ на жидѡвѣхъ
моукѣхъ: Двое зло сотвориша людѣ мои,
мнѣ ѡстѣвиша и стѡтннѣ воды живы, и неко-
паша сѣбѣ кладѣнца разорѣнна, иже содржати не возмо-
гутъ воды. Длѣ того то бгѣ оукаржалемъ на
жидѡвѣхъ, ко оиѣ ѡстѣвиши бгѣ жрѡдло воды
живѡи, то оутѣ, жрѡдло живѡтѣ вѣчногѡ, а
оудалиша до колѣаншгш, которѣиша называ-
нѣхъ стѣднѣми зѡпковѣнѣми, и воды жи-
вѡи, то оутѣ живѡтѣ вѣчногѡ не мѣнтѣ, и

Іерѣ. १.

Чѣ

не мо-

рѣ.

настро́еный, вы́бѣй же в(ъ) нѣ́тъ годи́ны и квадрансы, предъ//маестáтомъ 455
бж́имъ, то́ есть, ко́ждою годи́ны и ко́ждою квадрансу млітв́ами сво́ими
благáй маестáтъ бзсќей, жебы́ умилосерд́илъса бгъ на(д) нáми, перебáчилъ
намъ грѣх́и иши и дáль на(м) цр(с)тво нб(с)нос. Амíнь.

КАЗАНЬЕ ВТОРОЕ НА СТО́ГѠ ІѠА́ННА БГО́СЛОВА

Прем(д)рость ѡ́на исповѣ́дътъ лю́дѣ
и похв́алу ѡ́на исповѣ́сть цркви. Ісусъ Си-
ра(х). мд.

Належáло бы намъ сто́го ІѠа́нна Бгосл́ова хвалі́ти з(ъ) бгосл́овіи, по-
невáжъ о́нъ бз(с)ќи слóва ѡ́ пре(д)вѣ́чно(м) бз(с)твѣ́ Хвомъ писáлъ: «Въна-
чáлъ бѣ́ слово, и слово бѣ́ у бга, и бгъ бѣ́ слово». Еднáкъ мóжемо егѠ з(ъ) фі-
лосѠф́и хвалі́ти, бо філосѠф́а знáчитса любѠвь мұ́дрости. ФілосѠфъ
знáчи(т)са любáчій мұ́дрость. И ст́ый ап(с)тль ІѠáнь мáеть в(ъ) собѣ́ філосѠ-
ф́ю, любѠвь м(д)рости, и ё́сть філосѠфъ, любáчій мұ́дрость, бо любі́ль 455 зв.
о́нъ м(д)рость бзску́ю, Ха, збаві́теля нáшего, ѡ́ котóрой м(д)рости Соло-
монъ мѠвѣ́тъ: «Прем(д)рость въ исхѠдищ́ихъ поёт́са, въ путѣ́хъ же дерзно-
вѣ́нїе в(ъ)вѠдитъ, на версѣ́хъ же ст́бнь забрáльныхъ проповѣ́дуёт́са, въ врат́-
тѣ́хъ же с́илныхъ присѣ́дѣтъ и въ врат́хъ гра́да дерзáющи глет́». Прит. ѡ

Тую́ пре(д)вѣ́чную м(д)рость бж́ю любі́ль ап(с)толь ІѠáнь, Ха, зба-
в́ителя нáшего, бо заховáлъ приказáнье егѠ, вѣ́даючи, же Хс мѠвѣ́лъ: «Аще
люб́ите ма, зáповѣ́ди моá соблю́дѣ́те».

Зачѣ́мъ сто́го ап(с)тола ІѠа́нна, якѠ філ́осѠфа, любáчогѠ м(д)рость,
б́уду я́ дна ны́нѣшнего з(ъ) філ́осѠф́и хвалі́ти, нехáй тáа мѠва б́удет(ъ)
на ч(с)ть и похв́алу сто́му ап(с)толу ІѠáнну, лáскамъ вáшимъ на пѠлзу
дше́вную.

Знайду́ются у філосѠфовъ д́есáтъ предикам́ента, в(ъ) котѠрыхъ предика-
кам́ен(ъ)тахъ вшелáќи са рѣ́чы замыка́ютъ и до н́ихъ са стага́ютъ и налѣ-
жатъ. В(ъ) ѓихъ предикам́ентахъ всѣ́хъ мáеть похв́алу ст́ый ІѠáнь ап(с)-
толь дла сво́ихъ добродѣ́телей.

Пѣ́ршое предикам́ентумъ ё́сть субстáнціа, истность, котóраа самá през(ъ)
себѣ́ зостáет(ъ) и мáеть сво́ю б́ытность. Мóжемо ап(с)тола ІѠа́нна ѡ́(т) ист-
ности хвалі́ти, бо о́нъ сво́ю истность н́чы́мъ назывáлъ пре(д) бгѠмъ и // мѠ-
вѣ́лъ: «Состáвъ мой якѠ ничтѠ же пре(д) тобѠю». Гды Аві́мелэхъ тагну́ль 456
з(ъ) вѠйскама до мѣ́ста, Сикимъ назв́аного, добывáти егѠ, на то́й часъ Гаáль,
сынъ Авѣ́довъ, обáчивши вѠйска т́и, за бра́мою Сикимскою стоа́чї, мѠ-
вѣ́лъ, до Зеу́ла: «Се нáрѠль лю́дїй исхѠдитъ съ вѣ́рх(ъ) гѠрскихъ». ѡ́(т)ка-
зáлъ ему́ Зеу́ль, же то т́бнь ё́сть, ѡ́(т) дубрѠвы и ѡ́(т) гѠрь походáчаа: «Св́нь
дубрáвы ты в́иднши якѠ мұ́жа». Мұ́дре то Зеу́ль(ъ) учы́нїлъ, же назв́алъ

С. ІѠáнн.
Дамáс-
ки(н)
в(ъ)
Логицѣ́
своѣ́й,
гла(в)
лв.

456
Суд. ѡ

тѣню во́йска Авемелѣхови, бо и стѣй ап(с)ль Іо́анъ, м(д)рость бзскую ма-
ючи, тѣню себѣ само́го, тѣню истность свою называ́ль, мо́вачи слова́ Даво-
вы: «Яко́ сѣнь егда́ уклони́тсѧ ѡ(т)ахъ са».

Друго́е предикаментумъ е́сть квантитасъ, коли́кость, гды пыта́емо, ко-
ли́кій е́сть члкъ ѡн(ъ), чы малый, чы вели́кій. Мо́жемо ап(с)ла Іо́анна хва-
ли́ти ѡ(т) коли́кости, бо о́нъ малымъ себѣ чыни́ль, былъ покóрный, мало ѡ
себѣ розумѣль, пи́шучи еу(г)ліе, имени сво́его не спомина́еть, але закры-
Іо́ан(ъ) .гі. ва́ючи има́ свое́, мо́вит(ъ) ѡ себѣ само́мъ: «Бѣ же еди́нь ѡ(т) учникъ его́ воз-
Іо́ан(н) .ка. лежа́ на лóнѣ Ісовѣ, его́ же любáше Іс». На и́ншомъ мѣстцу мо́витъ ѡ себѣ:
«Обра́щъ же са́ Петръ ви́дѣ учника, его́ же любáше Іс, въ слѣдѣ идуща́.
456 зв. На и́ншомъ мѣстцу мо́витъ в(ъ) еу(г)ліи // ѡ себѣ: «Се е́сть учникъ свѣдѣтел-
ству́ай ѡ сих(ъ), и́же и написа́ сіа и вѣмъ яко́ истин(ъ)но е́сть свѣдѣтельство
его́». Чему́ жъ то, стѣй ап(с)толе Іо́анне, има́ тво́е закрыва́ешь, не споми-
на́ешь его́ въ еу(г)ліи сво́емъ? Чы́нишь то, ухóдачи дочáснои сла́вы свѣт-
скои, котóраа люде́й пы́шными, мно́го ѡ собѣ розумѣючими чы́нить. Дла
того́ ты, ап(с)ле стѣй Іо́анне, про́жної сла́вы зѣмнои хро́ниш(ъ)са, жебы́
сь ухроні́лсѧ го́рдости, а захова́ль покóру, малымъ себѣ чы́нишь, не вели́-
ким(ъ), вѣдаючи, же Хр(с)тсъ мо́вилъ: «Всакъ возноса́йсѧ сми́рїтсѧ, сми-
ра́ай же са́ вознесѣтсѧ».

Трѣте́е предикаментумъ е́сть квалѣтасъ, яко́вость, гды пыта́емо, яко́вый
кто е́ст(ъ), чы пѣнкный, чы шпѣтный, чы чы́стый, чы нечы́стый. Мо́жемо ап-
(с)тла Іо́анна ѡ(т) яко́вости хвали́ти, бо о́нъ е́сть чы́стый на дши и на тѣлѣ,
захова́ль ч(с)тость двѣческую до конца́ житїа сво́его. И дла то́еи чы́стости
девической ап(с)тла Іо́анна любі́ль Хс и, на кр(с)ть умира́ючи, поручі́ль
Іо́ан(н) .сі. ему́ в(ъ) ѡпѣку преч(с)тую дву, мтку сво́ю, мо́вачи до ней: «Жѣно, се снѣ
твой». Потóмъ же глагола́ учнику: «Се мти тво́а». И ѡ(т) того́ чáса поа́тъ ю
учникъ въсво́аси.

457 Ви́дѣль стѣй ап(с)ль Іо́анъ бара́нка, на горѣ Си́онской сто́а́чого, // з(ъ)
котóрымъ было́ люде́й сто́ чтыридесáтъ и чты́ри ты́сащи, и гдѣ бара́нокъ по-
шóль, и ѡнѣ за нѣмъ ході́ли. Горóю Си́онскою нбо́ называ́етсѧ, бара́нокъ
е́сть Хс, сто́ чтыридесáтъ и чты́ри ты́сащи люде́й значáтъ двствѣнниковъ
чы́стыхъ, котóрыи живу́тъ в(ъ) нбѣ з(ъ) Хмъ и за нѣмъ хóдять. Так(ъ) в(ъ)
Апокали́фи написа́но: «Сїи сýтъ и́же съ жена́ми не ѡскверни́шасѧ, занѣ
двствѣнници сýтъ, сїи послѣдую́тъ агнцу, а може́ аще по́йдетъ». Зачѣм(ъ)
вѣрїти ма́емо, же и ап(с)толь Іо́анъ чы́стый двствѣнникъ з(ъ) ты́ми жъ
чы́стыми двствѣнниками знайдѣтсѧ на горѣ Си́онской, на нбѣ, и хóдит(ъ)
за бара́нкомъ, за Хмъ, где-кóлвекъ той бара́нокъ са́ повернетъ.

Четвѣртое предикамен(ъ)тумъ е́сть релáціѡ, взгля́дъ, албо́ ѡдноше́нѣе,
котóрый взгля́дъ кто до когò ма́ет(ъ), такій в(ъ)згля́дъ ма́етъ ѡ(т)цѣ́ до сна,
снѣ до ѡ(т)ца́, панѣ до слуги́, слуга́ до пана́, учтль до учника́, учникъ до

учѣла, створитель до створѣна, створѣн(ь)е до створителя. Можемо ап(с)то-
 ла Іоанна ѿ(т) взгляду хвалити, бо онъ мѣлъ взглядъ до Ха, збавителя
 нашего, яко учникъ до учѣла, яко слуга до пана, яко створѣн(ь)е до ство-
 рителя. Не ѿ(т)ступилъ ѿ(т) Ха по(д) часъ мѹки и смрти егѡ, // гды всѣ ап(с)-
 толове ѿ(т) Ха ѿ(т)бѣгли, ведлугъ еѵ(г)лїсты Матѡѣа мовачого: «Тогда
 учниши вси, ѡставлше егѡ, бѣжаше». Ап(с)лъ засѣ Іоанъ з(ь) ап(с)ломъ Пет-
 ромъ ишѡлъ за Хмъ пойманымъ и звѣзанымъ до двора архїерѣѡва, которо-
 му архїерѣѡвъ стый ап(с)толь Іоанъ былъ знаѡмый, бо мѡвить: «По Ісѣ же
 идаше Сїмонъ Петръ и другїй ученикъ. Ученикъ же той бѣ знаѣмъ архїе-
 рѣѡвъ и вниде съ Ісомъ въ двѡръ архїерѣѡвъ».

457 зв.

Іоан(ь)
ни.

Не ѿ(т)ступилъ ап(с)лъ Іоанъ ѿ(т) Ха и на той ча(с), гды Хс на кр(с)тѣ
 былъ прибитый, онъ стоалъ ведле кр(с)та съ преч(с)тою двою, маткою Хвою,
 бо написано: «Ісѣ же видѣвъ мтръ и учника стоаща, егѡ же любаше». Мѣл(ь)
 ап(с)лъ Іоанъ в(ь)згла(д) и до кождогѡ члѡва, бо многихъ ратовалъ людѣй
 в(ь) утрапѣню ихъ. Дозналъ тогѡ еден(ь) младенецъ, разбойникъ въ Азіи,
 которогѡ ап(с)лъ Іоанъ взѣвши на себѣ грѣхї егѡ и ѡбѣцуючися каран(ь)е
 ѿ(т) бга за него принати и бгу ѿ(т)повѣдати, ѿ(т)вѣлъ егѡ ѿ(т) ѿ(т)чаанїа
 и навернулъ до покаанїа. Дозналъ тогѡ въ Азіи еденъ должник(ь) хр(с)тіа-
 нинъ, который ѿ(т) жїда бралъ трутїзну ядовитую и пїль, жебы для дол-
 говъ своихъ позбылъ фрасун(ь)ку тажкого, але емѹ трутїзна ядовитаа
 [же пережегналъ ѡную кр(с)томъ стымъ] ⁹⁵² нѣ//чѡго не шкѡдила. Тому

В(ь)
жи(т).
с. Іо-
анна
Бгослова.

458

должникѡви казалъ ап(с)лъ Іоанъ травы, кр(с)томъ стымъ пережегнавши,
 набрати, которую траву ѡбернулъ емѹ в(ь) злѡто и тымъ злѡтомъ увѡлнилъ
 егѡ ѿ(т) долговъ. ѡстатокъ злѡта на свою потребу казалъ емѹ зоставити.
 Пѡтое предикаментумъ естѣ акціѡ, чинѣнье, гды кто чїнитъ що доброе
 албо злое. Можемо ап(с)ла Іоанна ѿ(т) чинѣнья хвалити, бо онъ чинилъ
 добрыи учинки розмаїтыи. Ктѡ з(ь) лѣзнѣ Романы, Ефѣской невѣсты, вы-
 гнал(ь) злѡго духа, людѣй тамъ удавляючого? Іоан(ь) ап(с)лъ. Кто млтвою
 ѡбалилъ божницѹ Артемїды, фалшывѡи богинѣ поганской? Іоан(ь) ап(с)лъ.
 Кто воскресилъ з(ь) мѣртвыхъ Дѡмна и ѿ(т)ца егѡ Дїѡскорїда? Іоанъ
 ап(с)лъ. Кто въ Ефѣсѣ улѣчыл(ь) паралѣжемъ зараженѡго чловѣка, дванад-
 цать лѣтъ лежачогѡ? Іоанъ ап(с)лъ. Кто усушилъ рѹку Анфипатову и Про-
 клїанїну и зновѹ кающихся уздоровилъ? Іоанъ ап(с)лъ. Ктѡ слѣпомѹ
 снови Евхарїа, жерца Днѣва, ѡчи привернулъ? Іоанъ ап(с)лъ.

Там же
в(ь)
жи(т).
егѡ.

Не хочѹ припоминати мѣста Ефрѣсу, ѡминаю выспу Патмѡсѣ, ѡпускаю
 всю Азію, которую ап(с)лъ Іоанъ ѿ(т) балвохвал(ь)ства навернулъ наѹкою
 своєю до вѣры хр(с)тіанской.

458 зв.

Шѣстое предикаментумъ ест(ь) пѡс(ь)сїѡ, терпѣнїе, гды кто терпїтъ
 що на свѣтѣ. Можемо ап(с)ла Іоанна ѿ(т) терпѣнїа хвалити, бо онъ терпѣлъ
 на свѣтѣ за Ха великое утрапѣнье и преслѣдованье. Гды ап(с)лу Іоанну
 Домїціанъ, цесарь Рїмскїй, казалъ ядовитую трутїзну выпити, чи то не
 было терпѣнїе? Гды той же Домїціанъ казалъ въ котѣ(л) ѡлѣю наллѣти и

Там же,
в(ь)
жи(т).
егѡ.

ап(с)ла Іо́анна в(ъ) о́лбю ва́рїти, чи то не было́ терпѣніе? Гды ефеса́не ка́ме-
нїемъ на Іо́анна кїдали, чи то не было́ терпѣніе? Гды Кино́ф срóгїи черно-
кнїжник(ъ), зо всѣми полка́ми злѣхъ дѹховъ пришóвши до ап(с)ла Іо́ан-
на, в(ъ)збурилъ на нѣго́ всѣхъ людѣй на вѣспѣ Патмо́сь, котóрыи егò бїли
и за мёртвого покїнули, чи то не было́ терпѣніе? Еднáкъ ап(с)лу Іо́анну
трутїзна Домїці́анова нѣчóго не зашкóдила, и(з) о́лбю кипáчого вѣшóль
невредїмый, и ка́меньє на самѣхъ ефеса́новъ воро́чалоса и ѣхъ бїло, ко-
тóрымъ о́нї на нѣго́ кїдали, и Кино́ф чернокнїжник(ъ), за млтвою ап(с)ла
Іо́анна в(ъ)тону́ль в(ъ) мóрь, в(ъ) котóромъ чы́начи фалшївыи чўда пред(ъ)
на́родомъ и зводачи ѣхъ, добровóлне пону́рилса и гўфы злы(х) дѹховъ, за
159 росказáн(ъ)ем(ъ) ап(с)ла Іо́анна, мўсьли // преч(ъ) з(ъ) вѣспы Патмо́сь ус-
тупїти.

Сѣмое предикаментумъ ёсть квáндо, когдà, тó есть котрóго чáсу що са
дбáло. Мóжемо ап(с)ла Іо́анна хвалїти о(т) чáсу, бо о́нъ мѣшкаючи на
вѣспѣ Патмо́сь, былъ в(ъ) захви́цѣню в(ъ) днь недѣлный, що самъ призна-
вáеть, мóвачи: «Быхъ в(ъ) о́стровѣ, нарица́емо(м) Патмо́сь, за слóво бжїе и
Апо(к) в(ъ) свѣдїтелство Іс Хво, быхъ в(ъ) дсѣ в(ъ) днь недѣлный».

Чему́ жъ не ѣншого чáсу, áле в(ъ) н(д)лю былъ в(ъ) захви́цѣню и вѣ-
дбáл(ъ) велїкїи таёмници бз(с)кїи ап(с)ль Іо́ан(ъ)? Дла тогò, бо н(д)ля мó-
витса о(т) недбáнїа, же в(ъ) то́й днь не дбáемъ ѣншого нѣчóго, тѣлко
о́ бгу мѣслимо, емў млимоса и егò хвáлимо. В старóм(ъ) зáконѣ каза(л) бѣ
Бы(т) в(ъ) и́лтáном(ъ) ше(ст) днїй робїти, сѣмый днь шанóвати, нѣчóгò, не дбáти,
же бгъ пре(з) шесть днїй свѣтъ будовáль, а сѣмого дна о(т)почїнуль, ю́жъ
не дбáль бóлшь. И то́й днь назывáется суббóта, то ёсть о(т)почынок(ъ),
же в(ъ) то́й днь о(т)почывáли, нѣчóго не робїли и́лтáне, тѣлко о́гу са млі-
ли. А мѣ, хр(с)тїáне, нóвый и́ль, н(д)лю шанóемò, не дбáемò нѣчóго, тѣл-
ко о́гу са млімо и егò хвáлимо, же в(ъ) н(д)лю по суббóтѣ Хс встáль з мр(ъ)т-
выхъ, вѣдлугъ еу(г)лїсты Іо́анна мовáчого: «Въ едїну же о(т) суббóтѣ Ма-
рїа Магдалы́ни прїйде заутра еше сўщи тмѣ, на грóбъ и вїдѣ ка́мень взáть
459 зв. о(т) // грóба».

О́смое предикаментумъ ёсть ўбѣ, где, тó ест(ъ) на якóмъ мѣстцу що са
дбáло. Мóжемо ап(с)ла Іо́анна о(т) мѣстца хвалїти, бо ап(с)ль Іо́анъ ка-
зáль собѣ грóбъ вѣкопати и в(ъ) то́мъ грóбѣ живы́й положїлсьа и казáль
В(ъ) жи(т). ўнїкомъ своѣмъ землѣю себѣ до шы́и прикрїти, потѣмъ казáль хўстою ли-
с. Іо- цѣ своѣ покрїти и мóвилъ: «Ю́жъ нá свѣтъ сем(ъ) не бўдете менѣ вїдѣти».
áнна Бгослóва Потѣмъ в(ъ) рўцѣ бжїи о(т)далъ дха своѣго и покрїтый ёсть землѣю. По
кїлку днахъ ўчнїки Іо́анновы пришóвши о(т)копáли грóбъ егò, áле не
знайшли тѣла егò, зачѣмъ грóбное мѣстце чы́нит(ъ) похвáлу ап(с)лу Іо́ан-
ну, поневáжъ егò тѣла на мѣстци грóбномъ не зна́йдено, на котóромъ мѣст-
цу о́нъ живы́й положїлса и в(ъ) рўцѣ бжїи о(т)далъ дха своѣгò. Дла тогò
нѣкотóрыи хр(с)тїáне розумѣли, же ап(с)ль Іо́а(н) не умира́ль еше и до
Іо́а(н) и́нѣшнэгò дна, áле з(ъ) тѣломъ перенѣсеный ёст(ъ) на ѣншее мѣстце, же
ка. Хр(с)тсь до ап(с)ла Петра́ о Іо́аннѣ мóвилъ: «Аще хоцў да то́й пребывáет(ъ),

дѡндеже прїйдѹ что к(ъ) тебѣ, ты по миѣ градї. Изїйде же слово се въ брѣтїю, яко учникъ той не умреть».

Еднѣк(ъ) заховуѹчи науку учтлей црковныхъ, маемо вѣрити, же южъ умерь запевне ап(с)лъ Іоанъ, бо стїй Теофї//лактъ, слова тїи толкѹючи, 460 мовитъ, же Хс пред(ъ) збуреньем(ъ) Іерусалиму умертї Петрови назначилъ, Іоаннови zostавати и жити до збуренья Іерусалиму, а по збуренью умертї емѹ постановилъ. Августинъ, учитель заходнїй, мовитъ, же Хс Петрови ознаймилъ, иж(ъ) онъ мѣлъ перше умертї такою ж(ъ) смртю на кр(с)тѣ, яко и Хс умерь. Потїмъ прирѡжною смертю Іоанъ умертї мѣлъ. Ин(ъ)шыи учтлѣ црковныи моватъ, же Хрстсъ тымъ учникомъ по воскр(с)нїи своемъ показалса рѣбы ловачымъ на мѡри Тивернад(ъ)скомъ и казалъ Петровѣ итї за собѡю, Іоанновѣ казалъ при мѡрѣ в(ъ) ловитвѣ zostавати. Не ѡ смертї Іоанновой Хс тїи слова мовилъ, самъ тое еу(г)лїстъ Іоанъ признавет(ъ), мовачи: «И наречѣ емѹ Іс яко не умрѣт(ъ). Но аще хоцѹ томѹ пребывати, дѡндеже прїйдѹ что к(ъ) тебѣ, ты по миѣ градї».

Девѣтое предикаментумъ естъ сїтусъ, положенье, албо распоражѣн(ъ)е чѣстей тѣла якогѡ такъ, же инаша часть не горѣ, инаша на долѣ, инаша на ровнинѣ бѹдетъ са знайдовати. Гды кто албо лежить, албо сидитъ, албо стоитъ, той маеть распораженье чѣстей тѣла своегѡ. Мѡжемо ап(с)ла Іоанна ѡ(т) положѣна хвалїти, // бо члѡнки, чѣсти тѣла егѡ, рѡзное положен(ъ)е 460 зв. мѣли, гды ап(с)лъ Іоанъ в(ъ) ѡбавенью своемъ обѣчивши Ха, пѣлъ на землѣ яко мѣртвѣ предъ ногѣми Хвыми, на той часъ члѡнки тѣла егѡ всѣ на ровнинѣ положенье мѣли. Гды преклонївши колѣна свой ап(с)лъ Іоанъ бѡгу млілса, на той часъ тѣла егѡ чѣсти инаше положенье вышное мѣли. Гды 460 зв. стоячї ап(с)лъ Іоанъ и гладачї на нѡ учникови своему Прѡхорови диктовалъ еу(г)лїе пишучому: «Вначалѣ бѣ слово», — на той часъ чѣсти тѣла егѡ инаше положен(ъ)е, ещѣ вышное, мѣли. И мы, православныи хр(с)тїане, члѡнковѣ и чѣстїи тѣла инаше мѡжемо рѡзное положен(ъ)е млачїса бѡгу мѣти, мѡжемо бѡгу млітїса, падаючи лицем(ъ) на землю, б(ъ)ючї поклѡны, бо 460 зв. Авраамовѣ, патрїарсѣ старозаконному, гды бѡгъ показалса, онъ поклѡнъ ударивъ лицемъ до землѣ пред(ъ) бѡгомъ. Падѣ Авраамъ на лице свое. На инашом(ъ) мѣстцѹ написано: «Поклонїса до землѣ».

Мѡжемо бѡгу млітїса, преклонївши колѣна свой, бо стїй Стефанъ первомчникъ, преклонївши колѣна, млілса бѡгу за своихъ мордѣрцов(ъ), мовачи: «Гди, не постави имъ грѣха сего». И ап(с)лъ Петръ, пѣв(ъ)ши на колѣна, млілса бѡгу въ Іѡппїи, гды // хотѣлъ Тавїду з(ъ) мртвыхъ воскресїти. И ап(с)лъ Пѣвел(ъ), преклонївши колѣна свои, молилса, ѡ(т)ходачї з(ъ) 461 Ефѣсу до Іер(с)ліму. И сам(ъ) Хс гды мѣлъ итї на мѹки добровѡльныи и на смртъ кр(с)тнѹю за грѣхї наші, млілса в(ъ) ѡгородку, пѣвши на колѣна 461

Лукѣ. свой и мѡвачи: «Ѡ(т)че, аще волиши мѡмо нести чѡшу сѡю Ѡ(т) менѣ, обаче
кв. не моѡ вола, но твоѡ да бѡдет(ъ)».

Ѳа(л) Мѡжемо бгу млѡтиса и стоачѡ, бо мѡвить пр(о)ркѡ Давѡдѡ: «Се ннѡ
.рлг. бл(с)вите г(с)да вси рабѡ г(с)дни, стоѡщей въ храмѡ г(с)ни въ двѡрѡхѡ дѡ-
му бга нѡшего».

Десѡтое ѡстѡтнее предикаментумѡ ѣст(ъ) гѡбѡтусь, одѣжда, якѡю кто
одѣжду мѡетъ. Иншѡю одѣжду мѡютъ свѣцкѡи люде, иншѡю дѡвнны. Сше-
ническаѡ одѣжда ѣсть рѡзы, тѡи значѡтъ шѡту червѡную, в(ъ) котѡрую Ха
на поругѡнѡе убрѡно. Стѡхарѡ значѡтъ шѡту бѣлую, в(ъ) котѡрую Ха на
шидерство ѡдѡно. Епитрѡхиль значѡтъ ланцух(ъ) желѣзныѡ, котѡрымѡ
Хви на шѡю клѡли. Нарѡквицѡ значѡтъ пѡворозѡ, котѡрымѡ Хви рѡки
звѡзѡли. Зѡконнико(в) одѣж(д)а ѣсть мѡнтѡ, тѡа значѡтъ панци(р). Кло-
бѡкъ значѡтъ шишѡкъ, парамѡнѡ значѡтъ тѡрчу, пѡсѡ ремѣнный значѡтъ
пѡс(ъ) рицерскѡй, котѡрымѡ валѣчныхъ рицѡрѡвъ пасѡютъ. Вѡрвѡца зна-
461 зв. чѡтъ прѡцу Давѡдову, // з(ъ) котѡрой Двѡ забѡилъ кѡменемъ голѡда, бо
зѡконники вѡрвѡцу перебирѡючи и млтву Ёсову мѡвачи, з(ъ) вѡрвѡци, якѡ
з(ъ) прѡщи, ѡменем(ъ) Ёс Хвѡмѡ якѡ кѡменемъ голѡда пекѣлногѡ забѡи-
ютъ, поневѡжѡ мѡвить ѡ Хр(с)тѡ ап(с)тлѡ Пѡвелѡ: «Кѡмень же бѡ, Хс.
Кр(с)тѡ значѡтъ ѡрѡжѡе, котѡрымѡ зѡконники непрѡтелеѡ дѡшныхъ порѡ-
жѡютъ и мѡютъ мѡвити словѡ Давѡдовы, ѡ кр(с)тѡ написѡны: «Орѡжѡемѡ
блговолѣнѡ вѡнчѡлъ есѡ на(с)».

Мѡжемо ап(с)ла Ёѡнна Ѡ(т) одѣжды хвалѡти, бо ѡнѡ захѡвѡючи добрѡ-
вольное убѡзство дла Ха, ходѡл(ъ) в(ъ) пѡдлой одѣждѡ и не хотѣл(ъ) мнѡ-
гих(ъ) и коштовныхъ ша(т) мѣти, слѡхаючи приказѡна Хвѡго: «Не стажиѡте
Ма(ѡ) злѡта ни срѣбра, ни мѣди при пѡсѡх(ъ) вѡшихъ, ни пѡры на пѡти, ни двѡю
.i. рѡзу, ни сапѡгѡ».

Юже смо ап(с)ла Ёѡнна якѡ филѡсофа, любѡчѡго м(д)рост(ъ), хвалѡли
з(ъ) филѡсофѡи през(ъ) десѡтъ предикамента филѡсофскѡи. Ещѣ конѣцѡ
мѡвѡ моѡй чѡначи, похвалѣмо егѡ з(ъ) бгѡсловѡи, якѡ велѡкогѡ бгѡслѡва,
котѡрому самѡ Хр(с)тѡ ѡбѡвилъ нб(с)ныѡ таѣмници бз(с)кѡи, ѡбѡвилъ
Апо(к) наибѡлшѡю шаслѡвость нб(с)ную, видѣнѡе лицѡ бз(с)кого и рѡзными тѡе
.в. видѣнѡе ѡменами назвѡлъ, мѡвачи: «Пѡбѡждаѡщему дамѡ ѡсти Ѡ(т) дрѡва
462 живѡтнаго, ѣже ест(ъ) // посрѣдѡ рѡдѡ бжѡа. Дѡлѡй мѡвить: «Пѡбѡждаѡ
ѡимѡтъ вредѡтиса Ѡ(т) смѣрти вѡторыѡ». Дѡлѡй мѡвит(ъ): «Пѡбѡждаѡщему
дамѡ ѡсти Ѡ(т) мѡнны сокровѣнныѡ и дамѡ емѡ кѡмень бѣлѡ и на кѡмени
имѡ нѡво написѡно, егѡ же никѡто же вѣст(ъ), тѡкмо прѡемлѡй». Дѡлѡй мѡ-
ви(т): «Пѡбѡждаѡщему и соблѡдаѡщему дѡла моѡ до концѡ, дамѡ емѡ влѡсть
на язѡцѡхѡ и упасѣтъ ѡ жезлѡмѡ желѣзнымѡ и якѡ сосѡды скудѣлничѡ со-
крушѡтсѡ. И дам(ъ) емѡ звѡздѡ ѡтренѡю». Дѡлѡй мѡвить: «Пѡбѡждаѡтъ тѡѡ
ѡблечѣтсѡ въ рѡзы бѣлыѡ и не имѡмѡ Ѡ(т)нѡти ѡмени егѡ Ѡ(т) кнѡгѡ живѡт-
ныхъ». Дѡлѡй мѡвит(ъ): «Пѡбѡждаѡщѡгѡ сотворѡ столпѡ цркви бга моѡгѡ».

Далѣй мѡви(т): «Побѣждающему дамъ сѣти съ мною на пр(с)тѡлѣ моёмъ, яко же и азъ побѣдихъ и сѣдохъ съ ѡ(т)цемъ моимъ на пр(с)тѡлѣ егѡ».

Тую бгослѡвїю маетъ стѣй Іѡанъ(ъ) Бгослѡвъ, маетъ в(ъ) нбѣ наибѡлшую щаслїво(ст), виденїе лица бжого, которое съ тѣми именами rozmaйтѣми называе(т)ся. Южъ стѣй Іѡанъ в(ъ) рай нб(с)номъ заживае(т) дрѣва живѡтнѡго и вѡлнѣи е(с)тъ ѡ(т) смѣрти вѡрой, дшевнои, гдѣ видѣть лице бжое. Южъ насыщае(т)ся ма(н)ною сокровѣнною и маетъ камень бѣлый, на которомъ има(т) нѡвое написанѡ, гдѣ видѣть лице бжое. Южъ маетъ вла(с)ть на(д) народами и мѡжетъ ихъ жезломъ желѣзнымъ, то е(с)тъ мѡно бз(с)кою, собѣ дан(ъ)ною. якъ нача(т)а глинанѡе, сокрушити. И мает(ъ) звѣзду ўтренюю, гдѣ маетъ бга все // держїтѣла и видѣть лице егѡ. Южъ стѣй Іѡанъ Бгослѡвъ ѡдѣанъ е(с)тъ в(ъ) шаты бѣлыи славы нб(с)нои вѣчнои, и написанѡ има егѡ в(ъ) кнїгахъ живѡтнѣхъ, то е(с)тъ в(ъ) преїзренїю бжомъ, гдѣ ѡнъ видѣть лице бжое. Южъ стѣй ап(с)лъ Іѡанъ учїненъ е(с)тъ мѡцнымъ(ъ) столпомъ цркви бжеи и южъ усѣлъ на пр(с)тѣ нб(с)номъ(ъ) гдѣ видѣ(т) лице бжое. Здаръ то, мнѡгомл(с)твѣи бже въ тр(о)ци едїнѣи, абѣ смо все вѣрнѣи люде твой за млтвами стго Іѡанна Бгослѡва, слугѣ твоѣго, могли наибѡлшую щаслївость мѣти, лице твоѣ ѡглядати в(ъ) нбѣ, живучї з(ъ) тобою въ вѣки вѣкомъ.

462 зв.

КАЗАНЬЕ ВТОРОЕ НА ПРП(Д)Б. ѡ(Т)ЦА НШГО ОНУФРІА ВЕЛИ(К).

ѡ тебѣ пѣнїе моѣ вїну, яко чѣдо быхъ мнѡгимъ, и ты помощникъ мой крѣпокъ. Ψа(л)
.б.

Е(с)тъ пытанье межѣи учїтелями цркѡвными: що дши стѣхъ в(ъ) нбѣ чїнати, якую работѣу маю(т) и въ ѡстатнїи днѣ гдѣ люде стѣи з(ъ) мѣртвѣхъ встанутъ и до нба з(ъ) дшею и з(ъ) тѣломъ пойдутъ жїти навѣки, що бѣдутъ онї в(ъ) нбѣ чїнїти, якую работѣу бѣдутъ(ъ) мѣти? Маемо вѣдати и на тоѣ ѡ(т)казати, же люде стѣи в(ъ) нбѣ завше хвалатъ(ъ) бга и бѣдутъ хвалїти навѣки, спѣваючи пѣснь весѣлую, трїумфалную, бо стѣй Іѡанъ Бгослѡвъ видѣл(ъ) нбо ѡтворѣное и чѣвъ гѡлосъ, которѣи ѡ(т) пр(с)тѡла бжого вышолъ, мѡвачи: «Пѡйте бгу нашему, вси рабѣ егѡ и боащѣи егѡ и малѣи и величїи». Далѣй мѡвїть стѣй Іѡанъ Бгослѡвъ: «И слышахъ якѡ гласъ народа мнѡга и якѡ гласъ водъ мнѡгъ и якѡ // гласъ грѡмовъ крѣпкихъ глѡущїхъ аллїлѣїа, то е(с)тъ хвала бгу, якѡ воцрїса г(с)дь бгъ вседержїтель, радуемъ(ъ)са и веселїмъ(ъ)са и дадѣмъ славу ему, якѡ прїиде бракъ агнчїи, бо прїшлѡ весѣл(ъ)е баранково, то е(с)тъ Хво, и женѡ егѡ [црковъ стѡа,

Апо(к)
.ѡї.

471 зв.

на́родъ хр(с)ті́анскій⁹⁵³ угото́вала е́сть себѣ, и да́но ей ѡблещи́са въ вѣссон(ъ)
чи́сть и свѣте́ль. Вѣссонъ бо ѡправда́ніе стѣхъ е́сть».

Буду́ть стѣй, в(ъ) нѣбѣ́ мешкаючы, межѣ́ агглами спѣва́ти пѣснь агг-
скую, ко́торую аггли по(д) часѣ́ рж(с)твѣ́ Хва спѣва́ли: «Сла́ва въ вы́шнихъ
бгу и на землѣ́ миръ, въ члвцехъ́ блговолѣ́ніе». Буду́ть стѣи, в(ъ) нѣбѣ́ меш-
каючи межѣ́ серафі́мами, спѣва́ти пѣснь серафі́мскую, ко́торую чу́ль пр(о)ркъ́
Ісаіа, Ісаіа, гды́ видѣ́ль ба, на маестѣ́тъ вы́сокомъ съда́чого, и серафі́мовъ ѡколо́
негò сто́ачихъ и спѣва́ющихъ: «Стѣ́, стѣ́, стѣ́ г(с)дь Саваѡѡ, испо́лнь вса зем-
ла́ сла́вы егò».

Преп(д)бнагѡ ѡ(т)ца́ на́шегѡ Оно́фрїа́ дшу по смрти́ егѡ́ несли́ аггли
до нба́ з(ъ) музѣ́кою, з(ъ) спѣва́н(ъ)ем(ъ), ко́торую музѣ́ку, на повѣ́т. ю
брма́чу, чу́ль стѣй Пафну́тїй, ко́торый погрѣ́ба(л) егò, зачы́(м) и преп(д)-
бный ѡ(т)ць ншѣ́ Оно́фрїй в(ъ) нѣбѣ́ зостаючы́ и хва́лачи ба, спѣва́ет(ъ) пѣснь
весѣ́лую, тріумфа́льную, спѣва́ет пѣснь аггльскую, спѣва́ет пѣснь сера-
фі́мскую и бу́дет навѣ́ки стѣй Оно́фрїй тѣи пѣснѣ́, в(ъ) нѣбѣ́ жи//вучи́, спѣ-
ва́ти и мо́жет до бга́ мо́вити слова́ Двдовы́: «ѡ тебѣ́ пѣ́ніе моѣ́ вы́ну, яко́
чу́до быхъ мно́гим(ъ) и ты́ помо́щникъ мой крѣ́покъ». Покажу́ те́ды в(ъ)
нѣшней мо́вь моѣ́й, яки́мъ е́сть чу́домъ преп(д)бный ѡ(т)ць на́шъ Оно́фрїй,
бо сѣ́мъ чу́довъ бы́ло на́ свѣ́тъ. Неха́й та́а мо́ва мо́а бу́дет на ч(с)ть́ и по-
хва́лу сто́му Оно́фрїю, ла́скамъ ва́шимъ на по́лзу и утѣ́ху дхѡ́вную.

Першо́е чу́до бы́ло на́ свѣ́тъ му́ры Ваву́лѡнскїи, ко́торыи з(ъ)бу́довала́
Семѣ́рамисъ, кро́леваа Ассї́рійскаа. И стѣй Оно́фрїй е́сть му́ромъ Ваву-
лѡ́нским(ъ), бо слуга́ Нава́нѡвъ пре(д) Абѣ́гїею, жоно́ю егѡ́, назва́ль жо́л-
нѣрѡвъ́ Двдовы́х му́рами: «Су́щымъ намъ гу́ яко́ стѣ́ны бы́ша ѡна во но́-
щи и во́ дни по всѣ́ дни су́щымъ с нїми́», — же Двдовы́ жо́лнѣ́ре яко́ му́ры
слугѣ́ Нава́нѡвых(ъ) ѡ(т) вше́лакого небезпечѣ́н(ъ)ства засту́пали и бо-
ронї́ли. И стѣй Оно́фрїй е́сть таки́мъ му́ром(ъ), ко́торый насѣ́ ѡ(т) вше́лако-
го небезпечѣ́нства, ѡ(т) всѣ́хъ непрї́ателѣ́й видѡ́мых и невидѡ́мых засту́па́ет и
боронї́ть. Предста́тельствомъ и млтва́ми своѣ́ми бо живу́чи е́ще в(ъ) тѣ́лѣ́ стѣй
Оно́фрїй та́кую ла́ску и та́кій привѣ́лей собѣ́ у бга́ упросї́ль и блже́нному

472 зв. Пафно́тїю то́е // повѣ́далъ, же ко́торый члвкѣ́ на па́матьку стго́ Оно́фрїа́ про-
фо́ру а́лбо ѡ́ншую ѡ́фѣ́ру бгу́ принесѣ́тъ, а́лбо кто, припо́минаючи стго́ Оно́ф-
рїа́, да́сть ялму́жну убо́гому, накѡ́рмить и напо́ит егѡ́, а́лбо кто́ въ па́мать
сто́го Оно́фрїа́ принесѣ́тъ ла́данъ, кади́ло блгоуха́нїа гдѣ́ви, а́лбо е́сли кто́
убо́гїй, нѣ́чо́го не ма́ючи бгу́ прине́сти и нї́щему да́ти, е́сли та́кій три́ ра́зы
«ѡ(т)че́ ншѣ́, ѡ́же е́си на́ нбсе́хъ» на че́сть бгу́, в(ъ) тр(о)ци́ е́ди́ному, про́мо-
вить, лю́блачи́ сто́го Оно́фрїа́, та́кій члвкѣ́ ко́ждый за млтва́ми сто́го Оно́ф-
рїа́ во́лный и безпечѣ́ный бу́дет ѡ(т) вше́лакихъ покѣ́сь на́бздѡвъ́ и штур-
мо́въ дѣ́ха нечы́стагѡ, непрї́атела́ ду́шногѡ, и та́кій члвкѣ́, скончї́вши до-

часное житіе, будетъ въ цр(с)твїи нб(с)ном(ъ) навѣки жити. Зачимъ стый Онофрїй естъ муромъ Вавлонскимъ, поневажъ на свѣтъ насъ, якъ в(ъ) Вавлонѣ мешкающихъ, заступаетъ и боронитъ о(т) злыхъ(ъ) дѹховъ, непрїателей дѹшныхъ.

Другое чудо было на свѣтъ пѣрамуды Егѹпетскїи, которїи были з(ъ) камена учынены, надоль широкїи, а в(ъ)горѹ узкїи, спѣчастыи. И стый Онофрїй естъ пѣрамусъ Егѹпетская, бѹ онъ мѣлъ в(ъ) пѣматї своѣй грѣхї и хронїл(ъ) // са ихъ, которїи сѹтъ широкую дороґою, людѣй надоль, до 473 пѣкла провадачою. Такъ мовиль Хс: «Широкъ пѹтъ вѣводѣи в(ъ) паґубу».

Мѣл(ъ) стый Онофрїй в(ъ) пѣматї своѣй учынки добрыи и чынїлъ оныи, которїи сѹтъ дороґою у(з)кою, тѣсною, спѣчастою в(ъ)горѹ, до нба, на живѹтъ вѣчный провадачою. Такъ мовиль Хс: «Тѣсенъ пѹтъ вѣводѣи вѣ живѹтъ». Узкая, спѣчастая и остраа то пѣрамусъ естъ преподобный о(т)цѹ Онофрїй, которїй ишолъ в(ъ)горѹ, до цр(с)тва нб(с)ного, дороґою узкою, спѣчастою и острою през(ъ) учынки добрыи, през(ъ) працу и подвїги, слѹжачи бѹ, стоимъ без(ъ) спѣнаа цѣлѹю ночь на млтвѣ, поносачи на пустыни голодъ и праґнен(ъ)е, терпачи в(ъ)днь опален(ъ)е слнчное, а в(ъ)ночї лютость зїмную. Дла тоґо стый Онофрїй тѣсное и острое житіе провадилъ, жебы могль в(ъ) нбѣ доступїти рокошей вѣчныхъ и жити з(ъ) людми стѣми, которыхъ видѣлъ в(ъ) нбѣ стый Іѡанъ Бґословъ и чѹвъ гѹлосъ: «Сїи Ап(к) сѹтъ иже прїйдѹша о(т) скорбы великїа и испраша рїзы своѣ и убѣлиша рї- 3.

зы своѣ (то ест(ъ) сумлена свои) вѣ крови агнчи, то е(ст) Хвой (пре(з) кр- щенїе и пре(з) покаанїе) сего ради сѹтъ пре(д) пр(с)толомъ бжїимъ и слѹжачь емѹ днь и ношъ вѣ цркви еґѹ и сѣдѣи на пр(с)толѣ веселїтсѣ в(ъ) на, не воз(ъ)алчуть к томѹ ни вожаждуть, не имать пасти на нїхъ // слнце и 473 зв.

всѣкъ зной». Зачимъ стый Онофрїй естъ пѣрамусъ Егѹпетская поневажъ на свѣтъ, якъ в(ъ) Егѹптѣ, насъ, мешкающихъ(ъ), пре(д)стѣтелствомъ своїмъ вспомоґаетъ.

Третье на свѣтъ чудо было колїосусъ Родїйскїй, столпъ мѣданный, на седмдесѣтъ локтей высѹкїй. И стый Онофрїй естъ колїосусъ, столпъ мѣданный моцный, бо моцно и статѣчне стоалъ в(ъ) вѣрѣ православної и вѣ учынкахъ добрыхъ до конца житїа своѣго, слѹхачючи Ха мовачоґо: «Пре- терпѣвый до конца, той спсѣнъ будетъ». Слѹшне мы Онофрїа стоґо мѣданнымъ столпомъ дла еґѹ моцности и статѣчности в(ъ) добродѣтелехъ называемо, бо ап(с)толъ Павелъ ап(с)толовъ Іаковъ, Кїфу и Іѡанна дла ихъ моцности и статѣчности в(ъ) добродѣтелехъ называетъ ихъ столпами, мовачи: ґалат 5.

«Познавше блґодатъ, данную мнѣ, и Іаковъ, и Кѹфа, и Іѡанъ мнїими столпы быти, деснаа даша мнѣ». Естъ стый Онофрїй колїосусъ, столпъ высѹкїй дла высѹкой бґомыслности своѣи, же мыслилъ о рѣчахъ высѹкихъ, а. Ма(к) бзскихъ, нб(с)ныхъ и моґл(ъ) слова мовити ап(с)тлскїи, живучїи на землѣ: 41.

474 «Житіє наше на нбсѣхъ ёсть». Израилѣане Сімонові, архіерѣови найвышшо-
 му, ѿсвѣд(ъ)//чаючи влѣчностъ за егѡ добродѣтели, котѡры онѣ учынілъ
 народови израилскому, написали добродѣтели егѡ на табліцахъ мѣданныхъ
 и поставили тѣи табліци на столпѣ на горѣ Сіонской дла вѣчної егѡ пѣма-
 ти. И ишъ столпъ высѡкій, коліос(ъ)сусъ названый, преп(д)бный Онофрїй,
 знайдѣтся на горѣ Сіонской, то ест(ъ) на горѣ небесной, бо фалмїста нбо
 горѡю назывѣеть, мѡвачи: «Кто взійдет(ъ) на горѹ г(с)ню или кто станеть
 на мѣстѣ стѡмъ, егѡ не повїненъ рукамі и чїсть сѣрдцемъ». Маеть столпъ
 нашъ, коліоссусъ высѡкій, преподѡбный Онофрїй добродѣтели Хвѣ, ѿ
 котѡромъ написано: «Ты еси іерей вѣвѣки по чїну Мел(ъ)хиседѣкову». То-
 гѡ архіерѣа Хр(с)тѡ добродѣтели, народови лѡдскому ѿсвѣдчены, стѣй
 Онофрїй не на табліцахъ(ъ) мѣданныхъ(ъ), але на табліцахъ ср(д)ца своѣгѡ
 При(т) маеть написаны вѣдаючи, же Соломѡнъ мѡвїтъ: «Напиши же ѧ на скрыжѧ-
 .з. ли сѣрдца твоѣгѡ». **В(т)** тогѡ коліосса родійчыкѡве названы сѣтъ коліос-
 Кола(с) сен(ъ)чыками, до котѡрыхъ ап(с)ль Пѡвель лїстѣ писалъ тѣми слѡвы: «Сѣ-
 аї. щимъ въ колассаехъ стѣмъ вѣрнымъ ѿ Хр(с)тѣ Ісѣ блгодѡтъ вамъ и мїръ
 474 зв. ѿ(т) бга ѿ(т)ца нашегѡ и г(с)да Іс Хр(с)тѡ». И мы, // апѡстоле Пѡвле, ѿ(т)
 тогѡ коліосса, ѿ(т) стѡго Онофрїа, котѡрогѡ маемо у себѣ и шанѣмо, мѡ-
 жемо са колоссен(ъ)чыками назвати. Зачѣмъ прѡсїмо тебѣ, ап(с)толе Пѡв-
 ле, мѡвѣ и до насъ тѣи слѡвѡ, въ лїстѣ твоѣмъ написанны: «Сѣщимъ въ
 колассахъ стѣмъ вѣрнымъ братїамъ ѿ Хр(с)тѣ Ісѣ блгодѡтъ вамъ и мїръ
 ѿ(т) бга ѿ(т)ца нашегѡ и г(с)да Іс Хр(с)тѡ».

Четвѣртое чѣдо нѡ свѣтѣ былѡ образъ Іѡвѣша Олѡмп(ъ)пѣйского, з(ъ)
 кѡстей слоніѡвыхъ мѣстерне учыненый. И стѣй Онофрїй ёсть образомъ Іѡ-
 вѣша Олѡмпійского, бо Іѡвѣшъ былъ найвышшїй богъ погѡнскїй, а мы,
 хр(с)тіѡне Іѡвѣшомъ назвати мѡжемо найвышшого бга правдївогѡ, Хр(с)тѡ,
 збавїтеля нашегѡ, Олѡмпомъ, горѡю высѡкою, нбо высѡкое назывѣемо.
 Зачы(м) стѣй Онофрїй ёст(ъ) образо(м) Іѡвѣша, то ест(ъ) Ха, ба Олѡ(м)пїй-
 ского, то ест(ъ) нб(с)ногѡ, поневажъ члѡвка учынілъ Хс бгъ на образъ свой
 и на подобѣнство, якѡ и написано в(ъ) кнїгахъ Бытїа: «Сотворї бгъ члѡвка,
 Бы(т) по образу бжїю сотворї егѡ». Ёсть и дла тогѡ стѣй Онофрїй образомъ Хвѣмъ,
 .а. же якѡ Хс дла людѣй нагїй былъ на кр(с)тѣ прибітый, такъ стѣй Онофрїй
 475 дла Ха, наслѣдѣючи егѡ, нагїй мѣшкалъ на пѣщи, бо ап(с)ль Петрѣ // мѡ-
 вїтъ: «Хс пострадѡ по насъ, намъ ѡставлѣ образъ, да послѣдѣемъ стопѡмъ
 егѡ».

Пѡтое нѡ свѣтѣ чѣдо былѡ црковъ Ефѣскаѡ Диѡнны, богїнѣ погѡнскоѡ,
 котѡрую в(ъ) Ефесѣ црковъ двѣстѣ и двѡдцѡтъ лѣтъ всѡ Азіѡ будѡвала.
 И стѣй Онофрїй ёсть црковью Ефѣскою, бо ёсть хр(с)тіѡнинъ правослѡвннй
 хр(с)толюбївый. Ап(с)ль Пѡвель засѣ до хр(с)тіѡнѣ мѡвїтъ: «Вы естѣ цркви

бга жива». В(ъ) цркви млтвы ѿ(т)правують и бгу приносятъ. И в(ъ) той цркви, в(ъ) стѣмъ Онофрїи, завше са млтвы находвали и ѿ(т)правовали, котѣрыи онъ ѿ(т) ср(д)ца и ѿ(т) устѣ своихъ бгу приносилъ, слухаючи на- помнен(ъ)а Хвого: «Млѣтеса, да не внидете в(ъ) напастъ». В(ъ) црквѣ найдуетьса Хс на олтарѣ, въ пренастѣйшомъ сакраментѣ еухарїстїи по(д) ѿсобою хлѣба и вина. И в(ъ) той цркви, въ стѣмъ Онофрїи, мешкал(ъ) Хс въ ср(д)цу егѡ, якъ на олтарѣ в(ъ) пренастѣйшомъ сакраментѣ еухарїстїи, котѣрый сакраментѣ прїимовалъ и поживалъ стѣй Онофрїй кождои суббѡ- ты и н(д)ли з(ъ) рукъ агглских(ъ) ведлугъ фалмїсты мовачогѡ: «Хлѣбъ аг- 475 зв. гл(с)кїй ядѣ члвкѣ». Зачымъ в(ъ) той цркви, в(ъ) дши и в(ъ) тѣлѣ стѡгѡ Оноф- рїа, мешкалъ Хс, поневажъ мѡвилъ: «Ядѣй мою плоть и пїай // мою кровь въ мнѣ пребываетъ и азъ в(ъ) нем(ъ)».

Шестое было на свѣтѣ чѣдо домъ Цїруса, крѡла Мѣдскогѡ. И стѣй Онофрїй ѣсть домомъ Ха, збавителя нашего, ѿ котѡром(ъ) стѣй Іѡанъ Бгѡ- слѡвъ мѡвить в(ъ) Апокаліфи: «Црѣ црѣмъ и г(с)дѣ г(с)демъ, крѡль на(д) крѡл(ъ)ми и панъ на(д) панами. Тогѡ крѡла Хр(с)та збавителя ѣсть домомъ стѣй Онофрїй, котѣрый домъ в(ъ) Пѣснах(ъ) пѣсней дхъ стѣй споминаетъ, мѡ- вачи: «Прекладѣ дому нашегѡ кедрѡвыа и стѡла куварїснаа». Домъ кро- лѣвскїй бываетъ чїстый, нѣ машъ тамъ смѣт(ъ)а, нѣ машъ пылу, нѣ машъ паутына. И той дом(ъ) крѡла нб(с)ного Ха, збавителя нашего, Онофрїй стѣй, ѣсть чїстый ѿ(т) вшелакїихъ грѣховъ, котѣрыи са паутыною и пыломъ и смѣт(ъ)амъ называють, бо стѣй Онофрїй хронїлса грѣховъ и ср(д)це ч(с)тое ѿ(т) вшелакѡго безакѡнїа заховалъ, млачиса бгу и мѡвачи: «Ср(д)це ч(с)то созїжди въ мнѣ, бже, и дхъ правъ ѡнови въ утрѡбѣ моѣй». Домъ кролѣв- скїй гды хотат(ъ) вымѣтати, поливають егѡ водою. И той домъ крѡла нб(с)- ногѡ Ха, стѣй Онофрїй, полланный ѣсть водою, слезою, бо стѣй Онофрїй, хотачї вшелакѡе смѣт(ъ)а грѣховное ѿ(т) себѣ вымести и в(ъ) дши своѣй и въ // ср(д)цу своѣмъ мешканье прекрасное Хви, крѡлеви всегѡ свѣта учы- нїти, поливалъ дом(ъ) той, себѣ самѡгѡ, слезами, мѡвачи словѣ Дв(д)овы: «Слезами мойми постѣлю мою ѡмочу».

Сѣмое чѣдо на свѣтѣ, ѡстатнее, было грѡб(ъ) Мавзѡлеа, крѡла Карїе, котѣрый емѣ Артемїзїа, кролѣваа, жѡна егѡ, збудовала великимъ кош- том(ъ) и для тогѡ грѡбъ той мавзолѣумъ называно. И стѣй Онофрїй ѣсть грѡ- бомъ Хвым(ъ), котѣрый грѡб(ъ) мѡжемо назвати мавзолѣум(ъ), же мавзо- лѣумъ великимъ коштом(ъ) и цѣною дорогою былъ збудованный. Такъ стѣй Онофрїй коштовныи цнѡты и дорогоценныи учынки добрыи в(ъ) собѣ замы- каетъ. Для тогѡ засъ преп(д)бный Онофрїй ѣст(ъ) грѡбомъ Хвымъ, бо до грѡбу Хвогѡ огѡнь сходитъ з(ъ) нба кождога рѡку по(д) часъ воскр(с)нїа Хва, гды всхѡднаа црковъ православнокаѡолїческаа воскр(с)нїе Хво

Уал .оз.

475 зв.

Пѣснь пѣсней, а.

476

Ѳеѡфа(н) и Пай- ссїй, патри- ахи [!] Іер(с)- лимс- кїи, в(ъ) Кїевѣ бывши, тоѣ по- вѣдали.

празну́еть и до тогò грóбу Хвого, до стóго Оно́фрїа, огóнь з(ъ) нба з(ъ)сту-
повáль, Хс, збавитель нашъ, и приходил(ъ) до ср(д)ца егò и в(ъ) ср(д)цу егò,
Еврей якъ въ грóбъ, пребывáль, бо ап(с)толь Пáвель ѿ Хъ мóви(т): «Г(с)дь бгъ
.ai. нашъ óгнь подáай естъ». Дла тогò преп(д)бный Оно́фрїй могль ап(с)тá-
476 зв. скїи словá мóвити: «Живётъ въ мнѣ Хс». Ещѣ до грóбу // живóтного Хвого,
до стóго Оно́фрїа, сходилъ огóнь з(ъ) нба и в(ъ) ср(д)цу егò, якъ в(ъ) грóбъ,
знайдовáласа вели́кая любóвь бзскаа, бо Хс огнѣмъ любóвь назывáетъ, мó-
вачи: «Огнь прїйдóхъ въ врещї на землю и что́ хошú аще ужѣ возгорѣса»,
Вели́кая то бзскаа любóвь знайдовáласа в(ъ) преп(д)бномъ Оно́фрїи, кото-
рогò смрть и погребѣнїе ѿбавилъ бгъ ѳншымъ пустѣлникомъ, бо стый Паф-
нútій, погрѣбши тѣло стóго Оно́фрїа гды пришóль до еднóгò пустѣлника,
далѣко мѣшкающогò, мóвилъ той пустѣлникъ: «Ты ли еси́ братъ Пафнútій,
погребый тѣло преп(д)бнагò ѿ(т)ца Оно́фрїа?» Потымъ до негò мóвилъ: «Бгъ
сподобї та быти дрúга стымъ егò, днесъ бо увѣдѣхъ ѿ(т) смóтрѣнїа егò при-
дóхъ твой ёже къ мнѣ». Вели́кая и тò бзскаа любóвь знайдовáласа въ преп-
(д)бномъ Оно́фрїи, которогò имá и приказана по смёрти егò казáль аггль
стóму Пафнútїю на свѣтѣ всѣмъ лóдѣмъ повѣдати, мóвачи: «Проповѣждѣ
всѣмъ повелѣннаа ти ѿ(т) стóго Оно́фрїа, емú же сподобїтса бгъ поклонї-
тиса и погребстї тѣло егò».

Показáлемъ южъ лáскам(ъ) вáшим(ъ), якымъ ёст(ъ) чúдом(ъ) прп(д)б-
477 ный оцъ нашъ Оно́фрїй. // Ёсть мúром(ъ) Вавлóнски(м), ест(ъ) пѣрамвсь
Егýпетскаа, ёсть колїѳссусъ Родїйскїй, ёсть образъ Іовѣша олympѣйскаго,
ёсть црковъ Ефѣскаа, ёсть дóмъ не Цїруса, крóла Мѣд(ъ)скогò, але Ха,
крóла всегò свѣта, ёсть грóбъ, назвáный мавзóлеумъ. Зачимъ преп(д)бный
оцъ нашъ Оно́фрїй мóжетъ слúшне мóвити до бга словá Давы́довы: «О тебѣ
пѣнїе моѣ вѣну, якò чúдо быхъ мнóгимъ и ты помóщникъ мої крѣпокъ».
В(ъ) чимъ же крѣпкои пóмощи бз(с)кои дознáль стый Оно́фрїй? Дознáль
в(ъ) заховáнїю приказанїй бз(с)кїхъ, котóрыи за крѣпкою пóмощїю бжїєю
заховáль всѣ до смёрти своѣи, жáдногò приказана бз(с)кого не ѿпущáючи,
слúхаючи пр(о)рка Двда мóвачогò: «Тогдà не постыждúса, егдà прїзру на
вса́ заповѣди твоа́, бо знайдúют(ъ)са на свѣтѣ такїи лóде, котóрымъ лóбо
позвалáетъ бгъ що́ чинїти, лóбо заборонáетъ, ѿнї все тóе гáнатъ и не при-
ймúютъ. Такїи были́ жыды, котóрыи гáнили Іѡáнна Кр(с)тїтѣла, постáчогò,
гáнили Хрстá збавитѣла нашегò, пóкарму и напою заживáющогò. Дла
Лука, тогò мóвилъ Хс до жыдóвъ: «Кому́ уподоблú члвкї рóда сегò и кому́ сýть
э. подобни? Подобни сýть отрóчищемъ, сѣдáщимъ на тóржищыхъ и глашáю-
477 зв. щымъ // дрúгъ на друга и глагóлющымъ: пискáхомъ вамъ и не пласáсте,
рыдáхом(ъ) вамъ и не плакáсте, прїйде бо Іѡáнь Кр(с)тїтѣль ни хлѣба
ядый, ни винò пїа́ и глагóлете бѣса имать. Прїйде же снѣ члвѣчeskїй и ядый

и пїа и глеть: се члвкъ ядца и винопїйца». Такїмъ людѣмъ приказана бз(с)-
кїи позволѣючіи и заборонѣючіи що чинїти, переступючимъ грѣшит(ь)
пр(о)ркъ Іеремѣа каран(ь)емъ бз(с)кимъ, бо мѡвилъ бгъ до пр(о)рка Іере-
мѣи: «Что ты видиши?» Ѡ(т)казал(ь) он(ь): «Жезль блѣщъ азъ вижу». Мѡ-
вилъ знобу бгъ до Іеремѣи: «Что ты видиши?» Ѡ(т)казал(ь) он(ь): «Горнѣць Іерем
ѣ.
кипѣщъ азъ вижу». Тутъ жезль блѣщъ палцѣт(ь) чующїй значїтъ каранье
бз(с)кое дочѣсное, войну, голодь, повѣтр(ь)е, хоробы и плѣгы їншыи, ко-
торыми бгъ людѣй, не заховуючих(ь) приказан(ь)а егѡ, на семъ свѣтъ кара-
еть и мѡвить: «Посѣщю жезломъ безакѡнїа ихъ и ранами неправды ихъ. Гор-
нѣць кипѣчїй значїтъ вѣчное бз(с)кое каранье пекѣльное, бо в(ь) пеклѣ якъ
в(ь) горшкѣ великомъ огнїстомъ бѣдутъ люде навѣки грѣшныи варїтїса
« кипѣти, вѣдлугъ словъ Хвыхъ: «Идутъ сїи во мѣку вѣчную». Вѣдаючи
с ѣй Онофрїй, же грѣшнымъ людѣмъ, приказанья бз(с)когѡ не заховую-
чимъ, наготованый ѣсть палцѣт(ь) чуючїй, каранье дочѣсное на семъ свѣтъ
на // готованый горнѣць кипѣчїй, вѣчныи мѣки пекѣльныи огнїстыи, для 478
тогѡ стїй Онофрїй крѣпкой бжеї помѡщи потребовалъ и мѡвилъ: «Бже, въ
помѡщъ мою вѡнми, гди, помѡщї ми потщїса». Мѡвилъ: «Не ѡтѣви менѣ,
гди бже мой, не ѡ(т)ступї ѡ(т) менѣ, вѡнми въ помѡщъ мою, гди, спсѣнїа
моѣго». И за крѣпкою бжїею помѡщїю вѡлный zostалъ ѡ(т) вшелѣкихъ грѣ-
хѡвъ и заховалъ вшелѣкїи приказана бз(с)кїи и, заховуючи ѡныи, досту-
пилъ царствїа нѡсногѡ, которогѡ и намъ, всѣмъ правѡвѣрнымъ людѣмъ
твоїмъ, за предстѣлствомъ дѡброгѡ и вѣрногѡ угѡдника твоѣго стѡго
Онофрїа даї, Хе бже, доступїти и тамъ с тобѡю вѣвѣки царствовѣти.
Амїнь. // 478 зв.

КАЗАНЬЕ ПЕРВОЕ НА ПОГРЕБѢ ЯКОГО-КОЛВЕКѢ ЧЛВКА БЛГОЧЕСТИВАГО

Праведныхъ дша в(ь) рѣцѣ бжїи и не
прикоснѣт(ь)са ихъ мѣка. Прем(д). ҃.

Мѡвилъ пр(о)ркъ Іеремѣа до Фѣс(ь)сура, сщеника старозакѡн(ь)ногѡ:
« Іе Фѣссуръ возвѣ г(с)дѣ имѣ твоѣ, но страхъ ѡ(т)всюду», — бо Фѣс(ь)суръ
мѣлъ зо всѣхъ сторѡн(ь) непрїѣтелей страхѣтїса, которыи мѣли егѡ ѡсту-
пїти и всѣхъ прїѣтелей егѡ з нїмъ поспѡлу взѣти и до Вавлѡну в(ь) невѡлю
запровѣдїти. // Мѡжетъ пр(о)ркъ Іеремѣа и до кѡждогѡ члвка тѣи слова 479 зв.
мѡвити: «Не члвкъ возвѣ г(с)дѣ имѣ твоѣ, но страхъ ѡ(т)всюду», — бо члвка
на свѣтъ зо всѣхъ сторѡнъ смѣртъ ѡточїла и берѣтъ егѡ з(ь) свѣта и в(ь)
невѡлю до грѡбу провѣдїть. Для тогѡ мѣситъ члвкъ ѡ(т) всѣх(ь) сторѡнъ
и ѡ(т) вшелѣкогѡ створѣна страхѣтїса и сподѣвѣтїса смѣрти, которую рѡз-
ныи люде подналі ѡ(т) рѡзногѡ створѣна. Олбримѡ(в) водѣ, з(ь) нѣа зсту-

півши, затопіла; содомляновъ огонь спалилъ, з(ъ) нба зступивши; егуп-
тановъ позабілъ градъ великій, з(ъ) нба падаючи; Дадана и Авирона земля
пожёрла, розступившиса по(д) ними; иил(ъ)танов(в) ужъ ядовити позаб-
дали; самаритановъ лвы шáрпали; в(ъ) Вебуліи чтыридесать хлопáть двѣ
медвѣдци, з(ъ) лѣса выбѣгши, розшáрпали; Антиоха живого робакѣ з(ъ)блѣ;
Авесоломъ, бѣгучи мѣломъ през(ъ) лѣсъ, завислъ волосами на дѣбѣ и, трома
ощѣпами пробитый; на Іововы(ъ) дѣтѣй упáлъ дómъ и позабілъ ихъ. Іншыи
люде ш(т) іншого померли створѣна, зачымъ зо всѣхъ сторóнъ мѣсишь,
члвче, смѣрти стрáхатиса и слѣжать тобѣ тѣи слова: «Не члвкъ возвá г(с)дѣ
480 имá твоѣ, на стрáх(ъ) ш(т)всѣю//ду».

Будуй собѣ, члвче, зáмки сіонскїи, вѣжи вавулóнскїи, мѣры ерихóнскїи,
жебысь тамъ ш(т) смѣрти зоставáль безпѣчный. Але зáмок(ъ) сіонскїи
ш(т) ассурїйчиковъ збуреный, на вѣжи вавулóнскои людѣмъ азыки помѣ-
шано, мѣры ерихóнскїи сáми нá землю упáли, зачымъ и в(ъ) тѣх(ъ) форте-
цахъ, члвче, мѣшкаючи, мѣсишь ш(т) всѣхъ сторóнъ смѣрти стрáхатиса
и слѣжать тобѣ тѣи слова: «Не члвкъ возвá г(с)дѣ имá твоѣ, но стрáхъ
ш(т)всѣюду». Держи при собѣ, члвче, вóйска великїи подобно тебѣ шборó-
нат(ъ) ш(т) смѣрти, áле смрт(ъ) грóмитъ вóйска великїи и крушит(ъ) кóпѣи,
стрѣлы, мечѣ, шишакѣ, панцирѣ, тáрчѣ и вшелáкое ору́жїе и збрóю рицѣр-
скую, круши(т) смѣрть и дóпчетъ ногáми своїми корóны цесáрскїи, бѣрла
кролѣвскїи, булáвы гетмáн(ъ)скїи, лѣски маршáлковскїи и вшелáкїи ин(ъ)-
сїгнѣа, гѣрбы и клейнóты монáрховъ и потентáтовъ, крушит(ъ) смѣрть
и ногáми своїми дóпчетъ мѣтры и пасторáлы архїерѣйскїи, еп(с)кпс-
кїи, митрополитáнскїи, патрїáршыи. Зачымъ и вы, рицѣр вáлечныи, и вы,
монáрхове и потен(ъ)тáтове, и вы, столблївыи архїерѣи, мѣсите ш(т) всѣхъ
480 зв. сторóнъ смѣрти стрáхатиса и // кóждому з(ъ) вáсь тѣи слова слѣжать: «Не
члк(ъ) возвá г(с)дѣ имá твоѣ, но стрáх(ъ) ш(т)всѣюду». Але грѣшный тѣлко
члкъ смѣрти стрáхаецса, а прв(д)ный нѣ, бо смѣрть грѣшникó(м) лѣота.
Ш прв(д)ны(х) зась напїсано: «Ч(с)тна пред(ъ) г(с)дмѣ смрт(ъ) прп(д)бных(ъ)
егò». И црѣ Двдѣ гды упáлъ в(ъ) грѣхъ, в(ъ) чужолóж(ъ)ствó и мужебóйствó,
на тóй часъ мóвилъ: «Стрáх(ъ) смѣрти нападѣ на мá». А гды емѣ бгѣ грѣхѣ
длá покúты егò ш(т)пустылъ, на тóй часъ южъ смѣрти не стрáхалсá, бо утра-
тив(ъ)ши сýна, плáкаль по нѣмъ, мóвачи: «Кто ми дастъ смѣрть в(ъ) тебѣ
мѣсто?» Егò мл(ст) пáнь им(р)кѣ не стрáхáльсá смѣрти, бо шнѣ вшелáкогò
грѣхá хронїлсá, а чинїлъ дóбрыи учынкѣ, слѣхаючи фалмїсты, мовáчогò:
«Уклонїсá ш(т) зла и сотвори блго». А еслї члвкомѣ бѣдучи егò мл(ст) пáнь
им(р)кѣ в(ъ)пáль в(ъ) якїи грѣх(ъ), зáраз(ъ) егò спóвѣдю стóю ш(т) себѣ
выкоренá(л), мóвачи: «Исповѣмъ нá мá беззакóнїе моѣ г(с)двѣ и тѣ ш(т)-
пустылъ есї нечѣстїе ср(д)ца моѣгò». Длá тогò вѣруймо, же дшá егò в(ъ)
лáсцѣ бжой знайдѣетса, вѣдлугъ Соломóна: «Прв(д)ныхъ дшá в(ъ) рѣцѣ
бжїи и не прикоснѣтсá ихъ мѣка». Еднáкъ трѣба за дшѣ егò мл(с), пáна

им(р)къ бгу млітиса и старанье иншое мѣти, бо не вѣдаемо запевне, где
знайдётся дша егѡ. Покажѹ тѣды // в(ъ) мѡвѣ моѣй, где дѹшѣ людскѣи 481
идѹть по смѣрти. Потымъ покажѹ, же грѣба за умер(ъ)лыхъ млітиса и ста-
ранье иншое ѡ нѣхъ мѣти. Ха бга ѡ помочь прошѹ, ласкъ вашихъ ѡ слуханье.

Црковъ наша православнокаѡлическая такъ вѣрит(ъ), же люде прв(д)-
ныи жадного грѣха не маючыи, гды умираюють, дшѣ ихъ заразы просто идѹть
до нба на мешканье, ведлугъ ап(с)гла Павла: «Вѣмы бо якѡ аще зѣмная
нша храмина тѣла разоритса, созданіе ѡ(т) бга имамы храмину нерукотво-
ренну вѣчну на нбсехъ.» Дозналь того стый Антоній великій, же дшѣ
прв(д)ныи, з(ъ) тѣла вышовши, до нба идѹть, бо он(ъ) видѣль аггловъ, ко-
торыи несли до нба дшу стого Аммона пустелника. Также стый Мазимъ
видѣль аггловъ, которыи несли до нба дшу Тибуртіа и Валериана, гды
ихъ за вѣру стаго. И стого мчника Созонта, гды за вѣру хр(с)тіанскую по-
гане мѣли стати, в(ъ) той часъ до него пришолъ голосъ мовачій: «Прійди
и почивай съ дружиною твоєю в цр(с)твѣи нб(с)номъ». Которыи за(с) люде
в(ъ) грѣхахъ смертелныхъ без(ъ) покааніа, без(ъ) сповѣди, не жа-
лующи за грѣхъ свой, умираюють, тыхъ дшѣ идѹть заразы до пѣ//кла на мѹки,
ведлугъ фалмисты: «Да постыда(т)са нечестивыи и снейдутъ въ адъ». Мѣль
такое ѡ(т) бга стый Макарий Егѹпетскій обавлен(ъ)е, же грѣшныи в(ъ)
пекль мѹчатса, бо хѡдчи на пѹщи нашолъ голову члвчюю и пытал(ъ):
«Кто естесь и гдѣ са найдѹешь?» ѡ(т)казала голова: «Я естемъ жрецъ поган-
скій, найдѹюса в(ъ) огнѣ, который естъ великій такъ, якъ ѡ(т) землѣ до нба,
по(д) нами сѹть хр(с)тіане, которыи познали бга, а не чынили волѣ егѡ».

Дозналь того Теофанъ законникъ, зараженный ересю несторіанскою,
же грѣшныи в(ъ) пекль мѹчатса, бо авва Куріакъ млілса бгу, жебы
Теофанови показаль правдивую вѣру. Потымъ одного дня ѡ деватой го-
динѣ обачиль Теофанъ якогось члвчка барзо страшного, мовачого до себе:
«Ходи, обачь правду». И взавши егѡ, провадилъ на мѣстце темное и смрод-
ливое, з(ъ) которого огонь великій выходилъ. В(ъ) тымъ огню видѣль
Теофанъ Нестѡрїа, геретика, непрїателя престѡй бци, которую онъ блюз-
нилъ, не хотачи звати бцею. Там же видѣль Теофанъ в(ъ) пекль Евтіа,
Аполнѡра, Дѡскора, Севїра, Арїа и геретиковъ иншихъ и чѹль голосъ
ѡ(т) одного члвчка страшного, то естъ // мѣстце, зготованое геретикомъ и
блюзнѣрцѡмъ. И на той часъ Теофанъ наvernулса до вѣры православнои
каѡлической. Мѹсѣла томѹ вѣрити Венедикта блѹдница, в(ъ) мѣстѣ Флѡ-
ренцыи мешкаючая, же грѣшныи в(ъ) пекль южь мѹчатса, бо ей преч(с)-
таа два бца показалса и мѡвила: «Уважай цѡрко, и вѣдай ѡ томъ запевне,
же много естъ людеѣ, которыи далѣко менше грѣшили, нѣжели ты, иншыи
едѣнь грѣхъ смертелный тылко учынили, еднакъ до пекла осѹжени
сѹть и тамъ мѹчатса. Которыи зась люде умираюють, высповѣдавшиса

В(ъ)
жи(т).
с. Ам-
мона.

В(ъ)
жи(т).
их(ъ).
В(ъ)
жи(т).
с.
м(ч).
Созо(н).

481 зв.

В(ъ)
жи(т).
с. Ма-
карїа
Егѹ-
петск.

Іоан(ъ)
Мо(с)-
х(ъ)
Евѡра(т)
гл.
кс.
в(ъ)
Цвѣ.
дхов-
ном(ъ).

482

Зверцад.
прик-
лад. ѡ
грѣш-
ни(к).
Прик(л)
вї.

грѣховъ своихъ) смертельныхъ, але не скончивши за нихъ покуты, которую ѿ(т)правовали, тыхъ души иду(тъ) на мытарства. Также которыи умирають в(ъ) грѣхахъ поточныхъ, и тыхъ людей души иду(тъ) на мытарства. Що ж то есть мытарство? Мытарство есть задержанье. Гды члкъ умреть, аггли душу его до нба провадять. На той часъ злыи духове на повѣтрю душу члчую задержують, гамують и не допускають до нба для того, же маеть грѣхи поточныи, и для того, же за грѣхи смертельныи не выпокутовала, которыхъ

482 зв.

высповѣдалася, и показують души грѣхи, которыи // она з(ъ) тѣломъ) чынила, бо на повѣтрю повно есть злыхъ духовъ, которыи з(ъ) нами войну точатъ, до грѣху насъ привождать и души людскїи задержують. Такъ мовить ап(с)тль Павель: «По князю власти воздушныа духа, иже нынѣ дѣйствуетъ въ сынохъ противленїа». На иномъ мѣстцу мовить: «Нѣсть намъ брань къ плоти и крови, но к(ъ) началомъ и властемъ и к(ъ) миродержителемъ тмы вѣка сего духовомъ злобы под(д)ноб(с)нымъ». Для того мови(т) по(д)ноб(с)нымъ, же по(д) нбомъ на повѣтрю злыи духи находятъся, которыи души людскїи задержують, и тыи задержан(ь)а называются мытарствами, ѿ которыхъ мытарствахъ пишеть стый Кврилль, патрїарха Алежан(ъ)дрїйскїй,

Ефес. в.

в(ъ) словѣ на исходъ души, и стый Θεодоритъ пишеть в(ъ) пытаниахъ на Ісаїю пр(о)рка, и стый Симѣонъ Ха ради юродивый млылса бгу за маткою своею умерлою, жебы душа ей могла прейти до нба и не была ѿ(т) злыхъ духовъ на мытарствахъ гамована, и стый Симѣонъ Столпникъ мѣль ѿ(т) ба ѿ(т)кровенїе, же душа, з(ъ) тѣла вышовши, гды ѿ(т) землѣ до нба вступуетъ, на той часъ заступують ей дорогу полки злыхъ духовъ роз(ъ)майтыи и гладать

В(ъ) жи(т) .с. Сімеон(и). юродив(в). В(ъ) жи(т) .с. Іоанна Мл(с)тив.

в(ъ) души гордости. Ин(ъ)шыи заступують и гладать ѿсужденїа, // оклеветанїа. Иншыи заступують и гладат(ъ) блудодѣанїа и грѣховъ иныхъ. Тоѣ ѿ(т)кровенїе стого Симѣона Столпника маючи в(ъ) памати своей, стый Іоанъ Мл(с)тивый мовиль: «Ѿ якїй страхъ и трепеть обыйдет(ъ) душу, гды такъ горкимъ и немилостивымъ мытникомъ ѿ(т)вѣтъ будетъ давати!»

483

И стый Іоанъ Льствицникъ пишеть ѿ единомъ законнику Стефанъ, которого страшныи мытникове, злыи духове, умираючогѿ турбовали и езамбовали, бо той законник(ъ) Стефанъ, умираючи, на правую и на лѣвую сторону постель своей ѿ(т)вореними очима поглядаль и мовиль голосно (що всѣ чули), мовиль такїи слова: «Правда есть, чынилемъ тоѣ, але постилемъ многѿ лѣтъ за тоѣ и плакалемъ и бгу служилемъ». Потымъ мовиль: «Не правда то, лжетѣ, напаствуете мене, не чынилемъ я того». Потым(ъ) знову мовиль: «Правда и то, не маю на тоѣ чога вамъ ѿ(т)казати, але есть у бога мл(с)рдїе».

Іоан(и) Льствицн(с), сло(в).

з. ѿ плачи.

Видѣл(ъ) мытарства стый Фурсъ з(ъ) Гибѣрнѣи, бо онъ умерль былъ, потомъ всталъ з(ъ) мер(ъ)твыхъ и повѣдаль, же его душу провадили два аггли до нба през(ъ) розныи мытарства, третїй аггль розганаль злыхъ духовъ

В(ъ) жи(т) .с. Фурса

ко//торыи дшѣ егѡ показовали грѣхѣ розмайтыи и хотѣли ѡную задѣржати. 483 зв.

Потѣмъ знову аггли казали дши егѡ до тѣла вернутиса.

Видѣлъ мытарства Таѣѡтъ воинѣ з(ѣ) Карфагены, мѣста африканскаго, Прологъ
бо и той, умерши, знову до живота вернулса и повѣдалъ, же егѡ дшу про- Таѣи-
вадили до нба два аггли през(ѣ) мытарства рѡзныи, где на кождѡмъ мытар- ѡтъ
ствѣ иныи злыи дѣхѡве найдуются и показовали емѣ грѣхѣ егѡ розмай- воинѣ.
тыи ѡ(т) дитинныхъ лѣтъ егѡ, за которыи южъ онъ ѡ(т)покутовалъ. А гдѣ Ма(р)
пришлѣ до брѣмы нб(с)нои, тамъ на мытарствѣ блѣдномъ показано емѣ .ки.
чужолозство, которое ѡнъ недѣвно учинилъ и, не ѡ(т)покутовавши за тое,
умеръ, ѡ(т) змѣи угрызеныи. Тѣды егѡ зоставивши, аггли ѡ(т)ступили ѡ(т)
негѡ, злыи дѣхѡве зась, порвавши, егѡ били и запровадили в(ѣ) по(д)зѣмную
темницу пекѣльную, где видѣлъ дшѣ грѣшныи. ѡ(т)толъ егѡ знову (гды ѡбѣ-
цалъса покутовати) выпроводили два аггли до грѡбу и казали внѣйти в(ѣ)
тѣло свое.

Вѣдалъ ѡ томъ егѡ м(л). панъ им(р)кѣ, же дшѣ людѣи побѡжныхъ
идутъ до нба на мешканье, для того на свѣтъ жилъ побѡжне, чынилъ добрыи
учынки, // жебы ѡными дшу свою до нба запровадилъ. Вѣдалъ егѡ м(л). 484

панъ им(р)кѣ и тое, же грѣшныи дшѣ идутъ до пѣкла, которыи люде померли
в(ѣ) грѣхахъ смертелныхъ не покаавшиса, не высповѣдавшиса грѣхѡвъ
своихъ, не жалуючи за нихъ. Для того хронилса вшелѣкого грѣха, жебы

страшныхъ мѣкѣ пекѣльныхъ могъ ухронитиса. Вѣдалъ и тое егѡ м(л). панъ
им(р)кѣ, же люде, которыи умираютъ в(ѣ) грѣхахъ потѡчныхъ и которыи
умираютъ, не ѡ(т)правивши досконѣлои покуты за грѣхѣ смертелныи, ко-

торыхъ са высповѣдали, тыхъ людѣи дшѣ идутъ на мытарства. Для того
егѡ м(л). панъ им(р)кѣ старалъса пилне, жебы досыть учинилъ за грѣхѣ,
которыхъ са высповѣдалъ и хронилъса грѣхѡвъ наимѣншихъ потѡчны(х),

жебы дша егѡ просто пошла до нба и не была ѡ(т) злыхъ(ѣ) дѣхѡвъ на мытарст-
вахъ гамована, бо найдуются такии грѣхѣ, которыи ѣлбо на сѣм(ѣ) свѣтъ
людѣмъ для покуты ихъ самыхъ, ѣлбо на ѡномъ свѣтъ на мытарствахъ ду-

шамъ людскимъ будучимъ для покуты людѣи живыхъ бгѣ ѡ(т)пускаетъ,
которую покуту люде живыи за умерлыхъ чынатъ, молачиса за ни(х), по-
стачи. ѡфѣру приносачи, // ялмѣжну даючи и добродѣтели иныи чыначи. 484 зв.

Найдуются тежъ грѣхѣ такии, которыхъ нѣ на сѣмъ, нѣ на ѡномъ
свѣтъ бгѣ не ѡ(т)пускаетъ, в(ѣ) которыхъ люде померли без(ѣ) вѣры, без(ѣ)
покаанѣа, не жалуючи за нихъ(ѣ) и не сповѣдаючиса ихъ. Такъ мѡвилъ Хс: Ма(р)

«Аще речѣтъ слѡво на сна члвч(с)кагѡ, ѡ(т)пуститса емѣ, а иже речѣтъ на
дха, не ѡ(т)пусти(т)са емѣ ни в(ѣ) сѣй вѣкѣ, ни в(ѣ) будущей». Вѣдаемо,
же егѡ м(л). панъ им(р)кѣ, живучѣи по хр(с)тѣанску, побѡжне, заслужилъ
нѣбо, еднѣк(ѣ) запѣвне того не вѣдаемо, чы южъ в(ѣ) нѣбѣ, чы на мытарства(х),

для якогѡ грѣхѣ потѡчного ѣлбо за который не учинилъ покуты досконѣ-
лон, дша егѡ найдуется. Для того трѣба за негѡ бгу млѣтиса и ѡ дши

егѡ старѧн(ь)е ииное мѣти, бо дша члвча з(ь) тѣла вийшовши, бываеъ
в(ь) бѡазни и в(ь) трѣпетѣ, гды ѡнуоу дѹхове страшныи, шпе(т)ныи, ѡкру-
пыи на мытарствахъ задѣржуютъ и показуютъ ей грѣхѣ, котѡрыи ѡна з(ь)
тѣломъ чынила. И тоѣ дши великую мѹку и бѡль и фрасѹнокъ чынить, же
ѡна вийшовши з(ь) тѣла, не видить бга, створителя своего, которого праг-
нетъ видѣти, але видить неприѧтелей своихъ, дѹховъ спросныхъ, страшныхъ(ь)

485 и срѡгихъ, котѡрыхъ не хѡчетъ видѣти. // Южъ на тоѣ часѣ дша члвча не
мѡжетъ собѣ сама помочи дѧти, лѡбо аггловъ, помагѧючихъ ей, маеъ, еднакъ
ѡ(т) ближнихъ своихъ, хр(с)тѧнъ православныхъ, на свѣтѣ живучихъ,
мл(с)рдѧ и помочи потребуеъ и мѡвитъ до нихъ жалѡсныи слова: «Помилуй-
те ма, помилуйте ма, ѡ друзи, рука бо г(с)днѧ коснѹвши ма ест(ь)». Дла
тогѡ црквь наша кажетъ за умерлыхъ(ь) млѧтиса, ялмѹжну давати, ѡфѣру
приносѧти и старѧнѣ ииное мѣти, вѣдаючи, же добродѣтелями, ѡфѣрою,
ялмѹжною, молитвами, постомъ, умертвѣнемъ тѣла и помѡщю иишою лю-
дѣй живыхъ ѡ(т) грѣхѡвъ своихъ ѡчищаѹтсѧ и ѡ(т) мытарствъ волни заста-
ютъ и небеснагѡ мешканѧ доступѹютъ. Такъ мѡвитъ Иоѧнъ Златоѹстый:
«Если грѣшный ѡ(т)ишѡлъ, дай емѹ имѣнѧе свое, абы ѡ(т) грѣхѡвъ былъ
розвѧзанный, а если прв(д)ный ѡ(т)ишѡлъ, дай емѹ имѣнѧе свое къ прило-
женѧю заплѧты и ѡ(т)дѧн(ь)ѧ. Тоѣ жъ мѡвитъ Аѡанасѧй Великѧй, чы дозна-
ваѹтъ якихъ добродѣйствъ грѣшныи дшѣ, гды дла нихъ збираѹтсѧ и
чынатъ добродѣтели и ѡфѣры. Если бы добродѣйствъ якихъ ѡ(т)толь не
мѣли, не было бы ѡ нихъ старѧна и на погребѣ поминѧн(ь)ѧ.

485 зв. Тоѣ жъ мѡвит(ь) Евсѣвѧй // Алеѡандрѧйскѧй: «Споминаѧй при ѡфѣрѣ
родѧтелей и братѧю, котѡрыи южъ помѣрли, бо тоѣ чыначи, великѧй ѡ(т)-
почынокъ(ь) умерлымъ з(ь)вднѧешъ». Тоѣ жъ мѡви(т) Кврилль, патрѧрха
Иерусалимскѧй: «За всѣхъ молѣмса, котѡрыи межы нами помѣрли, вѣруючи,
же великаѧ естъ помѡчь дшамъ, за котѡрыи приносѧ(т)сѧ млтва стѡн ѡнои
и страшнои на ѡлтарѣ положенои ѡфѣри. Дла тогѡ Евфрѣмъ(ь), дѧконъ
Едѣскѧй, лѡбо стѧй былъ, еднакъ, умираѹючи и тестаментъ чыначи, просѧлъ
братѧю свою, жебы по смѣрти егѡ в(ь) млтва(х) своихъ припоминѧли, и мѡ-
вилъ до нихъ: «Напоминаѹ васъ, абы сте мѣсто вѡачной аромѧтъ вѡнности
вашиими ма вспомогаѧли млтвами». В(ь) тѣхъ уставичне ѡ мнѣ нама(т) чы-
начи, и Марѧа Егѹптанка, бѹдучи стѧа, по смѣрти своей млтвѣ потребѡвала,
бо Зѡсѧма найшѡлъ га пѹщи умерлую Марѧю Егѹптанку и ѡбѧчилъ на
пѣскѹ такѧи слова написаныи: «Погребѧй, ѡ(т)че Зѡсѧма, убѡгой Марѧи тѣло,
дѧй зѣмлю землѣ и млѧса за мене».

Пасхѧлѧй, першѧй тогѡ имени папа Римскѧй, слѹжбу бжѧю ѡ(т)право-
валъ не поеднокрѡт(ь) за сыновца своего умерлого. Потымъ видѣл(ь) преч-
486 (с)тую двѹ бѡцу, котѡраѧ дшу сыновца // егѡ до нѡа провадила.

Блжѣнный Пѧвель препрѡстый умерлого ученика своего ялмѹжною,
ѡфѣрою, млтвою и постомъ ѡ(т) грѣхѡвъ и ѡ(т) пѣкла увѡлнилъ. Тоѣ блжѣн-
ному Пѧвловѣ престѧа бѡца и учникъ(ь) егѡ, показѧв(ь)шиса, ѡзнаймѧли.

Феофіль цесарь по смёр(ъ)ти своёй млтвѣми дхѡвныхъ былъ ѡ(т) грѣхѡвъ и ѡ(т) пѣкла увѡлненный. Тѡе цесарѡваа Феодѡра въ сиѣ видѣла и аггль Меѡдѡдеви патрїарсѣ въ цркви ѡзнаймїль.

Баро(и).
ро(к)
.ѡмв.

Стѡа Фѣкла, двца и мчница, умѣрлую мѡтку своѡ балвохвѡлцу млтвѣми своѡми вос(с)крсїла и ѡ(т) мѡкъ пекѣльныхъ възволила.

С. Іѡанъ
Дама(с).
в(ъ)
мовѣ ѡ
вспо-
можено
умерл.

Сїверь, сщен(ъ)никъ в(ъ) землї Влѡской, в(ъ) провѣнцїи Валѣрїи, млтвою своёю и плѡчем(ъ) во(с)крсїль умѣрлого чловека и увѡлнїль ѡ(т) злѣхъ дѡхѡвъ, котѡрыи егѡ през тѣмными мѣстца провѡдили, бо тѡй члвкѣ умѣрль без(ъ) спѡвѣди, пѡтым(ъ) самъ, що видѣль на ѡномъ свѣтъ, повѣдѡль, встѡвши з(ъ) мртвыхъ.

С. Гри-
ро(р).
в(ъ)
кн(г) .ѡ.
дїАло(г).

В(ъ) Пѣрской землї былъ невѡлник(ъ) з(ъ) Цїпру вѣспы, за котѡрого рѡдичи слѡжбу бжїю и пѡмат(ъ) три рѡзы в(ъ) ро(к) ѡ(т) правовѡли, розумѣючи, же ѡнъ умѣрль. По чтырѡхъ лѣтехъ ѡнъ утѣкъ з(ъ) невѡль и повѣдѡль рѡдичѡмъ, же тѣхъ днїй до нѣго приходїль в(ъ) темнїцу якїйсѣ мѡжъ з(ъ) похо//днѣю запѡленою, и ѡкѡвы и пѡта з(ъ) нѣго ѡпадѡли. Мѡжемо тѡе зрозумѣти з(ъ) пр(о)рка Іеремїи, же пѡматъ, умѣрлы(м) учинѣнаа, ѣсть їм(ъ) потрѣбнаа и пожитѣчнаа, бо пр(о)ркъ Іеремѣа тѣхъ людѣй умѣрлыхъ нещасливыми и ѡ(т) бга ѡпущѣнными назывѡеть, котѡрымъ потѡмкове пѡмати не чынат(ъ) и ялмѡжны за їхъ дѡши не даѡтъ убѡгимъ, не кѡрмат(ъ) їх(ъ) и не пѡатъ. «Не излѡматъ мѣжду їхъ стѣнѡщы(м) хлѣба ко утѣшенїю на мѣртва и ни дадѡтъ їмъ пїтїа чѡши ко утѣшенїю ѡ(т)ца своѣгѡ и мтри».

глава .ѡ.
С. Іѡана
Мл(с)твѡ-
486 зв.
гѡ в(ъ)
прик-
лад(ъ)
своѣхъ.
Іере(м)
.сі.

Вѣдали тѡе їлтѡне, же пѡмат(ъ), умѣрлымъ учинѣнаа, ѣсть їмъ потрѣбнаа и пожитѣчнаа, бо напїсано в(ъ) кнїгахъ Судѣй їилевыхъ ѡ цѡриѣ

Єѡѡевоу умѣрлой: «Бысть се в(ъ) зѡконъ во Іїли ѡ(т) гѡда до гѡда и сохождѡху дщѣры їилевы, да плѡчут(ъ) дщѣры рѡди Єѡѡевы Галлѡдїтина чтыри дни в(ъ) лѣто». Дла тогѡ галлѡдїтове по смѣрти Саѡла, царѡ Іїлскогѡ, и сна егѡ Іѡанаѡѡана «постїшасѡ седмъ днїй». Так же Двдъ и мѡжи, котѡрыи были з(ъ) нїмъ «бїшасѡ и плакѡшасѡ и постїшасѡ до вѣчера» по Саѡлѣ и Іѡанаѡѡанѣ, сынѣ егѡ, и по людѣхъ їншихъ, на войнѣ побїтыхъ ѡ(т) непрїѡтелей, жебѣ тымъ пѡстомъ и плѡчем(ъ) и утрапѣньемъ своѡмъ пожитѡкъ якїй могли умѣрлымъ учинїти, грѣхѡв(ъ) ѡ(т)пу//щѣнье и мѣстце по-
кѡйное дшѡмъ їхъ у бга з(ъ)ѣднѡти. Дла тогѡ казалъ Тѡвїа сыновнн своѣму ѡбѣдъ чынїти на пѡгрѣбѣ чловека вѣрного: «Хлѣбъ же твой и вїнѡ твоѣ при погрѣбѣнїи прв(д)наго давѡй».

Судїй
.сі.
ѡ. Ца(р)
.ла.

ѡ. Ца(р)
.ѡ.

487

Тѡв .д.

Дла тогѡ Іѡда Маккавѣй послѡль до Іер(с)лїму двѣ тѣсачи драхмъ срѣбра, жебѣ ѡфѣру принѣсено за грѣхї мртвы(х): «Предѡбре и угѡдне тво- рѡ ѡ во(с)крнїи помышлѡа, аще бо падшихъ востанїа не чѡеть, нѡпаче убо бы срамотѣ были ѡ мртвыхъ млїтїса».

ѡ. Ма(к)
.з.

Кѡжетъ ѡ мртвыхъ старѡнье мѣти Ісѡсъ Сїрѡх(ъ), мѡвачи: «Над(ъ) мртвце(м) не возбранї блг(д)ти».

І(с)у. Сї-
ра(х).
.з.

Кѡжетъ и ап(с)лѣ Пѡвелѣ ѡ мѣр(ъ)твыхъ старѡнье мѣти, мѡвачи: «Аще ѡ(т)нїѡдъ мѣртвыи не востѡютъ, что и крещѡются мѣртвыхъ рѡди». На тымъ

а. Ко(р) мѣстцу крещеніемъ называється покута, пость, глмужна, офбра, млта, еі. поклѣны, плачь и чинное утрапенье, которую поку живыи люде за грѣхы мѣртвыхъ людѣй ѿ(т) травуютъ), вѣруючи, же имъ тоѣ пожитечно ^{млта} ^{грѣхы} ^{ѣсть,} имають з(ъ) мртвыхъ встати.

487 зв. Для того егѡ мл(с)ть панъ им(р)къ, ѿ(т)ходачй з(ъ) свѣта, жегнаеть всѣхъ васъ, дхѡвныхъ людѣй и свѣтскихъ. прїятелей и крѣвныхъ, дакуеть вамъ за тую ѿстат(ъ)ною послугу а просить васъ през(ъ) менѣ, жебы сте ѿ дши егѡ мѣли старан(ъ)е, жебы сте дшу // егѡ млтвѣми, офбрами, ялмужною до нѡа запровадили. При томъ пожегнаню егѡ мл(с)ть панъ им(р)къ просить васъ през(ъ) менѣ ѿ прощеніе, жебы сте егѡ простїли, если когѡ якѡ члвкъ чимъ образїль. И ѡнъ тежъ всѣ урэзы свой кождому ѿ(т)пускаеть, вѣдаючи, же Хс умираючи на кр(с)тѣ, ѿ(т)пускаль жидо(м), забойцѡмъ своимъ, грѣхы ихъ, которыми ѡны егѡ образїли, ѿ(т)пускаль мѡвачи: «ѿ(т)че, ѿ(т)пусти имъ, не вѣдать бо, чтѡ творат(ъ)».

Горо-
лїогі.
принцип.
кни(г)
а.
главѣ
з.
Еще егѡ мл(с)ть панъ им(р)къ, ѿ(т)ходачй з(ъ) свѣта и жегнаючи васъ мѡвить тѣи слова, которыми Брузїллюсь, фїлїосѡфъ в(ъ) Рымѣ, умираючи, мѡвилъ: «Нѣчѡго не ѣсть нещаслившого над(ъ) того члвка, для чыѣго жїтїа всѣ плачутъ и для чыѣи смѣрти всѣ веселѣтса», — жебы сте паматѡючи тоѣ, нѣкому шкѡды, крївды и жадной злѡсти не чынїли, але старѣлисѣ кождому дѡбре учинїти, то для вшго жїтїа всѣ веселїтсѣ и для вѣшей смѣрти всѣ плакати бѡдутъ.

Агезелѣй, кроль Лацедемѡн(ъ)скїй, умираючи, жадныхъ собѣ выставѡвати не казѣль негрѡбкѡвъ, тылко мѡвилъ: «Если мѣ що дѡброѣ учынїль, то мѡй нагрѡбокъ бѡдетъ». И егѡ мл(с)ть панъ им(р)къ, ѿ(т)ходачй з(ъ)

488 свѣта и жегнаючи лѣскѣ вѣшихъ, // жадного нагрѡбку не потребуетъ, тылко мѡвить: «Если мѣ що дѡброѣ учынїль, то мѡй нагрѡбокъ бѡдетъ», бо до такѡгѡ судїи Ха южъ идеть, где не гладѣть нагрѡбкѡвъ, але кождый тамъ ѿ(т) свойхъ дѣль їли прослѣви(т)сѣ їли ѡсудїтсѣ. На ѡстатокъ егѡ мл(с)ть

Горо-
лїогі
принцип.
кни(г)
а.
главѣ
ма.
Ѧеѡдѡсїй, цѣсарь грѣц(ъ)кїй, умираючи, мѡвилъ: «Я в(ъ) стѡй вѣрѣ каѡлїческой умираю, бгу дшу мою, тѣло земли поручаю». Зѣмле, поневажъ егѡ мл(с). пан(ъ) им(р)къ, ѿ(т)ходачй з(ъ) свѣта и насъ жегнаючи, тобѣ тѣло сзѡѣ, з(ъ) землѣ учїненоѣ, поручае(т), ѡтѡ жъ црковъ нша до тебе мѡвилї «Зѣмле, звнѡвши, прїймї ѿ(т) тебе создѣннаго рукою бжїею преждѣ, їбо пѣки возвращѣетсѣ к(ъ) тебѣ, родївшой. Бже многѡм(с)тивый, поневажъ рабъ твой им(р)къ, ѿ(т)ходачй з(ъ) свѣта и насъ жегнаючи, поручаеть тобѣ дшу свою, которую ты сѣтворїль, прѡсимо жъ тебѣ всѣ, бже, богѣтый вѣ мл(с)ти, прїймї до нѡа дшу рабѣ твоѣго им(р)къ в(ъ) рѡцѣ свой, жебы сѣ вѣполнили слова Соломѡновы: «Прв(д)ныхъ дша в(ъ) рѡцѣ бжїи и не при-
489 зв. коснѣтсѣ ихъ мѡка». Аминь. //

КАЗАНЬЕ ТРЕТЄЕ НА ПОГРЕБѢ КЪЖ(Д)ОГО
ХР(С)ТІАНИНА ПРАВОВѢРНАГО

Аще вѣруемъ яко Ісѹ умрѣ и вос-
крсе, тако и бгъ умершїа ѿ Ісѹ приведе(т)
с ни(м). Солун(ъ). д.

Казалъ бгъ едного часа пр(о)рку Іеремїи вѣйти в(ъ) дом(ъ) гончарскїй. Гды тамъ пришолъ, знаишолъ гончара, который робилъ на колѣ начин(ъ)е глинаное. Тоѣ начин(ъ)е гды зопсовалоса, онъ з(ъ) тоѣи жь глины уро- билъ иншое начина, якоѣ ему подобалоса. Православныи хр(с)тіане, ко- ломъ естъ свѣтъ. Такъ егѡ называеъ ѡсалмїста, мѡвачи: «Гласъ грома твоѣгѡ въ колеси». Кѡло естъ ѡбрѡтное и нестатѣчное, и свѣт(ъ) естъ ѡбрѡтныи и нестатѣчныи, поднесетъ члвкѡ на гѡноръ высѡкїй, потымъ егѡ надолъ кї- нетъ и розоб(ъ)етъ. Поднесло было тоѣ кѡло Голофѣрна высѡко на гетманство Ассїрійское, потымъ егѡ надолъ кїнуло. Голофѣрнови гѡлову утѡто и в(ъ) Веѡуліи на мѹ//рѣ завѣшено. Поднесло было тоѣ кѡло Седѣкїю высѡко на крѡлѣвство Іилское, потымъ егѡ надолъ кїнуло. Седѣкїю поймаъ Навхо- дѡсоръ, крѡль Вавлѡнскїй, и вѣлупивши ему ѡчи, звазалъ егѡ ланцу- хами и запровадилъ до Вавлѡну в(ъ) неволю. По(д)несло было тоѣ кѡло высѡко Валѣнса на цесѡрство грѣцкое, потымъ егѡ надолъ кїнуло. Ва- лѣнса гѡтѡве на войнѣ поразили и живѡго огнемъ спалили.

Іере(м)
їи

496

д. Ца(р)
ка.
Стры-
ко(в).
листъ ле.

Поднесло было тоѣ кѡло высѡко Олѣха на кнѡзство древлѡнское, потымъ егѡ надолъ кїнуло. Олѣхъ, на войнѣ звѣтаженный, гды утѣкалъ пре(д) не- прїѡтелями до замку през(ъ) мѡстъ высѡкїй, на тої часъ иншыи люде, утѣ- каючи и тїснучиса, зопхнѹли егѡ з мѡсту и, сѡми падаючи, егѡ прибили и удушили.

Стры-
ко(в).

листъ ра.

И тепѣрь не ѡбезпечайса, члвѣче, которогѡ поднесло догоры тоѣ кѡло, бо прѹдко бѹдешъ по(д) кѡло(м), прѹдко тебѣ, члвѣче, свѣтъ зарадитъ, бо- гѡтого убѡгимъ, пѡна слугѡю, потентѡта неволникѡмъ учїнить. Дла тогѡ мѡвит(ъ) ап(с)толь Пѡвелъ: «Прехѡдитъ бо ѡбразъ мїра сегѡ».

Глинанымъ начин(ъ)амъ на тымъ колѣ ест(ъ) члвкѣ, бо члка учынилъ (гъ з(ъ) глины, дла тогѡ себѣ до гончарѡ прировниваеъ бгъ, мѡ//вачи до іил- танѡвъ: «Яко брѣнїе в(ъ) рѹку скудѣлничу, такѡвы дѡме Іилевъ в(ъ) рѹку моѣю». Псѹетса тоѣ глинаное начин(ъ)а, гды члвѣкъ умираетъ, але бгъ зноѡу з(ъ) тоѣи глины иншое начин(ъ)е въ ѡстѡтнїй днѣ учїнить, бо на тої часъ всѣ люде встанутъ з(ъ) мртвѡхъ. Дла тогѡ Хс умѣрлѡю цѡрку Іѡирѡву гды всѣ люде хотѣлъ воскресїти, назвалъ спѡчою, мѡвачи: «Не умрѣ двїца, но спїтъ». Такъже Лѡзара умѣрлого гды хотѣлъ воскресїти Хс, спѡчимъ назвалъ, мѡ- вачи до учникѡвъ своїхъ: «Лѡзаръ, другъ ншѣ, успе, но идѹ да возбуждѹ егѡ». Дѡлѣй написано: «Речѣ же Ісѹ ѡ смрти егѡ, онї же мнѣша яко ѡ успе- нїи сна глетъ».

496 зв.

Іѡан(ъ)
їи.

Дла тогѡ и ап(с)лъ Пѡвелъ умѣрлѡх(ъ) людѣй спѡчными называеъ и не кажетъ по нїхъ назбытъ плакати и смутїтиса, же якъ спѡчныи люде

ω(т) снѹ встаіотъ, такъ умёрлыи встанутъ з(ъ) мртвыхъ. Той же ап(с)лъ, пришлое з(ъ) мртвыхъ встанье наше показуетъ з(ъ) мртвыхъ встан(ъ)емъ. Хвымъ, мовачи: «Не хоцѹ васъ, братіе, не вѣдѣти ω усѳпшихъ да не скорбите, яко же и прочии не имѹщии упованіа, аще бо вѣруемъ яко Іс умрѣ и воскрсе, тако и бгъ умёршаа ω Ісе приведѣтъ съ нимъ». Не треба намъ смутитиса и слезъ выливати дла смрти егѳ, мл(с)ти пана им(р)къ, бо онъ в(ъ) днѣ ωстатній з(ъ) иными людми // встанетъ з(ъ) мртвыхъ и зноу егѳ на той часъ ωбачити мѳжемо и з(ъ) нимъ розмовлати. Бѹду тѣды мѳву мѣти ω томъ, же всѣ люде встанутъ з(ъ) мртвыхъ и в(ъ) якоу тѣль и в(ъ) якыхъ лѣтехъ. Ха ба прошѹ ω помѳчь, ласкъ вашихъ ω слуханье.

497 Можемо з(ъ) подобѣнствъ розмайтыхъ понати, же люде встанутъ з(ъ) мртвыхъ яко пазногти на палцахъ ωбрѣзаныи зноу выростаѹтъ, яко вѳлосы на головѣ ωстрѣженыи ω(т)ростаѹтъ зноу, яко зерно збѳжа которого-кѳлвекъ в(ъ) землѣ посѣаное замираетъ на зиму, а на лѣто квѣтнетъ и бѹйный выдаѣтъ кѳлосъ, яко дрѣво на зиму умираетъ, лист(ъ)е ω(т)кидѣетъ и не выдаѣтъ ѳвоцу, а гдѣ лѣто прійдетъ, зноу квѣтнетъ, в(ъ) листа зелѣное са приѳдѣваетъ и пѣнкныи ѳвошы приноситъ. Такъ члвкъ любо умрѣтъ и в(ъ) зѣмлю са ωбѣрнетъ, гдѣ Хс прійдетъ свѣтъ судити, на той часъ зноу встанетъ з(ъ) мртвыхъ и ѳзметъ на себѣ тѣло свое, которое са было зѳсовало. Много людѣй пере(д) тѣмъ з(ъ) мртвыхъ встало. Всталъ з(ъ) мртвыхъ снѣ одной вдовіци в(ъ) Сарѣѳ Сидѳнской. Всталъ з(ъ) мртвыхъ снѣ и другѳи вдовіци сумантанѣни. Всталъ з мртвыхъ // члвкъ, который доткнулъса кѳстей пр(о)рка Іеліссѣа. В(ъ)сталъ з(ъ) мртвыхъ в(ъ) Трѳадѣ Евтихъ, встала з(ъ) мртвыхъ Товіѳа въ Іѳпѣи, встала з мртвыхъ цѳрка Іаирова, всталъ з мртвыхъ снѣ одной вдовѣ в(ъ) мѣстѣ Наїнѣ. Всталъ з мртвыхъ Лазаръ в(ъ) Вѳѳанѣи, встали з мѣртвыхъ въ Іер(с)лімѣ люде многѣи на той часъ, гдѣ Хс на кр(с)тѣ умѣръ за грѣхѣи наші, вѣдлугъ ев(г)лісты Матѳѣа: «Многа телеса стѣхъ усѳпшихъ восташа».

Тѹтъ мѳжемо зрозумѣти пришлое людѣй з мртвыхъ встанье, бо якъ пере(д) тѣмъ люде з мртвыхъ встали, такъ и в(ъ) днѣ ωстатній встанутъ. Таа тѣлько ѣст(ъ) рознѣца мѣжы прѣшлымъ и пришлымъ з мѣртвыхъ встаньемъ, же которѣи предъ(ъ) тѣмъ воскр(с)ли, зноу помѣрли, а которѣи въ днѣ ωстатній воскрсутъ, іѳжъ не бѹдутъ умираѣти, але навѣки бѹдутъ жѣти — прв(д)ныи в(ъ) нѣбѣ, а грѣшныи в(ъ) пѣклѣ. Такъ мѳвилъ Хс: «Идѹтъ сѣи въ мѹку вѣчную, прв(д)ници же въ живѳтъ вѣчный».

Дла тогѳ, православиныи хр(с)тїане, паматаймо на смртъ, живѣмо побѳжне, чѣначи добрыи учѣщки, бо в(ъ) якыхъ учѣщкахъ насъ смртъ застанетъ, в(ъ) тыхъ встанемо з мер(ъ)твыхъ на сѹдѣ бжѣи. Стѣи Іѳанъ Мл(с)-

тивый, патріарха Александрійскій, жебы смръть // собъ припоминалъ, казаль 498
 гробъ собъ за живота будовати, але не кончили, тылкѡ в(ъ) сто, гды наиболше
 ёсть людѣй, казаль ремѣсникѡмъ на себѣ волати: «**W**(т)че, гробу твоёго не
 добудовано». Маѣимъліанъ, цѣсарь рым(ъ)скій, жебы смръть собъ припоми-
 наль, учиниль собъ за живота труну, до которон часто приходачи, мовиль
 сам(ъ) до себѣ: «Розмышлай, Маѣимъліане, ѡ смрти, нащо са роз(ъ)ширѣешъ,
 нащо такъ много богатствъ збираеш(ъ)? **Q**то которого великии провѣнціи
 не могутъ понати, малая таа труна пойметъ».

Въ жи(т).
 с. Іоанна
 Мл(с)тво-
 го.

Птоломей, кроль егѣпетскій, жебы смръть собъ припоминалъ, мѣль на
 столѣ труною голову, лежачую пре(д) очима своїми, а еденъ слуга волаль:
 «Кролю, гледи и ты такой будешъ».

Плю-
 тарх(ъ)
 в(ъ)
 банкет
 з.
 мудр-
 це(в).

Нѡе, жебы собъ смръть припоминалъ, мѣль кости Адамовы в(ъ) кораблѣ
 свѣсемъ по(д) часъ потопу.

И мы жъ, православныи хр(с)тіане, за живота гробъ собъ будуймо,
 албо учинѣмо труну, албо на столѣ пре(д) очима своїми труною голову
 кладѣмо, албо кости людѣй стыхъ при собъ мѣймо, жебы смо, погладаючи
 на тыи смертелности вѣзерунки, смръть собъ припоминали и жили побожне,
 чыначи добрыи учынки, по//неважъ в(ъ) якіхъ учынкахъ смръть насъ заста-
 нетъ, в(ъ) тыхъ встанемо з мртвыхъ на судъ бжій. Вѣдалъ ѡ томъ егѡ м(с).
 пань им(р)къ, же мѣль въ днь остатній встати з мртвыхъ и справоватиса
 пре(д) маестатом(ъ) Хвымъ и одержати заплату ведлугъ учын(ъ)кѡвъ
 свойхъ. Дла тогѡ завше смръть собъ припоминалъ и жилъ побожне, чынилъ
 добродѣтели розмайты, жебы в(ъ) днь остатній, вставши з мртвыхъ, могль
 ѡ(т) Ха, судійи справедливого, принати в(ъ) нѡъ заплату вѣчную, бо мовить
 ап(с)лъ Павель: «Всѣмъ бо явитиса нам(ъ) подобаетъ пре(д) судищемъ
 Хвымъ, да прійметъ кож(д)ѡ яже з(ъ) тѣломъ содѣла, или блгаа, или злаа».

498 зв.

В(ъ) яко́мъ же тѣлѣ люде з мртвыхъ встануть, чы в(ъ) томъ, в(ъ) кото-
 ромъ теперъ живуть, чы в(ъ) и́ншомъ? Нѣкоторые люде невѣрныи мовать,
 же въ и́ншомъ, бо са тѣло, в(ъ) которомъ теперъ живемѡ, зопсует(ъ). Мы
 зась такъ вѣримо, православныи хр(с)тіане, же в(ъ) томъ же тѣлѣ, в(ъ)
 которомъ теперъ живемѡ, не въ и́ншомъ всѣ з мртвыхъ встанемо. Призна-
 ваеть тое праведный Іѡвъ, мовачи: «Въ послѣдній днь повстану з(ъ) землѣ
 и зно́ву облечѣнъ буду в(ъ) ску́ру мою, и в(ъ) тѣлѣ моёмъ ѡгладаю бга
 моёгѡ». Признаваеть тое и ап(с)тль Павел(ъ), мовачи: «Подобаетъ бо тлѣе-
 мому // сему ѡблещиса въ нетлѣнїе и смртному сему ѡблещиса въ безсмртїе».

Іѡвъ,
 ѡі.
 Ко(р)
 еі.

499

До тогѡ, если бы въ и́ншомъ, не в(ъ) томъ тѣлѣ люде з мртвыхъ
 встали, былъ бы бгъ несправедливый, бо бы и́ншое тѣло добре албо зле на
 свѣтъ чынило, а онъ бы и́ншое приналь до нба албо послаль до пѣкла Але
 не годитса мовити, жебы бгъ был(ъ) несправедливый, ѡ которомъ напи-

сапо: «Бгъ вѣренъ и нѣсть неправды в(ъ) нёмъ, прав(д)нѣ и преп(д)бѣнъ г(с)д(ъ)». Зачѣмъ не годѣтса мѡвити, жебы в(ъ) ѣншом(ъ) не в(ъ) томъ же тѣлѣ люде з мртвыхъ встали, якъ таа жъ вода гѡркаа и солѡнаа выхѡдѣтъ з(ъ) мѡра на рѡзныи мѣстца и ѡ(т)мѣнѣетса, идѣтъ през(ъ) пѡры, през(ъ) меаты, презъ лѣры зѣмныи и тамъ в(ъ) землѣ гѡркость и солѡность мѡу скаа зостаѣтса, а вода солѡдкаа з(ъ) землѣ в(ъ) жрѡдла вѣхѡдѣтъ, з(ъ) жрѡдель идѣтъ струменами в(ъ) рѣки, а рѣки знѡву в(ъ) мѡре впадаюгъ, вѣдлугъ ек-
 Екклѡ(з) .а.
 499 зв.
 Ма(ѡ) .кд.
 итѣи». Такъ тоѣ жъ тѣло члвчѡе умираѣтъ и в(ъ) зѣмлю идѣтъ и на рѡзныхъ мѣстцахъ бывѣаетъ и ѡ(т)мѣнѣетса, потѣмъ знѡву до пѣршого кштѣлту прѣидетъ и з(ъ) мртвыхъ встанетъ. А лѡбо пѡпѣлъ члвчѣй по всемѹ свѣту бѹдетъ рознѣсеный, агглы за еднѹ мѣ//нѹту той пѡпѣлъ знесѹтъ докѹпы, з(ъ) которогѡ пѡпѣлу бгъ учѣнитъ все тѣло члвчѡе и до того жъ тѣла привѣрнетъ тѹю жъ дшу, котораа пере(д) тѣмъ была в(ъ) тѣлѣ. Такъ еван(ъ)гелѣстъ Матѡѣй ѡ Хъ мѡвитъ: «Послѣтъ аггли своѣ съ трѹбнымъ гласомъ вѣлѣимъ и соберутъ избрѣнныа егѡ ѡ(т) чѣтырѡхъ вѣтровоу ѡ(т) концѣ нѡсъ до концѣ ѣхъ».

Вѣдалъ ѡ томъ егѡ мл(с)тъ панъ им(р)къ, же в(ъ) томъ же не в(ъ) ѣншомъ тѣлѣ мѣлъ з(ъ) мртвыхъ(ъ) встѣти. Дла того ѡфѣровѣлъ тѣло своѣ бгу на услѹги, захѡвѹючи ѡное в(ъ) ч(с)тости, въ трѣзвости, умерщвлѣючи пѡстами, поклѡнами и прѣцами рѡзными, слѹжачи бгу на кѡждый часъ, бо мѡвитъ
 Рп(м) .вѣ.
 ап(с)толь Пѣвелъ: «Млѹ ѹбо васъ, брѣтѣе, щедротѣми бжѣими пре(д)ставѣте телеса ваща, жѣртву живѹ стѹ блгоугѡднѹ бгѡви».

В якихъ же лѣтехъ встанутъ люде з мртвыхъ(ъ) — чы в(ъ) еднѣакихъ, чы в(ъ) рѡзныхъ, вѣдлугъ рѡзного вѣку своѡго? Мѣемо вѣдати, же всѣ люде в(ъ) едино(м) вѣку, всѣ в тридцѣти лѣтехъ з мртвыхъ встанутъ, лѡбо помѣрли старѣи, лѡбо молодѣи, бо Хс, который ѣстъ головѡю ншею, всталъ з мртвыхъ в(ъ) тридцѣти лѣтехъ и полъчвѣрта лѣта, зачѣмъ тежъ люде, которые сѹтъ тѣломъ Хвымъ, в(ъ) томъ же вѣку встанутъ з мртвыхъ, жебы тѣло головѣ // своѣй былѡ подобное, вѣдлугъ ап(с)ла Пѣвѣла: «Тогѡ далѣ главу вѣише всеѣ цркѡви, я же ѣст(ъ) тѣло егѡ». До тогѡ, члвкъ найдосконѣлѣи ѣстъ в(ъ) тридцѣти лѣтехъ, бо в(ъ) томъ вѣку в(ъ) тѣло досконѣлое, в(ъ) моцъ досконѣлоу и в(ъ) рѡзумъ досконѣлѣи са прибирѣетъ, зачѣмъ(ъ) всѣ люде в(ъ) тридцѣти лѣтехъ встанутъ з мртвыхъ, бо встанутъ всѣ и в(ъ) тѣлѣ и в(ъ) мѡци, и в(ъ) рѡзумъ досконѣломъ. Такъ мѡвитъ ап(с)толь Пѣвелъ: «Достѣгнемъ вси въ единѣнѣе вѣры, в(ъ) рѣзумъ сна бжѣиа, в(ъ) мѹжа совершѣнна в(ъ) мѣру возраста исполненѣа Хва».

Если бы засъ кто умѣръ въ старѡсти, всталъ з мртвыхъ старѣи, и ктѡ умѣръ в(ъ) дѣтѣнномъ вѣку, всталъ з мртвы(х) дѣтамъ, были бы тѣи люде недосконѣлѣи, бо старѣи мѡцы досконѣлон и здѡрѡва досконѣлогѡ, дѣти засъ рѡзумѹ досконѣлогѡ и мѡцы досконѣлон не маѹтъ. Вѣдалъ ѡ томъ егѡ

Екклѡ(з) .а.
 499 зв.
 Ма(ѡ) .кд.
 Рп(м) .вѣ.
 С. Де-
 ѡдона
 кѡ.
 Іса(и).
 Август-
 тѣн(ъ)
 ѡ мѣстѣ
 бжомъ,
 кни(г).
 500
 кв,
 гла(в) .ѣі.

(смл)ть пань им(р)къ, же всѣ люде в(ъ) тридцати лѣтехъ, в(ъ) досконáломъ вѣку з мртвыхъ встануть, в(ъ) котóромъ вѣку Хс всталъ. Дла того и досконáлость учынкѡв(ъ) добрыхъ старáлся, живучи на свѣтѣ, жебы могл(ъ) Хви не тылко ведлугъ досконáлого вѣку, áле и ведлугъ досконáлыхъ учынкѡвъ добрыхъ подобный зостáти, слухаючи ап(с)ла // Пáвля, мовáчого: «Подобни мнѣ бывáйте, яко же áзь Хр(с)ту».

500 зв.

Малюють сѹмболíстове слнце всходáчое з на́писомъ: «Поступуй дáлѣй», — бо слнце имъ ⁸⁶⁴ дáлѣй и вы́шше на н́бо поступу́еть, тымъ бóлшую и досконáлшую выда́еть свѣтлость, бáрзѣй и досконáлѣй тѣмности роз(ъ)ганáеть и по(д)нб(с)ную теплómъ своимъ загрѣвáеть. Слнце ёсть образъ члчого з мертвыхъ встáна, бо слнце по(д) зѣмлю захóдит(ъ) и зно́ву з(ъ)-по(д) землѣ выхóдитъ. Такъ члкъ гды умира́еть, идѣтъ по(д) зѣмлю до грóбу, потѣмъ зно́ву в(ъ) днь остáтнй з(ъ)-по(д) землѣ выйде́тъ, гды встанеть з мртвыхъ. Дла того бгъ тыи слова до тебе, члвче, мóвить: «Поступуй дáлѣй», поправуйса в(ъ) жити́и, поступуй ѡ(т) одной цнóты до друго́и, старáйся, жебы съ мѣлъ досконáлыи добродѣтели, понева́жь в(ъ) досконáломъ вѣку, в(ъ) тры(д)цати лѣтехъ встанешъ з мртвыхъ. Поступуй дáлѣй, если ёсть, члвче, побóжный. чáсто молишьса бгу, дóбре чынишь, бо мóвилъ Хс: «Млѣтеса да не вни́дете в(ъ) на́паст(ъ)». Áле, члче, ещё поступуй дáлѣй при побóжности, б́уд(ъ) мл(с)рдный на люде́й убóгихъ, спомага́й ихъ ялму́жною стóю, бо на́писано: «Блжёнъ розумѣвáай на ни́ща и убóга въ днь лют(ъ) избáвит(ъ) его́ гъ». Поступуй дáлѣй // при мл(с)рдю, члвче, захова́й по-кóру, не погоржáй людми́ и́ншими, не розумѣй ѡ собѣ́ мнóго, бо на́писано: «Всáкъ возносáйся сми́ритса, сми́рай же са́ вознесётса». Поступуй дáлѣй, маючи покóру, члвче, мѣй послу́шенство, б́удь послу́шный стар́шому сво́ему, бо мóвить ап(с)ль Пáвель: «Всáка дша́ вла́стемъ преде́ржáшымъ да повину́етса, н́бст(ъ) бо вла́сть аще не ѡ(т) бга́». Поступуй дáлѣй, б́удучи послу́шный, чловѣ́че, б́удь споко́йный, живй з(ъ) людми́ и́ншими в(ъ) покóю, в(ъ) згóдѣ, звáды и войны́ не чинй протй́въ люде́й и́ншихъ, бо на́писано: «Мйръ имѣ́йте мѣжду собо́ю и бгъ́ любвѣ́ и мйра́ б́удеть с ва́ми». Поступуй дáлѣй, б́удучи споко́йнымъ, члвче, б́удь повста́гливый, повста́гайся ѡ(т) учынкѡвъ, ѡ(т) слóвъ и ѡ(т) помы́словъ злыхъ, бо мóвить ап(с)тль Пáвель: «Ѱ(т) всáкїа злы́а вѣщи ѡ(т)грѣ́бáйтеса». Поступуй дáлѣй, ещё старáйся, члче, при повста́гливости мѣти́ и́ншыи добродѣтели, жебы́ (с) досконáлыи мѣл(ъ) цнóты, понева́жь в(ъ) досконáломъ вѣку, въ тридцати лѣтехъ(ъ), ма́ешъ з(ъ) мѣртвыхъ(ъ) встáти.

501

Егѡ́ мл(с)ть пан(ъ) им(р)къ мѣлъ на пáмати сво́ей тыи слова́ на́писаны: «Поступуй дáлѣй», бо ѡ́нь, живучи на свѣтѣ, поправовáлся в(ъ) жити́и, поступовáлъ ѡ(д) одной цнóты до дру́гои, старáлся, жебы́ досконáлыи мѣлъ добродѣ́тели, вѣдаючи, же мѣлъ в(ъ) досконáломъ(ъ) вѣку, в(ъ) три(д)цати лѣтехъ, з(ъ) мѣртвыхъ в(ъ)стáти. Дла того пр(о)ркъ Двдъ

501 зв.

кажетъ ѿ(д) одной цноты поступовати до другоу, мовачи: «Пойдутъ ѿ(т) силы в(ъ) силу». И в(ъ) апокалифи написано: «Прв(д)ный правду да творитъ еще и стый да стится еще».

А любо егѡ мл(с)ть панъ им(р)къ досконалымъ былъ в(ъ) цнотахъ, ед-
накъ подлѣйшимъ себѣ ѿ(т) иныхъ людей чинилъ, не мовилъ: «Я е смъ
досконалое житіе проважу». Але мовилъ: «Много есть досконалшихъ(ъ)
ѿ(т) менѣ людей на свѣтъ, которыи досконалшыи цноты мають», — бо въ-
ѣ. Цар далъ егѡ мл(с)ть панъ им(р)къ, же пр(о)ркъ Иліа гды мовилъ: «Г(с)ди,
ѣ. пр(о)рки твоа избѣша и олгара твоа розкопаша, и азъ ѿстахъ единъ», —
ѿ(т)казалъ(ъ) ему бгъ: «Оставихъ себѣ седмъ тысащъ мужей, иже не прекло-
ниша колѣна пре(д) Вааломъ».

Стый мчникъ Полвектъ пре(д) своею мѡкою видѣлъ въ снѣ Ха, кото-
рый з(ъ) него здыймовалъ шату егѡ и давалъ ему иншую шату, коштовнѣй-
шую и пѣнкнѣйшую. Пре(з) тое значилося, же онъ поганскую секту мѣл(ъ)
покинути, яко шату шпетную, а навернутиса до цркви хр(с)тіанской, яко
шаты пѣнкной. Тому жъ Полвектови въ снѣ далъ Хс коня з(ъ) крылами.
502 През(ъ) тое значилося, иже онъ мѣлъ вѣроу и учинками, яко на коню
крылатомъ, до нба залетѣти, бо той конь вѣру, а крыла значили учинки
добрыи. Егѡ мл(с) панъ им(р)къ вызутый ест(ъ) з(ъ) шаты свои, з(ъ) тѣла
смертного дша егѡ вышла, але в(ъ) день ѿстатній, гды встанетъ з(ъ) мерт-
выхъ, будетъ приодѣтый шатоу пен(ъ)кнѣйшою, тѣломъ увелбѣннымъ, дша
егѡ приодоблена будетъ южъ конемъ крылатымъ, вѣроу з(ъ) учинками
добрыми.

Егѡ мл(с)ть панъ им(р)къ, ѿ(д)лѣтѡючи до нба на мешкан(ъ)е вѣчное,
жегнает(ъ) васъ, велѣбныи ѿ(т)цѣве сщѣнники, законники, и проситъ васъ
ѿ млтвы, которыи бы дшу егѡ запровадили до нба; жегнает(ъ) и васъ, всѣхъ
прѣтелей и крѣвныхъ своихъ, и проситъ, жебы сте яко за живота, такъ
и по смрти егѡ были ему прѣтелями зычливыми и ѿ дшъ егѡ мѣли старан(ъ)е;
жегнаетъ и васъ всѣхъ, православныи хр(с)тіане, которыи сте са на погрѣбъ
егѡ зобрали, дакуеть вамъ за тую ѿстатнюю послѡгу, за которую зычитъ
вамъ всѣмъ, жебы по долгихъ и щасливыхъ лѣтехъ дшъ вашъ Хс, вызувши
з(ъ) шаты шпетной, з(ъ) тѣла смертного, потымъ, в(ъ) днь ѿстатній, гды
502 зв. встанете з(ъ) мртвыхъ, жебы дшъ вашъ приодѣлъ Хс шатоу пѣнкнѣйшою,
тѣломъ увелбѣннымъ. Зычитъ вамъ всѣмъ егѡ мл(с) панъ им(р)къ и тогѡ,
жебы сте конемъ з(ъ) крылами, вѣроу з(ъ) учинками добрыми, могли залетѣти
до нба на вѣчное мешкан(ъ)е. Еден(ъ) законникъ побожный на имѡ Лѣо
видѣлъ(ъ) въ снѣ страшный судъ, аггли в(ъ) трѡбы трубѣли, и народы зби-
ралися в(ъ) полю широком(ъ). Тамъ стоали двѣ драбѣны высокіи, ѿ(т)
земль ажъ до нба, една червонаа, другая бѣлаа. На червоную веспиралъса
Хс, ѿбраженный и розгиѣванный. Которыи люде шли пре(з) тую драбѣну
до нба, падали на землю з(ъ) драбѣны. Потымъ удалиса тыи люде до бѣлон

драбѣны, на(д) котóрою са преч(с)таа два бѣа показáла. През(ъ) тóю драбѣну южъ вступовáли до цр(с)тва нб(с)нагѡ, до котóрого ихъ црѣца небеснаа, мти Ха, цра нб(с)ного, прѣймовáла.

Дла тогò егò мл(с) пань им(р)къ, ѡ(т)хóдачи з(ъ) свѣта и жегнаючи вась, правослáвныи хр(с)тїáne, поручáеть вась всѣхъ преч(с)той двѣ бѣи, котóрой онь, живучи на свѣтѣ и умираючи, поручáльса, жебы гды встанете з мртвыхъ въ днь ѡстáтнїй и станете на стрáшномъ сѹдѣ пре(д) маестáтомъ судїи ѡбраженного и розгнѣванного Ха, бѣа нашего, жебы пре//стаа 503 бѣа в(ъ) тóй чась пре(д)стáтелствомъ своимъ(ъ) ѡборонїла васъ(ъ) ѡ(т) гнѣву судїи справедливого и жебы запровадила вась до цр(с)тва нб(с)ного, котóрого престáвл(ъ)шемуса рабѹ твоѣму им(р). и намъ всѣмъ дай, Хе бже нашъ, доступїти. Амїнь.

КАЗАН(Ь)Є НА ПР(Д)БНАГѡ ѡ(Т)ЦА НШЕГѡ АНТОНІА ПЕЧЕРСКОГѡ *

Мнѣ весь мїръ распáса и азъ всемѹ мїру. Галáтомъ, ѣ.

Котóрыи люде свѣто(м) згоржаю(т), ты(м) свѣтъ есть распáтый, а котóрыи свѣто(м) не згоржаютъ(ъ), ты(м) свѣтъ не ёсть распáтый. Тáк(ъ)же котóрыи людми свѣт(ъ) погоржае(т), тыи суть свѣтови распáты, а котóрыи не погоржаётъ свѣтъ, тыи не распáты суть свѣтови. Распáты су(т) свѣтови за(н)ники !!, бо їми свѣтъ погоржаётъ и ненавїдитъ ихъ. И свѣтъ за(н)нико(м) ёсть распáтый, бо и онї свѣтомъ(ъ) згоржаютъ(ъ) и ѹдалáютъ(ъ)са ѡ(т) нѣгѡ. Дла тогѡ в(ъ) грецки(м) азыку за(н)ни(к) назывáетъ(ъ)са монахо(с), едѣнь, бо за(н)нико(в) любо тїсач(а) и бо(л)ше в(ъ) монастырѣ бѹдет(т), повїнны всѣ мѣт(и) в(ъ) собѣ единѹ мысл(ъ), единѹ волю ста(р)шого своѣгѡ, пови(н)ни всѣ не ведлугъ мысли и волю своѣи жїти, áле мысли и волю старшо(г)ло // своѣгѡ повиновáтиса. Мòви(т)са и дла тогѡ монахось, едѣнь, бо за(н)ники маю(т) ѡ(т) свѣта ѡ(т)далáтиса и самїи единѹ жїти. Ещѣ и дла тогѡ мòвитъ(ъ)са монахось, едѣнь(ъ), бо за(н)ники маю(т) ѡ(т) едно(м) бгу мыслїти, не ѡ мáрностахъ свѣтскихъ. Презначáли за(н)никовъ назарѣи, ѡ котóры(х) в(ъ) кнїгахъ(ъ) Числа в(ъ) главѣ шестой читáемо, бо назарѣи жа(д)но(г)ло напю пано(г)ло не пил(и), та(к) за(н)ник(и) пови(н)ни пáныхъ напоїовъ вѣстерѣгатиса. Назарѣи волосѡвъ не голїли, áле запусkáли, и за(н)ники волосы запусkáютъ(ъ), ты(л)ко мáло волосѡ(в) на коронѣ голáть, жебы пожадливости телесныи ѡ(т) себѣ ѡ(т)гїна(л)и. Назарѣи мѣртвого трѹпа не дотыkáлиса и хронїлиса, такъ за(н)ники маю(т) хронїтиса вшелáкихъ(ъ) грѣхѡ(в), котóрыи трѹпами мртвыми назывáютсá. Назарѣи ѡ(т) людѣй свѣтовы(х) ѡ(т)далáлиса и ѡ едномъ(ъ) бѹ мыслїли, та(к)

Авгу(ст).
Амбро(с).
Феофи-
лактъ
на .ѣ.
га(к).

104
Дїѡни(с).
Ареѡпа(г)
г(л) .ѣ.

Інно-
ке(н).
папа .ї.
Гїеро(н).
на .ѣ.
Чл(с).

* «Казанье на пр(д)бнагѡ ѡ(т)ца нашего Антонїа Печерского» і «Казанье на пр(д)бнагѡ ѡ(т)ца нашего Феоносїа Печерского» не входят до видання «Ключа» 1665 р., за яким публикуемо решту казань. Подаємо їх за виданням: «Казаня приданы до кнїги, «Ключъ разумнїя» названой» (К., 1660).

и за́ко(н)ник(и) ѿ(т) люде́й свѣтовыхъ ѿ(т)дала́ются и мы́слат(ь) ѿ е́дном(ь)
бу. Прп(д)бный ѿцъ ншъ Антоній Печерскій можетъ мовити слова тѣи:
«Мнѣ весь міръ распаса», бо прп(д)бный Антоній згоржалъ свѣтомъ и ѿ(т)-

104 зв. дали(л)са // ѿ(т) негѡ до житіа законногѡ, ишо(л) до стѡи горы Аѡнскои
Пате- и там(ь) зостал(ь) инокомъ. И было́ рассказаніе ѿ(т) бга игумену в(ь) томъ
ри(к). монастыри, жебы посла(л) Антоніа в(ь) Рѡ(с)сію. И ведлугъ рассказана
Печер(ь). в(ь)
жи(т). бжого игумень послав(ь) в(ь) Рѡссію для позыкана инших(ь) дшъ г(с)двн
«(г)»|о|. прп(д)бнагѡ Антоніа, который пришовши до Кіева, знайшо(л) печеру, ѿ(т)
варагѡв(ь) выкопаную, и в(ь) той почал(ь) мешкати. Можетъ мовити прп(д)-
бный Антоній: «И аз(ь) всему міру распас(х)са», бо и свѣтъ згоржалъ прп(д)б-
ным(ь) Антоніем(ь) и ненавидѣлъ егѡ. Гды прп(д)бный Антоній убралъ
в(ь) иноческую одѣжду Варлаама, сна е́дногѡ сенатора рускогѡ на имѣ
Іоанна, сенаторъ той ба(р)зо розгнѣвал(ь)са на прп(д)бна(г)»|о| Антоніа
и, пришовши з(ь) слугами своими до печеры, розогнал(ь) всѣхъ иноковъ
и зъ сына свое(г)»|о| з(ь)кїнувши законничїи шаты, убралъ егѡ в шаты свѣт-
лыи сенаторскїи и взалъ до палацу своѣгѡ. В той часъ прп(д)бны(и) Антоній
з(ь) братією в(ь) иншую стѡрону пре(д) гнѣвомъ тогѡ сенатора мусьлъ ух-
дїти. Для тогѡ прп(д)бного Антоніа свѣт(ь) ненавидѣл(ь), бѡ онъ против-
105 ны(и) был(л) свѣтови. // В чи(м) за(с) былъ противны(й), о ты(м) я хочю
мѣти мѡву, котѡраа мѡва нехай бѡде(т) на честь и похвалу прп(д)бному Ан-
тонію, ласка(м) ва́шим(ь) на ползу дшевную.

Противный былъ свѣтови прп(д)бный ѿ(т)цъ ншъ Антоній Печерскій
в ты(м), бѡ свѣтъ кохаетса в(ь) богатства(х), а о(н) кохалса в(ь) убо(з)ствѣ.
Богатства члвкови шкѡда(т). Ѡзмѣте собѣ двѣ ваги, на е́днѡй вазѣ положѣте
злѡто, албо срѣбро, албѡ грѡшѣ, албѡ що-кѡлвек(ь) з(ь) богатства. Таа
надоль нахїли(т)са. Другаа за(с) вага нехай бѡде(т) порѡжнаа. Таа догоры
по(д)несѣтса. Та(к) и люде́й злѡто, срѣбро, грѡшѣ и богатства иншїи на-
до(л), до пѣкла нахїлаю(т); убогїи за(с) люде, котѡрыи нѣчѡго не мають,
дорогы, на нѡ по(д)носа(т)са. Можемо тоѣ зрозумѣти з(ь) богача немл(с)рд-
ного и Лазара убогого, бо ѿ Лазари напїсано: «Бысть же умрѣти нищему

Лу(к) и несѣну быти аггли на лѡно Авраамово», то есть до нѡа. Ѡ богачу за(с) на-
пїсано: «Умрѣ же и богатыи и погребѡш(а) егѡ и въ адѣ возведѣ очї свои

105 зв. сы(н) в(ь) мѡка(х)». Е́днакъ богатыи люде нехай не вонтпаты ѿ ласцѣ бжѡй
и не ѿ(т)чаеваю(т)са своѣгѡ сп(с)нїа, // бѡ в(ь) Антїѡхїи богатыи были Анд-

Сїме- рѡникъ мѣщанїнъ и жѡна егѡ Аѡанасїа, е́днакъ зостали стѣми и нѡа досту-
ѡ(н). пїли для тогѡ, же на три чѣсти богатства свой роздѣлали. Е́днѡ ча(ст)
Мета(ѡ). давали убоги(м), другую на монастырѣ, третью на своѡ потребу ѡборочали.
в(ь) Такъ и тепѣрь богатыи люде нехай на три чѣсти богатства свой роздѣла(т).
жи(т). Е́днѡ ча(ст) нехай даю(т) убоги(м), другую на монастырѣ законнїко(м), тре-
и(х). тью нехай на своѡ потребу ѡборочаю(т), то зостануть стѣми и нѡа досту-
пат(ь), бо такіи люде богатства свой пре(з) убогихъ люде́й и пре(з) закон-
никѡв(в) до нѡа ѿ(т)сылаю(т) и в(ь) нѡбѣ богатства свой ховаю(т), якѡ мо-
ви(л) Хс: «Сокрываїте же собѣ сокровїща на нѡсїи». Пѡты(м) мѡвил(ь): «Идѣ
же бѡ е(ст) сокровїще ва́ше, ту бѡде(т), и ср(д)це ва́ше».

Вѣда(л) ѿ ты(м) прп(д)бный Антоній, же богатства людемъ(ъ) су(т) шкод-
 ливыи, для того кохалса в(ъ) убозствѣ, которое члвкъови е(ст) пожитѣчное.
 Подобный е(ст) сты(и) Антоній Печерскі(и) стму Антонию Великому пустѣл-
 никови, который идучи на пущи, знашол(ъ) мѣсу сребрную и не хотѣл(ъ)
 ей брат(и). И зара(з) таа мѣса зникнула. Поты(м) знашо(л) // брылу злота
 и утѣкаль ѿ(т) него. И зара(з) тое злото зникнуло, бо то злы(й) ду(х)
 учинилса мѣсою сребрною и брылою золотою, жебы стого Антоніа привѣль
 до грѣха, до лакоинства. Та(к) и стому Антонию Печерскому мно(г)[о] свѣ(т)
 показова(л) злота и сребра, которы(м) бы могль егѡ до себе потагнути, ед-
 на(к) с. Антоні(и) утѣка(л) ѿ(т) него до иноческо(г)[о] житіа, в(ъ) которо(м)
 убозство заховують.

С. Авла-
 насі(и)
 Ве(л). в(т)
 жи(т).
 е(г)[о].
 106

Троакое убозство ест(ъ). Едны люде убогіи су(т) дхомъ(ъ), которы
 любо мають богатства, еднакъ не хотят(ъ) мѣти и ср(д)ца до нихъ не прикла-
 даю(т). Такъ убогіи суть законники и пустѣлники, бѡ оны любѡ мают(ъ)
 маѣтности, достатки, ѿ(т) побожны(х) людеи наданыи, една(к) ты(х) богатствѣ
 не прагну(т) мѣти для своѣи власной, хйба для ѡбщей потребы и ср(д)ца
 до ни(х) не прикладаю(т), ведлугъ фалмѣсты: «Богатство аще тече(т),
 не прилагай ср(д)ца». Такихъ убогихъ хвалиль Хс, мѡвачи: «Блжѣни нищїи
 дхомъ(ъ), якѡ тѣхъ е(ст) цр(с)тво нб(с)ное». Другіи люде су(т) убогіи скѣт-
 ко(м), которыи нѣчѡго не маю(т), але хота(т) мѣти и богатыми быти. Такий
 былъ в(ъ) Иер(с)лимѣ члвкъ хромы(и), которы(и) пре(д) двѣрми црковными //
 людеи просилъ ѡ ялмѣжну, але емѣ ап(с)толь Петръ мѣсто ялмѣжны дал(ъ)
 ноги, мѡвачи: «Сребра и слата нѣ(ст) у менѣ, но еже има(м) сѣ, ти даю вѣ имѣ
 Ис Ха Назарѣа, востани и ходи». Иныи люде убогіи суть скѣтко(м) и
 дхомъ(ъ), которыи нѣчѡго не маю(т) и не хотят(ъ) мѣти. Такии были ап(с)то-
 лове, которыи всѣ маѣтности свой покидали и не хотѣли мѣти, але за Хр(с)-
 томъ пошли. Та(к) мѡви(л) ап(с)ль Петръ до Ха: «Се мы ѡставихо(м) вса и
 вѣ слѣдъ тебѣ идѡхо(м). «Котѡрыи люде суть убогіи скѣтко(м), же нѣчѡго
 не маю(т), але хота(т) мѣти, убозство тое не много пре(д) бгомъ важит(ъ)
 и не великаа за него бѣде(т) ѿ(т) ба нагорода, бѡ тое убозство е(ст) понево-
 лное, а бѣ каже(т), жебы смо з(ъ) доброн волъ емѣ служили. Та(к) мѡви(л)
 Хс: «Аще кто хѡче(т) вѣслѣдъ менѣ ити, да ѿ(т)вержетса себѣ и возме(т)
 кр(с)ть свой и по мнѣ граде(т)». Котѡрыи за(с) люде убогіи суть и скѣтко(м)
 и дхомъ, же нѣчѡго не мають и не хота(т) мѣти, убозство тое мно(г)[о] пре(д)
 бгомъ(ъ) важи(т) и великаа за него ѿ(т) бга бѣдетъ заплаата, бѡ то е(ст) убоз-
 ство доброволное. Та(к) мѡвилъ Хс до ап(с)толовъ, доброволне убѡги(х):
 «Сгда сѣде(т) снѣ члвческой // на пр(с)толѣ славы своѣа, тогда и вы сѣдете
 на двоенѣдесате пр(с)тола(х), судѣще двоенѣдеса(т) колѣна Излева». И прп(д)-
 бный Антоні(и) кохалса в(ъ) доброволномъ убозствѣ, убогій былъ и скѣт-
 ко(м) и дхомъ, бо zostавши инокомъ, нѣчѡго не мѣль и не хотѣл(ъ) мѣти,
 зачимъ в(ъ) ѡстатній днь и прп(д)бный Антоній сѣде(т) на пр(с)толѣ и

Ма(е)
 .е.
 106 зв.
 Дѣа(и).
 .ѣ.
 Ма(ѡ)
 .ѡ.
 Ма(ѡ)
 .ѡ.
 107
 Ма(ѡ)
 .ѡ.

- будеть поспóлу з(ъ) Хмъ и зъ ап(с)тлами и з(ъ) иными стými свѣ(т) судит(и). Але я прп(д)бногѡ Антоніа называю богаты(м), а богатыхъ называю убóгими. Дла тогѡ богатыи сут(ъ) убóгими, бо они ещѣ бóльше богáтства прáгнутъ мѣти, як(ъ) бы ничогѡ не мѣли и нѣгды бога(т)ствами не насыта(т)са. При(ч)кз. Та(к) мóви(т) Соломѡ(н): «Аль и погйбель не насыщáют(ъ)са, тáко же бчи члч(с)кйи не сýtъ». И дла тогѡ богатыи сýtъ убóгими, бо они не мáютъ бога(т)ствъ дхóвны(х), цнóтъ и дóбрых(ъ) учйнкѡвъ. Ѡ таки(м) члвку мóви(т) стый Іѡа(н) Бгосло(в) в(ъ) Апокалифн: «Ты глещи якѡ богáт(ъ) ёсмь и ѡбогатйх(ъ)са и ничтó же требую и не вѣси, якѡ ты еси ѡкаáne(н), и мнйи, и нйщ(ъ)». Ещѣ и дла тогѡ богатыи суть убóгими, бо не мáютъ в(ъ) собѣ меш- 107 зв. кáючогѡ бга, якѡ // мовиль Хс: «Такѡ собирáай себѣ а не в(ъ) бга богáтба». Лу(к)вн. Прп(до)бный Антоній за(с) любо убóгйи(и) былъ и скýтко(м) и дхомъ, еднакъ я богáты(м) егѡ называю дла тогѡ, бо онъ жáдногѡ бога(т)ства не хотѣлъ мѣти, як бы вшелáкйи мѣлъ бога(т)ства. Ѡ таки(х) лóудех(ъ) мови(т) ап(с)ль Павелъ: в. Ко(р)с. «Ничтó же имúще, а всá содержáще». Богáтый был(ъ) и дла тогѡ прп(д)бный Лу(к)с. Антоній, бо мѣлъ в(ъ) ср(д)цу своём(ъ) скáрбъ дхóвны(и), цнóты и дóбрыи учйнки, котóрый скáрбъ спомина(л) Хс, мóвачи: «Блгй члк(ъ) ѡ(т) блгáго сокрѡвища ср(д)ца свое(г) [о] изнóси(т) блгóе». Ещѣ и дла то(г) [о] богáты(и) е(ст) прп(д)бны(и) Антоній, бѡ онъ мѣлъ ба, в(ъ) собѣ мешкаючогѡ, котó- а. Іѡ д. рогѡ любйль, ведлу(г) ап(с)ла Іѡáнна: «Пребывáа(и) в(ъ) любви, в(ъ) бзѣ пребывае(т), и бѣ в(ъ) немъ пребывае(т)». Протйены(и) был(л) свѣтови и в(ъ) ты(м) прп(д)бный Антоній Печёрскйи, бѡ свѣ(т) кохáетса в(ъ) грѣху телёсно(м) нечйстом(ъ), а онъ кохáлса в(ъ) чйстости. Дла тогѡ нá свѣтѣ розмайтыи нáроды розмайте вшетѣчникѡ(в) и чужолóжникѡ(в) за грѣхъ телёсный карáли. Жиды чужолóжникѡ(в) камѣн(ъ)ам(ъ) забйáли, егвптáне тйсáчу плагъ розкáми чужолóжникѡ(м) 108 давáли, аравове чужолóжникѡвъ // стинáли, индйчикове вѣшали, греки чужолóжника и чужолóжницу, в(ъ) мѣхъ ремѣнный зашйвши, в(ъ) мóре албѡ в(ъ) рѣкú глубóкую в(ъ)пускáли, римлáне чужолóжникѡвъ живйхъ в(ъ) землѣ закоповали, тйи жѣ римлáне, схилйвши двѣ дѣрева нáдо(л), на а. д. привазáли чужоло(ж)никову нóгу еднú до едногѡ дѣрева, дрúгую до другогѡ, бы(т). пóтымъ пустйли тйи дѣрева, котóрыи на двѣ чáсти чужолóжника ро(з)дёрли. Та(к) же и чужоло(ж)ницу карáно. В(ъ) стáро(м) зáконѣ бгъ розказáл(ъ), Чи(с)е. жебы невѣсть, у мúжа своёгѡ подойрэной, даль сщени(к) в(ъ) црквѣ вóду клáтую пйти. Если невйнна была невѣста мúжеви своёму, нѣчогѡ ей водá клáтаа не шкóдила, áле если мúжа своёго зрáди(в)ши, з(ъ) йнши(м) чужолóжство попёлнила, ѡ(т) воды клáтои чрэво ей надýлоса и роспýклоса. И в(ъ) нóво(м) зáконѣ Хс даль такóе приказáн(ъ)е, жебы му(ж) нѣгды не кйда(л) жоны своёи, хиб(а) дла чужоло(ж)ства. «Иже áще пýсти(т) жену свою, ра(з)вѣ словесѣ прелюбодѣ(н)на и ѡжѣни(т)са йною, прелюбы тво- 109 зв. ри(т)». Чужолóжницами называютса дшѣ людѣй невѣрны(х) и грѣшныхъ, бѡ оны, бга покйнувши, удаю(т)са до дйáвола и егѡ вóлю // чйна(т). Были такйми чужолóжницами два нáроды — излскйи и йудскйи, котóрыи спо-

ми́наетъ бгъ, мѡвачи до пр(о)рка Іезекїѡла: «Двѣ женѣ бѣст(а) дщер(и) мѡре
 едіноа». Дáлі(и) мѡви(т): «Имен(а) же ѡма Самáріа Оѡ(л)ла. Іер(с)ли(м) Оѡлі-
 ва». Оѡл(ь)ла значить нáрѡ(д) ізлскїй, Оѡліва значи(т) парѡ(д) юдскїй, котѡ-
 рыи, ѡстáвивши правдівогѡ бга, удалїса до бгѡвъ фалшівых(ь), болва-
 нѡв(ъ) ассирїйскихъ. Такъ мѡви(т) бгъ до того (ж) пр(о)рка Іезекїѡла: «Со- Іезе(к)
 щи(м)са ѡй». Дáлїй мѡви(т): «И видѣ сестра еа Оѡліва и разсыпа возложѣ- .кг.
 нїе своѣ паче еа и блужѣнїе еа паче блужѣнїа сестры своѣа умножї ко сыно(м)
 ассирїйскимъ возложї». И за тѡе чужолѡжство покїну(л) бгъ и ѡ(т)рý-
 ти(л) ѡ(т) себѣ тѣи два нáроды и карáль войною, спустошѣнїемъ, невѡлею
 и плáгами ѡншими. Вѣдалъ ѡ то(м) прп(д)бный Антѡнїй, же бѣ людѣй ка-
 рает(ь) за грѣ(х) телѣсны(и), нечїстый, за вшетеченство и чужолѡжство.
 Дла тогѡ прп(д)бный Антѡнїй захва(л) чїсто(ст), котѡраа троакаа е(ст),
 бо еднїи лѡде чїстыи суть на тѣлѣ, а нечїстыи на дшѣ, котѡрыи // грѣху 109
 телѣсногѡ не чинїли, áле зезвѡлили на грѣхъ телѣсный. Такъ мѡвилъ Хс: Ма(ѡ)
 «Аще възрїть на жену въ ѡже въз(д)елѣти ѡй, уже любѡдѣйствовá с нею въ .е.
 ср(д)ца своѣмъ». Другїи лѡде чїстыи на дшѣ, а нечїстыи на тѣлѣ, котѡрымъ
 гвалтомъ чїстость ѡ(т)нáто, а ѡни на тѡй учїнокъ не зезволили. Ыншїи
 лѡде чїстыи сýть и на дшѣ, и на тѣлѣ, котѡрыи грѣху телѣсногѡ не чинили
 и не зезволáли на грѣ(х) телѣсный. И прп(д)бный Антѡнїй чїстый былъ на
 дшѣ и на тѣлѣ, бо не ты(л)ко хронїлса учїнку телѣсногѡ нечїстогѡ, áле
 и не зезвола(л) на негѡ и пѡмысловъ нечїстых(ь) не припуска(л) до ср(д)ца
 своѣгѡ, вѣдаючи, же Хс строфовáлъ жидѡвъ, котѡрын тѣло ѡчищáли, а
 ср(д)це мѣли нечїстое, и прировнáлъ ѡхъ до кúбка и мїсы, мѡвачи: «Гѡре
 вамъ, кнїжници и фарїсеѣ, лицемѣри, якѡ ѡчищáете в(ъ)нѣшнее сткланици Ма(ѡ)
 и блѡду, в(ъ)нúть úду же су(т) пѡлни хищѣнїа и неправ(д)ы. Фарїсею слѣ- .кг.
 пѣи, ѡчїсти прежде в(ъ)нúтрнее сткланици и блѡду, да бúдетъ и внѣш-
 нее ѡма чїсто». Заховалъ и дла тогѡ прп(д)бный Антѡнїй чїстость телѣсную
 и дшевную // бо за такúю чїстость любїлъ Хс еv(г)лїсту Іѡáнна, якѡ са(м) 109 зв.
 ѡ себѣ мѡвитъ: «Бѣже едїн(ъ) ѡ(т) учник(ъ) егѡ возлежá на лѡнѣ Ісовѣ, Іѡ .гї.
 егѡ же любáше Іс». И прп(д)бногѡ Антѡнїа за чїсто(ст) телѣсную и дшев-
 ную любїлъ Хс, бо емú показáл(ъ)са молáчомуса и мѡвилъ: «Антѡнїе, ѡб-
 рѣлъ еси блг(д)ть предо мною». Люби(л) прп(д)бно(г) [о] Антѡнїа Хс, бо емú
 далъ моцъ улѣчѣна хѡры(х), далъ и дха пр(о)рческогѡ. Хѡрыхъ людѣй
 прп(д)бный Антонїй улѣча(л) млтвою, до(т)кнѣнїе(м) и зѣлїемъ, котѡрогѡ Пате-
 самъ заживáл(ъ), даючи ѡмъ ѣсти. Мѣлъ дха пр(о)рчкогѡ прп(д)бный Ан- рри(к)
 тѡнїй, бо три кнзѣ рýскїи Изаслáвъ, Сватосла(в) и Всевѡлодь, идучї на Печерь.
 войнóу прѡтїв(ъ) половцѡ(в), гды пришлї до негѡ по блг(с)венїе, прп(д)бный в(ъ)
 Антѡнїй пр(о)рковáлъ, ѡмъ, же мѣли на тѡй войнѣ звїтажены бѣти. И та(к) жи(т).
 са стáло. е(г) [о].

Люби(л) Хс прп(д)бногѡ Антоніа, бо слухал(ъ) млтвы егѡ, давалъ ему
 всё, ѡ що проси(л). Млілса бгу прп(д)бный Антоній, жебы по всей землѣ
 была роса, а на тым(ъ) мѣстцѣ суща, на которо(м) мѣла будоватиса црков(ъ)
 Печѣрскаа. И стѣлоса тѡе. Мліл(ъ)са знову, жебы на то(м) мѣстцѣ была
 110 роса, а по всей зе(м)лѣ // суща. И тѡе стѣлоса. Млілса еще, жебы ѡгѡнь
 з(ъ) нба з(ъ)ступил(ъ) на тѡе мѣстцѣ и спали(л) тѣрніе. И тѡе стѣлоса. Млілса
 пѡты(м), жебы кто-кѡлве(к) любъ грѣшный умре(т) в(ъ) монастырѣ Печѣр-
 скомъ и бѣде(т) тамъ погребѣный, жебы не ѡсужено егѡ до пѣкла. И тѡе стѣ-
 лоса, бѡ прп(д)бный Антоній по смрти своѣй показа(л)са Ѡнісифѡру презві-
 теру и мѡви(л): «Вса(к) положѣ(н) здѣ помѣлова(н) бѣде(т), аще и грѣшенъ
 естъ. Мліх(ъ) бо са г(с)дѣи и прч(с)той егѡ мтри, да ни едѣнъ ѡ(т) сегѡ мо-
 настыра ѡсуждѣнъ бѣдетъ в(ъ) мѣку. Г(с)дѣ же рече ми: «Аз(ъ) ѣсм(ъ) рекій
 Аврааму: десати ради прв(д)ныхъ не погубѣти града то кѡлми тебѣ ради
 и сущи(х) з(ъ) тобою помлю и спсу грѣшника, аще постигне(т) з(дѣ)
 умрти». Маемо една(к) розумѣти грѣшника такогѡ, котѡрый грѣши(л)
 з нѣмощи албо з невѣдомости, не з(ъ) злѡсти, и котѡрый мѣлъ любѡвь до
 стѣхъ печѣрски(х) великую такъ, же за ѣхъ млтвами мѡжет(ъ) пре(д) смртию
 своѡю за грѣхѣи свой жаловати. Дла тогѡ гды умре(т) и погребѣный бѣдет(ъ)
 в(ъ) монастырѣ Печѣрско(м), спсѣтса.

Противный бы(л) свѣтови прп(д)бный Антоній Печѣрскій и в тѣмъ, бо
 110 зв. свѣтъ естъ бгу не//послѣшный, а ѡнъ бѣлъ послѣшный. Непослѣшныи бѣли
 бгу излѣтѣне, бо ѣмъ казалъ бѣ ити з(ъ) Егѣпту до землѣ ѡбѣца(н)нои, котѡ-
 раа зе(м)ла е(ст) роско(ш)наа, жи(з)н(ъ)наа, пожитѣчнаа, мѣдом(ъ) и млѣ-
 ком(ъ) текѣчаа, еднѡкъ ѡнѣ не хотѣли ити до землѣ ѡбѣцѣннѡи, алѡ хотѣли
 Чи(с) вернѣтиса до Егѣпту, где терпѣли великую невѡлю и утрапѣн(ъ)е, гліну
 ді. мѣсѣли, цѣглу робѣли, фараѡнови мѣста будовѣли и рѣны ѡ(т)носѣли. Дла
 тогѡ мѡвилъ бгъ: «И непослушѣша людіе мой глѣса моѣгѡ Излѣ не вна(т)
 ми». И тепѣрь кѣжетъ намъ бгъ всѣм(ъ), жебы смо ѡ(т) свѣта ѡ(т)далѣлса,
 а ѡ нѡбо старѣлса, бо в(ъ) нѡбѣ вшелѣкѣи рѡскоши знайдѣют(ъ)са. Где естъ
 наибѡлшаа щаслѣвость, видѣнѣ лицѣ бжогѡ? В(ъ) нѡбѣ. Где естъ товѣрство
 з(ъ) ѡгглами, з архѡнгелами, з(ъ) херувѣмами, з(ъ) серафѣмами и изъ ѣншыми
 сѣлами безплѡтными? В(ъ) нѡбѣ. Где естъ мешкѣн(ъ)е з(ъ) ап(с)тлами, з(ъ)
 пр(о)рками, з(ъ) патрѣархами, з(ъ) мчниками и и(з) ѣншыми стѣм(и)? В(ъ)
 нѡбѣ. Где суть добра невымѡвныи, ѡ котѡры(х) напѣсано: «Око не видѣ и ўхо
 111 не слышѣ и на ср(д)це члѣку не взѣйде, ѣже уготовѣ бгъ // любѣщи(м) егѡ?
 В(ъ) нѡбѣ. На свѣтъ за(с) знайдѣют(ъ)са в(ъ)шелѣкѣи бѣды, невѡла, утрапѣ-
 нѣе, на свѣтъ война, гѡлодь, повѣтр(ъ)е, хорѡбы и небезпѣченства розмаѣтыи
 знайдѣют(ъ)са. На свѣтъ знайдѣют(ъ)са мнѡгѣи нѣпрѣятель видѡмыи и певнѣ-
 дѡмыи, котѡрыи людей животѣ дочѣсногѡ и вѣчногѡ позбавлѣют(ъ). На
 свѣтъ все злѡе знайдѣетса, ведлугъ ап(с)ла Іѡанна: «Мѣръ возлѣ лежитъ».

Еднѣкъ люде не старѣю(т)са ѿ нбо, але за свѣто(м) угапѣют(ъ)са. Зачи(м) Евреѡ(м) и тепѣрь бгъ до такіхъ людѣй мови(т): «И не послушаша людіе мой гласа .г̃.
 моѣго, Излѣ не вна(т) ми». Излѣанѡвъ карѣлъ бгъ смѣрт(ь)ю за непослуше(н)-
 ство, ведлу(т) ап(с)тла Пѣвѣла мовѣчогѡ: «Их(ъ) же кѡсти падѡша въ пусты-
 ни». И тепѣрь карѣеть бгъ людѣй за непослушенство смртю дочасною и вѣч-
 ною, которую споминѣеть псалмиста: «Яко овца въ адѣ положѣны сѹтъ,
 смртъ упасѣтъ ихъ». Вѣдал(ъ) ѿ тѣм(ъ) прп(д)бный Антоній, же бгъ непо-
 слѹшныхъ карѣеть. Дѣла тогѡ заховѣлъ послушенство и бгу, и старшому, Ри(м)
 бо мѡвит(ъ) ап(с)лъ Пѣвел(ъ): «Всѣка дѣша власте(м) предержѣщи(м) да по- .г̃.
 винѹет(ъ)са, нѣ(ст) бо власть, аще не ѿ(т) бга». // Послушѣніе мѣеть быти III зв.
 пруд(д)кое, жебы смѡ пруд(д)ко чинїли, що нам(ъ) кѣжуть. Такъ были Петръ
 и Андрѣй послушныи, которыи ловили рѣбы в(ъ) мѡрѣ Галилѣйско(м), а
 гды ихъ Хс завола(л) до себѣ на ап(с)толство, мѡвачи: «Градѣта по мнѣ и Ма(е)
 сотвору вы ловца члвко(м)», — ѡнѣ зарѣзъ, покїнувши, сѣти свой, пошли за .д̃.
 Хр(с)то(м), яко напїсано: «Она же абїе ѡста(в)лш(е) мрѣжа по нѣмѣ идѡста». Мѣеть быти послушѣніе весѣлое, жебы смѡ весѣлымъ ср(д)цемъ чинїли
 тѡе, що нам(ъ) роскѣзано. Веселѣчїса ѿ(т)правова(л) послушѣніе стѣй
 Іоа(н) Кр(с)тїте(л), ѿ которо(м) напїсано: «Имѣ(а)и невѣсту [црков(ъ)], Іо.г̃.
 жени(х) е(ст) [Хс], а дру(г) женихо(в) [Іоа(н) Кр(с)тїте(л)] стоѣ и послушѣа
 егѡ, радѡстїю радѹетса за гласъ жениховъ». Мае(т) быти послушѣніе доста-
 тѣчное, жебы смѡ достатѣчне все учинїли, що на(м) кѣжуть. Та(к) мѡвили
 илѣтѣне до Моисѣа: «Всѣ словеса, яже глагола г(с)дѣ, сотвори(м) и послушѣ-
 ем(ъ)». Мѣеть быти послушѣніе статѣчное, жебы смѡ статѣчне ѡное ѿ(т)право-
 вѣли пре(з) весь часъ, которыи на(м) назнѣчено. Так(ъ) мѡвилъ бгъ до изл-
 тѣанѡвъ: «Кто да(ст) ср(д)це их(ъ) быти в(ъ) ни(х), яко же боатїса менѣ
 и снабдѣт(и) // всѣ заповѣди моѣ и во всѣ дни да блго бѹде(т) имѣ». Прп(д)б-
 ный Антоній в(ъ) послушѣніи былъ прѹджїй, весѣлый, достатѣчны(й) и ста-
 тѣчный, бѡ приказѣна бзкїи и старшого своѣго чинїлъ прѹдко бе(з) жѣд-
 ной забѣвы, чинїлъ весѣлы(м), не смѹтны(м) ср(д)цемъ, чинїлъ достатѣчне,
 нѣчѡгѡ не ѡпускаючи, що емѹ назнѣчено, чинїлъ и статѣчне трѣвѣючи
 през(ъ) в(ъ)весь часъ, собѣ назнѣченїй. Вїдѣл(ъ) пр(о)ркѣ Іезекїи(л) чѣыри Іезе(к)
 звѣрѣта и при нїх(ъ) кѡла. Що чинїли звѣрѣта, тѡе и кѡла чинїли. Звѣрѣ- .а̃.
 та поступовѣли, и кѡла поступовѣли; звѣрѣта по(д)носилиса, и кѡла по(д)-
 носїлиса; звѣрѣта стѣли, и кѡла стѣли. Зна(к) то бы(л) послушенства, ко-
 торое заховѣлъ прп(д)бный Антоній, бѡ що-кѡлве(к) емѹ кѣзано чинїт(и),
 чини(л), а чогѡ не кѣзано, не чинїл(ъ). Повѣдае(т) Сїмма(х), же кѡла тѣи
 были яко гїацінт(ъ), которыи(и) значи(т) послушенство, бѡ ко(н)фо(р)мѹет-
 са нбу. Гды нбо ясное и ѡнѣ ясный, гды нбо хмѹрное, и ѡнѣ хмѹрны(и). Іезе(к)
 И прп(д)бны(и) Антоній естѣ кѡло(м) гїацінтѡвы(м), бѡ конформова(л)са .г̃.
 нбу. Що з(ъ) нба приказѣно, тѡе чинїлъ, а чогѡ не кѣзано, не чини(л). Кѡла
 тѣи назѣвано // геагель ѡбрѡтныи. И прп(д)бный Антоній е(ст) кѡло(м) 112 зв.
 ѡбрѡтны(м), бѡ поправѡвалса в(ъ) жїтїи, поступова(л) зѣвше ѿ(т) одной
 цнѡты до дрѹгой, ѿ(т) покѡры до побѡжности, ѿ(т) побѡжности до мл(с)рдїа.

ω(т) мл(с)рдїа до терпѣнїа. ω(т) терпѣнїа поступоваль до ѳншихъ цпотъ, слухаючи приказана Хвого: «Прв(д)ный правду да творит(т) еще и стый да стїтса еще».

Слушне теды прп(д)бный Антонїй мовити може(т): «Мнѣ весь мїръ распаса и азъ всему мїру», поневаж(ъ) онъ згоржалъ свѣто(м), протївилса ему и свѣтъ згоржалъ прп(д)бны(м) Антонїемъ и ему протївилса. Троѳкїй е(ст) свѣт(ъ): великї(й), малый и середнїй. Великїй свѣтъ е(ст) будыно(к), учїненый з(ъ) нбъ и з(ъ) елементовъ — з(ъ) огню, з(ъ) повѣтра, з(ъ) воды, з(ъ) земли Той свѣт(ъ) споминал(ъ) Хс, мовачи до ба ω(т)ца своѣго: «Ннѣ прослави ма ты, ω(т)че, у тебѣ самаго славою ю же имѣхъ у тебѣ прѣжде мїръ не бысть». Малый свѣт(ъ) ест члвкъ, ω которо(м) свѣтъ написаль е(г)глист(ъ) Іоанъ: «Тако бѣ возлюбї мїръ, яко единороднаго сна своѣго далъ е(ст), да вса(к) вѣруа(и) в негω не погибне(т), но има(т) животъ вѣч- ный». // Середнїй свѣтъ е(ст) в(ъ)весь нарωдъ людскїй, бω гды всѣ люде, вїдачи чуда Хвы, до Ха наворочалиса и в(ъ) негω вѣрили, на той часъ ты(х) людей фарїсеи свѣто(м) назвали, мовачи: «Вїдите, яко никаа же полза е(ст), се мї(р) по нем(ъ) идеть». Тымъ свѣто(м) середни(м), нарωдомъ посполїты(м), згоржалъ прп(д)бный Антонїй, згоржалъ жїтїемъ злымъ и учїнками злыми людей посполїтыхъ и удалалса ω(т) ни(х). Той же свѣ(т) середнїй, нарω(д) посполїты(и), згоржалъ прп(д)бны(м) Антонїемъ, згоржа(л) егω жїтїемъ добрым(ъ) и учїнками добрыми. Дла того може(т) мовити прп(д)бный Антонїй: «Мнѣ весь мїръ распаса и азъ всему мїру». Прп(д)бный ω(т)ць ншъ Антонїй Печѣрскїй згоржа(л) свѣтомъ и свѣтъ нимъ згоржалъ, дла того доступїль нба и тамъ найдуетса. Такъ и мы если будемω свѣтом(ъ) и свѣтъ нами згоржати, доступимω нба и тамъ навѣки будемω жїти. Аминь. //

КАЗАН(Ъ)Е НА ПРП(Д)БНАГω ω(Т)ЦА НШЕГω ΘЕωДОСІА ПЕЧѢРСКОГω

Сотвориши ми по всему, елико аз(ъ) покажѹ тебѣ на горѣ образъ храму и образъ сосу(д) егω всѣхъ. Исхо(д). ке.

Исхо(д) ка. 114 Дев-то(р). **Вбадва законы, старый и новый, не кажу(т) погоршена чинїти.** Старый законъ мовит(т): «Аще кто ω(т)верзетъ кладазь ѳли ископаетъ яму и не покрїет(ъ) еа и в(ъ)паде(т) са в ню тела ѳли ωсла, господи(н) ямы ω(т)дасть господїну скотїю цѣну, а умерше ему да будетъ». Кладазь и яма знача(т) пекло, которогω не маемω ω(т)вират(и) люде(м) ѳншим(ъ), подаючи ѳмъ погоршенїе, приводачи ѳхъ до грѣху, жебы смо и сами не в(ъ)пали в(ъ) клада(з) пекелный и в(ъ) яму пекелную, ведлуг(ъ) фалмїсты: «Изры, ископа и в(ъ)паде са в(ъ) яму, ю же содѣла». Той же старый законъ мовит(т): «Аще соградїши храм(ъ) новъ, да сотво//рїши ωграждѣнїе храмови своѣму и да не сотвориши убою в(ъ) дому твоѣм(ъ), аще падеть, падый ω(т) негω». Домом(ъ) ест бжїим(ъ) кож(д)ый члвкъ побожный, ведлуг(г) ап(с)тла Павла:

«Аще кто растли(т) храм(ъ) бжій, растлѣтъ егѡ бгѣ». Шграждѣнїем(ъ) сут(ъ) г(л) .кв.
 приказана бжїи, котѡрым(и) маемо дѡмъ свѡй, себѣ самѣхъ шгородїти,
 заховуѡчи ѡхъ, жебы ѡншїи люде през насъ не горшїлиса и в(ъ) грѣхъ
 не в(ъ)пали, бо мы ѡхъ тогѡ упа(д)ку бѡдемо вїнни. Так(ъ) мови(л) Хс: Ма(р) .ѡ.
 «Аще соблазни(т) единѡгѡ ѡ(т) малы(х) сих(ъ) вѣруѡщи(х) в(ъ) ма, дѡбрѣе
 ѣсть емѹ паче, аще ѡблѣжит(ъ) камень жернѡвый ѡвїй егѡ и в(ъ)верже(н)
 бѡде(т) в(ъ) мѡре». В(ъ) нѡвом(ъ) законѣ мови(т) Хс: Ма(ѳ) .и.
 «Аще ли рука твоа ѡблѣжит(ъ) та, ѡ(т)сѣци ю и верзї ѡ(т) себѣ. Дѡбрѣйше ти
 ѣст(ъ) в(ъ)нїйти в(ъ) живѡтъ хрому ѡли бѣдну, нежели двѣ рѹцѣ и двѣ нѡзѣ
 имѹшу, в(ъ)вержену бѣти вѣ ѡгнѣ вѣчнїй. И аще ѡко твоѣ соблазни(т)
 та, изми ѣ и верзї ѡ(т) себѣ. Дѡбрѣ(и)ш(е) ти ѣсть съ едїным(ъ) ѡкомъ в(ъ)
 живѡ(т) в(ъ)нїтї, неже двѣ ѡцѣ имѹшу в(ъ)вержену бѣти в(ъ) геѣну ѡгнен-
 ную». Рукѡю, ногѡю, ѡком(ъ) называѡ(т)са ѡтець, мат(ъ)ка, братїа, сѣстры
 и прїатели // ѡншїи, котѡрыи гды подаѡт(ъ) на(м) погоршѣнїе, привѡдат(ъ) 114 зв.
 насъ до герѣзїи ѡлбо до ѡншѡгѡ грѣха, маемо ѡхъ покїнути и ѡ(т)дала(т)са
 ѡ(т) ни(х), бо тыи прїатели не(п)рїателями на(м) сѹт(ъ), якѡ мови(л) Хс: Ма(ѳ) .ї.
 «Врзи члвку домашнїи егѡ». И Хс самъ не чини(л) погоршѣна, гды в(ъ)
 Капернаѹмѣ потребѡвали ѡ(т) Ха дани, мѡвил(ъ) Хс Петрѡви: «Да не соблаз-
 ни(м) ѡх(ъ), ше(д) в(ъ) мѡре, в(ъ)верзї ѹдицу и яже прѣж(д)е имѣши рѣбу,
 возми и ѡтверзѣ уста еї ѡбращѣши статїр(ъ), той в(ъ)зѣмѣ, даж(д)ѣ ѡм(ъ)
 за ма и за са». Мѡре значи(т) свѣтъ; рѣба значи(т) людѣй; ѹдица значи(т)
 слѡво бжїе, котѡры(м) мѣлѣ Петрѣ людѣй на свѣтъ любїти и до нба прова-
 дити; стати(р) значи(т) испѡвѣданїе, котѡрое з(ъ) ѹстѣ лю(д)ских(ъ) похѡ-
 дитѣ, бо гды люде вѣрнїи устами своїми испѡвѣдѹютѣ Ха прѣ(д) людми
 невѣрнїими, за тоѣ испѡвѣданїе, якѣ за стати(р) купѹют(ъ) собѣ збавлѣнїе
 вѣчноѣ, ведлу(г) ап(с)ла Павла: «Ср(д)цем(ъ) вѣрует(ъ)са в(ъ) прѡвду, уты
 же испѡвѣдѹет(ъ)са вѣ сп(с)нїе».

Вѣда(л) прп(д)бный оцѣ ншѣ Ѳеѡдѡсїй Печѣрскїй, же бѣ на ты(х) людѣй
 гнѣвает(ъ)са и караѣтъ ѡхъ, котѡрыи зле и роспу(с)не подаѡтѣ ѡншїм(ъ)
 людемѣ // погоршѣнїе з(ъ) себѣ и злїй прїкла(д) и до грѣхѹ ѡхъ привѡда(т). 115
 Дла тогѡ прп(д)бный Ѳеѡдѡсїй жїлѣ побѡжне и стѡблїве, бѣлѣ прїкладо(м)
 цнѡ(т) и дѡбры(х) учїнкѡвѣ, жебы ѡншїи люде, гладачи на негѡ будѡва-
 лїса, бо мѡвїтъ ап(с)тлѣ Павелѣ до Тїмѡѣа: «Образѣ бѡди вѣрнїмѣ слѡ-
 во(м), жїтїем(ъ), любѡвїю, дхѡм(ъ), вѣрою, чїстѡтѡю». И бѣ гды каза(л)
 Моѹсѣѡв(и) прїбытокѣ собѣ на мешкан(ъ)ѣ будѡвати и начїна, до прїбы(т)ку
 належѡчѡе, показа(л) емѹ ѡбра(з) на горѣ Свнѡйской, жебы на тоѣ ѡбра(ъ)
 гладачї, прїбытокѣ и начїна рѡбї(л), ведлу(г) тогѡ ѡбраза: «Сѡтвориши ми
 по всемѹ, елїко ѡз(ъ) покажѹ тебѣ на горѣ ѡбра(з) храму и ѡбразѣ сосу(д)
 егѡ всѣх(ъ)». Будѹймоса и мы в(ъ) цнѡта(х) и в(ъ) дѡбрых(ъ) учїнкахѣ, гла-
 дачї на тоѣ ѡбразѣ, на прп(д)бногѡ ѡна ншегѡ Ѳеѡдѡсїа Печѣрскогѡ, ко-
 тѡрїй ѡбра(з) на горѣ нб(с)ной знайдѹет(ъ)са, бо дшѣ нши сѹтѣ прїбы(т)-
 ками бжїими, в(ъ) котѡрых(ъ) бѣ мешкает(ъ). Та(к) напїсано в(ъ) Пѣсна(х)
 пѣсней: «Дѡбры дщери іер(с)лїмскїа (дшѣ побѡжныи) якѡ сѣла Кїдарска». Пѣ(с) .а.

115 зв. Взавши теды бга на помочь, буду теперь мовити, в(ь) чымъ мѡжемо будо//ватиса, гладачї на той обра(з), на прп(д)бногѡ Феодосїа Печерскогѡ, котѡрому нехайъ бѡдетъ на че(ст) и похваљу таа мѡва, ласкам(ь) вашимъ на збудова(н)е дшевное.

Пате-ри(к) Печерь-в(ь) жи(т). е(г)[о]. Мѡжемо, гладачї на прп(д)бногѡ Феодосїа Печерскогѡ, будоватиса в(ь) милосердїи, бо прп(д)бный Феодосїй естъ образъ мл(с)рдїа. Бы(л) мл(с)рдный на людѣй убѡгих(ь), шаты дорогїи знавши з(ь) себѣ, ѡ(т)дава(л) имъ, а самъ ходилъ в(ь) подлы(х), будучи в(ь) мїрь. А гды зоста(л) иноко(м) и поты(м) игумено(м) Печерским(ь), ведле монастыра своегѡ збудова(л) дворъ для мешкана убѡги(м) и улѡмны(м), котѡры(м) десатую част(ь) всегѡ дава(л) на потребу з(ь) монастыра. В(ь) кож(д)ую за(с) субѡту посыла(л) возъ хлѣба тым(ь), котѡрыи в(ь) вазенїю и в(ь) ѡковахъ зна(и)довалиса. Бу(д)мо жъ и мы на людѣй убѡгихъ мл(с)рдныи, спомагаймо ихъ ялмужною

В(ь) Прї-! кл(а)дахъ. Іѡ. Мл(с). 116

стою, бо ялмужна многїи нам(ь) пожи(т)ки чїнїть. Пожито(к) то ест(ь) ялмужны, котѡрую гды даемо убѡгимъ, самому Ху даемо. Дозна(л) тогѡ Пѣтръ мїтнї(к), котѡрый, ѡбачивш(и) члвк(а) убѡго(г)[о], наго(г)[о], зна(л) з(ь) себѣ шату коштовную и да(л) емѹ Члкъ убѡгїй, не хотачї в(ь) дорогой шатъ ходїти, продаль ѡную. // Довѣдавшиса тогѡ, Пѣтръ Мїтнїкъ фрасоваль(ь)са, же ялмужны егѡ паматка при убѡги(м) не зостала. Теды емѹ пре(з) сон(ь) показа(л)са Хс в(ь) егѡ шатъ и мѡвил(ь): «Не фрасуйса по той шатъ, бо (с) мнѣ ѡную далъ, я в(ь) ней хожу». Такъ и мы гды даемо убѡгимъ ялмужну, любѡ ѡны тое продадут(ь), любѡ где-колвекъ подѣну(т), не фрасуймоса ѡ тое, бо мы самому Хви дали тую ялмужну. Для тогѡ Хс на страшн(м) судѣ бѡдетъ мовити до людѣй мл(с)рдныхъ: «Понѣже сотворїсте единому си(х) брэгїй моїхъ мѣншихъ, мнѣ сотворїсте».

Ма(ѡ) .ке.

Пожитокъ и то ест(ь) ялмужны, котѡрую гды даемо убѡгимъ, ѡ(т)даст(ь) нам(ь) бѣ ѡную на семь свѣтѣ. Дозна(л) тогѡ Тиверїй, цесар(ь) грецкїй, котѡрый многѡ скарбовъ свойхъ роздалъ убѡгимъ, а гды едногѡ часу прохожа(л)са в(ь) палацу, ѡбачилъ на землї каме(н), на котѡро(м) кр(с)тъ стїй был(л) вырїтый, и мѡви(л): «Г(с)ди, кр(с)тъ твої на чолѡ и на перси маемо клѣсти, а не доптати егѡ» И каза(л) заразь знѣти той камень, по(д) котѡрымъ другїй такїй же з(ь) кр(с)том(ь) знашли. И той казалъ знѣти. По(д) тымъ нашли третїй, так(ь)же // з(ь) кр(с)томъ. И той казалъ знѣти. По(д) тымъ третимъ великїй скарбъ, болше, нѣжъ тїсачу каменїй злѡта, знашо(л). И ѡ(т) тогѡ часу еше болшымъ ялмужникомъ зосталь. Яко теды цесару грецкому Тиверїю ѡ(т)далъ бѣ на се(м) свѣтѣ ялмужну, скарбы, котѡрыи онъ роздалъ убѡгимъ, та(к) и мы, гды убѡги(м) будемо давати ялмужну, ѡ(т)даст(ь) нам(ь) бѣ ѡную на се(м) свѣтѣ. Упевнѣетъ насъ в(ь) тым(ь) еклезіастесъ, мѡвачї: «Послї хлѣбъ твой на лице водѣ (то е(ст) дай убѡги(м), якѡ въ множествѣ днїй ѡбращеши егѡ».

116 зв.

Екле(з). .аї.

Пожито(к) и то е(ст) ялмужны, котѡрую гды даемо убѡги(м), ѡ(т)даст(ь) намъ бѣ ѡную на онѡмъ свѣтѣ. Дозналъ тогѡ Евѡгрїй филїософъ, котѡрый три камень злѡта на ялмужну дал(ь) Сїнесїю. еп(с)копови циренскому. А Сїнезїй далъ емѹ запис(ь) на себѣ, же емѹ Хс тое злѡто на онѡ(м) свѣтѣ

мѣль ѿ(т)дѣти и нагородити. Пóты(м) умрѣ Евáгрїй, снѣ егѡ положили
 в(ъ) грѡбѣ з(ъ) тым(ъ) зáписомъ ведлугъ розказана егѡ. Трѣтегѡ дна ука-
 зѣлса въ снѣ Сїнѣзїю, мѡвачи: «Иди до грѡбу моѣго, ѡзми свой зáпись, бѡ
 ми са южѣ дѡси(т) стáло, юже мѣ // тебѣ квѣтовáль на нѣмъ рукою моѣю 117
 в(ъ) рукахъ егѡ сво(й) зáпис(ъ), на котѡромъ южѣ было свѣжѡе писмѡ рукою
 ѡного умѣрлого писанѡе в(ъ) тѣи слова: «Я, Евáгрїй фїлїософъ, тебѣ, стѣйшїй
 еп(с)копе Сїнѣзїй, поздоровлáю, заплаченый ми ест(ъ) долгъ, котѡрый е(ст)
 на то(м) листѣ твоѣю рукою написанный, стáло, ми са дѡсы(т) за тѡе слѡто,
 котѡрое я пре(з) тебѣ дáле(м) Хви, бу избавителеви ншѣму». Яко теды Евá-
 грїю фїлїософу ѡ(т)дáль бгъ на ѡномъ свѣтѣ слѡто, котѡрое ѡ(н) да(л) убѡ-
 ги(м), та(к) и мы гды бѣдемо давáти убѡги(м) слѡто, срѣбро и ялмѣжну ин-
 шую, ѡ(т)да(ст) на(м) тѡе бгъ на ѡно(м) свѣтѣ. Дла тѡгѡ мѡви(л) Хс: «Егда
 творїши ѡбѣдъ или вечеру, не зовї другъ свойхъ, ни брáтїа своá, ни срѡд-
 ник(ъ) твойхъ, ни сусѣдъ богáты(х), егда колї и тѣи та тáкоже воззовѣтъ и
 бѣдетъ ти возда́нїе, но егда твориши пиръ, зовї нишца, маломо(щ)ныя,
 хромыя, слѣпыя и блженъ бѣдѣши, яко не имутъ ти что воздáти, воздáст(ъ)
 же ти са въ воскр(с)нїе прв(д)ных(ъ)».

117

Лу(к)
дї.

Пожито(к) и тѡ е(ст) ялмѣжны, бѡ гды ялмѣжну // даемѡ убѡги(м), пá- 117 зв.
 лацъ собѣ за ѡную в(ъ) нбѣ будѣемо. Дознáль тогѡ Гондофѡръ, кроль индїй-
 скїй, котѡрый да(л) мнѡго скáрбу своѣго ап(с)лу, Ѳомѣ, жебы емѣ збудовáль
 пáлацъ. Онъ тѡе убѡги(м) роздáль. По двохъ лѣтехъ кроль(ъ), вернѣвшиса
 з(ъ) дорѡги, в(ъ) котѡрую ѣзди(л), а не вїдачи пáлацу, далъ до вазѣна
 ап(с)ла Ѳомѣ. Тогѡ чáсу умѣрль брат(ъ) кролевскїй и вїдѣ(л) в(ъ) нбѣ кош-
 тѡвны(й) пáлац(ъ). И скáзано емѣ, же той пáлацъ збудовáль брáту егѡ
 Ѳомá за ялмѣжну, котѡрую дал(ъ) убѡгим(ъ). Четвѣртогѡ дна, в(ъ)стáвши
 з(ъ) мртвы(х), скáзáль тѡе крѡлеви, брáту своѣму, и в(ъ) той ча(с) ап(с)ль
 Ѳомá з(ъ) вазѣна вїпущеныи и вїзволены(и). Яко теды Гондофѡру, крѡ-
 леви индїйскому, ап(с)ль Ѳомá збудовáль пáла(ц) в(ъ) нбѣ за скáрбъ кро-
 левскїй, котѡрый роздáль убѡги(м), такъ и мы гды бѣдемо убѡги(м) скáрбы
 и маѣтности свой роздавáти, збудѣемо собѣ за тѡе в(ъ) нбѣ пáлацъ коштѡв-
 ныи, в(ъ) котѡромъ навѣки бѣдемо жити. Мѡжемо, гладачї на прп(д)бно(г)[о]
 Ѳеѡдѡсїа, будовáтиса в(ъ) умртвѣнїи, бѡ прп(д)бный Ѳеѡдѡсїй ест(ъ) ѡб-
 разѣ умртвѣнїа, умртвал(ъ) тѣло своѣ, ѡперѣзуючиса по гѡло(м) // тѣли 113
 желѣзо(м), котѡрое в(ъ) тѣло егѡ в(ъ)блѡса, же было ўзкое. Една(к) прп(д)б-
 ны(и) Ѳеѡдѡсїй жáдно(г)[о] знáку не показѡва(л), тогѡ утрапѣна и бѡлю,
 котѡры(и) желѣзо тѣлу егѡ чинїло. Е(ст) тѣло непрїáтеле(м) дѣшны(м), бѡ
 воюетъ на дшу пожадливѡстами своими телѣсными и чáсто дшу гѣби(т).
 Та(к) мѡвит(ъ) ап(с)ль Пáвелъ: «Плотъ похотствѣуетъ на дхъ и дхъ на пло(т)». Га(л) .5.
 Тѡе ж(ъ) и ап(с)ль Петръ мѡви(т): «Возлюблѣнный молїю яко пришѣлца и
 а. Пе(т)р
 .5.
 странники ѡгрѣбáтиса ѡ(т) плѡтски(х) пѡхоте(и), яже воюю(т) на дшу». Дла
 тѡгѡ прп(д)бны(и) Ѳеѡдѡсїй яко непрїáтеле дшевного тѣло своѣ ѡковáль

жельзомъ, жебы той непріате(л) не воевалъ на дшу егѡ». Умртва(и)мо и мы
 непріателя дшевного, тѣло свое, жебы той непріатель не воевалъ на дшу
 нашу, бѡ написано: «Умртвайте ўды ваша сущіа на земли». Казаль бгъ пр(о)рку
 Іеремѣи з(ъ) бедръ свойхъ знати поасъ лнанный и сховати в(ъ) скаль ведле
 рѣкѣ Ефраты. По долго(м) часъ казалъ знову той поасъ ѡ(т)толъ вѣдати,
 але пр(о)ркъ Іеремѣй знашо(л) той поасъ гнилы(и) и зопсованный. Поасъ
 той значиль народъ ізлскій, котѡры(и) мѣ(л) за грѣхъ в(ъ) твѣрдую // неволѣ
 вавлѡнскую ведле рѣкѣ Ефраты, якъ в(ъ) скалу твѣрдую, запровадити.
 По долго(м) часъ з(ъ) той неволѣ выпровадилъ бгъ народъ ізлскій, але
 юж(ъ) зопсованный забобѡнами вавлѡнскими, зопсованный учинками поган-
 скими. Дла того поасо(м) назва(л) бѣ люд(ъ) ізлскій, бѡ поасъ умертваеть
 тѣло, ѡперѣзуючи егѡ. Так(ъ) ізлтанѡ(м) каза(л) бѣ, жебы тѣло свое умрт-
 вали. Поасъ привазуетъ члвкъ до бедръ свойхъ и на бѣдрахъ свойхъ носи(т).
 Та(к) бѣ приналъ до себе в(ъ) ѡпѣку народ(ъ) ізлскій и в(ъ) ѡпѣць своѣй
 ховал(ъ) егѡ. Са(м) тоѣ бѣ мѡви(л) до пр(о)рка Іеремѣи: «Яко придѣржи(т)са
 чреслѣни(к) (поасъ) къ чресломъ мѡжа, тако совокупѣхъ мнѣ весь до(м)
 Ізле(в)». Умртва(и)мо ж(ъ) и мы тѣло свое, то зостанемо поасо(м) бзки(м)
 и прійме(т) насъ бѣ до себе в(ъ) ѡпѣку и бѣде(т) насъ в(ъ) ѡпѣць своѣй мѣти.
 Котѡрыи за(с) люде тѣла своѣго не умртваю(т), ты(х) бѣ, я(к) в(ъ) скалу
 твѣрдую, запровади(т) в(ъ) твѣрдую неволѣ пекѣлную, з(ъ) котѡрой нѣгды
 не вѣйду(т). Видѣль стѣ(и) Іѡа(н) Бгословъ в(ъ) нѣѣ двадца(т) и чотырох(ъ)
 старцо(в), котѡрыи мѣли гѣсли и спѣвали пѣсн(ъ) новую баранкови, мѡвачи:

119 «Достѡинъ еси пріати // кнѣгу и ѡ(т)верзти печати еѡ». Учитель церковный
 пре(з) тѣх(ъ) двадца(т) и чотыро(х) старцо(в) розумѣют(ъ) старѡгѡ за(к)ону два-
 апо(к) .ē. наццати патрїархо(в) и новѡго за(к)ону дванаццати ап(с)толѡ(в). Іншіи учитель
 пре(з) тѣх(ъ) двадца(т) и чотырох(ъ) старцо(в) розумѣют(ъ) всю цр(к)ѡ(в),
 в(ъ)весь нарѡд(д) хрстїанскій. Гѣслами называю(т) тѣла умртва(и)ныи
 стѣхъ, бѡ тѣла умертва(и)ныи стѣхъ баранкови, Хѣви, спѣваючи, влѣчную,
 я(к) гѣсли, выдаю(т) мелѡдію. Умртва(и)мо ж(ъ) и мы тѣло свое, то зоста-
 немо гѣслам(и) и бѣдемо в(ъ) нѣѣ баранкови, Хѣви, влѣчную и новую пѣснъ
 спѣвати «Достѡинъ еси пріати кнѣгу и ѡ(т)ве(р)зти печати еѡ».

Мѡжемо, гладач(и) на прп(д)бногѡ Θεѡдѡсїа, будоватиса в(ъ) повста(г)-
 ливости, бѡ прп(д)бный Θεѡдѡсїй е(ст) образъ повстагливости, повстагалса
 ѡ(т) потравь и наповѣвъ роскошны(х), тѣлко хлѣбъ сухій и зѣліе варѣное
 ѣль и воду пиль, една(к) завше в(ъ) трапезѣ бы(л) весѣлы(и), лица нѣгды
 смѣтного не показоваль, даючи знати, же постным(ъ) покармо(м) лѣпше ѡнъ
 насытилса, нѣжели іншыи люде роскошными потравами, ведлуг(ъ) Соломѡна:

119 зв. «Прв(д)ны(и) ядѣй насыщае(т) дшу свою, // дшѡ же нечестивыхъ ненасы-
 шѣнны». Повстагаймѡса и мы ѡ(т) покармо(в) и напоѡв(ъ) роскошны(х),
 При(т) бѡ люде ѡбжїрливии, котѡрыи уганяю(т)са за потравами и напоами роскош-
 .гї. ными, гнѣ(в) бжїй на себе порушаю(т). Припѡмнѣте собѣ дво(х) сыно(в)

си(т), едѧ смѣю пода(ст) емѹ? Аще бо вы лукавы сѹще, умѣете да дѧнѧ блга-
да(т)и чадомъ ваши(м), кѡл(ь) ми пѧче ѡ(т)цѣ вшѣ нб(с)ный даст(ь) блга-
125⁹⁵⁸ просащи(м) у негѡ?» Млтва // ѡ(т) грѣхѡ(в) нас(ь) ѡчищает(ь). Та(к) мѡ-
ви(т) Исусъ Сира(х): «Кто призва егѡ и презрѣ ѡ, зане щедрѣ и мл(с)тивѣ
г(с)дѣ и ѡставляет(ь) грѣхѣ». Млтва неприѧтелей дѹшныхъ звитажѧет(ь).
Та(к) мѡви(л) Хс: «Млѣтеса, да не вни(и)дете в(ь) напа(ст)». Млтва ѡ(т)
неприѧтелей видѡмы(х) избавляет(ь). Такъ мѡвил(ь) бгъ усты Двдовыми:

Ч(а)л) «Призовѣ ма в(ь) днѣ печѧли твоѧа и избѧвлю та».

.мѡ. Можемо, гладачѣ на прп(д)бно(г)л[о] Феѡдѡсѣа, будѡватѣса в(ь) чѹлости,
бо прп(д)бный Феѡдѡсѣй ѣсть ѡбраз(ь) чѹлости. Бы(л) чѹлый, гды ѡ(т)почѣ-
нути хотѣ(л), ты(л)ко сыпѧль сѣдѧчи, не лѣжачи. Мѡжетъ мѡвити прп(д)б-
ный Феѡдѡсѣй до ба: «Полѹнощи воста(х) и спѡвѣдатѣса тебѣ», бо ѡнѣ
та(к) был(ь) чѹлый, же ѡполночи в(ь)става(л) на хвалѹ бжѣю, на поклѡни.

Бу(д)мо и мѣ чѹлыми, не лѣнѹймоса ѡполночи в(ь)стѧти на хвалѹ бжѣю
Исход) до цркви, бо ѡпо(л)ночи позабѣл(ь) бѣ в(ь) Егѹптѣ людѣй перворо(д)ныхъ,
.ке. ѡполночи Хс уроди(л)са ѡ(т) прч(с)тои двѣ, ѡполночи крести(л)са в(ь)
рѣцѣ Иорданской, ѡпо(л)ночи преѡбрази(л)са на горѣ Таѡ(р)ской, ѡпо(л)-
ночи в(ь)ста(л) з мртвы(х) и вышо(л) з(ь) грѡбу, ѡпо(л)ночи прѣйде(т)

121 зв. судѣти живых(ь) и мртвыхъ вѣдлугъ еѡ(г)лѣсты Матѡеа: // «Полѹнощи
же вѡпл(ь) бы(ст), се жени(х) граде(т) и зы(й)дѣт(е) во стрѣтѣнѣе егѡ».

Чулый бы(л) прп(д)бный Феѡдѡсѣ(и) и на преложѣнствѣ, бо бѹдучи
игѹмено(м) Печѣрскѣ(м), преложѡны(м) на(д) иноками, слѹхаль в(ь)ночи
по(д) кѣлѣями, що братѣа чѣна(т), ѡ чи(м) розмѡвляю(т) и гды ѧко(г)л[о]
брѧта почу(л) млѧчѡгѡса бѹ, подаковѧнѣе и хвалѹ ѡ(т)дава(л) бѹ за негѡ.
А гды почу(л), же братѣа, зобрѧвшѣса, що злое мѡва(т), удѧрив(ь) рукою
в(ь) двѣрѣ, ѡзнаймѹючи ѡ своѣм(ь) прѣст(ь)ю, и ѡдышѡвши, на зѧвтрѣшнѣй
днѣ призва(л) ѧх(ь) до себѣ и напомина(л), жебѣ не празнослѡвили и розмѡ-
вами злыми ба не ѡбжѧли.

Подо(б)ны(и) ѣст(ь) стѣй Феѡдѡсѣй Іѧковѹ патрѣарсѣ старозако(н)ному,
котѡрый стѧдѡ Лѡвѧново, собѣ порѹче(н)ное, чѹле пѧслѣ в(ь)днѣ и в(ь)ночи,
Бн(т) жебѣ ѡ(т) стѧда що не згѣнуло, бо мѡви(л): «Бѣх(ь) вѣ дни жегѡ(м) знѡем(ь),
.ла. а студѣнѣю в(ь)нощи и ѡ(т)хож(д)аше сѡнѣ ѡ(т) ѡчѣю моѣю». Такъ прп(д)б-
ный Феѡдѡсѣй чѹле пѧсл(ь) в(ь)днѣ и в(ь)ночи стѧдо Хѡ, собѣ порѹче(н)-
ное, иноковѣ, жебѣ ѧкѡ ѡвцѧ Хѡ не згѣнула, и мѡже(т) мѡвити: «Бѣх(ь)
вѣ дни жегѡ(м) знѡем(ь), а студѣнѣю в(ь)нощи и ѡ(т)хож(д)аше сѡн(ь) ѡ(т)
ѡчѣю моѣю». И тепѣрѣ котѡрыи лѹде сут(ь) на преложѣнствѣ, маю(т) быти
122 чѹлыи, маю(т) пѣл(ь)не // старѧтѣса ѡ сп(с)нѣе менши(х), котѡрыи по(д)
ѧхъ влѧстѣю знайдѹю(т)са, маю(т) старѧтѣса, жебѣ ме(н)шѣи жили дѡбре,
ведлуг(г) приказѧна бжѡго, жебѣ кто з(ь) менши(х) не в(ь)па(л) в(ь) грѣх(ь)
и дѣа егѡ не згѣнула, бо всѣ преложѡныи, всѣ ста(р)шѣи, дѣѡвныи и свѣц-
кѣи, за всѣ(х) меншы(х), котѡры(х) по(д) рукою своѣю маю(т), бѹду(т) в(ь)

днь ѿстатні(и) ѿ(т)вѣт(ъ) бу дават(и). Игумены, архимандрыты ѿ(т)повѣдати буду(т) бу за иноко(в) свои(х); еп(с)копов(е), архіе(с)копов(е), патріа(р)-хове буду(т) ѿ(т)повѣдати бгу за сщеникѿ(в) и за всѣх(ъ) людѣй, котѳрыи в(ъ) ихъ парѳхїи знайдѳют(ъ)са; црѣ, кизѣ и всѣ панѳве бѳдутъ ѿ(т)-повѣдати бгу за слѳгъ и по(д)даных(ъ) свои(х); гетманъ за жолнѣрѿвъ, учитель за учникѿ(в), ѿ(т)цѣ и мѳтка за дѣти свой бѳду(т) бу ѿ(т)повѣдати. Дла тогѿ мѳви(т) ап(с)лъ Павелъ до всѣх(ъ) мѣнших(ъ), котѳрыи по(д) властїю сѳтъ: «Повинѳйтеса настѳвникѿмъ ваши(м) и покарѳйтеса имъ, тыи бо бдѳтъ ѿ дшх(ъ) вших(ъ), ѳки слѳво воз(д)ати хотѳще».

Євре-
ѿ(м)
гла(в)
лї.

Мѳжемо, гладачї на при(до)бно(г) [о] Ѳеѳдѳсїа будовѳтиса в(ъ) прѳцѣ, бо при(д)бны(й) Ѳеѳдѳсї(й) ѣст(ъ) ѳбра(з) прѳшы, нѣгды не порожене(л), за(в)ше працова(л), часо(м) дровѳ съ(к), часо(м) вѳду носи(л) в(ъ) монастырї на потребу // брѳгїи своѣй. Працѳймо (ж) и мы, про(ж)новѳна са выстерѣ-га(и)мо, бо в(ъ) мѳрѣ водѳ гѳркаѳ и солѳнаѳ, дла тогѿ, же мѳре не рушае(т)-са, стои(т) спѳкѳйне. В(ъ) рѣка(х) за(с) и на и(н)ших(ъ) мѣстѳа(х) вода соло(д)каѳ дла то(г) [о], же иде(т) и рѳшае(т)са, бо вода з(ъ) мѳра иде(т) пре(з) пѳры, пре(з) меѳты, пре(з) дѣры земныи и тамъ в(ъ) землї гѳрко(ст) и солѳноность мѳрскаѳ зостае(т)са, а водѳ соло(д)каѳ з(ъ) землѣ в(ъ) жродла выхѳди(т), з(ъ) жрѳде(л) иде(т) струмѣнами в(ъ) рѣки и на и(н)шїи мѣ(ст)ѳа, а рѣки знѳву в(ъ) мѳре в(ъ)падѳютъ. Так(ъ) мѳви(т) екллѳзїѳсте(с): «Вѣмѣсто ѿ(т)кѳду потѳпи иду(т), и тамѳ тыи са во(з)вращѳют(ъ) итї». Яко телы в(ъ) мѳри водѳ гѳркаѳ и солѳнаѳ дла тогѿ, же мѳре стои(т), не рушае(т)са; в(ъ) рѣка(х) за(с) водѳ соло(д)каѳ, же ѿнї теку(т) и рѳшают(ъ)са. Та(к) лѳде порожнїючїи, ничѳго не чїначїи, маю(т) в(ъ) собѣ грѣхї, котѳрыи су(т) дшѣ и(х) гѳркїи и солѳныи; лѳде за(с) працѳючїи, шо-ко(л)век(ъ) дѳброго чїначїи, маю(т) в(ъ) собѣ дѳбрыи учи(н)ки, котѳрыи соло(д)кїи су(т) дшѣ и(х). Гды жо(л)нѣре Антїѳховы воїѳвѳли проти(в) жидѿ(в), на пѳщ(и) крїючїи(х)са в(ъ) днь субѳ(т)ны(и), жидѳ шанѳючи субѳту, в(ъ) котѳрую не казал(ъ) и(м) бѣ нѣчѳго робїти, не боронїлїса непрїѳтеле(м) свои(м): «не ѿ(т)вѣщѳше и(м), ни кѳмени // вергѳша на ни(х), ни заградїша мѣста тѳйна». Дла тогѿ ѿ(т) непрїѳтеле(и) свои(х) позабїѳны умрѳш(а) сїи и жѣны и(х), и снѳве и(х) и скѳты и(х), дѳже до тысащ(и) дшѣ члѳвчѣск(ъ). Вїдѳчи тѳе, и(н)шїи жидѳ почѳлї ю(ж) и в(ъ) суб(б)ѳту боронїтїса непрїѳтеле(м) свои(м) и з нїми вѳевѳти, мѳвачї: «Вса(к) члѳк(ъ), иже ѳще прїйде(т) к на(м) на бра(н) в(ъ) днь суб(б)ѳтны(и), ѿпо(л)чае(м)са прѳтїву е(г) [о] и не умре(м) всї, ѳко же умрѳша брѳгїѳ ншѳ вѣ та(и)ны(х)». Яко телы жидѿ(в) непрїѳтель позабїѳли в(ъ) днь суб(б)ѳтны(и), в(ъ) котѳры(и) нѣчо(г) [о] не робїл(и), а гды почѳлї и в(ъ) субѳту робїти, непрїѳтеле(м) са боронїти, юж(ъ) ихъ непрїѳтель не забїѳли. Так(ъ) и тепѣрѣ котѳрыи лѳде порожнїюютъ, нѣчѳго не рѳба(т), на ты(х) непрїѳтелѣ дѳшныи воїю(т) и дшѣ и(х) грѣхѳми забї-ваю(т). Котѳрыи за(с) лѳде працѳют(ъ), ѳкѳю рѣчѣ дѳбрую чїна(т), на ты(х) непрїѳтелѣ дѳшныи не смѣют(ъ) вѳевѳ(и) и дшѣ ихъ не могу(т) забїти.

122 зв.

Васїлї(и),
кни(г) .д.
геѣаме-
ро(м).

Екллѳ(з).
гла(в)
ѳ.

123
ѳ. Ма(к)
ѳ.

ПРИМІТКИ

¹ Квадратні дужки в стародрукові; ² Квадратні дужки в стародрукові; ³ Квадратні дужки в стародрукові; ⁴ Квадратні дужки в стародрукові; ⁵ Квадратні дужки в стародрукові; ⁶ Квадратні дужки в стародрукові; ⁷ II умывал(ь)ниці; ⁸ I, II чинили; ⁹ I, II хр(с)тіанскаА; ¹⁰ II которій; ¹¹ II црковнаго; ¹² I, II со; ¹³ I нб(с)нагѡ; ¹⁴ I, II хр(с)тіанскои; ¹⁵ I вниті; ¹⁶ I, II ГалилѣА; ¹⁷ I, II оказіи; ¹⁸ суть; ¹⁹ I, II Обвцую тѣды ласка(м) вашим(ъ) на тѣм(ъ) казанію показати; ²⁰ I, II пожітокъ; ²¹ I, II слово відсутне; ²² I, II ЗахаріА; ²³ I, II лихтъръ; ²⁴ I, II лихтъръ; ²⁵ II значі(т); ²⁶ I, II которій; ²⁷ I матеріа; ²⁸ I, II суть; ²⁹ I, II тѣъ; ³⁰ I, II бжїа; ³¹ I, II пожітокъ; ³² I, II зачиняют(ъ)сА; ³³ II базаконїихъ; ³⁴ I, II ѣсмы; ³⁵ I, II пожітокъ; ³⁶ I, II крщєніа; ³⁷ I, II пожіто(к); ³⁸ I, II бо; ³⁹ I, II бо; ⁴⁰ I риць; ⁴¹ II Іордан(ь)скои; ⁴² I, II такъ мовит(ъ) ев(г)ліста Ма(т)вѣй; ⁴³ I, II бо; ⁴⁴ I, II пожіток(ъ); ⁴⁵ I, II бо; ⁴⁶ I, II котрій; ⁴⁷ II другій; ⁴⁸ II іншими; ⁴⁹ I, II стгѡ; ⁵⁰ I, II пожітокъ; ⁵¹ I, II муропомазаніа; ⁵² II узброєны(м); ⁵³ II рыцере(м); ⁵⁴ I, II пострадѣй; ⁵⁵ I, II пожітки; ⁵⁶ I, II найвышшим(ъ); ⁵⁷ I, II евхарїстіа; ⁵⁸ I, II крѡвь; ⁵⁹ I, II тоєъ; ⁶⁰ I, II евхарїстіи; ⁶¹ I, II крѡвь; ⁶² I, II кровь; ⁶³ II евхарїстіи; ⁶⁴ I, II суть; ⁶⁵ I, II тоєъ; ⁶⁶ II евхарїстіи; ⁶⁷ I, II суть; ⁶⁸ I, II крѡвь; ⁶⁹ I, II кровь; ⁷⁰ I, II пожітокъ; ⁷¹ II евхарїстіи; ⁷² Весь наступний текст до слова *Пожітокъ* в I і II відсутній; ⁷³ I, II пожітокъ; ⁷⁴ I, II *и тѡ* відсутне; ⁷⁵ II евхарїстіи; ⁷⁶ I, II поживает(ъ); ⁷⁷ I, II кровь; ⁷⁸ I, II кровь; ⁷⁹ I, II пожіто(к); ⁸⁰ II евхарїстіи; ⁸¹ I, II поживаетъ; ⁸² I, II кровь; ⁸³ I, II кровь; ⁸⁴ I, II галилеанх(ъ); ⁸⁵ I, II побитых(ъ) ѡ(т) Ірода; наступна частина речення до прямої мови відсутня; ⁸⁶ I, II галилеане; ⁸⁷ I, II сіа; ⁸⁸ I, II грѣшнѣйши; ⁸⁹ I, II галилеанъ; ⁹⁰ I, II всѣ; наступні речення до кінця абзаца відсутні; ⁹¹ I, II трї; ⁹² I, II учинїти; ⁹³ I, II учинїти; ⁹⁴ I, II чинїль; ⁹⁵ I, II укрьвди(л); ⁹⁶ I, II которїи; ⁹⁷ I, II сповѣдаючогосА; ⁹⁸ I, II чинит(ъ); ⁹⁹ I, II пожітокъ; ¹⁰⁰ I, II учинїль; ¹⁰¹ I, II которїи; ¹⁰² II бѡл(ь)шь; ¹⁰³ I, II чинїти; ¹⁰⁴ I, II учинковъ; ¹⁰⁵ I, II хочѹ; ¹⁰⁶ I, II пожітокъ; ¹⁰⁷ I, II дѣвол(ь)скимъ; ¹⁰⁸ I, II жидовъ; ¹⁰⁹ I, II которїи; ¹¹⁰ I, II дѣвола; ¹¹¹ I, II чинить; ¹¹² Наступна частина тексту, закінчуючи словами *мѹсатъ вгѡ ѡ(т) ев(с)копа брати*, в I, II відсутня; ¹¹³ I, II матеріа; ¹¹⁴ Наступне речення у I, II відсутне; ¹¹⁵ I, II пожітокъ; ¹¹⁶ I, II которїи; ¹¹⁷ I, II після цього слова *є*: на мїтрѣ; ¹¹⁸ I, II вѣриты; ¹¹⁹ I, II чинить; ¹²⁰ I, II ѡны; ¹²¹ I, II пожітокъ; ¹²² I, II которїи; ¹²³ I, II во; ¹²⁴ I, II суть; ¹²⁵ I, II которыхъ; ¹²⁶ II шѣсть; ¹²⁷ II шѣсть; ¹²⁸ I, II пожітокъ; ¹²⁹ I, II учинкѡ(в); ¹³⁰ I, II труждающісА; ¹³¹ I, II рацыѡналъ; ¹³² I, II своєи; ¹³³ I, II учинки; ¹³⁴ I, II чинїли; ¹³⁵ I, II суть; ¹³⁶ I, II которїи; ¹³⁷ I матеріа; ¹³⁸ I, II пожітки; ¹³⁹ I, II суть; ¹⁴⁰ II сотворїмъ; ¹⁴¹ I, II Євчы; ¹⁴² II растїтєсА; ¹⁴³ I, II ухранїтєсА; ¹⁴⁴ I матеріа; ¹⁴⁵ I, II пожіток; ¹⁴⁶ Весь наступний текст до кінця абзаца у I, II відсутній; ¹⁴⁷ *и поживаный* було пропущено і наклеєно над рядком; ¹⁴⁸ I, II правдївои; ¹⁴⁹ I, II нашєи; ¹⁵⁰ I, II хотѣщи; ¹⁵¹ I, II бжую; ¹⁵² II хр(с)тіан(ъ)скїи; ¹⁵³ I, II жиды; ¹⁵⁴ I, II ѡны; ¹⁵⁵ Замість наявного кінця речення, в I, II такий текст: *пѣшеки свой на црков(ъ) бжїю ѡтворїю(т) и хотѣт(ъ) ѡную поглотїти*; ¹⁵⁶ Наступний текст, закінчуючи фразою *Без(ъ) вѣры невозможно угоди́ти бгу*, у I, II відсутній; ¹⁵⁷ I, II которю; ¹⁵⁸ I, II всѣ; ¹⁵⁹ I, II далі є така фраза: *и бѹдут(ъ) насъ правдївы*; ¹⁶⁰ I, II сѣми; ¹⁶¹ I, II нашєи; ¹⁶² I, II ѡ; ¹⁶³ I, II хр(с)тіанє; ¹⁶⁴ I жїми хр(с)тіанами звѣти; ¹⁶⁵ I, II м̃; ¹⁶⁶ I, II м̃; ¹⁶⁷ II *далѣ* пропущено; ¹⁶⁸ II ѡчищенїа; ¹⁶⁹ I ѡ; ¹⁷⁰ I, II п̃; ¹⁷¹ I, II п̃; ¹⁷² II ѡчищенїа; ¹⁷³ I ѣ; II стго; ¹⁷⁴ I ѣ; II стго; ¹⁷⁵ I учїнїл(а); II учинїла; ¹⁷⁶ I жїдо(м); II жїдо(м)(ъ); ¹⁷⁷ I, II старїи; ¹⁷⁸ I, II чтирыдєсѣти(х); ¹⁷⁹ I, II хр(с)тіанє; ¹⁸⁰ I, II недовѣрство; ¹⁸¹ I ѡчищенїа; ¹⁸² I, II Сїмеѡнъ, взѣвши Ха маленкого на рѹки своѣ, мѡви(л); ¹⁸³ I, II лежить сей; ¹⁸⁴ I, II наступне речення відсутне; ¹⁸⁵ I, II котрій; ¹⁸⁶ II помилково цркою; ¹⁸⁷ I чинїмо; II чинїмо; ¹⁸⁸ I чинї(ти); II чинїт(и); ¹⁸⁹ I, II замість даної фрази, *ѡбвцую тѣды ласка(м) вашн(м) на тѣм(ъ) казан(ь)ю показати*; ¹⁹⁰ I, II якимъ; ¹⁹¹ I жїдѡвско(г)о; ¹⁹² II герєзыи; ¹⁹³ I, II во; ¹⁹⁴ I боронї(т); ¹⁹⁵ I котрїи; II которїи; ¹⁹⁶ I, II повѣтра; ¹⁹⁷ I котрїи; ¹⁹⁸ I, II іилского; ¹⁹⁹ I, II аще что; ²⁰⁰ II крвѣ; ²⁰¹ I, II который; ²⁰² I, II очѣй; ²⁰³ I, II весѣлою; ²⁰⁴ I, II ѡвца; ²⁰⁵ I, II ѡгна; ²⁰⁶ I, II аммоньтѣми; ²⁰⁷ I, II непрїѣтелскими; ²⁰⁸ I, II влѣзъ; ²⁰⁹ I, II Сирѣхъ; ²¹⁰ I, II пристѹпиши; ²¹¹ I, II ѡрлїб; ²¹² I, II члвчєго; ²¹³ I, II учинкѡ(в); ²¹⁴ II дѡбрїи; ²¹⁵ I, II учинки; ²¹⁶ I, II учини(т); ²¹⁷ I, II учинки; ²¹⁸ II ничѡго; ²¹⁹ I, II пѣнство; ²²⁰ I, II пѣнство; ²²¹ I пѣнїи; II п(ь)ѣнїи; ²²² I, II пѣнїи; ²²³ I, II цр(ст)вїа; ²²⁴ I, II бжїа; ²²⁵ I, II пѣнїи;

226 I, II пѣнства; 227 II Голофѣрнови; 228 II гетмѣнови; 229 I, II пѣному; 230 II Авѣгѣ; 231 I, II чѣни(т); 232 I, II пѣница; 233 II з(ь); 234 I шѣю; 235 пѣница; 236 I, II ѹлицы; 237 I ка-
 люжи; II калѹжи; 238 I, II пѣница; 239 I, II пѣница; 240 I, II пѣница; 241 I, II бѣсть; 242 I, II пѣницу; 243 I, II пѣнство; 244 котрѣА; 245 I, II панѣн(ь)ство; 246 I, II апокаліфи; 247 I чтирьдеса(т); II чтирьдесѣть; 248 I, II чѣры; 249 II тѣсАчи; 250 I, II Барѣнко(м) назн-
 вѣ(т)сА Хс; 251 II чтирьдесѣт(ь); 252 I, II котрыи; 253 I, II панѣнскую; 254 I, II апокаліфи; 255 I, II котрыи; 256 I, II панѣн(ь)скую; 257 Помилка, треба 130; 258 I, II чѣнѣть; 259 I, II Гомѣру; 260 II Мовсѣѡви; 261 II мадѣанитѡ(в); 262 I, II челоѡбчого; 263 I, II бо-
 гды; 264 I, II члѡбчого; 265 I, II бо сего днѣ члѡка богѣтымъ, зѣвтра убѡгим(ь); 266 I, II члѡка
 пропушено; 267 I, II купцы; 268 I, II щѣстѣе; 269 нѡа; 270 II ѣнши(м); 271 II ѣнши(х); 272 I, II якѣм(ь); 273 II ѣншими; 274 Наступний текст до кѣнця абзѡца в I, II вѣдсутній;
 275 II суть; 276 I, II суть; 277 I, II чѣнѣти; 278 I, II грѡмо(м); 279 I, II ѣншими; 280 I, II ѣн-
 шими; 281 I, II суть; 282 II хотѣть; 283 II хотѣть; 284 I приказѣн(ь)А; 285 I, II чѣнѣть; 286 I, II ѣн-
 шими; 287 II мѡры; 288 I, II ѡглѣдѣн(ь)ю; 289 I, II бо; 290 I, II бо; 291 I, II за-
 чѣмъ; 292 замѣсть *напѣстей*, бѣдѣ, у I, II прѣслѣдовѣн(ь)А; 293 I, II зачѣмъ; 294 I, II за-
напѣстей, бѣдѣ, у I, II прѣслѣдовѣн(ь)А; 295 I, II зачѣмъ; 296 замѣсть *напѣстей* и бѣдѣ,
 у I, II прѣслѣдовѣн(ь)А; 297 замѣсть всѡго наступного тексту до кѣнця казаня, таке речѣ-
 ня в I, II: А еслѣ ѡ(т) Ха не ѡ(т)дѣлимосѣ на землѣ, не ѡ(т)дѣлимосѣ ѡ(т) него и в(ь) нѡѡ.
 Аминѣ; 298 I, II ѡ; 299 I, II *на землѣ* вѣдсутне; 300 I, II учѣнѣль; 301 I, II по правѣици;
 302 I, II мѣстѣ; 303 I, II бо такъ; 304 I, II идѣже; 305 I, II пошѡлъ; 306 II смѣрѣвсѣ; 307 за-
 замѣсть *до найѡвы(ш)шого*, у I, II ѣжъ до; 308 I, II емѣрѣйского; 309 I, II правѣици;
 310 I, II Обѡцѣю тѣды лѣскам(ь) вѣши(м) на тѣмъ казан(ь)ю показѣти; 311 I, II якѣмъ;
 312 II Капитѡлѣумъ; 313 I, II гды стоѣть пѣсля бо; 314 Наступний текст до слѡв *И Хс мѣстѣ*
 у I, II вѣдсутній; 315 II хр(с)тѣанскѣй; 316 I, II тмѣми; 317 I, II сѣть; 318 I, II учѣнкѡ(в);
 319 I едѣтъ; 320 I, II мѣвѣ; 321 I, II вѡчлѡвѣчѣнѣи; 322 у I, II *наѣкою своѣю* вѣдсутне;
 323 I хр(с)тѣанѣ; 324 I, II аггли; 325 I, II турѣннове; 326 I, II крѣвѣ; 327 I, II сѣ пѣсля *вѣснѡи*;
 328 I, II с.; 329 I, II рѣзу; 330 I, II звѣтѣживши; 331 Наступна частѣна речѣннѣ у I, II вѣ-
 сутнѣя; 332 Наступнѣ два абзѡци до слѡв *Для того Хр(с)тѡсѣ мнѡгѣи корѡны мѣстѣ* у I,
 II вѣдсутнѣи; 333 Наступна частѣна абзѡца до слѡв *бо мнѡгѣи мѣстѣ на собѣ гѡнѡры и тѣпѣлы*
 у I, II вѣдсутнѣя; 334 II іерей; 335 Мел(ь)хисѣдѣкову; 336 II найпѣрѡвѣй; 337 I, II звѣтѣжилъ;
 338 I, II На тѣм(ь) мѣсѣу кѡн(ь)ми; 339 I, II свѣрѣ; 340 I свѣрѣ; II свѣрѣ; 341 I, II медѡѡдѣици;
 342 I, II три; 343 I, II свѣрѣ; 344 II чѣры; 345 I, II чѣры; 346 I, II свѣрѣ; 347 I, II межѣ;
 348 I, II члѡвѣи; 349 I, II рѣчи; 350 I, II свѣрѣта; 351 I, II Ассѣрѣйское; 352 I, II свѣрѣ; 353 I, II
 Рѣмское; 354 I, II свѣра; 355 I, II антѣхрѣстѣ; 356 I, II члѡвѣчѣми; 357 I, II рѣчи; 358 I, II
 свѣрѡвѣ; 359 I, II чѡтыры; 360 I, II Ассѣрѣйское; 361 I, II Рѣмское; 362 Наступна кѣнѣва частѣ-
 нѣна речѣннѣ у I, II вѣдсутнѣя; 363 I, II трѣумфѣлнѣмъ; 364 I, II апокаліфи; 365 I в(ь) рѡцѣ;
 II дѣлѣй; 366 I и вѣйшѡлъ; 367 I, II рѣмскѣи; 368 I, II чѣнѣль; 369 I, II звѣтѣжилъ;
 370 I, II заживѣли; 371 II ѡл(ь)брѣма; 372 II спѡдкѣн(ь)е; 373 I, II тѣсѣчей; 374 I, II крикъ;
 375 I, II кѣзи; 376 I, II мадѣанѣтами; 377 I, II учѣнѣли; 378 I, II мадѣанѣтѡѡѡ; 379 I, II межѣ;
 380 I, II еднѣ; 381 I звѣтѣзѡтѡ; II звѣтѣзѡтѡ; 382 I, II трѣста; 383 I, II мадѣамского;
 384 I, II тѣсѣчей; 385 I, II хр(с)тѣанѣ; 386 I, II учѣнѣсныи; 387 I, II слѡѡ пропушено; 388 I, II
 учѣнѣнѡ; 389 I, II звѣтѣзѡтѡ; 390 I, II звѣтѣзѡтѡ; 391 *на нѡѡ встѣпѣнѡ* и у I, II вѣдсутнѣе;
 392 I, II ѡ; 393 I, II прѣкѣнѣи; 394 I, II тлѡмѣчѣчи; 395 I, II ѣли; 396 I, II ѣли; 397 I, II учѣ-
 нѣль; 398 I, II рѣчи; 399 II тебѣ; 400 II самѡю; 401 II великѣи; 402 I, II рѣчи; 403 I, II учѣнѣл(ь);
 404 I, II *прошѣ* вѣдсутнѣе; 405 I, II учѣнѣль; 406 I еѣ; 407 I, II чѣмъ; 408 I, II чѣмъ; 409 I,
 II Инѡлѣтѣ; 410 I, II еѡрѣи; 411 I, II сѣт(ь); 412 I сѣт(т); 413 I, II сѣть; 414 I, II учѣнѣль;
 415 I, II еѣ; 416 I, II знѡшѡлъ; 417 I, II Іѡакѣмѡѡѡ; 418 I, II Єлѣсѡѡѡѡ; 419 I, II Іѡакѣмѡѡѡѡ;
 420 I, II учѣнѣль; 421 I, II еѣ; 422 I, II учѣнѣнѣй; 423 I, II помѣзѣна; 424 I, II бо гды; 425 I,
 II начѣн(ь)емъ; 426 I, II глѡса в кѣнѣцѣ речѣннѣя; 427 I, II начѣн(ь)е; 428 I, II учѣнѣль; 429 I, II учѣ-
 нѣй; 430 I, II учѣнѣль; 431 I, II фѣгурѡѡѡѡ; 432 II закѡвѣтѣла; 433 I, II пѣн(ь)кнѣй; 434 I, II фѣ-
 гурѡѡѡѡ; 435 I, II желѣза; 436 I, II учѣнѣного; 437 I, II желѣза; 438 тѡ еѣ Хс; II тѡ еѣ
 Хс; 439 I, II пѣн(ь)кнѣй; 440 II фѣл(ь)мѣстѣ; 441 I, II ѣдѡли; 442 I, II пѣн(ь)кнѣй; 443 II
 сѣрѣбрѡм(ь); 444 I, II учѣнѣль; 445 I, II чѣмъ; 446 I, II *перед бо напѣсѣлъ* е таѣ слѡѡѡ: же
 мѣла прѣ(с)тѣлѣ два, Ха породѣвши, не нарѣшѣти своѣго дѡѡцѣтѡѡѡ; 447 I, II и бѣ; 448 II
 сѣбѣлѣлѣ; 449 I, II Тѣбурѣтѣна; 450 I, II бо гды; 451 I, II Рѣмъ; 452 I сѣбѣлѣлѣ; 453 I, II Тѣбурѣ-

тины; ⁴⁵⁴ I, II Тибуртина; ⁴⁵⁵ I, II по́ты; ⁴⁵⁶ I, II Ри́мъ; ⁴⁵⁷ I, II сибѣлла; ⁴⁵⁸ I, II рим-
 скій; ⁴⁵⁹ I, II Тибуртина; ⁴⁶⁰ I сибѣлла; II сибѣлла; ⁴⁶¹ I сибѣлла; II сибѣлла; ⁴⁶² I, II
 еухарістїей; ⁴⁶³ I, II фігуровала; ⁴⁶⁴ II фігуровали; ⁴⁶⁵ I, II клѣщи; ⁴⁶⁶ I, II котрыи;
⁴⁶⁷ I, II учинилъ; ⁴⁶⁸ I, II єѣ; ⁴⁶⁹ I, II учинилъ; ⁴⁷⁰ I, II прїател(ь)кою; ⁴⁷¹ I, II нєѣ; ⁴⁷² I,
 II учинилъ; ⁴⁷³ I, II власноѣ; ⁴⁷⁴ I, II самѡв; ⁴⁷⁵ I, II єѣ; ⁴⁷⁶ I, II чинїла; ⁴⁷⁷ I, II чинѣмо;
⁴⁷⁸ I, II учинилъ; ⁴⁷⁹ I, II нєѣ; ⁴⁸⁰ Далї частина тексту до слів *ещє пред(ѣ) створєн(ь)емѣ*
свѣта, пре(д) обки у I, II відсутня; ⁴⁸¹ I, II цим словом цитата закінчується; ⁴⁸² I, II увєсь;
⁴⁸³ Початок наступного речення до слів *бо написано* у I, II відсутній; ⁴⁸⁴ I, II чи; ⁴⁸⁵ I, II чи;
⁴⁸⁶ I, II смрт(ь)ю; ⁴⁸⁷ I, II вѣчноѣ; ⁴⁸⁸ I, II приказан(ь)а; ⁴⁸⁹ наступна частина ексту до
 слів *бсмаа, ѡстѣтнаа речѣ великаа...* у I, II відсутня; ⁴⁹⁰ I, II учинилъ; ⁴⁹¹ I, II Моу́сево;
⁴⁹² I, II Моу́сево; ⁴⁹³ I учини(л); II учинил(ь); ⁴⁹⁴ I, II ѡны; ⁴⁹⁵ I, II єдны; ⁴⁹⁶ I, II Моу́се-
 во; ⁴⁹⁷ I, II сентєнцію; ⁴⁹⁸ II ѡбѣдѣ; ⁴⁹⁹ I, II жидѣ; ⁵⁰⁰ I, II прч(с)тов; ⁵⁰¹ II ѡбѣдѣ;
⁵⁰² I, II учинил(ь); ⁵⁰³ I, II рєчи; ⁵⁰⁴ I, II чинитъ; ⁵⁰⁵ I, II рєчи; ⁵⁰⁶ Замість слів *Сїкеѡта*
в(ѣ) мѣстѣ Анастасїопѡлу, в I, II такий текст: *єдєнѣ архїмандрїта на в(ѣ)схѣдѣ*; ⁵⁰⁷ I,
 II причїну; ⁵⁰⁸ I тоєѣ; ⁵⁰⁹ I єѣ; ⁵¹⁰ I, II рєчи; ⁵¹¹ I, II учїнитъ; ⁵¹² I дочасноѣ; ⁵¹³ I вѣчноѣ;
⁵¹⁴ IV то(м); ⁵¹⁵ IV хр(с)тїанє; ⁵¹⁶ IV прєслєдованїю; ⁵¹⁷ IV тернѣ; ⁵¹⁸ IV ѡны; ⁵¹⁹ IV ѡбѣпую
 тєды ласкамѣ вашїмѣ на то(м) казаню показати; ⁵²⁰ IV причїнѣ; ⁵²¹ причїнѣ; ⁵²² IV бѡ
 ємѣ бгѣ вѣ свємѣ блг(с)ловїл(ь); ⁵²³ IV бѡ в(ѣ); ⁵²⁴ IV бѡ сѣ бѣрзо; ⁵²⁵ IV бѡ ихѣ Арта-
 зєрѣсє; ⁵²⁶ IV слово відсутнє; ⁵²⁷ IV наїзджаїли; ⁵²⁸ IV бѡ; ⁵²⁹ IV чи; ⁵³⁰ IV чи; ⁵³¹ IV жїла-
 ми; ⁵³² IV чи; ⁵³³ IV три; ⁵³⁴ IV чи; ⁵³⁵ IV три; ⁵³⁶ IV чи; ⁵³⁷ IV чи; ⁵³⁸ IV причїна; ⁵³⁹ IV то-
 вѣриства; ⁵⁴⁰ Квадратні дужки в стародруковї; ⁵⁴¹ IV глїте; ⁵⁴² IV соѡбщѣет(ь)сѣ;
⁵⁴³ IV ѡбїцѣлѣ; ⁵⁴⁴ IV товѣриства; ⁵⁴⁵ IV товѣриства; ⁵⁴⁶ IV амморєйчїковє; ⁵⁴⁷ IV ам-
 морєйчїковѣ; ⁵⁴⁸ IV товѣриства; ⁵⁴⁹ IV Нѣввїну; ⁵⁵⁰ IV тїсѣчєй; ⁵⁵¹ IV товѣриства; ⁵⁵² убо
 Амѣсїа; ⁵⁵³ IV товѣриства; ⁵⁵⁴ IV товѣриства; ⁵⁵⁵ IV ѡбїцѣлѣ; ⁵⁵⁶ IV пѣнствѣ жебѣ сѣ
 поклони(л) богѡм(ѣ) єгѡ фалшївѣм(ѣ); ⁵⁵⁷ IV нїжєли; ⁵⁵⁸ IV учїнко(в); ⁵⁵⁹ IV чинїти;
⁵⁶⁰ IV котрыи; ⁵⁶¹ IV чїна(т); ⁵⁶² IV кды; ⁵⁶³ IV в(ѣ) тої часѣ Валѣкѣ; ⁵⁶⁴ IV чинити; ⁵⁶⁵ IV
 бл(с)вѣщїи; ⁵⁶⁶ IV блгословєни; ⁵⁶⁷ IV клєнѣщїи; ⁵⁶⁸ IV чинїти; ⁵⁶⁹ IV чинїли; ⁵⁷⁰ IV ма-
 двѣнїтовє; ⁵⁷¹ IV вночи; ⁵⁷² IV мадїанїтовє; ⁵⁷³ IV чинїти; ⁵⁷⁴ IV три; ⁵⁷⁵ IV мл(д)нци;
⁵⁷⁶ IV чинїти; ⁵⁷⁷ IV Вавїлѡнскїй; ⁵⁷⁸ IV три; ⁵⁷⁹ IV мл(д)нци(и); ⁵⁸⁰ IV бї(г)кому; ⁵⁸¹ IV
 чїндєсѣт(ь); ⁵⁸² IV дєва(т); ⁵⁸³ IV нїчѡгѡ; ⁵⁸⁴ IV вавїлѡнчїковє; ⁵⁸⁵ IV трїдцѣ(т);
⁵⁸⁶ IV ии; ⁵⁸⁷ IV на тої часѣ прорѡкѣ; ⁵⁸⁸ IV три; ⁵⁸⁹ IV вавїлѡнчїковє; ⁵⁹⁰ IV межї; ⁵⁹¹ IV
 нїчѡгѡ; ⁵⁹² IV чинїти; ⁵⁹³ IV ѡны; ⁵⁹⁴ IV чинїли; ⁵⁹⁵ IV чи; ⁵⁹⁶ IV ѡ(д); ⁵⁹⁷ IV чили;
⁵⁹⁸ IV чинїшѣ; ⁵⁹⁹ IV їншїи; ⁶⁰⁰ IV причїна; ⁶⁰¹ IV сирїйчїками; ⁶⁰² IV учинївшїи; ⁶⁰³ IV
 Сїрїю; ⁶⁰⁴ IV Мїхїа; ⁶⁰⁵ IV мѡвѣчи; ⁶⁰⁶ IV Мїхїю; ⁶⁰⁷ IV Мїхїѣ; ⁶⁰⁸ IV темнїци; ⁶⁰⁹ Асси-
 рїйскїй; ⁶¹⁰ IV їншїми; ⁶¹¹ IV ассїрїйского; ⁶¹² IV жидѡмѣ; ⁶¹³ IV жидѣ; ⁶¹⁴ IV учїнки;
⁶¹⁵ IV Геѡргїа; ⁶¹⁶ IV римскїй; ⁶¹⁷ IV учинилъ; ⁶¹⁸ IV Римскомѣ; ⁶¹⁹ IV хрїстїан(ь);
⁶²⁰ IV забїанѡ; ⁶²¹ IV которїи; ⁶²² IV хр(с)тїанѣ; ⁶²³ IV учинилъ; ⁶²⁴ IV жидѣ; ⁶²⁵ IV чїй;
⁶²⁶ IV вѣ; ⁶²⁷ IV тєды ласкамѣ вашїмѣ на тїмѣ казаню; ⁶²⁸ IV їншїи; ⁶²⁹ IV кому ж до;
⁶³⁰ IV вєдѣщїи; ⁶³¹ IV сѣрѣастїмѣ; ⁶³² IV чѣырѣ; ⁶³³ IV чєрпающїмѣ; ⁶³⁴ IV дѣлѣй; ⁶³⁵ IV
 тїсѣчєй; ⁶³⁶ IV тїл(ь)ко; ⁶³⁷ IV їншїє; ⁶³⁸ IV пѣщїи; ⁶³⁹ IV бѡл(ь)ше; ⁶⁴⁰ IV хр(с)тїанскую;
⁶⁴¹ IV хр(с)тїанскую; ⁶⁴² IV учїнки; ⁶⁴³ IV котрїє; ⁶⁴⁴ IV фрї; ⁶⁴⁵ IV межї; ⁶⁴⁶ IV тїсѣчїи;
⁶⁴⁷ IV трїста; ⁶⁴⁸ IV їншїмѣ; ⁶⁴⁹ IV *и по тїмѣ звѣтѣзствѣ трїумфѡвѣти* відсутнє; ⁶⁵⁰ IV
 межї; ⁶⁵¹ IV звїтѣжаю(т); ⁶⁵² IV звїтѣзствѣ; ⁶⁵³ IV звїтѣжаю(т); ⁶⁵⁴ IV звїтѣзствѣ; ⁶⁵⁵ IV
 звїтѣжилъ; ⁶⁵⁶ IV з(ѣ)вїтѣжи(л); ⁶⁵⁷ IV в(ѣ)згордѣ(л); ⁶⁵⁸ IV звїтѣжилъ; ⁶⁵⁹ IV звїтѣжилъ;
⁶⁶⁰ IV Єрїхѡнѣ; ⁶⁶¹ IV забїати; ⁶⁶² IV котрїє; ⁶⁶³ IV Єрїхѡнѣ; ⁶⁶⁴ IV кдѣ; ⁶⁶⁵ IV Єрїхѡнѣ;
⁶⁶⁶ IV *вѣчне до пєкла в(ѣ)трїтїтѣ* відсутнє; ⁶⁶⁷ IV нїжєли; ⁶⁶⁸ IV *и ѡзметѣ до ѡбєзу*
лѣ(с)ногѡ відсутнє; ⁶⁶⁹ IV которїє; ⁶⁷⁰ IV суть; ⁶⁷¹ IV вѣзнї; ⁶⁷² IV ненавїдѣщїи; ⁶⁷³ IV
 котрыи; ⁶⁷⁴ IV Єрїхѡну; ⁶⁷⁵ IV зачїм(ѣ); ⁶⁷⁶ IV людїй; ⁶⁷⁷ IV ѡстѣтнїй; ⁶⁷⁸ IV бѡл(ь)ше;
⁶⁷⁹ IV сотворѣшему; ⁶⁸⁰ IV мл(с)рдїа; ⁶⁸¹ IV смѡковї; ⁶⁸² IV єѣ; ⁶⁸³ IV смѡчѡи; ⁶⁸⁴ IV хр(с)тї-
 анскїй; ⁶⁸⁵ IV начїв(ь)єм(ѣ); ⁶⁸⁶ IV не(з)бѡ(ж)нїи; ⁶⁸⁷ IV тїл(ь)ко; ⁶⁸⁸ IV Іѣковѣ мѡвѣчѡгѡ;
⁶⁸⁹ IV перєстѣнѡ; ⁶⁹⁰ IV начїна; ⁶⁹¹ IV Сїмона; ⁶⁹² IV звѣздѣ; ⁶⁹³ IV ѡны; ⁶⁹⁴ IV избїша;
⁶⁹⁵ IV крѣпци; ⁶⁹⁶ IV чужї(х); ⁶⁹⁷ IV їншї(х); ⁶⁹⁸ IV друзїи; ⁶⁹⁹ IV таємнїчнїм(и); ⁷⁰⁰ IV
 кѡзїахѣ; ⁷⁰¹ IV єднї; ⁷⁰² IV Кѣянова; ⁷⁰³ Чорнїм чорнїлом початкову лїтеру *ц* виправлено
 на *ч*; IV чарѡвнїци; ⁷⁰⁴ IV їншїи; ⁷⁰⁵ IV вѣстѣющї(м); ⁷⁰⁶ IV тїмѣанї; ⁷⁰⁷ IV єднї;
⁷⁰⁸ хрѣхї II; ⁷⁰⁹ Наступна частина тексту до слів *Плѣчутѣ люде, млѣчїсѣ бгѣ...* у IV від-
 сутня; ⁷¹⁰ Наступна частина тексту, закінчуючи словами *и хвалу воздѣша, свѣдѣша*, у IV
 відсутня; замїсть неї, у IV такий текст: *Плѣчу(т) люде, вїдѣчи когѡ в(ѣ) грѣхѣхѣ, и покутую-
 чи за грѣхї єгѡ. Таїй былѣ Самуїл(ь) пр(о)ркѣ, которїй плакал по Саулѣ, же ѡнѣ в(ѣ)паль*
в(ѣ) грѣхѣ, в(ѣ) непослушенствѣ. Длѣ тогѡ мѡвїлѣ бгѣ до пр(о)рка Самуїла: «Докѡлѣ ты

а. Цар. 5.

плачеша по Саулъ, азъ уничижихъ не цр(с)твovati емъ въ Или. Плачу(т) люде, по^{ку}туючи за грѣх(и) умерлы(х) людѣй. Такъ мови(т) ап(с)лъ Павель: «Аще ѡ(т)нюдь мртвыи не встаю(т), что и крщаю(т)са мртвы(х) ради». На ты(м) мѣстцу крщѣнїемъ называе(т)ся по(ст), ялмужна, плачь и и^ншое утрапѣн(ь)е, которую по^{ку}ту живыи люде за грѣхы мртвы(х) людѣй ѡ(т)правуют(ь), вѣдаючи, же оны в(ь)станутъ з(ь) мртвы(х); ⁷¹¹ IV в(ь) утрапѣн(ь)ю, в(ь) фрасунку, в(ь) небезпечѣнствѣ, в(ь) припадку; ⁷¹² IV неволи; ⁷¹³ IV утрапѣно; ⁷¹⁴ IV суть; ⁷¹⁵ IV оны; ⁷¹⁶ IV ап(с)лы; ⁷¹⁷ IV Римъ; ⁷¹⁸ IV морде(р)ци; ⁷¹⁹ IV ѡ которо(и) повѣдаю(т), же; ⁷²⁰ IV якъ ввнцѣмъ; ⁷²¹ IV оны; ⁷²² IV оны; ⁷²³ IV слѣта; ⁷²⁴ IV слѣта; ⁷²⁵ IV чи; ⁷²⁶ IV Ликаонско(м); ⁷²⁷ IV чи; ⁷²⁸ IV чи; ⁷²⁹ IV межи; ⁷³⁰ IV межи; ⁷³¹ IV чїни(т); ⁷³² IV учи(н)ки; ⁷³³ IV ап(с)лы; ⁷³⁴ IV учинковъ; ⁷³⁵ IV бо далі; ⁷³⁶ Далі текст до кінця речення в IV такий: для того мовимо ѡ верховныхъ ап(с)толахъ Петрѣ и Павлѣ: «Градуще же прїйдуть радостію», лубо верхо(в)ныи ап(с)лы Петрѣ и Паве(л) померлї за Ха, еднак(ь) зно^ву в(ь) днь остатній в(ь)станут(ь) з(ь) мртвых(ь) и прїйдутъ на свѣтъ з(ь) веселїем(ь) великим(ь), ведлугъ фалмїсты: «Градуще же прїдуть радостію»; ⁷³⁷ IV розумблї; ⁷³⁸ IV оны; ⁷³⁹ IV гды палїли; ⁷⁴⁰ IV страшой [!]; ⁷⁴¹ IV ап(с)лы; ⁷⁴² IV ап(с)лы; ⁷⁴³ IV кланяющимса; ⁷⁴⁴ IV причинающиса; ⁷⁴⁵ IV ѡвци; ⁷⁴⁶ IV зачинали; ⁷⁴⁷ IV учинками; ⁷⁴⁸ IV учинки; ⁷⁴⁹ IV ап(с)лы; ⁷⁵⁰ IV учинки; ⁷⁵¹ IV учинки; ⁷⁵² IV ап(с)лы; ⁷⁵³ IV причинъ; ⁷⁵⁴ IV оны; ⁷⁵⁵ IV оны; ⁷⁵⁶ IV зачимъ; ⁷⁵⁷ IV третїаго; ⁷⁵⁸ IV вїхро(м); ⁷⁵⁹ IV навы(ш)шее [!]; ⁷⁶⁰ IV оны; ⁷⁶¹ оны; ⁷⁶² IV оны; ⁷⁶³ IV гды зостал(ь) крѣлем(ь); ⁷⁶⁴ IV бо в(ь)завши; ⁷⁶⁵ IV оны; ⁷⁶⁶ IV бо в(ь) Ерїхѡн в(ь)зав(л); ⁷⁶⁷ IV начин(ь)е; ⁷⁶⁸ IV бо заби(л); ⁷⁶⁹ IV оны; ⁷⁷⁰ IV заживаю(т); ⁷⁷¹ IV самы; ⁷⁷² IV порфиру; ⁷⁷³ IV падаючы(х); ⁷⁷⁴ IV заживають; ⁷⁷⁵ IV пожито(к); ⁷⁷⁶ IV оны; ⁷⁷⁷ IV заживали; ⁷⁷⁸ IV учинилъ; ⁷⁷⁹ IV Елиссеѡви; ⁷⁸⁰ IV и^ншими; ⁷⁸¹ IV обжїрливый; ⁷⁸² IV печал(ь)ми; ⁷⁸³ IV чтирдесат(ь); ⁷⁸⁴ IV учинивш(и); ⁷⁸⁵ IV заживат(и); ⁷⁸⁶ IV апокаліфи; ⁷⁸⁷ IV испїют(ь); ⁷⁸⁸ IV во; ⁷⁸⁹ IV честуетъ; ⁷⁹⁰ IV честовати; ⁷⁹¹ IV бо ни с(к)и(м) не хота(т) мовити; ⁷⁹² IV бо не; ⁷⁹³ IV и^ншихъ; ⁷⁹⁴ IV бо не; ⁷⁹⁵ IV и^нше; ⁷⁹⁶ IV бо не; ⁷⁹⁷ IV и^ншими; ⁷⁹⁸ IV бо не; ⁷⁹⁹ IV и^нши(х); ⁸⁰⁰ IV товариства; ⁸⁰¹ IV локѡтъ; ⁸⁰² IV локѡтъ; ⁸⁰³ IV чїна(т); ⁸⁰⁴ IV перскїй; ⁸⁰⁵ IV измѣрати; ⁸⁰⁶ звѣздъ; ⁸⁰⁷ IV вавлончикове; ⁸⁰⁸ IV пїшныи; ⁸⁰⁹ IV оны; ⁸¹⁰ IV учинїти; ⁸¹¹ IV сѣло; ⁸¹² IV оны; ⁸¹³ IV суть; ⁸¹⁴ IV локѡтъ(ь); ⁸¹⁵ IV ширѡкими; ⁸¹⁶ IV локѡтъ; ⁸¹⁷ IV чини(л); ⁸¹⁸ IV читаемѡ; ⁸¹⁹ IV оны; ⁸²⁰ IV сѣтъ(ь); ⁸²¹ IV оны; ⁸²² IV учинко(в); ⁸²³ суть; ⁸²⁴ IV оны; ⁸²⁵ IV чїна(т); ⁸²⁶ IV Сирахъ; ⁸²⁷ IV члвци; ⁸²⁸ IV приїлтни; ⁸²⁹ IV єжели; ⁸³⁰ IV учинками; ⁸³¹ *Іорѡма, крѡла юдскогѡ, и всѣхъ илтанѡвъ строфовалъ* у IV відсутне; ⁸³² IV оны; ⁸³³ Наступний текст до слів *Для того тебе* у IV відсутній; ⁸³⁴ IV чини(л); ⁸³⁵ IV ничѡгѡ; ⁸³⁶ IV чїнит(ь); ⁸³⁷ IV трудѣхъ; ⁸³⁸ IV товариства; ⁸³⁹ IV чинилъ; ⁸⁴⁰ IV чинити; ⁸⁴¹ IV учинки; ⁸⁴² IV чїнимо; ⁸⁴³ IV чїнимо; ⁸⁴⁴ IV зачи(м); ⁸⁴⁵ IV чинѣмѡ; ⁸⁴⁶ IV чинїти; ⁸⁴⁷ IV чинїт(и); ⁸⁴⁸ IV чїнимо; ⁸⁴⁹ IV чинїти; ⁸⁵⁰ IV крилѣ; ⁸⁵¹ IV чинилъ; ⁸⁵² IV учинки; ⁸⁵³ IV учинки; ⁸⁵⁴ IV чинїт(и); ⁸⁵⁵ IV ѡ; ⁸⁵⁶ IV слово відсутне; ⁸⁵⁷ IV попелнил(ь); ⁸⁵⁸ IV начин(ь)ем(ь); ⁸⁵⁹ IV оны; ⁸⁶⁰ IV позабіали; ⁸⁶¹ IV учинѣнны(и); ⁸⁶² IV звїтажати; ⁸⁶³ IV неприїтелей; ⁸⁶⁴ IV фїлистинѡ(м); ⁸⁶⁵ IV звїтажил(ь); ⁸⁶⁶ IV который есть на не(м) збудованїй; ⁸⁶⁷ IV ебѡ[!]; ⁸⁶⁸ IV и^ншими; ⁸⁶⁹ IV зачи(м); ⁸⁷⁰ IV а таа; ⁸⁷¹ IV чинїлса; ⁸⁷² IV звїтазство; ⁸⁷³ IV члчими; ⁸⁷⁴ IV звїтаждом(ь); ⁸⁷⁵ IV и мѡжетъ пр(о)ркъ Иліа мовити; ⁸⁷⁶ IV звїтазство; ⁸⁷⁷ IV цѣсарови; ⁸⁷⁸ IV бо и; ⁸⁷⁹ IV звїтажаючи(м); ⁸⁸⁰ IV звїтажилъ; ⁸⁸¹ IV воевали; далі в IV йде такий текст: *Звїтажилъ Иліа стїй Ахава, крѡла илскогѡ, балвохвалцу; бо егѡ на войнѣ стрѣлою забїто, и в(ь) крвѣ егѡ блѣдници змылса, ведлуг(ь) пр(о)рѡцтва Иліиногѡ. Звїтажилъ пр(о)ркъ Иліа Іорѡма, крѡла Юдскогѡ, которому в(ь)заты(и) южъ бѣдучи з(ь) землѣ до раю, присла(л) листъ, где егѡ строфовалъ и грозилъ емѣ каран(ь)ем(ь) бзки(м), же онь, ѡ(т)ступївшї ѡ(т) бга, поклонїлса болванѡм(ь) и позабіалъ братїю свою и преложѡны(х) юдски(х) и ведлугъ слова Иліиногѡ скараны(и) Іорамъ. Повстали на негѡ аравы, мѣрипове и и^ншии неприїтель, которыи в(ь) дому егѡ всѣ скѣрбы забрали, сыны и цѡрки и жѡны в(ь) неволю запровадили и егѡ самогѡ скаралъ бѣ в(ь) внѣтрноста(х) болѣзню та(к) великою, же ѡ(т) той болѣзни Іорам(ь) умертї // мѣсълъ. Звїтажи(л) є. пр(о)ркъ Иліа Охѡзію, крѡла илскогѡ, которы(и) з(ь) высѡкого буды(н)ку пре(з) окнѡ упалъ на землю и захорѣвши, не пыталъ бга, чи встанетъ ѡ(т) тоєи болѣзни, але послалъ до Ваала болвана пытати ѡ своє здоров(ь)е. Для того Иліа мовилъ до негѡ; «На ѡдрѣ, на нем(ь) же ты лежиши швѣ,*

В
Па(р)
ка

61

не можеш(ъ) слѣзти с негѡ, но смѣртію умрѣши». И веллуг(ъ) слова Илїннагѡ умѣрь Охѡ-
зїа. И телѣрь гдѣ бы пришо(л) до насъ пр(о)ркъ Илїа, грози(л) бы смѣртію дочасною и вѣч-
ною тѣмъ людѣмъ, котѡрыи гдѣ захорѡють. ѡлбѡ що згуба(т), ѡлбѡ в(ъ) дорогѡу идѣть,
ѡлбѡ що ѡншое хота(т) чинїти, не прѡса(т) ба, жебы уздорѡви(л) хѡрого, жебы ѡбавїль
речь згубленую, жебы дорогѡу да(л) шаслїве ѡ(т)правити и що ѡншое учинїти, ѡле удаѡтса
до чаровнїци, до ворѡжки и и(х) ѡ помо(ч) в(ъ) потрѣбѣ своей прѡса(т). Котѡрыи з(ъ)
Ваало(м) дїаволом(ъ) накладаю(т); ⁸⁸² IV звїтажи(л) сты(и); ⁸⁸³ IV бо ѡхъ; ⁸⁸⁴ IV заколѡль;
⁸⁸⁵ IV дла того учинїль тѡе ѣ. пр(о)ркъ Илїа; ⁸⁸⁶ IV Картанскїй; ⁸⁸⁷ IV зачи(м); ⁸⁸⁸ IV учи-
нїти; ⁸⁸⁹ IV нечїсту; ⁸⁹⁰ IV прїат(ъ); ⁸⁹¹ IV наступнїй текст до слів и можемо ѡ грѣшномѡ
члвкѡу відсутнїй; ⁸⁹² IV слово відсутне; ⁸⁹³ IV ажъ до; ⁸⁹⁴ IV вѣста; ⁸⁹⁵ Наступнїй текст
до слів: *Есть стїій прорѡкъ Илїа и дла того столпомъ огнїстымъ* у IV відсутнїй; ⁸⁹⁶ IV
ѡншїи; ⁸⁹⁷ IV учинїль; ⁸⁹⁸ IV три; ⁸⁹⁹ IV рѣчи; ⁹⁰⁰ IV слово відсутне; ⁹⁰¹ IV вавулѡнчико-
вѣ; ⁹⁰² IV вѣж; ⁹⁰³ IV учинїли; ⁹⁰⁴ IV чїстость; ⁹⁰⁵ IV сѣг(ъ); ⁹⁰⁶ IV нїжели; ⁹⁰⁷ IV вдо-
вїнно(м); ⁹⁰⁸ IV забїат(и); ⁹⁰⁹ IV халдѣйчїковѣ; ⁹¹⁰ IV столпѣх(ъ); ⁹¹¹ IV гдѣ прїдет(ъ);
⁹¹² IV пекѣл(ъ)номѡ; ⁹¹³ IV ѡстатнїи(и); ⁹¹⁴ IV грѣшнїи; ⁹¹⁵ IV чинїль; ⁹¹⁶ IV чинїти;
⁹¹⁷ ѡншїи; ⁹¹⁸ IV антїѡхїйчїковѣ; ⁹¹⁹ IV бо гдѣ; ⁹²⁰ IV Константїнополѡа; ⁹²¹ IV антїѡхїй-
чїковѣ; ⁹²² IV римлѡне; ⁹²³ IV бо гдѣ; ⁹²⁴ IV Сципїѡ(и); ⁹²⁵ IV ри(м)скїй; ⁹²⁶ IV Рїмѡ;
⁹²⁷ IV збира(и)теса; ⁹²⁸ IV албѡнчїковѣ; ⁹²⁹ IV бо гдѣ; ⁹³⁰ IV албан(ъ)скїи; ⁹³¹ IV антїѡ-
хїйчїковѣ; ⁹³² IV римлѡне; ⁹³³ IV албѡнчїковѣ; ⁹³⁴ IV ѡнї; ⁹³⁵ IV непрїателѣй; ⁹³⁶ IV не-
прїателѣй; ⁹³⁷ IV Агатокле(с); ⁹³⁸ IV звїтажити; ⁹³⁹ IV Агатоклѣсь; ⁹⁴⁰ IV тїсачѣ; ⁹⁴¹ IV
звїтажи(л); ⁹⁴² IV тїсаче(и); ⁹⁴³ IV з непрїател(ъ)ми; ⁹⁴⁴ IV звїтажити; ⁹⁴⁵ IV звїтажати;
⁹⁴⁶ IV он(ъ); ⁹⁴⁷ IV багѡствам(и); ⁹⁴⁸ IV тїтулами; ⁹⁴⁹ IV тїсачїй; ⁹⁵⁰ IV хр(с)тїанѣ; ⁹⁵¹ IV
тѡ есть відсутне; ⁹⁵² Квадратнї дужки в стародруковї; ⁹⁵³ Квадратнї дужки в стародруко-
вї; ⁹⁵⁴ Помилка, потрїбно чїмъ; ⁹⁵⁵ Помилка, потрїбно 121.

НАУКА, АЛБО СПОСОБЪ ЗЛОЖЕНА КАЗАНА

Ктѡ хочеть казанье учинїти ¹, нѡйперше маеть положїти з(ъ) пїсма
стѡго ѡему, котѡраа ² есть фундаментѡмъ всегѡ казанѡа, бо веллугъ ѡемы
мѡси(т) са повѣдати все казанье, в(ъ) котѡро(м) знайдѡются тры ³ чѡсти.
Першаа часть еѣордїумъ, почѡток(ъ), в(ъ) котѡром(ъ) казнодѣа прїступъ
чїнит(ъ) ⁴ до самѡи рѣчи, котѡрую маеть повѣдати, и ѡзнаймѣет(ъ) людѣмъ
про // позїцїю свою, постановлѣн(ъ)е умѣслу своѣгѡ, що постановїль и
умѣслил(ъ) на казан(ъ)ю мѡвити и показати, ѡ чѣмъ ⁵ хочеть казан(ъ)е
мѣти и прѡситъ бѡга ѡлбо преч(с)тую двѡ ѡ помѡчь и людѣй ѡ слухѡн(ъ)е.
Другаа часть наррацїа, пѡвѣсть, бо в(ъ) тѡй чѡсти повѣдаеть южъ казнодѣа
тѡе людѣмъ, що ѡбѣцѡль повѣдати, южъ показуеть тую рѣчь, котѡрую
ѡбѣцѡл(ъ) показати. Таа часть ѣст(ъ) нѡйболшаа, бо в(ъ) ней все казан(ъ)е
замыкаетьса и до ней ѡншїи ⁶ чѡсти стагаютса. Трѣтаа часть есть конклїѡ-
зїа, конѣць казан(ъ)а. В(ъ) тѡй чѡсти казнодѣа припоминаеть тую рѣчь,
котѡрую повѣдалъ в(ъ) наррацїи и напѡминаеть людѣй, жебы ѡнї ⁷ в(ъ)
такѡй са рѣчы ⁸ кохѡли, еслї будетъ таа рѣчь дѡбраа. Еслї засъ злаа, напѡ-
минаеть(ъ) людѣй жебы са такѡи рѣчы ⁸ хронїли ⁹.

Тѣи тры чѡсти вѣ всехъ казан(ъ)ахъ моїхъ ѡбѡчишь, бо в(ъ) кѡждом(ъ)
казан(ъ)ю моїмъ еѣордїумъ и наррацїа и конклїѡзїа почынаетьса ѡ(т) краю
и ѡ(т) бѡлшой рѣзанѡи лѣтѣры. Дла того такъ умѣсл(ъ)не учинїлем(ъ), жебы
сѣ тѡе зрозумѣвши, моглъ са(м) лѡтвѣй и прѣдшей казан(ъ)е учинїти и по-
вѣдати.

Тѣи всѣ чѡсти мают са згажати з(ъ) ѡемою, бо якъ з(ъ) малѡгѡ жро(д)ла
выхѡдитъ велїкаа рѣка, еднѡкъ водѡ в(ъ) рѣцѣ згожѡет(ъ)са з(ъ) тѡею

Іерем.
Дрежел-
лю(н).
в(ъ)
индеѣв
513
Ѳема
то(н).
морал-
ны(х).
Сїмонѡ
Старо-
вѡл(ъ)-
скїй
в(ъ)
не(д)
каза-
нах(ъ)
свои(х)
тѣи тры
чѡсти
выражѡ-
ет(ъ)

водою, котораа есть в(ъ) жрѡдль, такъ з(ъ) малѡи ѡемы великое похѡдитъ казан(ъ)е, зачымъ ¹⁰ части, котрыи са в(ъ) казан(ъ)ю найдуютъ, повинны ¹¹ са з(ъ) ѡемою з(ъ)гажати, жебы що са в(ъ) ѡемѣ найдуетъ, тое в(ъ) еѣордїумъ, и в(ъ) наррацыи ¹², и в(ъ) конклюзїи са найдовало. А найбарзый маеть тогѡ постерѣгати казнодѣа, жебы з(ъ) пропозыцыею ¹³ его наррацыа ¹⁴ згажаласа, жебы що ѡбѣцаль в(ъ) пропозыцыи ¹⁵ мѡвити, тое в(ъ) наррацыи ¹⁶ мѡвилъ и ѡ(т) рѣчы ¹⁷ не ѡ(т)ступоваль, бо гдѣ бы ѡбѣцаль будовничїй якому крѡлеви, цреви, монарсѣ выставити коштовный палаць ¹⁸, а по-
513 зв. томъ бы выставилъ браму албо ¹⁹ иншый ²⁰ будынокъ, розгнѣваль бы са той монарха на будовничого и мѣль бы его за прѡстакѡ. Такъ и казнодѣа, гдѣ що ѡбѣцуетъ людемъ показати, а потымъ тогѡ не покажетъ, не мѡло тое людемъ // бѡдетъ и жаднои м(д)рости емѡ не припишутъ.

Спѡсобъ зложѣна казан(ъ)а, которыи тутъ написалем(ъ), ѡбачишь въ всѣхъ мойхъ казан(ъ)ахъ, бо каждее казан(ъ)е моѡ ведлуг(ъ) ѡемы написано. Що в(ъ) ѡемѣ, тое в(ъ) еѣордїум(ъ), и в(ъ) наррацыи ²¹, и в(ъ) конклюзїи ²² найдуетса, и в(ъ) кождомъ казан(ъ)ю моемъ наррацїа з(ъ) пропозыцыею згожѡетса. Що в(ъ) пропозыцыи ѡбѣцалемъ мѡвити и показати, тое в(ъ) наррацыи мѡвилемъ и показалем(ъ). Наприкладъ, в(ъ) казан(ъ)ю на рж(д)-ство Хво ѡема: бгъ явиса въ плѡти; еѣордїумъ: в розмайтыхъ знакахъ показова(л)са бгъ и прѡчаа. Наррацыа: подобѣнства и фѣгуры з(ъ)едночѣна бжого з(ъ) натурою члвчою, бо подобен(ъ)ства и фѣгуры ѡбѣцалем(ъ) ²³ в(ъ) пропозыцїи показати. Конклюзїа ²⁴, гдѣ ап(с)ль Пѡвель в(ъ) Лѡстрехъ и прѡчаа. И в(ъ) дрѡгомъ казанїю на рж(д)ство Хво ѡема: не ѡ(т) аггль ѡбо когда приѣмлетъ ²⁵, но ѡ(т) сѣмени Авраамла приѣмлетъ. Еѣордїум(ъ): двѣ натурѣ найзацнѣйшыи ²⁶ бгъ учинилъ и прѡчаа. Наррацыа ²⁷: причїны дла которыхъ взаль бгъ на себѡ натуру члчую, не аггл(ъ)скую, и знѡву причїны, дла которыхъ снѣ бжїй взаль на себѡ натуру члвччую, не иншаа персѡна бзскаа, бо тыи двоакїи причїны ѡбѣцалем(ъ) в(ъ) пропозыцыи ²⁸ показати. Кон(ъ)клюзїа ²⁹: правослѡвныи хр(с)тїане, выстерѣгаймо жъ са пыхї, поневажъ за пыхѡ аггла бгъ струтилъ з(ъ) нѡа до пѣкла, за пыхѡ и члвка выгналь з(ъ) раю и прѡ(ч).

Еѣордїумъ найлѣпшое бѡдетъ, гдѣ ѡное з(ъ) самѡи ѡемы учїнишь, якѡ я в(ъ) ѡбѡхъ казан(ъ)ахъ свойхъ на успѣнїе престѡи бци з(ъ) ѡемы самѡи еѣордїум(ъ) учинїлемъ. В(ъ) першомъ казанїю ѡема: пре(д)ста црца ѡдѣсную тебе, в(ъ) рїзы позлаще(н)ны ѡдѣанна ³⁰ прекрашѣнна ³¹. З(ъ) тоен ѡемы еѣордїумъ учинїлемъ ³², в(ъ) которым(ъ) мѡвилемъ ѡ црїцѣ и ѡ шатѣ. В(ъ) дрѡгом(ъ) казанїю ѡема: знаменїе велїе явиса на нѡсї, женѡ ѡблече(н)на в(ъ) слнце, лунѡ по(д) ногѡма ей ³³ и ѡ(т) двоюнадесяти звѣздъ вѣнѣцъ на главѣ еѡ. З(ъ) тоен ѡемы еѣордїумъ учинїчем(ъ) [1], в(ъ) котором(ъ) мѡвилемъ ѡ невѣствѣ, ѡ слнци, ѡ м(с)ци и ѡ звѣздах(ъ), з(ъ) которыхъ корѡна учинѣна.
514 Зnajдешъ такоѡ еѣордїумъ // и в(ъ) иншихъ ³⁴ мойхъ казан(ъ)ахъ, з(ъ) ѡемы самѡи учїненоѡ ³⁵.

Еслї, еднакъ, схѡчешъ, мѡжешъ еѣордїумъ учинїти з(ъ) подобѣнства якогѡ албо з(ъ) прикладу. Такоѡ еѣордїум(ъ) з(ъ) прикладу есть в(ъ) казанїю

моёмъ вторымъ на страсти Хвы, котрое починается: видѣли едного часу
пер(с)лимлане на повѣтру войска и про(ч). И в(ъ) казаню первомъ на бгав-
леніе з(ъ) прикладу еѣордїумъ учинено: гды збудоваль Моусій³⁶ прибѣ-
токъ бгу, на мешкан(ъ)е и про(ч). И в(ъ) інших(ъ) моихъ казанахъ такое
еѣордїумъ, з(ъ) прикладу учиненое, обачишь. А в(ъ)тымъ якое можешь
собѣ еѣордїумъ учинити, учини, тылко гладї, жебы са з(ъ) емою згажало.

Конклюзыю³⁷ также можешь учинити з(ъ) подобенства якого. Такаа
конклюзыа³⁸ есть в(ъ) першомъ моемъ казаню на стрѣтеніе г(с)дне, котраа
починается: подобный есть бгъ зверцадлу, и про(ч). Можешь конклюзію
учинити, и з(ъ) прикладу якого. Такаа конклюзіа есть в(ъ) обѣхъ казанахъ
моихъ на успніе [!] престѡи бци. В(ъ) першомъ казаню конклюзіа починает-
са: «Юстїніанъ, цесарь грецкій, мѣль на шатѣ своей вырыты³⁹ мѣста» и
про(ч). В другомъ казаню конклюзіа починается: «Алеѣандеръ⁴⁰, кроль
македонскій, мѣль на корѡнѣ своей написаныи такіи слова» и про(ч). И в(ъ)
иныхъ⁴¹ моихъ казанах(ъ) такую конклюзыю, з(ъ) прикладу учиненую,
обачишь. А в(ъ)тымъ⁴² з(ъ) чоѡ хочешь учини⁴³ собѣ конклюзію, тылко
гладї, жебы са она з(ъ) емою твоєю згожала.

Еѣордїумъ можешь часомъ написати, понижаючи себѣ, приписуючи
собѣ недосконалост(ъ), слабость и неумѣтно(ст). Гды хочешь що великое
мовити албо коѡ великого хвалити, наприкладъ, гды хочеш(ъ) мовити
ѡ бгу, ѡ тр(о)ци пренастѣйшой, ѡ преч(с)той двѣ, такое еѣордїумъ в(ъ)
двохъ казанахъ моихъ найдуетьса, едно на рож(с)твѡ престѡи бци написаль
пр(о)ркъ Двдъ: «Бездна бездну призываетъ въ гласъ хлѣбїи твоихъ» и про(ч).
Другое на блговѣщеніе пре тои бци: «Гды посылал(ъ) бгъ Моусеа до фараѡна,
крѡла егѡпетского», и про(ч)⁴⁴.

Налѣжи(т) вѣдати, же з(ъ) одной еемы могут(ъ) рѡзныи // двѡе албо 514 зв.
трѡе быти казанье. Знайдешъ в(ъ) моемъ ключи такую еему: Ищѣте прежде
цр(с)твїа бжїа и правды еѡ, и сіа вса приложатьса вамъ (Ма(т). с̄). З(ъ)
тоѡи еемы я двѡе казанья рѡзныи учинїлемъ, едно на стѡго Николѡа, в(ъ)
котѡромъ наррацыа учить, же рѡзныи спѡсѡбами люде нѡа доступуютъ:
гвалтомъ, порывають, купуютъ, выпрѡшуютъ, з(ъ)нахѡдять. З(ъ) тоѡи жѣ
еемы другое казанн(ъ)е в(ъ) н(д)лю третую по сошѣствїи стѡго дха учинї-
лемъ, где нарраціа учить, же цр(с)твомъ нѡ(с)нымъ называється Хс, наука
Хва, вѣра хр(с)тїанская, црковъ стѡа, котѡроѡ цр(с)тва нѡ(с)ноѡ маемо
шукати. Учинїлемъ я двѡе казанье и на обрѣзанїе Хво з(ъ) одной еемы. В(ъ)
первомъ казаню наррацыа показуетъ имена, котѡрыми са Хс называється;
в(ъ) казаню в(ъ)торомъ наррацыа показуетъ имена, котѡрыми са з(ъ)бавле-
нье наше называється.

Наука другая албо спѡсобъ зложѡна казанья⁴⁵

Треба роздѣлити еему на части в(ъ) наррацыи и кождую часть еемы
ѡсѡбно повѣдати. Такое у менѣ казанье найдуетьса на воскр(с)ніе Хво,

Погрѣбовъ.

внѣсти до Царства некоего. Православнымъ
христіанъ, повѣдающе иныи мѣста,
в домахъ своихъ, и на каждомъ мѣстѣ,
какия мануи добрии и чинки, немѣлаи аговѣ
годоути, и самнитавъ чинити, то можете
съ иныи мѣстами внѣсти до царства неке-
инго, которого представителю Радъ Коимъ
накъ: погымъ Гды скончано и мы жити
наше доуиног. Даи намъ вѣлаи ХЕ БЖЕ
доуединити, Аминь:.

АЛЕО СПОСОБЪ ЗЛОЖЕНА КАЗАНА.

КТО ХОУЕТЪ КАЗАНЬЕ ИЧИНИТИ,
наиперше маетъ положить з писма стого
ѳема, котораа естъ фундаментомъ всего
КАЗАНА, во вѣдѣнъ ѳема, мѣина повѣда-
ти въ КАЗАНЬЕ, в котороу знайдѣтсѣ три
чѣсти. Першаа чѣстѣ е з О Р Д И С М Ъ. По
чѣстѣ, в которомъ КАЗАНЬЕ пригубъ чинитъ до самон
рѣчи, котораи маетъ повѣдати и о знаимѣтѣ андемъ Про

позыци

фги.

Початкова сторінка трактату з гомілетики, вміщеному в книзі
«Ключъ разумнїа».

в(ъ) котóромъ ѳема: слнце возсїаетъ в(ъ)нощи и луна трѣщи на днь, и каплетъ крѳвь ѱ(т) дрѳва, и кáмень дáсть глáсь свѳй. Тую всю ѳему à роздѣлимъ на чáсти в(ъ) наррáци и кóждую чáсть ѳсѳбно повѣдалемъ(ъ). Еѳордїумъ зáсь и кон(ъ)клюзїа звычайнымъ идуть трѣбомъ, якъ и в(ъ) и́ншихъ ⁴⁶ казанахъ. Еѳордїумъ починаетъса: «Чворáкїй есть сѣнсь в(ъ) пїсмь стѳмъ» и прочáа. Конклюзїа починаетъса: «Правослáвнын хр(с)тїане ⁴⁷, вѣдаете, же слнце в(ъ)ночї засвѣтїло», и про(ч). Есть у менѣ и дрѳгое такѳе казан(ъ)е на покрѳвь престѳи // бци, в(ъ) котóромъ(ъ) ѳема: изважи ми ѳгна тáгость, 515 или из(ъ)мѳрї дыханїе вѣтра, или возвратї вспáть днь, иже мїмо иде. Тую ѳему я в(ъ) наррáци ⁴⁸ роздѣлимъ и кóждую чáсть ѳсѳбно повѣдалемъ. Еѳордїумъ зáсь и конклюзїа тáк же идуть, якъ в(ъ) и́ншихъ ⁴⁹ казан(ъ)ахъ. Еѳордїумъ починаетъса: «Слѳшне аггль Гаврїйлъ назвáль пр(ч)тую дву блгословѣнною» и про(ч). Конклюзїа ⁵⁰ починаетъса: «У Дáрїуша, крѳла пѣрскога, тры ⁵¹ покоїовыи учыніли ⁵² квѣстїю» и про(ч). Знáйдешь у менѣ такѳе казанье на стѳго Нїкѳлáа и на стѳхъ верховныхъ(ъ) ап(с)толь Пѣтра и Пáвла, где ѳему в(ъ) наррáци на чáсти роз(ъ)дѣлимъ.

Если в(ъ) н(д)лю схѳчеш(ъ) каза(н)е повѣдати, ѳбѣцѳй в(ъ) пропозыци ⁵³ що добрѳе хвалїти, наприклáдь, покѳру, постъ, ялмѳжну ⁵⁴, страннолюбїе, терпѣнїе, молчáнїе, млтву, послушенство, чїстость девїческую, животь закѳнничый, кротѳсть, справедлївость, албо и́ншую цнѳту, пѳтымъ тѳе повѣдай в(ъ) наррáци ⁵⁵. В(ъ) конклюзїи ⁵⁶ напоминай людѣй, жебы са ѳнї ⁵⁷ в(ъ) такѳй цнѳть кохáли. Если те(ж) схѳчешъ, ѳбѣцѳй в(ъ) пропозыци ⁵⁸ що злѳе гáнити, наприклад, пыху, гнѣвъ, зáздрость, лáкомство, пáнство, вшетечѣнство албо и́ншый грѣхъ, пѳтымъ в(ъ) наррáци тѳе бѳдешъ повѣдати. В(ъ) конклюзїи ⁵⁹ напоминай людѣй, жебы са тогѳ грѣху хронїли. Еѳордїумъ, якѳе схѳчешъ, мѳжешъ до своѳго казана приложїти, лѳбо що хвалїшь, лѳбо гáнишь ⁶⁰.

Наприкладъ, в(ъ) н(д)лю два(д)цать втѳрую по сошѣствїи стѳго дха положї ѳема з(ъ) еv(г)лїи, на слѳжбѣ бжѳй чытáногѳ, такѳе: не дѣсать ли ѳчїстїшаса, да дѣвать гдѣ? кáкѳ не ѳбрѣтѳшаса возвращшеса дáти слáву бгу? тѳкмо и́ноплеменникъ(ъ) сей? Лука, зї. Вѣдлугъ той ѳемы ѳбѣцѳй в(ъ) пропозыци хвалїти влáчность, гáнити невдáчность, пѳтымъ в(ъ) наррáци повѣдай тѳе, щѳ съ ѳбѣцáль. В(ъ) еѳордїумъ мѳжеш(ъ) прокáзу троá//кую 515 зв. припѳмнѣти, котѳраа бывáла на людѣхъ и на шáтахъ(ъ), и на домáхъ, по неважъ еv(г)лїе недѣлное дѣсати мужѣй прокажѣнныхъ споминаетъ. В(ъ) конклюзїи напоминай людѣй, жебы влáчными былї а невдáчности са хронїли.

Если зас(ъ) в(ъ) сто схѳчешъ казан(ъ)е повѣдати, на тѳмъ казаню хвалї тогѳ стѳго, котѳрого в(ъ) тѳй днь празднѳють ⁶¹, наприкладъ ⁶², пр(ч)с)тую дву бцу, албо ап(с)ла, албо пр(о)рка, албо мчника, албо мѳченицу, албо стїтела, албо пустѣлника, албо и́ншого стѳго, припоминай егѳ цнѳты и дѳбрыи учїнки, котѳрыи ѳнъ мѣль, живучї на свѣть, якъ служїль

бгу и цркви сто́й, що за Ха тер(ъ)пѣль, якіе ⁶³ чини́ль чуда и тепе́рь якіи чини́ть люде́мъ, утѣка́ючимъса до егò добродѣ́йства. А якò в(ъ) н(д)лю, такъ и в(ъ) сто, мо́жешь на каза́ню пожы́тки ⁶⁵ яко́и рече́ ⁶⁶ вылича́ти ⁶⁷ мо́жешь причи́ны повѣ́дати, дла кото́рыхъ що са дѣ́ало албò дѣ́теъ, мо́жешь повѣ́дати имена́, кото́рыми са яка́а рече́ называ́еть, мо́жешь показа́ти собы́, кото́рыми мо́жемо чогò до́брого досту́пнѣ, а злòго са ухоро́нѣти.

Мо́жешь пова́бити люде́й до слуха́нья ⁶⁸, гды лю́бо в(ъ) неде́лю, лю́бо в(ъ) свѣ́то будешь имъ на каза́ню ⁶⁹ обѣ́цати яку́ю но́вую рече́ показа́ти, кото́рой о́ни ⁷⁰ не вида́ли и не чува́ли. Гды имъ обѣ́цатимешь показа́ти на каза́ню яку́ю дѣ́вную и неподòбную рече́, чита́й пе́ршее моё каза́нье на покрòвъ престо́и бци, тамъ я в(ъ) пропозыцыи дѣ́вную и неподòбную рече́ обѣ́цалемъ показа́ти, же преч(с)таа два зва́жила огòнь, змѣри́ла вѣ́теръ и заверну́ла наза́дъ де́нь прешлы́й, по́тымъ то́е в(ъ) narráцїи показа́лемъ.

Мо́жешь пова́бити люде́й до слуха́нья ⁷², тлумачачи яко́е има́, и мо́жешь цѣ́лое каза́нье ча́сомъ з(ъ) имени учини́ти, напри́кладъ, в(ъ) н(д)лю, гды будешь, повѣ́дати, о(т) чо́гò бгъ называ́етьса, о(т) бога́тства, же бога́тый е́сть в(ъ) милосе́рдїе, ве́длугъ ап(с)ла Па́вла: «Бгъ же бога́тъ сѣ́й въ мѣ́лости». Е́ще // и о(т) то́гò бгъ называ́етьса, же бога́тый е́сть в(ъ) му́дрость, ве́длугъ то́гò жь ап(с)тла Па́вла: «В глубина́ бога́тства прему́дрости и разу́ма бжїа». Н(д)ла мо́вится о(т) недѣ́ланїа, бо в(ъ) то́й днь не дѣ́лати ничòгò ⁷³, хи́ба ты́лко бгу млі́тиса налѣжитъ. Та́кже и в(ъ) сто мо́жешь з(ъ) имени каза́нье ⁷⁴ учини́ти, напри́кладъ, на сто́го Влади́мера ⁷⁵ мо́жешь мо́вити, же Влади́миръ мо́вится о(т) то́гò, ижъ вла́днулъ ми́ромъ, свѣ́томъ. Христо́фьръ, Хр(с)тонóсець называ́етьса ⁷⁶ о(т) то́гò, же Ха носі́ль в(ъ) ср(д)цу своёмъ, мы́слачи о́ немъ уста́вичне, и мо́глъ мо́вити: «Живе́тъ въ мнѣ́ Хс». На сто́го Васи́ліа мо́жешь мо́вити, же Васи́лій значі́тьса кро́ль, и слу́шне, бо онъ кролева́ль ⁷⁷ на(д) тѣ́ломъ своімъ, на(д) пожа́дливостами телесными и тепе́рь в(ъ) нбѣ́ кролюе́тъ. На сто́го Ні́колаа мо́жешь мо́вити, же Ні́колай значі́тьса звѣ́таз(ъ)ство ⁷⁸, и слу́шне, бо онъ одѣ́ржалъ звѣ́тазство на(д) трома́ непри́ателями ду́шными: на(д) свѣ́томъ, тѣ́ломъ ⁷⁹, дѣ́воломъ ⁸⁰, з(ъ) кото́рыми во́юва́ль. И тепе́рь, по то́мъ звѣ́тазствѣ́ ⁸¹, в(ъ) нбѣ́ тріумфуе́тъ.

Гды в(ъ) н(д)лю схòчешь каза́нье повѣ́дати, о́зми о́ема з(ъ) еу(г)ліи́, кото́рое ⁸² чита́но было́ на службѣ́ бже́й, и ве́длугъ то́еи о́емы учини́ каза́нье ⁸³. Е́сли за́сь в(ъ) свѣ́то схòчешь каза́нье повѣ́дати, мо́жешь лю́бь з(ъ) кнїгъ Моу́сеовыхъ, лю́бь з(ъ) фалмо́въ Двдовыхъ, лю́бь з(ъ) приповѣ́стей Соломо́новыхъ, лю́бь з(ъ) проро́ка, албò ап(с)тола яко́го, лю́бь з(ъ) еу(г)ліа́, лю́бь з(ъ) апокали́пси, лю́бь где хо́чь в(ъ) бї́блїи ⁸⁴ мо́жешь взѣ́ти о́ема и ве́длугъ о́емы каза́нье учини́ти и на ты́мъ каза́ню ⁸⁵ сто́го яко́го хвалї́ти ⁸⁶.

Гды притра́фитса свѣ́то яко́е в(ъ) н(д)лю, напри́кладъ сто́гò велико́му́ченика Гео́ргїа, албо сто́го архїере́а Ні́колаа, албо сто́го Іоа(н)на Крсті́.

тела, албо іншое свѣто, паматѣй тоѣ, жѣбы съ и стѣго тогѣ на казанью
своємъ хвалиль и з(ъ) недѣлногѣ еу(г)ліѣ що-кѣлвекъ повѣдѣль.
Если в(ъ) корѣтком(ъ) часѣ притрафитъса ⁸⁷ великаѣ и пѣлнаѣ ⁸⁸ по-
треба повѣдати казанье, а не можешъ знайти ѣемы ⁸⁹ // в(ъ) писмѣ стѣмъ, 516 зв.
в(ъ) библѣи ⁹⁰, на той часѣ можешъ взѣти ѣему з(ъ) стѣго ѣ(т)ца якогѣ,
учителя црковногѣ, албо з(ъ) тропарѣ, албо з(ъ) кондака, албо з(ъ) стихи-
ры, албо з(ъ) сѣдѣльны, албо з(ъ) антифѣна, албо з(ъ) догмѣта, албо з(ъ)
іншогѣ гимну црковногѣ и вѣдлугъ тоѣи ѣемы казан(ъ)е повѣдати. Напри-
кладъ, на рождество Хво можешъ положити ѣема: удивѣса ѣбѣ ѣ сѣмъ нѣо
и земли ужасѣшаса кѣнца, якѣ бгъ явѣса члвкомъ плѣтѣю. На ч(с)тнаго ⁹¹
крста можеш(ъ) положити ѣема: ѣ треблаженное дрѣво, на нѣм же распѣтъ
са Хс царь и г(с)дѣ.

Может(ъ) часѣ(м) каза(н)е бѣити и бе(з) ѣемы. Обѣчишь такѣе казанье
у стѣго Васѣліѣ Великого на чтырдесѣтъ мчникѣвъ и у стѣго Іѣанна Зла-
тоустѣго на похвалу стѣхъ верховныхъ ап(с)тлѣ Петра и Пѣвѣла, ѣле тогѣ
стѣлю ⁹² казнодѣи тепѣрешнегѣ ⁹³ вѣку рѣдко заживѣют(т).

Можешъ ⁹⁴ повѣдати казанье любо в(ъ) н(д)лю, любо ⁹⁵ в(ъ) свѣто,
толкѣючи еу(г)ліѣе, которѣе читано было на слѣжбѣ бжѣи. Обѣчишь такѣе
казанье у стѣго Ефрѣма, на преѣбраженѣе Хво, бо тамъ ѣнѣ еу(г)ліѣе презъ
все казанье толкѣетъ. Обѣчишь такѣи казанья ⁹⁶ и у стѣго Кѣлиста, патрѣ-
ѣрхи Константинополского, которѣй ⁹⁷, презъ цѣлый рѣкъ толкѣючи еу(г)-
ліѣ недѣльныи и на свѣта нѣкоторѣй ⁹⁸, повѣдѣетъ казанье. ѣле и тогѣ стѣлю
казнодѣи тепѣрешнегѣ ⁹⁹ часѣу мѣло заживѣютъ.

Любо в(ъ) н(д)лю, любо в(ъ) свѣто, любъ на іншой окказыи ¹⁰⁰ можешъ
конклѣзѣю в(ъ) казанью ¹⁰¹ своємъ учинѣти, ѣбернувшисѣ и мѣвачи до
Хрста, албо до преч(с)тои двѣи, албо до іншогѣ стѣго и прѣсачи ѣхъ ѣ що.
Наприкладъ, гдѣ са притрафитъ на стѣго архѣстрѣтѣга ¹⁰² Михаѣла ¹⁰³ по-
вѣдати казанье ¹⁰⁴, можешъ в(ъ) конклѣзѣи до стѣго Мѣхѣйла ¹⁰⁵ ѣбернѣ-
тисѣ и мѣвити: «Стѣй Мѣхѣйле ¹⁰⁶, заступѣлесъ нѣгдысь з(ъ) мечѣм(ъ) на до-
рѣзъ Вѣлаѣмѣви, которѣй ѣхалъ людъ бжѣи прокли//нѣти и ѣборонѣлесъ 517
ѣ(т) проклѣтства ѣилтѣнѣвъ. И тепѣрь стѣй Мѣхѣйле ¹⁰⁷, на насъ мнѣгѣи ¹⁰⁸
Вѣлаѣмѣве, непрѣѣтелѣ душѣвныи и телѣсныи наступѣютъ и хотѣтъ насъ
загубѣти, добѣдъ же з(ъ) пѣхевъ мечѣ своѣго, стѣй Мѣхѣйле, и заступѣ на
дорѣзъ непрѣѣтелемъ нашѣ(м) ¹⁰⁹, и боронѣ насъ ѣ(т) набздѣвъ непрѣѣтел(ъ)-
скихъ ¹¹⁰, и з(ъ)сунѣ оружѣе и заврѣ сопротѣвъ гѣнѣщихъ ¹¹¹ насъ, боронѣ
ѣ(т) непрѣѣтелей мечѣмъ своѣмъ блгѣчестѣваго царѣ нашего ѣм(р)кѣ и
блгѣчестѣваго ¹¹² гѣтмѣна ѣм(р)кѣ и все правослѣвное вѣиновство, боронѣ ѣ(т)
непрѣѣтелей мечѣм(ъ) своѣмъ стѣѣйшого патрѣѣрху ѣм(р)кѣ, преѣщѣннаго ¹¹³
митрополѣта ѣм(р)кѣ, бгѣлюбѣваго ¹¹⁴ еп(с)копа ѣм(р)кѣ, боронѣ ѣ(т) непрѣѣ-

телей мечёмъ своимъ всю црковъ правосла́вную, ко́торую Хс купилъ собѣ кровію своєю пренайдорѡжшею», припоминай тутъ когò хочешь.

Метафр.
в(ъ)
жи(т).
с(т).
Іоа(н)
Злато-
устаго

Старайса, жебы всѣ люде зрозумѣли тое, що ты мовишь на казанію, бо стый Іоанъ Златоустый мудрый былъ казнодѣа, еднакъ егò ганила невѣста за казанье трудное, же са з негò нѣчогò не научила и не ѡ(т)несла пожитку душевного ¹¹⁵.

И ѡ(т) того часу будучи перестереженный стый Іоанъ Златоустый, завше са потымъ старалъ ясне, выразне и просто до зрозумѣна лю(д)скогò казанье повѣдати, бо многіи суть казнодѣи мудріи, сами добре що умѣють, а не могутъ албо не хотатъ иншимъ людемъ(ъ) того ясне выразити и протолковати, ѡвшемъ латвою речъ мовою своєю затрудняють, затлумають и завклаваяють. Такии в(ъ) цркви стой не мають похвалы. Иншыи за(с) казнодѣи, трудную и непонатную речъ ясно выражаячи и толкуючи, латвою и понатною чинать, и такимъ казнодѣіомъ црковъ стѣа мудрость приписуеъ и похвалу чинить ведлугъ Іса Сираха: «Премудрость ихъ исповѣдатъ люде и похвалу ихъ исповѣсть цркви».

Ісу(с)
Сирах(ъ)
мд.

Если будешь слово бжое проповѣдати, а нѣкто егò не зрозумѣетъ, себе самого будешь(ъ) проповѣдати и выславлати, не слово бжіе; ѡalmиста зась ^{517 зв.} мовить: «Не намъ, гди, не намъ, но имени // твоёму даждь славу» ¹¹⁶. И ап(с)ль Павель мовить: «Не себе бо проповѣдаемъ, но Ха Іса гда».

Постерѣгай и того пилне, жебы наука в(ъ) твоёмъ каза(н)ю згажаласа з(ъ) наукою Хвою, ап(с)толскою, стыхъ оцъ и всей цркви правосла́вной, бо если ты на казанію не такой ¹¹⁷ вѣры будешь учить, якую црковъ захоуеъ, и если иныхъ(ъ) ¹¹⁸ учинковъ будешь научати, не тыхъ, котрыѣ ¹¹⁹ црковъ(ъ) кажетъ заховати, мѣсто нагороды вѣчної одѣржишь ѡ(т) бга каранье вѣчное, бо злою наукою своєю не збудуешь людеѣ, которыи ¹²⁰ тебе слухаютъ, але зопсуешь и дшѣ ихъ погубишь(ъ), ведлугъ приповѣсти Хвои: «Еда можетъ слѣпецъ(ъ) слѣпца водити, не ѡба ли въ яму в(ъ)падѣтаса?»

До того, що мовишь на казанію, доводи того писмомъ(ъ) стымъ з(ъ) библии, албо свѣдоцствомъ сто́го ѡ(т)ца яко́го, учителя црковнаго ¹²¹, албо прикладомъ(ъ), албо подобенс(т)во(м), албо якимъ-колвекъ доводомъ подтверди и подопри свою мову, то в(ъ)дачнѣйшаа твоа мова будетъ людемъ, которыи тебе слухаютъ, и вѣритимуть тому, що мовишь. А гды будешь мовити що на казанію, а тогò чимъ не доведешь, скажутъ люде, же то неправда и твой вымыслы. Дла того ап(с)ль Павель, гды корінеанъ училъ, же мртвыи всѣ мусать встати в(ъ) днь ѡстатный, доводилъ имъ того и показовалъ подобенствомъ зѣрна, котрое, гды в(ъ) земли посѣють, онò зно́ву вырастаетъ, безумне ты еже сѣши ѡживѣтъ ли аще не умереть?

Налѣжитъ вѣдати и тое, же казнодѣи, ско(н)чивши казан(ь)е на катедрѣ ¹²² албо на амбонѣ, звѣкли часомъ на пришлою н(д)лю албо на пришлое сто на казанье людеѣ запрошати ¹²³ и звѣкли людемъ ѡзнаймовати пропозыции ¹²⁴ свой мудрыи и дивныи, часомъ весѣлыи, часомъ смутныи, ко-

то́рыми люде́й ба́рзо охóчими ¹²⁵ до слуха́на ч́нать, напри́кладъ, е́сли бысь на квѣтную н(д)лю каза́н(ь)е мѣль, а хотѣль е́ще мѣти на стр(с)ти Хвѣи, сконч́вши своѣ каза́нье в(ь) квѣтную н(д)лю, мовь: «Правосла́вныи хр(с)-т́и́а́не, про́шу и напомина́ю // васъ, жебы́ сте бы́ли набожныи, до цркви хо- 518
ди́ли, бгу са мли́ли, бо сегѡ ты́дня бу́детъ стра́шный судъ». То́е мови́вши, пойд́и с(ь) кате́дры. А гды́ пр́йдуть стр(с)ти Хвѣи, на то́й часъ на ка́заню поло- жи́ о́ема тако́е: Пила́тъ же, слы́шавъ се сло́во, изведе́ вонъ Иса́ и съде́ на су́дши. Ио́анъ, о́и.

З то́еи о́емы учини́ каза́нье тако́е: правосла́вныи хр(с)т́и́а́не мовилемъ в(ь) н(д)лю квѣтную, же на се́мъ ты́дню бу́детъ стра́шный су́дъ, ото́жъ тепе́рь стра́шный су́дъ са о(т)праву́ет(ь), бо Пила́тъ понти́скѣи и жидѡ́ве Ха́, збави́теля нше́го, су́даты и на смрть кр(с)тную декрету́ють, стра́шный су́дъ бу́детъ в(ь) днь о́статный, гды́ Хс бгъ ншъ всѣхъ люде́й бу́дет(ь) суди́ти, а́ле ѡ́ тепе́рь стра́шный су́дъ ест(ь), бо слуга́ па́на, створе́нье створи́теля, члвкъ бга су́дитъ и ка́жетъ егѡ на смрть кр(с)тную прова́дити, мовачи: «Распни́, распни́ егѡ» и про(ч). По́тымъ в(ь) narráцыи повѣда́й, я́къ то́й стра́шный су́дъ о(т)праву́етса, же фалши́выи свѣдки на Ха́ инсти́гуют(ь) мовачи: «Се́й рече́, могу́ цркви́ разори́ти и тре́ми дньми́ въздв́гнути ю́». Мовь, же невин́не Ха́ су́дять, бо мови́ль Пила́тъ: «А́зь ни еди́ноа ¹²⁶ вины́ о́брѣта́ю въ члвцѣ́ семъ». Ту́тъ приводи́ при́клады. Невин́не инсти́говала́ жонá Путифа́рова на Ио́сифа и запрова́дила егѡ в(ь) темни́цу. Такъ невин́не инсти́говала́ ¹²⁷ с́наго́га жидѡ́вскаа на Ха́ и до грѡбу́ те́много егѡ в(ь) прова́дила. Невин́не инсти́говали́ вавлон(ь)чи́кове на пр(о)рка́ Дани́йла и в(ь)ки́нули егѡ в(ь) ровъ ме́жъ лвы. И на Ха́ жиды́ невин́не инсти́говали́ и до грѡбу́ егѡ, я́къ въ ровъ, запрова́дили и о́кру́тнымъ ты́ра́нномъ, я́къ лво́м(ь), дали́ егѡ в(ь) ру́ки и про́чаа. Зачи́мъ му́сите, правосла́вныи хр(с)-т́и́а́не, призна́ти, же тепе́рь стра́шный су́дъ о(т)праву́етса, понева́жъ неспра- ведли́ве и невин́не Ха́ бга́ своѣго́ члвкъ су́дитъ и на смрть прова́дити ка́жетъ.

Ма́ешъ и дру́гѣи при́кладъ, е́сли бысь мѣль каза́нье в(ь) н(д)лю д́и-тую по соше́ствѣи ста́го дха́, а хотѣль бысь мѣти и в(ь) пр́шлую н(д)лю в(ь) па́туюна́десать, сконч́вши своѣ каза́нье, // мовь: «Правосла́вныи хр(с)т́и́а́- 518 зв.
не ¹²⁸, запроша́ю ласкъ ва́шихъ на пр́шлую н(д)лю до цркви, буду́ вамъ ша́ты роздава́ти, жебы́ сте о́хотными бы́ли до набоже́нства и до слуха́на сло́ва бжго́». То́е ¹²⁹ мови(в)ши, пойд́и з(ь) ¹³⁰ кате́дры, а гды́ пр́идеть н(д)ла́ е́и, на то́й часъ на ка́заню положи́ о́ема тако́е: дру́же, ка́ко вни́де сѣ́мо, не имы́й о́дѣа́нїа бра́чна. М(р). кв.

З(ь) то́еи о́емы тако́е учини́ каза́н(ь)е: «Правосла́вныи хр(с)т́и́а́не ¹³¹, о́бѣда́лемъ вамъ ша́ты дна́ ни́шнего дава́ти, чиню́ моѣ́й о́бѣтници́ до́ситъ, даю́ ко́ждому з(ь) васъ ша́ту весе́льную, без(ь) кото́рой жа́денъ не мо́жетъ

внѣйти до нба на веселіе вѣчное, которое споминаетъ ев(г)лѣсть Матѳѣй, мѳ
ваци: «Уподобіся цр(с)твѣ нб(с)ное члвѣку црю, иже сотвори бракъ супру
своѣму», и про(ч). Потѣмъ в(ъ) наррácii цнѣты называй шатоу веселною,
бо тую шату, цнѣты, кто мает(ъ), можетъ внѣйти до нба и тамъ з(ъ) Хмъ
навѣки веселѣтиса и про(ч).

Вѣдай тѣе, же вѣдѣ угъ розмайтогѣ сѣнсу многѣи и рѣз(ъ)ныи рѣчи ед-
нымъ са именемъ называють, яковъ в(ъ) пѣршомъ казанію моѣмъ на вѣхнѣи
г(с)дне. Цѣркою Сѣѣонскою и сѣнагога жидѣвскаа, и цр(с)тїанскаа,
и дша побѣжнаа, и преч(с)таа два называѣтса. И в(ъ) пѣршомъ казанію на
воскр(с)нїе Хво Іер(с)лїмомъ называѣтса мѣсто столѣчное в(ъ) земли жи-
дѣвской, и дша побѣжнаа, и цр(с)тїанскаа на земли, и цр(с)тїанскаа трїум-
фующаа в(ъ) нбѣ, и ты жѣ чини такъ, едно имѣ вѣдлуг(ъ) сѣнсу розмай-
того розмайтымъ(ъ) рѣчамъ (если мѣжна) прикладай и давай, то можешъ
латво казанье свое розширити.

Вѣдай тежѣ и тѣе, же една рѣчь многими и рѣзными именами называѣ-
тса, яковъ в(ъ) пѣрвомъ казанію моѣмъ на обрѣзанїе г(с)дне снѣ бжїи называѣ-
тса: «Азѣ есмѣ иже есм(ъ) г(с)дѣ Саваѳѣѣ, востѣкъ, алфа и ѣмега, Іс, Хс». И
в(ъ) дрѣуго(м) казанію на обрѣзанїе гдне: «Збавлѣнїе наше называѣтса ¹³²
животѣмъ вѣчнымъ, славою, покѣемъ, весел(ъ)емъ, цр(с)твѣ(м), корѣною,
пѣназемъ, вечерею». Такъ и ты шукай рѣзныхъ именъ, котрыи одной рѣчи
слѣжатъ, то латво розшириш(ъ) // свое казанье.

519¹³³ Можетъ кто спытати, где маемо взати матерїю, з(ъ) котрой бѣ смо
казанье могли учинити. Ѡ(т)казую, трѣба читати быблїю, животѣ стѣихъ,
трѣба читати учителей цр(с)тїанскихъ — Васїлїа Великаго, Григорїа Бгѣ-
слова, Іѣѣнна Златѣустаго, Аѣанасїа Ѡѣодорїта, Іѣѣнна ¹³⁴ Дамаскїна,
Ѡфрѣма и ѣншихъ учителей цр(с)тїанскихъ, котрыи пїсмо стѣе в(ъ) быблїи ¹³⁵
толкуютъ, трѣба читати гистѣрїи и кройникѣи ѣ розмайтыхъ пѣнствахъ
и сторонѣхъ, щѣ са в(ъ) нїхъ(ъ) дѣбало и тепѣрь щѣ са дѣет(ъ), трѣба читати
кнїги ѣ звѣро(х), птѣахъ, гадахъ, рыбахъ, дѣревахъ, зѣлахъ(ъ) ¹³⁶, камѣ-
нахъ и розмайтыхъ водахъ, котрыи в(ъ) мѣрю, в(ъ) рѣкахъ, в(ъ) стѣднахъ
и на ѣншихъ ¹³⁷ мѣстцахъ знайдѣются, и уважати ѣхъ натѣру, власнѣти ¹³⁸
и скѣтки и тѣе собѣ нотѣвати и апплѣковѣати до своѣи рѣчи, котрѣю повѣ-
дати хочешъ. До тогѣ читай казана розмайтыхъ казнодѣѣѣвѣ тепѣреш(ъ)-
негѣ ¹³⁹ вѣку и ѣхъ наслѣдѣуй. Если тыи ¹⁴⁰ кнїги и казана ¹⁴¹ бѣдешъ читати,
знайдешъ в ѣихъ достатѣчную матерїю, з(ъ) котрой можешъ зложити казанье
на хвалѣ бжїю, на ѣ(т)пѣрь геретѣкомъ, на збудѣван(ъ)е вѣрнымъ и на
спсѣнїе дши своѣи.

За слѣшную рѣчь судїлемъ написати спѣсѣѣ зложѣна казана на погребѣ, бо всѣ
люде на свѣтѣ умираютъ(ъ) и чѣсто ѣмъ погребѣ ѣ(т)правѣютъ, зачѣмъ гды умре(т) вѣрный
и побѣжный члвкѣ, слѣшнаа погребѣ егѣ казан(ъ)емъ(ъ) приѣздѣбити, хвалити егѣ побѣж-
ное жїтїе и выличѣты цнѣты, жебы, тѣе чѣючи, ѣншїи люде жилѣ побѣжне, в(ъ) цнѣтахъ(ъ)
519 зв. са кохали и през(ъ) свой цнѣты могли нба доступити.//

Наука, албо способъ зложѣна казанья на погребѣ

Если хочешь на погребѣ казанье ¹⁴² повѣдати, положи ома з(ъ) писма стого, потымъ ведлугъ омы учинишь казанье. В(ъ) ежордиумъ мовъ о смерти, же ей никто не можетъ са ухронити ¹⁴³, албо мовъ о короткости жита лю(д)ского и о прожной хлюбѣ члчой ¹⁴⁴ албо мовъ ¹⁴⁵ о здраль, о(т)мбнѣ и нестатечности свѣта, за которы(м) са люде уганают(ъ) и емѹ служба(т). В(ъ) наррации выхвалаи умерлого члка, выличаючи ¹⁴⁶ его цноты и добрыи учинки, же захова(л) вѣру православную до конца живота своего, же былъ мл(с)рдный на людеи убogi(x), спомагал(ъ) ихъ ялмужною стою, же наклад(л) на црквы, на монастыри, на шпиталь, прѣимовал(ъ) в(ъ) дом(ъ) свой гостей, приходневъ, пелгрым(о)в), выкуповал(ъ) и вызволаалъ ¹⁴⁷ неволниковъ з(ъ) неволъ поганскон, же былъ покорнымъ, набожнымъ, часто очищаль сумленье свое сповѣдю стою и прѣимовалъ пренаствѣйшей ¹⁴⁸ сакраментъ евхаристией тѣла и крове Хвон, заховаль посты, застановалъса за црковъ бжю и за о(т)чызну ¹⁴⁹, великии праны и труды для цркви бжен и для о(т)чызны ¹⁵⁰ подыймоваль, будешь выличати ¹⁵¹ вшелаккии цноты его, которыи онъ мблѣ. Тутъ же, в(ъ) наррации ¹⁵², (гды хочешь) ¹⁵³ можешь припомнѣти фамилию его, в(ъ) которой онъ уродилъса, и можешь хвалити фамилию албо домъ его о(т) старожитности, же то есть старожитный домъ, южъ килка сотъ албо тысачу ¹⁵⁴, албо и болше лѣтъ на свѣтѣ трваеть ¹⁵⁵. Можешь мовити, же в(ъ) томъ домѹ были пере(д) тим(ъ) зацными люде преложоныи любъ свѣцкии, любъ дховныи и теперъ найдуютъса. Можешь мовити, же той домъ сповиноватилъса з(ъ) зацными и старожитными домами, тутъ же мов(ъ), для чого в(ъ) тимъ домѹ гербъ який албо гелмъ ¹⁵⁶ вышше гербу албо титулъ найдуетъса. В(ъ) конклюдзыи ¹⁵⁷ учинишь ¹⁵⁸ // о (т) умерлого пожегнанье прѣателемъ и всѣмъ людемъ, которыи на погребѣ будутъ, и будешь о(т) негѡ даковати имъ за тую остатнюю ¹⁵⁹ послугу и проситимешь о(т) негѡ, жебы емѹ перебачили, если когѡ чимъ яко члвкъ образилъ. Будешь просити, жебы о дшгъ его мблѣ старанье, жебы оную млтвами, ялмужнами и без(ъ)кровною офѣрою до нба запровадили. Наприкладъ, на(д) кимъ-колвекъ хочешь казанье ¹⁶⁰ мѣти, положи такое ома: вѣмъ ¹⁶¹, яко смерть ма истрѣтъ, домъ бо всакому смртну земла.

Иовъ, л.

З тоен омы учини такое ежордиумъ: слушне а учиню, гды смерть назову робакѡмъ тим(ъ), который по(д)грызъ ¹⁶² тыкву над(ъ) пр(о)ркомъ Ионою, бо и смерть по(д)грызуетъ живѡтъ ¹⁶³ всѣхъ людеи, которыхъ единъ ¹⁶⁴ в(ъ) ев(г)лѣи деревами назвалъ, мовачи до Ха: «Вижу члвкѣ яко древеса ходѣща». Робакъ гды по(д)грызъ надъ Ионою тыкву, великого его набавилъ фрасунку, такъ же мовилъ Иона: «Уне ми умрѣти, негли жити». И смерть, гды по(д)грызетъ живѡтъ якогѡ члвка, набавлетъ ¹⁶⁵ великимъ жалемъ и фрасункомъ родичовъ, братю и прѣателей его. Споmnѣти собѣ Саула крола илского и сна его Иванаана, о которыхъ смрти гды почувъ

Дв(д)ъ, азѣжъ не пошѣрпаль шат(ъ) на собѣ ѡ(т) жѣлю, азѣжъ не плака(л) по нѣхъ зо всѣмъ людомъ своимъ, азѣжъ и тѣхъ словъ не мѡвилъ: «Плѣче по Саулъ, дщѣры Гилевы, иже вы ѡблечѣше в(ъ) червленѣца». Накормѣла и насъ тепѣрь смръть неужѣтаа великимъ жѣлемъ, бо якъ робѣкъ, по(л)грызла живѡтъ пѣна им(р)къ. Дла утолѣна тѣды жѣлю нѣшего, покажѣ на тымъ казаню цнѡты егѡ, пре(з) котрыи ѡнъ доступѣлъ нѣба, и про(ч). В(ъ) наррѣцыи ¹⁶⁶ выличѣй егѡ цнѡты и дѡбрыи учѣнки, в(ъ) кон(ъ)клюдзи пожегнѣнъ ¹⁶⁷ учинѣ ѡ(т) негѡ прѣѣтелемъ, сщеником(ъ) и всѣмъ людемъ. Мѡжешъ собѣ ежѡрдѣумъ до казѣна ¹⁶⁸ на пѡгребѣ взѣти з(ъ) моѣго казѣна вторѡго на успѣнѣе пр(с)тѡи бци, з(ъ) двѣнадцѣтой звѣзды, где написѣно:

520 зв. «Троѣкаа естъ смръть» и прѡчаа. //

Мѡжеш(ъ) на пѡгребѣ чѣемъ ¹⁶⁹-кѡлвек(ъ) и тѡе ѡѣма положѣти: Прехѡдитъ бо ѡбразъ мѣра сегѡ. ѣ Корѣѡ. з. З тоѣи ѡѣмы учинѣ такое ежѡрдѣумъ: пѣшутъ натурѣлѣстове ѡ хамелеѡнтѣ, же естъ ѡ(т)мѣннѣй, рѡзныи ¹⁷⁰ на себѣ фѣрбы берѣтъ. И свѣтъ мѡжетъ са назѣвати хамелеѡнтом(ъ), бо ест(ъ) ѡ(т)мѣннѣй и нестѣтѣчнѣй, чѣсомъ спрѣѣетъ члвкви, пѡтымъ егѡ зражѣетъ, дла тогѡ мѡвитъ ап(с)тлѣ Пѣвелъ: прехѡдитъ бо ѡбразъ мѣра сегѡ. Вѣдалъ тѡе дѡбре панъ им(р)къ, же свѣтъ естъ хамелеѡнтѣ, дла тогѡ хронѣлсъ свѣта, не дуфѣлъ емѣ, але в(ъ) едномъ бгу покладѣлъ надѣю своѣ и едномѣ служѣлъ бгу и про(ч). В(ъ) наррѣцыи ¹⁷¹ покажѣ, як(ъ) он(ъ) служѣлъ бгу, якѣи чынѣлъ ¹⁷² учѣнки ¹⁷³, и про(ч). В(ъ) конклюдзи учинѣ ¹⁷⁴ ѡ(т) негѡ ¹⁷⁵ пожегнѣн(ъ)е ¹⁷⁶. Е(ст) такое ежѡрдѣум(ъ) ѡ свѣтъ нестѣтѣчномъ в(ъ) трѣтемъ казѣнью моѣмъ на пѡгребѣ кѡждогѡ хр(с)тѣанина правѡвѣрнагѡ, котѡрое почынаетъса: казѣлъ бгъ еднѡгѡ чѣсу пр(о)рку Іеремѣи внѣйтѣ ¹⁷⁷ в(ъ) домъ гон(ъ)чѣрскѣй и про(ч).

Ещѣ на чѣемъ-кѡлвекъ пѡгребѣ положѣ такоѣ ѡѣма: течѣнѣе скончѣхъ. в. Тимо(ѡ): д. З тоѣи ѡѣмы учинѣ ¹⁷⁸ такоѣ ежѡрдѣумъ: не без(ъ) таѣмнишы ¹⁷⁹ ап(с)толь Пѣвелъ жѣтѣе людское бѣгомъ назывѣетъ, мѡвачи: «Течѣнѣе скончѣхъ, бѣгъ скончѣлемъ», — бо люде на свѣтъ нѣчѡгѡ болшъ не чынатъ ¹⁸⁰, тѣлко бѣгѣтъ до смрти, якъ до замѣреногѡ крѣсу, котѡрогѡ жѣденъ члвкъ не мѡжетъ перескѡчѣти вѣдлугъ ѡсѣлѣсты: «Предѣл(ъ) положи, егѡ же не прѣйдутъ». Ещѣ и дла тогѡ бѣгомъ жѣтѣе нѣше назывѣетъса, бо прѣдко, якъ бѣгъ, ѡ(т)правѣетъса и не повѣненъ члкъ долгих(ъ) лѣтъ собѣ ѡбѣцѣти, але мѣетъ са прѣдкѡ смрти спѡдѣвѣати, бо мѡвитъ Ісѣсъ Сирѣхъ ¹⁸¹: «Помѣнѣ якѡ смръть не умедлѣтъ». Вѣдалъ ѡ тѣмъ панъ им(р)къ, же прѣдко той бѣгъ, жѣтѣе нѣше дочѣсное, кончѣтъса, дла тогѡ жилъ вѣдлугъ приказѣнѣа бжѡго, жебы мѡглъ доступѣти в(ъ) нѣбъ животѣ вѣчногѡ и про(ч). В(ъ) наррѣцыи ¹⁸² повѣдѣй, якъ онъ жил(ъ) побѡжне, и про(ч). В(ъ) конклюдзи ¹⁸³ учѣнишы ¹⁸⁴ ѡ(т) негѡ пожегнѣнѣе. Мѡжеш(ъ) // собѣ ежѡрдѣумъ на пѡгребѣ взѣти з(ъ) мѡгѡ казѣн(ъ)а вторѡго ¹⁸⁵ на обрѣзѣнѣе: назывѣетъса збѣвлѣнѣе нѣше живѡтомъ вѣчнымъ и про(ч)., и з казѣн(ъ)а ¹⁸⁶ пѣрвогѡ ¹⁸⁷ на покрѡвъ престѡи бци: вѣтромъ назывѣетъса жѣтѣе нѣше и про(ч).

Яко в(ъ) и(д)лю и в(ъ) сто, такъ и на погребѣ, можешь людемъ показати якую речъ новую, наприкладъ, можешь показати зброю, панцирь справедливости, тарчу вѣры, шышакъ ^{187а} збавленія и мечъ дховный — слово бжїе, млтву, котóрою, зброєю, умерлый члкъ, гды живъ на свѣтъ, боронивъса ω(т) непрїателей дүшныхъ. Выличаетъ ¹⁸⁸ тую зброю ап(с)тль Пáвель, мовачи: «Оболкшеса въ бронá правды, воспрїймѣте щить вѣры, шлемъ сп(с)нїа и мечъ дховный еже ест(ъ) гль бжїй». Той концептъ можешь взати з гербу умерлого члвка, бо на гербѣ мечъ и збрóа бываетъ. Можешь показати на каза(н)ю двѣ брáмы, котрые са на свѣтъ знайдүють, една ширóкаа ¹⁸⁹ брáма, котóраа до пекла провáдитъ, а тáа есть грѣхъ ведлугъ словъ Хвыхъ: «Прострáннаа врата и ширóкъ пүть ввóдáй въ пагубу». Дрүгаа брáма узкаа, котóраа провáди(т) до нба, а тáа есть дóбрые учынки ¹⁹⁰, ведлугъ словъ Хвыхъ: «Узкаа врата и тѣсенъ пүть ввóдáй въ живóтъ». Бүдешъ мовити, же той члкъ, котóрый умеръ, през(ъ) узкую ишóль брáму, бо кохáлса в(ъ) дóбрыхъ учынкахъ ¹⁹¹, котóрыи, учынки ¹⁹², бүдешъ выличати, зачымъ ¹⁹³, идучи тоєю брáмою узкою, доступилъ нба. И той концептъ можешь з(ъ) гербу члвка умерлого взати, бо са на гербѣ и брáмы знайдүють. Подóбный же кóнцептъ можеш(ъ) взати и з(ъ) гелму, котóрый на(д) гербом(ъ) бываетъ. Можешь учынити ¹⁹⁴ казан(ъ)е и з(ъ) шлахѣства албо з(ъ) ¹⁹⁵ прозвиска, якъ са кто по-шлахѣцку зовѣтъ, наприкладъ, Бронѣцкїй для тогò такъ назывáетса, же боронилъ ω(т)чызну ¹⁹⁶ и црковь бжїю ω(т) непрїателей, Любомѣрскїй для тогò такъ назывáетса, же любивъ мїръ ¹⁹⁷, покой и людей незгодливых(ъ) до мїру, до покою приводилъ, слүхаючи науки Хр(с)товои: «Блжени миротворцы» ¹⁹⁸.

Можешь учынити ¹⁹⁹ казанье з(ъ) имени члвка умерлого, // наприкладъ, если егò звáно Стефанъ, бүдешъ мовити, же Стефанъ значитьса ²⁰⁰ корóна, и покажешъ людемъ корóну, котóрую умерлый члкъ албо з(ъ) ²⁰¹ квѣтовъ, албо з(ъ) дорогóго камньа собѣ учынилъ ²⁰²; дорогимъ зась камѣнам(ъ) и квѣтами розмайтыи розмайтыи цнóты егò бүдеш(ъ) называти. Албо если умерлого звáно Дороеей, бүдешъ мовити, же Дороеей выкладáетса даръ бжїй, и обѣрнеш(ъ)са до людей, мовачи: православныи хр(с)тїане ²⁰³, и нашегò Дороееа, котóрогò видимо на мáрахъ, мусимо даром(ъ) бжїим(ъ) назвати. Мѣла то даръ бжїй ω(т)чызна ²⁰⁴ наша, мѣла даръ бжїй црковь стаа каөшлическаа, мѣла даръ бжїй зацнаа фамїлїа ихъ мл(с)тей панóвъ им(р)кь, и мы всѣ мѣли смω даръ бжїй, бо чогò црковь, ω(т)чызна ²⁰⁵ и домъ панóвъ им(р)кь и мы всѣ потребовали ω(т) бга, тое намъ былъ дароваль бгъ зацне урожóногò пана Дороееа. Потребуетъ црковь и ω(т)чызна ²⁰⁶ по(д)пóры, онъ был(ъ) по(д)пóрою, потребуетъ домъ пнов(ъ) им(р)кь ωздóбы и слáвы, онъ былъ ωздóбою и слáвою. Потребуемо мы всѣ в(ъ) смүтку утѣхи, в(ъ) небезпеченствѣ ωборóны, в(ъ) утрапѣн(ъ)ю пómочи, былъ онъ пómочь, ωбо-

521 зв.

ро̀на и погѣха, а́ле тепѣрь той даръ бж́ій Дорое́а взалъ ѱ(т) на(с) бг̃ъ до
нба́ вѣдлугъ прв(д)нагѡ Іова: г(с)дь даде́, г(с)дь и взѣтъ.

Любо з(ъ) гѣрбу, любо з(ъ) гѣлму, любо з(ъ) имени, любо з(ъ) шлахѣт-
ства а́лбо прѡзвиска хѡчешъ учыни́ти ²⁰⁷ казан(ъ)е, шука́й такои́ ѳѣмы,
в(ъ) кото́рой бы моглѡ са припо́мнѣти имѡ, а́лбо шлахѣтство и прѡзвиско,
а́лбо гербъ, а́лбо гелмъ. Напри́кладъ, гды Мѡвсѣѡмъ зову́тъ умерлого
члка́, мо́жеш(ъ) тако́е ѳѣма положи́ти: Мѡвсѣй ²⁰⁸ же взы́де на гору́ бж́ію.
Исхо(д), ѳі. З тоѣи ѳѣмы учыни́шь ²⁰⁹ е́зѡрдіум(ъ) тако́е: вступи́ль нѣгдыс(т)
Мѡвсѣй, гетма́нъ Гилскі́й, на гору́ Сина́йскую до бга́, кото́рый ему́ далъ за-
конъ. И тепѣрь за́чне урожо́ный па(н) Мѡвсѣй им(р)къ вступи́ль на гору́
нб(с)ную, кото́рую спомина́етъ ѱалмѣста, мо́вачи: «Ги, кто ѡбита́етъ в жи-
лицы твоѣм(ъ) или́ кто вселі́тса въ стую́ гору́ твою́» и про(ч). Поты́мъ в(ъ)
522 нар//рацыи ²¹⁰ вылича́й цно́ты, дла́ кото́рыхъ взалъ егѡ́ бг̃ъ на гору́ нб(с)-
ную. И мо́жешъ мо́вити: «На гору́ нб(с)ную члкъ вступи́ет(ъ), ходѣ́й без(ъ)
поро́ка и дѣла́й прѡвду, глѣ́й истинну́ въ ср(д)ци своѣмъ, і́же не улстѣ́
азы́комъ своі́мъ и не сотвори́ искр(ъ)нему́ своѣму́ зла́ и поноше́нїа не прѣ-
а́тъ ²¹¹ на бли́жняа́ своѡ́. Уничже́нь е́сть пре(д) нѣмъ лука́вый, боаша́
же са́га сла́витъ» и про(ч). Поты́мъ мовъ, же урожо́ный панъ Мѡвсѣй
им(р)къ мѡввъ тѣи всѣ́ цно́ты, ходѣ́ль без(ъ) поро́ка, бе(з) зма́зы и дѣла́в прѡв-
ду и про(ч). И дла́ тѣихъ цно́тъ своі́хъ вступи́ль на гору́ нб(с)ную. Поты́м(ъ)
в(ъ) конклю́зьи ²¹² мовъ: «ѡ(т)хода́чи з(ъ) свѣта на гору́ нб(с)ную, панъ
Мѡвсѣй жегна́етъ тебѣ́, яснепревелѣ́бный ²¹³ еп(с)копе́ а́лбо преѡсващен-
ный митрополі́то, жегна́етъ васъ, сщенники, за́конники и прѡситъ васъ
ѡ млтву, жегна́етъ васъ, бра́тїа, се́стры и всѣ́ прѣ́тель» и про(ч).

Если́ умерлого́ члка́ по-шлахѣ́цку называ́ютъ орло́м(ъ), положи́ ѳѣма:
идѣ́же тѣло́, та́мѡ соберу́тса орлі́. Лу(к): зі. Поты́мъ учыни́шь ²¹⁴ е́зѡрдіумъ:
не тре́ба намъ смуті́тиса и пла́кати, любо́ видимо на ма́рахъ урожо́ного пана
им(р) орла́, бо дша́ егѡ́ пошла́ до нба́, жебы́ тамъ съ Хмъ́ жила́, такъ мо́вилъ
Хс̃ъ: «Идѣ́же тѣло́, та́мо соберу́тса орлі́» и про(ч). В(ъ) нарра́цыи ²¹⁵ пока́жи
кры́ла, кото́рыми той орѣ́ль полетѣ́въ до нба́, а кры́лами цно́ты егѡ́ называ́ти
бу́дешъ и про(ч). В(ъ) конклю́зьи ²¹⁶ учыни́шь ²¹⁷ ѱ(т) нѣго́ пожегна́нье
люде́мъ и про(ч).

Если́ на гѣрбѣ́ бу́детъ стрѣ́ла, учыни́ ²¹⁸ ѳѣма: положи́ ма́ яко́ стрѣ́лу
избра́нну и в ту́лѣ́ своѣм(ъ) сокры́ ма́. Ісаїа́, мѡ.

Если́ на гѣлмѣ́ бу́детъ вежа́, учыни́ ²¹⁹ ѳѣма: бысть упова́нїе моѣ́, столпъ
крѣ́пости ѱ(т) лица́ вра́жіа. Ѵало(м). 3̃.

Уважа́й лѣ́та, в(ъ) кото́рыхъ члка́ умерль. Если́ умерль въ ста́рости,
положи́ ѳѣма: вѣ́нецъ хва́ленъ ста́рости въ путѣ́хъ же прв(д)ныхъ ѡбрѣ́-
та́етса. Прѣ́тча. зі.

Если́ зась умерль в(ъ) дитѣ́ннимъ вѣ́ку, положи́ ѳѣма: а́ще не ѡбрати́-
те́са и бу́дете якѡ́ дѣ́ти, не вни́дете въ цр(с)тво нб(с)ное. Ма(ѳ). иі.

жити». В(ъ) нарра́цыи ²⁴¹ зась показуй спóсобы, котры́ми мо́жемо и мы дѣтми зостати, жебы смо доступили нба, мовъ: «Правосла́вныи хр(с)тїане ²⁴² будмо покóрными, бо дѣти покóрныи ²⁴³ сýть, не мають в(ъ) собѣ пыхї; будмо щїрыми, бо дѣти сýть щїрыи, не мають в(ъ) собѣ зрады; не будмо гнѣвливыми, бо дѣти не гнѣвливы сýть, не до́лго з(ъ) собо́ю гнѣвают(ъ)са, заразы ѣднajúтса и про(ч). Если тыи цнóты захова́емо, зостанемо дѣтми и доступимо нба».

На(д) сщеникомъ положи́ о́ема: сщеники егѡ облеку́ въ сп(с)нїе. Цало(м). рла.

На(д) во́нномъ положи́ о́ема: до смрти подвиза́йса по истиннѣ и г(с)дѣ бгъ побóреть по тебѣ. До смрти вою́й за правду, а пань бгъ помóжетъ тебѣ. Исусъ Сира́хъ ²⁴⁴. д.

На(д) невѣстою положи́ о́ема: женà разúмна блженна естъ. Прїтча ла.

523 зв. На(д) пáнною положи́ о́ема: улюбї црѣ двїцу очїма своима и обрѣтѣ мл(с)ть пре(д) нїм(ъ). Есѡйрь, глава втóраа ²⁴⁵. //

Потымъ всюды вѣдлугъ о́емы повѣдай казана ²⁴⁶. В(ъ) нарра́цїи ²⁴⁷ мовъ, же сщеникъ такъ жилъ, я́ко сщеникови налѣжит(ъ); во́инъ то́е чинїлъ, що егѡ повїнность; невѣста жилà так(ъ), я́ко бгобóйной невѣстѣ пристóити; пánна чынїла ²⁴⁸ то́е, що здóбитъ станъ панїенскїй, и про(ч). Чыта́й ²⁴⁹ в(ъ) кни́гахъ и ноту́й собѣ, я́къ сщеникъ ма́етъ жити, я́къ во́инъ, я́к(ъ) невѣста, я́к(ъ) пánна, що повїнныи ²⁵⁰ чынїти ²⁵¹ и захова́ти, и на казаню сво́ем(ъ) повѣдай, же онї ²⁵² то́е чынїли ²⁵³ и захова́ли. Та́къже ко́ждогѡ члв́ка уважа́й станъ и конды́щю ²⁵⁴, го́норъ, повїнность и повѣдай на сво́емъ казаню, же той члв́къ чынїлъ ²⁵⁵ то́е все, що на егѡ станъ, на егѡ конды́щю ²⁵⁶, на егѡ го́норъ принале́жало, чынїлъ ²⁵⁷ то́е все, що егѡ повїн(ъ)ность была́ чынїти ²⁵⁸.

Чыта́й ²⁵⁹ в(ъ) казаню мо́емъ пѣрвомъ на бгѡавлѣнїе: паты́й сакраме́нтъ е́сть сщенство и про(ч). Мо́жетъ тобѣ прида́тиса тамъ мате́рїа до́браа, если схóчешъ казанье матї надъ сщеникомъ.

Чыта́й ²⁶⁰ в(ъ) казаню мо́емъ втóромъ на вѣханїе ²⁶¹ г(с)дне: могу́т са ѡ(т) Ха учїти рїцеры, гетма́ны, полковникї и всѣ лю́де во́енныи и про(ч). Мо́жешъ з(ъ) тогѡ собѣ мате́рїю взати, если схóчешъ казанье мѣти на(д) во́нномъ.

Чыта́й ²⁶² в(ъ) пѣршомъ казаню мо́емъ на успѣнїе пр(с)то́и бци нїтку во́внаную, где напїсано ѡ ч(с)тости двїческой. Можешъ тамъ взати мате́рїю до сво́егѡ казана, ко́торое хóчешъ на(д) пáнною повѣдати.

Чыта́й ²⁶³ в(ъ) пѣршомъ казаню мо́емъ на покрóвъ пр(с)то́и бци е́ждордїумъ: слúшне аггль Гаврїйль назва́ль прч(с)тую деу блгословѣнною межы́ ²⁶⁴ невѣстами и про(ч). Мо́жешъ тамъ взати собѣ мате́рїю до казанья ²⁶⁵, ко́торое схóчешъ мовити надъ невѣстою.

**НАЗКА ЛАТВЪИШАЯ,
 ЯЛБО СПОЮЕТЪ ЗЛОЖЕНА КАЗАНЫА.
 На Праздники Господскіи и Бгородичныи,
 и на сѣа иищени.**

Утѣхуи Казанѣ на сѣого Великомѣника Гесѣрѣа, пѣдѣхъ чыхъ, можеша соѣишии Казанѣ, на сѣого Димитрѣа, на сѣого Прокѣпѣа, на сѣого Вунѣафѣа, и на сѣи иишмухъ Мѣнишавъ ѡчумниги и повѣдѣти, аако иишма сѣама Казанѣ, на днѣ сѣого Великомѣника Гесѣрѣа напѣивани, можеша аамо ѡмѣнишии и ѡ днѣ иишето Мѣника аакошо повѣдѣти, аакошо ѡс ѡчумниши, ѡбо Казанѣ на сѣого Гесѣрѣа напѣивани Гдѣхотѣ и днѣ иишето Мѣника повѣдѣти, нехѣи вѣдѣти аакошо сѣама, аакошо вѣдѣти, аакошо Марѣцма, аакошо Кѡнѣацма, аакошо вѣдѣти нехѣи вѣдѣти ѡмѣниа, гдѣ иишма помѣниа сѣого Великомѣника Гесѣрѣа, аакошо иишма помѣниа сѣого Димитрѣа, аакошо сѣого Прокѣпѣа, аакошо сѣого Вунѣафѣа, аакошо иишето Мѣника, аакошо сѣого сѣама.

Утѣхуи Казанѣ на днѣ сѣого Никола Мѣрѣишето, можеша вѣдѣти чыхъ иишми Казанѣ, аакошо Казанѣ Великого, Григорѣа Бѣогоша, Іѡанна Влатѣишето, иишмухъ сѣама иишма иишма, аакошо иишма сѣама Казанѣ аакошо можеша повѣдѣти, сѣама, вѣдѣти, Марѣцма и Кѡнѣацма нехѣи вѣдѣти аакошо вѣдѣти, аакошо сѣама иишма иишма, аакошо сѣама иишма иишма иишма иишма сѣого Никола Мѣрѣишето, аакошо

Мѣиш
 Фѣв.

Сторінка трактату з гомілетки, вміщеному в книзі «Ключъ, разумьніА».

Можешъ в(ъ) казаню учынити ²⁶⁸ кóнцепть ѱ(т) чáсу, в(ъ) ^{который} умеръ члвкъ, наприкладъ, гды умеръ в(ъ) понеделокъ, будешъ мовити, же дла тогѡ егѡ бгъ взалъ в(ъ) поне(д)локъ з(ъ) свѣта, жебы егѡ дшу аггли ²⁶⁹ до нба запровадили, бо по//неделокъ ёсть днь аггл(с)кйй. Если умереть на вознесеніе Хво, мовъ, же дла тогѡ егѡ бгъ в(ъ) той днь взалъ з(ъ) свѣта, жебы егѡ дшу самъ Хс до нба запровадил(ъ), бо в(ъ) той днь Хс вступилъ з(ъ) земль до нба, и запровадилъ тамъ з(ъ) собою дшъ стыхъ оцевъ, пр(о)рковъ и патриарховъ ²⁶⁹ старозаконныхъ, которыхъ выпровадилъ з(ъ) ²⁷⁰ пекла, гды всталъ з мртвыхъ, ведлугъ фалмисты мовачогѡ: «Возшелъ еси на высоту, плънилъ еси плънь».

Можешъ кóнцепть взати з(ъ) мѣстца, на котóромъ шо са дѣало. Наприкладъ, если умерлогѡ члвка тѣло погребли въ цркви стыхъ ап(с)ль Петра и Павла, будешъ мовити: щасливый ёсть той члвкъ умерлый, же егѡ тѣло погребено в(ъ) цркви стыхъ верховныхъ ап(с)ль Петра и Павла, бо ап(с)тль Павелъ дшу егѡ на мытарствахъ ѱ(т) злыхъ духовъ оборонить мечемъ, з(ъ) котóрымъ егѡ малюють, ап(с)ль зась Петръ одомкнетъ ему двѣри до нба ключами, котóрыи далъ ему Хс, мовачи: «Дамъ ти ключа ²⁷¹ цр(с)твїа нб(с)ногѡ». Если бы умерлогѡ члвка тѣло погребено в(ъ) цркви, покрѡвъ престѡи бци ²⁷² названой, можешъ мовити: «Преч(с)таа дво, въ цркви покрѡва твоегѡ обралъ собѡ мѣстце им(р)къ, покрый же всѡ грѣхї егѡ, котóрыи онъ якъ члвкъ могль учынити ²⁷³, покрый омофóромъ своимъ, бо мовить фалмиста: «Блжени, им же ѱ(т)пустїшаса беззаконїа и им же прикрїшаса грѣсї». Покрый омофóромъ своимъ дшу егѡ, котóраа теперъ найдуетса в(ъ) дорѡзѡ, жебы ей ²⁷⁴ неприателъ дшныи на мытарствахъ не говали и не задержовали. Покрый егѡ омофóромъ своимъ и въ днь ѱтатный ѱ(т) страшнаго декрету, котóрый выдасть Хс снъ твой, на людѣй грѣшныхъ, мовачи до нїхъ: идѣте ѱ(т) менѡ, проклатыи, въ огнь вѣчный ²⁷⁵.

Если хочешъ латвѣй и рїхлѣй казанье на погребѡ учынити, чытай мой казанья, котóрыи могут са повѣдати на погребѡ якогѡ-кólвекъ члвѣка, шо тутъ прецѣпта чынити кажутъ, тамъ еземпла все тоѡ латвѣй обавляють и обаснають. //

Наука латвѣйшая, албо способъ зложеня казанья на прázдники господскїи и бгородичныи и на ста ѳншыи ²⁷⁶

Чытаючи ²⁷⁷ казана на стѡго великомчника Геѡргїа, ведлугъ тыхъ можешъ собѡ ѳншыи ²⁷⁸ казана, на стѡгѡ Дїмїтрїа, на стѡго Прокѡпїа ²⁷⁹, на стѡго Евстафїа ²⁸⁰ и на днь ѳншихъ ²⁸¹ мчниковъ учынити ²⁸² и повѣдати албѡ тыи жѡ самыи казанья, на днь стѡгѡ великомчника Геѡргїа

написанныи ²⁸³, можешъ, мало ѿ(т)мѣнивши, и в(ъ) днь и́ншого мѣчника яко́го повѣдати, латво то́е учынишь ²⁸⁴. **В**бо́е казана, на стого Геор́гїа написаныи, гды схоч(ъ) в(ъ) днь и́ншого мѣчника повѣдати, нехай́ бѹдетъ та́а жъ ѳема, то́е жъ е́зѡрдїумъ ²⁸⁵, та́а жъ narraцыа ²⁸⁶, та́а жъ и кон(ъ)-клю́зыа ²⁸⁷, ты́лко в(ъ) ты́мъ нехай́ бѹдетъ ѿ(т)мѣна, где я припоминаю стого великомѣчника Геор́гїа, тамъ ты припоминай стого Димѣтрїа, а́лбо стого Прокѡпїа, а́лбо стго Евста́фїа ²⁸⁸, а́лбо и́ншого мѣчника, которо́го выхвалашъ.

Чытаючи ²⁸⁹ казана на днь стого Никола́а стїтеле́а Мирре́йско́го, можешъ вѣдлугъ ты́хъ и́ншыи казана на днь Васи́лїа ²⁹⁰ Вели́кого, Григорїа ²⁹¹ Бгосло́ва, Ио́анна Златоуста́го и и́ншы(ъ) ²⁹² стїтеле́ей учыни́ти ²⁹³, а́лбо ты́и жъ самы́и казана, ѿ(т)мѣнивши, можешъ повѣдати; ѳема, е́зѡрдїумъ, narraцыа ²⁹⁴ и конклю́зыа ²⁹⁵ нехай́ та́а жъ една́ бѹдетъ, ты́лко ту́ю учыни́ ²⁹⁶ ѿ(т)мѣну, на которыхъ мѣстцахъ я припоминаю и выхвалю́ стого Никола́а ²⁹⁷, архїере́а Мирре́йско́го, на ты́хъ // мѣстцахъ ты припоминай 525 и выхвалай а́лбо Васи́лїа ²⁹⁸ Вели́кого, а́лбо Григорїа Бгосло́ва, а́лбо Ио́анна Златоуста́го, а́лбо и́ншого архїере́а, которо́го в(ъ) то́й днь праздну́ють ²⁹⁹.

Чытаючи ³⁰⁰ казанье ³⁰¹ на стыхъ верхо́вныхъ ап(с)лѣ ³⁰² Петра́ и Па́вла, можешъ собѣ вѣдлугъ ты́хъ и́ншыи казана на стго ап(с)ла и ev(г)лїста Ио́анна, а́лбо на стого ап(с)тола Андре́а, а́лбо на днь и́ншого ап(с)ла учыни́ти ³⁰³. Такъже чытаючи ³⁰⁴ казана на стого пр(о)ро́ка Илїю, можешъ собѣ вѣдлугъ ты́хъ и́ншыи ³⁰⁵ казана на стого пр(о)рка Іса́ю, на стого про́рка Іеремїю а́лбо на днь и́ншого пр(о)рка учыни́ти ³⁰⁶.

Чытаючи ³⁰⁷ казана на стого Ио́анна Кр(с)тїтеле́а, и на с. архїстратїга Михаїла, и на прп(д)бнаго ѿ(т)ца́ и́шего Оно́фрїа Вели́каго ³⁰⁸, можешъ собѣ вѣдлугъ ты́хъ и́ншыи ³⁰⁹ казана на прп(д)бно́го ѿ(т)ца́ Са́ву, на прп(д)бно́го Сїмеѡна ³¹⁰ Сто́лпника, на прп(д)бно́го ѿ(т)ца́ Ио́анкїа ³¹¹ Вели́кого и на днь и́н(ъ)шыхъ ³¹² прп(д)бныхъ ѿ(т)цѣ́, за́конниковъ и пу́стѣлниковъ и на днь стого арха́ггла Гаврїїла, и на днь и́ншого яко́го стого можешъ собѣ казана учыни́ти ³¹³.

Едно́ казанье, которо́е повѣдалесь в(ъ) днь ап(с)гла яко́го а́лбо пр(о)рка, а́лбо и́ншого стого, е́сли можешъ, и в(ъ) де́нь и́ншого ап(с)ла, а́лбо пр(о)рка, а́лбо яко́го стого повѣдати, повѣдай, але е́сли е́(д)но то́е казанье ³¹⁴ друго́му ап(с)лови, а́лбо пр(о)ркови, а́лбо которо́му-ко́лвекъ сто́му не ква́друетъ, не та́гнй е́го тамъ сїлою, воли́шь друго́е казанье ³¹⁵ учыни́ти ³¹⁶, которо́е друго́му сто́му слѹжитъ.

Гды з казана моёго ѡзмешъ наррацью ³¹⁷ и з(ъ) ней учынишь ³¹⁸ своё казанье ³¹⁹ любовь на н(д)лю, любовь на свѣто, ѡзми и езордїумъ, и конклюзью ³²⁰ мою и приложи до своёго казана, если езордїумъ мсѣ и конклюзья ³²¹ могутъ са твоёму казаню придати, а если до твоёго казана не квадруютъ, не тагнй тамъ сілою, волишь езордїумъ своё и конклюзью ³²² свою до своёго казана придати.

525 зв. Казанья ³²³ на прѣздники ³²⁴ г(с)пдскїи и бго//рѡдичны можеш(ъ), ѡ(т)мѣнивши, повѣдати в(ъ) днь стго якого. Напрїкладъ, в(ъ) казанью ³²⁵ моёмъ второмъ на стрѣтенїе г(с)нѣ найдуются розмайте камѣна дорогїи, которыми са Хс называеть. З(ъ) тыхъ каменїй дорогїхъ можешъ ты стому Нїколаю корѡну архїерейскую учынити ³²⁶. Ѳема нехайъ бѡдетъ: положиль еси на главѣ егѡ вѣнецъ ѡ(т) камене ч(с)тна. Ѳалѡмъ к̄.

В(ъ) наррацыи ³²⁷ выличайъ тѣи дорогїи каменъ — карбункуль, яспись, шафѣръ, хризѡльтъ, бериль, гагатокъ, амети(ст), шмарэгдъ, топазїонъ, магнесъ, которыи каменъ стѣй Нїколай в(ъ) корѡнъ своей маетъ и кождого камена натуру власности и скѣтки аппликуй до стого Нїколаа такъ, яко я до Ха апплѡковалемъ. И в(ъ) першомъ казаню моёмъ на успенїе пр(с)тѡи бци найдуются нїтки, з(ъ) которыхъ собѣ преч(с)таа два шату уткала. З(ъ) тыхъ нитѡкъ можеш(ъ) ты учынити ³²⁸ шату стому Онофрїю ³²⁹, которогѡ нагого малїуютъ. Ѳема положи такѡе: аще вїдиши нага, ѡдѣй. Ісаїа, нї.

В(ъ) наррацыи ³³⁰ выличайъ тѣи нїтки — лнѣную, волнѣную, едвѣбную, золотую, з(ъ) которыхъ стѣй Онофрїй ³³¹ уткаль собѣ шату, кождои нїтки власности и скѣтки аппликуй до стого Онофрїа ³³² такъ, яко я апплѡковалемъ до пр(с)тѡи двы бци. Езордїумъ зась и конклюзью ³³³, якую хочешъ, приложи и до корѡны стого Нїколаа и до шаты стого Онофрїа ³³⁴.

526³⁴⁴ Ма(р). сі. Казанья ³³⁵, такъже на днь стого якого написанныи ³³⁶, можешъ, ѡ(т)мѣнивши ³³⁷, в(ъ) прѣздникъ ³³⁸ г(с)пдскїй и бгорѡдиченъ повѣдати. Напрїклад, в(ъ) першомъ казанью ³³⁹ моемъ на стогѡ пр(о)рка Илїю наррацья ³⁴⁰ есть ѡ тѣмъ, же не могутъ люде до нба по(д)несены быти богатыи, ѡбжїрливый, пышныи и всѣ грѣшныи. Стѣй зась пр(о)ркъ Илїа до нба по(д)несеный, бо ни богѣствами, ни потрѣвами и напоа//ми, ни пыхою, ни грѣхами инышыми ³⁴¹ не бѣвъ ³⁴² ѡбтаженый, але былъ лѣгкїй. Тое казанье, ѡ(т)мѣнивши ³⁴³, можешъ повѣдати на вознесенїе г(с)дне, где положи Ѳема такѡе: г(с)дь же ѡбо по глѣнїи егѡ к(ъ) нїмъ, вознесѣса на нбо.

В(ъ) наррацыи ³⁴⁵ мовъ, же не могутъ до нба поднесены быти богатыи, которыи богѣствами ѡбтажены сѣтъ, а Хс вознеслѣса, бо не былъ богѣствами ѡбтаженый, поневаж(ъ) мѡвилъ: «Лїсы язвины имуть и птїца нб(с)ныа гнѣзда, снѣ же члвч(с)кїй не иматъ где главы приклонїти». Не могутъ по(д)несены быти до нба люде ѡжїрливый, которыи ѡбтажены сѣтъ

многими потравами и напѣми, а Хс лѣтво до нѣа поднесены, бо мѡвѣтъ еѡ(г)лѣтъ Матѡѣй ѡ Хр(с)тѣ: «Постѣса днѣи чѣтыридесѣтъ³⁴⁶ и нѡщѣи чѣтыридесѣтъ, послѣ ди възалка». Не могутъ до нѣа поднесены бѣти люде пѣшныи, которыи ѡбтажѣны сѣтъ³⁴⁷ пыхѡю, грѣхомъ великимъ. Хс засѣ до нѣа поднесены, бо мѡвѣтъ: «Научѣтеса ѡ(т) менѣ якѡ кротокъ ѣсмъ и смиренъ ср(д)цемъ». Не могутъ до нѣа по(д)несены бѣти люде всѣ грѣшныи, которыи сѣтъ грѣхами якими ѡбтажѣны, а Хс до нѣа вознѣслса, бо мѡвѣтъ ѡ немъ ап(с)толь Петръ: «Не сотвори грѣха ни ѡбрѣтеса дѣсть въ устѣхъ егѡ». Ма(р).
д.

В(ъ) другѡмъ засѣ казаню моѣмъ на стѡгѡ пр(о)рѡка Илѣю наррѣцыа³⁴⁸ показуѣтъ, же стѣй Илѣа ѣсть мѣстомъ мѡцнымъ, столпомъ желѣзнымъ и мѣромъ мѣданымъ. Тое казанъа мѡжешъ на покрѡв прѣстои бѣи повѣдати. Ѳѣма положи такоѣ³⁴⁹: дахъ та днесъ въ градъ твердъ и въ стѡлпъ желѣзный и въ стѣны мѣданы. Иерем: ѡ. В(ъ) наррѣцыи³⁵⁰ повѣдай, же прѣч(с)таа два ѣсть мѣстомъ мѡцнымъ, ѣсть столпомъ желѣзнымъ, ѣсть мѣромъ мѣданымъ³⁵¹, где я прорѡка Илѣю, тамъ ты припоминай прѣстю бѣгорѡдицу. Ежѡрдѣумъ засѣ, якѡѣ хѡчешъ, и конклѡзыю³⁵² придай до своѣгѡ казанъа³⁵³ и на вознесѣнѣе Хво, и на покрѡвъ прѣстои бѣи. //

526 зв.

Наука ѡлбо способъ латвѣйшѣи зложѣна казанъа на неделѣ³⁵⁴

Казанъа³⁵⁵, на прѣздники г(с)пдскѣи написаны, мѡжешъ, ѡ(т)мѣнивши, повѣдати в(ъ) н(д)лю якую. Напрѣкладъ, казанъе моѣ вторѡе на обрѣзанѣе г(с)дне, ѡ(т)мѣнивши ежѡрдѣумъ и конклѡзыю³⁵⁶, мѡжешъ повѣдати по воскр(с)нѣи Хвомъ в(ъ) неделю сѣмую стѣхъ оцѣ, где з(ъ) еѡ(г)лѣа возмѣ ѡѣма тоѣ: сѣ же ѣсть живѡтъ вѣчный, да знаѡтъ тебѣ едѣного³⁵⁷ истиннагѡ бѣа и егѡ же послѣлъ есѣ Ис Ха. Іѡа(н) зѣ.

Наррѣцыю³⁵⁸ мою всю на казаню своѣмъ мѡжешъ повѣдати, котораа починаѣтса: «Называетса збавленѣе наше животомъ вѣчнымъ» и про(ч)., а кончѣтса в(ъ) тыхъ словѣхъ: «Дла тогѡ Хс мѡвилъ: «Мнози бо сѣтъ³⁵⁹ звѣанны, мѣло же избрѣн(ъ)ны(х)»³⁶⁰. Такъже казанъе пѣршѡе моѣ на стрѣтенѣе г(с)не ѡ(т)мѣнивши, мѡжешъ повѣдати в(ъ) н(д)лю седмѣнадцатую³⁶¹ по сошѣствѣи стѡгѡ дха, где з(ъ) еѡ(г)лѣа ѡзмѣ ѡѣма тоѣ: внѣйде Ис въ страны Тѣрскѣа и Сѣдѡнскѣа. Ма(ѡ): еѣ. Потѣмъ в(ъ) своѣмъ казаню мѡжешъ всю мою повѣдати нар(ъ)рѣцыю³⁶², котораа починаѣтса³⁶³ ѡ(т) тыхъ словѣ: «Пѣршѣи разѣ приходѣтъ(ъ) Хс до насъ в(ъ) прѣнастѣйшѡмъ сакраментѣ еѡхарѣстѣи» и про(ч)., а кончѣтса в(ъ) тыхъ словѣхъ: «Вѣдлугъ ап(с)тла Іѡкѡва мѡвѣчѡгѡ: приближитеса бѣгу и приближитса вамъ». Ежѡрдѣумъ засѣ якѡѣ хѡчъ и конклѡзыю³⁶⁴ придай до своѣгѡ казана.

Мѡжешъ казана. на прѣз(д)ники³⁶⁵ бѣгорѣдичны написаны, ѡ(т)мѣнивши, повѣдати в(ъ) н(д)лю якую, напрѣкладъ, пѣршѡе моѣ казана³⁶⁶ на рж(с)-

5: 7²⁰⁷ тво престѡи бѡи мѡжешъ повѣдати в(ъ) н(д)лю тры(д)цать втѡрую зєа по сошѣствїи стѡгѡ дѡа, где положи ѡема такѡе з(ъ) ев(г)лїа: Закхее потшѡвса снїйдї днесъ бо в(ъ) домѹ твоѣмъ подобѡеть ми быти. Лукѡ. ѡї.

Тутъ в(ъ) пропозыцыи ³⁶⁹ ѡбѣцуй показати домъ, в(ъ) котѡромъ Хс мѣшкаеть, потымъ в(ъ) наррѡцыи ³⁷⁰ побѡжногѡ члвка назови домомъ, котѡрый збудовѡла собѣ дла мешкана мѡдрѡсть бѡаа (Хс), вѣдлугъ Соломѡна мѡвѡчѡго: прм(д)рѡсть создѡ себѣ храмъ и утвердї столпъ седмъ. В тымъ же домѹ в(ъ) члвкѹ побѡжномъ выличѡй всѣ столпї ³⁷¹: соланый, оболочный, огнистый, дымовый, желѣзный, срѣбрный, нб(с)ный, котѡрыи в(ъ) томъ домѹ в(ъ) члвкѹ побѡжномъ знайдѡются; апплѣкуй тѡи столпѹ до побѡжногѡ члвка такъ, якѡ я до престѡи двѹ апплѣковалемъ. Езѡрдїумъ засѣ и конклѡзыю ³⁷² вѣдлугъ вѡлѣ своѣи придѡй своѣму казанью ³⁷³. Такъ же на вѡведенїе престѡи бѡи казанье моѣ першѡе ³⁷⁴ мѡжешъ повѣдати в(ъ) н(д)лю чтырна(д)цатѹю ³⁷⁵ по сошѣствїи с. дѡа, где ѡзми з ев(г)лїа ѡема тѡе: уподѡбїса цр(с)твїе нб(с)ное члвкѹ црю, иже сотворї бракъ снѹ своѣму. Ма(ѡ). кв. В(ъ) езѡрдїумъ мѡвѡ: црѣ бгѣ ѡ(т)цѣ учынилъ ³⁷⁶ бракъ, весѣлїе, Хвн, снѡви своѣму, з(ъ) црков(ъ)ю стѡю, бо то Хва ѣсть ѡблюбѣница, а Хс еѡ ѡблюбѣнецъ. Такъ мѡвилъ Іѡанъ Кр(с)тїтел(ъ) до Ха: имѣай невѣсту женихъ ѣсть. Маеть Хс весѣлїе из(ъ) дшею побѡжною, бо и тѡ егѡ ѣст(ъ) ѡблюбѣница, котѡрую споминаеть Хс в(ъ) Пѣсна(х) пѣсней, мѡвачи: всѡ есѡ добра (пїен(ъ)кнаа) блїжнаа моѡ и порока (змѡзы) нѣсть в(ъ) тебѣ ³⁷⁷. В(ъ) пропозыцыи ³⁷⁸ ѡбѣцуй показати, якъ мѡже(т) дша пїенкною быти жебѡи зѡстѡла ѡблюбѣницею Хвою. В(ъ) наррѡцыи ³⁷⁹ повѣдѡй: еслї члкъ хѡчетъ, жебѡи дша егѡ зѡстѡла пїенкною и ѡблюбѣницею Хвою, нехѡй дшу своѡ цнѡтами приѡздѡбит(ъ), нехѡй вшелѡкогѡ грѣха и учынкѡв ³⁸⁰, и словъ, и пѡмысловъ злы(х) хрѡнитса, нехѡй повтагѡетса ѡ(т) пѡкармѡв и напѡев(ъ) роскошных(ъ) и пѡсти(т) якѡ чынилї ³⁸¹ Данїїль, Анѡнїа, 527 зв. Азѡрїа // и Мїсайль, нехѡй млїтса бгу, якѡ Юдїѡъ чинїла. Кто будетъ тѡе чинїти, дша егѡ зѡстанеть пїенкною и зѡстанеть ѡблюбѣницею Хвою. Якѡ я тѹю наррѡцыю ³⁸² апплѣковалемъ до преч(с)тои двѹ, такъ ты до побѡжнои дшѣ апплѣкуй. В(ъ) конклѡзыи ³⁸³ мѡвѡ, же Хс всѣхъ людѣй зывѡетъ на тѡе весѣлїе, котѡрое маеть на землї з(ъ) ѡблюбѣницею своѡю, з(ъ) црков(ъ)ю стѡю и з(ъ) кѡждѡю дшею побѡжною, и в(ъ) нѡвѣ навѣки бѹдетъ мѣти. Але не хотѡтъ лѡде итї на тѡе весѣл(ъ)е, бо мѡвїтъ ев(г)лїстѣ Матѡей: «Пѡслѡ рабѹ своѡ призвѡти звѡнныа на бракъ и не хотѡху прїйтї». Дѡлѣй ³⁸⁴ мѡвїтъ: «Онї ³⁸⁵ же не брегше ѡ(т)идѡша ѡвѣ убѡ на селѡ своѡе, ѡвѣ же на кѹплю своѡю, прѡчїи же емше рабѹ егѡ досадїша їмъ и убїша їхъ». Дла тогѡ не мнѡго людѣй бѹдетъ в(ъ) нѡвѣ заживѡти ³⁸⁶ з(ъ) Хр(с)томъ весѣл(ъ)а вѣчногѡ, бѡльше їхъ бѹдетъ в(ъ) пѣклѣ навѣки плѡ-

кати вѣдлугъ словъ Хвѣхъ: «Мнози бо сѹтъ ³⁸⁷ звѣнны, мѣло же избранны»
и про(ч).

Если казанье, на праздникъ г(с)пдскій албо бгородичинъ написаное,
хочешъ повѣдати в(ъ) якую недѣлю, конформуйса тамъ ев(г)лїю чытаному ³⁸⁸
на лутургїи стѡй, пилнуй, жебысь на казанью своемъ припомнѣль тѡе любь
в(ъ) езордїумъ, любь в(ъ) наррацыи ³⁸⁹, любь в(ъ) конклюзыи ³⁹⁰, щѡ са в(ъ)
ев(г)лїи найдѹеть. А ³⁹¹ если казанье, на праздникъ г(с)пдскій и бгоро-
дичинъ написаное, недѣль не квадрѹеть ³⁹², учинї ³⁹³ собѣ иншое казан(ъ)е
на недѣлю, вѣдлугъ спѡсѡбу, написаногѡ тѹтъ ³⁹⁴ въ «Ключї разумбнїа».

Вѣдай тѡе, же казан(ъ)е, на днь мчнка якогѡ албѡ стѣтѣла, албо ап(с)-
тола, албѡ прорѡка, албо иншого стѡгѡ написаное, можешъ, ѡ(т)мѣнїв-
ши ³⁹⁵, повѣдати в(ъ) недѣлю якую. Напрїкладъ, першое казанье моѡ на
стѡгѡ великомчника Геѡргїа можешъ повѣдати в(ъ) недѣлю трына(д)цатую ³⁹⁶
по сошѣствїи стѡгѡ дха, где ѡзмї з(ъ) ев(г)лїа ѡѣма такѡе ³⁹⁷: емше дѣлатѣле
рабѣ егѡ ѡвогѡ ѹбѡ бїша, ѡвогѡ же у//бїша, ѡвогѡ же каменїемъ побїша. 528
Ма(ѡ). ка. В(ъ) наррацыи ³⁹⁸ повѣдай причїны, дла котѡрыхъ злїи лѹде
дѡбрыхъ ненавїдат. Дла тѣхъ же причїнъ ³⁹⁹ слѹгъ бжїхъ ⁴⁰⁰ ап(с)толѡвъ,
пр(о)ркѡвъ и иншыхъ ⁴⁰¹ стѣхъ и самогѡ Хр(с)тѡ сна бжогѡ ненавїдѣли
и забїли. Езордїумъ, если хочъ, моѡ и конклюзыю ⁴⁰² мою, а если хочъ,
своѡ езордїумъ учинї ⁴⁰³ и конклюзыю ⁴⁰⁴ свою придѣй своему казаню.

Другѡе моѡ казанье, такъже на стѡгѡ великомчника Геѡргїа написаное,
можешъ, ѡ(т)мѣнївши, повѣдати в(ъ) недѣлю двѣдцѣтъ осмую ⁴⁰⁵ по сошѣст-
вїи стѡгѡ дха, где з(ъ) ев(г)лїа положи ѡѣма тѡе ⁴⁰⁶: мнози бо сѹтъ звѣнны,
мѣло же избранныхъ. Лук(к). лї. В(ъ) наррацыи ⁴⁰⁷ повѣдай знакї, з(ъ)
котѡрыхъ зрозумѣти можемо, же не много лѹдѣй будетъ в(ъ) нѡбъ,
бѡльше бѹдетъ в(ъ) пеклѣ. Езордїумъ моѡ и конклюзыю ⁴⁰⁸ можешъ, ѡ(т)мѣ-
нївши, до своѡгѡ казана приложїти. А если хочъ, и езордїумъ своѡ, и кон-
клюзыю ⁴⁰⁹ свою приложї к(ъ) своему казаню, тѣлко южъ Геѡргїа стѡгѡ
минѣй, а щѡ в(ъ) ев(г)лїи недѣльномъ написанѡ, тѡе повѣдай.

Казанье вторѡе моѡ, на стѡгѡ Нїколѡа написаное, можешъ, ѡ(т)мѣ-
нївши, повѣдати в(ъ) н(д)лю тры(д)цѣтую ⁴¹⁰ по сошѣствїи стѡгѡ дха, где
положї з(ъ) ев(г)лїа ѡѣма такѡе: вса елїка їмаши продаждъ и раздѣй нї-
щїмъ и имѣти їмаши сокровїще на нѡсї. Лукѡ, иї. В(ъ) наррацыи ⁴¹¹
повѣдай спѡсѡбы рѡзныи, котѡрыми лѹде нѡа доступѹють, гвалтомъ нѡо
порывѣють, купѹють, выпрѡшѹють и знаходѣть. ѡ стѡмъ Нїколѡю нѣчѡгѡ
южъ не мѡвъ, тѣлко ев(г)лїю недѣльному са конформуй. Езордїум(ъ), якоѡ
хочешъ, и конклюзыю ⁴¹² учинї ⁴¹³ в(ъ) своемъ казаню.

Казанье также вторѡе ⁴¹⁴ моѡ, на стѡгѡ Іѡанна Кр(с)тѣтѣла написаное,
можешъ повѣдати в(ъ) недѣлю четвѣртую ⁴¹⁵ по сошѣствїи стѡгѡ дха, где з(ъ)
ев(г)лїа ѡзмї ѡѣма тѡе: мнози ѡ(т) востѡкъ и западъ прїйдѹть и возлѣгутъ

съ Авраа́момъ, Исаа́комъ, Іа́ковомъ въ пр(с)твѣи нб(с)ном(ъ). Ма(ѳ). ѿ. В(ъ) пропозыцыи ⁴¹⁶ обѣцуй показати, якъ бгъ людей стыхъ // в(ъ) нбѣ на кро- лѣвство бѹдетъ короновати, на которую, корона́цью ⁴¹⁷, запрошай на кро- човъ. В(ъ) нарра́цыи ⁴¹⁸ повѣдай, же якъ на кролѣвство зѣмное члвкв якогѡ коронуютъ, такъ и на кролѣвство нб(с)ное всѣхъ стыхъ людей бѹдетъ бгъ короновати. Припоминай та(м) шату, ланцухъ, корону, сцѣптрумъ, яблоко, маестатъ. Ѡстѡмъ зась Іоаннѣ Кр(с)тители южъ тамъ нѣчогѡ не мѡвъ, тѣлкъѡ глади ев(г)лїа недѣлногѡ. Езѡрдїумъ, еслї хочъ, моѣ и конклюзыю ⁴¹⁹ мою, ма́ло ѡ(т)мѣнївши, апплѣкуй до свогѡ казанья. А еслї хочъ, езѡрдїумъ свое и конклюзыю ⁴²⁰ свою учыни ⁴²¹ вѣдлугъ науки, написаной в(ъ) «Ключи разумѣнїа» ⁴²².

Вѣдай и тоѣ, же часть казанья мѡжетъ цѣлымъ казаньемъ бѣти. И з(ъ) цѣлогѡ казанья мѡжешъ ⁴²³ часть в(ъ) другѡмъ казанью учынити ⁴²⁴. Напри- кладъ, в(ъ) казан(ъ)ю моѣмъ пѣрвомъ ⁴²⁵ на стѡго пр(о)рка Ілїю написано, дла чогѡ не могу́тъ богатыи нба доступити. З(ъ) тоѣи чѣсти мѡжешъ цѣлое казанье учынити ⁴²⁶ в(ъ) недѣлю двана(д)цатую ⁴²⁷ по сошѣствїи стагѡ дха, где з(ъ) ев(г)лїа ⁴²⁸ положи ѳѣма тоѣ: удѡбіѣ естъ велбѹду сквѡзъ игла́но ухо прѡйтї, нѣжели богату въ цр(с)твїѣ бжїѣ внїйтї. Ма(ѳ). ѳї. В(ъ) нарра́- цыи ⁴²⁹ повѣдай причыны ⁴³⁰, дла котѡрыхъ богатыи не могу́тъ внїйтї до нба. Пѣршаа причына, же бга заминають, другаа, же псѹютъса, удаютьса на роспѹсты, трѣтаа, же злымъ спѡсобомъ богѣтства набывають, четвѣр(ъ)- таа, же зле заживають ⁴³¹ богѣтства своѣгѡ. Езѡрдїумъ и конклюзыю ⁴³² вѣдлугъ во́ль ⁴³³ своѣи учыни ⁴³⁴, тѣлкъ жебы са з(ъ) ѳѣмою згажѣли.

В(ъ) тѣмъ же казанью моѣмъ пѣрвомъ ⁴³⁵ на стѡгѡ пр(о)рка Ілїю напи- сано, дла чогѡ бгъ на свѣтѣ людей злыхъ держитъ и не трѣтитъ ихъ. З(ъ) тоѣи чѣсти мѡжешъ цѣлое казанье учынити ⁴³⁶ в(ъ) н(д)лю двѣдцѣтъ пѣтую ⁴³⁷ по сошѣствїи стагѡ дха, где з(ъ) ев(г)лїа ⁴³⁸ ѡзмї ѳѣма такѡе: члвкъ нѣкїй схождаше ѡ(т) Іер(с)лїма въ Іерїхѡнъ ⁴³⁹ и // в(ъ) разбѡйники в(ъ)падѣ. Лука, і. В(ъ) нарра́цыи ⁴⁴⁰ выличай причыны, дла котѡрыхъ бгъ людей злыхъ на свѣтѣ ховаѣтъ и не трѣтитъ ихъ. Пѣршаа причына: чекаѣтъ ихъ пока́нїа. Другаа, жебы смо са учїли ѡ(т) бга терплївости. Трѣтаа, жебы ихъ на ономъ свѣтѣ в(ъ) пѣклѣ затрѣтилъ на вѣки. Четвѣртаа, жебы през(ъ) злыхъ людей ѡчїстїлъ дѡбрыхъ ѡ(т) грѣховъ. Пѣтаа, жебы дѡбрыи люде бѡлшую надѣю мѣли ѡ своѣмъ збавѣню. Шѣстаа, жебы смо за такъ великую терплївость и добротлївость бга хвалїли. Езѡрдїумъ, якоѣ хочешъ, и кон- клюзыю ⁴⁴¹ приложи до своѣго казанья, тѣлкъ глади, жебы згажѣлиса з(ъ) ѳѣмою и ев(г)лїю недѣльному конформовѣлиса. Ѡстѡмъ Ілїи южъ нѣчогѡ ⁴⁴² не споминай, тѣлкъ повѣдай, що ев(г)лїѣ недѣльное повѣдаѣтъ.

В(ъ) казанью моѣмъ на воведѣнїѣ прѣстои бци написано, же прѣч(с)таа два кохѣласа в(ъ) пѡстѣ належитѡмъ ⁴⁴³. З(ъ) тоѣи чѣсти цѣлое казанье мѡ- жешъ учынити ⁴⁴⁴ в(ъ) н(д)лю сыропѣстную по сошѣствїи стагѡ дха тры-

днать шестую ⁴⁴⁵, где з(ъ) еу(г)ліа такоє положїи ѿма: егда же поститеса, не будите яко лицемѣри сѣтующе, помрачаютъ бо лица своа, яко да явѣтса члвѣкомъ постащеса. Матѳей, ѿ. В(ъ) наррѣцыи ⁴⁴⁶ мовъ: если хѳчемо, жебы постъ нашъ былъ важный, постѣмо добровѣлне, не з(ъ) гнѣвомъ, але з(ъ) любовію, не для людѣй, але для бга, не для грѣшей, але для ласки бжои, не чреву, але души своѣй выгажѣючи и потымъ того недоѣдѣючи и недопивѣючи, чого смѣ недоѣли и недопили. Езордїумъ и конклюдзыю ⁴⁴⁷ ведлугъ волѣ своѣи приложїи до своѣго казана, тылко южъ ѿ престѣи бци нѣчого ⁴⁴⁸ не мѣвити, але еу(г)лію н(д)льному трѣба са конформовѣти. В(ъ) тымъ же казаню написано, же прч(с)таа два млїласа дѣбре. З(ъ) тоѣи чѣсти можешъ шѣлоє казанье учынїти ⁴⁴⁹ на н(д)лю тры(д)цать пѣтую ⁴⁵⁰ по сошѣствїи сѣаго дха, ѿ мытарѣ и ѿ фарїсеи, где з(ъ) еу(г)ліа ⁴⁵¹ положїи ѿма такоє: // члвкѣ два внїйдѣста въ црkvь помлїтиса ⁴⁵², еденъ фарїсеѣ, а другїи мытарѣ. Лука, иї. В наррѣцыи ⁴⁵³ повѣдай: если дѣбре хѳчемо бгу млїтиса, не злѣ, млѣмоса, всю мѣсль до бга ѿбернѣвши, ѿ(т)пускаючи людѣмъ урѣзы своѣи, з(ъ) вѣрою такою, же дасть намъ бгъ, чого потребѣемо, з(ъ) покѣрою, не з(ъ) гѣрдѣстю по-фарїсеѣску, з(ъ) мл(с)рдїемъ слѣхаючи прѣзбы людской, приказана бжїи захѣвѣючи, ѿ слѣшную рѣчъ прѣсачи, вшелѣкого грѣха выстерѣгаючиса. Езордїумъ и конклюдзыю ведлугъ волѣ своѣи придай к тому казаню ⁴⁵⁴.

529 зв.

Можешъ з(ъ) одного казана чѣсомъ езордїумъ албо конклюдзыю ⁴⁵⁵ взѣти и учынїти ⁴⁵⁶ з(ъ) негѣ наррѣцїю в(ъ) другѣмъ казаню. Напрїкладъ, в(ъ) пѣршѣмъ казаню моѣмъ на стрѣтенїе г(с)дне езордїумъ почїнаѣтса: мѣвилъ Хс: «Не требѣютъ здравыи врачѣ, но болѣщїи» и прѣч. Тамъ знайдѣютса розмаїтыи хорѣбы, котѣрыи Хс улѣчалъ. З(ъ) того езордїумъ можешъ учынїти ⁴⁵⁷. Наррѣцїю в(ъ) казаню, котѣрое схѣчешъ повѣдати в(ъ) н(д)лю в по сошѣствїи сѣаго дха, где з(ъ) еу(г)ліа ⁴⁵⁸ положїи ѿма такоє: прохождѣше всю Галїлѣю, Ис учѣ на сѣнмищїихъ ихъ и проповѣдаа еу(г)лїе ⁴⁵⁹ цр(с)твїа и исцѣлѣа всакъ недѣгъ и всѣку язю в(ъ) людѣхъ. Ма(ѳ): д. В(ъ) наррѣцыи ⁴⁶⁰ вылїчай розмаїтыи хорѣбы, котѣрыи Хс тепѣрь улѣчѣетъ в(ъ) людѣхъ, назывѣай пѣшныхъ людѣй ѿпухлыми ⁴⁶¹, лѣнївїихъ паралїтыками, лакѣмыхъ скорченными, заздрослївыхъ на фѣбру хорѣвѣющими, нечѣстныхъ ⁴⁶² в(ъ)шетѣчнїковъ трудовѣтыми, немл(с)рдныхъ рѣку сухѣю маѣющими, злѣй рѣзумъ и вѣлю злѣю маѣющихъ ⁴⁶³ хрѣмыми на ѿбѣдѣ ногѣ, глухїими не слѣхаючїихъ слѣва бжѣго, слѣпїими несправедлївыхъ, нѣмїими назѣви тыхъ, котѣрыи не спѣвѣдѣютса грѣховъ своїихъ. Езордїумъ и конклюдзыю ⁴⁶⁴ ведлугъ волѣ своѣи придай до той наррѣцыи ⁴⁶⁵. //

530

Тѣкже и конклюдзыю з(ъ) казана в-го. моѣго на стѣго Іѣанна Кр(с)тла можешъ взѣти и з неї наррѣцїю учынїти ⁴⁶⁶ в(ъ) казаню, котѣрое схѣчешъ повѣдати в(ъ) н(д)лю д-ю по сошѣствїи сѣаго дха, где положїи ѿма такоє: снове же цр(с)твїа изгнѣаны бѣдутъ въ тмѣ кромѣшную. Матѳей, и.

В(ъ) наррácii повѣдай, же для тѣхъ причинъ стручаеть бгъ людей ω(т) цр(с)твіа ⁴⁶⁷ нбсного, для которыхъ стручаеть и ω(т) царства зѣмного, Навходоносора струтилъ за гѣрдость з(ъ) царства зѣмного, Саула ⁴⁶⁸ за непослушенство, Валтазара ⁴⁶⁹ за пѣнство, Ровоама ⁴⁷⁰ за ωкрутенство, иишихъ стручаеть бгъ з(ъ) царства за несправедливостъ, иишихъ ⁴⁷¹ стручаеть за распустное и вшетѣчное жѣтїе ⁴⁷², такъ и ω(т) црства нбсного ω(т)ручаеть бгъ людей за гѣрдость, за непослушенство, за пѣнство ⁴⁷³ за ωкрутенство, за несправедливостъ и за распуст(ъ)ное и вшетѣчное жѣтїе ⁴⁷⁴. Езѣрдїумъ и конклюдїю ведлугъ волеи придай до той наррácii.

Жебы съ лѣтвѣй и рѣхлѣй мѣгль учинити казанье на н(д)лю якую-кѣл-векъ, читай мой казана, которыи на н(д)ли нѣкоторыи написалемъ, що тутъ найдѣтся в(ъ) прецѣпта(х), то есть в(ъ) науцѣ, тое все тамъ в(ъ) еземплѣхъ, то есть в(ъ) прикладахъ, яснѣй показано естъ и протолковано ⁴⁷⁵.

Спытаетъ кто, якъ можеш(ъ) з(ъ) малѣи чѣсти великое казан(ъ)е учинити. ω(т)казую. Треба тѣю чѣсть казана ам(ъ)плѣфѣковати, роз(ъ)ширати ⁴⁷⁶, треба придавати до ней приклады, подобенства, сентенции, фѣгѣры, доводы рѣзныи з(ъ) писма стѣго, з(ъ) учителей цркѣвныхъ ⁴⁷⁷, то малѣа чѣсть великим(ъ) казаньемъ зостанеть.

Гды повѣдаешъ казанье, гладь тогѣ, жебы (с) людей не привѣль мѣвою своєю до десперации, до распачи. Можешъ ихъ на казаню своею засмутити и устрашити, мѣвачи, же такїи, которыи злое чѣнать ⁴⁷⁸, нѣа не достѣпать, але потѣшь ихъ и учыни ⁴⁷⁹ имъ надѣю збавленїа ⁴⁸⁰, если са покаютъ и перестануть злое чѣнитѣ ⁴⁸¹. Чытай ⁴⁸² мое // второе казанье на стѣго великомчника Геѣргїа, тамъ наррация моа можеть когѣ засмутити и устрашити, бо в(ъ) наррации рѣзныи сѣтъ знаки, же не многѣ людей бѣдетъ в(ъ) нѣбѣ болше бѣдетъ в(ъ) пѣклѣ. Але конклюдїа людей потѣшаеть и збавленья имъ надѣю чѣнитѣ ⁴⁸³, бо в(ъ) кон(ъ)клюдїи написано, же многѣ естъ на свѣтѣ жыдѣвъ ⁴⁸⁴, тѣркѣвъ, татѣрѣвъ, арїанѣвъ, несторїанѣвъ, адамитѣвъ, монотелѣтѣвъ и иишихъ поганѣвъ, геретикѣвъ и людей невѣрныхъ, тѣми бгъ пѣкло напѣлнить, а мы, православныи хр(с)тїане, мѣймо все такую надѣю, же бѣдемо збавлены ⁴⁸⁵ и достѣпимо нѣа, бо вѣримо в(ъ) правдѣвого бга, тѣлко ещѣ при вѣрѣ мѣймо добрыи учѣнки ⁴⁸⁶. А если в(ъ) грѣхахъ якїхъ найдѣмѣса, сповѣдаймѣса ихъ и покѣту за нихъ чинѣмѣ, то достѣпимѣ все збавленья вѣчногѣ, и прочаа.

Чытай ⁴⁸⁷ ещѣ первое казанье моѣ на стѣго пр(о)рка Илїю, тое богѣтыхъ людей можеть засмутити и устрашити, бо тамъ написано, же богѣтыи не могѣтъ внѣитѣ до нѣа для тогѣ, же бга запоминають, же псѣютѣса, распустными стаютѣса, же злымъ спѣсобомъ набывають богѣт(ъ)ства, же зле богѣтства заживають. Потѣмъ тоѣ казанье людей богѣтыхъ потѣшаеть ⁴⁸⁸ и ω збавленю имъ вѣнтпити не кажетъ, бо тамъ далѣй написано, же многѣи люде богѣтыи были на свѣтѣ. Константинъ Великий, цѣсаръ грѣцкїй, Володїмеръ, монарха рѣскїй, Іѣанъ Мл(с)тивый, патрїарха алезандрїйскїй, еднакъ са в(ъ) нѣбѣ найдѣют, бо они в(ъ) богѣтствахъ своихъ бга не запоминали, не

исовались, добрымъ способомъ богатства набывали и добре богатства своего
заживали и прочаа. Старайса жь и ты, жебы съ засмутивши и устрашивши
людей мовою своею, потымъ ихъ потѣши(л) збавленіемъ, которогѡ, показав-
шиса, могутъ доступити. Старайса, жебы съ ихъ не привѣль до ѡ(т)чаѣнїа,
до рѡспачи, бо то грѣхъ есть великій против(ъ) дха стѡгѡ. До тогѡ з(ъ)
рѡспачи Саулъ мечемъ, пробивса //, Іюда ѡбѣсивса. И теперь многїи зада- 531
ютъ самы ⁴⁸⁹ смерть собѣ. Зачимъ жебы съ ты не былъ тогѡ грѣха чужого
участникомъ, не приводи нѣкого до ѡ(т)чаѣнїа ⁴⁹⁰.
Конѣцъ ⁴⁹¹ чиначї тоѣи моѣи прѣцы, даю тобѣ такую раду: читай книги
и шо хорошее вычитаешь, нотуй собѣ и до своего казана апплѣкуй. До
тогѡ читай второе казанье мое на стѡгѡ Іѡанна Бгослѡва, которого я выхва-
ляю през(ъ) дѣсать предикамента фїлософскїи. Там(ъ) з(ъ) кождогѡ предика-
менту можешъ концентѡвъ много собѣ взѣти и цѣлое казанье з(ъ) одногѡ
предикаменту можешъ написати и повѣдати. Знайдешъ у менѣ цѣлое казанье
з(ъ) одногѡ предикаменту [I], ѡ(т) колїкости написаное на стѡгѡ
Іѡанна Кр(с)тела, бо тамъ все казанье первое показуетъ, же стѣи Іѡанъ
Кр(с)тель великій былъ при нароженю, великій за животѡ, великій и по
смѣрти. Знайдешъ у менѣ з(ъ) одногѡ предикаменту ѡ(т) яковости
цѣлое казанье учинѣное на воведѣнїе пр(с)той бци, бо тамъ все казанье пер-
вое учить, же пр(с)таа бца пїенкнаа есть на дшѣ дла тогѡ, же цѣф-
тами дшу свою приѡздѡбила, и дла тогѡ, же не маеть жадного грѣха на
дшѣ своей, котѡрый дшу шпѣтитъ, и дла посту своего и дла млтвы сво-
ѣи. Знайдешъ у менѣ з(ъ) одногѡ предикаменту ѡ(т) чинѣна цѣлое ка-
занье написаное на стѡго архїерѣа Николаа, бо тамъ все казанье первое
учить, же стѣи Николай зраховаль тоѣ, шо ещѣ не былѡ, зобраль раскроп-
лен(ъ)ныи капль, ѡзеленїль сухїи цвѣти, ѡтворїль запертаа хранилища
и выпровадилъ затворѣнныи в нихъ вѣтры, и намалїоваль ѡбразъ гѡлосу.
Знайдешъ у менѣ з(ъ) одногѡ предикаменту ѡ(т) терпѣнїа цѣлыи казана учи- 531 зв.
нѣныи на страсти Хвы, бо тамъ ѡбоѣ казана ѡ Хвомъ тер(ъ)//пѣнїи написа-
ни сѹтъ. Знайдешъ у менѣ з(ъ) одногѡ предикаменту ѡ(т) мѣсца казанье
цѣлое на блговѣщенїе пр(с)той бци, бо тамъ все казан(ъ)е первое показует(ъ),
же пр(с)таа бца маеть на землѣ мѣсце межї всѣмї людмї, маеть в(ъ) нѡбъ
мѣсце межї всѣмї агглами, маеть мѣсце в(ъ) нѡбѣ з(ъ) пренастѣйшею тр(о)-
цею вышше всѣхъ людѣй стѣхъ и выш(ъ)ше всѣхъ аггловъ. Знайдешъ у
менѣ з(ъ) одногѡ предикаменту ѡ(т) ѡдежды казанье цѣлое на успѣнїе
престѡи бци, бо тамъ все казанье первое показуетъ шату престѡи бци з(ъ)
рѡзныхъ нитѡкъ утканую. Вторѡе зась все казанье показуетъ корѡну престѡи
бци з(ъ) рѡзныхъ звѣздъ учїненую. Знайдешъ у менѣ и з(ъ) ѣншихъ пре-
дикаментѡвъ цѣлыи казана написаныи, котѡрыхъ тѹтъ не хочѹ специфѣко-
вати, бо рѡзумъ твой можеть тоѣ понѣти, еслї будешъ читати и уважати. // 532
Како же вѣруют(ъ) егѡ же не слышаша, како же слышати без(ъ)
риповѣдающаго. Ри(м). Ѡ.

Внима́й собѣ и учѣнію и пребыва́й в ны(х), се́а бо творѣ и са(м)а́ сѣбе́
шиса и послуша́ющы(х) тебѣ. а. Ти(м). д.

Не вы́ бо бу́дете глѹще, по дхъ ѿ(т)ца ва́шего глѹа́й въ ва́сь. Матѹѹ, 7.
Слуша́а́й ва́сь менѣ́ слуша́е(т) и ѿ(т)мѣта́йса ва́сь менѣ́ ѿ(т)мѣта́ет.
са. Лука. 1.

Читѣ́льнику правосла́вныи. Кни́ги своѹ ап(с)лѣ́ Пѹвель дава́ль по(с)
розсѹдо́къ и́нши(м) ап(с)лѹмъ, пришѹвши на собо́ръ Іер(с)лі́мскѹи, бо мо́-
ви(т): «Возы́дѹхъ въ Іер(с)лі́мъ съ Ва́риа́вою, по́ймъ съ собо́ю и Ты́та, во-
зы́дѹхъ(ъ) же по ѿ(т)кровѣ́нію и возложи(х) і́мъ блго́вѣствовѹ́а́ніе, еже про-
повѣ́даю въ язы́цехъ на е́ди́нъ же мнѹ́мымъ да не ка́ко во́тще текѹ́ или текѹ́хъ.
И я́ кни́гу своѹ́ малѹ́ю «Клѹ́чъ разумѣ́ніа» даю́ под(ъ) розсѹдо́къ цркви́ сто́и-
каѹоли́ческой, ап(с)лскѹи, всхо́дней, да не ка́кѹ́ во́тще текѹ́ или текѹ́хъ.»

532 зв.

ПРИМІ́ТКИ

1 I, II учинѹти; 2 I, II котра́а; 3 I, II три; 4 I, II чѹнѹти; 5 II чѹм(ъ); 6 I, II и́нши; 7 I ѿны; 8 I, II рѣчи; 9 Наступни́й абзац у I, II відсутни́й; 10 I, II зачимъ; 11 II повинны́й; 12 I, II narráцыи; 13 I, II пропозы́ціею; 14 I, II narráціа; 15 I, II пропозы́ціи; 16 II narráціи; 17 I, II речѹ; 18 I, II пала́ць; 19 I, II слова́ бра́му албо відсутні́; 20 I, II и́нши; 21 I, II narráціи; 22 I, II конклю́зїи; 23 I ѿби́цѹлем(ъ); 24 I, II конклю́зїа; 25 I, II прѣм-
кля́; 26 I на́йзацнѣ́иши, II на́йзацнѣ́иши; 27 I, II narráціа; 28 I, II пропозы́ціи; 29 I кон-
кля́; 30 I ѿдѣ́ла; 31 I, II преукра́шенна; 32 I, II учинѹ́лемъ; 33 I, II е́; 34 II и́нши(х); 35 II учинѣ́ное; 36 II Мо́усей; 37 I, II конклю́зїю; 38 I, II конкля́; 39 I, II, вы́рѹты; 40 I Але́ксандръ; 41 I, II и́ншихъ; 42 II в(ъ)ти(м); 43 I, II учини; 44 Наступни́й аб-
зац у I і II відсутни́й; 45 I, II заго́ловка немае; абзац почина́ється з тако́го рече́ннѹ: Е́сть
и дру́гїи́ спѹсѹбъ зложѣ́на ка́за́на; 46 I, II и́ншихъ; 47 I, II замі́сть наступно́и́ фрази, маемо́:
ка́мень вы́дал(ъ) го́лосъ сво́й; 48 I, II narráціи на ча́сти; 49 I, II и́ншихъ; 50 I, II конкля́;
51 II три; 52 I, II учинѹ́ли; 53 I, II пропозы́ціи; 54 Перелі́к наступни́х добродѣ́тели́,
закінчу́ючи сло́вом *справедли́вость*, у I і II відсутни́й; 55 I, II narráцыи; 56 I, II кон-
кля́; 57 I, II ѿны; 58 I, II пропозы́ціи; 59 I, II конкля́; 60 Наступни́й абзац у I і II
відсутни́й; 61 I, II празну́ю(т); 62 I, II пі́сля сло́ва *напри́кладъ* такі́ сло́ва: ап(с)ла, пр(о)-
ро́ка, мѹ́чка албо и́ншого́ стго, припо́мина́й, — далі́ за на́шим текстом; 63 I, II я́кіе; 64 I,
II я́кіъ; 65 I, II по́жїткѹ; 66 I, II речѹ; 67 I, II вы́льча́ти; 68 I слуха́(н)а, II слуха́н; 69 I каза́(н)ю,
II каза́ню; 70 I, II ѿны; 71 I, II каза́ню; 72 I, II слуха́н; 73 I, II и́нчого; 74 I каза́(н)е;
75 I, II Влади́мира; 76 I, II называ́етса; 77 I кро́люва́ль; 78 I, II звитѹ́ство; 79 I, II на(д) тѣ́лом(ъ);
80 I на(д) дѣ́воломъ, II на(д) дѣ́воломъ; 81 I звитѹ́ствѹ; 82 I, II котро́е; 83 I каза́(н)е; 84 I, II би́блии;
85 I, II каза́ню; 86 Наступни́й абзац у I і II відсутни́й; 87 I притра́фи(т)са, II притра́фитса;
88 II пі́л(ъ)на; 89 I, II ѹ́ема; 90 I, II би́блии; 91 I, II ч(с)тно́го; 92 II сту́лу; 93 I, II тепѣ́ршнього; 94 I, II Е́сли схѹ́чешъ, мо́жешъ;
95 I, II лю́бь; 96 I, II каза́на; 97 I, II котры́й; 98 I, II нѣ́кото́ри́е; 99 I, II тепѣ́ршнього; 100 I, II ѿкка́зи;
101 I, II каза́ню; 102 I, II архистра́ти́га; 103 I Миха́йла; 104 I каза́(н)е, II каза́не; 105 I Ми-
хайла; 106 I Миха́йле; 107 I Миха́йле; 108 I, II мнѹ́гы; 109 I, II на́ши(м); 110 I неприя́тел-
скихъ; II неприя́телских(ъ); 111 I, II гонѹ́щихъ; 112 I, II блго́ч(с)тѹ́вого; 113 I, II про́щен-
ного; 114 I, II бго́любиво́го; 115 Замі́сть наступно́го абзаца, в I і II та́кий текст: Ка́жетъ
и ап(с)лѣ́ Пѹвель, жебы́ смо́ значне́ и вы́ра́зне до зро́уме(н)а́ лю́дского́ сло́во бжїе́ пропо-
вѣ́дали, бо мо́ви(т): а́ще безвѣ́стенъ гла́съ труба́ дасть, кто угото́витса́ на брань. Та́ко и вы́,
а́ще не́блго́разу́мно сло́во дади́те язы́ко(м), ка́ко уразумѣ́тса́ глѹ́емое. Бу́дете бо́ въ во́з-
ду́хъ глѹ́ще. 116 Наступно́го рече́ннѹ в I і II немае; 117 I, II такѹ́бъ; 118 I, II и́ншихъ; 119 II
котры́и; 120 I, II котры́и; 121 I, II црко́вного; 122 I каде́дръ; 123 I, II запра́шати; 124 II про-
позы́ціи; 125 I, II ѿхо́чыми; 126 I, II е́ди́ныа; 127 II инсты́говѹ́ала; 128 I, II хр(с)тїа́не; 129 I, II
цього́ сло́ва немае; 130 II с; 131 II хр(с)тїа́не; 132 I, II называ́етса; 133 У старо́друку поми́л-
ково́ 509; 134 I Іо́ана; 135 I, II би́блии; 136 I, II сѣ́лах(ъ); 137 I и́ншы(х); 138 I, II власно́сти;
139 II тепѣ́ршнього; 140 I, II ты́е; 141 I каза́н(ъ)а; 142 I каза́(н)е; 143 I, II ухоро́нити; 144 I,

II немає слів: и ω прѡжної хлѡбъ члчой; 145 II це слово відсутнє; 146 I, II вьльчаючи; 147 I, II немає и вызвола́ль; 148 I прена(н)стѣйшій, II пренайстѣйшій; 149 I, II ω(т)чїзну; 150 I, II ω(т)чїзны; 151 I, II вьльчати; 152 I, II наррácii; 153 дужки стоять у стародруку; 154 I, II тїсАчу; 155 I, II т(ъ)рваетъ; 156 I, II гел(ъ)мъ; 157 I, II конклюзии; 158 I, II учїнишь; 159 I, II оста(т)ную; 160 I казане; 161 I, II вѣдь; 162 II по(д)грїз(ъ); 163 II жївѡт(ъ); 164 I, II едѣн(ъ); 165 I, II наполняетъ; 166 II наррácii; 167 I пожегна(н)е; 168 II казан(ъ)А; 169 I, II чѣмъ; 170 I, II бо рѡзныи; 171 II наррácii; 172 I, II чиниль; 173 I, II учинки; 174 I, II учинї; 175 I, II ω(т) негѡ немає; 176 Замїсть наступного речення, в I, II такі слова: Мѡжешъ и

тутъ еѡрдїумъ взати з(ъ) казанА моѣго втѡрого на прешображенїе гнє. Далї за нашим тек-
том; 177 I, II в(ъ)войтї; 178 I, II учинї; 179 I, II таємници; 180 I, II чинать, 181 I, II Сїрахъ;
182 I, II наррácii; 183 I, II конклюзии; 184 I, II учїнишь; 185 I, II в̄; 186 I каза(н)А; 187 I,
II а; 187a I, II шишакъ; 188 I, II вьльчаеть; 189 I, II ширѡкаА; 190 I II учинки; 191 I, II учин-
кахъ; 192 I, II учинки; 193 I, II зачїмъ; 194 I, II учинїти; 195 I, II с; 196 I, II ω(т)чїзну;
197 I, II мїръ; 198 I, II миротворци, блг(с)вѣни покѡї чиначїи; 199 I, II учинїти; 200 I, II
значїтсА; 201 I, II с; 202 I, II учинїль; 203 I хр(с)тїане; 204 I ω(т)чїзна; 205 I, II ω(т)чїзна;
206 I, II ω(т)чїзна; 207 I, II учинїти; 208 I Мѡїсєв, II Мѡвсєй; 209 I, II учїнишь; 210 I, II

наррácii; 211 I, II прїАть; 212 I, II конклюзии; 213 I, II блгочестївый; 214 I, II учїнишь;
215 I, II наррácii; 216 I, II конклюзии; 217 I, II учїнишь; 218 I, II учинї; 219 I, II учинї;
220 I, II учинїти; 221 I, II своєъ; 222 I, II наррacji; 223 I, II чинїль; 224 I, II чинїти; 225 I,
II чинїль; 226 I, II поживали; 227 I, II тїсАча; 228 I наррაციы; 229 II наррacji; 230 I, II ме-
жи; 231 I многы; 232 I, II mezi; 233 I, II mezi; 234 I, II mezi; 235 I, II mezi; 236 I, II е ще та-

кї слова: котѡрын бгъ кажетъ заховати; 237 I, II чинїль; 238 I, II е слово чинїти; 239 I,
II ѡны; 240 I, II котрое; 241 II наррacji; 242 I, II хр(с)тїане; 243 I, II покѡрны; 244 I, II Сїрахъ;
245 I, II в̄, замїсть главѡ втѡраА; 246 I, II казан(ъ)е; 247 I наррაციы; 248 I, II чинїла; 249 I,
II читай; 250 I, II повинны; 251 I, II чинїти; 252 I, II ѡны; 253 I, II чинїли; 254 I, II кондїцїю;
255 I, II чинїль; 256 I, кондїцїю, II кондїцїю; 257 I, II чинїль; 258 I, II чинїти; 259 I, II
читай; 260 I, II читай; 261 I в(ъ)бханїе; 262 I, II читай; 263 I, II читай; 264 I, II mezi; 265 I,
II казанА; 266 I, II учинїти; 267 I, II агглы; 268 У стародруку помилково 523; 269 I, патрї-

архо(в); 270 I, II с; 271 I, II ключа; 272 I, II бцы; 273 I, II учинїти; 274 I, II еъ; 275 Замїсть
наступного абзаца, в I, II такий текст (подаємо за виданням 1663 р. з рїзночитаннями за
виданням 1659 р.):

Кѡнецъ чїнАчи тоєи моєи прѡцы, даїо тобѣ такую рѡду: читай кнїги и щѡ хорѡшее
вїчитаешъ, нотуй собѣ и до своєго казанА апплѣкуй. До тогѡ уважай, кто, що чиниль, на
якомъ мѣстцѣ (I мѣстцѣ), з кимъ, длА чѡго, якимъ способомъ, котрого часу.

Еслї кнїги бѣдеш(ъ) читати и чѡсто казан(ъ)А (I каза(н)А) повѣдати, до тогѡ еслї
тыи циркум(ъ)стѡнцїи, ѡколїчности бѣдеш(ъ) уважати в концѣпты з нїхъ чинїти, лѡтво
в(ъ) недѣлю и в(ъ) сто и на пѡгребъ и на їнших(ъ) ѡкказїАх(ъ) казан(ъ)е (I каза(н)е)
учїнишь(ъ).

Бо тутъ с кѡждого слова мѡжешъ собѣ шырѡкую матѣрїю до казан(ъ)А взати, з кѡждо-
го слѡва мѡже(ш) многѡ концептовъ учинїти. Напрїкладъ: К т о? Хс крѡль на(д) крѡлми,
пнѣ надъ пѡны, бгъ и створїтель всего свѣта, ѡ котѡромъ напїсано: црѣ царє(м) и гдѣ
г(с)дем(ъ).

Щѡ чиниль? Терпѣль мѣки и смрть по(д)наль ω(т) члѣка, котѡрого самъ учинїль
рукамы своїми з(ъ) болѡта. Такъ мѡвить прв(д)ный Іω(в): брѣнїе мА соз(д)аль есї, в(ъ) зѣм-
лю же пѡки ѡбращаєши мА. //

На якомъ мѣстцѣ? В Єр(с)лїмѣ, столѣчнѡмъ мѣстѣ жидѡвскомъ, котѡрому
великїе показоваль добродѣйства и в(ъ) котѡромъ великїе чинїль чѣда, бо мѡвить самъ Хс:
Іер(с)лїмѣ, Іер(с)лїмѣ избївый пр(о)рки и каменїемъ побиваА посланныА к(ъ) тебѣ, кѡль
крѡты восхотѣхъ собратї чѡда твоА, якѡ же собираєть кѡкошь птѣнца своА по(д) крѣль
и не восхотѣсте. Пророковаль ѡ томъ Двдъ, же мѣль Хс в(ъ) Іер(с)лїмѣ мѣки и смрть
и не восхотѣсте. Пророковаль ѡ томъ Двдъ, же мѣль Хс в(ъ) Іер(с)лїмѣ мѣки и смрть
под(ъ)нѡти, бо напїсаль: «Бгъ же црѣ нашъ прѣжде вѣкъ содѣла сп(с)нїе посрѣдъ землѡ». 247 з в.
ДлА тогѡ мѡвить посрѣдъ землѡ, бо Іер(с)лїмѣ єсть посрѣдъ свѣта.

З кїмъ? Терпѣла з(ъ) Хр(с)томъ и преч(с)таА два матка егѡ, бѡ ѡнѡ великїй боль
в(ъ) ср(д)цу своємъ мѣла и напѡлы умирала, поглѡдаючи на мѣки и на смрть Хр(с)ву. Пр(о)-
коваль ѡ тїмъ Сїмеѡнъ мѡвачи до преч(с)тои двы: «Тебѣ же самѡї дшу прѡїдетъ ѡрѣжїе».

оружіємъ называєтьсяА боль великій, котрый мѣль ср(д)це прч(с)той лвъ по(д) часъ мѹки и смрти Хвон проразіти.

Д л а ч о г о ? Терпѣль Хс дла забавенїА нашего, жебы смо мы вѣчныхъ мѹкъ не терпѣли; умѣръ на кр(с)ть, жебы смо мы вѣчною смѣртію в(ъ) пѣклъ не умирали; вылали кровъ (I *кровь*) свою пренаистѣйшую, жебы омѣль грѣхъ нши. Такъ мовить стій Іованъ Бгословъ в(ъ) апокалирїи: омы насъ о(т) грѣхъ нших(ъ) кровію своєю.

Я к и м ъ с п о с о б о м ъ ? ѿкрутне Ха жиды мѹчили, бо голову терновымъ вѣнцемъ(ъ) покололи, рѹки и нѹги гвѹзди пробїли, бѹкъ копїею о(т)ворїли, все тѣло розкѹми и бичами зранили и рѹны на рѹны емѹ придавали. Такъ мовить Хс усты Двдвыми: «К(ъ) болѣзни язвъ мойхъ приложїша, приложї безаконїе к безаконїю ихъ». //

248
а(л).н.

К о т р о г о ч а с у ? О шѣстой годїнѣ Хс на кр(с)ть прибїтый, ведлугъ ев(г)лїсты Лукї: быст(ъ) же якѹ ча(с) шѣстый, бо ѿ шѣстой годїнѣ Адѹмъ в(ъ) рай согрѣшїль, гдѹ простѣръ рѹку до дѣрева заказаного и урвѹвши ѿвоць з(ъ)бѣль. Зачїмъ и Хс, нѹвый Адѹмъ, ѿ шѣстой годїнѣ рѹки свой простѣръ на дрѣвъ кр(с)тномъ, жебы мѹкою своєю грѣхъ стѣ рого Адѹма зглѹди(л). Гды всѣ ѿ Хр(с)ть выполнилисѹ пр(о)рцтва и фѣгуры, на той часъ Хс терпѣль мѹки и смртъ по(д)нѹль за насъ, бо мѹви(л) на кр(с)ть, умираючи: «Совершїшасѹ»; 276 I, II Наѹка короткаА, албо способъ зложенА казанА; 277 I, II читаючи; 278 I, II їншїи; 279 I Прокѹпїа; 280 I, II ЕвстафїА; 281 I, II їншихъ; 282 I, II учїнїти; 283 I, II написаны; 284 I II учїнишь; 285 I, II еѹбрдїумъ; 286 I, II наррѹцїА; 287 I, II конклѹзїА; 288 I, II ЕвстафїА; 289 I, II читаючи; 290 I, II ВасїлїА; 291 I, II ГригорїА; 292 I їншихъ; 293 I, II учїнїти; 294 I, II наррѹцїА; 295 I, II конклѹзїА; 296 I, II учїнї; 297 I Нїколѹа; 298 I Васїлїа; 299 I, II празнѹють; 300 I, II читаючи; 301 I, II казанА; 302 I, II ап(с)толѹ(в); 303 I, II учїнїти; 304 I, II читѹючи; 305 I, II їншїи; 306 I, II учїнїти; 307 I, II читаючи; 308 I, II за-

мїсть и на пр(п)д(б)нагѹ о(т)ца ншого ОнѹбрїА Великагѹ, маемо такї слова: и на пр(д)гнѹныхъ о(т)цѹ ншихъ АнтѹнїА и ѲеодѹсїА Печѣрскихъ; 309 I, II їншїи; 310 II Сѹмеѹна; 311 I Іованїкїа; 312 I, II їншихъ; 313 I, II учїнїти; 314 I казанїе, 315 I казанїе; 316 I, II учїнїти; 317 I, II наррѹцїю; 318 I, II учїнишь; 319 I казанїе; 320 I, II конклѹзїю; 321 I, II конклѹзїА; 322 I, II конклѹзїю; 323 I, II казанА; 324 I, II празники; 325 I, II казаню; 326 I, II учїнїти; 327 I, II наррѹцїи; 328 I, II учїнїти; 329 I, II ѿнѹфрїю; 330 I, II наррѹцїи; 331 I, II ѿнѹфрїї; 332 I, II ѿнѹфрїА; 333 I, II конклѹзїю; 334 I, II ѿнѹфрїА; 335 I, II казанА; 336 I, II написаны; 337 I, II ѿдмѣнївши; 338 I, II празникъ; 339 I, II казанА; 340 I, II наррѹцїА; 341 I, II їншими; 342 I, II был(ъ); 343 I ѿ(д)мѣнївши; 344 У стародруку помилково 521; 345 I, II наррѹцїи; 346 I, II четыредесА(т); 347 I, II суть; 348 I, II наррѹцїА; 349 I, II *такѹе* відсутне; 350 I, II наррѹцїи; 351 I, II наступна частина речення відсутня; 352 I, II конклѹзїю; 353 I, II казанА; 354 I, II цей заголовок відсутній, на полї напис: Зри в(ъ) Ключъ разу(м); 355 I, II казанА; 356 I, II конклѹзїю; 357 I, II цѹго слова немає; 358 I, II наррѹцїю; 359 I, II суть; 360 I избранны; 361 I, II зї; 362 I, II наррѹцїю; 363 I, II починаєтсѹ; 364 I, II конклѹзїю; 365 II празники; 366 I каза(н)е; 367 У стародруку помилково 537; 368 I, II лв; 369 I, II пропозицїи; 370 I, II наррѹцїи; 371 I, II столпї; 372 I, II конклѹзїю; 373 I, II казаню; 374 I, II ѹ; 375 I, II дї; 376 I, II учїнїль; 377 I, II глоси відсутні, є переклад всѹго речення: всѹ есте(с) пїенкнаА, прїате(л)ко моА, и змѹзы нѣ мѹш(ъ) в(ъ) тебѣ; 378 I, II пропозицїи; 379 I, II наррѹцїи; 380 I, II учїнѹвъ; 381 I, II чїнили; 382 I, II наррѹцїю; 383 I, II конклѹзїи; 384 I, II дѹлїй; 385 I, II оны; 386 I, II заживати; 387 I су(т); II суть; 388 I, II чїтаному; 389 I, II наррѹцїи; 390 I, II конклѹзїи; 391 I, II сполучник відсутній; 392 I, II далї йдуть такї слова; не можешъ егѹ в(ъ) н(д)лю якую повѣдати; 393 I, II учїнї; 394 I, II немає цѹго слова; 395 I ѿдмѣнївши; 396 I, II гї; 397 I, II тѹе; 398 I, II наррѹцїи; 399 I, II причїнѣ; 400 I бжїхъ, II бжїих(ъ); 401 I, II їншихъ; 402 I, II конклѹзїю; 403 I, II учїнї; 404 I, II конклѹзїю; 405 I, II кї; 406 I, II такѹе; 407 I, II наррѹцїи; 408 I, II конклѹзїю; 409 I, II конклѹзїю; 410 I, II ї; 411 I, II наррѹцїи; 412 I, II конклѹзїю; 413 I, II учїни; 414 I, II вї; 415 I, II дї; 416 I, II пропозицїи; 417 I, II коронацїю; 418 I, II наррѹцїи; 419 I, II конклѹзїю; 420 I, II конклѹзїю; 421 I, II учїни; 422 Далї в I і II йде такий текст:

Казан(ъ)е мое, на пр(п)д(б)нагѹ оца ншого АнтѹнїА Печѣрского написанѹе, можешъ. ѿ(т)мѣнївши мѹло, повѣдати в(ъ) н(д)лю ї-ю по сошѣствїи стгѹ дѹа, где з(ъ) ев(г)лїА

(I *ev(ə)ліа*) ѡзмі ѡема тѡе: никтѡ же мѡжетъ двомѡ г(с)пдінома работѡти, ліѡбо єдіного возліѡбитъ, а дрўгаго возненавідитъ. Ма(ѡ). 5.

В(ъ) єзѡрдіумъ мѡвъ: два панѣ знайдўютсѡ прѡтивныи, котѡрымъ ліѡде слўжатъ. Єдєнь пнѣ єсть бгъ, а томў дѡбрыи ліѡде слўжатъ, бо бгъ єсть дѡбрый. Такъ мѡвил(ъ) Хс: «Никтѡ же блгъ, тѡкмо єдинъ бгъ». Дрўгій пнѣ єсть свѣт(ъ), томў злыи ліѡде слўжатъ, бо н свѣтъ єсть злыи, вѡдлуг(ъ) ап(с)ла Іѡанна: «Міръ въ злѣ лежйтъ» и про(ч). В прѡпозыціи (I *пропозыціи*). ѡбщўй показѡги, в(ъ) чимъ бгъ свѣтови єсть прѡтивный — и про(ч) В(ъ) наррѡціи повѡдаѣй: прѡтивный єсть бгъ в(ъ) тымъ свѣтови, бо свѣтъ ліѡбитъ слўгъ богѡтыхъ, а бгъ в(ъ) слўгахъ нечїстыхъ телѣсныхъ, а бгъ в(ъ) чїстыхъ слўгахъ кохѡетсѡ и про(ч); прѡтивный єсть свѣтови бгъ и в тымъ, бо свѣтъ хѡѡет(ъ) слўг(ъ) непослўшныхъ, а бгъ послўсныхъ слўгъ мѡетъ и прѡчаа. Конклўзію мѡжешъ до своєго казѡна моѡ приложїти: трѡкїй єсть свѣтъ — велїкїй, мѡлыи, серѡдный (I *серѡднїй*), и про(ч). Мѡвъ тамъ, же бгъ прѡтивитсѡ свѣтови серѡдному (I *серѡднему*), не // ліѡбитъ такїхъ слўгъ, якїхъ свѣтъ хѡѡетъ и про(ч).;

120 зв.

423 II мѡжет(ъ); 424 I, II учинїти; 425 I, II ā-мъ; 426 I, II учинити; 427 I, II вї-ю; 428 I *ev(г)ліа*; 429 I, II наррѡціи; 430 I, II причїны; 431 II заживѡютъ; 432 I, II конклўзію; 433 I, II вѡли; 434 I, II учинїи; 435 I, II ā; 436 I, II учинити; 437 I, II кѣ; 438 I *ev(г)ліа*; 439 I, II Іерихѡнъ; 440 I, II наррѡціи; 441 I, II конклўзію; 442 I, II ничѡго; 443 I, II належїтомъ; 444 I, II учинити; 445 I, II гс; 446 I, II наррѡціи; 447 I, II конклўзію; 448 I, II ничѡго; 449 I, II учинити; 450 I, II ле-ю; 451 I *ev(г)ліа*; 452 I, II помлїтисѡ бгу; 453 I, II наррѡціи; 454 Далї в I, II такїй текст: В(ъ) казѡну моѡмѡна прп(д)нагѡ ѡ(т)ца нѡшего Фѡдѡсіѡ Печѡр(ъ)скоєо напїсѡно, же ялмўжна мнѡгїи намъ пожїтки чинитъ. З(ъ) тѡєи чѡсти мѡже(ш) цѣлѡє казѡна учинїти в(ъ) н(д)лю й-ю по сошѣствїи стѡго дхѡ, где з(ъ) *ev(г)ліа* ѡзмі такѡє ѡема: дадѣ учнїкомъ хлѣбы, учнїци же нѡрѡдѡм(ъ) и ядѡща вси и насытїшасѡ. Мѡтѡєй дї.

В(ъ) прѡпозыціи ѡбщўй показѡти пожїтки, котѡрыи намъ ялмўжна чїнитъ, гды онуѡ даємѡ убѡгїм(ъ), и про(ч).

В(ъ) наррѡціи мѡвъ: пожїтокъ тѡ єсть ялмўжны, котѡрую гды даємѡ убѡгїмъ, самѡму Хр(с)ту даємѡ, и про(ч); пожїтокъ и тѡ єсть ялмўжны, котѡрую гды даємѡ убѡгїмъ, ѡ(т)даѣтъ на(м) бгъ онуѡ на сѣмъ свѣтъ, и про(ч); пожїто(к) и тѡ єсть ялмўжны, котѡрую гды даємѡ убѡгїмъ, ѡ(т)даѣтъ намъ бгъ онуѡ на ѡномъ свѣтъ, и про(ч); пожїтокъ и тѡ єсть ялмўжны, бо гды ялмўжну даємѡ убѡгїм(ъ), пѡлѡць собъ в(ъ) нбъ будўємо, и про(ч). Тамъ же з(ъ) *ev(г)ліа* н(д)лнаєо прїпѡмнї пожїтокъ ялмўжны, котѡрую гды даємѡ убѡгїмъ, нѣгды сѡмы не з(ъ)убѡжаємо, ѡле єщѣ стѡємѡ богѡтшїми, якѡ Хс, гды накормїль пѡтмѡ хлѣбѡми пѡть тїсѡчѡєй нѡрѡду, не убылѡ и не умѣншилѡсѡ тоєѡ хлѣбѡ, ѡле єщѣ бѡльше хлѣбѡ прїбылѡ и прїмножилѡсѡ, бо пѡрше былѡ ты(л)кѡ пѡть хлѣбѡвъ, а пѡтым(ъ) двѡнѡдцѡть кѡшѡвъ пѡлны(х) хлѣбѡ стѡло. Такъ и мы гды даємѡ ялмўжну убѡгїмъ, не умѣншѡетсѡ богѡтство нѡше, ѡле єщѣ бѡльше хлѣбѡ и грѡшей и мѡѣтностей нѡшихъ прїбывѡет(ъ) и прїмножѡет(ъ)сѡ.

Шукѡй собъ єщѣ бѡльше пожїтку ялмўжны в(ъ) прїкладахъ стѡєѡ Іѡанна Мл(с)тїваєѡ и вылічѡй тїи пожїтки в(ъ) наррѡціи. Єзѡрдїумъ зѡсь и конклўзію вѡдлуг(ъ) вѡль своѡєи приложї до своєѡ казѡна. 455 I, II *ѡлбо конклўзію* не мѡє; 456 I, II учинїти; 457 I, II учинити; 458 I *ev(г)ліа*; 459 II *ev(г)ліа*; 460 I, II наррѡціи; 461 I, II ѡпухлыми; 462 I, II нечїстыхъ; 463 I, II маючыхъ; 464 I, II конклўзію; 465 I, II наррѡціи; 466 I, II учинити; 467 I, II цр(с)тѡ; 468 I, II Саулѡ струтїль; 469 I, II Валтѡзѡрѡ струтїль; 470 I, II Рѡвѡѡмѡ струтїль, за немл(с)рдїє; 471 II йнши(х); 472 I, II жїтїє; 473 I, II щѣ за немл(с)рдїє; 474 I, II жїтїє; 475 I, II цѡєѡ абзѡца не мѡє; 476 I, II рѡзшїрѡти; 477 I, II вїдсутнѡ фѡрѡзѡ; дѡвѡды рѡзныи з(ъ) пїсмѡ стѡєѡ, з(ъ) учїтелей цркѡвннхъ; 478 I, II чїнѡть; 479 I, II учинїи; 480 I, II зѡвлѣнѡ;

481 I, II чїнїти; 482 I, II читѡй; 483 I, II чїнїть; 484 I, II жїдѡвъ; 485 II зѡвлѣннн; 486 I, II учїнкѡ; 487 I, II читѡй; 488 потѡшїть; 489 I, II сѡми; 490 у I, II йдѣ текст, у якѡму вкѡзѡно, дѣ в кожнѡму казѡнн почїнѡетсѡ конклўзіѡ. У III в такїх вкѡзївкѡх не мѡє потреби, ѡскїлькї тут конклўзію, як єзѡрдїум тѡ наррѡцію, вїдїленѡ абзѡцѡм і велїкѡю літерѡю; 491 Почїнѡючї з данѡєѡ слѡѡ і до кїнцѡ трѡктѡту, текст вїдсутнїй у I, II.

НБО НОВОЕ

З НОВЫМИ ЗВѢЗДАМИ СОТВОРЕННОЕ, ТО ЕСТЬ ПРЕБЛ(С)ВЕННАА
 ДВА МРІА БЦА З ЧУДАМИ СВОИМИ, ЗА СТАРА(Н)ЕМЪ
 НАЙМЕНШОГО СЛУГИ СВОЕГО НЕДОСТОЙНО(Г)[О] ІЕРОМО(Н).
 ІωАНІКІА ГАЛАТОВСКО(Г)[О], РЕКТО(Р). И ІГУ(М). БРА(Т).
 КІЕВ. РО(К). АХЗѢ, М(С)ЦА ДЕКА(Б). ДНА ВІ. СВѢТУ СА ЯВІЛА.
 1 нн. ВЪ ЛВОВѢ, В(Ъ) ТУ(П). МІХАЙЛА СЛЮЗКИ.//

НА СТАРОЖИТНЫЙ ГЕРБЪ ИХЪ МЛ(С)Т. ПП. МОГИЛѠВЪ

Домъ Могіловъ назвати могу зодіакомъ,
 Гдѣ сА звѣрїни(м) щїтитъ онъ баволѣм(ъ) знако(м).
 Назову и нбомъ той домъ, гдѣ сА звѣздою
 Приоздоблаетъ вѣсполъ, слицемъ и лунюю.
 Тамъ на рогѣхъ баволѣхъ сїаетъ корона,
 1 зв. нн. Бо тамъ цркви естъ слава, чѣсть и оборона.//

ЯСНЕВЕЛМОЖНОЙ ЕИ МИЛОСТИ ПАНЕИ АННѢ МОГИЛАНЦѢ ПОТОЦКОЙ,
 ГОСПОДАРИНѢ ЗЕМЛѢ МОЛДАВСКИХЪ, ВОЕВОДИНОЙ КРАКОВСКОЙ,
 ВЕЛИКОЙ ГЕТМАНОВОИ КОРОННОЙ, ГОРОДЕЦКОЙ, МОСТЫСКОЙ,
 МЕДИЦКОЙ, РОПЧЙЦ(Ъ)КОЙ, ДОЛІНСКОЙ, ДРАЙМСКОЙ,
 И ПРОЧАА СТАРОСТИНОЙ, ЦОРЦѢ ПРАВОСЛАВНОЙ,
 МТКИ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦРКВИ СТОИ КАѠѠЛІЧЕСКОЙ,
 АП(С)ТОЛСКОЙ ВСХОДНЕИ, СВОЕЙ ВѢЛЦЕ МЛ(С)ТИВОЙ ПАНЕЙ
 И ДОБРОДѢЙЦѢ АВТѠРѢ ЛАСКИ БЖЕИ ЗДОРОВА,
 ПОКОЮ, СП(С)НІА ВЪЧНОГО ЗЫЧИТЬ

Нбо новое з(ъ) новыми звѣздами сотвореное приношу пре(д) зацный конц-
 2 нн. спект(ъ) вшъ. ясневелможнаа воевѣдинаа моа, мї//лѣстиваа панѢ и добро-
 дѣйко. Нбомъ называетъ црковь наша преч(с)тую дву бцу, мѠвачи: «Что
 та наречѣм(ъ). Ѡ обрадованнаа? Нбо». На іншомъ мѣстцу мѠвнть: «Та бо
 явіса, нбо и цркви бж(с)твеннаа».

Для того и я нбомъ престую дву назвалемъ, звѣздами сѣтъ чѣда зѣ,
 котѠрыми сА она приоздобила, бо якъ звѣзды нб(с)ныи выдѣютъ свѣтлость,
 такъ чудѠвныи учѣнки престѠи бци свѣтатъ всемѣ свѣту, вѣдлугъ словѣ
 Хвыхъ: «Тако да просвѣтитса свѣтъ вашъ пре(д) члѣвки, якѠ да видатъ дѠб-
 раа вѣша дѣла и прославатъ Ѡ(т)ца вѣшего, іже на нбсехъ». Звѣзды нб(с)-
 ныи вѣрным(ъ) и невѣрнымъ людѣмъ, дѠбрымъ и злы(м) свѣтатъ. Такъ мѠка
 бжаа межї людмї вѣрными и невѣрными, межї прв(д)ными и грѣш(ъ)ными

чуда чынить, вѣрныхъ и прв(д)ныхъ увеселяючи, невѣрныхъ зась до вѣры правосл(а)в(ъ)ной, грѣшныхъ до покааніа наворочаючи.

Нбо // здобитса планѣтами, слнцѣмъ и м(с)цемъ, и тоѣ нбо одушевлѣноѣ. Прч(с)таа два тѣми планѣтами, слнцѣмъ и м(с)цемъ, са приоздоблѣеть, бо дхъ стѣй в(ъ) Пѣснахъ пѣней [1] до ней мовить: «Добра якъ луна, и(з)брѣнна якъ слнце». Тоѣ нбо новое, пр(с)тую бцу стѣа Ан(ъ)на, родителка родителки бжен, пѣствовала на рукахъ свойхъ, гды прч(с)тую дву породила. И вѣшець, мл(с)тивая пѣней, тѣм же именем(ъ) Анною са называешъ. Зачѣмъ и вѣшець мл(с)тивою пѣней, якъ Аннѣ, тоѣ нбо, прч(с)тую дву з(ъ) чудами ей налѣжить в(ъ) рукахъ пѣствовати и при собѣ мѣти. Дла тогѣ вѣшець мл(с)тивою пѣней яко Аннѣ тоѣ нбо смисленное офѣровалемъ. Ещѣ и дла тогѣ тоѣ нбо до вѣшего пресвѣтлога дому Могилѣанского принѣслемъ, бо и вѣшь дом(ъ) Могилѣанскій нбомъ я называю, гды вижу в(ъ) домѣ вѣшомъ на гербѣ свѣтила нб(с)ныи, слнце, м(с)ць и звѣзду, котѣрыми свѣтилами пресвѣтлый домъ вѣшь Могилѣанскій якъ нбо са приоздоблѣеть.

Рѣку
ахкв.

2 зв. нн.

Пѣснь
ѣ.

3 нн.

Мар-
тин(ъ)
Бѣлскій,
книги
ѣ,
вѣкѣ ѣ.
лѣст(ъ)
рѣс.

3 зв. нн.

Коздрѣсь, кроль Пѣрскій, учыни(л) // свѣ нбо мѣстерное з(ъ) злѣта и з(ъ) дорогѣго камѣна и приоздобилъ тоѣ домъ свой, на кштѣлтѣ нба учыненый, слнцѣмъ и м(с)цемъ и звѣздами. И в(ъ) томъ нбѣ сидачи, казѣль всѣм(ъ) людѣмъ, жебы ему якъ бгу клѣналиса. Если тѣды Коздрѣсь домъ свой, свѣтилами нб(с)ными приоздобленый, назвѣль нбомъ, далѣкѣ барзѣй назвѣти а могу нбомъ вѣшь домъ Могилѣанскій, котѣрой многими свѣтилами небесными ѣсть приоздобленый. Прешщѣнный в(ъ) бзѣ Петръ Могѣла, архіеп(с)копѣ, метрополитѣ Кіевскій, Гѣлицкій и всеѣ Рѣссїи езѣрха стѣго ап(с)толского ѣрѣну костантїнополского, архімандритѣ Печѣрскій, братъ ва(ш) мл(с)твоей пѣней, азѣжъ не былъ свѣтиломъ нб(с)нымъ? Ясневел(ъ)мѣжный Го Иеремій Могѣла, воевода и господа(р) землѣ Молдѣвскихъ, рѣдичъ ва(ш). мл(с)твоей пѣней, азѣжъ не былъ свѣтиломъ нб(с)нымъ? Ясневел(ъ)мѣжный Го Мѣусѣй Могѣла, воевода и господа(р) землѣ Молдѣвскихъ, братъ ва(ш). мл(с). пѣней, азѣжъ не былъ свѣтиломъ нб(с)нымъ? Ясневел(ъ)мѣжный Го Гаврїиль Могѣла, господа(р) // и воевода землѣ Угровлахійской, тѣкже братъ ва(ш). мл(с)т. пѣней, азѣжъ не былъ свѣтиломъ нб(с)нымъ? Знайдѣются ещѣ иныи свѣтила небесныи в(ъ) домѣ вѣшомъ Могилѣанскомъ. Знайдѣются яснеосвѣщѣныи княжѣта Радивїлове, яснеосвѣщѣныи княжѣта Вышневѣцкїи, яснеосвѣщѣныи княжѣта Корѣцкїи, ясневел(ъ)мѣжныи гетманѣве, каштелѣанѣве, воеводѣве и сенѣторѣве, иныи з(ъ) домѣ ихъ мл(с)тей панѣвъ Потѣцкихъ, ихъ мл(с)тей панѣвъ Мыш(ъ)ковскихъ, ихъ мл(с)тей панѣвъ Прерѣмѣскихъ, ихъ мл(с)тей панѣвъ Карикѣвскихъ, ихъ мл(с)тей панѣвъ(ъ) Казанѣвскихъ, ихъ мл(с)тей панѣвъ Станѣславскихъ, ихъ мл(с)тей панѣвъ(ъ) Фѣрлѣѣвъ, ихъ мл(с)тей панѣвъ(ъ) Слѣжковъ и з(ъ) пресвѣтлыхъ домѣвъ иныихъ многихъ. Знайдѣются многїи пресвѣтлыи сенѣторѣве в(ъ) домѣ вѣшомъ, з(ъ)

кото́рымъ са ѿнѣ сповиновати́ли и я́ко свѣтила нб(с)ныи слѣтлостю [1] за́цного уроже́на сво́его, свѣтлостю вы́соких(ъ) преемѣненці́й сво́ихъ, свѣтлостю вели́кихъ и знаменитыхъ тыту́ловъ сво́ихъ дом(ъ) вашъ Могилеа́нскій прио́здѣбили. //

На́ нбѣ́ е́сть зодіа́къ, а́лбо звѣри́нецъ, в(ъ) кото́ромъ то лѣвъ, то быкъ, то бара́нъ, то звѣра́та и́ншыи знаи́дуютса. И в(ъ) до́мѣ ва́шомъ Могилеа́нскомъ гды а́ ви́жу ба́волюю го́лову з(ъ) рога́ми, му́шу призна́ти, же та́мъ е́сть зодіа́къ(ъ) а́лбо звѣри́нецъ нб(с)ный. Шо́ жъ та́а го́лова значі́тъ ба́волаа? Значі́тъ прело́жѣныхъ и вла́стителей в(ъ) до́мѣ Могилеа́нскомъ, бо ко́ждый прело́жѣный, ко́ждый вла́ститель, ко́ждый ста́ршій го́ловою на(д) ме́ншими лю́дми называ́ет(ъ)са, шо́ призна́ет(ъ) пр(о)ркъ и ца́рь Изра́илскій Дв(д)ъ, мо́вачи: «Поста́виши ма́ въ гла́ву язы́комъ». Ро́ги на го́ловѣ ба́волаа зна́чат(ъ) мо́ц(ъ) и вла́сть, кото́рую Могі́лове на(д) мно́гими земл́ами, наро́дами и па́нствами мѣ́ли, бо вла́сть и мо́ц(ъ) лю́дскую сам(ъ) бгъ рога́ми называ́ет, мо́вачи: «Вса ро́ги грѣ́шных(ъ) сло́млю и вознесѣ́тса ро́гъ пра́веднага».

В(ъ) нбѣ́́ е́сть вѣ́чность ща́сливаа и вѣ́чнаа ща́сливость. И в(ъ) до́мѣ Могилеа́нскомъ кто ѿба́чи(т) ко́лцѣ, кото́рое в(ъ) но́сѣ го́ловѣ ба́волаа ма́етъ, // му́ситъ призна́ти, же Могі́лове ма́ютъ ща́сливость вѣ́чную са́мого ба́ и вѣ́чность ща́сливую, бо ко́ло вѣ́чность симбо́лизуетъ, же я́къ в(ъ) ко́лѣ нѣ́ ма́шь нѣ́ ко́нцѣ, нѣ́ початку, та(к) вѣ́чность нѣ́ початку, нѣ́ ко́нцѣ не ма́ет(ъ). В(ъ) нбѣ́́ знаи́дует(ъ)са ко́рона сла́вы вѣ́чнои, кото́рую слуга́мъ сво́имъ вѣ́рнымъ да́сть Хс, па́нъ всемо́гучій, в(ъ) днѣ́ ѿста́тнѣй гды прі́йде́тъ свѣ́тъ суди́ти, ве́длугъ ап(с)ла Пе́тра, мо́вачого: «Я́влшуса па́стыремъ на́ча́лнику прі́имете неува́дае́мый сла́вы вѣ́нецъ». И в(ъ) до́мѣ Могилеа́нскомъ знаи́дуетса ко́рона, кото́рую ба́волаа го́ловѣ на ро́гахъ сво́ихъ ма́етъ. А та́а ко́рона значі́тъ че́сть и сла́ву, кото́рою бгъ укоро́новаль до́мъ Могилеа́нскій, ве́длуг(ъ) ѷ́алмогра́фа, мо́вачого: «Сла́вою и че́стію вѣ́нчал(ъ) е́си егѡ́».

Нба́ су́тъ ста́ровѣ́чныи, бо пре(з) до́лгій ча́съ сѣ́мъ ты́сачей сто семде́са(т) и бо́льше лѣ́тъ(ъ) (ве́длуг(ъ) раху́нку цркви всхо́днеи) ѿ(т) створѣ́на сво́его трва́ют(ъ). И вш(ъ) до́мъ пресвѣ́//тлый Могилеа́нскій е́ст(ъ) ста́рожи́тнѣй, бо ю́ж(ъ) бли́зко дво́хъ ты́сачей лѣ́тъ на свѣ́тъ трва́ет(ъ), шо́ за́цныи гісто́риковѣ́ пока́зуютъ, кото́рыи пи́шут(ъ), же мно́гими лѣ́ты е́ще пре(д) ро́жд(д)ествѣ́м(ъ) Хвым(ъ) Порсе́нна, кро́ль гетру́сковъ, войну́ то́чил(ъ) з(ъ) ры́мляны. При́тагну́вши з(ъ) во́йсками сво́ими, ста́ль под(ъ) Ры́момъ, за рѣ́кою Ты́бромъ, и ѿсади́ль во́йсками сво́ими Янѣ́кулюмъ ска́лу и по́ла Ры́мскіи. Дла́ тогѡ́ вели́кое утре́пѣ́нье бы́ло в(ъ) мѣ́стѣ, гды́ жи́вности не мо́гли мѣ́ти. В(ъ) то́мъ уты́ску бу́дучи, еде́нъ му́жъ знаменитый Ка́юсъ Му́ціюсъ Сцево́ла ишо́ль за рѣ́ку Ты́беръ дла́ выбавле́на ѿ(т)чы́зны сво́еи Рѣ́чи Посполи́тои Ры́мскои и та́мъ войшо́ль до наме́ту кро́ле́вскогѡ хі́тре такъ, же егѡ́ сто́рожа не ѿба́чила. Добы́вши мечѡ́, заби́ль канслѣ́ра подле́ кро́ла, розумѣ́ючи, же то бы́ль кро́ль, бо кро́ла не зна́ль. По́тымъ ру́ку сво́ю добро́го не вло́жилъ в(ъ) о́гонь на о́лтарѣ́ погана́скомъ, та́мъ за́вше пала́ющим, кото́рій о́гонь вѣ́ч(ъ)ный называ́лса. Ви́дачи то́е, кро́ль гетру́сковъ Персе́нна ка́заль ру́-

ку егѡ ѡ(т) огнѧ ѡдорвати // и злѧкса, гладачѣ на тоѣ. Ѡ(т)повѣдѣл(ъ) Спе- 5 зв. нн.
 вѡла: «Не гѡднаа тѧа рука быти при моѣмъ тѣлѣ, гды невѣннаго забѣла, а
 ѡкрутника хибѣла». Вѣдачи тоѣ, кроль гетрускѡвъ ѡ(т)ступилъ з(ъ) вѡй-
 сками своїми ѡ(т) Рѣму. Ѡ(т) тогѡ Сцевѡли валѣчнаго и ѡ(т)вѧжногѡ и
 горлѣвогѡ, ку ѡ(т)чѣзнѣ своѣй, рѣщера Рѣмскогѡ, идѣтъ презѧчнаа фамѣ-
 лѧ ихъ мл(с)тей панѡвъ Могѣлѡвъ, вѣдлугъ пѡвѣсти лѣтопѣсѡвъ. Дла
 тогѡ до вѧшегѡ пресвѣт(ъ)лого дѡму Могѣлеѧнскагѡ, которѣй ѣст(ъ) нѡм(ъ),
 ѧ другое нѣбо новое, з(ъ) нѡвыми звѣз(ъ)дѧми сотворѣное, принѣслемъ, же-
 бѣ са нѡ з(ъ) нѣбомъ знайдѡвало и зоставѧло, якъ нѣгдысь бгъ до прѧѡ(т)ца
 нѧшегѡ мѡвилъ: «Землѧ еси и в(ъ) зѣмлю пойдѣши». Такъ и ѧ прч(с)той двѣ 6 зв. нн.
 бци мѡвлю: «Нѡ ѣстѣсь и в(ъ) нѣбѡ Могѣлеѧнское пойдѣши». Тоѣ ѡ(т) ме-
 нѣ ѡфѣровѧнное собѣ нѡ, престѹю бцу з(ъ) звѣздѧми, з(ъ) чѹдами еѣ, рачѣ
 ласкѧвымъ афѣктомъ, ясневѣлмѡж(ъ)наа мѡсцѣ пѧнѣ воеводинаа, принѧти
 и менѣ, слугѹ своѣгѡ и бгѡмѡлцу, в(ъ) лѧсцѣ своѣй хо//вати. Пѣвне тоѣ нѣбо 6 нн.
 новое прч(с)таа два бца вѧшмосци мосцѣвую пѧнюю по дѡлгихъ и щаслѣ-
 выхъ лѣтехъ до нѧйвышшогѡ нѡа емѣпѣрѣйскагѡ на вѣчноѣ мешкѧнѣ за-
 провѧдитъ, чогѡ ѧ вѧшецѣ мосцѣвой пѧней зѣчачи, маѣстѧтъ бжѣй недо-
 стѡйными молѣтвами моѣми благѧю.

Вел(ъ)мѡжности твоѣй моѣй велѣце мл(с)тивоѣ пѧнѣю и добродѣйцѣ вше-
 лѧкихъ добрѣ дочѧсныхъ и вѣчныхъ цѧле зѣчлѣвыи слугѧ нѧйменшѣй и уста-
 вѣнный бгѡмѡлецъ Іѡанѣкѣй Гѧлатѡвскѣй.// 6 зв. нн.

Читѣлнику ласкѧвый, тыи чѹда престѡи бци могутъ сщѣнники в(ъ)
 цркви чѣтѧти на ѹтрени дла наѹки людѣмъ и на похвѧлу престѡй бци на прѧ-
 здникѣ бгѡродиченѣ. Могутъ чѣтѧти и зѧконники в(ъ) цркви тогѡ жѣ чѧсу,
 могутъ чѣтѧти и в(ъ) трѧпезѣ по(д) часѣ обѣду ѧлбо вечерѣ. З(ъ) тѣхъ чѹ-
 довѣ могутъ и казнодѣи пѡмочѣ мѣти до казѧна на прѧздники бгѡродични
 и на ѣншыи ста и недѣлѣ, и на пѡгребѣ, и на ѡкѧзыи рѡзныи, беручѣ ихъ, и
 апплѣкѹючи до своѣи мѡвы, що знайдѹетса в(ъ) моѣхъ казѧнахъ мнѡгихъ.
 Тѣми чѹдами могутъ всѣ хр(с)тѣѧне правослѧвныи вѣру своѣю спѣрати и
 всѣмъ людѣмъ невѣрнымъ, геретѣкомъ, жѣдомъ и погѧномъ, ѡ(т)пѡрѣ
 давѧти и сѧми са вѣ дѡбрыхъ учѣнкахъ будѡвати и дѣдичами цр(с)тѡѧ нѡ(с)-
 ногѡ зостѧти.// 7 зв. нн.

**ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ МЕЖЫ СВѢЛЛАМИ ПРОРОЧИЦАМИ ПОГѧНСКИМИ,
 КОТОРЫИ ПРЕ(Д) ЗАЧАТІЕМЪ Еѣ ЗА ѡБЪВЛѢНІЕМЪ
 БЗ(С)КИМЪ ЗНАЛИ Еѣ И ВЪ КНИГАХЪ СВОИ(Х) ѲНУЮ ПИСАЛИ
 И ЛЮДѢМЪ ПРОПОВѢДАЛИ И ВЫСЛАВЛѧЛИ**

Чѹдо первое. СвѢлла Пѣрсика, прѡрѡцкимъ дхѡмъ ѡ(т) бгѧ напол-
 нѣнна, такѣи словѧ ѡ прч(с)той двѣ в(ъ) своѣхъ вѣршахъ написѧла:

Прѣдетъ на свѣтъ велѣкѣй пр(ѡ)ркѣ
 з(ъ) высѡкихъ крайнѣ през(ъ) оболокѣ, //

Мартин(ъ)
 БѢл-
 скѣй, 4
 кни(г)
 .ѧ,
 ли(ст)
 .рк.
 1

з(ъ) двѣ сѧ ч(с)тон нарѡднть,
а нѧсь з(ъ) бгомъ ѡ(т)цемъ погѡднть.

Чудо второе. Свѣлла Лѣбнка за побѣдкою дха стѡгѡ такъ ѡ преч(с)-
той двѣ пророковѧла:

Ото прѣдетъ днь свѣтлости,
Роспорѡшнть всѣ тѣмности,
Котрѡго чѧсу вѣчный пѧнь
Длѧ всѣхъ грѣхѡ бѣдетъ послѧнь.
Бѣдетъ вѣдлугъ тѣла жнть,
Пѧнна егѡ бѣдетъ мѣтн,
Накѡрмнть перс(ъ)мн своѣмн,
Такъ ѣсть тѧннамн бзскнмн.

Чудо трѣтее. Свѣлла Дѣлфнка, мѧючн в(ъ) собѣ дха стѡгѡ, такѡе ѡ
prech(с)той двѣ напнсѧла прорѡцтво:

О члвѣче, знѧй пѧна своѣгѡ,
Пр(о)ркъ прѣдетъ длѧ збавленѧ твоѣгѡ,
Той нѧукою в(ъ)вѣсь свѣтъ ѡсвѣщѧетъ,
Нехѧй в(ъ) пѧмѧтн кѡждый егѡ мѧетъ),
Бз(с)кнмъ) сѧ дѣнствомъ з(ъ) двнцн нарѡднть)
И своѣмъ вѣрнымъ ср(д)цѧ ѡхолѡднть). //

1 зв.

Чудо четвѣртѡе. Свѣлла Хумѣрѣѧ, ѡ(т) дха стѡгѡ научѣнна, такѣе ѡ
prech(с)той бцн словѧ напнсѧла:

Двнцѧ (вѣ) молодѡмъ вѣку
Бѣдетъ в(ъ) чѣстн члвѣку,
Мы всѣ бѣдемъ ей чтнть,
Црѧ в(ъ) рукѧхъ бѣдетъ мѣтн,
Котрѡму принесѣтъ дѧры
Правовѣрныѧ трн чары.

Чудо пятѡе. Свѣлла Самѣѧ за справѡю дха стѡгѡ ѡ преч(с)той двѣ
такъ пророковѧла:

Ото на свѣт(ъ) к(ъ) нѧ(м) прѣдетъ) пѧ(н) богѧтый з(ъ) нѡѧ,
Нарѡднть)сѧ з(ъ) убѡгой двнцн, такъ трѣбѧ.
Звѣрѧтѧ емѣ хвѧлу бѣдутъ ѡ(т)дѧвѧтн,
Нѡѧ, землѧ, агглн бѣдутъ вызнѧвѧтн.

Чудо шестѡе. Свѣлла Кумѣѧ такѡе прорѡцтво мѣлѧ ѡ преч(с)той
двѣ, дѧное собѣ ѡ(т) дха стѡгѡ:

Южъ мой словѧ нѣжъ ѡстѧтѣчныѣ,
Правднве сѣтъ н бѣдутъ тежѣ вѣчныѣ, //
Котѡрыѣ намъ црѧ знѧменѣютъ

2

И прѣстѣ егѡ на свѣтъ обѣщуютъ,
Котрый в(ъ) покою бѣдетъ з(ъ) нами жити
И всему свѣту мѣлый маетъ бѣти,
Прѣметъ на себѣ людское онъ тѣло,

Г(с)ду бгу тѡе бѣрзо мѣло.

Двѣцу ѡзметъ собѣ онъ за мтку,
Обачит(ъ) во всемъ ей в(ъ) правым(ъ) стѣтку.
Прѣдетъ лѣвне насъ невѣста гѡдностю,
Покѡрою и цнѡтою, цѣдностю.
Дла тогѡ збавити пана тутъ своѣго
В(ъ) чѣстый живо(т) свой з(ъ) нба высѡкогѡ.

Чѣдо сѣмое. Свбѣлла Гел(ъ)леспѡнтика ѡ преч(с)той двѣ дхѡмъ про-
рѡцкимъ та(к) написала:

Гдѣ мѣ тежѣ якѣсь рѣчы розмышлѣла
Панну мѣ в(ъ) великой чѣсти ѡгладѣла,
КотраѣА свогѡ дѣру таковѡгѡ
Гѡдна з(ъ) прѣзрѣнаѣ пана премѣдрогѡ.
Такъ уважит(ъ) панъ своѡ служѣбницу,
Же в(ъ) ей живѡт(ъ) прѣдет(ъ) якъ в(ъ) ложницу //
А той рѡжай ѣстъ бѣрзо знаменѣтый,
В(ъ) бз(с)кой справѣ та(к) прѣ(д) людми закрытый,
Же великое дѣво сѣА покажетъ
Панна такѡи рѣчы гдѣ докажетъ.

2 зв.

Чѣдо ѡсмое. Свбѣлла Фрѣгѣа прѣ(з) науку дха стѡгѡ прѡрѡцкѣе вѣршѣ
такѣи ѡ прѣстѡй бци зложѣла:

Вѣдѣлам(ъ) пана на(д) всѣхъ найвѣшшогѡ,
На злосливый свѣтъ бѣрзо гнѣвливого,
Мѣлѣ южѣ незбѡжных(ъ) людѣй загубити,
Знѡву братѣрствѡ з(ъ) ними схѡчет(ъ) мѣт(и),
Пошлѣтъ к(ъ) двѣци аггла своѣго,
Жебѣ з(ъ) вѣрою приАлѣ ѡногѡ.
Прѣ(д)вѣчному ѣстъ бгу тѡе мѣло,
Если онъ ѡзметъ ѡ(т) двѣци тѣло,
Тѡе за свойхъ онъ ѡфѣровѣти
Маетъ, упѣ(д)лыхъ людѣй захѡвѣти.

Чѣдо девѣтое. Свбѣлла Еврѡпеа за спѡражѣн(ъ)ем(ъ) дха бжгѡ такѡе
пр(ѡ)рцтво ѡ прч(с)той двѣ свѣту ѡб(ъ)авѣла:

Прѣдетъ на свѣтъ слѡво вѣчное,
Вѣрнымъ своимъ пожытѣчное, //
З(ъ) нба ѣстъ ѡ(т) бга послѣанный
Прѣз(ъ) живѡтъ цнѡтливѡи пѣнны,
Гѡры и великѣе вѣлы
Прѣдетъ, бѣдетъ тѣтъ часъ немѣлый.

3

Чѣдо десѣтое. Свбѣлла Тибуртина, дхѡмъ бзским(ъ) наполнѣн(ъ)наѣ,
такѣе слѡвѣ ѡ преч(с)той двѣ бци в(ъ) вѣршах(ъ) свойх(ъ) написала:

Бгъ правдѣвый дал(ъ) мнѣ вымѡву такѣю,
Же мѣ ѡбавѣла свѣту двѣцу дѣвную,

КотраА въ Вѣфлеѡмѣ сна́чка поро́ди(т),
 Една́къ двѣцству ей то́е не зашкѡди(тъ).
 Ста́а то го́днаА щаслива́А мти,
 КотѡраА дасть томѹ свой по́карм(ъ) дитѡти.

Чудо одинадцатое. Гды погѡне в(ъ) Рѣмѣ збудова́ли бож(ъ)ни́цу Янусовѣ, бо́гѡви своѣму фалши́вому, на то́й часъ пыта́ли свѣ́лли Тибу́ртина, по́ки бы та́а мѣла божни́ца стоѡти. Ѡ(т)каза́ла Тибу́ртина, по́ки двѣца сна поро́ди(т). Та́к(ъ) же са и ста́ло, бо по́ты Янусова божни́ца стоѡла, по́ки прѣ(с)-таа // два Хр(с)та́ не поро́дила. А ско́ро уродѣла Ха́, за́раз(ъ) та́а божни́ца в(ъ) Рѣмѣ на землю упѡла.

Чудо дванадцатое. Гды Окто́вѣанъ, це́сарь Рѣмскѣй, хотѣлъ звѡтиса бо́гом(ъ), в(ъ) то́й часъ свѣ́лла Тибу́ртина, проро́чица погѡнскаа, показа́ла ему́ на нѣ́ двѣцу, держа́чую на рука́хъ своѣх(ъ) дитѡ́тко, и мо́вила: «То́й ѡлтарь е́сть сна бжго́». Дла то́го свѣ́л(ъ)ла показа́ла двѣцу, держа́чую на рука́хъ своѣхъ дитѡ́тко, бо пророкова́ла ѡ ты́(м), же мѣла прѣ(с)-таа два Ха́ поро́дити и егѡ́ на рука́хъ своѣхъ держа́ти.

ЧУДА ѡ ЗАЧАТІИ И РОЖДЕСТВѢ ПРЕСТОИ БЦИ

Чудо первое. Ѡ рождествѣ прѣ(с)тои двѣ роди́шом(ъ) ей, Іѡакѣмовѣ и Аннѣ, ѡзнаймѣлъ бгъ прѣ(з) аггла, бо Іѡакѣмъ знашо́лъ женѹ свою́ // Анну з(ъ) то́ею новино́ю в(ъ) цркви Іер(с)лі́мской в(ъ) золоты́хъ воро́та(х), же она́ мѣла поро́дити цорку, ко́гѡраа мѣла зоста́ти мткою бжею. А то́е Іѡакѣмовѣ ѡзнаймѣлъ аггль, же мѣлъ та́м знайти женѹ свою́ з(ъ) то́ею жъ новино́ю.

Чудо второе. Але́зандеръ Нѣлка, учи́тель шко́льный, постано́вилъ и хотѣлъ научѡти, же прѣ(с)таа два в(ъ) грѣхѹ перво́родномъ са зачала́. Але́ то́е постано́вивши, за́разъ захорѣлъ, в(ъ) ко́торой хорѡбѣ взыва́лъ прѣ(с)тую бцу́ и млі́льса ей, жебы́ егѡ́ уздорѡвила. Те́ды в(ъ)ночѣ́ показа́ласа ему́ прѣ(с)таа два́ и мо́вил(а): ту́ю хорѡбу дла то́го терпи(ш), же хо́чешъ научѡти, я́кобы мѣ́ я́ зачала́са в(ъ) грѣхѹ перво́родномъ. То́е ре́кши, егѡ́ улѣчи́ла и невидѣ́ма ста́ла. Схѡла́сти(к) о́ный, пришѡ́вши до здо́рова, вели́кую кни́гу написа́лъ ѡ зачѡтѣи прѣстои бци, же она́ зачала́са без(ъ) грѣха́ перво́родного.

Чудо третье. Ге́лсинъ, авва монасты́ра Ремѣ́нскогогѡ, гды ѣ́халь з(ъ) Да́цыи до Англѣи прѣ(з) мо́ре, на мо́ри // вели́каа бу́ра повста́ла, ко́гѡраа егѡ́ и жегла́рѡвъ ѣ́ншых(ъ) ю́жь мѣла уто́пити. Онѣ́ всѣ́ мо́лилися бгу з(ъ) пла́чемъ и прѣ(с)тоѣ́ двѣ́ бци, прѡ́сачи ѡ причи́ну до Хр(с)та́, сна ей, и ѡ рату́нокъ. В(ъ) то́й часъ му́жь, в(ъ) шаты архѣре́йскіе убрѡ́ный, показа́лса ѣ́мъ ве́дле округа́ и мо́вилъ до Ге́л(ъ)сина: «Ге́лсине, е́сли хо́чешъ зоста́ти здо́ровым(ъ) и ѡ(т) смрѣи бы́ти во́льнымъ, ѡбѣ́цуйса днь зачѡтѣа прѣ(с)тоѣ́и

бци празновати и научати йнших(ъ) людѣй, жебы празновали». Пытал(ъ) Гелси(н): «Якое ж(ъ) набоженство маемо ш(т)правовати до преч(с)тон двы в(ъ) днь зачатїа ей?» Ш(т)казалъ онъ: «Таким(ъ) набоженством(м) зачатїе пр(с)тон бци чтѣте, яким(ъ) рож(д)ество ей чтїти звѣклисте». Тое мовивши, он архїерей знїкнулъ, пре(д) которымъ авва Гел(ъ)синъ шбѣцалъса все тое учынити, що ему росказано. И заразъ, море успокоилося и погода наступила. Прибхавши до Англїи, всѣмъ людѣм(ъ) тое ознаймїлъ, що са имъ на море притрафило. И заразъ в(ъ) монастырѣ Ремменскомъ кождош року зачатїе престои бци почалъ праз(ъ)новати. //

5

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ, МѢШКАЮЧОИ В(Ъ) ЦРКВИ СОЛОМОНОВОЙ

Чудо первое. Преч(с)таа два бца гды мешкала въ црквѣ Соломоновой, шбѣв. Елїсав. на той часъ служилъ ей агглъ, носилъ ей покармъ, которош она заживала.

Чудо второе. Преч(с)таа два бца показалася Елїсавѣеѣ и мовила: «Гды мѣ жилà въ црквѣ Соломоновой, мѣламъ уставичную утѣху ш(т) бга и ш(т) аггловъ, бо мѣ славу бжїю и аггловъ видѣла. Гїерон. в(ъ) шбѣв. Елїсав. в(ѳ).

Чудо третее. Преч(с)таа два бца, чытаючи у пр(о)рка Ісаїи тѣе слова: «Се дваа въ чрѣвѣ зачнѣтъ и родить сна и нарекутъ имà ему Еммануиль, то есть с нами бгъ», — мліласа бгу, жебы могла у тоѣи двы служебницею бѣти. В(ъ) той часъ показалася пре//ч(с)той двѣ бци свѣтлость великаа, з(ъ) посродку свѣтлости чула голось, мовачїй до себѣ: «Породишь сна моѣго и за тое йншыя бѣдутъ тобѣ служити, же съ любачи менѣ, йншымъ служити хотѣла». Тое дѣалоса в(ъ) цркви Соломоновой, що престѣа бца, показавши-са Елїсавѣеѣ, ознаймила. Гїерон. шбѣв. Елїсав. в(ѳ). 5 зв.

Чудо четвертое. Еднош часу Елїсавѣеа на рож(д)ество Хво розмышляла ш житїи престой бци и поздоровлѣнье агг(с)кое до ней мовила. Показалася ей прч(с)таа два бца и мовила до ней: «Елїсавѣеѣ, скоро ш(т)цѣ мой и мти моà зоставили менѣ в(ъ) цркви якш шбѣцали бгу, в(ъ) той часъ з(ъ) писма стогш тры приказанья бжїи постановиламъ в(ъ) ср(д)цу своим(ъ) заховати. Першее приказанье: возлюбїши г(с)да бга твоѣго. Второе приказанье: возлюбїши ближнаго своѣго. Трѣтее приказанье: возненавидиши врага твоѣго, то есть дїавола и грѣха вшелàкого. И тѣе тры приказанья завше мѣ в(ъ) ср(д)цу своѣмъ ховала». Гїерон. в(ъ) книгѣ шбѣв. Елїсав. в(ѳ).

Чудо пятое. // Преч(с)таа два бца, гды мешкала в(ъ) цркви Соломоновой и южъ чтырнадцатъ лѣтъ мѣла, архїерей в(ъ) цркви пре(д) всѣмї людмї мовилъ, жебы двци, которые лѣтъ дошли (з(ъ) цркви, где мешкали), додѣ- 6 Гїерон. ни(м) в(ъ) книгѣ

ωБав- ле(н). Еліса- ве(е). му ворочалиса и в(ъ) стáнь малжéнскій вступовáли. Почúвши тýе словá ω(т) архіерéа, всѣ двіци, мѣшкаючїи в(ъ) цркви Соломóновой, учыніли росказáнье архіерейское, тýлко преблгословéнная два Мрїа ω(т)повѣдѣла архіерéови, же тогò не мóжетъ учыніти, бо ей рóдичи на вѣчную слúжбу бгу ω(т)дали, до тогò и она двцство своё бгу пошлюбїла. Почúвши тóе, архіерей приступїль до квóта г(с)дна и пыталъ бга, що з(ъ) тымъ мѣль чыніти. И зáразъ ω(т) квóта г(с)дна вышолъ гóлосъ, жебы всѣ з(ъ) дóму Двдого принесли свой палцáты до олтарá и еслї бы чый палцáтъ заквѣтнулъ и на вѣрху тогò палцáта дхъ стый в(ъ) пóстати голубїной показáльса, томú жебы преблгословéнная два Мрїа была пошлюблена. Той гóлосъ всѣ в(ъ) црквѣ люде бóдучыи чули. А гды вѣдлугъ росказáнья бз(с)кого всѣ з(ъ) дóму Двдого (межы котóрыми былъ Іó//сифъ) принесли палцáты свой до олтарá, в(ъ) той часъ Іóсифова лѣска заквѣтла и на вѣрхъ лѣски голубъ усѣль, з(ъ) нба прїлетѣвши. Вїдачи тóе, щенникъ найвышшїй старозакóнный и всѣ люде пошлюбїли преблагословéнную дву Мрїю Іóсифови, котóрый взалъ ей в(ъ) домъ свой до Ввфлеóму и промыслáль ω речахъ, на веселье потрібных(ъ). В(ъ) тымъ часъ прч(с)таа два з(ъ) їншыи седмá двїцами, котóрые мѣшкали з(ъ) нёю в(ъ) цркви Соломóновой, пошла в(ъ) Назарётъ до рóдичовъ свойхъ.

6 зв.

ЧУДА ПРЕСТОИ БЦИ ПО(Д) ЧАСЪ РОЖ(С)ТВА ХВА

Лукá. á. Чудо первое. Кгды преч(с)таа два мѣшкала в(ъ) Назарéеѣ, мѣстѣ Галїлэйско(м), на той часъ послáнный был(ъ) до ней ω(т) ба архáггль Гаврїйл(ъ) ωзнаймовáти ей, же мѣла породїти Ха, сна бжого. // И прїшédши до ней, архáггль Гаврїйлъ мóвилъ: «Рáдуйса, ωбродовáнная, гдѣ с тобóю».

7

Ма(т)- се(и) á. Чудо второе. Гды преч(с)таа два ωбручéнна была Іóсифови и зачала Ха ω(т) дха стóгω, на той часъ Іóсифъ, чыстости двчской стóрожъ, розмаїтые мýсли мѣль ω пр(с)тóй бци и хотѣль ей потаёмне ω(т)пустїти, але тыхъ злыхъ и тривожлївыхъ мýслей Іóсифови не казалъ аггль мѣти, вѣ снѣ емú показáвшиса, и мóвилъ: «Іóсифе, сну Дв(д)вѣ, не убóйса прїáти Мрїамъ, жены твоеа, рóжд(ъ)шее бо са в(ъ) ней ω(т) дха ёсть ста».

Терту- лїА(н). Чудо третье. Сїмёонъ прáведный, чытáючи у стóгω пр(о)рка Исáи тýе словá: «Се дваа вѣ чрѣвѣ прїйметъ и рóдитъ сна», — не хотѣль томú вѣрити, жебы дѣва могла сна породїти. Теды емú ωбѣцáль бгъ, же не мѣль умертї, хїба ωбáчивши сна, ω(т) двы рож(д)еннагω. Такъ мóвилъ ев(г)лїсть Лукá: «Бѣ емú ωбѣщáнно дхомъ стымъ не вїдѣти смёрти прѣжде дáже не вїдїть Ха г(с)на». Выпо(л)ниласá тáа ωбѣтница бз(с)каа, бо Симёонъ //

7 зв.

пóты жил. пóки преч(с)таа два Ха не породила. А гды Ха породила и при-
несла до цркви, на той часъ Симеонъ взалъ Ха на рúки свой и мóвил(ъ) до
негò: «Ннѣ ѡ(т)пущаеши раба своигò [!], вл(д)кò, по глагòлу твоему съ
мíромъ, якò видѣста óчи мой сп(с)нiе твоё, ёже еси уготòвалъ пре(д) ли-
цёмъ всѣхъ людéй свѣтъ въ ѡ(т)кровенiе язýком(ъ) и въ славу людéй тво-
ихъ Гiла».

Чудо четвертое. Преч(с)таа два, Хрста породивши, двою зостала. Якò Иезе(к)
мд.
прóмень слнечный през(ъ) шкло проникает(ъ), не нарушаючи шкла, такъ
Хс, уродившиса ѡ(т) преч(с)тои двы, проникнулъ през(ъ) ей тблò, тбла ей
двическогò не нарушаючи, вэдлугъ пр(о)рцства Иезекилева: «Тáа врата
заключенна бóдутъ и не ѡ(т)верзутса и никто же прóидеть ими, якò г(с)дь
бгъ Гилевъ внiдетъ ими».

Чудо пятое. Прч(с)таа два Хр(с)та породила ѡ(т) дха стòгò без(ъ) мý- Лука, а.
жа, бо архáггль Гаврiйлъ гды ѡзнаймовалъ ей, же мбла Ха породити, мó-
вила она до архáггла: «Кáко бóдетъ се, идéже мýжа не знаю?» **ѡ(т)ка//** 8
залъ архáггль: «Дхъ стýй найдетъ на та и сила вышнагò ѡсвнiтъ та».

Чудо шестое. Егидiй лбскою удáрилъ въ зёмлю, мóвачи: «Пред(ъ) рож- Сýрiй
в(ъ)
житiн
Егидiа
дествомъ два». И зáразъ лилба з(ъ) землѣ выросла. Дрýгий разъ удáрилъ,
мóвачи: «Въ рождествѣ два». И другáа лилба выросла. Трétий разъ удá-
рилъ, мóвачи: «По рождествѣ два». И трéтаа лилба выросла. Дла тогò тóе
чынiлъ Егидiй, жебы научилъ вбрити едногò члвбка, ýжъ мтка бжаа ёсть
ч(с)тою двою, котóрый ѡ ей чýстости двической вóнтпилъ.

ЧУДА ПРЕСТОИ БЦИ, УХОДАЧОИ ВЪ ЕГУПЕТЬ

Чудо первое. Гды хотёлъ Иродъ загубити Ха новорождённогò, на той Ма(е) .5,
часъ аггль въ снѣ показалса Ióсифу и казалъ ему взати // Ха новорождён- 8 зв.
ного и преч(с)тую дву, мáтку егò, и уткати до Егýпту пре(д) Иродомъ.
И вэдлугъ розказана агглского Ióсифъ поаль отроча и мáтеръ егò нóщю
и ѡ(т)iде въ Егýпетъ.

Чудо второе. В Егýптъ, где прч(с)таа два бца мешкала з(ъ) Хмъ, сномъ Кназь
Ради-
вил(ъ)
в(ъ) Пере-
ринацин
своей.
своимъ, през(ъ) сбмъ лбтъ недалёко села, названогò Натáреа, ёсть до то-
гò часу дёрево едно фигòвое, ѡ(т) самòгò срòдку ажъ до верху роздвоёное,
яко бы ѡ(т)вóристое, а вёрхъ егò схiленный и знижòный на кштáлтъ на-
мету. Тóе сталоса в(ъ) той часъ, гды прч(с)таа два прибхала до Егýпту и
мбла стати в(ъ) селѣ Натáри. Ióсифъ стýй, зоставивши ей пред(ъ) се-
лòмм(ъ) [!], ишòлъ шукати госпòды до Натáри, где бы мблъ съ Хмъ и съ пре-
бгл(с)венною [!] мáткою егò мешкати. **ѡна,** чекáючи егò, стала по(д) тымъ
дёревомъ фигòвымъ, котóрое зáразъ, гды по(д) ѡное престáа бца присту-

піла, роздвоилося и наметъ и мешканье з(ъ) себе Хви и мтцъ егѡ учинило. Стоить тоє дерево до сегѡ часу на кштальт намету, где турки завше держать лампу запаленую//

Кассидо(р) в(ъ) исторіи, натрое подбленой. Огородо(к) црци ѡ невинна(т)кахъ мова кв.

Чудо третее. Гды преч(с)таа два з(ъ) Хртѡмъ до Егѣпту пре(д) Иродомъ уходила, ѡ(т)почивала по(д) деревомъ(ъ) палмовымъ высѡкимъ. На той часъ мѡвила, гды бы м(ъ) могла ѡвоцовъ з(ъ) тоєи палми зажити. Мѡвилъ(ъ) Іѡсифъ стый преч(с)той бци: «Ты мѡслишь ѡ ѡвоцахъ, а а мѡшлю ѡ водѣ, котѡрой тутъ не достанетъ намъ». Тѣды Хс, на рукахъ преч(с)той двы бѡдучи, завола(ъ): «Схилиса, дерево, и покорми ѡвоцами матку мою». И зѡразъ дерево верхъ(ъ) свой до землѣ схилило, з(ъ) котѡрогѡ преблгословѣнъ(ъ)наа Мрїа и Іѡсифъ, нарвавши ѡвоцѡв(ъ), посилил(ъ)са. Потымъ мѡвилъ(ъ) Хс: «Повстанъ, дерево, и ѡтвори закрытое жрѡдло в(ъ) коренѣ твоѣмъ». И зѡразъ са стало такъ, з(ъ) котѡрого жрѡдла Мрїа и Іѡсифъ воды напилиса и осѣлка своѣго напоили.

Той же, там же. 9 зв.

Чудо четвертое. Гды преч(с)таа два з(ъ) Хмъ въ Егѣпетъ пришла до одногѡ мѣста, названогѡ Сиренъ, и в(ъ)вошла до божниці поганской, в(ъ) котѡрой было грѣста и шесдсѡтъ и пѡть болванѡвъ, на той часъ всѣ тѣе болваны упали на землю и покрушились. // Гды ѡ тымъ(ъ) дано знѡти Евфродѡзїю, пришѡвши з(ъ) войскомъ до той божниці, Хвѣ якѡ правдивѡму бгу поклонилъса.

Той же, там же.

Чудо пѡтое. Гды преч(с)таа два з(ъ) Хмъ, сномъ своимъ, и Іѡсифомъ(ъ) уходили пре(д) Иродомъ(ъ) до Егѣпту, одногѡ часу в(ъ) дорѡзѣ разбѡйники на нихъ напали и хотѣли осѣлка ѡ(т)нѡти. Еденъ разбѡйникъ, ѡбѡчивши Ха, дитѡтко бѡрзо пѣенкное, мѡвилъ, гды бы взалъ бгъ на себе тѣло члвчѡе, не былъ бы пѣенкнѣйшей ѡ(т) тогѡ дитѡти. И боронилъ ихъ ѡ(т) разбѡйникѡвъ и недопускалъ имъ(ъ) ихъ осѣлка ѡ(т)нѡти. Тѣды преч(с)таа два мѡвила до тогѡ роз(ъ)бѡйника: «Вѣдай, же тобѣ дитѡ тоє нагорѡди(т), же съ боронилъ егѡ». Потымъ той разбѡйникъ з(ъ) Хмъ на кр(с)тѣ былъ прибѣтый з(ъ) правои сторонѣ. И в(ъ) Ха увѣрилъ, котѡрому Хс, ведлугъ пр(ѡ)рцства преблгословѣнной мтки своѣи, далъ нагорѡду, мѡвачи до него: «Десь со мною бѡдеши в(ъ) рай».

Той же, там же. 10

Чудо шестое. Гды преч(с)таа два з(ъ) Хмъ уходила пре(д) Иродомъ до Егѣпту, в(ъ) той ча(с) лвы и пѡрды шли за ними, // а часомъ шли пѣред ними, показуючи имъ(ъ) дорѡгу на пѡщи, и гѡловы свой схиливши, имъ услговѡали.

Баронъ. року ѡ. Созоменъ(ъ).

Чудо семое. Гды преч(с)таа два з(ъ) Хмъ, сномъ своимъ, до Егѣпту пришла, на той часъ въ Егѣптѣ з(ъ) болванѡ(в) и з(ъ) божницѣ погански(х), в(ъ) котѡрихъ(ъ) мѡшкали, дѡволи утѣкали и болваны падали и крушились.

Чудо осмое. Преч(с)таа бца, з(ъ) Хмъ предъ(ъ) Иродѡмъ уходачи до Егѣп

ту, гды са приближи́ла до Гермопóла, мѣста, которое ёсть в(ъ) Ѳевайдѣ, дѣрево великое до землѣ са схи́лило, о(т)даючы поклóнь Хвн и престóй бци. кни(г) .еі. Гистóр. цркви. глав .к.

Чудо девятое. Гды преч(с)таа два, Ха на рукахъ держачи, хотѣла внѣйти до одной божни́ци погáнскои, двѣрь са ей сами отвори́ли. Предъ Иродомъ уходячи, престаа бца тогò дозна́ла.

Чудо десятое. Ирòдъ, царь жидóвскій, гды умеръ, который хотѣлъ Хр(с)та новорождѣннаго забити, на той часъ аггль въ снѣ показáлся Іóсифовъ въ Егý//птѣ и казáлъ взáти Ха дитáтко и преч(с)тую дву, мтку егò, и вернóтиса до землѣ жидóв(ъ)скои. И вѣдлугъ розказáна аггльскогò Іóсифъ поáтъ [!] отроча́ и мáтеръ егò и прійде в(ъ) зѣмлю Излеву.

Чудо одинадцатое. Преч(с)таа два бца, уходячи пре(д) Иродомъ до Егýпту, мýла пелюшкѣ, которыми Ха пови́ла. Пóтымъ водою тоёю жонá одного збóйци сы́на своёго трудова́того мýла и зостáлъ сынъ ей во́лный о(т) тоёи хорóбы.

Іоáнь де Картаг. кни(г).ѳ. 10 зв. гоми(л).і. Ма(т)-ѳе(и).ѳ. Иоáнь де Картаг. кни(г).ѳ. гоми(л).і.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ВЪ ЖИТІИ ЕИ

Чудо пѣрвое. Гды пришлá преч(с)таа два в(ъ) дом(ъ) Захáрин(ъ), на той часъ Іоáнь Кр(с)титель, бóдучи ещё дитáмъ малѣмъ в(ъ) животѣ мате́ринско(м), // тѣшилса з(ъ) прѣста ей, бо мо́ви(т) ев(г)листт(ъ) [!] Лука: «Бысть яко услышá Елѣсавѣѳъ цѣловáнїе Мрѣино возыгрáса младенецъ въ чрѣвѣ еá».

11 Лука, а.

Чудо второе. Преч(с)таа два гды пришлá в(ъ) домъ Захáринъ, на той ча(с) Елѣсавѣѳа наполнѣнна была́ дхом(ъ) стѣм(ъ) и за спра́вою, за побóдкою дха стаго заво́ла́ла гóлосомъ великимъ, витáючи преч(с)тую дву, вѣдлугъ ев(г)листы Луки: «Исполнѣса́ дха ста, Елѣсавѣѳъ». И возопѣ́ глáсомъ вѣлѣимъ и рече́: «Бл(с)венна ты въ женáхъ и бл(с)вень пло́дъ чрѣва твоёгò и о(т)кóдѣ мнѣ се да прійде мти га моёго къ мнѣ».

Лука, а.

Чудо третее. Прч(с)таа два бца гды в(ъ) Іер(с)лѣмъ на горѣ олівной бгу мо́лиласа и клáналаса, в(ъ) той часъ дѣрева олівныи клáналиса поспóлу з(ъ) преч(с)тою бцею, честь ёсть ¹ выража́ючи.

Стѣ(и) Епи-фанѣй на успенїе пре(с) бци.

Чудо четвертое. Хс в(ъ) Канагалѣлѣйской на весѣлю учыни(л) з(ъ) во́дѣ вино́ на причы́ну и про́збу преч(с)тои двы, мтки своёи, бо тамъ вина́ гды не стáло, мо́вила преч(с)таа два до Ха: «Вина́ не ймутъ». Пóтымъ Хс // казáлъ слóгамъ на́полнити на́чына водою, котóраа в(ъ) вино́ обернóласа.

Іоáнь, ѳ. 11 зв.

Чудо пятое. Преч(с)таа два бца мѣла́ дха пр(о)рцко́го, вѣдала прѣшлыи рѣчи, вѣдала, же ей всѣ лю́де на свѣтѣ мѣли выславлáти, бо пришóвши в(ъ) домъ Захáринъ, мо́вила до Елѣсавѣѳи: «о(т)ны́нѣ блажа́тъ ма вси рóды».

Лука, а.

Чудо шестое. Сѣме́онъ Прв(д)ный пр(о)рковáлъ о́ томъ, же бо́ль, якъ мѣчъ, дшу прч(с)той двы мѣлъ проразѣти, и мо́вилъ до ней: «Тебѣ же са́мо́й

Лука, ѳ.

дшу прѡйдесть ору́жїе». Вѣполнилося то́е пр(о)рцтво по(д) часъ мѹки и смрти Хвон, бо на то́й часъ ср(д)це преч(с)той двы бѡлемъ, якъ мечемъ, бы-ло прорáжено.

Чудо семое. Дхъ стѣй в(ъ) азыкахъ огнѣнныхъ гды зыйшѡлъ на ап(с)лы, в(ъ) то́й же часъ зыйшѡлъ и на преч(с)тую дву в(ъ) азыци огнѣнномъ. А якѡ ап(с)лове почали, такъ и пречѣстаа два почала мѡвити розмайтыми языками, котѡрых(ъ) научиль ихъ дхъ стѣй, бо и прч(с)таа два поспѡлу з(ъ) ап(с)лами // была на гѡрници Ир(с)лѣмской и ѡчекивала прѣста и при-нѡта дха стѡгѡ. Такъ написанѡ в(ъ) дѣлнїихъ ап(с)тлскихъ ѡ ап(с)тлахъ: «Сїи всѣ бѡху терпѡще единопѹшно млтвою и молѣнїемъ съ женами и Мрїею, матерїю Ісовою, и братїею егѡ».

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ПО(Д) ЧАСЪ УСПЕНІА ЕИ

Сѣты(и)
Епїфа-
нїй на
успенїе
пр(с).
бци.

12 зв.

Чудо пѣрвое. Едногѡ дна преч(с)таа два бца была жалоснаа, же Ха, сна своѣгѡ, не ѡгладала, и плакала, жадаючи, жебы могла лице егѡ ѡгла-дати. В(ъ) то́й часъ з(ъ) великою свѣтлостю аггль ей показалса и мѡвилъ: «Трѣтегѡ днѡ ѡ(т) тѣла взѡта будешъ, снъ твой тебѣ, мтку свою, з(ъ) ѡхѡ-тою ѡчекиваетъ». //

То́й же,
тамъ же
чѹда
насту-
пѹючїи.

Чудо второе. Гды мѣла умертї преч(с)таа два бца, показалса ей аггль з(ъ) рѡжчкою палмѡвою, котѡрую принеслъ з(ъ) раю и ѡзнаймиль ей часъ, в(ъ) котѡрый умертї мѣла, и казалъ тѹю рѡжчку нести на пѡгребъ пред(ъ) марами, бо таа рѡжчка квѣтнучаа значїла ей дѣвїцтво квѣтнучое.

Чудо третее. Гды прч(с)таа два мѣла умертї, на то́й часъ всѣ ап(с)тло-ве з(ъ) далѣкихъ и з(ъ) розмайтыхъ сторѡнъ принесены были на ѡболокахъ до прч(с)тои двы на пѡгребъ ей.

Чудо четвертое. Гды преч(с)таа два умерла, на то́й часъ самъ Хс, взав-ши дшу ей, неслъ на рукахъ своїхъ до пѡба на вѣчное мешканье.

Чудо пѡтое. Гды прч(с)таа два бца умертї мѣла, на то́й часъ Хс пришѡлъ до ней и взалъ ей до пѡба, мѡвачи: «Прїйдї, ближнаа моа, добраа моа, голу-бїце моа». ѡ(т)казала преч(с)таа два: «Гѡтѡво ср(д)це моѣ, бже, гѡтѡво ср(д)це мое». //

Чудо шѣстое. Гды преч(с)тои двы тѣло погреблї ап(с)толове и въ грѡбъ положили, пошлї трѣтегѡ дна до грѡбу гладїти преч(с)тои двы, але не знашлї ей тѣла в(ъ) грѡбъ. Тѣды розумѣли еднѣ стѣи оци, же тѣло преч(с)-тои двы захѡвалъ бгъ перед(ъ) людмї такъ, якъ захѡвалъ тѣло Моусѣво, ѡ котѡрого тѣлѣ жадень члвкъ до сегѡ часу не вѣдает(ъ). Дрѹгїи зась розу-мѣли, же преч(с)таа два встала з мртвыхъ и з(ъ) дшею и з(ъ) тѣломъ взата

до нба, яко Хс всталъ з(ъ) мёртвыхъ и в(ъ)ступилъ до нба. Тую другую сен-
тѣнцію принала вса црковъ каѳолическаа.

Чудо семое. Преч(с)тои двы умёрлои гды тѣло ап(с)толовѣ прова-
дили до гробу и спѣвали псалм(ъ) «Въ исходѣ Гилевъ ѿ(т) Егѳпта», на
той часъ оболочъ в(ъ)кóло ѿточилъ преч(с)тую дву и ап(с)толовѣ такъ, же
тѣлько спѣванье люде чули, а пречыстои двы и ап(с)ловѣ за оболочомъ не
видѣли.

Чудо осмое. Преч(с)тои двы умёрлои тѣло гды ап(с)ловѣ несли // до 13 зв.
гробу в(ъ) Гефиманїи, едїнъ жидъ, прибѣгши, хотѣлъ зопхнѹти з(ъ) маръ
на землю тѣло пречыстои двы, але ему заразъ невидимѿ были ѿ(т)тати рѹ-
ки ѿбѣдѣ

Чудо деватое. Гды преч(с)тои двы бци умёрлои тѣло ап(с)толове до грó-
бу провадили, в(ъ) тѣа часъ агглы на повѣтрю спѣвали, котóрое спѣванъ
[!] всѣ люде чули в(ъ) Гефиманїи.

Чудо десатое. Гды ап(с)толовѣ провадили до гробу тѣло пр(с)тои бци
умёрлои, в(ъ) той часъ жиды, выбѣгши з(ъ) домовъ, побудили народе, же-
бы тѣло пр(с)тои бци з(ъ) маръ на землю скинули. Але всѣ тѣи жиды и на-
роды заразъ слѣпотю были заражены, потымъ гды в(ъ) Ха увѣрили, знó-
ву имъ очи были привѣрнены.

Чудо одинадцатое. По воскр(с)нїи Хвѿмъ и по вознесѣнїи егѿ и по
сошѣствїи стаго дха ажъ до раздѣленїа сты(х) ап(с)толовѣ на проповѣдь
были всѣ ап(с)лы единопѹшно в(ъ)купѣ и на ѿбѣдѣ сѣдаючи, ѿставлали //
порожное мѣсце и на немъ возглавїе клали, а на возглавїи часть хлѣба то-
гѿ, котóрый ѣли въ чѣсть Хву. По ѿбѣдѣ вставши и блгодарѣнїе чыначи,
брали часть хлѣба, котóрую ѿ(т)дѣлили въ чѣсть г(с)дню, подносачи ей,
мóвили: «Слава тебѣ, бже нашъ, слава тебѣ, слава ѿ(т)цу и сну и стóму
дху». Мѣсто зась тыхъ словъ «Велїко имà», мóвили: «Хс воскресè» ажъ до
вознесѣнїа Хва. По вознесѣнїю зась Хвѿмъ почали мóвити: «Велїко имà
стыа тр(о)ца, гди Ісе Хе, помагай намъ». Тое всѣ ап(с)ли чынїли и в(ъ)купѣ
и ѿсобоно кож(д)ый з(ъ) нїх ажъ до успѣнїа пр(с)тои бци. А гды на оболо-
кахъ зобрани были на успѣнїе, пр(с)тои бци, по погребѣнїи ей трѣтегѿ дна
ѣли и по ѿбѣдѣ вставши и часть хлѣба въ имà Хво лежачогѿ ведлугъ звы-
чаю по(д)носили, мóвачи: «Велїко имà». В(ъ) той часъ пр(с)таа два бца по
успѣнїи своёмъ на облацѣ з(ъ) оршáкомъ свѣтлыхъ аггловѣ показалася
ап(с)толомъ, мóвачи до нїхъ: «Радуйтеса яко с(ъ) вами ёсмъ повсáдни». Тѣды
ап(с)толовѣ, в(ъ)мѣсто «Гды Ісе Хе», заволали: «Престáа бце, пома-
гай намъ». Потымъ пошóвши до гробу, зна//шли преч(с)таго тѣла ей и 14 зв.
увѣрили, же вѣисти(н)ну яко снѣ ей, такъ и она трѣтего дна з мртвых(ъ)
встала и з(ъ) дшею и з(ъ) тѣломъ до нба ест(ъ) взáта.

Полѹ-
став(ъ)
14
ѿ блго-
дарѣнїи
по ѿбѣдѣ

Патріар.
Хріс-
тофо(р)
Алеѣа-
нде(р)
Іо(в)
Литіо(х)
Васи(л).

Іеруса-
ли(в)
свї кр 15
соборъ
до Тео-
філа,
цесаря
Грѣцкаго.

Алон(ѳ).
но(в).
гла(в)
дз. ли(ст)
тїз. ѳ
прч(с).
двѣ.

Чудо первое. Енеа, которого ап(с)ль Петръ в(ъ) Лидѣ мѣстѣ разслаб-
ленногѡ уздорѡвилъ, мѡвачи: «Енеа, исцѣлѣеть та Іс Хс», — той блїзко
мѣста Лиды збудовалъ црковъ на чѣсть престѡй бци, которую црковъ хо-
тѣли ѡ(т)нѣти жыды и погане. Жыды хотѣли бгу вышнему, погане зась
хотѣли богѡмъ своімъ црковъ ѡ(т)лучити и удалїса до княза тоѣи епѣрхїи,
прѡсачи егѡ ѡ тую црковъ. Тѣды князь выдалъ такїй дѣкре(т), жебы црковъ
трѣ дни была замкнена и запечатана и которой бы вѣры з(ъ) тыхъ трѡхъ —
хри//стїанскѡи, поганскѡи и жидѡвскѡи — чѣдо в(ъ) цркви показалоса,
тымъ ѡ(т)дѣти мѣль црков(ъ). По трѡхъ днѣхъ князь казалъ ѡдомкнѣти
црковъ и печатъ ѡ(т)нѣти и самъ з(ъ) христіаны, з(ъ) поганы и з(ъ) жыда-
ми вшѣдши в(ъ) црков(ъ), ѡбѣчи(л) на стѣнѣ в(ъ) шѣтъ порпурѡвой образъ
престѡи бци, который чудовне бз(с)кою не члвѣчою рукою былъ вымалѡ-
ванный и на(д) образомъ написаны были слова: «Марїа матї Ха, цѣра Назо-
реа». Видачи князь тоѣ чѣдо, жыдѡвъ и поганѡвъ смѣтных(ъ), а хр(с)тї-
анъ веселѣчихьса, дал(ъ) в(ъ) мѡць хр(с)тїанѡмъ тую црковъ.

Чудо второе. Еденъ члвкъ на имѣ Іѡанъ зѣвше преч(с)тую дву поздо-
ровалъ, мѡвачи: «Рѣдуйса, Мрїе», — бо тылко умѣль. А гдѣ умеръ, з(ъ) усть
егѡ выросла лилѣа, на которой золотѣми литерѣми написаны были слова:
«Рѣдуйса, Мрїе».

Чудо третее. В мѣстѣ Артѣзїи, в(ъ) провѣнцїи Нѣдерланду, еде(н) зѣ-
конникъ набожный былъ до престѡи двѣи и великую чѣсть ѡ(т)давалъ томѣ
имени Марїа, бо // на кождый день молачїса мѡвилъ фѣлмы, которыи са
починають ѡ(т) литеръ, в(ъ) томъ имени Марїа замыкающих(ъ)са. Еденъ мѡ-
вил(ъ) фѣлм(ъ), который починаетса ѡ(т) литерѣи **М**. Дрѣгїй мѡвилъ фѣлмъ, ко-
торый починаетса ѡ(т) литерѣи **А**. Трѣтїй мѡвилъ фѣлмъ, который починаетса
ѡ(т) литерѣи **Р**. Четвѣртый мѡвилъ фѣлмъ, который починаетса ѡ(т) литерѣ-
ри **И**. Пѣтый фѣлмъ иншїй мѡвилъ, который починаетса также ѡ(т) литерѣ-
ри **А**.

Гдѣ зась року тысаща сто шѣст(ъ)десѣт(ъ) девѣтого в(ъ)ночї пред(ъ)
стѣмъ Андрѣемъ тої закон(ъ)никъ на имѣ Іѡсцїѡнъ умеръ, з(ъ) усть егѡ
выросла рѡжа, на которой написана была литерѣа **М**; з(ъ) правѡго ѡка вы-
росла рѡжа, на которой написана была литерѣа **А**; з(ъ) лѣвого ѡка [!] вы-
росла рѡжа, на которой написана была литерѣа **Р**; з(ъ) правѡгѡ уха выросла
рѡжа, на которой написана была литерѣа **І**; з(ъ) лѣвого уха выросла рѡжа, на
которой написана была также литерѣа **А**. На тої ча(с) законники з(ъ) тогѡ мо-
настырѣ ѡзнаймїли тоѣ еп(с)копѣвѣ Атребанскому, в(ъ) которого дїѡцѣ-

16 зїи мѣшкали. Еп(с)копъ з(ъ) дховѣнствомъ учинїл(ъ) // процѣссїю до тогѡ
тѣла, гдѣ вынавши рѡжу з(ъ) усть, далъ в(ъ) крыштѣль ѡправити и на ол-
тару казалъ поставити, бо таа рѡжа не звѣла, а иншыи скѡро вынѣты были
з(ъ) очѣи и з(ъ) ушѣи, зѣразъ повѣли. Тѣло зѣвши, еп(с)копъ погрѣблѣ в(ъ)

цркви, пр(с)той бци посщенной. Дла пámати тóе на таблицѣ выписано и на фьлару в(ъ) цркви, престой бци на чéсть збудóванной, завѣшено.

Чудо четвертое. Едѣнь вои́нь девѣици на имà Мáрїи хотѣль ω(т)нáти двѣицтво. А гды она́ плакала и повѣдала, же пошлюби́ла девѣицтво своё пр(с)той двѣ Мрїи, вои́нь не чыни́ль ей жáднои злóсти. Потымъ показáла са той девѣици млáчойса прч(с)таа два и сказáла, же южъ умérъ óный вои́нь и доступи́ль збавлѣна вѣчногo и при смérти жаловалъ за грѣхѣи свой, же дла пречѣистой двѣи бци Мрїи учти́ль девѣицу Мáрїю, не ω(т)имова(л) ей двѣицтва.

Въiken, кни(г) .3. главà рѣ.

Чудо пятое. Θωмà з(ъ) Аквѣину, б́дучи малым(ъ) дитáмъ в(ъ) кúпели, не вѣдати ω(т)кóль достáль кáртки, на котóрой написано былò поздоровлѣнье аггл(с)кое // до преч(с)тои двѣи: «Рáдуйса, ωбравóванная Мáрїе, г(с)дь с тобóю». Тую кáртку гды емú были з(ъ) рúкъ през(ъ) моць выдерли, так(ъ) плакал(ъ), же емú знóву мýсьли ω(т)дáти. И на той часъ южъ перестáл(ъ) плакáти и, в(ъ) устá свой вложивши тую кáртку, полкнóль.

Сурій в(ъ) житїи егò. 16 зв.

Чудо шестое. Еднà жыдóвка на имà Рахиль з(ъ) вели́кою ωхóтою и любóвию слúхала, гды кто припомина́ль имà Мрїа пр(с)тои бци и до Ха навернóласа. Ω томъ пре(д)савзáт(ъ)ю ей гды рóдичи довѣдалиса, же хотѣла христїанкою зостáти, хотѣли ей в(ъ) далéкую стóрону заслáти. Тѣды ей преч(с)таа двѣи бца в(ъ) шатъ бѣлой показáласа спáчой и мóвила: «Екатери́но, встань, бо далéкую мáешь дорóгу». Рахиль, потíху встáвши, шла до щен(ъ)ника, котóрый ей до монастырà впровáдилъ и ωкрести́ль, дáвши ей имà Екатери́на, я́кω была ω(т) пр(с)тои бци назвáна. Потымъ убрáль ей в(ъ) одѣжду инωческую.

Зверцад. прикляд. Прикла(д) i.

Чудо семое. Имà преч(с)тои двѣи Мрїа ωбави́л(ъ) бгъ людемъ // ещѣ пред(ъ) зачáтиемъ ей, бо свбѣлла Геритрѣа, за бз(с)кою спрáвою, въ свойхъ вѣршахъ такїи словà написáла: «З(ъ) жывотà Мрїи двѣици новáа свѣтлость восїáла».

17 Кни(г).й. Оракул.

Чудо осмое. В Костантинопóлю знашли гробъ кáменный, в(ъ) котóромъ члвкъ умérлый держа(л) в(ъ) руцъ блáху золотúю з(ъ) нáписомъ: «Хс урóдитьса ω(т) двѣици Мáрїи и вѣрую в(ъ) негò». (Пр(о)ркъ то былъ якійсь ещѣ пред(ъ) при́стамъ Хвымъ, котóрый за спрáвою дха стогò написáль тѣи словà).

Баронъ. рок .фїї.

ЧУДА ω(Т) ШАТЫ И ПОАСА ПРЕСТОИ БЦИ

Чудо первое. Преч(с)таа двѣи бца Хр(с)тóви, малéнкому дитáти, самà уткáла шáту и ωблеклà егò, котóраа шáта рослà, гды Хс росль. Тую // шáту споминáеть евлїсть Иоáнь, ω(т) преч(с)тои дѣви уткáнную: «Бѣ же хитонъ не швѣнь, но свѣше исткáнь в(ъ)весь».

Иоáнь де Картае. 17 зв. ω рас-па(т). Хвомъ.

Чудо второе. Гды приступи́ль з(ъ) войсками своими Рóл(ъ)лω подь мѣсто францúзкое Карнóтум(ъ), в(ъ) той часъ ωбывáтелъ ωдѣнье престóи

Раму́лф,
кни(г) .ѣ.
глав .е.

бци мѣсто хоругвы з(ъ) муру вывѣсили и непріятелей слѣпотю заразили и ѡ(т) мѣста ѡтогна́ли.

Стриков.
лист(ъ)
рѣи.

Чудо третее. Оскóлдъ и Ды́ръ, князѣ рускіи, котóрыи были еще пре( ) крещеніемъ народу рускогѡ, зобрав(ъ)ши великіи войска рускіи, пошли Чóрнымъ море(м) в(ъ) ѡкрутахъ подѣ Царѣгородъ и ѡблѣгши егѡ, добыва- ли. Тѣды патрі́арха Сѣргіи́, взавши преч(с)тои двы шату, котраа тамъ была, в(ъ)мочилъ в(ъ) море и заразы са море збурило и всѣ ѡкруты з(ъ) войсками рускими разбило и потопило, ты́лко два князѣ Оскóлдъ и Ды́ръ в(ъ) малой дружинѣ до ѡ(т)чизны верну́лиса.

18
Проло́гъ,
еі. ав-
густ(а)

Чудо четвертое. В третій день по успѣніи и погребеніи пресла // внои црици нб(с)нои Ма́рии ап(с)толове гробъ ей ѡтвори́ли для ап(с)тла Ѳѡмъ, котóрый не былъ при погребеніи прстои двы. А гды гробъ ѡдомькну́ли, знаишли порожный, ты́лко в нем(ъ) самаа шата ма́тки бжеи са знайдова́ла, для утѣхи вѣрнымъ хр(с)ті́аномъ зоста́влена.

Проло́гъ,
ла. ав-
густ(а).

Чудо пятое. Преч(с)таа два бца в(ъ) третій день по успѣніи своѣмъ да- ла поасъ свой ап(с)толу Ѳѡмъ, котóрый оную стрѣтилъ, гды ѡ(т) аггловъ несѣна была до прибытковъ нбсныхъ, бо ап(с)лъ Ѳѡма не былъ при погребеніи мткы бжеи, проповѣдалъ в(ъ) Ин(ъ)дѣи сло́во бжїе. Третегѡ дня южъ по успѣніи преч(с)тои дѣвы принесенный былъ оболокомъ до и́ншихъ ап(с)толѡвъ и на той часъ преч(с)тую дву стрѣтилъ на повѣтру и поасъ взялъ ѡ(т) ней.

Вбри-
да(р)
грецкіи.
18 зв.

Чудо шестое. Зо́а — Ле́она, цѣсара грецкогo, жона, в(ъ) котрую был(ъ) злый дѹхъ вступилъ, а гды ей патрі́арха поасомъ преч(с)тои двы ѡперезалъ, зоста́ла во́лнаа ѡ(т) злогѡ дѹха. //

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ѡ(Т) ПѢРСТЕНА ЕИ

Іа́ковъ
Марханъ
в(ъ)
Свѣщни-
ку дховъ.
Чтеніе
е. трак-
та(т) ѡ.

Чудо первое. В землѣ Вло́ской, в(ъ) мѣстѣ Перу́зіумъ, в(ъ) цркви сто́го Лаврентіа е́сть пѣрстень, котóрымъ собѣ ѡбручилъ стый Іо́сифъ пребл-гословенную дву Мрїю бцу. Той пѣрстень нѣ з(ъ) злота, нѣ з(ъ) срѣбра, але з(ъ) якогось ка́мена е́сть учыненный и бз(с)кою провѣденціею ѡ(т) ключы́новъ до перузіновъ е́сть перенесенный, котóрому пѣрстеневи великое пошанован(ъ)е лю́де чїна(т) для чудѡвъ, ѡ(т) него походѣчихъ.

Там же
чуда
19
наступу-
ющыи.

Чудо второе. Невѣсты з(ъ) ко́стей слонѣвыхъ робать пѣрстенѣ и посылаю́тъ до мѣста, Перу́зіумъ названогѡ, жебы тамъ тыи пѣрстенѣ пѣрстена преч(с)тои двы бци доткну́лиса и ѡ(т) него посватили // са, а гды родать дѣти, в(ъ)кладяю́тъ собѣ на палець тые перстенѣ слонѣвые, для того, родачи, бо́лю не дознаваю́тъ.

Чудо третее. Котóрыи лю́де в(ъ) станѣ малженскомъ живу́тъ незгодне, тые удаю́тса до Перу́зіумъ для пѣрстана преч(с)тои двы бци, жебы ему́ учинили пошанован(ъ)е, бо той пѣрстен(ъ) поко́й и згóду межй незгодливыми ма-лжонками чїнить.

Чудо четвертое. Многихъ людей, в(ъ) которыхъ злый духъ в(ъ)ступилъ и мучить ихъ, провадатъ ихъ до мѣста Перузѣумъ в(ъ) црковь стого Лаврентіа для перстена престои бци и презъ той перстень волными зостаютъ ѿ(т) злыхъ духовъ.

Чудо пятое. Валдрада, зацнаа невѣста, гды ей перстень преч(с)той бци, знайдуючійса ещѣ в(ъ) Ключѣ мѣстѣ, показано, она вложила его на палець. але заразы палець ей усохъ для такога безпече(н)ства и неуаги. А тоѣ дѣалоса при великомъ людей мнѣзствѣ.//

19 зв.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ѿ(Т) ИСТОЧНИКА ЕЙ

Чудо первое. Леонъ Макеллій, цесарь грѣцкій, гды ещѣ не былъ годностью цесарскою приѿздоблен(ъ)ный, едного часу прохожающиса за брамою константинопѣлскою, знайшолъ члвк слѣпѣго, през(ъ) дорогу блудачого, и взавши его за руку, провадилъ. слѣпѣць оный, прагнѣнемъ знатый и траплѣный будучи, просилъ барзо Леона, жебы ему даль пиѣти. В(ъ) той часъ преч(с)таа два бца з(ъ) нба до Леона мѣвила, жебы ишолъ до гаю, яворовъ и кипарисовъ полного, который былъ близко негѣ, и в(ъ) тымъ гай жебы воды начерпалъ и напоилъ слѣпца прагнучого, що Леонъ учинилъ з(ъ) ѿхотою. //

Ники-
фо(р).
Гистор.
кни(г) .е.
глав .ѳі.

Баронъ.
рок. вѣз.

20

Там же
наступу-
ючій
чуда.

Чудо второе. Црца нѣснаа, мти Ха, цра славы, казала Леоновъ в(ъ) томъ же гай взати болото и помазати очи слѣпѣго, що гды учинилъ Лѣонъ ведлугъ розказанья престои бци, заразы оный слѣпѣць прозрѣлъ.

Чудо третье. Преч(с)таа два тому жъ Леонову казала, жебы црковь на честь ей збудовалъ на тым(ъ) мѣсцу, где былъ гай и жродло, и в(ъ) той цркви ѿбѣцаласа завше жити и млачимъса всѣмъ ласку свою ѿсвѣдчати.

Чудо четвертое. Слухаючи розказана преч(с)той двы, Лѣонъ поставилъ црковь над(ъ) самымъ жродломъ на честь престои бци, которую црковь назвалъ источникомъ, то есть жродломъ. В(ъ) той цркви потымъ Юстиніанъ, великою хоробою знатый, при тым(ъ) жродлѣ зосталъ здоровымъ.

Чудо пятое. Елена, црца неплоднаа, гды удаласа до жродла пр(с)той двы бци, в(ъ) той часъ ѿ(т) пр(с)той бци ласку // одержала, породила сна Константина, который потымъ зосталъ цесаромъ.

20 зв.

Чудо шестое. Зѣсалоніки еденъ хорый ѣхалъ до цркви источника престои бци для улѣчена и умеръ на дорожѣ. Умираючи, просилъ жегларѣвъ, которыи з нимъ там же до цркви источника, то есть жродла пр(с)той бци ѣхали, жебы водою, ѿ(т) того жродла текучою, его тѣло ѿмыли и там же погребли. Скорѣ тоѣ жегларѣ учинили, заразы ѿжилъ и повсталъ умерлымъ.

Триѣди
цвѣтнѣи
синазаръ
в(ъ) пА(т).
свѣт-
лый ѿ
источ-
нику
прест.
бци.

Там же
чуда всѣ

Чудо седмое. По лѣтехъ многихъ црковъ источника, то есть жродла престои бци, гды мѣла упасти, же са вода умноживши по(д)ступила была и

насту-
пуючій.

хотѣла ѿную цркви переверну́ти и ѿбаліти, в(ъ) той часъ преч(с)таа два бца видѣме показавшиса по́ты цркви держа́ла и вспи́рала, по́ки мно́зство воды ѿ(т) цркви не было ѿ(т)да́лено.

21 Чудо осмое. Леѡнъ Прем(д)рый, цесарь грецкїй, на ка́мень хорова́лъ. Жона егѡ Теофа́на хорова́ла на горя́чку, // ба́рзо ядови́тую. А гды уда́лса до исто́чника, то́ есть до жрѡдла преч(с)тои двы бци, зоста́ли ѿ(т) своѣи хорѡбы во́лни и здоро́вы.

Чудо деватое. Того́ жъ Леѡна Прем(д)раго братъ Стефа́нъ, патрі́арха Костантїно́пѡлскїй, хорова́л(ъ) на обло́жную. А гды уда́лса до исто́чника престо́и бци, зоста́лъ здоро́вымъ.

Чудо десатое. Ио́анъ, патрі́арха Ир(с)лі́мскїй, мѣлъ слухъ зопсѡванный, кото́рый през(ъ) во́ду ѿ(т) исто́чника престо́и бци зно́ву ѡде́ржалъ.

Чудо ѡдинадцатое. Тара́сїй Патрі́кїй и ма́тка егѡ Магистрї́нна хорова́ла на огневи́цу, барзо срѡгую. И сы́нъ их(ъ) бо́лезнь мѣлъ ѿ(т) затверже́на жолу́дка и задержа́на воды. Рѡвне Схизї́на, една невѣста, терпѣ́ла бо́лезнь ѿ(т) дисенте́рыи. Тыи всѣ водо́ю ѿ(т) исто́чника, то́ есть жрѡдла престо́и бци, зоста́ли улѣ́чены.

21 зв.
ДьАлоса
тоѣ ро(к)
цкв.

Чудо дванадцатое. Рома́нъ, цесарь грецкїй, кото́рый былъ з(ъ) Лака́// пи и Лакапїно́мъ назва́ный, мѣлъ хорѡбы ба́рзо злыи — розваза́нье и стагна́нье жолу́дка. Презъ во́ду ѿ(т) исто́чника престо́и бци ѿ(т) тыхъ хорѡбъ зоста́лъ во́лный.

Чудо трынадцатое. Ио́анъ Варанъ зна́тый былъ вели́кою бо́лезню, тру́домъ во́днымъ. Ту́ю бо́лезнь водо́ю ѿ(т) исто́чника престо́и бци уздорѡвилъ.

Чудо [!] чтырнадцатое. Иеремона́хъ Ма́рко на тва́ри мѣлъ пухліну, ту́ю ему́ вода ѿ(т) исто́чника престо́и бци улѣ́чила.

Чудо патнадцатое. Мака́рїй мона́хъ хорова́лъ на ка́мень. Ѡ(т) тоѣи хорѡбы вода ѿ(т) исто́чника престо́и бци во́льным(ъ) егѡ учинїла.

Чудо шеснадцатое. Леѡ Макеллі́й, пе́ршїй того́ ймени цесар(ъ) грецкїй, гды слѣпца́ водо́ю в(ъ) гай за бра́мою Констан(ъ)тїно́пѡлскою напо́илъ, чу́въ го́лосъ з(ъ) нба ѿ(т) преч(с)тои двы, же мѣлъ цесаром(ъ) зоста́ти.

Барон.
ро(к)
уїз.

22 з(ъ) ма́лои кондї́цыи зоста́лъ цесаром(ъ) // грецкимъ, вели́кимъ мона́рхою.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НА ВОЙНѢ

Чудо первое. На́рсесъ, гетма́нъ грецкїй, былъ набѡ́жный до прч(с)тои двы. Те́ды за по́мочу ей звѣтажилъ Тотїла, кро́ла гѡтскогѡ, егѡ са́мого за́билъ и все во́йско егѡ порази́лъ, бо ему́ пречїстаа два показáласа и ѡзнай- мїла часъ, которогѡ мѣлъ з(ъ) непрї́ателми своими потыка́тиса.

То́лько(с)
чте(н)
лс. на
пре(м).
22 зв.

Чудо второе. Арту́ръ, кроль англї́йскїй, на войнѢ носїлъ пре(д) собо́ю та́рчу золоту́ю, на кото́рой намалїѡва́ный былъ образъ преч(с)тои двы и за по́мочу ей // непрї́ателей звѣтажилъ.

Чудо третее. Іоанъ Коммѣнъ, цѣсарь грѣцкій, на(д) Дунаемъ звѣ-
тажилъ татаровъ, котрыи Оранцыю воевали, маючи зъ(ь) собою на войнѣ
образъ преч(с)той бци и зъ(ь) слезами на помочь ей в(ъ)зываютъ. Вернув-
шиса до Царьгороду, учинилъ триумфальный возъ, золотомъ и дорогими ка-
мѣн(ь)ми приодобленный, на которомъ образъ престои бци поставивши,
самъ пѣшо зъ(ь) кр(с)тѣмъ пре(д) возомъ ишолъ. Конѣ бѣлыи в(ъ) возѣ
запряжены сенаторомъ и крѣвнымъ своимъ казалъ провадити. И пришов-
ши до стои Софїи, предъ(ь) всеми людми даковалъ бгу и престѣи бци за звѣ-
таство.

Баро(н).
ро(к)
≠аркг.

Чудо четвертое. Пелáгїи, кроль гишпанскїй, крѣвнучиса в(ъ) горáхъ зъ(ь)
войскомъ своимъ пре(д) сарацынами, поручалъ(ь)са прч(с)той двѣ. А гды
сарацыны почали на тую яскїню кидати камѣна, где са крыль Пелáгїи,
камѣна назáдъ ворочалоса за млтвáми преч(с)той двы и сарацыновъ самыхъ
забїало. //

Баро(н).
ро(к) .ψиі.

Чудо пятое. Іоанъ Земѣска, цѣсарь грѣцкій, гды мѣлъ войнѣ точити
зъ(ь) татáрами, предъ тоєю войною една невѣста в(ъ) Бѣзánціумъ видѣла въ
снѣ престую бцу, котораа одному жолнѣрови мѣвила: «Феѣдоре, мой и твої
Іоанъ в(ъ) небезпеченствѣ найдѣется, поспѣшайса на помочь ему». По-
тымъ, гды войнѣ точилъ Іоанъ Земѣска зъ(ь) татáрами, показалса едїнъ ры-
церь, на конѣ бѣломъ сѣдáчїй, всему войску грѣцкому, который мѣшалъ и
громилъ орды татарскїй и в(ъ) той часъ Іоанъ Земѣска за помочу прес-
тѣи бци и за помочу стѣго Феѣдора мчника славное надъ(ь) татáрами звѣта-
ство одѣржал.

23

Баро(н).
ро(к)
.цоа.

Чудо шестое. Васїлїй, цѣсарь грѣцкій, выслалъ Андрѣа воеводу до
Ѡарсу на сарацены. Вожъ сараценскїй написа(л) листъ(ь) до него пышный
с такими словами: «Обáчу, еслї помѣжетъ(ь) тобѣ снѣ Мрїинъ, гды са пушѣ
на тебе зъ(ь) войскомъ». Андрѣй воевода, взáвши той листъ, повѣсилъ на
образъ преч(с)той двы и мѣвилъ до ней: «Матко бжаа, ты и снѣ твой // бгъ
чи маетъ(ь) мѣти такую зневагу ѡ(т) того пышного поганїна». Потымъ(ь) Ан-
дрѣй, пустившыса зъ(ь) войскомъ своимъ, того блюзнѣрцу забїлъ и войско
его поразїлъ.

Баро(н).
ро(к)
.ѡпи.

23 зв.

Чудо семое. Феѣдоръ, братъ Іраклїа, цѣсара грѣцкого, войнѣ точилъ
зъ(ь) персами. Тѣды его непрїателемъ преч(с)таа два зъ(ь) нба великую труд-
ность учинїла бо за ей млтвáми великїй градъ зъ(ь) нба спáлъ на персовъ
и мнѣго ихъ войска побїлъ. И на той часъ персове были звѣтажени.

Баро(н).
ро(к)
.хке.

Чудо осмое. Гды Юлїанъ апостáта чинилъ перехвалки на хр(с)тїанъ
и хотѣлъ ихъ забїати, на той часъ престáа два ѡборонїла ихъ(ь) ѡ(т) того
непрїатела, бо видѣлъ стѣй Васїлїй Великїй, пречыстую дву сѣдáчую на
маестáтѣ межи мнѣгими агглами, котораа казала Меркурїевъ мучениковъ
Юлїана забїти. И той невидїмо забїлъ его на войнѣ копїею, гды Юлїанъ
войнѣ точилъ зъ(ь) персами. Таа влѣчна в(ъ) црквѣ была на(д) стѣмъ(ь) Мер-
курїемъ(ь) и не видати ей было. Потымъ стѣй // Васїлїй Великїй и люде ин-
шыи кровавую тую копїю ѡбáчили.

Ники-
фо(р),
кнїга .ї.
глава .ле.

24

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НАД(Ъ) ГРѢШНИКАМИ

- Чудо первое.** Θεοφίλѣ за прѣльса былъ Хр(с)та и преч(с)той двѣ, а гды за тоѣ покутовалъ и удалъса до преч(с)тои бци, прѣсачи ей, жебы са за нимъ причинила до Ха, сна своѣго, показалася ему престѣа бца и мѣвила: «Якъ я маю за тобою причинѣтиса до сна моѣго, которого ты за прѣльса?» Тѣды Θεοφίλѣ, ѡбачивши престѣю двѣ и почувши гѣлосъ ей, ещѣ бѣрзѣй почалъ преч(с)той двѣ молѣтиса и по//стѣти и плакати, жебы са за нимъ до Ха, сна своѣго, причинила. Потѣмъ зноу показалася ему прч(с)таа двѣ и ѡзнаймѣла, же южъ покута егѣ была принѣта.
- Чудо второе.** В мѣстѣ Флорѣнціи была значнаа блѣдница на имѣ Венедикта, которой преч(с)таа двѣ бца показалася и напѣмнѣла ей, мѣвачи: «Уважай, цѣрко, и вѣдай ѡ томъ запѣвне, же мнѣго ѣсть такѣхъ людѣй, которыи далѣко мѣнше грѣшили, нѣжели ты, иныи едѣнь грѣхъ смертѣльный тѣлко учинили, еднѣкъ до пѣкла ѡсѣдени суть и мучатъса навѣки».
- Чудо третее.** Мѣрїа Егѣптенка, блѣдница в(ъ) Іерусалимѣ, хотѣла внѣйтѣ въ црковъ и поклонитиса животворѣщему дрѣву кр(с)та г(с)дна, але не моглѣ внѣйтѣ. Всѣ люде в(ъ) црковъ вошли, а ей самѣю пред(ъ) двѣрми ктось держалъ мѣчно и не пускавъ, любѣ разъ, другѣй, и третѣй, и четвѣртый порывалася и хотѣла внѣйтѣ. Пѣтымъ в(ъ) присѣнку пошла в(ъ) едѣнь кѣтъ, где ѡбачила ѡбразъ преч(с)тои // двѣ бци, которой почала з(ъ) плѣчемъ молѣтиса, жебы за пѣмочу ей моглѣ в(ъ)нѣйтѣ в(ъ) црковъ и поклонитиса кр(с)ту стѣму и ѡбѣдалася южъ покѣатиса. Скончѣвши мѣтву, шла до цркви и южъ ей нѣхтѣ не держалъ и ни гамовалъ в(ъ) дверехъ, заразъ в(ъ) црковъ в(ъ)вошла и кр(с)тѣ стѣму поклонилася и цѣловала егѣ.
- Чудо четвертое.** Мѣрїа Егѣптенка, бѣдучи в(ъ)шетѣчницею, молилася преч(с)той двѣ пре(д) ѡбразомъ ей, жебы ей дала покаѣнѣе. Тѣды почѣла ѡ(т) преч(с)тои двѣ такѣи словѣ: «Иди за Іѣрданъ, тамъ покѣй знайдѣшь». Почувши тѣи словѣ, заразъ пошла за Іѣрданъ на пѣщу егѣпетскую и тамъ кѣлкадесѣтъ лѣтъ жила, покутуючи за грѣхѣи своѣи, и зостала стѣю.
- Чудо пятѣе.** Мѣрїю Егѣптенку, на пѣщи мѣшкающую, дѣвол(ъ) запалялъ до пѣршого жѣтѣа вшетѣчногѣ и приводилъ ей на пѣмать уживѣнѣе по травѣ роскошныхъ, але она в(ъ)зываетъ на пѣмощъ преч(с)тую двѣ бцу, вѣлнаа ѡ(т) тѣхъ покусъ зостала. //
- Чудо шестѣе.** Зѣно, цѣсаръ грецкѣй, роспѣстне и вшетѣчне живучѣ, у одной невѣсти взалъ цѣрку на своѣю роспѣстность. Таа невѣста просѣла бѣа ѡ пѣмѣту и преч(с)тую двѣ ѡ пѣмощъ. Показалася ей преч(с)таа двѣ и мѣвила: «Южъ бы мѣ тоѣ учинила, але ми рука егѣ недопускаѣтъ, бо Зѣно, живучѣи вшетѣчне, давалъ ялмѣжну великую убѣгимъ. Дла тогѣ преч(с)таа двѣ мѣвила: «Южъ бы мѣ тоѣ учинила, скарала бы мѣ, Зѣнона за егѣ роспѣстность, але ми не допускаѣтъ рука егѣ, котораа даѣтъ убѣгимъ ялмѣжну».
- Чудо семѣе.** Екѣтеринѣ, Сенѣнской девѣицы, бѣгъ ѡцъ в(ъ) ѡбавѣнѣю мѣ.

вилъ: «Матцѣ единороднаго сна моего Мрїи двѣи дано естъ ѱ(т) доброт-
ливости моеи, же кто-колвекъ до ней любу грѣшный удаётся з(ъ) належи-
тымъ пошанованьемъ(ъ), такіи жаднымъ(ъ) способомъ ѱ(т) злого дѹха не бу-
детъ порваный».

Сурїи
в(ъ)
жи(т).
ей.

Чудо осмое. Еденъ млоденецъ(ъ) в(ъ) Бононїи, живучїи роспѹстне, ча-
су одного такое видѣніе видѣл(ъ). Здалося ему, // ижъ на поли гдесъ был(ъ)
пре(д) непогодою тою утѣкаючи прибѣгъ до одного дому, а выдачи домъ за-
мкнѣный, просилъ, абы егѡ тамъ принаго, колатаючи в(ъ) двѣри. ѱ(т)каза-
но ему ѱ(т) тогѡ дому такъ: «Я естемъ справедливостъ, котораа тутъ(ъ)
не можешь». На которые слова млоденецъ ѡный, много задѹмавшиса пречъ

26

Алеѣан-
дер(ъ)
еп(с)кпъ
в(ъ)
Тради-
ціяхъ
своихъ
на слова
ѡ(л).пд.
Милост(ъ)
и истинна
стрѣто-
стаса.

26 зв.

ѡдышѡлъ. ѱбачивши тежъ дѡлей тогѡ другїи домъ, пришѡвши до негѡ а
колатаючи в(ъ) ворѡта, такъже просївса, жебы егѡ принаго, але господы-
на, котраа была в(ъ) томъ дому, рекла ему: «А естемъ правда, котораа тутъ
мѣшкаю, и то естъ домъ мой. Тебѣ в(ъ) гѡстъ не прїймѹ, бо правда тогѡ не
боронитъ, кто правды не любитъ(ъ)». А ѱ(т)ходачи ѱ(т) тогѡ, ѡбачилъ дѡ-
лей домъ(ъ) иный, до которогѡ почѡв са просїти, дла непогѡды и великогѡ
страху жебы былъ принагый. ѱ(т)казано ему с(ъ) середїны тогѡ дому такъ(ъ):
«А естемъ покой, который тутъ мѣшкаю. Не машъ бо вѣм(ъ) // покоа незгод-
нымъ, але людемъ доврѡи !! вѡлъ. Гды жъ а завше ѡ покою мѣшлю, а не ѡ
замѣшанїнахъ, пожитѣчную тобѣ еднакъ(ъ) даю раду: дѡлей менѣ трѡха се-
стра моа мѣшкаетъ(ъ), котраа утрапѣннымъ даетъ раду, до ей удайса и ей
рады послѹхай и напомнимъ заховай». А гды приступилъ до ней, ѱ(т)по-
видѣла ему: «Я естемъ милосѣрдїе, которое тутъ мѣшкаю. Если прѣто ѱ(т)
тоен бѣды вѡлнымъ хочешь быти, удайса до преч(с)той двѣи Мрїи, ѡна естъ
ковчѣгомъ, котрый та заховаетъ ѱ(т) тоен страшнои непогѡды, бо якъ ков-
чѣгъ Нѡевъ чїстыхъ(ъ) и нечїстыхъ(ъ) прїймовалъ, такъ и преч(с)таа двѣи
милосѣрдїа сѹщи истѡчникъ, жадногѡ ѡкомъ своимъ не перенѡситъ».

Чудо деватое. Гды в(ъ) Италїи было великое трасѣн(ъ)е землѣ, такъ(ъ),
же дѡмы, вѣжи и мѣста упадали и людѣи забїало и на нѡбъ показѡвалиса
вѡйска ѡгнїстыи, которыи ѱ(д) пѡлночи на в(ъ)схѡдъ поступѡвали, люде,
выдачи такїе страхи, разумѣли, же южъ конѣцъ свѣта, разумѣли, же южъ
страшнїи сѹдъ приходитъ. На той часъ в(ъ) Кремѡнѣ, мѣстѣ францѹз-
комъ, едно дитѡтко малѡе, пелѡхами повїтое, в(ъ) колысцѣ прѡтивъ приро-
женю своему промѡвило, же видѣло прч(с)тую двѣи бѣцу, стоѡчую пре(д)
Хр(с)томъ, сномъ своимъ, и молѡчююса ему, жебы не затрачалъ свѣта, ко-
торїи за хрѣхї !! хотѣлъ затратити. Потымъ(ъ) знѡбу тое немѡватко умѡвк-
ло и не мѡвило ажъ до часу, мѡвѣ людской назначѡного.

Сигѡ-
ный ѡ
крово(с).
27
Влос-
комъ.

Чудо десатое. В землѣ Италїйской былъ еденъ лихваръ на имѡ Іакѡ(в),
которїи з(ъ) лихвы бы(л) зобралъ(ъ) великїи богатства. Той, гды одного
часу молївса преч(с)той двѣи бѣци предъ(ъ) ѡбразомъ ей, почѹлъ гѡлосъ мѡва-
чїи: «Іакѡве, Іакѡве, ѱ(т)даї мнѣ и снови моему рахунокъ такїи, якїи
ѱ(д) твоихъ дѡлжникѡвъ вытагѡти звыклесъ». Іакѡвъ, почѹвши той гѡ-
лосъ, позорѡчалъ и поѱ(д)давалъ все тое, чогѡ з(ъ) лихвы набы(л). Потымъ
гды захорѣл(ъ), мѣлъ умертї, видѣл(ъ) стого архѡггла Міхаїла, которїи

Алан,
кни(г). ѡ
вѣридар
пре(с)
бѣи.

на еднѡй шáлѣ клалѣ егѡ заслуги, на другѡй шáлѣ дїáволи клáли егѡ злѣи учи(н)ки. И // обáчилѣ, же шáла з(ѣ) грѣхáми егѡ бáрзо перевáжила шáлю з(ѣ) дѡбрыми учїнками егѡ. И почáл(ѣ) сá бáрзо фрасовáти. Тѣды прѣблгослове(н)наа двá бца показáласá емѹ и положила на шáли при учїнкахъ егѡ дѡбрыхъ молитвы егѡ до престѡи бци и зáраз(ѣ) тáа шáла з(ѣ) егѡ заслу́гами перевáжила дїáволскую шáлю з(ѣ) егѡ грѣхáми.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НА(Д) ЗАХОВУЮЧИМИ ДѢИЦТВО

Чудо пѣрвое. Еднѹ девїцу, названѹ Мѹза, напѡмнила прѣстáа бца,

Григорїй
Двоес-
лов(ѣ),
28
книги дї.
глава зї.
Б(ѣ) звер-
ца(д).
при(к).
ли(ст) 3в.
при(к). 6ї.

жебы сá выстерегáла жáртов(ѣ) и смѣхѡвъ, еслї бы доступїти хотѣла нба. Учинїла тѡе Мѹза, що ей казáно, нѣгды сá не смѣáла, ни жартовáла, а гды ей пришлѡ // умира́ти, показáласá ей пр(с)таа бца и казáла ей з(ѣ) собѡю итї до нба. Тѣды реклá Мѹза: «Ѡто идѹ, пánѣ, ѡто, пánѣ идѹ». Тѡе рѣкши, умерла.

Чудо второе. Евфїмїа девїца носъ и гѹбы обрѣзала собѣ, жебы могла заховáти ч(с)тост(ѣ) девїческую. Тѣды ей прѣстáа двá бца показáласá и ей улѣчїла.

Чудо третее. Андрей Трапезѹнскїй гды захорѣлѣ на фѣбру срѡгѹю, обѣцáлсá пречїстой двѣ бци жїти зáвше в(ѣ) девїцствѣ и зáразъ повстáлѣ ѡ(т) хорѡбы своей и зостáлѣ здоровымъ. Тѡй же Андрей потымъ гды за Хр(с)тáа многїи мѹки терпѣлѣ, бичáми бїтый, пáзнѡгтами желѣзными дрáпаный, въ темнїцу в(ѣ)кїнены!! и ланцухáми звáзанный, в(ѣ) тѡй часѣ, в(ѣ)зывáючи имá преч(с)тои двы, зостáлѣ по тѣхъ мѹкахъ и рáнахъ здоро́вым(ѣ).

Теат-
рум(ѣ)
жи(т).
лю(д)-
ско(г)
сѣг.

Чудо четвертое. В землї Гишпанской еденъ члвкъ побѡжный зѣ жонѡю побѡжною и з(ѣ) сїномъ млѡденцемъ цнотлївы(м) шлї до мѣста Компостѣ-

Люцїй
Марїней,
кни(г) .е.
ѡ ре(ч).
гишпан-
скихъ.

ллѣ, жебы тамъ поклонїлїса грѡбу стѡго ап(с)ла Іáкѡва, // сна Зеведѡво-
вого, идучї спрaцовáлїса и з(ѣ) дорѡги до еднѡгѡ мѣста для ѡ(т)почивáна в(ѣ)ступїли. В(ѣ) тѡмъ мѣстѣ стáнули в(ѣ) еднѡмъ дѡму, в(ѣ) котѡромъ(ѣ) господáрь мѣл(ѣ) цѡрку дорѡслѹю. Тáа, обáчивши млѡденца ѡного, намов-
лáла егѡ на грѣхъ телѣсный, на шо, гды ѡнѣ не позволї(л), ѡнá чáрку ѡ(т)-
цá своѣго млѡденцови ѡному в(ѣ) тлѹмо(к) вложила. Переночовáвши, пел-
грїмѡве ѡные рáно вѣшли. Цѡрка почалá волáти, же чáрку украдено. По-
чѹвши тѡе, госпѡда(р) послáл(ѣ) слѹги, жебы пелгрїмо(в) завернѹли. Най-
шѡвши чáрку в(ѣ) тлѹмку млѡденца ѡного, казáлѣ егѡ судїа обѣвѣсити.

Рѡдичи, ѡплáкавши сїна, ѡдышлї до Компостѣллѣ, где поклѡнѣ ѡ(т)дáвши грѡбу ап(с)лскому, знѡву до тогѡ мѣста вернѹлїса, где сїна ихъ невїнне обѣшѡно. Мátка, плáчучи пошлá до негѡ, котѡрый промовїлѣ до ней: «Мát-
ко моá, не плáчъ надо мноѹ, я естемъ жївый, бо преч(с)таа двá бца и стѣй ап(с)тлѣ Іáкѡвъ, держáть менѣ и здоро́вого ховáютъ. Идї жѣ до судѣ, ко-
торїй менѣ ѡсудїлѣ несправедлїве на смѣрть и мѡвь емѹ, же естемъ жївѣ
29 для моей невїн(ѣ) // ности и нехáй кáжутъ знáти менѣ з(ѣ) дѣрева и тобѣ ѡ(т)дáти». Тѡе мátка зáразъ ѡзнаймїла судїи и вѣдлугъ рѡсказáна судїи-

ного млодене(ц) знАтый з(ъ) дѣрева живый и здоровый и рѣдичѡ(м) ѡ(т)дА-
ный.

Чудо пятое. Маргарита двца в(ъ) стѹдно в(ъ)пАла, где цѣлую ночь зо-
ставАла. ПорАну з(ъ)нашли ей сѣстри зако(н)ныи в(ъ) стѹднѣ и пытАли,
якъ жИва zostАла. Ѡ(т)казАла, же ѡную зАчнаа пАнѣ ѡ(т) смѣрти з(ъ)бАви-
ла. ТАа пАнѣ была преч(с)таа два бца.

Чудо шестое. В мѣстѣ КазАнѣ, гды ѡное великй кназ(ъ) Москѡвскй
по(д) свою мощь подбйлъ, потымъ преч(с)таа два бца показАласа въ снѣ ед-
ной девйци и казАла, жебы обра(з) ей выкопано на едном(ъ) мѣсцу, котѡ-
рый гды з(ъ) землй выкопали, чѹда великйи стАлисА.

Чудо семое. Гды мѣла умертй ЕвпрАжйА, стАа девйца и зАконница, мАт-
ка бжаа, прешѣдши, в(ъ)зала ей з(ъ) собою до нба и показАла ей з(ъ) гото-
ваную хва//лу. Тоѣ видѣнйе мѣла старшаа стѡи ЕвпрАжйи в(ъ) монастырѹ.

Чудо осмое. ЮлйАнъ антѡхййчик(ъ), гды за волею рѣдичѡвъ своихъ
в(ъ)заль собѣ Василиссу за облюбѣнницу, с котѡрою по(д) часъ весѣл(ь)А
гды в(ъ)провАжени были до ложнйци и тамъ чйстость девйческую захѡвА-
ли и ѡбѣтницу учинйли пре(д) бгомъ в(ъ) чйстости девйческой зАвше з(ъ)
собою жИти, на той часъ зАразъ фундамента будынку ѡного порушйлисА
и свѣтлость великаа показАласа. Потымъ з(ъ) одной стѡроны показАлсА
црѣ славы Хс, при котѡро(м) великйй ѡршАкъ бы(л) людѣй, в(ъ) шАты бѣ-
лые прибрАныхъ, з(ъ) другѡи стѡроны показАласа преч(с)таа два бца з(ъ)
мнѡгими девйцами. З(ъ) цАрской стѡроны завѡлано: «З(ъ)вытажилесь, Юлй-
Ане». Зъ стѡроны зАсь престѡи бци завѡлано: «Блгословѣнна Василисса,
котѡраа съ на збавлѣнную рАду зезвѡлила». И показАно ЮлйАновѣ кнй-
гу, зѡлотом(ъ) пйсанную, в(ъ) котѡрой вычиталь: «ЮлйАнъ, котѡрый для
любвй моѣи свѣтомъ з(ъ)гордйлъ, нехАй будетъ з(ъ) стѣми почи//тАный,
котѡрыи з(ъ) невѣстами не покаланы сѹтъ. Василисса зАсь, йжъ са з нимъ
цѣлымъ сѣрдцемъ з(ъ)лучйла, нехАй бѹдетъ поличѡна з(ъ) девйцами мѣжи
котѡрими преблгословѣнаа два МАрйА продкѹетъ.

Чудо девятое. ѲерѣсйА девйца, гды ей умерла мАтка, молиласа пречйс-
той двѣ бци з(ъ) плАчемъ, жебы ѡна была мАткою ей. Выслухала мтка
бжаа молитву ей, бо в(ъ) кѡждой потрѣбѣ якѡ ма(т)ка цѡрку свою ей рато-
вАла.

Чудо десятое. СоломѣА, кролевАа венгерскаа, з(ъ) Колѡманом(ъ), мѹ-
жомъ своим(ъ), жилА в(ъ) чйстости девйческой, а гды умираАла, показАла-
са ей пречйстаа дѣва бца. Для того видѣнйА СолѡмѣА пред(ъ) смѣртю своѣю
бАрзо была весѣлаа.

Чудо одинадцатое. Аггль принѣслъ двА вѣнцы з(ъ) рАю, лилѡвый и
рожАный, и вложйлъ едѣнъ вѣнѣцъ на гѡлову стѡму ВалерйАновѣ, другйй
на гѡлову стѡи Цецйлѣи, бо ѡнй в(ъ) малжѣнствѣ чйстост(ь) // девйческую
захѡвали. Повѣдают(ъ) учйтель цер(ъ)кѡвныѣ, же прч(с)таа два бца тыи
вѣнцы тымъ дѣвственникомъ пре(з) аггла з(ъ) рАю прислАла.

Лопе(з).
г. часть.
кни(г). а.

гла(в). пе
Часо-
слѡвъ
Моско(в).
юла, й.

В(ъ)
жи(т).
ей.

29 зв.

Сймеѡнъ
Метаф.

у Липо-
мана,

кни(г) .з.

30

Рыбѣра
в(ъ)
жи(т).
ей.

В(ъ)
жи(т).
ей.

В(ъ)
жи(т).
30 зв.
с. Це-
цйлйи.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НА(Д) МОЛАЧИМИСА СЯ

- В(ъ) Зверца(д). приклад(ъ). Марїи, при(к) .ке. 31
 Чудо первое. Една невѣста побѣжнаа на имѧ Марїа з(ъ) Тараскѡни, бѹ- дучи в(ъ) мѣстѣ, названом(ъ) Горѧ Песулѧнскаа, пошла до цркви бгу моля- тиса, в(ъ) котѡрой цркви гды спѣвано ан(ъ)тїфѡны прстои бци, на тотъ часъ показѧласа ей преч(с)таа два бца, котраа слѹхала антїфѡновъ ажъ до кон- ца, потымъ до нѣа вернулѧса.
- 31
 Оумѧ Канти- гиратъ кни(г) .В. глава М.
 Чудо второе. Свесїѡнъ єсть мѣсто в(ъ) землї Францѹской. // За тымъ мѣстомъ гды духѡвнын ѡ(т)правовѧли ѹтреню по(д) часъ успенїа пр(с)той бци на еднѡй горѣ, где пре(д) тымъ мѣшкалъ еденъ пустѣльник(ъ), в(ъ) той часъ чули аггловъ, бѧрзо в(ъ)дѧчне спѣваѡчихъ ан(ъ)тыфѡны на похвалу преч(с)той двѹ бци.
- Зверца(д). при(к). Марїа, при(к) .кд. Теѧтр жї(т). лю(д)- ско(г) | о |, ли(ст) сѣд .сѣ. Марїа. Вѣридар науки с. и свѣц. 31 зв
 Чудо третее. В Марсїлїи была една невѣста побѣжнаа, котраа пришла до цркви дла набоженства. А гды спѣвано антїфѡны на похвалу престѡи бци, на той часъ таа невѣста видѣла преч(с)тую двѹ бцу, стоѧчую пре(д) Хр(с)томъ, сномъ своимъ, за людми емѹ молѧчующа и упадѧющую.
- Чудо четвертое. В мѣстѣ, названомъ Ан(ъ)кѡна, до преч(с)той двѹ бци удалѧса и ей молиласа една девїца без(ъ)ногаа. Тѣды престѧа бца нѡги ей улѣчила.
- Чудо пятѡе. Евѡру мѣсто гды повѣтре пустошїло, люде удалѧса до прч(с)той бци, з(ъ) срѣбра мѣсто учинївши, ей ѡфѣровѧли, прѡсачи, жѣбы за срѣбрное мѣсто ихъ здоров(ъ)е привернулѧ. И в(ъ) той часъ Евѡра мѣсто за пре(д)стѧтел(ъ)ствомъ // мѧтки бжеи волное zostало.
- Чудо шестѡе. Ѡ(т)цѣ Данїйлъ, презвѹте(р) скїцкїй, едного часу дознѧв- ши великои любвї Евлѡгїа Каменносѣца в(ъ) домѹ егѡ, молился бгу, жѣ бы емѹ да(л) бѡлшїи богатства, котѡрыми бы мѡглъ стран(ъ)ны(х) в(ъ) домѣ свѡй прїимѧти и шанѡвати. Мѡвилъ емѹ гдѣ: «Дѡситъ Евлѡгїю тогѡ богатства, котѡрое мѧетъ, а еслї хочъ, жѣбы мѣ емѹ далъ богатство бѡлшее, ручїса за нїм(ъ), я з(ъ) рѹкъ твои(х) в(ъ)зыщѹ, души егѡ». А гды Данїйлъ ручїлся за Евлѡгїем(ъ), далъ бгъ Евлѡгїю великїи скѧрбы, котѡры онѣ в(ъ)завши, ѡ(т)ѣхалъ з(ъ) селѧ Виѡайц(ъ)ского до Цариграда и там(ъ) зостѧлъ патрикїем(ъ) и перестѧлъ страннѡхъ в(ъ) домѣ свѡй прїимѡвати и Данїїла презвѹтера не разъ у дверей егѡ побїто и в(ъ) двѡрь не пѹщено, котѡрїй за нїмъ пред(ъ) бгомъ ручїлся. А гды Данїйлъ ѡ Евлѡгїи бѧрзо скорбїлъ, едного часу уснулъ и во снѣ здалѡса емѹ, же былъ в(ъ) Іер(с)лїмѣ у грѡба г(с)дна, где Хс сѣдѣлъ на грѡбѣ и страфовѧлъ Данїїла, же онѣ за Евлѡгїемъ ручїлся и казалъ пред(ъ) // стоѧщим(ъ) звѧзѧти егѡ и бїти, котѡрїи б(ъ)ючї егѡ, мѡвили: «Не начинай дѣла вѣшше мѣры своѣа и не спи- райса з(ъ) бгомъ». Пѡтымъ ѡбѧчил(ъ) преч(с)тую двѹ бцу и мѡвилъ до ней: «Помлуй ма, вл(д)чце мїру, за испорученїе Евлѡгїа, сїа мнѣ прилучїшаса».

Мовила преч(с)таа два: «Азь помоліюса ѿ тебѣ». И почала до нѡгъ Хр(с)-
 товыхъ кланатиса, молачиса ему за Данійломъ, которого Хс казалъ розва-
 зати и в(ь) келію свою ити и ѡбѣцалъса Евлогіа в(ь) пѣрвый чинъ привес-
 ти. В(ь)стѡвши ѡ(т) сна, Данійль ишѡлъ до своѣи келѣи, потымъ Евлогію
 царь побралъ богатства и казалъ его забити, которій, з(ь) Цариграда утѣклъ
 и вернулъса знову до своѣи ѡ(т)чизны, где зостѡвши убѡгимъ, пѣршее дѣло
 робити почалъ(ь) — камѣна сѣчи и странныхъ в(ь) дѡмъ своѣи пріймати. Потымъ
 и Даніила приналъ и повѣдалъ(ь) ему все, щѡ са стало.

Чудо семое. **Θома**, архіеп(с)копъ Кантуарійскій, кождога дна поздо-
 ровлалъ преч(с)тую дву, припоминаючи ей сѣм(ь) утѣх(ь), которыи она
 мѣла на зе(м)лѣи. Пѣршую // мѣла утѣху, гды почала сна бжогѡ; втѡрую,
 гды егѡ в(ь) животѣ своѣмъ носила; трѣтую, гды егѡ породила; четвѣртую,
 гды са ему вѡлсвы кланали; пѡтую, гды Ха в(ь) цркви по трѡхъ днѣх(ь)
 знашла; шѣстую, гды Хс в(ь)сталъ з(ь) мртвѣх(ь) и вступилъ до нѡа; се-
 мую, гды сама до нѡа ѣсть взѡта. Гды такъ поздоровлалъ преч(с)тую дву
Θома, архіеп(с)копъ Кантуарійскій, едного часу показалася ему престѡа
 бца и мовила: «Вдѡчне пріймую твоѣ набоженство, которое ѡ(т)правуешъ,
 припоминаючи мой утѣхи, которыи я мѣла на землѣи, але ещѣ хочѡ, жебы
 съ менѣ поздоровлалъ, припоминаючи мой весѣл(ь)а, которыи в(ь) нѡѣ я
 маю. Если кто вѣрный будеть тѡе чинити, по(д) часъ смрти егѡ дшу егѡ по-
 крыю и вызволю и пре(д) сном(ь) моимъ стану и причинатимуса за нею и
 потѣшу ѡную». Мовилъ **Θома**: «Ѳ преслѡвнаа царіце нѡ(с)наа, скажи, якіи
 твой сѡтъ весѣл(ь)а в(ь) нѡѣ, з(ь) которыхъ тебѣ маю поздоровлати». Тѣды
 ему преч(с)таа два сѣмъ весѣл(ь)а повѣдила, которыи в(ь) нѡѣ мает(ь), мо-
 вачи: «Пѣрвое весѣлье в(ь) нѡѣ маю, же девіцствомъ аггловѣ // и гѡдностью
 стѣхъ перевышаю. Втѡрое в(ь) нѡѣ весѣл(ь)е маю, же на свѣтѣ покоѣи чи-
 ню. Трѣтее в(ь) нѡѣ весѣл(ь)е маю, же мнѣ мешканцѣ всѣ нѡ(с)ныи послуш-
 ныи сѡтъ. Четвѣртое весѣл(ь)е в(ь) нѡѣ маю, же я, щѡ хочѡ, у сна своѣго
 упросити могу. Пѡтое весѣлье в(ь) нѡѣ маю, же сподобила м(ь) са сѣсти
 бли(з)ко, пренаистѣйшой тр(о)ци. Шѣстое в(ь) нѡѣ весѣл(ь)е маю, же я ѣс-
 темъ мткою людѣи утрапѣныхъ, которыи са до менѣ утѣкаютъ. Сѣмое ве-
 сѣлье в(ь) нѡѣ маю, же моѡ рѡдость навѣки не скончѣтса.

Чудо осмое. **Геногѣфа**, княза Брабантійского цѡрка, набѡжнаа была
 до преч(с)тои двѣ бци, за которои помочу ѡ(т) Сифрїда, воеводы рѣмского,
 зачала сына в(ь) животѣ своѣмъ. Мужъ ей Сифрїдъ ѡ(т)вжджаючи на войнѡ,
 поручилъ жонѡ свою Голіѡнови, жолнѣрови валѣчному, которій ей хотѣл(ь) до
 грѣхѡ привести розмайтими спѡсобам(и), ѡзнаймѡючи ей ѡ смѣрти мужа
 ей змышлѣными лїстами. А гды мужъ ей Сифрїдъ вернулса з(ь) войны,
 Голіѡнъ жолнѣръ повѣдалъ ему, же в(ь) дѡму все дѡбре повѡдитса, тѣл-
 ко жонѡ егѡ // чужолѡжством(ь) змазана. Мужъ ей, разгнѣва(в)шиса, ка-

32 зв.
 Помѣрлїй
 мова ѡ
 пр(с).
 двѣ,
 кни(г)
 .і. часть
 .д, арти-
 ку(л). г.

33
 Теат-
 рум(ь)
 жи(т).
 людс.
 ли(ст)
 .сѡа.

33 зв.

заль ей з(ъ) дитамъ утопити, котороє без(ъ) него̄ породила. Слуги, взявши ей, на пущу ѿ(т)прѡвѡдили, не топѡли, которой на пущи ходѡчей показѡ- ласа престѡа бѡца и потѡшила ей. По шести лѣтехъ мѡужъ вѡѣхавши на влѡ- ты, знайшѡлъ жѡну свою на пущи, ѡле жѡна не хотѡла з(ъ) нимъ жити пѡ- бѡца в(ъ) смѡтку потѡшила. И зѡразъ мѡужъ ей та(м) цр(к)вѡ збудѡвалъ, кото- рую Гидѡлфъ еп(с)копъ посватѡлъ.

Чудо девѡтое ². Стѡй двѡци Екѡтерѡнъ, ещѡ не крѡщенной, едѡн(ъ) зѡ- конникъ старѡй далъ образъ престѡи бѡци, Хѡ на рукахъ держѡчей, пре(д) которым(ъ) образѡмъ Екѡтерѡна в(ъ) комѡрѡ своей молиласа и уснѡла и въ снѡ видѡла преч(с)тую двѡ бѡцу, Хѡ на рукахъ своихъ держѡчую, так(ъ) ѡкъ образъ былъ малѡвѡнный, ѡле Хс лице свое ѿ(т) ней ѿ(т)ворѡчалъ. А гдѡ престѡа бѡца мѡвила до Хѡ: «Вѡждь, чѡдо, рабѡ твоѡ Екѡтерѡну, ко- ^{34³} лѡко естъ красна, прем(д)ра, бо//гѡта и блгорѡдна». ѿ(т)казѡлъ Хс: «Наѡ- паче помраченна, безумна, убѡга и презрѡна, до(н)деже ѡбрѡтѡется в не- вѡрствѡи». И казѡлъ ей итѡ до ѡного старѡца дхѡвного, которой далъ ей ико- ну, и чинѡти тѡе, що онъ кажетъ. В(ъ) тѡй часъ Екѡтерѡна, встѡвши ѿ(т) снѡ и шла з(ъ) мнѡгими невѡстами до ѡного старѡца в(ъ) кѡкѡю[!], которой научѡлъ ей вѡры хр(с)тѡанской и окрестѡлъ.

Чудо десѡтое. Стѡа Екѡтерѡна двѡца, ѡкрестѡвшисѡ, млиласа зѡбу Тамъ же престѡи бѡци всю ночь и по(д) часъ моли(т)вы уснѡла и въ снѡ видѡла повтѡ- ре прч(с)тую двѡ бѡцу, Хѡ на рукахъ своихъ держѡчую, и южъ не ѿ(т)ворѡ- чѡлъ лица своего ѿ(т) ней и мѡвилъ до преч(с)той двѡ мтки своей: «Ннѡ Екѡ- терѡна быст(ъ) пресвѡтла и слѡвна, богѡта и премѡдра и желѡю ѡбручѡти ю, невѡсту, себѡ не тлѡнну». И взѡла престѡа бѡца прѡвую рѡку Екѡтерѡны и мѡвила до Хѡ: «Чѡдо моѡ, даѡ ей пѡрстень за ѡбручѡнѡе уневѡститѡса ей да спѡдобѡши ю цр(с)твѡа твоего». На тѡй часъ далъ Хс Екѡтерѡнѡ пѡрстень ^{34 зв.} едѡнъ, бѡрзо слѡчный, мѡвачи: «Се днѡсь прѡемлю та за // невѡсту себѡ не- тлѡнну и вѡчну». Потѡмъ Екѡтерѡна встѡвши ѿ(т) снѡ, всѡмъ ср(д)цемъ Хѡви почѡла служѡти, мѡки и смр(т)ь понесѡла дла него̄.

Чудо ѡдинадѡтое. Стѡму Иѡѡнови Дѡмаскинови гдѡ невѡнне утѡто рѡку, онъ, взявши тѡю рѡку, приложѡлъ на тѡе мѡсце, где былѡ, и молилъ- са преч(с)той двѡ пре(д) образѡм(ъ) ей, жебѡ рѡку егѡ улѡчила. Тѡды преч- ^{Иѡѡнъ патрѡарха Иер(с)лим- скѡ(и) в(ъ) жи(т). егѡ.} (с)таѡ два стѡму Дѡмаскинови въ снѡ показѡласа и рѡку егѡ улѡчила, же стѡ- ла такъ здѡрѡваѡ, ѡкъ и пѡршей былѡ.

Чудо двѡнадѡтое. Темирлѡкъ, царъ татарскѡй, гдѡ хотѡлъ великую ^{Алѡѡ(н) деръ Гѡвѡ- ннѡ ѿ землѡ} Рѡссѡю вѡевѡти, в(ъ) тѡй часъ Володѡмерской бѡци образъ перенѡсѡ до Мѡскѡвы, и великѡй кнѡзь и метрѡпѡлит(ъ) Мѡскѡвскѡй з(ъ) мнѡзством(ъ) лю- дѡй егѡ потыкаѡли, млѡчисѡ престѡи бѡци, жебѡ ихъ ѿ(т) тогѡ непрѡтѡла бо-

роніла. И справила то престѣа бца, же татарѣ устрашились и за Резанѣ не могли дѣлѣй поступити.

Чудо тринадцатое. Повѣтре в(ъ) Рѣмѣ было великое. Римляне мліи//лиса пр(с)той двѣ бци, просачи ей ѿ ратунокъ, и, взявши обра(з) ей, носили коло мѣста. В(ъ) той часѣ видѣли на старомъ будынку Адрыановомъ сличного мл(д)нца, который в(ъ)кладѣлъ до поховъ мѣчъ, кровью свѣжею ѿмоченый. Аггль то был(ъ) в(ъ) особѣ мл(д)нца, который за причиною престои бци перестѣлъ мором(ъ) людѣй в(ъ) Рѣмѣ забивати, для того в(ъ)кладѣлъ мѣчъ до поховъ.

Чудо четырнадцатое. За Геракліа, цесара грѣцкогѡ, Сарварь, воевода перскій, и Кагань, воевода скѣскій, з(ъ) войскам(и) великими моремъ и землею пришли по(д) Констан(н)тинополъ и добывали его. В(ъ) той часѣ патриарха Сергійю зо всѣмъ людомъ млілса преч(с)той двѣ бци и, взявши нерукотворенный образъ Хвѣ и шату престои бци и древо животворящаго кр(с)та г(с)дна, ходили по мѣрахъ мѣскихъ, бга и престую бцу ѿ ратунокъ просачи. Тѣды прч(с)таа два бца противъ цркви своѣи Влахернской гвалтовные и страшные навѣлности на море учинила и всѣхъ погановъ з(ъ) кораблями въ водахъ морскихъ потопила. //

Чудо пятнадцатое. Сарварь перскій и Кагань скѣскій, воеводове, гды добывали Константинополѣ, патриарха з(ъ) людомъ просилъ ѿ ратунокъ престую бцу и за ей помочу войска грѣцкїи, которые были при цркви престои бци, названой Пигіа, многихъ скѣовъ позабїали. Для того Кагань бѣрзо трѡжитиса и вонтпннн почѣлъ. Греки засѣ смѣлшими и потужнѣйшими противъ ихъ стѣнули. Тоѣ дѣбалоса за того жѣ Геракліа.

Чудо шестнадцатое. За Константина Погоната, цесара грѣцкогѡ, сарацины, пришѡвши, добывали Константинополѣ. В(ъ) той часѣ люде в(ъ) мѣстѣ, взявши древо кр(с)тное Ха бга и образъ престои бци, ходили по мѣрахъ мѣскихъ, просачи всемогучого бга и престую бцу ѿ ратунокъ. В(ъ) той часѣ еденъ сараци(н), на конѣ сидѣчїй, блїознил(ъ) црковъ стѡи Сѡфїи и зараз(ъ) з(ъ) конѣм(ъ) впѣвши в(ъ) ровъ, злохлѣ. До того кликунъ ихъ, влѣзши на высокое древо, ѡкволывѣлъ мѣрзскую ихъ молитву. И той, спѣвши на землю, безбожную дшу свою вѣры//гнѣлъ. Потымъ гды для утрапѣна своѣго великаго утѣкали ѡ(т) Константинополѣ и бѣхали пре(з) море Егѣпское, градъ каме(н)ный огнїстый спѣлъ з(ъ) нба в(ъ) море, которое почало кипѣти ѡ(т) граду огнїстого и смолѣ в(ъ) кораблѣхъ сарацинскихъ(ъ) рослопїло и всѣхъ в(ъ) глубокости мор(ъ)ской сарацинѡвъ затопїло. А тоѣ все стѣлоса предстѣтельствомъ бжїа матере.

Чудо семнадцатое. В повѣтъ Рѣмскомъ были два братїа Горачїй и Мѣчїй, которые прч(с)той двѣ млілиса чѣсто, мѡвачи до ней: «По(д) твоѡ мл(с)ть прибѣгаемъ, бце дво» и прочаа. А гды непрїателъ по(д) ихъ домъ порохъ з(ъ) сѣркою по(д)ложили и закопали, хотачї ихъ з(ъ) свѣта згладї-

Татарско(и)
листъ .ѣ.

35
Вѣридарь
науки
с. и свѣц-
кон,
кни(г)
.ѣ. ѿ
цвѣтах(ъ)
сѣ(х).

Баро(н).
ро(к).
ѣке.

35 зв.

Там же

Баро(н).
ро(к).хѡв

36⁴

Августин(ъ)
Маннусть
в(ъ)
гистор.
речїй
дивных

в(ъ) ти, преч(с)таа два ѿ(т) смёрти ихъ ѿборонила, бо порохъ з(ъ) сѣркою за-
 цркви палёный ма́ло ка́меней ты́лко вы́кидалъ, а домъ цѣлый зоста́лъ.
 бывшихъ **Чудо осмнадцатсе.** Едёнъ ѿбывáтель в(ъ) Кóлнѣ зáвше престóй бци
 глава од. моли́лса, мо́вачи до ней агглское по(з)доровлén(ъ)е и до цркви идучи и до
 36 зв. до́му ворóчаючиса. А гды // умéръ, по смёрти показáлса в(ъ)нучцѣ сво-
 Цезарій, ёй в(ъ) шáтѣ бáрзо сличной, на котóрой всю́ды так(ъ)же на ѿбúв(ъ)ю его
 кни(г) .вї, вы́гафтовано было́ до прч(с)тои двы агглское поздоровлénье: «Рáду-
 гла(в) .й. са, ѿбравáннаа, г(с)дѣ с тобо́ю».

Чудо деватнадцатсе. Алфóнсъ еп(с)копъ Толетáнскій, náбожный былъ до
 Зверца(д). до престóй бци, и гды́ едногò чáсу з(ъ) челáдью своёю в(ъ)шоль до цркви на
 прик- у́треню, ѿбáчилъ на ѿрóнѣ еп(с)копскомъ сѣдáчую преч(с)тую дву бцу,
 лад(ъ). котóраа фелóнѣ, то естѣ шáту сщеническую, ему́ даровáла.
 при(к) .ки.

Чудо двадцатое. Бóнѣтъ, еп(с)копъ Алверéнскій, náбожный былъ до
 Вѣнке(н)- престóй бци, а гды́ одногò чáсу до цркви стóгò Мíхайла з(ъ) íншими люд-
 тій, мѣ в(ъ)шóль по скончénю слúжбы бжеи, лю́де вы́йшли з(ъ) цркви, а фóнѣ
 кни(г) .з, самъ зоста́лса. На то́тъ часъ преч(с)таа два бца, з(ъ) вели́кимъ аггловъ
 глава чз. ѿршáкомъ прише́дши, далà ему́ шáту коштовную бѣлую, в(ъ) котóрой ма-
 37 терїи и ткáньа жáденъ члвкъ не мóжетъ зрозумѣти. //

Чудо двадцать первое. В мѣстѣ Папѣа былъ едёнъ члвкъ на имà Герó-
 Про(м)- нимъ, náбожный бáрзо до преч(с)тои двы бци. А гды умéръ еп(с)копъ тогò
 туар мѣста, дхóвныи постѣли, прóсачи бга, же́бы имъ показáлъ, когò бы мѣли
 учна ѿ ѿбрати еп(с)копомъ. Тѣды пречíстаа два показáласа одному́ члкови, мо-
 чуда(х) вачи: «Иди́ и мовь лю́демъ, же́бы Герóнима, слугу́ моёго, постановѣли еп-
 пре(с) .двы, (с)копомъ тогò мѣста». И вѣдлуг(ъ) росказáна мáтки бжеи стáлоса то́е.
 при(к) .к.

Чудо двадцать второе. В Малóй Рóссїи, в(ъ) повѣтѣ Гáлицкомъ, Мáрко
 Шумлáнскій, видѣль въ снѣ престую́ дву бцу, на ѿрóнѣ сѣдáчую. Тамъ же
 видѣль стáршого брата́ своёго на имà Геóргїа по смёрти его́, котóрому рек-
 ла́ преч(с)таа два: «Дла тогò мѣ са показáла мѣншому́ брату́ твоёму, же до
 менѣ паракли́сь ѿ(т)праву́еть». Бо Мáрко Шумла(н)скій ко́ждого дна́ па-
 рáклись читáлъ престóй бци и потóмъ зоста́лъ зáконникомъ и назвáный естѣ
 Макáрїй. И ко́ждого дна́ до преч(с)тои бци парáклись ѿ(т)правовáлъ и на-
 37 зв. пáмать // умѣлъ.

Чудо двадцать третье. На морѣ ѿцеáнскомъ ёстѣ вы́спа, назвáнаа Тум-
 Про(м)- ба, на котóрой была́ црковь, на чѣсть стму́ архáгглу Мíхайлу збу́дована.
 туар До то́еи цркви на урочíстость стóгò архáггла Мíхайла мно́ги лю́де презъ
 учна ѿ мо́ре íхали, межї котóрыми была́ една́ невѣста убо́гаа, б́лизкаа рожéнью.
 чуда(х) А гды́ на мо́ри бúра устáла, íншыи лю́де всѣ якънайрыхлѣй до то́еи вы́спы
 пре(с) .двы, бѣгли, ты́лко сама́ таа невѣста зоста́ла, где б́дучи в(ъ) небезпечénствѣ, взы-
 При(к) .в. вáла с(ъ) пла́чемъ на пóмочь бга́ и престую́ бцу́ и стóго архáггла Мíхай-
 ла. Тѣды ѿной невѣстѣ убо́гой показáласа преч(с)таа два бца́ и ѿ(т) навáл-

востей морскихъ ей оборонила и на безпечномъ мѣстцу поставила, где сы-
на породила. Пóтымъ з(ъ) сыном(ъ), гды море успокоилося, пришла на
берегъ и всѣмъ людем(ъ) шповѣдѣла престои бци ратунок(ъ), которого на
мори дознала.

Чудо двадцать четвертое. Стефанъ, кроль венгерскій, набожный былъ
до преч(с)тои двы бци и на честь ей збудоваль // црковь коштовную в(ъ)
мѣсть Бѣлагородъ и пришдобиль злотомъ и дорогими каменьями. А гды
Конрадъ, цесаръ Рымскій, з(ъ) войсками своими хотѣлъ Венгерскую зѣмлю
набхати, в(ъ) той часъ Стефанъ, кроль венгерскій, млился пр(с)той бци,
просачи ей, жебы егѡ панство ш(т) неприятели боронила. Теды за помочу
преч(с)тои двы бци до гетмановъ цесарскихъ заразъ ш(т) цесара пришли
листы, жебы са з(ъ) войскомъ до дому вернули и земль Ве(н)герской не на-
бжджали. Видачи тое, цесаръ дивовался, бо жадныхъ листовъ онъ не пи-
салъ до гетмановъ. Кроль зась Стефанъ даковалъ бгу и престой бгороди-
ци за оборону.

Чудо двадцать пятое. Той же Стефанъ, кроль венгерскій, гды наступо-
вало сто успенія престои бци, будучи хорымъ, млился, жебы в(ъ) той день,
дша егѡ розлучилася з(ъ) тѣломъ. И ведлугъ млтвы егѡ, тое сталоса, же в(ъ)
днь успенія бгородичина скон(ъ)чилъ живот(ъ) свой дочасный. А тое спра-
вила ему пр(с)таа бца, до которой онъ былъ набожный. //

Дудо (!) двадцать шестое. Иоанна, кролеваа францускаа, набожнаа
была до престои бци и завше в(ъ) памати своей мѣла блговѣщеніе престои
бци. Дла того Хс, збавитель нашъ, и преч(с)таа два, мтка егѡ, многіи ей
таемници обавили.

Чудо двадцать семое. Маріа з(ъ) Егнїи набожнаа была до прч(с)тои
двы бци, часто ходила до цркви, на честь престои бци далеко ш(т) своего
мешканья збудованной, и тамъ са престои бци ш(т) всегѡ ср(д)ца молила и
за тое вѣдала часъ смрти своей, бо гды умерти мѣла, мовила до своей слу-
жебниці на имѡ Климентіаны: «Климентіано, чуламъ, же поїдемо въ стаа
стыхъ».

Чудо двадцать осмое. В мѣсть Антиполю звѣчай былъ спѣвати на честь
престой бци пѣснь «Радуйся, црице». Гды в(ъ) тыхъ краяхъ индїйчыкове
иькоторые одного дня теплого в(ъ) рѣцѣ купалися, почувши звон(ъ), в(ъ)
который звонено на пѣснь бгородичную «Радуйся, црице», пришдѣлиса и
шли до цркви. Еден(ъ) // тылко индїйчыкъ зостался и смѣался з(ъ) нїхъ, мо-
вачи: «Принесѣте мнѣ що ш(т)туль». Але за тое крокодиль заразъ на него
нашболъ и животѡ егѡ позбавилъ.

Чудо двадцать деватое. В земль Албѣнгенской былъ еденъ жолнѣръ Ан-
тоній, которій на кождый день молитвы ш(т)правовалъ до преч(с)тои дѣвы
бци. А гды войну точилъ з(ъ) неприятелима и зоставалъ в(ъ) небеспеченст-
въ великомъ, на той часъ град(ъ) шгнїстий з(ъ) нба падалъ и неприятели

38
Харту-
ит(ъ),
еп(с)копѣ
венгер-
скій, в(ъ)
жи(т).
егѡ.

Той же,
там же.

38 зв.

Огород,
пасты(р),
листъ .ч.

Іаковъ
з(ъ)
вѣтрѣ.
в(ъ)
жи(т). ея.

Театрумъ
жи(т).
лю(д).
ли(ст) сл.
с. Маріа.

39

Ала(н)
ш чудахъ
пре(с).
бци.

егѡ забѣлѣ. Часомъ тежъ рѡта незнаемыхъ рыцеровъ узброен(ъ)ныхъ при немъ бывала и егѡ ратовала.

Ома
Акоссо.
Дѣло-
са [1]
тоѣ року
ахѣ.

Чудо тридцатое. Еденъ члвкъ побѣжний на имѣ Дыдакусь де Са-
равѣа ѣхалъ водою з(ъ) Ганды до Валенцыи, мѣста в(ъ) кролевствѣ Гиш-
панскомъ. В(ъ) той часъ турки на тую наву напали и хотѣли всѣхъ людей
з(ъ) той навы забрати и в(ъ) неволю запровадити. Дыдакусь, будучи в(ъ)
такомъ припадку нещасливомъ, почалъ молитиса прч(с)той двѣ бци и ѡ
39 зв. ратунокъ ей просити. И за помочу престѡи // бци заразъ ѡныя турки слѣ-
потю заражены. И на той часъ Дыдакусь вѡлный zostалъ ѡдъ рѣкъ турец-
кихъ и ѡ(д) неволѣ махOMETанской.

Ома,
Акоссо.

Чудо тридцать первое. Еденъ члвкъ на имѣ Петръ де Алава ѣхал(ъ)
през(ъ) море до Фландрѣи, до мѣста, Руанъ названого. На морѣ в(ъ)стала
такъ великая навальность, же южъ были всѣ з(ъ)вѡнтпили ѡ своемъ з(ъ)до-
ровю и жити. В(ъ) той часъ ѡный Пѣтръ напоминалъ в(ъ) ѡкрутъ всѣхъ лю-
дей, жебы са престѡи бци молили и ей ѡ ратунокъ просили. А гдѣ ведлуг(ъ)
егѡ напомнена почали всѣ до пресватѡи бци з(ъ) плачемъ волати, прѡсачи
ѡ ратунокъ, показалася имъ передъ окрутомъ сличная двѣца з(ъ) поход-
нами запалеными, ясными, потомъ заразъ море успокоило и навальности
бурливый утихли.

Тази
ѡ чудахъ
пре(с).
бци.
40

Дѣло-
са тоѣ
року
афов.

Чудо тридцать второе. Еденъ ѡкрутъ Сетубаленскѣи ишѡлъ з(ъ) Люзи-
танѣи до Гишпанѣи. Той окрутъ ѡ(т) навальностей морскихъ гды розбѣлса,
всѣ люде, котѡры тамъ были, въ морѣ потонули, тѣлко еденъ // младенецъ
на имѣ Петръ Мендесъ zostалъ живый, здоровый, котѡрѣи в(ъ) той часъ мс-
лился престѡи бци и ей поручалса и за ей пре(д)стѡтелство(м) на зеленомъ
полю себѣ стоачига ѡбачилъ.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ НАД(Ъ) НЕУМѢТНИМИ

Трѣтѣи,
в(ъ)крой-
ни(ц).
Гирства
мона(с).
40 зв.
фулгозъ,
кни(г) ѡ,
глава .vi.

Чудо первое. В землѣ Саской, в(ъ) мѣстѣ Магдебурку, былъ младенецъ
на имѣ Удѡ, котрый са в(ъ) школахъ училъ, але завше ѡ(т) учителей былъ
караный, бо былъ до науки тупый и неспособный. Едногѡ днѣ, дѣже збѣ-
тый будучи ѡ(т) своего учителя, вѣйшѡлъ з(ъ) школы и ишѡл(ъ) // до цркви
и тамъ на землю павши молилса престѡи бци, жебы емѣ помогла в(ъ) на-
уцѣ. Тѣды емѣ спачому показалася прч(с)таа два бца и мѡвила: «Вѣслу-
лам(ъ) млтву твою и видѣлам(ъ) утрапѣнье твоѣ. Ѡто жъ тобѣ даю не тѣлко
даръ умѣтности, але ещѣ по смрти тепѣреш(ъ)него еп(с)кпа црковъ Маври-
кѣа, вѡина моѣго, тобѣ поручаю, котрый урѣдъ еслѣ добре будеш(ъ) справо-
вати, вѣчнои достѣпишь занлати, а еслѣ зле, згѣнешъ». Тоѣ рѣкши, престѡа
бца невидѣма стала. Удѡ, ѡ(т) сна вставши, ишѡлъ до школы и почалъ
всѣхъ наукою и диспутациѣю перевышчати. По двохъ лѣтехъ архѣеп(с)кпѣ
Магдебурскѣи умѣръ, на егѡ мѣстце Удѡна всѣ ѡбрали, але Удѡ зопсовѣл-
са, почалъ вшетѣчне жити, не тѣлко свѣцкимъ невѣстамъ, але и законни-
цамъ гвалтъ чинилъ. Еднои нѡчи гды мѣлъ при собѣ старшую инѡкѣию,

пришѡль гѡлосъ стрѡшный до негѡ: «Удѡне, перестѡнь игрѡска на лѡне». Але ѡнъ собѡ той гѡлосъ мѡл(ѣ) за ѡблѡду. Зноу другѡи и трѣтеи нѡчи та- кѡй же чѡль гѡлосъ, але са не покѡалъ. По трѣхъ // м(с)цехъ в(ѣ) цркви 41 стѡго Маврѡкѡ еденъ сщеник(ѣ), замкнѡвшиса в(ѣ)ночи, бгу млилса, котѡрый мѡлъ такоѡ видѣнѡе: пришлѡ до цркви два млѡденцы з(ѣ) двома походнѡми и предъ олтаремъ еденъ з(ѣ) одной сторонѡ, другѡй з(ѣ) другѡи стѡли; потѡмъ другѡи два пришлѡ, з(ѣ) котѡрыхъ еденъ коберци предъ олтаремъ розослѡлъ, другѡй два трѡны золотѡе на нѡхъ постѡвилъ; потѡмъ з(ѣ) дванѡдцѡтми ап(с)льми пришѡль Хс и усѡлъ на трѡнѣ, пришлѡ тежѡ и пре- чѡстаѡ два бѡца з(ѣ) мнѡгими двѡцами, котрѡю Хс посадѡлъ ведле себѡ на трѡнѣ. Потѡмъ казѡлъ Хс привести Удѡна, котрѡго зѡразъ порвѡно на учѡн(ѣ)ку нечистѡмъ и тамъ постановлено. В(ѣ) той часѡ ведлугъ роска- зѡна Хвѡго еденъ воинъ ѡ(т)талъ емѡ гѡлову мечѡмъ, и зѡразъ все тѡѡ зебрѡ- нѡе невидѡмо стѡло. На другѡй днѡ сщеникъ онѡй всѡмъ людѡмъ повѡ- дѡлъ, що в(ѣ) цркви чѡль и видѡлъ. Тѡго жѡ днѡ другѡй сщеникъ Удѡ- новъ, бѡдучи в(ѣ) дорѡзѣ, заснѡлъ и през(ѣ) сѡнъ видѡлъ великую громѡду злыхъ дѡховъ бѡгѡчихъ, котрыѡ Люципера, кнѡза своѡго, на столѡицѣ поса- 41 зв. дили и пред негѡ Удѡнову дѡшу, ланцухѡмъ огнѡстымъ звѡзаную, приве- ли. Мѡвилъ Люциперъ до Удѡна: «Витѡй, розширѡтелю кролевства моѡ- го, ѡто ѡ гѡтовъ ѡстемъ тобѡ и всѡмъ прѡѡтелемъ нѡшимъ за вѡши услѡги нагородѡити». Потѡмъ злѡе дѡхѡе ведлугъ росказѡна Люциперѡвогѡ по- рвѡли Удѡнову дѡшу и в(ѣ)кѡнули до пѡкла на мѡки вѡчныи. Сщеникъ онѡй, стрѡхомъ великимъ знѡтый, ѡ(т) снѡ ѡчкнѡлса и, приѡхавши до мѡста, ѡзнаймѡлъ людѡмъ все, що чѡль и видѡл(ѣ). Тѡды мѡщѡне, взѡвши онѡй трѡпѣ, вкѡнули за мѡстомъ в(ѣ) кѡлюжу, котѡрый злѡи дѡхѡе, бѡс- тѡми учынившиса, порвѡвши, тѡргѡли и волочѡли и людѡй, блѡзко мѡшка- ючихъ, трѡпили. Видѡчи тѡѡ, мѡщѡне вѡнали тѡй трѡпѣ з(ѣ) кѡлюжѡи и спа- лили и пѡпѡл(ѣ) в(ѣ) рѣку Албу всѡпали.

Чудо второе. В Константѡнополѡ стѡй Ромѡнъ нѡчѡгѡ не умѡлъ, але 44⁵ былъ нѡбожный до преч(с)тои двѡи. Тѡды емѡ спѡчѡму в(ѣ) снѡ показѡласа прч(с)таѡ два, и далѡ з(ѣ)ѡсти кѡртку звѡтую, котѡрую // з(ѣ)ѡлъ стѡй Ро- мѡнъ. А гды ѡ(т) снѡ ѡчкнѡлса, зѡстѡлъ такъ мѡдрѡй, же ѡншихъ пере- вышѡлъ мѡдрѡстию.

Чудо третье. Гермѡнови, зѡконниковѡи хѡрому, преч(с)таѡ два показѡ- 44⁵ лѡса и пытѡла, чо гѡ бы хотѡлъ, чѡи здѡрѡва, чѡи мѡдрѡсти. Онъ просѡлъ ѡ м(д)рѡсть. Тѡды емѡ преч(с)таѡ два далѡ такѡю мѡдрѡсть, же умѡлъ дѡбре еврѡйскѡй, грѡцкѡй и лѡтинскѡй азѡкъ, и нѡхтѡ емѡ не былъ рѡвный в(ѣ) наѡцѣ.

Чудо четвертое. Рѡнга, кролевна венгерскаѡ, скѡро са уродѡла, зѡ- 44⁵ разъ почѡлѡ мѡвити до преч(с)тои двѡи такоѡ поздѡровленѡе: «Витѡй, царѡ- це нѡснаѡ». 44⁵

В(ѣ) цвѣ- та(х) при(к) гла(в) в(ѣ) Тытуль м. Чи(с) в. Мар- тинъ Бѡлскѡй, ли(ст). гз.

ЧѢДА

ЗѢЛЪ СТЫЙ РОМАНЪ, А ГДЫ Ш СНЪ ШУКНѢЛЪ ЗА-
СТАЛЪ ТАКЪ МѢДРЫЙ, ЖЕ ИНЫШУХЪ ПЕРЕВЫШАЛЪ
МѢДРОСТІН.

ЧѢДО ТРЕТѢЕ.

б ЧѢТА
прн: гла:
в ТытѢла
м. Чн: б.

Германови законникови хоромѣ Прѣутла дѣла
показала и пытала: чого бы хотѣла, ты
здоровѣ ты мѢдрости? Онъ просналъ ш мрость,
гѣды емѣ Прѣутла дѣла дала такѣи мѢдрость,
же оумѣла добре Еврейскіи, Грецкіи, и Латинскіи
азыке, и нѣхто емѣ не была ровныи в нащѣ.

ЧѢДО ЧЕТВЕРТОЕ.

б Мартинъ
б Грекскіи,
м. Чн: б.

Рынка Королева Венгерка скоро ея оудила,
заразѣ почала мовити до Прѣутон дѣла такое
поздоровленѣе: Витѣи Царице нѣсна.

ЧѢДО ПЯТОЕ.

б Гунгоріи
б Немецкіи,
б жн: его.

Гды нашла гредыа Самосатенова, на тон
чаша Прѣутла дѣла показала стому Гунгсоріи
чѢдотворцѣ, и научила его, какъ еста правди
ваа вѣра Кадсолнческая.

ЧѢДО ШЕСТОЕ.

б Кантѣпра
кни: б.

Бонскіи еденъ молодѣица на нма Райнеръ,
бѣдѣти хрѣтианкомѣ, почала мыслити и вонт-

ПІНТИ

Чудо пятое. Гды настала гереза Самосатенова, на той часъ преч(с)-таа два показалася стому Григорію Чудотворцу и научила его, якаа есть правдиваа вѣра каѳоліческаа. Григорій Нискій, в(ъ) жи(т).его.

Чудо шестое. В Бононіи еденъ млоденець на имя Райнеръ, будучи хр(с)тіаниномъ, почалъ мѣслити и вонт(ъ)//пити, якаа бы правдиваа была вѣра, чы жидѳвскаа, чы поганскаа, чи хр(с)тіанскаа. Гды хотѣлъ покінути вѣру хр(с)тіанскую и удатиса до сѣкты жидѳвской, показалася ему преч(с)-таа два бца и упевнила и утвердила его, же правдиваа есть вѣра хр(с)тіанскаа, фалшиваа зась сѣкта поганскаа и жидѳвскаа. 42 зв. Канту-пра(т), кни(г) .В.

ЧУДА ПРЕ(С)ТОИ БЦИ НАДЪ ХОРЫМИ

Чудо первое. Преп(д)бнаа Марѳа, мтка стого Сімеѳна Дивногорца, великую любовь мѣла до прч(с)тои двы бци. А гды захорѣла и мѣла умерти, в(ъ) той часъ барзо стала веселаа и // мѣвила: «Блг(д)ть пріахъ ѱ(т) бга великую и во свѣтъ и радости есмъ велицѣ и неизгланнѣй». Люде, котѳрыи были при ней, мѣвили, же дла сна своего такъ великую славу одержала. ѱ(т)казала она, же не дла сна, але дла того, же приказана бжїи заховала и до преч(с)тои двы бци великую любовь мѣла. 43 Прѳлогъ, в(ъ) жи(т). ей.

Чудо второе. Оппортуна, законница старшаа, гды захорѣла и умѣрти мѣла, в(ъ) той часъ забралиса до ней сѣстры, котѳрыи з(ъ) кліромъ млтвы за дшу ей ѱ(т)правовали, жебы з(ъ) тѣла пошла до нба. Теды Оппо(р)туна, гладачи в(ъ) двѣрѣ, мѣвила: «ѱто идѣтъ панѣ моа, преблгословеннаа два Мрїа, котѳрой васъ поручаю». Тѳе мѣвивши, умерла. Сурїй, кни(г). В. в(ъ) житїи Авеле-льна

Чудо третье. Еденъ члвкъ богатый заѣхалъ село, престой бци ѱфѣрованое, и кривду тамъ чинилъ. Напоминалъ его много разъ Домноль, еп(с)копъ Ценомаменскїй, жебы з(ъ) того села уступилъ, але онъ не слухалъ. Теды его фебра порвала, котѳрою знатый будучи, гды лежалъ на лужку, // одной нѳчи показалася ему преч(с)таа два, молоть желѣзный в(ъ) рукахъ держачаа, котѳрымъ его в(ъ) лобъ ударила и ранила. На той часъ онъ село з(ъ) нагородою вернулъ Домнолеви и его молитвами былъ улѣчѳный. Еднакъ знакъ раны былъ на чѳлѣ завше, ажъ до смѣрти. 43 зв. пеніе пр(с) бци.

Чудо четвертое. Радборъ, еп(с)копъ Траектенскїй, часто мливъса престой двѣ бци. А гды захорѣлъ, показалася ему преч(с)таа два и его уздорѳвила. Сурїй, в(ъ) жи(т).его, глава вї, нове(м)

Чудо пятое. В мѣсть французкомъ Свестїонѣ еднѳ хлопъ, ѳдинанцать ||| лѣтъ хорѳбою знатое, приѳвши до цркви, заводало: «Видѣлемъ преч(с)тую дву бцу, молачуюса Хви, жебы хорѳбу ѱ(т)вернулъ ѱ(т) людеѣ, котѳраа в(ъ) томъ мѣсть пановала. ѱ(т)казалъ Хс преч(с)той двѣ: «Нехай будетъ вола твоа». .кѳ. Дискур(с) сѣе, ѱ Марїи двїцы.

Горацій
Тесели(н),
кни(г).
42^б
ѡ дому
Лавре(т).
Лопезъ,
часть .ā,
кни(г) .ā,
глава .кв.

Чудо шестое. Коркутусъ, баша турецкїй, хоробою знАтый, за порá-
дою едноѡ хр(с)тіанина, удалса до престѡи бци Лавретанской, поручаючи
ей здорѡв(ь)е свое, которѡе ѡ(т) ней одержалъ. //

Чудо семое. Қолимба, девїца в(ь) мѣстѣ Медїѡланѣ, повѣтремъ была
заражена и южъ умертї мѣла, которой преч(с)таа два бца показаласа и,
ѡлѣйкомъ небеснымъ помазавши оную, ѡ(т) бѡлезни и ѡ(т) смѣрти увѡл-
нила.

Чудо осмое. Ариѡлфъ, еп(с)копъ Свесїѡнскїй, мѣлъ за патрѡнку пре-
чїстую дву бцу, а гды захорѣлъ и мѣлъ умертї, показалъса ему ап(с)толь
Петръ, ѡзнаймучи, же грѣхї ему сѹтъ ѡ(т)пущены. Потымъ показалъ-
са ему архаггль Мїхайль, ѡбѣцуючиса еѡ беспѣчне провадити. На ѡста-
токъ показаласа ему престѡа бца, ѡзнаймучи, же в(ь) днь успѣнїа ей
мѣлъ живѡтъ свѡй скончїти. И такъ са стѡло.

Чудо девятое. Еденъ мл(д)нецъ на имѡ Адѡм(ъ) мѣлъ гѡлову, струпами
зопсованую такъ, же для великоѡ смрѡду ѡншые младенцы в(ь) шкѡлѣ
ведле неѡ не могли сидѣти. Той Адѡмъ набѡжный былъ до прч(с)тои двы
бци, зѡвше, идучї до шкѡлы, в(ь)сту//повѡлъ до цркви и млілса престѡй
бци, мѡвачи до ней агглское поздоровлѣн(ь)е: «Рѡдуйса, ѡбравѡннаа,
г(с)дѣ с тобою». Едної нѡчи пришѡлъ до цркви на утреню, розумѣючи, же
южъ звѡнено, ѡле знайшѡлъ црковъ замкненую. Еднакъ ведлугъ звѣчаю,
упавши на колѣна, молїлса престѡй бци. Вставши, ѡбачивъ ѡтвореную
цѣрковъ и в(ь) црквѣ свѣтлость великую. Вшедши та(м), ѡбачилъ престѹю
бцу, межї ѡншыи невѣстами на ѡрѡнѣ сѣдѡчую, котраа мѡвила до неѡ:
«Адѡме, звѣклесь ты менѣ припоминѡти, я теж(ъ) уздорѡвлю тебѣ за тѡе».
И положила рѹку свою на головѣ еѡ, мѡвачи: «Ѳ(т) той гѡтїны ѡжъ до смр-
ти твоѣи не бѹдетъ твоѡ головѡ болѣти» И казала ему ѡвоцѡвъ з(ъ) дѣрева
пѣвного взати и гѡлову змѣти, що гды учинїлъ, зостѡлъ здорѡвымъ и до смр-
ти своѣи не мѣлъ в(ь) головѣ бѡлю.

Чудо десятое. З Баварской землѣ, з(ъ) мѣста Монѡкум(ъ), еденъ члвкъ
през(ъ) мѡре ѣхалъ з(ъ) Іер(с)лїму до ѡ(т)чїзны. А гды на мѡрѣ захорѣлъ,
еденъ жегларъ з(ъ) Бѣлгїи // радилъ ему, жебї са ѡфѣровѡлъ до преч(с)-
тои двы Галленской, которой почѡлъ хорый молїтиса, и в(ь) той часъ ѡбѡ-
чилъ ведле себѣ стоѡчую престѹю бцу, котраа на одной руцѣ дитѡтко Ха,
в(ь) дрѹгой руцѣ свѣчѹ запѡленую держѡла. И зѡразъ ѡный хорый члвкъ
зостѡлъ здорѡвым(ъ). Пѡтымъ ишѡлъ до мѣста Гѡллѡнъ и подѡковалъ тамъ
за здорѡв(ь)е, собѣ привѣрненое, пр(с)тої бци предѣ ѡобразѡмъ ей.

Чудо одинадцатое. Мѡрѡа, Маѣмїлиѡнѡва цѡрка, мѣла на тѣлѣ сво-
ѣмъ прищї, которыхъ встыдаласа якѡ невѣста лѣкарѡмъ показѡти. Тѣды
ей въ снѣ престѡа бца Галленскаа явиласа и казала ей итї до Гѡллѡвъ, що
Мѡрѡа, ѡ(т) снѡ вставши, гды учинїла, зостѡла здорѡвою.

Чудо дванадцатое. Еденъ млынаръ в(ъ) Нѣдерландѣ, в(ъ) селѣ, названомъ Любекѣ, паралѣжемъ зараженный, млылся з(ъ) плачемъ престой двѣ бци, жебы егѡ в(ъ) той хоробѣ ратовала, що гды часто чынилъ, особливо подь часъ празникѡвъ бгородичныхъ. // Едною нѡчи преч(с)таа два бца з(ъ) многими двѣцами до егѡ мешкан(ь)а пришла и мѡвила ему: «Выслу- халамъ вздыханья и молитвы твой плачливый, для того теперъ прибыламъ тобѣ на помочъ, кажи себѣ до цркви пре(д) олтарь мой занести». Шо гды учынилъ млынаръ, на той часъ зосталъ здоровымъ.

Чудо трынадцатое. Ескѣлъ, архіеп(с)копъ Думскій, будучи млоденъ- цемъ в(ъ) девятнадцати лѣтахъ, посланный былъ ѡ(т) рѡдичѡвъ на науку до землѣ Саской, где гды бѣрзо захорѣлъ, на той часъ былъ в(ъ) захвиценю, порвано егѡ в(ъ) пѣчѣ ѡгнѣстую, в(ъ) которой почал(ъ) горѣти. Тамъ будучи, ѡбачилъ тѣсныя якіесь двѣри, през(ъ) которыя утѣклъ з(ъ) пѣчи ѡгнѣстои, и пришѡл(ъ) до якогось палацу коштовного, в(ъ) которомъ ѡбачилъ преч(с)тую дву бцу, на ѡрѡнѣ царскомъ сѣдѣчую, котраа строфовала егѡ и гѡвила, же до ней нѣгды не чынилъ поздоровлена агглскогѡ «Радуйса, ѡбраваннаа, г(с)дѣ с тобою». Але гды ѡбѣцалса направити и просилъ ей з(ъ) плачемъ, жебы ѡборонила егѡ ѡ(т) пѣчи // ѡгнѣстыи. И такъ за помоч(ъ)ю пречѣстои двѣ бци ѡ(т) пѣчи ѡгнѣстои збавленный и до живота привѣрненный естъ.

Чудо чтырнадцатое. Стому Ѳеѡдоровѣ Сікеѡтѣ в(ъ) мѣстѣ Анастасіѡполю злыи люде дали тругизну выпити. А гды хорѣлъ и мѣлъ умертѣ, показалса ему хѡрому пречѣстаа два и сказала причину, для якои хоруетъ, и възволила егѡ ѡ(т) хорѡбы тоѣи и ѡ(т) смѣрти, бо ѡнъ мѣлъ за патронку пречѣстую дву и ей зѡвше молилса.

Чудо пѣтнадцатое. В Саской землѣ, в(ъ) мѣстѣ Патербѡнѣ, былъ еде(н) щенникъ на имѡ Петръ бѣрзо набѡжный до пречѣстои двѣ бци. А гды захорѣлъ и мѣлъ умертѣ, показалса ему пречѣстаа два бца и казала ему ещѣ в(ъ) тѣлѣ зостатиса и на землѣ жити, не взяла егѡ з(ъ) собою до нѣба, до которого ѡнъ з(ъ) тѣла выйти прагнулъ. А тоѣ поткало егѡ за еденъ грѣхъ, за непослушенство.

Чудо шестнадцатое. Николѡй з(ъ) Теле(н)тѣну мѣста, захорѣвши, умил- раючи спѣвалъ весело з(ъ) фѡлму Двдого тѣи слова: «Растѣргъ еси узы моѡ». А гды егѡ пытанѡ, для чогѡ бы са веселилъ, ѡ(т)казалъ, же ему Хс з(ъ) пречѣстою дѣвою, маткою своею, показал(ъ)са и мѡвилъ: «Рѡбе вѣр- ный, в(ъ)нѣйди въ радость гда своѣгѡ».

Чудо семнадцатое. Еденъ члвкъ на имѡ Петръ в(ъ) свѡто Мѡрїи Магдалены ѡралъ. За тоѣ и плугъ, и волю егѡ Перун(ъ) спалилъ и самого Петра рѡшыл(ъ) такъ, же в(ъ) ним(ъ) тѣло и жѣлы ѡгнѣмъ Перуновымъ спалены. Будучи в(ъ) таком(ъ) болю, казалъ себѣ нести до цркви Мѡрїи Магдалены, которой не пошановал(ъ) ста. В(ъ) той часъ з(ъ)гаслъ ѡгонъ в(ъ) тѣлѣ егѡ, еднѡкъ самъ не пришѡлъ до здоров(ъ)а, зачѣмъ казалъ себѣ вести до

Ги лмант- бреденъ, кии(г) .В, гла(в) .ѡ.

45 зв.

Року афид.

Зверца(д)ло приклад(в), ли(ст) сла, при(к) .В.

46

Сурїи, в(ъ) жи(т). егѡ. Апри(л) .кв.

Зверца(д). прикладъ ѡ непослушенствѣ. Приклад(д) .ѡ.

46 зв.

Сурїи в(ъ) жи(т). егѡ.

Про(м)- туар учна ѡ чудѡхъ пре(с). двѣ. Приклад(д) .ѡ.

цѣркви преблгословѣнной Мрїи, матки бжеи, в(ъ) которой цѣркви чуда дѣла
 лиса. А гды до тоѣи цѣркви егѡ припроважено, в(ъ)ночїи показалася ему
 преч(с)таа два з(ъ) стѣмь Упполїтомь и казала ему Петра улѣчїти, кото-
 398 рого онъ зараз(ъ) улѣчїль, ведлугъ матки бжеи розказана. //

ЧУДА ПРЕСТОИ БЦИ НАДЪ УМЕРЛЫМИ

Чудо первое. В землѣ Британской еденъ млоденець роспустный был(ъ),
 але кождога дна до пречїстои дѣвы бци мѡвилъ агглское поздоровлен(ъ)е,
 потым(ъ) захорѣл(ъ) и умеръ. А гды презъ долгїй часъ умерлый лежалъ,
 зноу ожїлъ и завоалъ до невѣсты, близко себѣ сѣдючи: «Зови священника
 якѡнайрїхлѣй». Которогѡ гды призвано, почалъ пре(д) всѣми людми оный
 млоденець мѡвити: «Былемъ порваный предъ судъ Хр(с)товъ, где злыи
 дѹхове за грѣхї три мене ѡскаржали. Пѣрвый грѣхъ естъ, же м(ъ) деса-
 47 зв. тїны з(ъ) мойхъ добръ священникови не давалъ, другїй // грѣхъ естъ, же мѣ
 рыбы потаѣмне ловїл(ъ) у законниковъ в(ъ) сажавцѣ ихъ, третїй грѣхъ
 ест(ъ), же мѣ з(ъ)божа убѡгихъ людѣй, з(ъ) шами на влѡвы бздачи, допталь.
 За тїи грѣхї до пѣкла былемъ ѡсуженый, але мене преч(с)таа два бца у
 Ха, сна своѣго, дла чинѣнѣа покуты выпросила, и казано мнѣ зноу до тѣ-
 ла вернутїса».

Чудо второе. В мѣстѣ Бонѡнїи една девїца побѡжнаа в(ъ) кѣлїи своѣй
 замкнуласа. В(ъ)ночїи, ѡ(т)ворївши ѡкѡнце ку цвынтарѡви, ѡбачила не-
 вѣсту, бързо зацную, стоачую ведле грѡбу едного млоденца, которїй свѣ-
 жо там(ъ) былъ погрѣбеныи. На грѡбъ сѣдѣла голубїца, якѡ снѣгъ бѣлаа,
 которую взавши, таа невѣста, свѣтлостю ѡтѡченаа, за надру вложїла.
 Пытала законница тоѣи невѣсты, кто бы она была. ѡ(т)казала: «Я естем(ъ)
 матка Ха, пришламъ тутъ, жебы мѣ взала дѹшу тогѡ млоденца, который
 мѹченикомъ естъ». Бо всї млоденцы, которыи ѡхѡтне учат(ъ)са и живѹтъ
 невїнне, сѹтъ мѹчениками. А еслї потымъ наукъ, набытыхъ на хвалу бжую,
 48 ѡбо//рочають, велїкои заплаты ѡ(т) бга за тоѣ доступѹють.

Чудо третье. Дѣасъ и Мѣрхесъ, два панѡве волѡскїи, за господарство
 Волѡское войнѹ з(ъ) собою точїли. Другогѡ и трѣтегѡ року по воїнѣ, през(ъ)
 тоѣ полѣ люде идучї, вїдѣли велїкую кѹпу кѡстей людъскихи [!]. ѡ(т) тїхъ
 кѡстей выходїлъ смѹтный гѡлосъ, Ха збавїтеля и преблгословѣнную Мрїю
 бцу взываючи. Чѹючи той гѡлосъ, люде приблїжилиса до кѡстей и зна-
 шли волаючию гѡлову челѡвѣчюю, котораа до нїхъ мѡвила: «Я естемъ хр(с)-
 тїанїнъ, завше м(ъ) служїлъ преч(с)той двѣ бци, але не выспѡвѣдавшїса
 грѣхѡвъ мойхъ, на тої воїнѣ живѡтъ свой скончїлемъ. Дла тогѡ матка
 бжаа ѡ(т) вѣчныхъ мѹкъ мене пекѣльных боронїть и азыкъ мой захѹву-
 етъ [!], жебы (м) моглъ грѣхѡв(ъ) выспѡвѣдатїса и умертї по-хр(с)тїанску.
 Зачѹмъ призовѣте священника, которїй бы мене спѡвѣди выслухалъ и роз-
 грѣшїлъ, прошѹ ва(с)». Онї призвали священника, который хр(с)тїанїна ѡно

го сповѣди выслушалъ и розгрѣшилъ. И за // разъ таа голова умовкла, престала волати и южъ потымъ нѣгды не волала.

Чудо четвертое. В мѣстѣ Вердунѣ дїаконъ на имѣ Аделманъ здальса быти умерлымъ. А гдѣ егѡ на мѣри клѣли, ожилъ(ъ) и повѣдалъ, ижъ мѣстца видѣлъ розмайте до карѣна и потѣхи, и егѡ самого южъ на карѣне даѣти мѣли. Але повѣда(л), же егѡ преч(с)таа два бгородица для чынѣня покѣты выпросила.

Чудо пятое. Блженный Пѣвель Простакъ мѣлъ одного ученика, который в(ъ) розмайти грѣхъ в(ъ)падалъ. А гдѣ умеръ, молился за негѡ бгу и престѡй бщи Пѣвель Простакъ, жебы ему показано, на якомъ мѣстцу дша егѡ знайдѣтся. Едного часу млачьса, былъ в(ъ) захвицѣню и видѣлъ своего ученика наполиеногѡ кремѣн(ъ)емъ всюды, ѡ(т) головы ажъ до ногъ, и не маючого жадной добродѣтели, ни телѣсной, ни дшевной, и нѣчѡгѡ не мовачогѡ, якъ ѡкаменѣлого. По томъ видѣнїи Пѣвель Простакъ почалъ за ученика сво//егѡ ялмужну давати, ѡфѣру чинїти, постити и млїтиса престѡй бщи, жебы са умилосер(ъ)дїла на(д) егѡ ученикомъ. По днѣхъ нѣкоторых(ъ) показалася ему преч(с)таа два бца и мѡвила: «Чемѣ скорбишь и пренемагаешь, старче?» Ѡ(т)казал(ъ) онъ: «Бо видѣлемъ, чогѡ не хотѣлемъ». Рекла она ему: «Азажъ не млївьса еси, жебы съ мѡглъ егѡ видѣти». Ѡ(т)казалъ онъ: «Млїлемьса, жебы егѡ мѡглъ видѣти, але не хотѣлемъ такъ плакати и рыдати егѡ». Ѡ(т)казала ему пречїстаа бца: «Иди, старче, для твоего труда и смиренїа я покажу тебѣ егѡ, жебы съ не скорбѣлъ». И на завтрьшнїй днь Пѣвель Простакъ знову обачилъ брата своего, барзо веселого и мовачого: «Молїтву твою, ѡ(т)че, выслушала пр(с)таа бца, бо барзо любить тебѣ и молилася Хви, который розвазалъ мене ѡ(т) юзъ грѣхѡвныхъ, которыми бѣлемъ звѣзанный». Потымъ знову показалася ему престѡй бца и мѡвила: «Чы видѣлесь тѡе, чогѡ съ хотѣлъ?» Ѡ(т)казалъ: «Видѣлемъ, вл(д)чце моѣ, и барзо мѣ са увеселилъ». Мѡвила ему престѡй бца: «Не лѣнуйса жъ зѡвше за брата твоегѡ мо//лїтиса, и ялмужну давати и ѡфѣру чинїти, бо тѣи добродѣтели барзо умерлому помагѡ(т)».

Чудо шестое. Пасхалїй, першїй тогѡ имени папа римскїй, в(ъ) црквѣ Празѣды службу бжую ѡ(т)правовалъ непоеднокротъ за сыновца своего умерлогѡ. Потымъ видѣлъ прч(с)тую дву бцу, котораа дшу сыновца егѡ до нба провадила.

Чудо семое. Марїа з(ъ) Егнїи видѣла прч(с)тую дву бцу при одной вдовѣ хорой и набѡжной. А гдѣ умерла, видѣла таа ж(ъ) Марїа з(ъ) Егнїи пр(ч)стую бцу з(ъ) многими девїцами при тѣлѣ, которые девїцы, на два хѡры роздѣлены, ѡалмы спѣвали и бга хвалили.

Чудо осмое. Иннокентїй Трѣтїй, папа римскїй, по смѣрти своей показалъса одной девїци Людеардѣ и повѣдалъ, же ему пред(ъ) смѣртью егѡ

48 зв.

Баро(н).
ро(к)
нїд.

Патерик(ъ)
Ски(т)-
скїй ѡ
прозор-
ливомъ,
сло(в)
.ке.

49

49 зв. ✓

Мону-
ме(н).
Ри(м).
ѡ с.
Празѣ(д).

Сурїй,
кни(г).
ѡ гла-
(в) .гѣ.

Огоро(д).
пастыр,
лист(ъ)
.тї.

пре(с)таа два бца упросила у бга скрѹху сердѣчную и жалѣ за грѣхѣи и през(ъ) тоѣ ω(т) вѣчныхъ мѹкъ пекѣльных(ъ) егѡ ωборонѣла. Ещѣ повѣдалѣ, же пре-
50 чѣстаа // бца и тоѣ у Ха, сна своѣго, упросила емѹ, абы мѡглѣ по смѣрти своѣй той девѣи показатѣса и ей ω помѡ(ч) просѣт(и). Тоѣ мѡвивши, зник-
нул(ъ).

Пром)-
туар
учна ω
чѹдахъ
пре(с).
дѣвы,
при(к).нд.
Чудо девѣтое. Домѣцель зѡвше поздоровлѣлѣ преч(с)тую двѹ бцу. По-
тымѣ на розбѡи егѡ пойманѡ и утѣто емѹ гѡлову, котѡраа не утрѣтила мѡ-
вы пѡты, пѡки досконѣле грѣхѣи свой вѣспѡвѣдалѣ.

Ала(н),
кни(г)-
ω вѣрид.
50 зв.
Чудо десѣтое. В крѡлѣвствѣ Арагѡнскомѣ еднѡ пѡнна ѣменем(ъ) Але-
жѣндра бѡрзо нѡбожнаа былѡ до преч(с)тои двѣ бци, зѡвше са ей молѣла.
В(ъ) томѣ мѣстѣ, где она мѣшкала, два млѡдѣнцы зѡчныхъ рѡдичѡв(ъ) бѡр-
зо са в(ъ) той пѡннѣ дла ей цѹдности закохѡли и едѣнѣ другѡму зѡйзрачи и
гнѣваѡчисѡ едѣнѣ на другѡго за пѡнну, вѣзвалѣса на поедѣнокѣ з(ъ) ко-
пѣями и, прѹдкѣи кѡнѣ свои пустѣвши, так(ъ) в(ъ) себѣ кѡпѣями удѡрыли, же
ωбѡдва зѡразѣ и ѡразѣ тамѣ же помѣрли. Повѣн(ъ)ныи тыхъ млѡдѣнцѡвѣ
потѣймѣ ѡную пѡнну Алежѣндру за своѣхъ крѣвныхъ порѡнили бѡрзо и го-
лову ей уталѣи и в(ъ) стѹдню в(ъ)кѣнули. По // днахъ сто и пат(ъ)десѣтъ
едѣнѣ челѡвѣкѣ побѡжный з(ъ) росказѡна престѡи бци пошѡлѣ до тоѣи сту-
днѣ и завола(л) Алежѣндри. Тѣды агглы гѡлову ей з(ъ) стѹднѣ вѣнесли, ко-
торѡа почалѡ ω спѡвѣдѣ просѣти. По ѣспѡвѣди пытѡли лѹде, шо са з(ъ)
нѣю по смѣрти дѣало. Ѡ(д)казѡла гѡловѡ тѡа, же скѡро ѣй гѡлову утѣто,
злыи дѹхѡве бѡрзо ей почѡли стрѡшити и трѡпити, але ѣй преч(с)таа два бца
ω(т) тогѡ стрѡху и утрапѣна вѣбавѣла и до тогѡ чѡсу живѹю захѡвѡла. По
двохъ днѡхъ тую гѡлову до тѣла прилѡжено и з(ъ) чѣстѣю погрѣблено.

ЧУДА ПРЕСТОИ БЦИ МЕЖИ ПОГѡНАМИ

51
Книга
До(р)-
мѣскуре ω
рж(с)тв.
Хвомѣ,
слѡво .ѣ.
Чудо первое. Іеремѣа прѡрѡкѣ по смѣрти Гѡдѡлѣа пришѡлѣ до Егѹпту
и повѣдалѣ егѹптѡно(м), же ѣхъ болванѣи мѣли упѡсти и покрушѣтѣса,
гды двѣца сна порѡдитѣ. Дла тогѡ // жѣрцѣ егѹпетскѣи образѣ двѣици, держѡ-
чѡи на рукахъ своѣхъ дѣтѡтко, в(ъ) божнѣици своѣй постѡвили и ей са молѣ-
ли. Пѡтымѣ крѡль егѹпетскѣй Птолѡмѣй пытѡлѣ жерцѡвѣ, шо той значѣтѣ
образѣ. Ѡ(т)казѡли онѣ, же прѡдкѡве ѣхъ тоѣ взалѣи ω(т) пр(ѡ)рка бжѡго,
зачѣймѣ бгѣ преч(с)тую двѹ прослѡвилѣ ещѣ пре(д) зачѡтѣемѣ ей межѣи погѡ-
нами, бга не знѡючыми, котѡрыи клѡналиса ей и вѣрили, же она сна бжѡгѡ
порѡдитѣ.

Саавѡ-
ти(н),
листѣ .ѣ.
прѡтивѣ
жидѡвѣ,
главѡ .дѣ.
Сглѡгѣ .д.
51 зв.
Чудо второе. Балвохвѡлцѣ в(ъ) Каталѡнѣи двѣцу, на рукахъ(ъ) сво-
и(х) дѣтѡтко держѡчѡю, шанѡвали и ѡбразѣ ей кѡждѡго рѡку по ѹлицахъ
носѣли. Гды пытѡно ѣхъ, дла чогѡ бы тоѣ чынѣли, ω(т)казѡли, же чынѣли
тоѣ дла еднѡй двѣици, котѡраа, дѣвѣицею бѹдѹчи, сна породѣла.

Чудо третѣе. Вѣргѣлѣиушѣ поѣта, бѹдѹчи поганѣномѣ невѣрнымѣ, чы
ω(т) дѡброго чы ω(т) злѡлѡ [!] дѹха научѣн(ъ)ный, написѡлѣ ω преч(с)той
двѣи и ω цр(с)твѣи Хвѡм(ъ) такѣи словѡ: «Южѣ вертѡетса и двѣца, вертѡютъ //
са Сатурнѡвы царства».

Чудо четвертое. Овѣдѹшь вѣршопѣсець, бѹдучи поганиномъ на выгнѣню межѣ сарматами, написаль ѿ престѡи бѣи вѣрши, въ) которыхъ бѣинею ей называетъ [1], мѡвачи: «Вѣрь томѹ, що а мѡвлю, въ) тымъ) та упевнѣю. же въ) Сарматской крайнѣ, ѿ тымъ добре знѣю, зъ) нѣба са тѹтъ зъ) авѣло чѹдо, повѣдають, презъ) богѣню, котрѹю всѣ тѹтъ выславляють».

Чудо пятое. Албумазаръ астрѡлогъ, бѹдучи поганиномъ, за побѹдкою чы дѡброго чы злѡго духа написаль ѿ прѣстѡи бѣи такіи слова прорѡцкѣи: «Уродитьса на землѣ двѣца ч(с)таа, двѣца непокаланнаа». Далѣй мѡвить: «Самъ показаль (бгъ), же таа естъ двѣца, котраа дитѣтко въ) жидѡвъ)ской землѣ маеть кормити». Тѡе дитѣтко нѣкоторыи называють Ис, а мы егѡ по-грѣцкѹ называемъ Хр(с)тѡсъ.

Чудо шестое. Друидѡве ѿ(т) Дрѹа, крѡла Целтарумъ, назва//ныи, въ) мѣстѣ Карнѹтъ олтарь по(д) землѣю поставили зъ) написомъ: «Двѣци, котраа маеть) породити». Дѣбалоса тѡе пре(д) зачатѣемъ прѣстѡи бгѡродици

Чудо семое. Юстина двѣца ѿ(т) Квпрѣана чернокнѣжника ѡборонѣласа, прч(с)тую двѹ на пѡмощъ взываючи. Квпрѣанъ хотѣлъ ей ѿ(т)наѣти чѣстѡсть презъ) свой чѣры, але не доказаль тогѡ.

Чудо осмое. Гды вожъ сараценскѣй, за дозволѣньемъ Лѣѡна, цѣсара грѣцкогѡ, въ)вѣжджалъ) до Царѣграда конѣмъ презъ) брѣму Босфорѣумъ, ѣншыи всѣ въ)вѣжджали, а егѡ конь не хотѣлъ ступити зъ) мѣсца. Пойзрѣвши въ)горѹ, ѡбачиль ѡбразъ прѣстѡи бѣи на брѣмѣ и зрозумѣвъ, же таа егѡ гамовала, не пускала до мѣста, которѹю ѡнъ чѣсто блюзнилъ, же емѹ боронѣла мѣста добыти, и мѹсълъ назадъ вернѹтиса.

Чудо деватое. Амфилѡгъ, царь сараценскѣй, погани(н), въ) Іер(с)лимѣ пришѡлъ до цркви на службу бжюю. И въ) той часѣ // видѣлъ Хаѣкѡ дитѣтко малѡе, котѡрое свѣщенникъ на олтарь зарѣзалъ. Дла тогѡ поставиль сторожѹ ѡколо тогѡ сщенника, жебѣи не утѣклъ. Гды мѡвилъ сщенникъ: «Пре(с)тую чѣстѹю и преблгословеннѹю славнѹю вл(д)чицу нашу бгѡродицу» и про(ч), въ) той часѣ пришлѡ множество агглѡвъ, котѡры по(д)нѣсши руки, за въ)весь мѣрь хр(с)тѣанскѣй моѣлиса бгѹ. А гды мѡвилъ сщенникъ: «Израднѣе ѿ прѣстѡи ч(с)той преблгословѣнной славнои вл(д)чици нащей бѣи и пр(с)нѡдвѣ Мрѣи», на той часѣ дшамъ, въ) тмѣ бѹдучимъ), двѣри ѿ(т)ворѣлиса. По слѹжбѣ бжѡй сщенникъ) царѣви принѣслъ прѡсфору. Мѡвилъ емѹ царь: «Видѣлемъ тебѣ, несчастливыи члвѣче, же съ дитѣ зарѣзалъ и тымъ еси служилъ». Ѡ(т)казаль свѣщенникъ: «Такѡгѡ чѹда ни стѣи ѿ(т)цы Васѣлѣи и Григорѣи не видѣли, якоѣ ты, царѹ, видѣлъ». Почѹвши тѡе, царь въ) Ха увѣрилъ и ѡкрщенный ѿ(т) патрѣяхи [1] Іер(с)лимского и въ) схѹму ѡблечѣный потѡмъ ѣхаль въ) зѣмлю Сарацинскую до брѣта своѣгѡ на имѣ Кликѣнца и тогѡ до Ха навѣрнѹлъ

Овѣдѣ-
ушъ)
де По (н).
кни(г) .а.
Елаг
.в. до
Маѣима.

Въ)
Квѣта
при(к).
Тытѹл
лз. ѿ
пр(с). двѣ

52
Дис-
курсъ,
сѣи ѿ
Ма(р).
ла(б).
Ники-
фо(р),
кни(г) .с.
глава кз.

Барѡнѣ-
у(ш),
ро(к)
лѣнѣ.

52 зв.
Історѣа ѿ
ѿ(т)к-
рове(н).
Лѹтѹрг.
бжест-
ве(н).

53 и окрестилъ, которые оба два почали Хъ // проповѣдати. Для того сара-
цини погане ихъ позабиали.

Баро(н).
ро(к)
хкс.

Чудо десятое. Константинополь гды облегли персове и штурмовали до
негѡ, хотачи егѡ добыти, на той часъ видѣли зацную едину невѣсту, з(ъ)
мѣста през(ъ) браму выходячую, и разумѣли, же то цесароваа идеть ѡ по-
кой просити. А то была преч(с)таа два, которая стерегла Константино-
пол(ъ) ѡ(т) непріятелей, бо потымъ таа невѣста зникнула, а непріятели
почали сами з(ъ) собою вадитиса и много ихъ в(ъ) той звадѣ погинуло. По-
тымъ на другій днь ѡ(т) мѣста ѡ(т)ступили.

Чудо одиннадцатое. Престаа бца Костромская на озерѣ стѡмъ ослѣпѣ-
ла Мамаа, царя татарского, и все войско егѡ, которые великую Россію во-
евали. Для того тое озеро стымъ называется.

Махо-
ме(т) в(ъ)
алкора(н).
ѡ пре(с).

Чудо дванадцатое. Махометь, выхваляючи престую бцу в(ъ) ал(ъ)ко-
ранъ своемъ, мовить: «Ѡ(т) мужей многіи были досконалые, ѡ(т) невѣсть
засъ нѣгды жаднаа не // была досконалаа, ѡпрочь Мрїи, мтки Ісовои.

53 зв.
двѣ
Марїи.

Чудо тринадцатое. Махометь зводителъ, выхваляючи преч(с)тую дву
въ своемъ ал(ъ)коранъ (чыли ѡ(т) доброго, чыли ѡ(т) злогѡ дѹха наученый),
мовить: «Ѡ Мрїе, бгъ тебѣ обралъ над(ъ) всѣ невѣсты на свѣтъ; ѡ Мрїе,
бгъ обавилъ тебѣ слово свое ѡ(т) себѣ, имѡ егѡ Мессіа».

Там же

Чудо четырнадцатое. Ученикъ Махометѡвъ написалъ въ алкоранъ
книзѣ ѡ престѡй бци такіе слова: «Чулемъ вѣстника бжогѡ мовачогѡ: «Жа-
денъ ѡ(т) сыновъ Адамовыхъ не родитиса, которого бы сатана не доткнул-
са, ѡпрочь Марїи и сна ей».

В(ъ) алко-
ра(н).
Махо-
ме(т).

Чудо пятнадцатое. Махометане преч(с)тую дву бцу шануютъ, мова-
чи, же она великого пр(о)рка Іс Хъ безъ мужа породила.

Алеѡанде.
Гваг-
ни(н) ѡ
землѣ Та-
тарск.
ли(ст). ки.

Чудо шестнадцатое. Еденъ татаринъ, будучи поганиномъ, тѡжкою
горачкою былъ знатый. Гды всѣ заснули, которые при немъ были, онъ
утѣклъ нагій на // пустыню, где през(ъ) три нѡчи блукалъса. Третеи нѡчи
пришѡлъ до себѣ и обачилъ на горѣ великую свѣтлость, на которую горѹ

Зверца(д).
прикла(д).
ѡ слѡвѣ
нб(с)ной.
Прїк. аѡ.

вступивши, обачилъ дивногѡ цра, на ѡрѡнѣ золотѡмъ сѣдѡчого, по прави-
ци егѡ видѣлъ црїцу(пре(с)тую бцу), невымовною свѣтлостью ѡтѡченую,
на ѡрѡнѣ золотѡмъ сѣдѡчую, слугъ было полно докола, которыхъ лица,
якѡ звѣзды полисковалиса. И заразь ѡ(т) цра еденъ слуга былъ послѡ-
ный и приодѣлъ егѡ шатою, же был(ъ) нагій, и привел(ъ) до цра, которо-
му црѣ мовил(ъ): «Я естем(ъ) бгъ хр(с)тїанскїй, црѣ и гдѣ вѣчный». Потымъ
еденъ воинъ, сѣдачи на коню бѣломъ, взалъ егѡ и до войска татарского при-
провадилъ, где былъ три дни з(ъ) нимъ, потымъ зникнулъ. Тѣды оный та-
таринъ шукалъ межѣ народѡмъ своимъ двоихъ сщенникѡвъ хр(с)тїанскихъ,
ведлугъ розказана Хъвого, и научившиса ѡ(т) нихъ вѣры хр(с)тїанской, з(ъ)
многими татарами окрестилъса и жилъ столїве.

Чудо осмнадцатое⁹. В земли Татарской, в(ъ) мѣсть Крѣмъ, ѣст(ъ) ска-
ла, под(ъ) которою часѡвъ давныхъ былъ смѡкъ, людѣи и бѣдло пожирѣ-
грѣки и влѡхи, котѡрын тамъ в(ъ) той часъ мѣшкали, почали молѣтиса пре-
ч(с)той двѣ бци, жебы ихъ ѡ(т) тогѡ смѡка збавила. Еднои нѡчи ѡбачили
свѣчѹ, на ѡной скалѣ запаленую, и вступивши там(ъ), знашли образъ пре-
стѡи бци, перед(ъ) котѡрымъ свѣчѣ горѣла, а под ним(ъ) смѡк(ъ) лежалъ рос-
пѹкльи, котѡрогѡ в(ъ) штѹки розрубавши, спалили и преч(с)той двѣ бци
за выбавлен(ъ)е ѡ(д) тоѣи бѣстыи подѣкован(ъ)е учинили. Пѡтымъ до тогѡ
образа престѡи бци обывателѣ тамѣтыхъ краевъ гды з(ъ) набоженствомъ
ходили и ѡфѣры чинили. Вѣдачи тоѣ, царѣ татарскѣи Ачикерѣи, котѡрѣи
тамъ пановавъ, молилъса престѡи бци пред(ъ) образомъ еи, жебы емѹ помо-
гѣ на войнѣ, котѡрую мѣлѣ точѣти з(ъ) нарѡдами посторѡнными, и ѡбѣ-
цѣлса еи пѣвную ѡфѣру часѡвъ своѣхъ давѣти, що и чинилъ, вернѹвшиса
з(ъ) войнѣ з(ъ) здѡбычу додѡму. Вѡску закупилъ и свѣчѣ нарѡбивши, на
ѡной скалѣ // сталъ през(ъ) цѣлый рокъ пред(ъ) образомъ престѡи бци. Тоѣ
жѣ и потѡмкове егѡ чинили.

54 зв.

Алеѡан-
де(р)
Гвагин(и)
ѡ землѣ
Татарск
ли(ст) .кз.

Чудо ѡснадцатое. В сторонѣхъ Индѣйскихъ ѣст(ъ) вѣспа, названа
Кѹба, на котѡрой вѣспѣ индѣйчыковѣ завелѣса и порознилася з(ъ) собою
для образа престѡи бци. Едни мѡвили, же зацнѣйшии богѡвъ индѣйскихъ ѡб-
разы суть, для тогѡ войнѹ хотѣли з(ъ) собою точѣти. Пѡтымъ на тоѣ зго-
дѣлися, жебы з(ъ) еднои сторонѣи два млоде(н)цы именемъ Мрѣи, з(ъ) дрѹ-
гой сторонѣи два млодѣнцы именемъ богѡвъ индѣйскихъ мѣли назѡдъ рѹ-
ки завѣзаныи, и у котѡрыхъ бы млодѣнцѡ(в) сѡми рѹки добровѡльне были
розвѣзаны, тыи жебы зостѣли звитѣжцами и за правду воевали. Гды тоѣ
учинили, князь индѣйскѣи волѣлъ: «Рѡдуйса, Мрѣе». Тѣды многѣи индѣйчы-
кове вѣдѣли еднѹ зацную невѣсту, котѡраѡ показѣлася и двоухъ мл(д)нцѡвъ,
за своѣ имѣ завѣзанныхъ, розвазѣла. Тоѣ чѹдо вѣдачи и чѹючи, многѣе ин-
дѣйчыковѣ в(ъ) Ха увѣрили. //

55

Возѣи
ѡ знакахъ
цркви.
Кни(г) ѡ
главѣ. ѡ

Чудо девѣнадцатое. В Рѣмъ пред(д) рождествѡмъ Хвѣмъ былъ ѡ(т)
Рѡмула в(ъ) пѣлацѹ болванъ золотѣи поставленѣи з(ъ) на писомъ: «Не упа-
дѣтъ, пѡки двѣца порѡдит(ъ)». Такъ же са сталѡ, бо той болванъ упѣлъ
на той часѣ, гды преч(с)таѡ два Ха породѣла.

55 зв.

Юстинъ
Меховѣи,
дискурсъ,
рѣг.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ МЕЖИ ЖЫДАМИ

Чудо первое. Еденъ жыдъ на имѣ Іѡковъ идучѣи з(ъ) Лон(ъ)дѡнѣи, мѣ-
ста англѣйскогѡ, до Увѣнтѡнѣи, в(ъ)пѣлъ на дорѡзѣ межѣи разбѡйники,
котѡрыи егѡ збѣили и зо всегѡ злупѣили и въ // еднымъ пѹстымъ дѡму при-
вазѣвши и покинувши егѡ, ѡ(т)ишли. А гды заснѹл(ъ), показѣлася емѹ въ
снѣ прѣстѣѡ бца и розвазѣла егѡ. Тѣды онъ южѣ ѡчкнѹвшиса, ѡбачилъ на-
явѣ пр(с)тую бцу и пыталъ: «Пѣни, кто ѣстесъ?». ѡ(т)повѣдѣла онѣ: «А ес-
темъ Мрѣѡ, з(ъ) котѡрой са ты и нарѡд(ъ) твой награвѣете, еднѡкъ пришлѣ-

Вѣнке(н).
56
кни(г) ѡ
главѣ .аѣ.

мъ гуть, абы мъ тобѣ доброе за злое ѡ(т)дала». Пóтымъ той жьд(ъ), при- шóвши до мѣста, названого Баха, ѡкр(с)тíльса, и дано Іоáнь имá емý.

Баро(н).
ро(к)
фив.

Чудо второе. Еденъ жьдóкъ в(ъ) Константінопóлю пришóль до цркви з(ъ) дѣтми хр(с)тíанскими и пожывáль з(ъ) нíми тѣло и кровь Хву. Верну- вшиса додóму, сказáль тое ѡ(т)цѣви своѣму. Тѣды ѡтѣць егò, бóдучи жьд- домъ невѣрным(ъ), розгнѣвалса бáрзо на сына своѣго и, порвáвши егò, в(ъ)кíнулъ в(ъ) пѣч(ъ) ѡгнiстую, бо былъ шклáръ. А гды трéтего дна мáт- ка егò пришлá до той пѣчи, знáшлá сына своѣго живóго и здоровóго и здорóвогò и пы- тáла егò, якъ онъ не з(ъ)горѣль в(ъ) огнi. Ѡ(т)казáль: «Дла тогò мъ не згорѣль, бо до менѣ приходíла зáцнаа // невѣста якáась, котóраа мнѣ бсти приносíла, гды мъ хотѣль, и огòнь гасíла, жéбы менѣ не спалíль». А тáа невѣста былá преч(с)таа два.

56 зв.

Зверца(д).
прик-
лад(ъ).
прíк(л)
лг.

Чудо третее. За чáсу Бонифáнтiа, пáпы Рíмского, котóрый ѡ(т) Фò- ки цésара божнiцу погáнскую, панѣѡнъ названую, упрóсиль и на ч(с)ть пречíстой двы бци посватíль, стáльса в(ъ) Рíмѣ велiкiй спóрь мѣжи хр(с)- тiанами и жьдáми ѡ воплощѣнiи Хвомъ, бо жьды повѣдали, же неподòб- наа речъ, абы двца мѣла породíти. В(ъ) той часъ в(ъ) Рíмѣ былъ члвѣкъ еденъ слѣпорождѣнный, котóрый з(ъ) жьдáми ѡ воплощѣнiи Хвомъ мóчно стирáльса и звѣтажáль íхъ. Ѡнi почалi шьдiти з(ъ) негò и лáати емý, мóвачи: «Если бы твоiй Хс был(ъ) мóчный, привернуль бы тобѣ ѡчи». Ѡ(т)- казáль слѣпiй: «Почекáйте до трéтегò дна, ѡбáчите надо мною велмóжность бзскую». По трохъ днахъ наступовáло сто очищѣнiе преч(с)той двы бци, ко- тóрое словáне назывáютъ стрѣтѣнiе. Трéтего тѣды дна на урочiстость мтки бжеи пришлi до цркви престóи бци дхò // вѣнство и рымлáне и жьды мнóгiи з(ъ) росказа(н)а пáпѣжского, мѣжи котóрыми и слѣпецъ оный былъ.

57

А гды набожѣнствò ѡ(т)правовáли, слѣпiй молильса престóй бци, мó- вачи: «Рáдуйсá, Мрiе». И на той часъ очи егò ѡ(т)ворíлиса и прозрѣль. Вi- дачи тое, хр(с)тiáne почалi спѣвáти «Слáва въ вiшнихъ бгу», жьдóвъ зась патьсòтъ в(ъ) Хр(с)тá увѣрило, а íншыи утеклi и до Рíму са южь не вер- тáли.

Ѣеатрумъ
жи(т).
лю(д).
ли(ст).
сiлс.
с. Марiа.

Чудо четвертое. З óбразá престóи бци, на шафѣръ вiрытого, еденъ жьдъ награвáльса в(ъ) Рíмѣ, áле за тое ѡдрентвѣль и стáль на едномъ мѣсцу такъ, же не мóгль рúшитиса. Тогò жь чáсу жьдóвка очей пострадáла, ко- тóраа з(ъ) тогò жь óбразá престóи бци шафѣрòвого награвáласа. Дѣалоса тое за Андрiána шѣстого пáпы рíмьского

Барóнь,
ро(к)
фоз.
57 зв.

Чудо пятое. Юстiнъ, цésарь грѣцкiй, гды в(ъ) Константинопóлю ѡ(т) жьдóвъ ѡ(т)навши божнiцу íхъ, з(ъ)будовáль з(ъ) неи црковь пре- стои бци, за тое престáа // бца привернула емý рóзумъ, ѡ(т) котóрогò былъ пре(д) тымъ ѡдышóвъ, и знóву почáль Речу Посполiтою дóбре радíти.

Ѣеат-
рум(ъ)
жи(т).
лю(д).

Чудо шѣстое. В Константинопóлю образъ прч(с)той двы бци еденъ жьдъ незбóжный гнóемъ члчимъ ѡшпѣтилъ. Хр(с)тiанинъ зась нѣкоторый гнóй той ѡмыль и ѡтѣрь. В(ъ) той часъ зо всѣхъ члòнкòвъ тогò óбразá

ульїокъ нѣбы потъ кро́плами, почáлъ течѣ, котóрымъ олѣйкомъ(ъ) розмай-
тын хорóбы улѣчáлися

Чудо сѣмое. Едѣнь жыдъ в(ъ) своѣмъ виноградъ зѣмлю копáлъ для роз-
множѣна вѣнныхъ о́воцѡвъ. Копáючи, знáшóлъ в(ъ) землѣ кнѣгу, бáрзо
давнюю, троáки(м) азы́комъ(ъ) пѣсаную, в(ъ) котóрой кнѣзь былі тѣи слова
напѣсаны: «Хс урóдитьса ѡ(т) двы и для спсѣнїа лѣюдского терпѣти бѣдетъ». Тáа кнѣга в(ъ) Константинопóлю знáйдена.

Чудо осмое. В Ганнóнїи едѣнь жыдъ, ѡкр(с)тѣвшиса, пришóл(ъ) до
едного монастырá, где ѡбáчилъ образъ пре//стóи бци, котóрый в(ъ) лицѣ
рáнилъ пуйнáломъ, бо ещѣ в(ъ) ср(д)цу егѡ жыдóвская злостъ знайдовáла-
са. И зáразъ кровъ з(ъ) о́браза вѣшла, шо вѣдачи жыдъ утѣкъ з(ъ) цркви
потаѣмне. Потымъ(ъ) преч(с)таа два бца явѣласа въ снѣ едному кováчѣви
желѣза и показáла емѣ жыда о́ногѡ, котóрый о́образъ ей рáнилъ. Ковáчъ
ѡзнаймѣлъ тóе урáдови, до чогѡ и жыдъ признáльса и за тóе смѣртью былъ
скарáный.

ли(ст)
.слѣс.
ѣ. Мáрїа.
Зонара(с).
в(ъ) гис-
то(р) ѡ
Коста(н)-
тинѣ и
Ірень.

57¹⁰
Ѳеатрумъ
жи(т).
лю(д).
О́образъ
ли(ст) .кs.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ МЕЖЫ ГЕРЕТЫКАМИ

Чудо первое. Стóму Кврїáкови, показáласа пречѣстаа два бца, котó-
рую просѣл(ъ) до кѣлїи своѣи, áле не хотѣла итѣи и мóвила: «Маешъ не//
прїáтела моѣго в(ъ) кѣлїи своѣй». Пришóвши стѣй Кврїáкъ до кѣлїи, зна-
шóлъ кнѣги Нестóрїа геретика, котóрїй блóзнилъ преч(с)тую дву, не хота-
чї звáти ей бцею, и зрозумѣлъ, же то ёсть непрїáтель преч(с)тои двы, для
котóрогѡ не пошла до егѡ кѣлїи. И зáразъ тѣи кнѣги взáвши, в(ъ) огнѣ
спалѣлъ.

Іѡа(н)
58 зв.
Мо(с)хъ
в(ъ)
жи(т).
ѣ. ѡтець.
Кни(г) ѣ,
глава мs.

Чудо второе. Нестóрїй геретѣкъ не хотѣлъ преч(с)тои двы шановáти
и звáти бцею. За тóе преч(с)таа два егѡ такъ скарáла, же емѣ пре(д) смѣр-
тью егѡ робакї росточїли азы́къ, котóрымъ(ъ) прч(с)тую дву блóзни(л).

Барóнь.
ро(к)
.улъ.

Чудо третее. Кѡзмїána геретѣчка едного чáсу в(ъ)ночї самá пришлá в(ъ)
Іер(с)лѣмъ поклонѣтиса грóбу Хвóму. А гды приближѣласа до дверѣй цркó-
вныхъ показáласа ей преч(с)таа два з(ъ) ѣншыми невѣстами и не пусти́ла
ей до цркви, мóвачи до ней: «Якъ тутъ смѣшъ внѣйтѣ, поневажъ не ёстесъ
нашегѡ». А гды Козмїána просѣла, жебы моглá внѣйтѣ, ѡ(т)казáла преч(с)-
таа два: «Вѣруй мнѣ, невѣсто, не внѣйдешъ тѣт(ъ), хѣба з(ъ) нáми учáст-
ниц(ъ)//ство бѣдешъ мѣти». Тѣды Козмїána приналá правослáвную каѡвли-
ческую вѣру и поживáла тѣло и кровъ Хву. Потымъ в(ъ)войшла в(ъ)
црковъ и поклонѣласа грóбу Хвóму.

Іѡа(н)
Мо(с)хъ
в(ъ)
жи(т).
.с. ѡць.
Книги. ѣ,
глава. ми.
59

Чудо четвертое. Ѳеѡфїла, цѣсара грѣцкого ѡобразобóрци, Ѳеѡдора,
жонá побóжнаа, гды заснѣла, вѣдѣла въ снѣ преч(с)тую дву бцу, держá-
чую на рукáхъ своѣхъ(ъ) дитáтко, и мнóго былò з(ъ) нѣю агглѡ(в), котрѣи
Ѳеѡфїла бѣли. Ѳчкнѣвшиса, почѣла гóлосъ мѣжа своѣгѡ волáющогѡ:
«Бѣдá мнѣ, нѣндзному, ѣжъ менѣ такъ за о́образы бичѣютъ». И зáразъ взáв-

Барóнь,
ро(к)
.ѡмв.

ши образъ преч(с)тои двы з(ъ) дитѣткомъ, дала ему цѣловати, до котороу цѣлована и самъ Теофилъ порвалъса, и на той часъ южъ са ему гѹба замкнула, которую ш(т)ворилъ былъ пре(д) тымъ и не мѹгль замкнути такъ, же всѣ внѹтренности егѹ през(ъ) уста было видати. А то дла того, бо онъ гѹбою своєю на образы рычалъ, называючи ихъ болванами, и людей вѣрныхъ балвохвалцами, которые са образ(м) кланают(ъ).

59 зв.

Іоан(н)

Мо(с)х

в(ъ)

жи(т).

ѣ. отецъ.

Кни(г) .ѣ.

гла(в) .мз.

Чудо пятое. // Гланъ, геретикъ в(ъ) мѣстѣ Гелиополу, блюзнилъ пре-
чистую дву бцу и не хотѣлъ шановати. Напоминала егѹ по три кротъ пре-
чистаа два, жебы того не чинилъ, але онъ не слѹхалъ. Теды ему, спачому,
шполуднѣ показаласа во снѣ преч(с)таа два и доткнуласа пѣлцемъ своимъ
рукъ егѹ и нѹгъ и тымъ доткнен(ъ)емъ ш(т)тала ему рѹки и нѹги.

Зверца(д).

приклад(д).

ли(ст) .кз.

прик.з.

Чудо шестое. Еденъ герезіарха на имѣ Германъ в(ъ) Феразу был(ъ) по-
гребленый. Геретикъ кости егѹ якъ члвѣка стого шановати казали. Там(ъ)
же и другій герезіарха на имѣ Гвѣдо былъ погребеный. Судіи каѹоличес-
ской вѣры, видачи такѹе шшуканье люду, казали шбѹхъ выкопати и спали-
ти. Але справаю шатанскою почали са на(д) огонь выносить и свѣтлость
якѹюсь з(ъ) себѣ выдавати. Видачи тоѹ посполство, хотѣли самыхъ судей

60

в(ъ) огонь вкнѹти, але шщенники просили ш помочъ преч(с)тую дву бцу,
лутѹргію ш(т)правѹючи и мѹвачи: «Мти стѣа». Теды заразъ шшуканье и
хитрость шатанская уступила, и почали // злыи дѹшѹве волати: «Ш Гвѣдо
Делѣха, мы тебѣ боронилисмо, поки мѹгли, але насъ мтка Хва устрѣши-
ла».

Софроній

в(ъ)

Цвѣт-

ни(к).

дѣховно(м),

глава .ѣ.

Чудо семое. Стый Лѹо, папа римскій, написавши листъ до стого Фла-
виана, патріархи Константинопѹл(ъ)скаго, противъ геретикѹмъ безбѹж-
нымъ, Несторію, который преч(с)тую дву бцу блюзнилъ, не хотачи ей звѣ-
ти бгородицею, и противъ Евтихію, положилъ той листъ на грѹбъ стого
ап(с)ла Петра и молилса ему, жебы поправилъ той листъ, если бы в немъ,
пишучи, що шпустилъ. По чтырыдесатѣхъ днѣхъ молачомуса ему пока-
залъса ап(с)лъ Петръ и мѹвилъ: «Читалемъ и поправилемъ». Взѣвши те-
ды листъ з(ъ) грѹбу стого ап(с)ла Петра, Лѹо, папа римскій, штворилъ и
знашѹлъ рукою ап(с)тол(ъ)скою поправленный.

60 зв.

Лука,

еписко(п)

Туде(н).

Книга .ѣ.

противъ

елбвенъ

глава .ѣ.

Чудо осмое. В землѣ Францѹзкой, в(ъ) провинци Колосанской еденъ
члвкъ богатыи, гды са з(ъ)старилъ, ш(т)далъ всѣ богатства свой сынови
своѹму и, ш(т)ступивши ш(т) вѣры каѹолической, зосталъ геретикѹм(м). // До-
вѣдавшиса ш томъ, судіи напоминали егѹ, жебы са зноу навернулъ
до вѣры каѹолической, але онъ не слѹхалъ и блюзнилъ и проклиналъ вѣ-
ру каѹолическую. За тоѹ судіи шсудили егѹ на смѣрть, жебы шгнемъ
былъ спаленый. Видачи тоѹ, сынъ ужалилса над(ъ) ш(т)цѣмъ своимъ и про-
силъ судей, жебы егѹ за ш(т)ца дали спалити, що гды судіи учинили и южъ
провѣжено егѹ на спаленье, онъ великимъ гѹлосомъ герезыю проклиналъ.
вѣру каѹолическую визнавал(ъ), же Хс есть правдивымъ бгомъ, и възы-
валъ на ратунокъ преч(с)тую дву бцу зо всѣми стыми. На той часъ заразъ
з(ъ) шгна того (що всѣ видѣли, которые тамъ были) шгнистаа стрѣла вы-
летѣла и шного геретика старца на лѹжку забила и тѣло егѹ до конца спа-

ліла. Тое чудо відачі, судїи сїна егѡ навїнного ѡ(т) смѣрти вѡл(ь)нымъ учинїли.

Чудо десятое. 11 Костантїнъ Копрѡнимъ образобѡрца, довѣдавшиса, же вѡинъ Стефанъ арменїнъ поклонїлса образѡви Хр(с)та, збавїтеля нашегѡ, и // преблгословѣнной двѣ Мрїи, мѡтки егѡ мѡвилъ з(ь) гнѣвомъ до того вѡина: «Азажь и ты балванѡмъ кланаеться?» Вѡинъ, устрашївшиса, ѡ(т)казалъ: «Не кланаеться, ѡвшемъ гнушаться їми». За тое цесарь Копрѡнимъ сотникѡм(ь) егѡ учинїлъ. Але невдѡчный вѡинъ, которїи обра(з) Хр(с)товъ и бгорѡдичинъ болванами называлъ и не хотѣлъ са кланати образѡви Хр(с)товѡму и бгорѡдичнѡму, ѡ(д) которыхъ ѡдѣржалъ добродѣйство, гды вышолъ з(ь) палѡцу цесарского и всѣдалъ на конѡ, конь егѡ з(ь)кїнулъ и ногѡми забїлъ.

Чудо десятое. Костантїнъ Копрѡнимъ крещенїе свое гнѡем(ь) своимъ ѡшпѣтилъ. Знакъ то былъ, же ѡнъ мѣлъ бїти непрїателемъ вѣры хр(с)тіанской, мѣлъ гнилыми и шпѣтными словѡми Ха, сна бжїа, и прч(с)тую дву Мрїю, мтку егѡ, блїзнити, що са потѡмъ выполнило, гды Копрѡнимъ Ха бгомъ и прч(с)тои двы бцею не хотѣлъ звѡти.

Чудо одинадцатое. Една невѣста геретїчка в(ь) Голандїи, рѡдѡчи, ве//лїкою бѡлезню была знѡта. Іншыи невѣсты казалї свѣчѡ запалїти на ч(с)ть престѡи бци, жебї она в(ь) порождѣню ей чинїла ул(ь)жѣн(ь)е, але тѡа невѣста напоѣна бѡдучи герезїєю, не хотѣла пошанѡвана преблгословѣнной двѣ Мѡрїи бци учинїти и свѣчѡ, на ей ч(с)ть запаленую, казала згасїти. Тѣды з(ь) незбѡжной геретїчки оной по штѡцѣ дитѡ вышло з(ь) велїкимъ самѡи мѡтки бѡлемъ.

Чудо дванадцатое. Гды Лѣѡ Арменъ геретїкъ мордовалъ и забїал(ь) хр(с)тіанъ, прч(с)таѡ два мѡтцѣ егѡ в(ь) снѣ показѡласа и казѡла ей до сна своегѡ перепїти чѡшею, крѡви пѡлною. А през(ь) тое ѡзнаймовѡла, же сїна ей мѣли забїти, що са з(ь)їстило, бо пѡтым(ь) в(ь) прѡдкомъ чѡсѣ Лѣѡна Армена забїто.

Чудо тринадцатое. Стїй Нїколѡй на собѡрѣ Нїкѣйском(ь) удѡрилъ Арїѡ рукою по лицѡ дѡа того же ѡнъ Ха блїзнилъ, назывѡючи егѡ створѣн(ь)емъ. Стїи ѡ(т)цы за тое ударѣнїе хотѣли скинути стѡго Нїколѡа з(ь) урѡду еп(с)копского. Тѣды велїкому Ко//стантїну, цесарѡви грѣцкому, и стїимъ ѡ(т)цѡмъ показѡлса Хс и прч(с)таѡ два. Хс з(ь) правѡи сторѡны давалъ стѡму Нїколѡю ев(г)лїе, а прч(с)таѡ два з(ь) лѣвои сторѡны ѡмѡфѡрѣ емѡ давала. И тѡкъ стїй Никѡлѡй зостѡлъ при урѡдѣ епїскопскомъ.

Чудо четырнадцатое. Прч(с)таѡ два бца показѡласа Людгѡрдѣ двїци смѡтнаѡ и казѡла причїну смѡтку своегѡ, мѡвачи: «ѡто знѡву сна моѣгѡ геретїкїи и хр(с)тіане злїи на кр(с)ть прибїѡютъ».

Чудо пятнадцатое. Два сщеники, бѡдучи в(ь) дорѡзѣ, знашли цркѡвъ пустѡю и, вшѣдши, ѡ(т)правѡвали мѡтвы до прч(с)тои двы бци. Тѣды по(д) чѡсѣ набѡжѣнства геретїкїи Ал(ь)бѣнгенесъ збрѡйно впѡвши до црк-

Баро(п).
ро(к)
.ѡзе.
61

Барѡнъ.
ро(к)
.ѡе.

61 зв.

Зверѡд.
приклад.
Мѡрїѡ.
Прик. нѡ.

Зѡнара(г).

Сѡбор-
ни(к).
де(к) .ѡ.

62
в(ь)
жї(т).
с. Нї-
колѡа.

Сурїи в(ь)
жї(т).
ей.

Цезѡрїи,
кни(г) .ѡ,
гла(в) .кд.

ви, священника з(ъ) цркви вѣволокли и азыкъ ему з(ъ) грунту вѣрѣзали. То-
 вѣришь залѣдво егѡ запровадилъ до Ключаку и тамъ в(ъ) монастырѣ за-
 конникомъ поручилъ, котѡрыи егѡ для набоженства до престѡи бци зра-
 62 зв. неногѡ шхѡтне приналѣ. Еднои нѡчи гды утрению ш(т)право//вѣно, жадалъ,
 жебы егѡ до цркви запроважено. Тамъ запроваженный бѣдучи, з(ъ) вели-
 кимъ набоженствомъ млился престѡи бци, котѡраа, показавшиа ему,
 азыкъ урѣзанный знѡву привернула и зѣразъ престѡю бцу почалъ выхва-
 лѣти, гѡлосно мѡвачи: «Рѣдуйса, шбравѡннаа, гдѣ с тобѡю».

Иѡан(ъ)
 Ли(п).
 ѡ двци
 Галленъ.

Чудо шестнадцатое. Олѣверѣи Темпелѣи гды з(ъ) вѡйсками наступо-
 валъ в(ъ) Бѣлгѣи на мѣсто, названоє Гѣлле, в(ъ) котѡромъ образъ былъ пре-
 стѡи бци, на той часъ в(ъ) вѡйску егѡ еденъ вѡинъ на имѣ Иѡанъ Риз(ъ).
 зѣлманъ блѡзнилъ престѡю бцу Галленскую устами своими, шбѣцуючи-
 са образъ ей до Бруѣеллѣ запровадити и на рынку спалѣти. Але за тѡе з(ъ)
 дѣла вѣстрѣленаа кѡла уста блѡзнерскѣи и живѡтъ ш(т)налѣ ему.

Тилманъ
 Бреден.
 Кни(г) .в.
 гла(в) .кс.
 Року
 афис.

Чудо седмнадцатое. В земли Инфлѣнтской, в(ъ) мѣстѣ Дѣрптѣ, на ус-
 пѣнѣе престѡи бци едѣа невѣста геретѣчка казѣла служѣбци своѣй лѣзнию
 63 для себѣ гѡватѣи. Мѡвила служѣбница: «Ш(т)ложѣмо тѡе до зѣ//втрѣшнего
 дна, бо ннѣ великое сто ест(ъ) мѣтки бжѡи». Ш(т)казѣла геретѣчка: «Нѣщо
 мнѣ припоминаешъ Мрѣю, такѣа была невѣста, якъ и ѣ, нѣчѡгѡ бѡлшь не
 маеть над(ъ) менѣ». Служѣбница, жебы бѣрзѣи не шбразѣла пѣнеи своѣи,
 учинѣла ей росказѣнѣе, гѡтѡвила для ней лѣзнию, ѣле не вѣдати, ш(т)кѡль
 лѣзна заналѣса и два дѡмы згорѣли, а дровѣ в(ъ) печѣи цѣлы зѡстѣли.

Иѡан(н)
 Мо(с)хъ
 Евѣрат,
 гла(в). кс.
 В(ъ)
 Цвѣт-
 ни(к).
 дховно(м)

Чудо ѡснадцатое. Авва Кврѣакъ мѣшкалъ недалѣкѡ Иѡрдѣну, до
 котѡрого пришѡлъ зѣконникъ на имѣ Шѡфѣан(ъ), зарѣженный ѣресью несто-
 рѣанскою. Нестѡрѣи зѣсь былъ геретѣкъ, котѡрый блѡзнилъ прѣч(с)тую
 двѡ бцу, не хотѣи ей звѣти бѣею. Тѣды авва Кврѣакъ млился бгу, жебы
 Шѡфѣанѡви показѣл(ъ) правдѣвую вѣру. На зѣвтрѣшнѣи днѣ ш девѣтой го-
 дѣнѣ шбѣчилъ Шѡфѣанъ якъгѡсь члка, бѣрзо стрѣшногѡ, мѡвачогѡ до се-
 бѣ: «Хѡдѣ а шбѣчъ правду». И взѣвши егѡ, провадилъ на мѣсце тѣмное и
 смрѡдливѡе, з(ъ) котѡрогѡ огѡнь великѣи выходѣлъ. В(ъ) тѣмъ огнѣи вѣ-
 63 зв. дѣлъ Шѡфѣанъ Нестѡрѣа геретѣка, непрѣтѣла престѡи бци. Там(ъ) // же
 вѣдѣлъ Евтѣха, Аппѡлинѣра, Дѣшкѡра, Севѣра, Арѣа и геретѣковъ ѣншѣхъ
 и чѡвъ гѡлосъ ш(т) оногѡ члка стрѣшного. Мѣсце то ѣсть згѡтовѣнное герѣ-
 тѣкомъ и блѡзнерцомъ. И на той часъ Шѡфѣанъ на вернулса до вѣры право-
 слѣвнѡи каѡшлѣческой.

Барѡнъ.
 ро(к)
 .лшзз.

Чудо девѣнадцатое. Кѡстантѣнъ Кѡпрѡнимъ не хотѣлъ прѣч(с)тѡи
 двѡ шанѡватѣи и блѡзнилъ ей, назывѣючи прѡстою невѣстою, якъ ѣншѣи,
 ѣле за тѡе скарѣла егѡ прѣч(с)таа двѡ хорѡбою карбѡнкуломъ и прѣд(ъ) смр-
 тѡю волѣлъ, же егѡ живѡгѡ на огѡнь пѣкѣл(ъ)нѣи вѣчнѣи ш(т)дѣно.

ЧУДА ПРЕСТОИ БЦИ МЕЖИ ЗЛЫМИ ДУХАМИ

Чудо первое. В Англии еденъ члвкъ на имѧ Рóгеръ мѣлъ цóрку, в(ъ) котóрую вступилъ злый дýхъ и мýчилъ ей. Провáдили ей до мѣстѣчка, // назвáногò Иписнýнтул, где былъ образъ преч(с)тои двы бци. Пре(д) той образъ гды привѣдено цóрку Рóгерову, почáль ей дýхъ злый шкóрутне мýчити, потóмъ з(ъ) ней вышолъ и двйца онаа здоровóю стáла.

Фома
Ма(т).
64
кни(г)
.а. Де-
коло.
глава .si

Чудо второе. Стýи ш(т)цы, на пýщи мѣшкаючи, злòгò дýха, котóрый ихъ спокушалъ, ш(т)ганáли ш(т) себѣ тými словáми: «ш(т)иди, нещасли- вый, прóжны сýтъ силы твой», котóрый ш(т) невѣсты естесъ звѣтаженный». Дла тогò стýи ш(т)цы тóе злóму дýхови мóвили, бо невѣста ненавѣстнаа преблгословѣннаа Мрїа бца стѣрла гóлову Люциперови проклáтому. Тые слова злый дýхъ ш(т) стý(х) ш(т)цовъ почúвши, утѣкалъ ш(т) нйхъ з(ъ) встыдомъ и потóмъ ихъ не спокушалъ бóлшь.

Огород.
пастырѣ.
трак-
та(т) .ї,
чтеніе.е.

Чудо третее. Язонъ, князь аргонавтарумъ, гды збудовáл(ъ) в(ъ) зам- ку Авѣнскомъ поганскую божницу, пытал(л) Аполліна, болванà Дѣлфицко- го, комú бы мѣлъ тую божницу постýти. ш(т)казáлъ злый дýхъ, котóрый в(ъ) томъ болванѣ мѣшкалъ: «Бгородици // нехай бóдетъ посщѣнна». ДВА- лоса тóе тýсачею и двомà сты лѣтъ пре(д) рождествомъ Хвымъ.

Метаф-
ра(ст)
в(ъ)
жи(т).
с. Про-
64 зв.
копа.

Чудо четвертое. В Цізику, мѣстѣ Геллеспонскомъ, гды збудовáли бо- жницу аргонавте и пытал(л) Аполліна, болванà, Пйѳіасъ назвáногò, комú бы тую божницу мѣли посватити, ш(т)казáлъ злый дýхъ, в(ъ) томъ бол- ванѣ мѣшкающй: «Мрїи, слóва предъвѣчнаго родителцѣ, нехай бóдетъ по- щѣнна». И тóе дѣбалоса тогò жь чáсу пре(д) рож(д)ествомъ(ъ) Хвы(м) тý- сачею и двомà сты лѣтъ.

Плені-
у(ш).
кни(г)
.лэ,
глава .е.

Чудо пятое. В Фландрии еденъ малáръ маліовáлъ образъ престои бци якò мóгль найпйенкнѣй, а дйáвола маліовáлъ якò мóгль найшпетнѣй. По- казáлся емú вь снѣ злый дýхъ з(ъ) гнѣвомъ великимъ и напоминалъ егò и грозилъ, жѣбы егò такъ шпетне не маліовáлъ. Але малáръ ещѣ бáрзѣй тымъ побудилъса и намаліовáлъ в(ъ) цркви бáрзо слйчную мтку бжую а злòгò дýха бáрзо шпетногò намаліовáлъ по(д) ногáми // еи. Гды тóе стрá- шное дивовйско малáръ в(ъ) цѣр(ъ)кви на стѣнѣ маліовáлъ, стоачи на рыш- тованю, з(ъ) тѣртицъ учыненомъ, знáгла великй вѣхоръ повстáлъ и óное рыштованье на землю шбалилъ. Видачи тóе, малáръ почáлъ престую бцу ш ратунокъ просити. Тѣды образъ пре(с)тои бци рúку протáгъ и óного маларà задѣржал(ъ) ш(т) раны и ш(т) смѣрти заховáлъ.

Вьнке(н).
книги .з.
глава .рд.

Чудо шестое. В Брабанціей была една пánна, котóраа двйц(ъ)ство свое Хви пошлюбила. Дýхъ нечйстый чинилъ ей прикрости мнóгйе в(ъ) до- му, в(ъ) котóромъ мѣшкала, давáлъ ш(т)пóвѣди людѣмъ. Всъ люде егò чý- ли, гды мóвилъ, а пánна сама егò видѣла. Пытал(л) егò нѣкоторые еслй бы умѣл(ъ) поздоровленье до преч(с)тои двы бци. ш(т)казáлъ: «Умѣю, áле не мóгú почáти».

Цезарйй.
кни(г) .ї.
гла(в) .с.

Грите-
мій,
кни(г). мѣсто, пречистой двѣ ω(т)дѣное, где монастырь збудовано, и гдѣ са того
65 зв. мѣста // дѣдичемъ чынилъ, порвалъ егѡ злый дѹхъ и въ ѣзерѣ ведле монас-
ω по- тра || утопиль.

Цезарій,
кни(г) .е. бци, мѡвачи до ней аггл(с)кое поздоровлѣнье: «Рѣдуй ||, ωбродовѣнна,
ДиАлог, г(с)дѣ с тобою». Почувши тоѣ, непрїѣтель дѹшный пустиль з(ѣ) рѹкъ сво-
гла(в) мд. ихъ Евфимїю и мѡвилъ до ней: «Если пойдешъ в(ѣ) монастырь, буду тебѣ
непрїѣтелемъ срѡгимъ. И тепѣрь бы съ пѣвне згїнула, гды бы съ не взы-
вала тоѣи невѣсты, котѡраа мнѣ ѣсть великою непрїѣтелкою и мой рѣды час-
то лѣмлетъ».

66 Чудо девѣтое. // В мѣстѣ Амасѣнскомъ едѣнь члкъ побѡжный на имя

Беатрумъ Хрвсафїй хотѣлъ з(ѣ) дѡму своѣго црквѣ на ч(с)ть преч(с)той дви бци учи-
жи(т). нити, в(ѣ) котѡром(ѣ) домѹ была вѣмалїованаа Вѣнусь, невстыдлїваа бо-
лю(д). гїна погѣнскаа. Тоѣ малїовѣн(ѣ)е спрѡсное гды хотѣлъ малѣрь вѣмазати и
Образъ, зглѣдити, злый дѹхъ (котѡрый мѣшкалъ в(ѣ) том(ѣ) спрѡсном(ѣ) малїовѣ-
ли(ст) .нс. ню), в(ѣ) рѹку маларѣви вступиль и таки(м) бѡлемъ заразылъ, же ѣкъ ω(т)
огнѣ горѣла и пѹхнула и конѣчне трѣба было рѹку ω(т)тѣти, корую || елѣ-
ωмъ стѣймъ емѹ помѣзано и зостѣла здорѡва рѹкѣ, ѣкъ и дрѹгаа.

Чудо десѣтое. Стѣаа Агѣѡа двица едного чѣсу, на лѣвѣ стоачї, сирѣ убѡ-
Антонїй ω гому члвѣковы рѣзати хотѣла. Злый духъ зопхнѹвъ ей з(ѣ) лѣвы. Упѣвши,
мчника(х), пѣлец(ѣ) собѣ ножѣмъ ω(т)талѣ. Але преч(с)таа двѣ бца ей показѣласа и пѣ-
в(ѣ) жи(т) лецъ улѣчїла, мѡвачи: «Цѡрко моѣ, дїѣвола не бѡйса, бо гды онѣ схѡчетъ
с. Агѣѡы. тобѣ зашкѡдити, единорѡдный мой тебѣ ω(т) небезпечѣнства збѣвнть». //

66 зв.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ω(Т) ωБРАЗωВЪ ЕИ

Чудо первое. Анатѡлїй в(ѣ) Антїѡхїй пре(д) людмї назывѣл(ѣ)са хрис-
Баронъ, тїанїномъ, а в(ѣ) рѣчи самѡй былъ погѣнїномъ и потѣемне ωфѣры чиниль
ро(к) .фп. болванѡм(ѣ). Довѣдавшиса тогѡ, люде взалї егѡ до вѣзѣна, где млїлѣса
преч(с)той двѣ пре(д) образѡмъ ей, жебы егѡ з(ѣ) тогѡ вѣзѣна вѣзволїла.
Але образъ преч(с)той дви ω(т)вернѹлъ тварь ω(т) негѡ. ωбѣчивши тоѣ,
жолнѣре, котѡрые тамъ былї, полакѣлисѣ и людѣмъ ωзнаймїли. Почув-
ши за(с) ω ты(м), Тївѣрїй, цѣсарь грѣцкїй, казѣлъ Анатѡлїа привестї до Цѣ-
рїграда, и тѣм(ѣ) егѡ стрѣчено. //

67

Чудо второе. В мѣстѣ, Албѹла назвѣномъ, ѣсть в(ѣ) землї церковь
Беат- стѣхъ мчникѡвъ Вѣнкѣнтїа, Сѣвина и Хрїстѣнта. В(ѣ) тої црквї былъ ѡб-
рум(ѣ) жи(т) разъ преч(с)той дви бци, до котѡрого ѡбраза еднѣ невѣста слѣпѣа гды ωфѣ-
лю(д).

говѣлася и пришла поклонитица, одѣржала очи ѿ(т) пребл(с)вѣнной двы ли(ст).
Мрѣи бщи. тѣд.
с. Марїа.

Чудо третее. Мѣсто, названо Тервана, ангелчикове гды взали и шар-
пѣти и запалили, в(ъ) цркви образъ престои бци на высококомъ стоаль мѣист-
цу. На образъ была корона, которую хотѣлъ еден(ъ) ангелчикъ стрѣлоу
збити и струтити, але ему лукъ зламалъса и улѣмками своими бѣрзо ранилъ
в гелчиковъ, тамъ стоачихъ. Тѣды ангелчикове дали покой цркви, не шар-
пали ей и престой бци дари ѿфрѣвали. ли(ст).нс.

Чудо четвертое. Еденъ члвкъ на имѣ Костантинъ кинулъ каменемъ
на образъ престои бци и скрушилъ его и подопталъ ногами. Гды упалъ на
землю, тѣды показалася ему въ снѣ престѣа бца и // мѣвила: «Вѣдаешъ ты,
як(ъ) великую злость мнѣ учинилъ, але учинилъ [!] тое на свою голову». 67 зв.
Потомъ война была з(ъ) сарацынами. Еденъ сарацынъ каменемъ з(ъ) кущи и
воѣнной воина нещасливого Костантина ѿного ударилъ, на муръ стоачо-
го, который упалъ з(ъ) мурѣ. В(ъ) той часъ лице и голова его скрушилася. Евтропій.

Чудо пятое. На выспѣ, названой Тумба, была црковь на честь стѣму
архѣгглу Мѣхайлу збудована. В(ъ) той цркви былъ образъ пречистой двы
бщи. Потымъ за допущен(ъ)емъ бз(с)кимъ? [!] Перунъ ударилъ на тую
црковь и спалилъ ѿную. Еднакъ образъ матки бжеи в(ъ) томъ ѿгни зос-
талъ нерушѣный. кни(г) .ка.
ѿ речахъ
рымс-
ких(ъ).
Про(м)-
туар
учна ѿ
чудахъ
пре(с).
двы.
Прикла(д)
.пе.

Чудо шестое. Стѣй Лукѣ ев(г)листь гды хотѣлъ малѣовати образъ пре-
ч(с)той двы бци, на которое малѣованье еще фѣрбы не наготованы были,
але образъ неподѣване бз(с)кою не члвѣчою рукою показалъса вѣмалѣо-
ванный. // Про(м)-
туар(р)
учна ѿ
чудахъ
пре(с).
68

Чудо семое. Образъ престои бци в(ъ) езеро Азурово иконобѣрци в(ъ)-
кинули, где през(ъ) многѣ лѣта на глубинѣ находвалъса, потымъ з(ъ)
глубины навѣрхъ добровѣльне выплынул сам(ъ) без(ъ) жѣдного нарушенѣ
своего. Той образъ пречистой двы бци находвалъса в(ъ) монастырѣ Ама-
сийскомъ. двы.
Прик(л)
.пе.
Прологъ.
септебр.ѣ.

Чудо осмое. В землѣ Французкой на мѣсцу, Дѣлисъ названомъ, естъ
образъ каменный преч(с)той двы бци, Ха на рукахъ держачои. Той образъ
два брабанчикове блѣзнили, тамъ пришедши. Еден(ъ) з нихъ, порѣавши
камень, кинулъ на образъ и ѿ(т)ламалъ рѣчку дитѣтку Хви каменную,
котораа на землю упала. В(ъ) той часъ вышла крѣв(ъ) з(ъ) рамена, якъ
з(ъ) члѣнка живѣго, и заразъ на томъ же мѣсцу брабанчикъ палъ и умерлъ,
который каменемъ кинулъ. Другѣй хотѣлъ умирающѣго поднести и по-
мочь ему дѣти, але и той ѿ(т) злѣго дѣха былъ порѣанный и мѣченый, на дру-
гѣй день умеръ. // кни(г) .з.
гла(в). рѣ.
68 зв.

Чудо девѣтое. В мѣстѣ Гиспѣлю естъ образъ преч(с)той двы бци. Пред(ъ)
тымъ образомъ една невѣста молилася престой бци, жебы захѣвала сына

Θεατρ-
румъ
жит.лю(д)
ли(ст).слс.
с. Мάρτᾶ.
Μερκουρίῃ
Ραλλίον-
γε(η).
книги ді.

ей ω(т) смѣрти, котóрый былъ упáль в(ъ) пѣчь о҃гнѣстую. Выслужала пре-
стáа бца молѣтвы ей, бо сына ей живóго и здоровóго [1] в(ъ) о҃гнѣ заховáла.

Чудо десатое. В Сабáвдїи ёсть мѣсто, Монтáни назвáное, в(ъ) котó-
ромъ образъ пречѣстои двы бци едѣнь лóтрь вáжилъса мечёмъ удáрити. И
зáразъ кровъ пошла з негò, котóрою кровю розмайтѣи хорóбы улѣчáютса.
Почúвши ω тóмъ, Мануїль, князь Сабáвдїе, тамъ ишóвъ пѣшь поклонѣти-
са óбразу престóи бци.

Θεατρумъ
жит(т).
лю(д).
ли(ст)
.сми.
с. Мάρτᾶ.
69

Чудо одинадцатое. До тогò образа престóи бци, котóрый ёсть в(ъ) мѣс-
тѣ Монтáни, едѣнь члвѣкъ назбóжнѣи припровáдилъ быдлá слѣпóе на шы-
дѣрство и на смѣхъ, але престáа бца быдлáти очи привернóула, а óного лóт-
ра очей позбáвила.

Чудо дванадцатое. // До тогò жѣ пр(с)тои бци образа, котóрый знаѣй-
дúетьса в(ъ) Монтáни мѣстѣ, еднá невѣста хóраа пришлá и ω(т)далá шáты
свой дорогѣе престóи бци, прóсачи ей ω здоровъе. А гды здоровóю зостá-
ла, жáловала по свойхъ шáтахъ. Тѣды ей бóзскою справóю и шáты привер-
нóулиса и хорóба.

Нѣкифор,
кни(г).дї.
Гисто(р).
гла(в).ми.

Чудо трынадцатое. В мѣстѣ Смýрнѣ былò дѣрево ципрѣсовое, в(ъ) ко-
тóромъ прѣшлыхъ чáсовъ ктось образъ пр(с)тóи бци не вѣдати якѣмъ спò-
собомъ сховáль. По мнóгимъ чáсѣ образъ бгорóдичинѣ самъ себѣ обавѣль
людёмъ, бо цѣприсъ невымóвную свѣтлостъ з(ъ) себѣ выдавáль и якъ свѣ-
чá здáльса горѣти. Тѣды едѣнь члвкъ вступѣль на тóе дѣрево ципрѣсовое
и знайшóль тамъ сховáный óбразъ пр(с)тóи бци. Длá тогò в(ъ) Смýрнѣ на
тым(ъ) мѣсцу збудовáль црковъ Цѣрусъ, еп(с)копѣ смврненскѣи на ч(с)ть
престóи бци.

Θεατρумъ
69 зв.
жит(т).
лю(д).
книги .θ.
ли(ст).нд.
Баронъ.
ро.
Гери(η).
па(т).
ко(η).
кни(г).
ѣ. Со-
боръ.
Мо(с)хъ
Евѣрат.
в(ъ)
Цвѣт-
ни(к).

Чудо чтырнадцатое. Вóинѣ едѣнь на имá Стефáнѣ рóдомъ армѣнинѣ,
бúдучи велѣкою бóлѣзню знáтѣи, удáл(ъ)//са до стóго Стефáна, исповѣдни-
ка Хр(с)тóвого, прóсачи егò ω здоровъе. Тѣды стѣи Стефáнѣ казáль емú
жѣбы са поклонилъ óбразу Хр(с)тóвому и прстóи бци. Гды тóе учинѣль,
зостáль здоровымъ.

Чудо пятнадцатое. З óбразу пречѣстои двы в(ъ) Дамáску тѣкъ олѣ-
шкъ, якъ балсáмъ, котóрымъ хорóбы са улѣчáли.

Чудо шестнадцатое. В Созопóлю, мѣстѣ Пѣссидѣйскомъ, образъ пре-
стóи бци з(ъ) рукѣ олѣшкѣ дорогѣи выдавáль и вылѣáль.

Цвѣт-
ни(к).
дховно(м).
70

Чудо седмнадцатое. Іωáнѣ, пустѣльникѣ столблѣвый, мѣшкал(ъ) в(ъ)
яскѣни два(д)цатѣ мѣль ω(т) Іерусалима (котóрѣи мѣль у себѣ) óбразъ пре-
ч(с)тои двы бци, держáчей Ха на рукахъ свойхъ. Тóи пустѣльникѣ мѣль
звѣчай мѣсца стѣи навѣжáти. Вышовши з(ъ) яскѣни, ω(т)хóдачи, стáвилъ
свѣчу запалѣную пре(д) óбразомъ престóи бци и прóсилъ престúю дву, же-
бы мѣла ω тóи свѣчѣ старáне, пóки // онъ до кѣлїи своѣи вѣрнетса. И зос-

тавнвши свѣчѹ, цѣлую и незгаслую находил(ъ), вернувшись, лю́бо ча-
сомъ в(ъ) доро́зѣ кѣлка мѣсацей бавилъса.

Чудо оснадцатое. Бра́на Тура́нь гды войну́ в(ъ)ну́тр(ъ)нюю домову́ю
подне́сь на Иса́кїа, це́сара гре́цкого, и притагну́л(ъ) з(ъ) во́йсками под(ъ)
Константино́поль и добыва́ль егѡ, Иса́кїй в(ъ)завши о́бразъ престо́и бци,
поста́вилъ в(ъ) Константино́полю ѡ(т) то́еи сторо́ны, з(ъ) кото́рой нейба́р-
зѣй непрі́атели штурмова́ли, и моли́лса престо́й бци, ѡ по́мочь ей про́са-
чи. Те́ды за по́мочу престо́и бци Бра́на Тура́нь ѡ(т) Конра́да, кня́за ли́он-
гобардо́вь, е́сть забі́тый. Иса́кїй за́сь и мѣсто ѡ(т) небезпече́н(ъ)ства во́л-
ны зоста́ли.

Чудо деватнадцатое. Сты́й Але́зей, члвкѣ бжїй, гды з(ъ) Ри́му заѣхаль
до мѣста Еде́ссы, мешка́ль тамъ симна́дцат(ъ) лѣтъ в(ъ) присѣнку при цркви
преч(с)тои дѣвы бци, люде́мъ не зна́емый, але егѡ о́бразъ престо́и бци
мо́вою сво́ею люде(м) ѡб(ъ)ави(л). Сѡнь ухѡдачи сла́вы про́жної свѣцко́и,
хотѣ́ль ѣхати до Та́рсу, // е́днѡкъ егѡ нава́лности мо́рскїи принесли́ до Ри́-
му, ѡ(т)чи́зны егѡ, где ско́нчилъ живѡ́т(ъ) сво́й.

Чудо двадцатое. В землѣ Гишпа́нской Симѡнъ Роба́нь в(ъ) ска́ль зна-
шо́ль о́бразъ престо́и бци за ѡбаве́немъ ей само́и, кото́раа во снѣ́ емѹ пока-
за́ласа и каза́ла з(ъ) то́еи скалы́ о́бразъ сво́й вы́нати.

Чудо двадцать первое. Бывъ в(ъ) Ри́мѣ престо́и бци о́бразъ, кото́рїй
по(д) часъ стра́стей Хр(с)то́вых(ъ) и в(ъ) па́тницу вели́кую ѡ(д) порѡ́нку а́жъ
до годи́ны десѡ́ти блѣднѣ́ль, потѣ́мъ чорнѣ́ль и тварь я́къ ме́ртваа егѡ по-
казова́ласа а́жъ до воскресе́нїа Хва. На воскресе́нїе за́сь Хво весе́лую и свѣт-
лую тварь показуе́тъ. То́й о́бразъ у Си́зта знаи́дѹетьса.

Чудо двадцать второе. Гды ап(с)то́лове Петро́ и Ио́ан(ъ) в(ъ) Ли́дѣ
мѣсть Ха проповѣ́дали и на че́сть пречи́стой двѣ бци црковѣ́ тамъ збудо-
ва́ли, в(ъ) то́й часъ на стѣ́нѣ в(ъ) цркви о́бразъ престо́и бци самъ чудѡ́вне са
показа́ль, кото́рїй тамъ Ио́лиа́нь ѡ(т)сту́пникъ вы́мазати и вы́скробати по-
сыла́ль вои́новъ, // але не доказа́ль тогѡ. Потѣ́мъ стѣ́й Герма́нь, патріа́р-
ха Константино́польскїй, не бѹдучи е́ще стѣ́теленъ, ишо́ль до Iер(с)ли́му по-
клоні́тиса мѣстца́мъ стѣ́мъ. Тамъ идучи, в(ъ)ступи́ль до Лу́ды мѣста и ѡба-
чивши чудотво́рный о́браз(ъ) пр(с)тои бци, каза́ль намалі́овати собѣ́ дру-
гїй о́бразъ, подо́бный тому́, кото́рый хова́ль у себѣ́ з(ъ) вели́кимъ пошано-
ва́н(ъ)емъ. А гды Левъ Исавра́нинъ, це́сарь гре́цкїй, образобо́рца, всѣ́оды
въ па́нства(х) сво́ихъ каза́ль о́бразы з(ъ) црквей вы́кидати, псовати, топѣ́-
ти, палить, в(ъ) то́й часъ стѣ́й Герма́нь спротивла́лса незбо́жному це́са-
реви, строфу́ючи егѡ́ за о́бразы стѣ́и. Дла́ тогѡ́ ѡ(т) незбо́жного це́сара вы́-
сланны́ на заточе́нїе, з(ъ) кото́рогѡ́ заточе́нїа о́бразъ престо́и бци Лу́дскїй
посла́ль в(ъ) Ри́м(ъ), на мо́ре пу́стївши. В(ъ) тѣ́м же о́бразѣ́, с(ъ)кра́ю
на(д) голо́вою писа́нїе скрѣ́вши в(ъ) вы́рѣзано́й до́сцѣ́, посла́ль до сто́го Гри-
го́рїа, па́пы Ри́мскогѡ́, ѡзнайму́ючи ѡ(т) когѡ́ и до когѡ́ и дла́ чо́гѡ́ иде́тъ

Никїта
в(ъ)
ро(з)ныхъ
дѣлахъ.
Книгѣ́ .а.
ѡ Исааѣ́.

Метаф.
в жи(т).
егѡ́.

70 зв.

Дис-
курсъ .ск.
ѡ Ма́рїи.

Огоро-
до(к)
царици,
мова.
Ѣ. на
пасху.

Собор-
ны(к) в(ъ)
не(д).
вели(к).
по(ст).
ѡ чудо-
71
тво́рно(и)
иконѣ́
пр(с).
бци, я́же
нарыца-
е(т)сѡ́
Рымла-
нини

71 зв. той образъ. З(ъ) тымъ писаніемъ образъ престои бци пре(з) море, мало но-
 гами воды дотыкаючиса, пошолъ такъ прудко, // же за днь и за ночь сталь
 в(ъ) Рымъ на рѣцѣ, Губеръ названой. Тамъ за обавен(ь)емъ бзскимъ стій
 Григорій, папа Римскій, з(ъ) кліромъ, з(ъ) свѣщами, поткавши образъ стій
 стои бци, впривадилъ егѡ до цркви и на високомъ мѣстцу поставилъ, где
 сто и трыдцать лѣтъ знайдовалъса. Потытъ!! в(ъ)польвечернѣ рѣшивъса
 и пошолъ на повѣтру з(ъ) цркви през(ъ) мѣсто до рѣкѣ Твбру. Ѡ(т) Твбру
 зноу до Константинопѡла вер(ъ)нулъса, бо южъ в(ъ) Константинопѡлю
 за блгочестивои цѣсаровою Феѡдоры образомъ стымъ ч(с)ть ѡ(т)давали и
 кланалиса. И той образъ пр(с)тои бци на березѣ обачивши, люде взяли и
 принесли до цѣсаровои Феѡдоры. Ѡ(т) цѣсаровои патрїаха !! взавши той
 образъ на руки свой, принелъ до цркви бгородичной в(ъ) Халкопратїи
 и там(ъ) егѡ поставилъ.

Собор-
 ни(к)
 м(с)ца
 72
 септев-
 рїА, еї.
 дїА.
 Чудо двадцать третее. Стый Никїта, мчникъ Хвъ, будучи еще невѣр-
 нымъ, видѣлъ въ снѣ Ха, кр(с)тъ держачоѡ. Вставши ѡ(т) сна, пыталъ
 в(ъ) мѣстѣ розныхъ людей, жебы ему сонъ той вытолковали. Теды ему //
 една хр(с)тіанка на имѣ Юліанна рекла: «Вложи руку свою за надро свое», —
 що стый Никїта гды учинилъ, выналъ з(ъ)-за надра своеѡ образъ прч(с)-
 тои двы бци, держачей на рукахъ своихъ Ха, которїй держалъ кртъ в(ъ)
 рукахъ своихъ. И мовилъ стый Никїта: «Въистинну се есть знаменїе, еже
 видѣхъ в(ъ) ночь сію». Потымъ в(ъ) Ха увѣрилъ и многїи для Ха терпѣлъ
 мѹки, которїи кр(с)томъ духовне са называють.

ГисторїА
 ѡ образѣ
 пре(с).
 двы
 Марїи
 Жыров-
 вы(ч).
 Чудо двадцать четвертое. В князствѣ Литовскомъ, в(ъ) повѣтъ Сло-
 ним(ъ)скомъ, есть мѣстце, названое Жыровїчи ѡ(т) жыру, то есть покѣр-
 му, которїй тамъ пре(д) тым(ъ) звѣри дїкїи на пѹщи мѣли. На той пѹщи,
 пасучї бѣдло, пастушкѡве обачили на дѣревѣ свѣтлост(ь) великую, на
 кштѣлтъ огнѣ палаючого. Пришед(ъ)ши тамъ, знашли образъ преч(с)тои
 двы бци, на дѣревѣ стоѣчїи и на кштѣлтъ променей солнечныхъ полыскѹю-
 чїиса, которїй взавши, принесли до пана своего на имѣ Алежѣндра Сол-
 тана, по(д)скарбїѡѡ литовскоѡ.

72 зв. Там же,
 ро(з)-
 дѣл(ъ) .В.
 Чудо двадцать пятое. // Алежѣндеръ Солтанъ, взавши ѡ(т) пастуш-
 ковъ образъ престои бци, сховалъ до шкатулы. А гды на другїй днь мѣлъ
 у себѣ гостей, хотѣлъ имъ образъ престои бци, ѡ(т) пастушкѡвъ собѣ даный.
 показати, але ѡдомкнѹвши шкатулу, не знайшолъ егѡ тамъ. По кїлка днахъ
 зноу тыи жѣ пастушкѡве, на пѹщи пасучї бѣдло, на тымъ же дѣревѣ об-
 разъ престои бци обачили и взяли и принесли до пана своеѡ, которїй на
 тымъ мѣстцу, пѹщу вырубавши, збудовалъ црквѣ и в(ъ) той цркви образъ
 пр(с)тои бци, повтѡре знайденый и собѣ ѡ(т)данный, поставилъ. И той есть
 першымъ Жыровїчѣ фундаторомъ.

Чудо двадцать шестое. Церковь Жыровїцкаѣ першаѣ ѡ(т) збудована
 своеѡ, по килкадесѣтъ лѣтехъ згорѣла. Еднак(ъ) образъ престои бци зо-

сталь в(ъ) томъ огнь без(ъ) жадногѡ своѡгѡ нарушена и самъ перешолъ на камень, который есть в(ъ) полъгоры. по(д) которою горюю црковь была збудована. Але гдѣ са з(ъ) цркви образъ престѡи бци по(д) часъ пожару подѣль, жадень члвкъ тогѡ не вѣдалъ. //

Чудо двадцать семое. Гды згорѣла пѣршаа цѣрковь Жыровицкаа, по-тым(ъ) в(ъ) килка днѣй хлопата, з(ъ) школы вышовши, грали коло тогѡ мѣстца, на которомъ была црковь, другіи на горѣ оной ходили. В(ъ) той часъ з(ъ)далѣка по(д) тоѣю горюю на камени съдѣчую ясными променами при-одѣтую двцу обѣчили, хлопата ознаймѣли тоѣ священникомъ, который пош-ли на тоѣ мѣстце, але не видѣли тамъ жадной особы члвчои, тылко знашли свѣчѣ запаленую пере(д) тымъ образомъ мтки бжои. Тѣды зѣразъ оныи священники, людѣ зобрѣвши, шли по образъ, а гды пришлѣ близко, свѣчѣ зник-нула, тылко самъ на камени образъ зосталъса, которій, взѣвши, в(ъ)неслѣ до одного дому. Потымъ в(ъ)несено егѡ до цркви дереванѡи.

Чудо двадцать осмое. Холмъ есть мѣсто знаменитое в(ъ) землѣ Руской, названое ѡ(т) холму, то есть ѡ(т) пагорку, же на холмѣ, на пагорку высокомъ маеть свое положѣнье. В(ъ) томъ мѣстѣ есть образъ преч(с)той двѣ бци, в(ъ) котѡром(ъ) образѣ знайдѣются рѣзы. // Еденъ разъ на лѣвѣмъ раменю, тѣтый шаблею татарскою, другій разъ на правѡй руцѣ, стрѣлою татарскою учиненый, але татарове за тоѣ послѣпли и головы имъ заверну-лиса.

Чудо двадцать деватое. Бѣтѣй, царъ татарскій, гды пустошилъ зѣмлю Рускую, татарѣ егѡ притагнули до Холму и хотѣли егѡ добывѣти. В(ъ) той часъ двѣ девѣици, княжны рускіи, в(ъ) Холмѣ млілиса преч(с)той двѣ бци, жѣбы ихъ боронила ѡ(т) тыхъ непрѣтелей. Потымъ образъ престѡи бци на валъ мѣстцкѣй вѣнесено и зѣразъ гора Холмскаа здалася татарѡмъ бы-ти высокоаа ажъ по(д) обѡлоки и що мѣли приступѣти бліжеѣ до Холму, то дѣлѣй ѡ(т)ступѡвали.

Чудо тридцатое. Мѣхайль панамаръ в(ъ)ночи, ѡчкнѣвшиса, почулъ в(ъ) цркви бѣрзо вѣдѣчное спѣванье. А гды, встѣвши, пришолъ до цркви, жад-ного члвка тамъ не знашолъ, еднѣкъ чулъ голоса вѣдѣчныи и видѣлъ вели-кую свѣтлость, ѡ(т) образа преч(с)той двѣ бци походѣчую. Зѣразъ тоѣ ознай-мѣль Василію // еп(с)копови Холмскому, который емѣ ѡ(т)казалъ: «Спѣ-ванье то есть аггл(с)кое и свѣтлость нб(с)наа».

Чудо тридцать первое. Варвѣра двѣица ѡ(т) людѣй злыхъ была ѡчаро-вана, котѡрой жаднымъ спѡсобомъ лѣкари не могли улѣчити. Едноѣ но-чи в(ъ) селѣ Ростѡцѣ показалася ей якѣася зѣцнаа невѣста и мѡвила: «Идѣ до катедрѣльной цркви Холмской, знайдеш(ъ) тамъ образъ бци, Ха на рукахъ держѣчои, за помѡчу ей ѡдѣржишь здорѡвье». Тоѣ мѡвивши, онаа невѣста зникнула. Варвѣра засѣ, гды ей росказѣнье учинѣла, зостала здо-ровою.

Чудо тридцать второе. Образъ престѡи бци, который есть в(ъ) Часто-хѡвѣ на яснѡй горѣ, малѣовал(ъ) ев(г)лист(ъ) Лука в(ъ) Іер(с)лимѣ. Елѣ-

Там же,
ро(з)-
дѣл(ъ) .д.

75¹²

Там же,
роздѣль
той же.

Феныѡъ
ѡ житїи
пре(с).
бци
73 зв.
Хо(л)-
мскон.

Та(м) же
всѣ чѣда
насту-
пуючи.

74

Гисторїа
ѡ образѣ

пре(с). на стѣа вѣсполь з(ъ) кр(с)тѣмъ г(с)нимъ перенесла егѡ до Костантинопѡ-
бци ла. В(ъ) Костантинопѡлю бѣдучи, Левъ, руское княжа, з(ъ) великимъ
Часто- Кароліосѡмъ, цѣсарѡмъ рымскимъ, которѡму былъ прибѣль на помѡчь про-
хо(в). тивъ сараціновъ, досталъ егѡ у того жъ Кароліоса и з(ъ) Костан(ъ)тино-
74 зв. пола привезъ на замокъ Белзскій до // земль Руской. По егѡ смѣрти мѣ-
шкаль тамъ Владиславъ, князь Опѡлскій, а гды былъ в(ъ) облежѣнью
ѡ(т) татарѡвъ, на той часъ еденъ татаринъ, стрѣляючи до замку Белзского,
трафилъ стрѣлою в(ъ) горло образѡви. Тѣды на татарѡвъ страшливаа и
смродливаа мгла наступила, ѡ(т) которой мѣсли умираѣти.

Тамъ всѣ
чѣда
ишыи.

Чудо тридцать третее. Той же Владиславъ мѣль обавѣн(ъ)е въ снѣ ѡ(т)
ѡга, жебы образъ престѡи бци з(ъ) Белзского замку на ясную горѡ запро-
вадилъ и тамъ поставилъ, що князь Владиславъ учинилъ з(ъ) великою
ѡхотою и на томъ мѣсцу фундовалъ монастырь и образъ ѡ(т)далъ законни-
комъ.

Чудо тридцать четвертое. Потѣмъ геретыки гусситѡве, приѣхавши
до монастырѡ Частохѡвского, законниковъ помордовали, образъ престѡи
бци з(ъ) клейнѡтовъ вызули и, вложивши на возъ, хотѣли егѡ везѣти з(ъ)
собѡю, але не могли жадною мѣрою воза з(ъ) мѣстца рѣшѣти.

73¹³

Чудо тридцать пятое. // Гды са з(ъ) мѣстца не могли рѣшѣти гусситѡве,
еде(н) з(ъ) нѣхъ, скѡчивши на возъ, порвалъ образъ престѡи бци и ударилъ
ѡ землю такъ, же са натрѡе распалъ. А другій талъ в(ъ) лицѣ шпагою, але емѣ
рука усхла. Ишыи засъ были заражены слѣпотѡю и наглою смѣрѣтю ѡ(т)
ѡга скарѡныи.

Синаѣа(р)
грецкій
на неде-
лю право-
сла(в).

Чудо тридцать [!] шестое. В Кіпрскомъ ѡстовѣ [!] была црковъ пре-
сватѡи бци. Вѣдле тоѣи цркви на брамѣ былъ образъ престѡи бци, котораа
сидѣла на ѡрѡнѣ и дер(ъ)жала Ха якѡ дитѡтко на колѣнахъ свойхъ, а два
аггли по ѡбѣдвухъ сторонахъ стоали. Едногѡ дна, минѡючи тѣю црковъ,
еденъ арапи(н) устрѣлилъ престѣю бци в(ъ) колѣно, а заразы ѡ(т) рѡны по-
стрѣленѡи вышла кровъ и капала на землю. Арапинъ, выдачи тоѣ чѣдо,
злакъса и утѣкалъ до дому своѣго, але до дому не доѣхавши, умеръ на
дорѡзѣ.

75 зв.

Чудо тридцать семое. Филипъ Клівій жилъ в(ъ) Бургундїи, потѣмъ
на войнѣ бхалъ противъ францѣзовъ, ѡ(т) которыхъ былъ пойманный и на
вежѣ высѡкой посаженый. // Тамъ одногѡ часу въ снѣ видѣлъ образъ пре-
ч(с)тои двѣ Галленской, которой мѣлѣса и она егѡ ѡбѣцаласа з(ъ) тоѣи
невѡлѣ вызволѣти. Потѣмъ, ѡ(т) сна в(ъ)стѡвши, почалъ мѣлитса престѡи
бци Галленской, жебы са тоѣ спѡлнило, що в(ъ) снѣ видѣлъ. И заразы
ѡковы желѣзныи на шѣи на рукахъ и на ногахъ егѡ поламалиса. Що жъ
ѡнъ учинилъ? Повѡрозо(м) презъ ѡкно з(ъ) вѣрху спустилъса на землю,
потѣмъ пришолъ до мѣста Галлиѡвъ и тамъ учинилъ подакованье престѡи
бци за тоѣ добродѣйство.

Чудо тридцать ѡсмое. Антоній Хамберій з(ъ) Англии, гды до жрѡ-
делъ теплыхъ и здоровыхъ бхалъ, в(ъ) той часъ батѡв(ъ)чыкове кѡн(ъ)ми

напали на нихъ и в(ъ) неволю побрали, тылко еденъ Антоній посрѣдкѣ ихъ, преч(с)тую двѣ Галленскую на ратунокъ взываючи и ей са поручаючи, zostалъ безпечнымъ и жаден(ъ) его з(ъ) неприятелей не видѣлъ.

Чудо тридцать девятое. Стефанъ Робинъ о(т) горъ Ганнонскихъ родом(ъ), гды ѣхалъ през(ъ) море з(ъ) Люзытаніи до о(т)чизны, // бѣра встала на морѣ и жегларовъ иныхъ потопила. Онъ зась, взываючи на ратунокъ престѹю бѣу, ухватилъса за дошку и выплынулъ на берегъ живый и здоровый за помочю пречистой двѣ, которой поручалъса.

Чудо чтыридесатое. Геріонъ Парментерій воинъ мешкал(ъ) в(ъ) замку Торнаценскомъ. Едногѣ часу в(ъ)палъ въ рѣку Складимъ, бѣструю и глубокую, которая идеть близко замку. И заразъ почалъ на ратунокъ взывати престѹю бѣу Галленскую и ей са поручалъ. Теды престѣа бѣа видома ему показаласа и о(т) смѣрти его збавила.

Чудо чтыридесатъ первое. В Малой Россіи, в(ъ) воеводствѣ Рускомъ, в(ъ) мѣстѣ Трѣмбовлю, в(ъ) цркви православной образъ престои бѣи плакалъ, през(ъ) килка недель з(ъ) обудвухъ очей слезы такъ шли, же мѣсу подставовати мѣсли. Дѣалоса тое року тысача шестьсотъ шестдесатъ третѣгѣ, за панована Іоанна Казимѣра, крола полского.

Чудо чтыридесатъ второе. // В землѣ Молдавской есть монастырь Намец(ъ), где в(ъ) црквѣ вознесеніа Хва найдѹетса образ(з) на дощѣ древяной вымаліованый, з(ъ) одной стороны престѣа бѣа, Ха на рукахъ держача, з(ъ) другои стороны стый великом(ч)никъ Георгій стоачій и смока копѣю бѣючій. Той образъ под(ъ) часъ вознесеніа г(с)дна гды священники албо стѣтель на процесии носатъ, руками держачи, на той часъ престѣа бѣа в(ъ) рукахъ щенических(ъ) албо стѣтельскихъ будучи, кланаетъса нѣзко до землѣ нахилаючиса и повстаючи и жадною мѣрою не могутъ руками своими священники албо стѣтели того образа удѣржати (знати, же престѣа бѣа, кланаячиса бѣу нѣзко, за людми молитса и причинаетса).

Чудо чтыридесатъ третее. Той же образъ престои бѣи в(ъ) землѣ Молдавской, в(ъ) монастырѹ Намецкомъ гды его на процесии ношено и в(ъ) ходили з(ъ) нимъ в(ъ) црквѣ, образъ той вырвавшиса и выскочивши з(ъ) рукъ людскихъ, пошолъ самъ на воздусѣ и сталъ на(д) амбонѣмъ. О(т)толь пошолъ през(ъ) царскіи двѣри // до олтаря и, обышовши олтарь, сталъ за олтарѣмъ на своемъ мѣстѣ, бо тамъ его мѣсце найдѹетса (маемо вѣдат(и), же то аггли, котѣрыи престой бѣи слѹжатъ, образъ ей на повѣтру носили). Дѣалоса тое за панована Стефана Горгіци, господаря волоского.

Чудо чтыридесатъ четвертое. Гды было в(ъ) Римѣ повѣтре, на той часъ стый Григорій, папа Римскій, в(ъ) днь воскр(с)ніа Хва, взавши образъ преч(с)той двѣ, учинилъ процессію по улицехъ римскихъ и где-колвекъ ношенный былъ образъ престои двѣ, о(т)толь о(т)ступовало повѣтре, за що, гды люде бѣа хвалили и веселилися, з(ъ) нѣа почѹли гѣлосъ агглскій, Сігоній, книги а. о кроле(в). Влоско(м).

котóрый аггль мóвилъ до преч(с)тои двы: «Црце нб(с)наа, веселѣса. Аллилѹ-
ѹа. Бо котóрого съ носѣла. Аллилуѹа. Воскрсь, якъ мóвилъ. Аллилуѹа».

Чудо чтырдесатъ пѣтое. В Рѹмѣ ёсть црковъ, котóрую зовѹтъ стѹа
Мѹрѹа. В(ъ) притвóръ домъ то былъ Симмѹха патрѹкѹа, котóрого забѣлъ
77 зв. Феодорѹкъ геретѹкъ. // По смѣрти егò жонѹ в(ъ)довѹ убóгихъ кормѣла и
Феатрумъ жи(т).
лю(д).
ли(ст)
слс.
ѣ. Марѹа. самѹ з(ъ) нѣми обѣдѣ бѣла. В(ъ) той часѣ обѹчила на лонѣ своѣмъ шафѣръ,
дорогѹй кѹмень, на котóромъ агглскою рукою вѣрысованный былъ обрѹзь
престои двы, Хѹа на рукахъ своѹхъ держѹчей. Цнѹа, взѹвши той обрѹзь пре-
стои бци, показѹла Иоѹанну, пѹпѣ рѹмскому. В(ъ) той часѣ по всемъ мѣстѣ
звóны сѹми звонѣли, лѹбо ѹхъ нѣхтò не рѹшалъ. Пóтымъ гды повѣтре мо-
ровое былò в(ъ) Рѹмѣ, за Кѹлиста трѣтего, пѹпы ры(м)ского, пѹпа взѹвши
той обрѹзь прч(с)тои бци, учинѣлъ процѣсѹю и по котóрыхъ ѹлицахъ об-
разъ преч(с)тои бци носѣли, ш(т)тòль повѣтре уступовѹло.

Чудо чтырдесатъ шестое. Обрѹзь престои бци, ш(т) ев(г)лѣсты Лукѹ
Про(м)п-
туа(р)
учнѹа ш
чѹдах(ъ)
пр(с)
78 двы прик-
ла(д) .пе.
шукѹти обрѹза преч(с)тои двы, мтки своѣи, до Рѹму принѣсеногò, // и поста-
вити в(ъ) црkvѣ, котóраа былѹа блѣзкò егò мешкѹна, що онѣ шòтне учи-
нѣлъ. Дла тогò тѣе тры брѹтѹа при той црkvѣ мешкали до концѹ жѣтѹа
своѣгò.

Чудо чтырдесять семое. Тóй же обрѹзь престои бци, през(ъ) ев(г)лѣсту
Там же. Лукѹ малѹваный, пóтымъ Сѣргѹй, пѹпа Рѹмскѹй, перенѣслъ до пѹлѹцу Ла-
терѹнскогò, ѹле знóву обрѹзь шòлночи самъ якъ пѹахъ перелетѣвъ до то-
ѣи цркви, где пѣрше знаѣдовѹлса.

Чудо чтырдесять осмое. В Пскóвѣ, мѣстѣ москóвском, на(д) рѣкòю
Часо-
сло(в)
москов.
се(п)те(в).
кд.
Мѣрòжею, в(ъ) обѣтели всемѹлостивогò спса, обрѹзь престои бци плакалъ,
з(ъ) обòхъ очѣй, якъ струмѣни, слѣзы выходѣли. Знакъ то былъ, же пре-
стѹа бца за людѣй бгу, плачучи, молѣласа.

Чудо чтырдесять девѹтое. В землѹ Москóвскоѹ, в(ъ) мѣстѣ Кострómѣ,
вѣдѣли лѹде на воздѹсѣ аггловъ, котóрыи обрѹзь преч(с)тои двы на рукахъ
держѹли.

Чудо пѣтдесятое. В цѹрствѣ Москóвскомъ, ведле рѣкѹ Вóл(ъ)ги, //
78 зв. шесть мѣль ш(т) Ярослѹва, Трифóнъ архѣп(с)копѣ Ростóвскѹй, вѣдѣлъ
столпѣ огнѣстый до нба высóкѹй, до котóрого блѣзкò пришòвши, знаѣшòль
обрѹзь престои бци. И на тóмъ мѣстцу збудовѹно монастырѣ Тóлскѹй, где и
ннѣ икона тѹа престои бци знаѣдѹетса.

Чудо пѣтдесять первое. Суздѹлъ мѣсто, гды воевѹло на велѣкѹй Новгò-
Прологъ
моско(в).
но(в) .кз.
родѣ, котóрыи мѣста обѣдѣ голдѹют(ъ) цареви москóвскому, в(ъ) тóй часѣ
Иоѹанъ, еп(с)копѣ новгорóдскѹй, молѣлса бгу пре(д) обрѹзомъ Хвѹмъ, жебѹ
оборонѣлъ ѹхъ ш(т) непрѹтѣла, и чѹвъ гòлосѣ, мовѹчѹй до негò: «Идѹ в(ъ)

цркви гда бга нашего Ис Ха на Ілііну улицу и возмѣ тамъ образъ престои бци и понеси на стѣны мѣскіи проти(в) непріятелей и будете мѣти оборону». Почувши тое, еп(с)копъ послалъ діакона своего по той образ(з) престои бци, але не далса ему взати. Потымъ самъ Іоанъ, архіеп(с)копъ новгородскій, ишолъ зо всѣмъ соборомъ по образъ престои двѣ бци, которій образъ самъ рувивса з(ъ) мѣстца своего до еп(с)копа. Еп(с)копъ зась, взавши на руки тую // ч(с)тную икону, проти(в) войска непріятельского вынеслъ на стѣны мѣскіи и та(м) поставилъ, що гды учинили, пала темность на судалчиковъ, где почали сами себе сѣчи и забивати. В той часъ звѣтажены zostали о(т) новгородцовъ.

79

Чудо пѣтдесатъ второе. В мѣстѣ московскомъ Устюжѣ Великомъ Прокопій Ха ради юродивый шповѣдалъ людемъ, же мѣлъ бгъ тое мѣсто за грѣхъ загубити. А гды пришолъ день, который онъ ознаймовалъ, оболокъ огнистый пришолъ и сталъ надъ мѣстомъ, хотячи его спалити. В(ъ) той часъ стый Прокопій млилса предъ образомъ блговѣщенія престои бци, просачи ей, жебы оболокъ огнистый о(т) мѣста о(т)вернула, и справилъ тое молитвою своею, же образъ престои бци почалъ плакати, слезы з(ъ) обѣхъ очей выходили и оболокъ огнистый о(т)ступилъ о(т) мѣста на мѣстца пустые, где з(ъ) оболочка оного великое камѣнье огнистое потымъ выпадало.

Часосло(в) москов. іюла .й.

Чудо пѣтдесатъ третее. В мѣстѣ Валкүрїи естъ образъ преч(с)тои двѣ, // который вымаліовалъ стый Мартенъ, ап(с)тола Петра учникъ, и поставилъ в(ъ) цркви о(т) себе самого збудованой. Потымъ цркви гды згорѣла, образъ престои бци агглы поднесли высокъ (шо всѣ люде видѣли) и на передмѣстю далѣко в(ъ) едномъ шгородѣ положили.

Дискур(с). 79 зв. ск. ш Марїи Лавре(т).

Чудо пѣтдесатъ четвертое. В князствѣ Литовскомъ былъ маларъ знаменитый на имѣ Іаковъ Венжикъ, который учинилъ обѣтницу образъ такой пр(с)тои бци вымоліовати, якій естъ в(ъ) Частоховѣ, и поставити в(ъ) цркви якої. А гды не могль того жадны(м) способомъ доказати, стараячиса ш тое пилне и фрасуючиса, жебы могль обѣтници своей досить учинити, едного дня в(ъ) дому своемъ пришолъ до комори, в(ъ) которой начына его были, належачи до маліована, и тамъ обачилъ на таблицѣ образъ престои бци, слѣчне вымаліованный, передъ которымъ стоала свѣча запалена, и чулъ гольсь, до себе мовачій: «Твоѣ шхота бгу са подобала, же съ хотѣлъ учтити мтку бжїю, зачимъ образъ ей, который з(ъ) великимъ стараньемъ // прагнулесь вымаліовати, аггльскою рукою вымаліованный шмѣи и в(ъ) мѣстѣ Сокаль поставъ его в(ъ) цркви». Послухалъ тыхъ словъ Іаковъ, взавши образъ преч(с)тои двѣ, о(т)неслъ до Сокала мѣста, которое в(ъ) землѣ Руской естъ надъ рѣкою Бугомъ, и далъ той образъ до цркви шенникомъ рускимъ.

Дискурсъ ск. ш Марїи Лавре(т).

80

Чудо пѣтдесатъ пѣтое. В селѣ, Гидла названомъ, в(ъ) землѣ Ладзкой, Іоанъ Чечикъ весиакъ шралъ ниву свою. Волю при едномъ мѣстцу на курсѣ,

Дискурсъ

ск, ѿ колѣна упали и не пошлѣ дѣлѣй. Іоанъ, хотачѣ видѣти, чи нѣ маишь тамъ якиѣ
 двѣщи перешкѣды, пошолъ и обачилъ на каменѣ образъ вѣрытый преч(с)тои двѣ
 Маріи. бци, котѣрый, взавши, ѿ(т)неслъ до дому своего и сховалъ в(ъ) скрѣпѣ, где
 ѿнѣ великую чинилъ свѣт(ъ)лостъ такъ, же мѣсли егѣ ѿ(т)толѣ вынати и
 з(ъ) пренастѣйшимъ сакраментомъ в(ъ) ковчезѣ сховати, але и ѿ(т)толѣ
 образъ преч(с)тои двѣ ѿдыишолъ невидѣмо на рѣлю, на котѣрой ѿ(т) ве-
 снакѣ былъ знайденыи. Тамъ южъ поставленыи столпъ деревѣный, в(ъ) ко-
 80 зв. торѣмъ образъ // престѣи бци, вѣрытое мѣстце учинивши, тамъ постави-
 ли. И ѿ(т) того часу почала престѣа бца тамъ чѣда през(ъ) образъ свой
 чинити.

Марко Улисесъ, кни(г) .ѣ. глава .ѣ. Гисто(р).
Чудо патдесатъ шестое. Іакѣвъ з(ъ) Мателѣки до прч(с)тои двѣ ва-
 бѣжный былъ, котѣрого гды еденѣ члвкъ злѣй хотѣлъ забити и засѣвъ на
 него за мѣстомъ в(ъ) еднѣи цркви прч(с)тои двѣ, же тудѣ Іакѣвъ мѣлъ ити,
 тѣды образъ прч(с)тои двѣ бци малѣовѣный, якъ живѣй, промовилъ до не-
 гѣ и словѣми своими так егѣ устрашилъ, ижъ упалъ на землю и лежалъ по-
 ты, поки Іакѣвъ минулъ црковъ престѣи бгорѣдици.

Коста(н). еп(с)копъ Кѣпрскѣи на си- но(д) .ѣ. Ни(к). тое по- вѣдалъ. 81
Чудо патдесатъ семое. Еденѣ волѣвецъ з(ъ) Цѣпру вѣспы, бѣдучи в(ъ)
 Царѣгородѣ, пришолъ до цркви престѣи бци, в(ъ) котѣрой цркви тоѣи жѣ
 престѣи бци образъ обачивши, мѣвилъ: «Що гутъ таа чинитъ?» И вѣко-
 лол(ъ) ей ѣко правѣе ѿснѣм(ъ), котѣрый в(ъ) рукахъ держал(ъ). Вѣшовши
 з(ъ) цркви гды волѣ тѣм(ъ) же ѿснѣмъ уколѣлъ, конѣцъ уломѣлса ѿсна
 и назѣдъ полетѣлъ и в(ъ) ѣко правѣе желѣзцемъ егѣ трафилъ // и ѿслѣ-
 пѣлъ. Константѣнъ, епѣскопъ Кѣпрскѣи, тогѣ чловека видѣлъ и зналъ.

Сурѣи э. ап- рѣ(л).
Чудо патдесатъ осмое. Стѣй Германъ, дѣтамъ бѣдучи, пошолъ до мо-
 настырѣ престѣи бци. Тамъ, обачивши образъ мѣтки бжеи, Ха на рукахъ дер-
 жачѣи, и маючи в(ъ) руцѣ яблоко, давалъ ѣное Хви якъ дѣтѣтку, самъ дѣ-
 тамъ бѣдучи. Тѣды престѣи бци образъ прѣтагнулъ рѣку и приналъ ѿ(т)
 него яблоко. Простотѣ и невинностъ дѣтинную, знѣти, же любѣитъ пре-
 стѣа бца.

Огород насты(р). лѣсть .ч.
Чудо патдесатъ девѣтое. В мѣстѣ Флорѣнциѣ былъ образъ блговѣще-
 нѣа престѣи бци, котѣрѣи образъ малѣръ малѣючи, вѣмалѣовалъ тѣло пре-
 стѣи бци, тѣлкъ презъ дѣлгѣи часъ мѣслилъ, якъ бы мѣглъ лицѣ ей слѣчне
 вѣмалѣовати, и поручѣлъ тоѣ бгу. Тѣды еднѣи нѣчи агглѣ, пришѣвши,
 вѣмалѣова(л) тварѣ престѣи бци, дѣа тогѣ той образъ в(ъ) Флорѣнциѣ мнѣгѣи
 чинилъ чѣда и в(ъ) великомъ былъ пошанѣванѣю.

Вѣнке(н). в(ъ) 81 зв. Зверца(д). гисто(р). кни(г) .кг. гла(в) .рѣз.
Чудо шѣдесѣтое. // Былъ в(ъ) Царѣгородѣ образъ престѣи бци, котѣ-
 раа на рукахъ дѣтѣтко держала. Тоѣи образъ малѣовалъ ап(с)лъ Лукѣ. гды
 жилъ на свѣтѣ. Назывѣно тоѣи образ(ъ) Одигѣтрѣа, проводѣтелка, бо пре-
 ч(с)таа двѣа показѣласѣ двѣомъ слѣпѣцомъ и привелѣ ихъ до цркви и далѣ имъ
 ѣчи, же почалѣ дѣбре видѣти.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ВЪ ЦРКВАХЪ ЕИ

Чудо первое. На выспѣ, Пáро названной, з(ъ) цркви пречистой двы збóйца морскій имене(м) Нѣзирь, камень пѣенный до Креты хотѣл(ъ) вывез(ъ)//ти и болваномъ офъровати. Теды той камень за волею бжїею такъ великїй урóслъ з(ъ) малóго, же не мóглъ през(ъ) двѣрь црковные выйти. Разгнѣвавшиса, той арапинъ казалъ той камень на штуки ламати и до óкрута носїти, але за тое утóнул(ъ) в(ъ) мóри.

Симео.
метаф.
в(ъ)
82
жит.
с. Фе-
одис(с).

Чудо второе. В мѣстѣ Туронѣнскомъ ёсть црковь престóи бци, в(ъ) котóрой едѣнь члкъ присагль фалшїве. Теды назáдь в(ъ)паль головою на посад(з)ку и так(ъ) забїль собѣ го́лову, же лѣдво живыїй зостáль. И на той часъ вызналь, же фалшїве присагль. В(ъ) той же цркви йншые люде, котóрые фалшїве присагали, всѣ помѣрли, рóку не дочекáвши. Ѡ томъ пишеть стый Григорїй, еп(с)копъ Туронѣнскїй, котóрый самъ тое видѣль.

Григорї
Туро-
ве(а)
Ѡ мч-
ни(к).
мно-
гих(ъ).
глава .24.

Чудо третее. Аѳанасїа законница на выспѣ, на(з)ваной Егїни, збудовала црковь на ч(с)ть пр(с)тої бци, а гды до Костантинопо́ла для пїлнои потребы ѡ(т)ѣхала и тамъ, през(ъ) сѣмъ лѣтъ живучи, тескнила и плакала, же ѡ(т)дálена была ѡ(т) цркви пр(с)тои бци, // в(ъ) котóрой са кохала, еднóго чáсу была в(ъ) захвицѣню и видѣла црковь пр(с)тои бци и двѣри в(ъ) ней ѡ(т)вóренныи и го́ло(с) чула: «Внїйдї тутъ». По томъ видѣнїи ѡ(т)ѣхала з(ъ) Константинопо́ла.

Метаф.
в(ъ)
жит.
ей.
82 за.

Чудо четвертое. Едѣнь члвкъ на имá Фили́пъ в(ъ) мѣстѣ Флорѣн(ъ)цїи пришóль до цркви блговѣщенїа престóи бци. В(ъ) той днь з(ъ) дѣанїй ап(с)тлскихъ чїтано въ цркви тїи словá: «Фили́ппе, приступї и прилѣписа колеснїци сѣй». Почувши óнъ тое, былъ в(ъ) захвицѣню и видѣль золотїй возъ, в(ъ) котóромъ(ъ) овца и левъ были запражены. На томъ возѣ преч(с)таа два бца сидѣла.

Юсти(н)
Мехѡ(в).
Дискурсъ
гчв.

Чудо пятое. Ромула законница мешкала при цркви преч(с)тои двы бци и ей служила. За тое ѡ(т) престóи бци такую лáску одѣржала, же гды умертї мѣла, призвала до себѣ старшую свою на имá Редѣ(м)пту в(ъ)ночї, котóраа з(ъ) другою товаришкою до ней пришѣдши, стали ведле ней. В(ъ) той часъ ѡпольночи з(ъ) нба великаа свѣтлость з(ъ)ступїла и тую келїю наполнила и ихъ устрáшила. Почалá // Ромула до старшой своей мóвити: «Не бóйса, мáтко, ещё тепѣрь не умрú». Потóмъ свѣтлость таа выйшла, тóлко вóнность са зостáла. Четвѣртой зась нóчи зно́ву призвала до себѣ Ромула старшую свою и приналá пренайстѣйшїй сакраментъ еухристїи [!]. В(ъ) той часъ на úлицы пре(д) двѣрми ей два хóры аггловъ спѣвающихъ стали. Едѣнь хоръ диктовáль фалмы, другїй ѡ(т)повѣдáль. При такой музыцѣ Ромула умѣр(ъ)ла, котóрой дшу аггли з(ъ) музыкою до нба провадили, спѣваючи. Потымъ гды вы́соко в(ъ)ступїли, южъ спѣвана не чути было и вóнность уступїла.

Григѡ(р).
Двое-
сло(в).
кни(г) .д,
глава .еі.

83

С. Гри-
го(р).
Великій,
книги .а.
дїАліог
глава .пї.

83 зв.

Чудо шестое. В землѣ Влѣской, в(ъ) провинціи Валеріи побѣднѣй
былъ священник(ъ) на имѣ Северъ при цркви преч(с)той двѣ бци. За тѣе ус-
луги свой такую ласку ѿ(т) пречистой двѣ бци одержалъ, же егѡ слѣзы
умерлого члвкѣ воскресили, бо еденъ человекъ хорый посылалъ, просачи,
жебы якънайпрѣдшей ишѡлъ и выслушалъ егѡ спѡвѣди и млилъса бгу, же-
бы душа егѡ до нба была при//нѣта. Священникъ, посланца ѿ(т)правивши,
бавилъса в(ъ) виноградъ, потомъ ишѡлъ до хорого, але в(ъ) дорѡзѣ егѡ
поткано и сказано, же южъ умеръ оный члвкъ хорый. Почувши тое, сва-
щенникъ злѣкъса. Пришѡвши до тѣла умерлогѡ, палъ на землю и плакалъ
горко, чыначи себѣ винны(м) смрти егѡ. В(ъ) той часѣ зѣразъ умерлый
члвкъ всталъ з мртвыхъ, которого пытали, где был(ъ) и якъ са до живота
вернулъ. ѿ(т)казалъ: «Чорныи и спросныи муринове, огонь з(ъ) усть и з(ъ)
ноздеръ выпускающыи, мене през(ъ) темныи мѣстца провадили, але мло-
денецъ прекрасный пришѡлъ до мене и мѡвилъ тымъ, которые мене тагну-
ли: «ѿ(т)провѣдте егѡ до тѣла, бо Северъ священникъ для негѡ плачетъ».

Трифо-
ло(г).
в(ъ)
словъ на
покрѡвъ
пре(с).
84
бци.

Чудо !! семое. Стыи Андрей и стый Епифаній в(ъ) цркви престыа бци
въ Влахернахъ видѣли стоѣчую на повѣтрю преч(с)тую дву бцу з омофо-
ромъ и молѣчюса бгу за в(ъ)весь свѣтъ.

Чудо осмое. В мѣстѣ брабантійскомъ Мехлѣныи една // пѣнна в(ъ) днѣ
стыи неделный през(ъ) долгій часѣ танцовала. З(ъ)мордовавшиса, верну-
ласа додому. В(ъ) той часѣ вступилъ в(ъ) ней злыи дѣхъ и мѣчилъ ей такъ,
же ѡную для срѡгости звазали, порѣну ѿ(т)провѣдили ей до цркви престѡи
двѣ бци, в(ъ) которой частокрѡтъ великїи са чѣда дѣлали. В(ъ) той цркви
хлопѣ малѡе невѣнное, жегнаючи тую пѣнну кр(с)томъ стымъ, выгнал(ъ)
з ней злого дѣха, который, взѣвши на себѣ постать робакѣ космѣтого, вы-
шѡлъ презъ уста тоѣи девѣици. Хлопѣ ѡное, взѣвши рукою смѣле робакѣ,
в(ъ)кинуло в(ъ) калѡжу и зѣразъ той робакъ при ѡчахъ всегѡ люду зник-
нулъ. Рука тогѡ хлопѣти ѿ(т) доткнѣна тогѡ робакѣ чорною zostала, але
скѡро водою священною умылъ, зноу до першого рука вернулася
кштѣлту.

Ѳома
Ка(н)ти-
пра(т)
ѡ п е-
л(х).
кни(г) .в.
гла(в) .лс.

Сїгѡнїй,
кни(г) .г.
ѡ кро-
ле(в).
Влѣс-
84 зв.
ким(ъ).

Чудо девѣтое. Мартїнъ, папа Римскїй, которого хотѣлъ и шукалъ
Костантинъ арїѣнинъ цѣсаръ забїти, утѣкъ до цркви преч(с)тыа двѣ бци,
до которой гды пришѡлъ слугѣ цѣсарскїй и хотѣлъ там(ъ) поймѣти албо за-
бїти Мартїна папу, зѣразъ // там(ъ) слѣпотѡю ѿ(т) прч(с)той двѣ был(ъ)
пораженый.

С. Гри-
го(р).
книги .а.
ДїАліог
глава .ѡ.

Чудо десѣтое. В мѣстѣ Форентїнѣ еп(с)кпа Бонѣфантїа сыновецъ Кос-
тантїй священникъ конѣ своегѡ за двѣдцѣть червѡныхъ золотыхъ продѣлъ,
котрїе вложивши до скрѣпѣ, гдѣсь ѿ(т)ишѡлъ. В(ъ) том(ъ) часѣ убѡгїи до
еп(с)копа пришлї, просачи ѡ ялмѣжну. Еп(с)кѡпъ, не маючи, що бы далъ,
казалъ ѡтворїти шкатулу сыновца своегѡ и, вынавши грѡши егѡ, розда(л)
убѡги(м). Костантїй священникъ гды вернулъса, знаишѡлъ шкатулу свѣю
ѡтвореную безъ грѡшей и учинилъ крѣкъ великїй, который почувши еп(с)-

копѣ и вѣдачи гнѣвъ и фрасунокъ егѡ, пошѡлъ до цркви престѡи двѣ бци и тамъ, шату своѡ распростѣрши, молильса, жебы дала ему, чимъ бы гнѣвъ и фрасунокъ священника ѡного могль угамовати. А гды, шату в(ъ) рукахъ держачѣ, спозрѣвъ на ѡную, ѡбачилъ на шатъ своѣй двад(ъ)цать червѡныхъ золотыхъ, котѡрыи взавши ѡ(т)даль Костантїю священникови. //

85

Чудо одинадцатое. Антѡнїй патрїкїй в(ъ) Константїнопѡлю подъ црк- Прологъ вою престѡи бци мѣлъ збудованую лазню для ѡмыта тѣла своѣгѡ. В(ъ) той лазнѣ розмаитыи люде ѡ(т) хорѡб(ъ) розмаитых(ъ) бывали увѡлнены и уздорѡвлены за помѡчу преч(с)тыа двѣ, котѡрой црковь на(д) тоѣю лазнею са знайдовала. авгу .ла.

Чудо дванадцатое. По смѣрти Антѡнїа патрїкїа Романъ цѣсаръ хотѣлъ тую лазню, подъ црквою престѣа бци зостаѡчую, зопсовати, але престѣа бца в(ъ)ночї през(ъ) сонъ показаласа едному млѡденцевѣ, срѡднику Нѣкторовому, и розказала з(ъ) грѡзбою ему, жебы не псованѡ цркви Неѡрїйской. На завтрѣшний день млѡденецъ, ѡ(т) сна вставши, повѣдалъ вѣденїе своѣ матцѣ Нѣкторовой. Нѣкторъ зась поспѡлу з(ъ) млѡденцемъ повѣдали Роману цѣсаревѣ, котѡрый мѣсто зопсована ѡчїстилъ тую лазню и бѡлшую збудовалъ на честь престѡи бци. Там же

Чудо трынадцатое. Невѣста нѣктораа, хорѡбою великою знатаа, // 85 зв. пошла до цркви прстѡи бци в(ъ) Неѡрыи, котѡрой невѣстѣ, молачойса тамъ, Там же показаласа в(ъ)ночї преч(с)таа два и мѡвила ей: «Иди в(ъ) малый мой домъ и бѡдетъ ти цѣлба». Тѣды невѣста, встав(ъ)ши ѡ(т) сна, шла ѡхѡтне до цркви престѣа бца въ Неѡрыи и въ лазнѣ ей мыласа и зостаа здорѡвою.

Чудо чтырнадцатое. Прп(д)бный Антѡнїй законникъ, рѡдомъ римланїнъ, злѡта и срѣбра и начына церкѡвного в(ъ) дѣл(ъ)ву, то есть в(ъ) бѡчку вложивши и ѡбручѡми желѣзными збївши, в(ъ)кїнулъ в(ъ) мѡре, а самъ, ѡдышѡлъ для гонѣнїа ѡ(т) латїнновъ и мѣшкал(ъ) при мѡрѣ на едномъ камени. Потымъ рѡку ѡ(т) створѣна свѣта шесть тысащъ шест(ъ)сотъ чтырна(д)цатого, м(с)ца септѣврїа, пѡтого дна, повстѡли вѣтры великїи и мѡре вѣл(ъ)ми збѡрилоса и поднеслѡ камень з(ъ) преп(д)бнымъ Антѡнїемъ и принеслѡ егѡ на камени до великогѡ Новгѡрода, рѡскогѡ мѣста, в(ъ)ночї и сталъ камень, где архїеп(с)копъ Новгорѡдскїй Никїта збудовалъ ему црквѣ деревѡную малую въ имѡ пре // стѣа бци, ч(с)тнагѡ ей рож(с)тва. 86. По лѣтѣ едїномъ рыбаки блїзко тогѡ камена рѣбу ловїли, котѡрымъ преп(д)бный Антѡнїй мѡвилъ: «Маю едїнъ слїтокъ срѣбра. Тоѣ взавши, заки- н(ъ)те сѣти ваши в(ъ) ловїтву и, що знайдете, нехай бѡдетъ в(ъ) домъ престѣа бци». На той часъ рыбаки вытагли з(ъ) рѣбами великую дѣлву, ѡбручѡми желѣзными змѡцненую, ѡ(т) стѡго Антѡнїа в(ъ) мѡре в(ъ)киненую, котѡрую стѣй Антѡнїй, взавши, збудовалъ монастырѣ престѡи бци.

Чудо патнадцатое. В землѣ Гишпанской, в(ъ) мѣстѣ Дѡрнѣ, еденъ Иво въ священникъ в(ъ) день стѣй недѣлный пошѡлъ на влѡвы. ѡбачивши звѣрѡ, Беатрумъ еднѡ, же га в(ъ) яму по(д) зѣмлю скрїло, в(ъ)пустїлъ тамъ рѣку, жебы ѡное при(к).

тыгүль вы́тагнуль. Але звѣраткѡ зникнуло, а егѡ в(ъ) тую яму всегѡ цѣлкомъ вта́г-
 нв. лица нено, где бѣрзо почалъ волати и ламе(н)товати, мѡвачи: «В(ъ) огни
 ѡ. ёстемъ, рату́йте». Товариши егѡ зѣразъ прибѣгли, а не могли е́му жа́дного
 рату́нку да́ти. По кѣлка днахъ показалъса той щенникъ въ цркви́ преч(с)-
 86 зв. той двѣ бци, названо́й Гавдалупа, // жебы тамъ подакован(ъ)е учинилъ пре-
 ч(с)той двѣ бци црци нб(с)ной за выбавлѣнье, же е́му в(ъ) тым(ъ) та́жкимъ
 утрапѣню подала рату́нокъ. Той щенникъ напомина́лъ всѣхъ люде́й, же-
 бы ста стили и слѣжбы бже́й в(ъ) тѣе дни слѣхали и жебы преч(с)той двѣ
 бци, якъ могли, служили, жебы ѡ(т) ней рату́нокъ в(ъ) якимъ-кѡлвекъ ут-
 рапѣню могли мѣти.

Баронъ, Чудо шестнадцатое. Пулхѣри́а, цѣсароваа гре́цкаа, збудова́ла в(ъ) Ко-
 ро(к). Фи. н(ъ)стантинопо́лю тры цркви на чѣсть престѡ́й двѣ бци. За то́е престаа бца
 дала ё́й такую нагоро́ду, же живучи з(ъ) му́жомъ своимъ Маркѣ́аном(ъ),
 за позволѣньемъ егѡ, захова́ла чѣстость девѣческую.

Чудо семнадцатое. Васи́лїи и Евдо́кїа, живучи в(ъ) ста́нѣ малже́н(ъ)-
 театрумъ жн(т). ско́мъ, з(ъ)будова́ли црковъ коштѡвную преч(с)той двѣ бци. За то́е да́ный
 лю(д). ё́сть имъ снѣ Евдо́ки(м) дѣвной столѣivosti и чѣстости, такъ, же ѡпро́чъ
 ли(ст) мтки з(ъ) жа́дною невѣстою не розмовла́л(ъ). Дла той чѣстости по сме́рти
 .соз. егѡ тѣло и ша́//ты егѡ през(ъ) до́лгїй часъ несказѣтелныи зостава́ли. Ви-
 87 дачи то́е, ма́тка в(ъ) тру́нѣ срѣбрной, чѣстое тѣло сы́на своѣго положи́ла
 и якѡ ска́рб(ъ) доро́гїй стерегла́, ко́торое тѣло в(ъ) цркви́. ѡ(т) них(ъ) на
 чѣсть пречѣстой дѣвѣ збудова́ной, было́ погребѣное.

Чудо ѡснадцатое. Гды Костанти́нь Вели́кїй, цѣсарь гре́цкїй, будо-
 Григѡ(р). вѣл(ъ) е́дну цркви́ на ч(с)ть пр(с)тѡ́й бци, припровѣжено до той цркви стол-
 Туро- ны бѣрзо вели́кїи, ко́торы(х) мнѡгїи лю́де не могли ру́шити. Те́ды прч(с)-
 н(д). ѡ пох- пы бѣрзо вели́кїи, ко́торы(х) мнѡгїи лю́де не могли ру́шити. Те́ды прч(с)-
 ва(л). таа два показалася въ снѣ будовни́чому и ка́зала е́му тро(х) хлопѡ́тъ з(ъ)
 М(р). шко́лы взѣты, жебы ѡны стол(ъ)пы ру́шили. И тѣи хлопѡ́та, взѣвши стол-
 гла(в). ѡ. пы, в(ъ) цѣркви́ поста́вили.

Чудо де́вѣнадцатое. Домъ преч(с)той двѣ бци в(ъ) землѣ́ Галиле́йской,
 Турсель, в(ъ) мѣстѣ́ Назаре́тъ, стѣй Іа́ковъ ап(с)ль и ѣнѣшыи ап(с)лы на црковъ ѡбер-
 в(ъ) ну́ли и посватѣ́ли, ко́торую црковъ по ты́сачи лѣтъ з(ъ) Галиле́и и з(ъ)
 гистѡри́и Назаре́ту аггли перенесли́ до Далма́ци́и, ѡ(т)толь до землѣ́ Вло́скои, до
 Лаврет. гла́ва .а. Лавре́ту перене́сена. //
 87 зв.

Чудо два́дцатое. В мѣстѣ́ Флорѣнці́ей е́денъ члвкъ убо́гїй мѣлъ мнѡ-
 го цѣрекъ до́рослыхъ, але не мѣлъ ѣхъ чим(ъ) кормѣти и ѡдѣвати. Того́
 Вѣнне(н). мѣщани́на убо́гого научалъ и напомина́лъ Анто́нїй, архѣп(с)ко́пѣ флорѣн-
 в(ъ) скї́й, жебы ходилъ до цркви́ блговѣщенї́а престѡ́и бци и жебы преч(с)тую
 жи(т). двѣ бцу просилъ ѡ споможе́нье в(ъ) то́й цркви́, ко́тораа цркви́ не ты́лко
 Анто- в(ъ) мѣстѣ́ Флорѣнці́и, але по все́й землѣ́ Вло́скои была́ сла́внаа. Послу́-
 ни(н). халъ архѣп(с)ко́па мѣщани́нъ убо́гїй, за́вше ходилъ до цркви́ то́еи и по́ки
 набоже́нство трѣвало, ѡнъ трѣвалъ на мѣтѡвахъ. Пришо́вши е́дногѡ дна бѣр-

зо рѣно до тоѣи цркви, знайшолъ тамъ в(ъ) присѣнку передъ дверми двоухъ
 хлопцовъ жебраковъ, котрыѣ, ѿ прістю егѡ не вѣдаючи, почали межѣ
 собою розмовлати, хто з нѣх(ъ) наибѡлшую ялмужну здобылса, и мѡвилъ
 еденъ: «Двѣстъ золотыхъ червѡныхъ, в(ъ) ѡдѣню зашытыхъ». Другій мѡ-
 вилъ: «А трыста червѡныхъ золотыхъ в(ъ) капелюшу маю зашытыхъ». 88
 Онъ мѣщанинъ убѡгій зѡразъ ишолъ до архіеп(с)копа и ѡзнаймилъ // ему
 тоѣ. Архіеп(с)копъ, призвѡвши до себѣ тыхъ жебраковъ, строфовалъ ихъ
 якѡ клѡмцовъ и злодѣевъ, же са удавали за убѡгихъ и тѣѣ грѡши, котрыи
 мѣли у себѣ, ѡ(т)нали ѡ(т) людѣй убѡжшыхъ. Зачымъ тыи слѣпецъ добро-
 волне ѡ(т)далъ грѡши архіеп(с)копови, жебы роздалъ убѡжшимъ. Архі-
 еп(с)копъ, взѡвши тѣѣ грѡши, далъ едному з нѣхъ двѡдцать и пѡть, дру-
 гому далъ трыдцать червѡныхъ(ъ) золотыхъ, ѡстѡтокъ(ъ) ѡ(т)далъ мѣщани-
 нови убѡгому на потрѣбу цѡрокъ егѡ.

Чудо двѡдцать первое. Іѡанъ патрїкїй в(ъ) Рѣму, не маючи потѡмства
 з(ъ) жонѡю своѣю, ѡ(т)далъ всѣ богѡтства свой преч(с)той двѣ и црkvѣ на
 ей имѡ збудовалъ. Тѣды преч(с)таѡ два предъ(ъ) смѣртю показѡласѡ имъ, мѡ-
 вачи: «Вы менѣ зѣмныхъ дочѡсныхъ богѡтствъ дѣдычкою учынили, а ѡ вамъ
 лѣпшыи и вѣчныи богѡтства у сна своегѡ упросїла. Пойдѣте жъ за мною, до
 лѣпшого васъ дѡму в(ъ)провѡжу.

Баронъ,
 ро(к)
 .тѡз.
 Петръ
 Скарга
 в(ъ)
 каза. на
 сто.
 88 зв.
 двицы
 Марїи
 Снѣжнои,
 которѡѣ
 сто за-
 хо(д)наѡ
 црkvѡвъ
 пра(ж)-
 нуѣтъ.

Чудо двѡдцать второе. // Тѡй же Іѡанъ патрїкїй з(ъ) жонѡю своѣю
 пречїстой двѣ бци млілїса, жебы имъ волю свою ѡзнаймїла и росказѡла,
 где бы мѣли ѡбернѡти богѡтства и скѡрбы свой. Едногѡ чѡсу, нѡзбытъ тѣп-
 лого и горѡчого, снѣгъ выпалъ в(ъ) Рѣмѣ и горѡ Езквїлїнскую межѣ му-
 рами мѣскими ѡсыпалъ. В(ъ)ночї засѣ преч(с)таѡ два бца Іѡанѡви патрї-
 кїю, а ѡсѡбно жонѣ егѡ показѡласѡ и напѡмнѣла ихъ, жебы црkvѡвъ на
 честь ей збудовали на тѡмъ мѣстцу, на котѡромъ бы снѣгъ знашли. Онї
 тоѣ видѣнїѣ ѡзнаймїли пѡпѣ Рѣмскому Ливѣрїю.

Там же.

Чудо двѡдцать третѣѣ. Котѡрой нѡчи Іѡанъ патрїкїй и жонѡ егѡ мѣ-
 ли презъ(ъ) видѣнїѣ, тоѣи жъ нѡчи такѡѣ жъ мѣл(ъ) видѣнїѣ Ливѣрїй, пѡпа
 Рѣмскїй. Вїдѣлъ въ снѣ пречыстую двѡ бцу, котѡраѡ казѡла ему, где снѣгъ
 выпалъ, на тѡмъ мѣстцѣ сѣрkvѡвъ подъ именемъ престѡи бци заложїти.
 Изѡразъ Ливѣрїй пѡпа тогѡ жъ днѡ на тѡю горѡ ишолъ з(ъ) велїкою процес-
 сїѡю дховѣнства и лѡду їншого и заложїлъ на тѡмъ мѣстцѣ црkvѡвъ, котѡ-
 рую за // свой скѡрбы и маѣтности збудовалъ Іѡанъ патрїкїй. Назвѡно 89
 тѡю црkvѡвъ Марїи бѡлшой.

Барѡнъ.
 ро(к)
 .ѡмв.
 кнїги .ї.

Чудо двѡдцать четвертое. В Рѣмѣ былъ в(ъ) яскїнѣ базилѣшокъ, ко-
 торый ядомъ своймъ много людѣй заразилъ и морїл(ъ). Тѣды Лѣѡ Трѣтїй,
 пѡпа Рѣмскїй, на успѣнїѣ престѡи бци зо всѣмъ лѡдомъ(ъ) рѣмскїмъ(ъ) учи-
 нїлъ процессїю до цркви прч(с)тои двѡи и за ей пѡмочу zostали волными рѣм-
 лѡне и безпѣчными ѡ(т) ядовїтого базилѣшка.

Чудо двѡдцать пѡтое. Тарнѡкум, мѣсто в(ъ) землѣ Францѡзкой, ѡблег-
 лї непрїѡтели. ѡбывѡтелъ, не могучї ѡборонїтїса, взали ключъ ѡ(т) брѡмъ
 мѣскихъ и принесли до цркви престѡи бци и ей ѡ(т)далї, прѡсачи ей ѡ ра-
 тѡнокъ и мѣсто ей в(ъ) ѡборѡну подалї. Тѣды в(ъ)ночї преч(с)таѡ два .рнг.

Алок(з).
 Нова-
 ри(н),
 ли(ст)
 .рнг.

ω прч(с). такій страхъ надъ непрїАтлами учинїла, же непрїАтели, покїнув(ъ)ши в(ъ)-
двѣ. весь ѡбозъ свой, утеклїи.
Тирїусъ Чудо двадцать шестое. В мѣстѣ, Антарасдось названомъ, в(ъ) провѣн-
книги кв. цїи Фенѣїей, ап(с)лъ Петръ збудовалъ црковь пре(с)той // бци на ч(с)ть,
89 зв. в(ъ) которой црквѣ и до сего дня вѣрнымъ людѣмъ многїи добродѣйства
ω войнѣ преч(с)таа два бца ѡсвѣдчають.
ст и гла-
ва. в.

Форту- Чудо двадцать семое. Стый Григорїй, еп(с)копъ Туронѣнскїй, одного
на(т) в(ъ) часу пришолъ на ўтреню до цѣркви преч(с)той двы бци и тамъ великую свѣт-
жи(т). лость видѣлъ, з(ъ) которой невимовне са утѣшилъ.
егѡ.

Никифо(р) Чудо двадцать осмое. Стогѡ Стефана, который за иконы стыи тер-
кни(г) пѣлъ ω(т) Костантіна Копронима, родичи были набожные, але не мѣли
нв. сына и просїли бга, жебы сына могли мѣти. А найбарзѣй ω тѡе просїли бга
ω ω(т)- въ Влахѣрнахъ в(ъ) цркви престои бци, где матка егѡ, млачиса бгу и пре-
рече(н). стої бци уснѹла и въ снѣ видѣла преч(с)тую дву бцу, великою свѣтлостью
мира. ωтѡчену, котораа мѡвила ей: «Невѣстѡ, иди в(ъ) покою, будешъ мѣти въ чрѣвѣ
сына, ведлугъ прозбы твоѣи». Ωчкнѹвшиса невѣста ω(т) снѡ, шла додѡ-
му и зачала сына и породїла, который былъ названый Стефанъ и много
90 терпѣлъ потымъ за иконы стыи. //

Чудо двадцать деватое. В Малой Россїи, в(ъ) повѣтъ Лвѡвскомъ, в(ъ)
монастырѹ Крѣховском(ъ), на блговѣщенїе пр(с)той бци сама свѣча запа-
лиласа в(ъ) цркви покрѡва пр(с)той бци при трапезѣ по(д) часъ всенѡщно-
го, бо всенѡщное в(ъ) цѣркви прешбраженїа г(с)дна ω(т)правовали (знати,
же престѡа бца хотѣла, жебы ей урочїстость в(ъ) ей цѣрквѣ была целebro-
вана).

Чудо трыдцатое. В Малой Россїи, в(ъ) повѣтъ Галицко(м), недалѣко
ω(т) мѣста Коломыи, была перед(ъ) тымъ пѹща в(ъ) которой человекъ еденъ,
хѡдачи, заснѹлъ подъ дѣревомъ великимъ. Въ снѣ показаласа ему пречї-
стаа два бгородица и казѡта тѡе дѣрево подѡти и цѣрковь з(ъ) негѡ на томъ
же мѣсту на чѣсть престои бгородици збудовати. Человекъ ѡный, ω(т)
снѡ вѣстѡвши, подѡвѣ тѡе дѣрево, дѹба великого, и ведлугъ розказана мат-
ки бжеи, збудовалъ ей га чѣсть цѣрковь невеликую, которую названо успе-
нїе престои бци. Тѹю црковь потымъ татарѣ спалили, еднакъ ѡншю збу-
90 зв. довано тамъ же, при которой цркви // монастырѣць найдѹетса, котѡрыи
Толмѡчикъ назывѡетса.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ МЕЖИ ЗАКОННИКАМИ

С. Ни- Чудо первое. Стый Θεѡктїсть пришолъ до Іер(с)лїму поклонїтиса
ко(н) в(ъ) грѡбу г(с)дню и почѹлъ гѡлосъ ω(т) образа престои бци: «Инокѡмъ трѣба
патери(к). в(ъ) кѣлїи сидѣти, мїрскимъ тылко людѣмъ налѣжитъ на праздники
ски(т)- ходїти».
ско(м).

Чудо второе. Блженный Досіѳей, мл(д)нцемъ будучи, пришо(л) до цркви в(ъ) Геосіманїи, где видѣ(л) малїованыи мѹки // пекелныи, на которыи гды, стоачїи, гладблѣ и дивовалса імѣ, показаласа емѹ невѣста зацна в(ъ) шатахъ пурпуровыхъ, стоачаа близко негѣ, котораа научала егѣ, за якїй грѣхъ в(ъ) якую мѹку люде бываютъ(ъ) осужены. Мовиль до тоєи невѣсты Досифей: «Госпоже, что сотворитъ(ъ) кто, да избавитса ѡ(т) мѹкъ сихъ». ѡ(т)повѣдѣла она емѹ: «Постїса и не яждѣ мѹса и молиса чѹсто и избавишиса мѹкъ». Гды емѹ таа невѣста повѣдѣла тыи три приказана, по(т)ымъ(ъ) невидїма стала, бо то была преблгословеннаа Марїа бца. Взавши тыи три приказана до ср(д)ца своєгѣ ѡ(т) престѣи бци, Досіѳей млоденець ишоль до монастырѣа и зосталь законникомъ. Дла тогѣ в(ъ) монастырїи законники постать, мѹса не ѣдѣтъ и бгу са молѣтъ.

91
С. Дороей в(ъ) жи(т).
С. Досіѳеа, учена своєгѣ.

Чудо третье. Маргарїта, крѣла венгерского цѣрка, законница, набожнаа была до прч(с)тои двы бци и мешкала в(ъ) монастырѣ на има преблгословеннои двы Марїи бци збудованномъ на выспѣ Дунайской. А гды мѣла умерти, показаласа ей пре(ч)стаа два и корѣну вложила на гѣлову ей. Там же видѣла она драбїну высокую, ѡ(т) землѣ ажъ до нба, презъ котѣрую престѣа бца в(ъ)ступовала и за нею Маргарїта, корѣною приоздѣблена, пошла до нба на мешканье.

Гари(н) в(ъ) Ко(м)н(ъ)едїи, в(ъ) 91 зв. жи(т). ей.

Чудо четвертое. Авва Геммендорїйскїй Евстафїй з(ъ) ыншими законниками на ѹтрени гды млїлиса бгу, показаласа імѣ прч(с)таа два бца и на золотѣмъ ланцѹсѣ спустила на нїхъ корѣну, на котѣрой напїсано было: «Ѡ ласкаваа! Ѡ преподѣбнаа! Ѡ сладчайшаа два Марїа!» По(т)ымъ прч(с)таа два гѣлосно мѣвила: «Якѣ я нынѣ естемъ в(ъ) славѣ моєй, такъ(ъ) тыи всѣ зо мною будутъ(ъ) вѣвѣки».

Цезарїй, книги .з. гла(в) .кл.

Чудо пятое. Петрѣ законникъ [1] ѡ(т) Алкантѣри предъ(ъ) смѣртю своєю видѣлъ прч(с)тую дву бцу и стѣго Іѣан(ъ)на ев(г)лїсту, ѡ(т) котѣрыхъ упевненый будучи ѡ прїшломъ збавленїи своємъ, з(ъ) велїкои радѣсти почаль спѣвати: «Возвеселїхъса ѡ рѣк(ъ)шихъ мнѣ, в(ъ) домъ г(с)днь в(ъ)нїйдемъ». //

Юсти(н) Мехѣ(в)ди(с) .гчв.

Чудо шестое. Грыфѣнъ законникъ маранѣтовъ невѣрныхъ наворочаль наукою своєю до вѣры хр(с)тїанской, а гды з(ъ) науки егѣ шїдили и смѣлиса, мѣви(л) ѣнѣ до княжатъ ихъ: «Чи увѣрите в(ъ) Ха, еслї снїце назадъ вѣрнетса?» ѡ(т)казали маранѣтѣве: «Увѣрїмѣ». В(ъ) той часъ Грыфѣнъ, павши колѣнами на землю, почаль млїтиса бгу, жебы на(д) тымъ народѣмъ умилосердїлса и навернулъ егѣ до вѣры правдївои дла млтѣвъ прч(с)тои двы бци, котѣрои в(ъ) той днь успенїе хрїстїане праздновали. И заразъ за предстѣтельствѣмъ мткї бжеи снїце назадъ ѡ(т) заходу на всхѣдъ и зноу ѡ(т) всхѣду на заходъ вернулоса, що вїдачи, маранѣтѣве з(ъ) княземъ(ъ) своїмъ(ъ) до Ха навернулїса и в(ъ) негѣ увѣрїли.

92
Юстїн(ъ) Мехѣвїй, ди(с) .тз.

М(с)ца
юна, дна
вї. про-
до(г).
92 зв.

Чудо семое. Стыій Петръ, Аѳѳнскій законникъ, знаишболъ на горѣ Аѳѳнской печѣру тѣмную, в(ъ) которой много было гадѳвъ и дѳхѳвъ злыхъ мешкаючыхъ, ѳ(т) которыхъ стыій Пѣтръ, мешкаючи там(ъ), многїи поносил(ъ) бѣды и напасти, еднакъ всѣхъ // дѳхѳвъ злыхъ выгналъ ѳ(т)толъ, молачиса преч(с)той двѣ бци и на помочъ ей призываючи. Такъ была престѳа бца тамъ страшнаа злы(м) дѳхѳмъ, же гды нмѳ престои бци почѳли въ призыванїи ѳ(т) Пѣтра стѳгоѳ, на той часъ безѳвѣсти утѣкали.

В(ъ)
жит(т).
с. Петра,
Аѳѳн-
ска (г).

Чудо осмое. Стѳму Пѣтру Аѳѳнскому, гды ѳнъ zostаль законником(ъ), явиласа въ снѣ прѣстѳа два бца и показала емѳ мѣстце на горѣ Аѳѳнской, жебы тамъ мешкалъ.

В(ъ) про-
до(з) .кг.
маА, сло-
во ѳ(т)
патери(к).

Чудо девмтое. Авва Евстафїй Дула видѣлъ сонъ такїй, здалоса емѳ, же былъ в(ъ) Вифлеѳмѣ молачїйса, где показаласа емѳ преч(с)таа два бца, шатѳю пурпурѳвою ѳблѣченна и мѳвила: «ѳ(т)рѣкшыиса мїра цр(с)тва рѳди нб(с)ного, трѳдомъ и пѳдвигом(ъ) и смиренномѳдрствомъ многимъ дѳлжни сѳт(ъ) без(ъ)молвно работѳти бгу».

93
В(ъ)
жит(т).
с. Аѳѳ-
на(с).
Аѳѳн-
ска(г).

Чудо десмтое. В горѣ Аѳѳнской игумен(ъ) стыій Аѳѳнасїй з(ъ) монастырѳ своего вышолъ былъ дла недостатку // монастырского, не хотачї цркѳи будѳвати, которѳго преч(с)таа два в(ъ) дорѳзѣ поткала и казала емѳ до монастырѳ вернѳтиса и ѳбѳцаласа самѳ строителкою быти тоѳи ѳбытели. А гдѣ ѳнъ не вѣрилъ жебы то преч(с)таа бца была, дла увѣрена егѳ палцѳтомъ, которїй в(ъ) руцѣ мѣла, ударила в(ъ) скалу, и зарѳзъ з(ъ) скалы водѳ вышла и до сегѳ часу идѣтъ, а самѳ невидїма прѣстѳа бца стала. И в(ъ) той часъ стыій Аѳѳнасїй до монастырѳ своего вернѳлса.

Зверца(д).
прикла(д).
ли(ст).
чг.

Чудо одинадцатое. Фавстрѳдъ, авва карбонѣнскїй, гды егѳ ѳбранѳ на урѳдѣ цркѳвнїй бѳлшїй, утѣкъ до едного монастырѳ и скрѣлса. Тамъ през(ъ) кїлька днїй и нѳчїй трѳвалъ на млтѳвѣ и бѣлъ в(ъ) захѳицѣню. Показала емѳ преч(с)таа два бца, несучї на рукахъ свойхъ Хѳ, сна своего, которѳю гды ѳбѳчилъ, упѳлъ пере(д) нѣю нѳ землю, прѳсачи ей, жебы на(д) нїмъ учинїла мл(с)рдїе. Мѳвила емѳ прч(с)таа два: «Чемѳ са трѳѳжиш(ъ)?» Пѳты(м) дала емѳ на рѳки Хѳ, сна своего, и рекла: «ѳзми сна моего и хѳвай у себѣ». Пришѣдше до себѣ по тѳмъ ви//дѣнїи, Фавстрѳдъ зрозумѣлъ, же вола бжаа на тѳмъ была, абы емѳ снѳве бжїи члѳнки Хѳвы в(ъ) ѳпѣку были даны. И на той часъ южъ вз(л) на себѣ урѳдѣ монастырѳ Кларавѳлского.

Григорїй
презѳви-
теръ в(ъ)
жит(т).
его.

Чудо дванадцмтое. Стыій ѳѳѳдоръ Сїкеѳта в(ъ) мѣстѣ Анастасиѳпѳлю набѳжнїй былъ до преч(с)той двѣ. Гды не стало в(ъ) монастырѳ егѳ пшенїцѣ, казѳлъ взѳти ѳстѳтѳкъ мѳки и постѳвити в(ъ) нѳчиню на ѳлтарѣ прѣдѣ прѣстою бцею. Тѣды на дрѳгїй день за причїною преч(с)той двѣ пришлѳ до монастырѳ з(ъ) Цїпру трѳдцѳтъ ѳкрутовъ, збѳжем(ъ) наладовѳныхъ.

Чудо тринадцмтое. В горѣ Сїнаїской едного часу не стало оливы. Пре-

п(д)бный ѿ(т)ць Іѡанъ ігумень пошолъ до скіту, названоѡ Арсел(ь)аоай, и просилъ тамъ ѿ(т)ца Геѡргіа арселаіту, жебы з нимъ ишолъ на гору Сінаіскую, где пришовши, провадилъ до елѡхранилицъ и просилъ еѡ, жебы млтву учинилъ надъ дѣлвами олівными. Ѡ(т)ць Геѡргій помолівса надъ еднимъ тылкѡ сосудомъ, и // заразъ з(ь) тоѡ сосуду вѣйшла оліва, которую черпали, в(ь) ишыи сосуды в(ь)ливали и палили ихъ. Вѣдачи тоѡ, ігумень хотѣлъ назвати той сосудъ именемъ ѿ(т)ца Геѡргіа, але ѡнъ ігумену ѿ(т)казалъ: «Если тоѡ учынишь, знову оліва ѡскудѣеть в(ь) сосудѣ, лѣпше назови еѡ именемъ(ь) бци». Що учинилъ ігумень(ь). Дла тоѡ за предстателствомъ бжїа мтри якъ ѿ(т) жрѡдла, выходила оліва з(ь) тоѡ сосуду, которій сосудъ и днѡ нынѣшнаѡ знайдѣетьса въ горѣ Сінаіскоѡй и горитъ тамъ лампа на честь преблгословѣнной двѣ ѡци.

В(ь) патеры(к). Ски(ц)-ко(м).

94

Чудо чтырнадцатое. Еденъ старій законникъ, мешкающій въ горѣ Еліѡнской, замкнувшиса, кланалса завше образви престѡи бци, котораа Ха на рукахъ свойхъ держала. И за тоѡ злый дѣхъ срѡго воевалъ на тоѡ старца грѣхѡмъ телеснымъ нечыстымъ. А гдѣ одного днѡ, будучи в(ь) великом(ь) утрапѣню ѿ(т) покусь телесныхъ, старецъ плакалъ и мовилъ непрїателеви дѣшному: «Поки ты, злый дѣше, не ѡставишь мене? Ѡ(т)иди ѿ(т) мене // южъ, которій зо мною старѣлесьса». Гдѣ тоѡ старецъ мовилъ, показалса емѣ злый дѣхъ и мовилъ: «Присагни мнѣ, же нѣкому тоѡ не скажешъ, що ѡ тобѣ скажу, и южъ на тебѣ болшъ не буду воевати». Присаглъ емѣ старецъ(ь) тоѡ захвати. Тѣды мовилъ емѣ злый дѣхъ: «Не кланайса томѣ образви и южъ не буду воевати на тебѣ». На завтрѣйшій день казалъ тоѡ старецъ аввѣ Ѳеѡдорови еліѡтови, мешкающому в(ь) лаврѣ Фарранской, которому Ѳеѡдоръ казалъ кланатиса образви пре(с)тѡи бци, нѣчѡго на присагу не дѣаючи. Потымъ знову показалса злый дѣхъ ѡному старцеви затворенному, мѡвачи: «Щѡ то есть, злый старче, же присаглесь нѣкому тоѡ повѣдати, що ѡ тобѣ мовилъ, чему жъ тоѡ ѡбавилесь, зачы(м) на страшном(ь) судѣ якѡ кривоприсазца будешъ(ь) осужденный». Ѡ(т)казалъ старецъ: «Вѣдаю, же мѣ присаглъ, еднѡкъ створителеви своѣму буду кланатиса, а тобѣ не буду повинѡватиса».

Софроній в(ь) цвѣт-ни(к). дѣшно(м). гла(в) .ме.

94 зв.

Чудо пѡтнадцатое. В монастырї едномъ былъ законникъ на имѡ // Іерѡнимъ малѡръ добрый, которій образъ преч(с)тѡи двѣ барзо пѣенкный маліовалъ. Дїавѡла засъ маліовалъ бѡрзо шпѣтного. Дїавѡль, за тоѡ розгнѣвавшиса, почалъ на неѡ воевати бѡрзо грѣхѡмъ телеснымъ нечыстымъ, по казалъ(ь)са емѣ в(ь) ѡсѡбѣ невѣсты, бѡрзо пѣен(ь)кной, котораа невѣста мовила Іерѡнїмови, на грѣхъ зезволающому: «Ты естесь екллесїарха на томѣ мѣстцу, побери жъ скѡрбы цркѡвныи и иди до мене и будешъ зо мною утѣхи заживати». Гдѣ почалъ Іерѡнїмъ злѡто, срѣбро в(ь) црквѣ брати и ламати, дїавѡль великимъ гѡлосомъ заволалъ в(ь) монастырѣ: «Бѣгайте и имѡйте Іерѡнїма, который цѣрковъ выкрадуеть». Прибѣгли законники до цркви, знашли Іерѡнїма на той злоѡ работѣ и привазали до столпа еѡ. Въ той часъ дїавѡль показалса емѣ и смѣалса з(ь) неѡ, мѡвачи: «Вѣдаешъ те, же съ мене шпѣтного маліовалъ, ѡто жъ тебѣ за тоѡ спалать, Мрїю засъ маліовалесь бѡрзо слїчную, мѡвъ же ѣй тепѣрь, жебы помогла тобѣ». Тѣды

Про(м)-птуѡр учна ѡ чѣдахъ пре(с)-двѣ, при(к) .ка.

95

95 зв. Іерѳнимъ) почальъ призывати на ратунокъ преч(с)тую дву // бцу, которая заразы показалася ему и, о(т)вазавши его, казала ити звонити на утреню, а до столпа дѣвола привазала. А гды законники пришли на утреню до церк-ви, дѣвола почали бити, который волаючи утѣклъ о(т) нихъ. Іерѳнимъ) зась повѣдѣлъ) все, що са з нимъ) дѣало.

Цезарій,
кни(г)
г. гла(в)
г.

Чудо шестнадцатое. В мѣстѣ Бононіи, в(ъ) провинціи Колѣнской, ед-на двѣца именемъ Алхеида зостала инокинею, которую преслѣдовалъ и скушалъ злый дѣхъ, явне показавшися ей в(ъ) особѣ младенца и мовачи, жебы з(ъ) монастырѣ вышла в(ъ) свѣтъ и роскошей свѣцкихъ телесныхъ за-живала. А гды она призвала на поможь преч(с)тую дву бцу, мовачи до ней аггл(с)коє поздоровленье «Радуйса, обрадованнаа, г(с)дь с тобою», — злый дѣхъ утѣклъ) о(т) ней.

96
Гри-
го(р).
еп(с)копъ
Туро-
не(н).
кни(г). на
ч(с)ть
мно(г).
мчико(в).

Чудо семнадцатое. В Іерусалимѣ былъ монастырѣ престои бци, в(ъ) ко-торомъ не стало хлѣба едного часу. Законники хотѣли пойти, з(ъ) монас-тырѣ. Теды старшій мовилъ): «Братіе, мѣмоса, не подобнаа, // жебы смо не мѣли хлѣба, слѣжачи той вл(д)чци, которая всему свѣту зерно жизненное породила». А гды цѣлую ночь мѣлиса вѣдлугъ розказана старшого, на дру-гій днь полны гѣмна знашли збѣжа, такъ, же не могли дверей отворити. Потымъ другій разъ той же монастырѣ гды зубѣжалъ, не мѣли чога бѣсти законники, старшій розказалъ, жебы са презъ нѣчь молили. Гды тоє учи-нили, на другій днь нашли великую брылу злѣта на олтарѣ, которую по-ложилъ агглъ. А тоє все справила преч(с)таа два своимъ предстателствомъ, которая в(ъ) голодѣ и в(ъ) убѣзствѣ людѣй ратуеть.

Чудо осмнадцатое. В Россіи Великой найдѣется тр(о)ци стои монас-тырѣ знаменитый, дванадцать миль о(т)лѣглый о(т) Москвы, столѣчного мѣста царского. В(ъ) томъ монастырѣ Сѣргію, игуменови молачомуса, и Ни-кону преч(с)таа два бца з(ъ) ап(с)тломъ Петромъ и Іоанномъ Бгословомъ показалася и дала ему лѣску.

96 зв. Чудо девятнадцатое. В землѣ Московской, в(ъ) монастырѣ // Тифинско(м), который есть на(д) рѣкою Тифинію, престѣа бца указалася Георгію пана-мару сидачаа на колѣдѣ сосновой, пере(д) нею стоалъ стый Николѣй, архіе-рей Муррейскій, и казала Георгію ити до игумена и до всей братіи его и мо-вити имъ рѣчы нѣакїи на пожитокъ дѣховный.

Чудо двадцатое. Іоанъ Босый з(ъ) села Почаева видѣлъ на скалѣ сто-лчую преч(с)тую дву бцу, передъ) нею стоалъ) законникъ, которій в(ъ) скалѣ мѣшкалъ, и повѣдалъ томѣ Іоаннови Босому и хлопѣтвомъ з(ъ) села Почаева, пасучимъ овци на горѣ близъко тоєи скалы, же престѣа бца стоа-ла на той скалѣ, которой тамъ стопѣ есть вырыта и завше са в(ъ) той стопѣ вода чыстаа найдѣеть, которою розмайтии хорѣбы улѣчѣются. На той скалѣ црквѣ знаменитаа мурѣванаа и при црквѣ монастырѣ знаменитый, мурѣомъ в(ъ)кѣло оведеный в(ъ) землѣ Руской, на Волыни, найдѣется, 99¹⁴ который монастырѣ о(т) села Почаева назывѣется Почаевскій. //

Чудо двадцать первое. В Малой Россіи, в(ъ) монастырѣ Уневскомъ, Арсеній законникъ и дѣаконъ видѣлъ во снѣ трывогу великую и людѣй в(ъ) цркви молачихъса и волаючихъ з(ъ) плачемъ до бга и до мтки бжеи, ѿ ратунокъ просачй. Тамъ же видѣлъ в(ъ) цѣрквѣ стоачую на повѣтру преч(с)тую дву бцу, котораа плащѣмъ своимъ людѣй покрывала и мовила до нѣхъ: «Не бойтеса, дѣтки».

Дѣалоса тое року ахѣд. м(с)ца юна, дна кѣ.

Чудо двацать второе. В князствѣ Рускомъ, в(ъ) повѣтѣ Галицкомъ, монастырѣ Скитскомъ, повѣтре великое пановало, ѿ(т) которого много померло законнико(в). В(ъ) той часъ побожный іеромонахъ Филаретъ, который потымъ игуменомъ былъ в(ъ) скитѣ, видѣлъ перед(ъ) рождествомъ Хвымъ третего дна въ снѣ пречистую дву бцу, шарлатнымъ плащѣмъ приодѣтую, котораа презъ браму пришла в(ъ) монастырѣ Скитскій и пошла до цѣркви, на трапезѣ збудованой, блговѣщеніа престыа бци и стала в(ъ) формѣ игуменской и почала мовити до законникѡвъ [!]: «Ѿ(т) того часу южъ не // будеть у васъ повѣтре пановати, тылко гладѣте тогѡ, жебы сте в(ъ) житїи иноческомъ поправилисѧ». Тое рекши, преч(с)таа два пошла в(ъ) цар(ъ)скїи двѣри. Потымъ іеромонахъ Филаретъ ѿ(т) сну очнулса и ведлугъ обѣтници ма(т)ки бжеи ѿ(т) того часу повѣтре южъ в(ъ) Скитѣ болше са не находвало.

Дѣалоса тое року ахнв, м(с)ца дека(б). кв. дна.

97 зв.

Чудо двацать третее. Еденъ іеромонахъ на имѧ Іванѣкїй мешкал(ъ) в(ъ) повѣтѣ Галицком(ъ), в монастырѣ Скитском(ъ). В(ъ) субботу по ѹтрени, вышовшы з(ъ) цѣркви, заснулъ в(ъ) кѣлїи и видѣлъ пре(з) сонъ на нбѣ пречистую дву бцу, зеленою шатою (на кштальт саккоса) азамитною свѣтлою приодѣтую, котораа ѿ(т) всходу слнца на полудень поступовала. Предъ нею еденъ оршакъ в(ъ) бѣлыхъ шатахъ и за нею оршакъ другїй так(ъ)же в(ъ) бѣломъ одѣн(ъ)ю поступовалъ. Потымъ пришла до Іванѣкїа, которїй палъ на землю з(ъ) плачемъ пере(д) нею и молилса ей, волаючи: «Престѧаа дво бце, змилуйса надо мною, утрапленным(ъ) грѣшникомъ». Той голось его чуль еденъ послушник(ъ) на имѧ Іоан(н) // в(ъ) кѣлїи своѣй през(ъ) стѣну, лица ей за свѣтлостю и за плачемъ не могль той іеромонахъ добре видѣти. (Агглы то бѣлыми шатами приодѣтыи, которыи престой бци служать, передъ нею и за нею на нбѣ поступовали).

Далоса [!] тое року ахѣд. мѣа. ноев. кс. дна.

98

Чудо двадцать четвертое. Той же іеромонахъ Іванѣкїй, потымъ мешкаючи въ Львовѣ, видѣлъ презъ сонъ з(ъ) четвертка на пѧтницу в(ъ)ночї преч(с)тую дву бцу, чорными шатами приодѣтую, и чувъ голось ей такїй: «Аггль до мене мовиль: и воспою радуаса тоа чудеса». Тое Іванѣкїй чуючи, палъ чоломъ на землю пере(д) нею з(ъ) плачемъ и мовиль: «Пѧни моа, змилуйса надо мною, нѣндзнымъ грѣшникомъ». Тое мовачи, очкнулса (стго Іоанна Дамаскина законника назвала то пресватѧа бца аггломъ для его агглского житїа законного чыстого), бо стѣй Іоанъ Дамаскинъ на чѣсть престой бци тын слова написаль: «И воспою, радуаса тоа чудеса».

Дѣалоса тое року ахѣе. мѣа іюла з. дна.

Чудо двадцать пятое. Той же іеромонахъ Іоанѣкій, мешкаючи по-

98 зв. ты(м) // въ Лвѡвъ, в(ъ) пѣтницу порѣну, ѡ третей годинѣ на днь, спачи, мѣль
Дѣалоса през(ъ) сонъ такоє видѣнїе. Здалоса ему, же былъ в(ъ) якойсѣ црквѣ, где
тоє рѡку видѣл(ъ) образъ преч(с)той двѣ вл(д)чци, котѡраа загниванымъ лицѣмъ и
ахѣе. мѣа очима загниваными гладѣла на негѡ. Пѡтымъ образъ почаль рѣшатиса, пѡ-
авгу(ст). тымъ рѣку свою ѡ(т) образа ѡ(т)нала и по(д)несла престѡа бца, наостѡтокъ
кс. дна. образъ престѡи бци ѡ(т) стѣны ѡдорвалъса и, якѡ птахъ, полетѣлъ прѡсто
на Іоанѣкїа стоѡчого, котѡрый з(ъ) великимъ страхомъ палъ лицѣмъ на зем-
лю пред(ъ) престѡю бцею и лежачи на крѣсть, великимъ гѡлосомъ воалъ:
«Къ бгѡрѡдици прилѣжно ннѣ притецѣмъ грѣшныи, и смиреннѡ припадѣмъ,
покаанїемъ вопїюще. Вл(д)чце, помози мл(с)рдовѡвши на ны, потщиса, якѡ
изгибаемъ ѡ(т) множества грѣхѡвъ, не ѡ(т)врати рабъ своихъ тощъ, тебѣ
бо едина заступница имѡмы». Такъ гѡлосно тоє Іоанѣкій воалъ, же во-
ланьемъ своимъ самъ себѣ ѡбудилъ и з(ъ) великимъ страхомъ(ъ) и волань-
емъ ѡчкнулъса. Якѡ милосѣрдный бгъ, любачи вѣрныхъ людѣй своихъ,
971б караетъ(ъ) ихъ // за грѣхи на семъ свѣтѣ караньемъ дочаснымъ, жебы на
ѡномъ свѣтѣ караньемъ вѣчнымъ не каралъ ихъ, ведлугъ Соломѡна, мѡва-
чѡгѡ: «Егѡ же бо любитъ гдъ, тогѡ и наказуетъ, и бьетъ всѡкаго сына ѡтець,
егѡ же прїемлетъ». Такъ мѡтка бжїа Іоанѣкїа, слѣгу и клїента своѣго, ка-
рала гнѣвомъ своимъ и срѡгостю и грозбѡю своѣю, караньемъ дочаснымъ,
жебы егѡ ѡ(т) вѣчногѡ збѡвила каранья, бо той Іоанѣкій з(ъ) дшею своѣю
и з(ъ) тѣломъ своимъ по бгу пречїстой бци в(ъ) ѡпѣку ѡ(д)далъса.

Хроника
француз.
кнїги в.
гла(в) .ѡе.

Чудо двадцать шестое. Еденъ законникъ побѡжный на имѡ Лѣѡ видѣлъ
въ снѣ страшный сѣдъ, агглы в(ъ) трѣбы трубїли и нѡрѡды збирѡлиса в(ъ)
пѡлю ширѡкомъ(ъ). Тамъ стоѡли двѣ драбїнѣ высѡкїи ѡ(т) землѣ ажъ до нба,
една червѡнаа, дрѣгаа бѣлаа. На червѡную спирѡлъса Хс ѡбращеный и
загниваный. Котѡрыи люде шли пре(з) тѣю драбїну до нба, падали на зем-
лю, иншыи з(ъ) третегѡ стѡпна, иншыи з(ъ) четвѣртого, иншыи з(ъ) поло-
99 зв. вицы, иншыи з(ъ) вѣрху драбїны. Пѡтымъ удалїса тѣи // люде до бѣлон
драбїны, на(д) котѡрою са преч(с)таа два бца показала. През(ъ) тѣю драбї-
ну южъ вступѡвали до цр(с)тва нб(с)ного, до котѡрого ихъ царїца нб(с)наа,
мти Ха, цра славы, прїмовала.

Дѣалоса
тоє рѡку
ахѣе. мѣа
септе.
кс. дна.

Чудо двадцать семое. В Малѡй Россїи, в(ъ) мѣсть Рогатынѣ, еденъ
іеромонахъ на имѡ Ісаїа видѣлъ през(ъ) сонъ на ѡболокахъ стоѡчую преч(с)тую
дву бцу и з(ъ) плѡчемъ молѡчюса за нѡрѡдъ людскїй. Архаггль Гаврїїль
зась держалъ кѣлихъ рукою своѣю и в(ъ) той кѣлихъ(ъ) слѣзы престѡи бци
капали и падали. Тамъ же нбо ѡ(т)вѡренное было, и в(ъ) нѡбѣ сидѣлъ Хс
на маесматѣ [!] и чѣти было гѡлосъ Хвѣ до пр(с)тѡи бци: «Услышана єсть
млтва твоѡ».

Чудо двадцатъ ѡсмое. Амадѣй законникъ видѣлъ нбо отвореное и чувъ аггла Гарїїла [!] мовачого: «Седмъ аггловъ естесмо, котóрыи родителцѣ бга нашого служимо: «Дла тогò в(ъ) Рымѣ, в(ъ) Сициліи и в(ъ) ѡнших(ъ) сторо- нахъ заходныхъ образы знайдúютса, где престáа бца сидѣтъ на øрòнѣ, ко- торую // седмъ аггловъ доколо служачѣ, øкружáютъ и в(ъ) цѣркви знай- дúютса, на чѣсть престóи бгорòдици збудовáнои. Такúю цѣрквь назывá- ютъ Мáрїа агглскаа, же ей в(ъ) нбѣ седмъ аггловъ старшихъ служатъ. Пѣршій агглъ назывáется Мíхайль, кто яко бгъ; другій агглъ назывáется Гаврїйлъ, крѣпость бжаа; третій агглъ назывáется Рафáйлъ, лѣкарсто [!] бжее; четвертый агглъ назывáется Урїйлъ, свѣтлость бжаа; пáтый агглъ назывáется Сеалтїйлъ, млтва бжаа; шестый агглъ назывáется Егудїилъ, хва- ла бжаа; сѣмый агглъ назывáется Варахїйлъ, блгословѣнїе бжїе.

Дискурсъ пс. кни(г) а. о Мрїи Лавре- та(и).

100

Чудо двадцатъ деватое. Еврòинъ, маршáло(к) надвòрный крòла фран- ковъ, зостáль законникомъ, потымъ з(ъ) монастырè вышолъ и выстóпил(ъ) з(ъ) закону. А гды умѣръ, законники нѣкотóрыи, на(д) рѣкою стоачѣ в(ъ)но- чѣй, непотрѣбными розмòвами бáвилиса и, почúв(ъ)ши на водѣ шумъ, пытáли, кто бы то былъ. Почúли ø(т)повѣдь: «Дїáволи естесмо, дúшу провáдимо до пѣкла Еврòинна, маршáлка надвòрного, // крòла фрáнковъ, котóрый з(ъ) закону выстóпил(ъ)». Тѣды законники злáклиса и заволáли: «Престáа дво Мрїе, молиса за нáми». Мòвили злѣи дúхòве: «Дòбре учинїлисте, же на ра- тúнокъ Мáрїю взывáлисте, бо хотѣлисмо васъ потопїти, же васъ порожнїю- чыхъ и непотрѣбныи словà мовачыхъ знашлисмо».

Огорø(д)- царици на ус- пѣнїе пре(с). бци, мова пд. 100 зв.

Чудо трыдцатое. Гаврїйлъ Осташѣвскїй, бóдучи жолнѣромъ в(ъ) по(л)- скимъ вóйску, гды под(ъ) Гнїезномъ з(ъ) швѣдами была утáрчка, конь его в(ъ)грúзь в(ъ) болòтъ, швѣды на него напáли. На тої часъ øнъ øбѣцáлса законникомъ зостáти, молачїса пресватої бгорòдици, прòсачи ей ø ратú- нокъ, и заволáл(ъ): «Пресватáа бгорòдице, ратúй менè, вѣчнымъ твоїмъ слугóю зостáну». И зáразъ его конь выскочилъ з(ъ) болòта и вынеслъ его з(ъ) рúкъ непрїателскихъ. Пóтымъ øнъ зостáль законникомъ и назвáный естъ Гервáсїй. //

101

ЧУДА ПР(С)ТОИ ЕЦИ ЙВЕРСКОЙ

Чудо пѣрвое. По вознесѣнїи Хвомъ нá нбø ап(с)толòве в(ъ) Иерусалїмѣ кїдали лїøсы, котóраа бы сторона и землà кòждому з(ъ) нїхъ на прòповѣдь зостáла. В(ъ) той часъ бóдучи з(ъ) нїми, преч(с)таа два бца казáла їмъ, жебы кїнули лїосъ, котóраа бы ей сторона áлбо землà достáласа. Гды тое ап(с)толòве учинїли, палъ лїосъ престóй бци на землю Иверскую, котó- рую з радостю приналà пр(с)тáа бца, áле агглъ показáлса пр(с)тóй бци и мòвилъ ей, жебы са не ø(т)лучáла ø(т) Иер(с)лїма, и øзнаймїлъ ей, же об- разъ ей потòмъ в(ъ) землѣ Иверской мѣлъ прослáвитиса, // и в(ъ) тої часъ øнà тамъ мѣла пановáти. Тое рѣкши, агглъ ø(т)ишòлъ ø(т) преч(с)тои двы.

Стефанъ Стого- ре(и) пише въ кни(з)е, «Рай мыс- леныи» на(з)ва- ной, лїсть .д. 101 зв.

В(ъ) Рай
мысле-
номъ,
листъ .3.

Чудо второе. Преч(с)таа два бца з(ъ) стѣмъ Іоанномъ дѣв(ъ)ственн-
комъ и възлюбленнымъ ученикомъ Хвымъ в(ъ) кораблѣ плынули презъ
море до Кипру выспы, где мешкалъ Лазарь, другъ Хвъ, и жадалъ видѣти
престую бцу. Але вѣтеръ протѣвный потагнулъ и занеслъ корабель до Аѳон-
ской горы, бо таа престой бци презъ лѣось была дана. На той горѣ полно
было всюды божницъ поганскихъ и болвановъ, в(ъ) которыхъ злыи дѣхо-
ве мешкали и людемъ о(т)повѣдали. Собливе была тамъ божница славаа
и бол(ъ)ванъ славный Апол(ъ)лѣновъ, где злыи дѣхъ мешкалъ и о(т)повѣ-
далъ людемъ, гды егѣ ѣ що пытали. В(ъ) той часъ по всѣхъ тыхъ болваныхъ
и божницахъ мешкаючи злыи дѣхъ ве великѣй крыкъ учынили, мовачи: «Зый-
дѣте з(ъ) горы всѣ люде, ошуканыи о(т) прѣжного Аполлина, в(ъ) пристань
Клементову и прѣимѣте Мрѣю, великого бга Іса мтръ». Почувши той гѣлосъ,
102 люде збѣ//глѣса на берегъ морскѣй. Обачивши корабель и матку бжю, пы-
тали, якъ бга породѣла и якого на имѣ. А гды преч(с)таа два почала имъ
повѣдати о Хр(с)тѣ, правдивомъ бзѣ, которѣй уродѣлся о(т) ней, онѣ всѣ
пали и поклонѣлися Хр(с)ту бгу, о(т) преч(с)той двы рожденному и увѣри-
ли в(ъ) Хр(с)та и крестѣлися. Потомъ преч(с)таа два, блгословѣвши тамъ
всѣхъ людеѣ и обѣцавшиса о(с)блѣивою патро(н)кою того мѣст(ъ)ца быти,
о(т)бѣхала кораблемъ до Кипру.

Там же,
листъ .ли.

Чудо третее. Феѳилъ, цесарь грѣцкѣй, образѣорца, гды казалъ об-
разы з(ъ) црквей бжѣих(ъ) выкидати, псовати, топѣти, палѣти, послалъ вои-
нов(ъ) до всѣх(ъ) мѣстъ, жѣбы образѣвъ шукѣли и псовѣли ихъ. В(ъ) той
часъ была една в(ъ)довѣца в(ъ) сторонахъ Никѣйскихъ, котораа мѣла в(ъ)
дому своемъ образ(ъ) преч(с)той двы бци и шановѣла егѣ, а гды там(ъ) при-
шли воины и обачили образъ, еденъ воинъ той образъ удѣрилъ оружѣемъ
102 зв. в(ъ) лицѣ, и зѣраз(ъ) кровъ, якъ з(ъ) живого вышла.//

Тамъ же,
ли(ст) .лѣ.

Чудо четвертое. Невѣста, мешкаючаа в(ъ) сторонахъ Никѣйскихъ,
взѣвши в(ъ) дому своемъ образъ преч(с)той двы бци, жѣбы егѣ воины Феѳ-
ѳилѣвы не зопсовѣли, несла на берегъ морскѣй и тамъ молиласа престѣи
бци, мовачи: «Вл(д)чце бце, избѣви насъ о(т) гнѣва беззаконнаго царѣ и
свою икону о(т) воды». Скѣнчивши млтву, кѣнула образъ в(ъ) море. Тѣды
той образъ право сталъ наверху воды и удалса на заходъ слнца и тамъ
през(ъ) многѣи лѣта о(т) бга чы в(ъ) суши, чы въ мѣри былъ утаеный.

Чудо пятое. Едногѣ часу закѣнники в(ъ) монастырѣ Йверскомъ си-
дачѣ и розмовляючи о спсѣнѣи дѣшевномъ, обачили на мѣри пламень о(т) нѣс-
тый якѣ столпъ, которого верхъ до нѣба по(д)носѣлся. Тоѣ не тылко в(ъ)днѣ,
але и в(ъ)ночѣ много крот(ъ) видѣли. Потымъ всѣ закѣнники, мешкаючѣи на
горѣ Аѳонской, зобрѣлиса до монастырѣ Йверского и приближившиса до
103 того столпа огнѣстого, обачили тамъ образъ престѣи // бци, которѣй об-
разъ в(ъ) сторонахъ Никѣйскихъ в(ъ) дому одной вдовѣцы оружѣемъ в(ъ)
лицѣ воинъ удѣрилъ и которѣй онаа вдовѣца кѣнула въ море. До того об-

раза гды ближей приходили законники, образъ дáleй ω(т)ступоваль ω(т) нѣхъ. Теды престоатель монастырѧ Іверскогѧ казалъ всѣмъ до цркви зобрѧтиса и молѣтиса бгу съ слезѧми, жебы учинилъ ихъ гѧдными принѧти образъ преч(с)той двѣ бци и выслушалъ(ъ) бгъ млтву ихъ.

Чудо шестое. Единъ законникъ на имѧ Гаврїйлъ былъ(ъ) в(ъ) монастырѣ Іверскомъ бѧрзѧ побѧжный. Той едногѧ часу молачѣса мѧло уснулъ и видѣлъ въ снѣ преч(с)тую двѣ бцу, котораа мѧвила емѣ: «Иди в(ъ) монастырѣ и ознаймѣ старшому, же хочѣ дѧти имъ образъ свой въ покрѧвъ и помѧщ(ъ), ты зась безпѣчно иди на бѣрегъ морскїй и ходи по водахъ, жебы розумѣли всѣ, же маю любѧвъ и промыслъ ω монастырѣ вашомъ и пришлѧ мѣ тутъ, жебы м(ъ) вамъ была помѧщицею». Тѧе рѣкши, преч(с)таа двѣ невидѣма стала.//

Тамъ же,
листъ .ма.

103 зв.

Чудо семое. Гаврїйлъ(ъ), законникъ монастырѧ Іверскогѧ, ознаймилъ старшому своѣму все, що емѣ престѧа бца, въ снѣ показавшиса, розказѧла. Старшїй казалъ всѣмъ законникомъ зобрѧтиса въ црковь. И пошлѣ з(ъ) свѣчами и з(ъ) кадїлницами на бѣрегъ морскїй, пѣсни набожныи спѣваючи. Теды Гаврїйлъ законникъ, ведлугъ розказана престои бци, ишѧлъ на море и ходилъ по верхѣ водѣ. И заразъ приближѣса до негѧ престѧи бци образъ, которїй онъ взѧлъ на рѣки свой, ω(т) негѧ взѧлъ старшїй ихъ и внеслѣ той образъ до цркви и поставили на олтарѣ.

Тамъ же,
листъ(ъ)
.мв.

Чудо осмое. В монастырѣ Іверскомъ гды поставили закон(ъ)ники образъ(ъ) бжеи мтере в(ъ) црkvѣ на олтарѣ, на другїй день пришѧлъ еkkлесїѧрха до цркви на ѣтреню и не знашѧлъ образа престѧи бци на мѣстцу, на котѧромъ былъ поставленный. Шукѧючи всѣмъ, знашли егѧ на верхѣ брѧмы монастырской на стѣнѣ и взѧвши егѧ, знѧву въ црkvѣ на олтарѣ поставили, ѧле знѧву // образъ вышолъ(ъ) на брѧму монастырскую и многокротъ тѧе дѣалоса.

Тамъ же,
ли(ст)
той же.

104

Чудо девѧтое. Гаврїйлу, законникѧвъ Іверскому, показѧласа знѧву въ снѣ престѧа бца и мѧвила емѣ: «Иди въ монастырѣ и мѧвъ законникѧмъ, жебы ма не искушѧли, бо мѣ ѧ пришлѧ тутъ не дла тогѧ, жебы менѣ стереглѣ, ѧле жебы мѣ васъ стереглѧ не тылко на сѣмъ, ѧле и на ѧномъ свѣтѣ. Дла тогѧ престѧа бца реклѧ емѣ тѧе, жебы бѧльше образа ей зъ брѧмы монастырской (где она собѣ мѣстце обрѧла) не вѧжилиса брѧти и до цркви носѣти. Почѣвши тѧе, Гаврїйлъ ознаймилъ старшому своѣму и в(ъ) той часъ збудовѧлъ на брѧмѣ монастырской црковь въ имѧ прстои бци Портайцкой и двѣри на другѧй сторонѣ и ω(т) тогѧ часу чѣда розмайтѣи в(ъ) монастырѣ Іверскомъ дѣалиса: хрѧмы ходили, слѣпѣи прозирали, бѣснѣющиса волными ω(т) бѣсовъ(ъ) ставѧли и всѣ хѧрыи уздоровленны бывѧли.

Тамъ же,
ли(ст) .мг.

Чудо десѧтое. Амира, воевѧда пѣрскїй, з(ъ) вѧйсками воевѧлъ на // Костантїнопѧль землѣю и моремъ. Почѣвши, же въ горѣ Аѧѧнской многѣе были монастырѣ, взѧлъ патнѧдесѧтъ кораблѣй и пришѣдши до горы, стѧли ведле монастырѧ Іверского. Закон(ъ)ники, вѧдѧчи варваровъ, взѧли об-

104 зв.

Тамъ же,
ли(ст) .мд

разъ престѡи бци и сосуды цркѡвныи и сховали въ одной вежѣ и сами са тамъ же скрыли и млілнса престѡи бци з(ъ) плачемъ пре(д) образомъ ей, жебы іхъ бороніла ѡ(т) варварѡвъ, котѡрыи обитель стую спустѡшили и разоріли. Выслухала пречістаа два бца млтву іхъ, бо в(ъ)ночі за предстателствомъ престѡи бци великаа бѹра на морѣ встала и всѣ кораблѣ перскіи покрушіла и в(ъ) глубѡкости морской персѡвъ потопіла, тѣлко самъ зосталъ живыі Амїра воевода, котѡрїй з(ъ) покѡрою пришѡвши до монастырѣ Іверскогѡ, далъ законникѡмъ достатокъ злѡта и срѣбра, мѡвачи: «Слѹги бжїи, млітеса за мене, жебы м(ъ) и а не згїнулъ, ѡзмѣте пѣнази и знѡву поставте мѹры кѡло монастырѣ вашего». И ведлуг(ъ) слѡва егѡ законники, взѡвши грѡши, выстали кѡло монастырѣ своѡго мѹры высѡкіе, ко//торыи и донынѣ найдѹются.

105

Тамъ же,
лист(ъ)
ме.

Чудо одинадцатое. Едногѡ чѡсу не стало мукї на хлѣбъ въ монастырѣ Іверскомъ. Дла тогѡ старшїй тогѡ монастырѣ барзо фрасовалса, але емѹ въ снѣ показалса преч(с)таа два бца и мѡвила: «Что скорбїши за лишєніе мукї, идї видѣти прїѡтелище исполненно, да познѡеши прѡмыслъ и попечєніе, єже имамъ ѡ васъ». Старшїй, ѡ(т) сна вставши, ишѡлъ до спѣжарнѣ и знашѡлъ в(ъ) засѣкахъ мукї полнѡ ажъ до верха и ѡзнаймилъ тѡе братїи своєй, и хвалили за тѡе добродѣйство бга и бжїю мтрѣ.

Тамъ же,
ли(ст) .мс.

Чудо дванадцатое. В томъ же монастырѣ Іверскомъ, гды не стало вина, преч(с)таа два бца всѣ сосуды наполнила винѡмъ такъ, же ажъ през(ъ) верхъ выливалса.

Чудо трынадцатое. Преч(с)таа два бца наполнила сосуды ѡлівою въ монастырѣ Іверскомъ, гды одногѡ чѡсу олївы не стало.

105 зв.

Тамъ же,
ли(ст) .мг

Чудо чтырнадцатое. // Дла ѡбраза пречїстои двї бци законники монастырѣ Іверскогѡ лѡску бжюю мѣли, ни на чѡмъ їмъ не сходїло, бо прч(с)таа два Гаврїилу, законнику Іверскому въ снѣ показавшнса, мѡвила: «Даю вамъ сіе знѡменїе: дондеже зрїте в(ъ) монастырѣ икону мою, не ѡскудѣетъ вамъ блг(д)ть и мл(с)ть сна моѡго.

Чудо патнадцатое. В монастырѣ Іверском(ъ) ѡбразъ престѡи бци назывѡетса Портантисса, то єсть хранїтел(ъ)ница двѡремъ, бо престѡа бца хранїтъ двѡрей въ монастырѣ Іверскомъ, нѣкого тамъ нечїстого, в(ъ) грѣхѡхъ найдѹючогѡса не допускѡет(ъ), а ктѡ бы въ грѣхѡхъ бѹдучїй и маючи сѡрдце нечїстѡе, вѡжилса до тогѡ монастырѣ входїти, невидїмою сїлою и мѡртїю [1] гамѹет(ъ) егѡ престѡа бгорѡдица.

Тамъ же

106

Чудо шестнадцатое. Образъ престѡи бци з(ъ) Іверскогѡ монастырѣ з(ъ) горы Аѡнскои авва Корнїлїй и монахъ Никїфоръ гды переносїли в(ъ) Россїю Великую и прїѣхали до великои рѣкї Дѹнаю, где за пере//возъ великое мытѡ берѹт(ъ) до скѡрбу цѣсара турѣцкого, опїи не маючи чѡгѡ за перевѡзъ дѡти, хотѣли з(ъ) образомъ назѡдъ вернѹтнса, але в(ъ)ночі показалса їмъ преч(с)таа два бца и мѡвила: «Не скорбѣте, азъ ѹтро наемъ собѣ ѡбращу, вы же въ намѣренїю своѡм(ъ) не ѡслабѡвайте».

Чудо семнадцатое. Которой нѣчи показáласа Корнѣлю áввѣ и Никѣ-
 фору монаху, тоѣи жѣ нѣчи преслáвнаа црца Мрїа, мти Хá, цра слáвы,
 показáласа едному грековы богáтому на имá Мануїлу Константїеву и ка-
 зáла емѹ, жебы заплатїль перевѳозъ на Дунай за иноковъ, не маючихъ чо҃ѳ
 дáти. Зáвтрѣшняго дна Мануї(л), вставши ѱ(т) снá, учынїль тоѣ зáразъ,
 що емѹ престáа бца розказáла. Теды Корнѣлїй и Никѣфѳръ, перебѣвши Ду-
 най, прибѣхали до Москвы, столѣчно҃ѳ царского мѣста, и ѱ(т)далї образъ
 прстѳи бци Нїкѳну патрїарсѣ, которїй на езерѣ, Валдаї незváномъ, ѳбá-
 чивши выспу, на той выспѣ збудовáл(ъ) црковъ и монастырѣ на ч(с)ть прстѳи
 бци, которїй монастырѣ назывáетсяа Іверскїй ѱ(т) // образа Іверска҃го мтки
 бжои. Тамъ же 106 зв.

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ ПЕЧЕРСКОЙ

Чудо пѣрвое. В Царїградѣ преч(с)таа два бца, призváвши до себѣ му-
 ларѳѳ до Влахѣрнѣ, казáла имъ итї в(ъ) зѣмлю Рѹскую и в(ъ) Кїевѣ црковъ
 на имá своѣ будовáти. Далá имъ злѳта и срѣбра на тры лѣта, ѳбѣцáла имъ
 за тѹю прáцу дáти такѹю нагорѳду, которои ѳкѳ не вїдѣло и ўхо не чѹло,
 ѳбѣцáласа тежѣ самá вѣ црковѣ той жїти и ѳсоблївую лáску людѣмъ у снá
 своѣ҃ѳ упросїти, котѳрыи млáтѣса в(ъ) той // црковѣ и далá имъ образъ ус-
 пѣнїа своѣ҃о, жебы такїй былъ в(ъ) црковѣ намѣснїй. Тамъ же мѳвила пр(с)-
 тáа бца до муларѳѳ: «Послáлам(ъ) пѳасъ снá своѣ҃о дла размѣрена цркви,
 вѣдлугъ розказáна е҃ѳ: пѳасъ той принѣслъ до стѳо҃го Антѳнїа и Θεѳдѳсїа
 Сїмонъ з(ъ) землѣ Варáзкой, сын(ъ) Африкáна, кнáза Варáзкого, той пѳ-
 асъ Сїмонъ знáль з(ъ) кр(с)та, на котѳромъ Хс распáтый былъ вѣмалїова-
 ный и чѹвѣ гѳлѳсѣ ѱ(т) то҃҃о образа Хво҃го: «Несї той пѳасъ тамъ, где ма-
 ет(ъ) бѣти збудовáна црковъ мтку [!] моѣи ѱ(т) препѳдѳбного Θεѳдѳсїа и емѹ
 ѱ(т)дáй. В(ъ) той же часѣ преч(с)таа два далá муларѳѳмъ мѳщи стѣхъ мч-
 ни(к) Артѣмїа, Полїевкта, Леѳнтїа, Акáкїа, Арѣѳы, Іáкѳва и Θεѳдора и
 казáла имъ тѣи мѳщи положїти з(ъ) фундамѣнтами цркви своѣй и показá-
 ла имъ прп(д)бныхъ ѱ(т)цѣ Антѳнїа и Θεѳдѳсїа Печѣрскихъ, котѳрыи тамъ
 в(ъ) той часѣ не былї, áле в(ъ) Кїевѣ знайдовáлисá, и упѣвнїла муларѳѳѣ,
 же имъ тѣи два Антѳнїй и Θεѳдѳсїй в(ъ) Кїевѣ мѣли пѳкармъ, напѳй и все
 нѹжд(ъ)ное давáти. Муларѣ, вышедши з(ъ) Влахѣрнѣ ѱ(т) пре//стѳи бци,
 вїдѣли на повѣтру црковъ такѹю, якѹю престáа бгорїдица [!] в(ъ) Кїевѣ
 казáла имъ будовáти вѣ монастырѣ Печѣрскомѣ. 107 зв.

Чудо второе. Сїмонъ, сынъ Африкáна, кнáза варá҃҃ѳѳѣ, бдучи ѳкру-
 томъ през(ъ) мѳре, вїдѣлъ црковъ на повѣтру и чувѣ гѳлѳсѣ з(ъ) высѳкѳсти:
 «Тáа ѣсть црковъ, котѳрую стѣй Θεѳдѳсїй Печѣрскїй маѣт(ъ) збудовáти на
 имá прстѳи бци».

Чудо третее. Изаслѣвъ, Сватослѣвъ и Всеволодъ, князь рускїи, гды быти ѿ(т) половцѣв(ъ) на(д) рѣкою, Алта назва(н)ною, пораженни, в(ъ) той часъ той же Симонъ, вышей помененый, былъ раненый и межїи инышыми вѣзнами лежалъ звѣзанный, который, гладачїи на нбо, обачилъ на повѣтру цѣрковъ такую, якую видѣл(ъ) на морѣ, и почалъ мовити: «Гди, избави ма ѿ(т) горкїа сеѧ смѣрти млтвами преч(с)тыа твоѣа мтре и преп(д)бныхъ ѿ(т)ць Антонїа и Феодосїа Печѣрских(ъ). Гды тоѣ мовилъ, заразь мѡц(ъ)ю бзскою невидїмо з(ъ) посрїодку тыхъ // вѣзневъ былъ вѣрванный и ѿ(т) всѣхъ ранъ злѣченый. Потымъ, пришедши до Кїева, повѣдалъ тоѣ виденїе свое преп(д)бному Антонїю Печѣрскому и пыталъ, где тоѣ мѣсце, на которомъ маеть быти збудована црковь, которую онъ и на морѣ и над(ъ) Алтою рѣкою видѣлъ.

Чудо четвертое. По смѣрти прп(д)бныхъ ѿ(т)ць Антонїа и Феодосїа Печѣрских(ъ) в(ъ) дѣсать лѣтъ маларѣ ѿ(т) тыхъ же преп(д)бныхъ ѿ(т)ць Антонїа и Феодосїа нанаты в(ъ) Царїгородъ, ѣхали до Кїева малїовати црковъ Печѣрскую, а гды были до Царїгорода вернѣлиса, встала на Днѣпрѣ великаа буря и чолн(ъ) ихъ ишолъ назадъ до Кїева самъ, яко бы егѡ кто тагнулъ. В(ъ) другую ночь указалася имъ црковь и образъ престѡи бци, мовачи до них(ъ): «Чемѣ са протївите волѣ сна моѣго и моѣй, правду вамъ мовлю. Если не послушаете мене и схочете вернѣтиса, всѣхъ васъ взѣвши, з(ъ) чолномъ поставлю ведле цркви моѣи». Маларѣ еднакъ на зѣвтрѣшнїй день хотѣли знову вернѣтиса и в(ъ)низъ гнати лодь свою, але в(ъ)горѣ поступова//ла лодь ихъ и, пришедши подъ монастырѣ Печѣрскїй, стала. Видачїи маларѣ справу бз(с)кую, пошлїи въ монастырѣ до игѣмена Печѣрского Нїкѡна и повѣдали емѣ, якъ и дла чогѡ ѿ(т)правовали тѣю дорѡгу.

Чудо пятое. Гды мѣли посщати црковъ Пече(р)скую, в(ъ) той ча(с) преч(с)таа два бца сама еп(с)копѡвъ на посщенїе цркви своѣи зобрала, бо Іѡанъ, еп(с)копъ Чернѣговскїй, Ісаїа, еп(с)копъ Ростѡвскїй, Антонїй, еп(с)копъ Юрѣвскїй, Лука, еп(с)копъ Бѣлогородскїй, нѣ ѿ(т) когѡ не будучи званы, приѣхали до Іѡанна, митрополиты Кїевского, который гды ихъ пыталъ, дла чогѡ бы приѣхали на той ча(с), ѿ(т)казали: «Ты, преосщенный митрополїто, по насъ послалъ, ѡзнаймѣючи, же чтырнадцатого дна августа маеть быти посщенна цѣрковъ Печѣрскаа, жебы смо с тобою лвтѣргїю стѣю ѿ(т)правовали». Чѣючи тоѣ, митрополїтъ приписалъ тоѣ зебранье еп(с)коповъ престѡи бци, бо онъ по нихъ не посылалъ.//

Чудо шестое. Маларѣ з(ъ) Царїграда пришовши до Кїева дла вымалїована образѡвъ до цркви Печѣрской за Нїкѡна, игѣмена Печѣрского, гды ѡлтарь мѣссїею садїли, на той часъ в(ъ) ѡлтари образъ преч(с)той двї бци ведлугъ потребы самъ са высадилъ и выразилъ.

Чудо семое. Владїмиръ, князь рускїй, взѣвши образъ престѡи бци в(ъ) Кїевѣ, до мѣста Ростѡва ѡдослалъ и поставилъ в(ъ) цркви деревѡной, котѡ-

раді потымъ згорѣла, еднакъ преч(с)тон двы бгородици образъ безъ жадно-
гѣ нарушена тамъ зосталъ. Той образъ в(ъ) келіи стого Алімьпіа, малара
Печёрского, чудовне бз(с)кою, не чловечою рукою былъ вымаліованный.

Чудо осмое. Преп(д)бный Алімпій, законникъ и маларъ печёрскій,
учынивши змову образъ намѣсный преч(с)тон двы бци до цркви намаліо-
вати ед(ъ)//ному чловекови побожному, захорѣлъ. Теды аггль в(ъ) особѣ
младенца свѣтлого, пришовши до преподобного Алімьпіа, намаліовалъ той
образъ престои бци и показалъ стому Алім(ъ)пью, жебы обачиль, и казалъ
поправити, чоґо не доставало. А гды стый Алімпій, обачивъши, похвалылъ
егѣ працу, младенець знікнул(ъ) з(ъ) образомъ. На завтрѣшній день, встав-
ши, фный члвкъ, котóрому маліовано образъ, пошовши до цркви, знашолъ
тамъ на своемъ мѣстцу образъ постанóвленный.

Чудо деватое. Клеменсь, слуга Изаслава, княза кievского, идучи на
войну з(ъ) княземъ своимъ, гды южъ пришло з(ъ) неприателемъ потыкати-
са, обычал(ъ) на образъ престои бци злота двѣ гривнѣ и вѣнѣць лати, если
бы егѣ здороваго бгъ вернулъ додому. Вернувшиса з(ъ) войны, запомнѣл(ъ)
тую обѣтницу ѡ(т)лати. А гды одного дня въ дому своемъ заснулъ, пришолъ
голосъ до него. Клеменсь, очкнувшиса, обачиль образъ пре//стои бци,
пред(ъ) собою стоачій, той, котóрый былъ в(ъ) монастырѣ Печёрскомъ.

ѡ(т) того образа походылъ голосъ: «Чему, Клеменсь, не зыстилесь тогѣ,
що съ на войнѣ миѣ обѣцалъ?» Тое рѣкши образъ знікнулъ. Теды Кле-
менсь, взав(ъ)ши двѣ гривнѣ злота, ѡ(т)далъ преп(д)бному Феодосію на
образъ престои двы и вѣнѣць ѡ(т) злота той же образъ приѡздобиль.

Чудо десатое. Іѡанъ, обыватель кievскій, другому обывателю кiev-
скому Сѣргію, захорѣвши и умираючи, сна своегѣ Захарію в(ъ) ѡпеку, з(ъ)
синомъ тысачу гривень сѣбра, стѣ гривень злота далъ, прѣсачи егѣ, жебы
злото и сѣбро тое сынови егѣ ѡ(т)далъ, гды доростѣтъ лѣтъ. Захаріа по
смѣрти ѡ(т)ца своего, маючи лѣтъ ѡсмынад(ъ)цать, хотѣлъ свое злото и
сѣбро ѡ(т) Сѣргіа ѡ(т)шукати, але Сѣргій, лакомствомъ знатый, мовиль
ему: «ѡтець твой нѣчоґо тѣбѣ не зоставиль». И не хотѣлъ ему нѣчоґо дати.
Теды Захаріа Сѣргію мовиль: «Ходи до цѣркви Печёрской и мовъ подъ при-
сагою пре(д) обра//зомъ престои бци, же съ не взалъ тысачи гривень сѣб-
ра и стѣ гривень злота. Учинилъ тое Сѣргій лакомый, але гды хотѣлъ той
образъ престои бгородици цѣловати, жадною мѣрою не мѣгль до него при-
ступити. Потымъ гды выходилъ з(ъ) дверей црковныхъ, порвалъ егѣ злый
духъ и мучиль. Южъ на той часъ ѡ(т)далъ злото и сѣбро Захаріи, Захаріа
ѡ(т)далъ Іѡан(ъ)новнн, ігуменовн Печёрскому, и самъ зосталъ законникомъ.
За тое злото и сѣбро з(ъ)муровано предѣлъ стого Іѡанна Кр(с)тителя, презъ
котóрій хоръ ходать.

Чудо одинадчатое. Едною ноци темной злодѣи и разбойники пришлі
до монастыра Печёрского выкрасти цѣрковъ престои бци. Пришовши, по-
чули голосъ в(ъ) рквѣ спѣвѣющихъ аггловъ и розумѣли, же законники

Тамъ же.

109 зв.

В(ъ)
жи(т).
с. Феод.
до(с).
Печер-
ско(г)[о].

110

Патерик
Печер. ѡ
Іѡаннѣ и
Сѣргію.

110 зв.

В(ъ)
жи(т).
с. Феод.
досѣа.

набоженство ω(т)правують. Пóтымъ мáло почекáвши, дрúгíй разъ пришлѣ, але тáкъ же, якъ и пёрвѣй, почувли спѣванье агглское въ црквѣ и розумѣли, же зáконники всенóщную ω(т)правують(ъ), и ωдишли до гáю, блízко прилѣго-
111 лого. // А гдѣ звонили южъ на ўтреню и братїа пошли до цркви, разбóйники учинили рáду заступити зáконникомъ ω(т) дверей црковныхъ и всѣхъ позабїати. Але гды пришли свой замыслъ незбóжный выконати, црковъ престои бци любо на мѣсцу своѣмъ стоала, здалáса имъ бѣти поднесена зо всѣми зáконниками на повѣтре. Видачи тое, збойци перестали южъ розбїати и пришѣдши до преп(д)бного Θεодосїа, повѣдали ему, що са стало.

Тамъ же
иныи
чуда на-
ступую-
чы(и).

Чудо дванадцатое. Гды мѣли будовати црковъ престои бци в(ъ) монастырї Печѣрскомъ, пере(д) тымъ еденъ человекъ з(ъ) Кїева идучи в(ъ)ночи мїмо старый монастырь пѣршїй, видѣль з(ъ)вѣрху пѣршой цркви старой пламень великїй выходачїй, который перейшолъ на другую гору и сталъ на тым(ъ) мѣсцу, на которомъ тепѣрь стоитъ црковъ престои бци мурованаа великаа и на кшалт(ъ) [!] дуги небесной той пламень стоаль, еднымъ рогомъ старой цркви дотыкаючиса, другимъ рогомъ дотыкаючиса мѣстца того,
111 зв. на которомъ ннѣ // ёсть црковъ Печѣрскаа мурованаа. Тоё видѣнїе всѣмъ законникомъ и людемъ инымъ человекъ фный розголосиль.

Чудо трынадцатое. Пред(ъ) будованьемъ тоеи жъ цркви бгородичной в(ъ) монастырї Печѣрскомъ одной ноци мнóгω люде видѣли зáконниковъ, ω(т)правуючихъ процессїю з(ъ) свѣчами ω(т) старой цркви до того мѣстца где нынѣ ёсть црковъ мурованаа Печѣрскаа. Тыи жъ зáконники на процессїи несли образъ преч(с)той двы бци и спѣвали гимны голосами вдáчными. Предъ ними зась ишолъ преподобный Θεодосїй. Аггли то в(ъ) ωсобахъ зáконниковъ процессїю ω(т)правовали бо зáконники в(ъ) тую ночь по працахъ набожныхъ ω(т)почивали и сну заживали. Тоё видѣнїе люде фныи всѣмъ розголосили.

Чудо чтырнадцатое. Гефргїй Сїмонович(ъ) тысацкїй, внукъ Африкана, кнáза варáзкогω, дознавши великои лáски преч(с)той двы бци и преп(д)бного Θεодосїа, далъ на монастырь грывну, которую на собѣ // носиль, а в(ъ) ней было сто гривень злота и zostавиль такое писанїе: «Я, Гефргїй, сынъ Сїмоновъ, слуга преч(с)той двы, которой дозналемъ великои лáски за млтвами преп(д)бного Θεодосїа, бо тры лѣта нѣчогω не видѣлемъ, а гдѣ мнѣ рекль: прозрї,— проїзрѣлемъ и для того пишу епистолїю сїю послѣдному роду свѣему, жебы нѣкто не ω(т)далáльса ω(т) дому преч(с)той двы бци и преподобныхъ ω(т)ць Антонїа и Θεодосїа Печѣрскихъ.

Чудо пятнадцатое. Той же Гефргїй Сїмоновичъ, гды з(ъ) половцами ишолъ на войну протївъ Изаслава Мстиславича, кнáза рускогω, ωбачили з(ъ)далека мѣсто высокое и пришѣдши добывали егω, але мнóгω пóловцовъ ведле того мѣста позабїано, иныхъ ранено, иныи поутѣкали, а нѣкто не вѣдалъ, якоё то ёсть мѣсто. Потымъ довѣдалиса, же то село ёсть престои

бци Печёрской, а мѣста нѣко́ли не было. Пр(с)таа бца то з(ъ) селà своѣго мѣсто высо́кое половъцѡмъ показáла, которо́го гды добывáли, пре//ч(с)таа 112 зв.
два бца самà ихъ громíла и забíла.

Чудо шесна́дцатое. Сты́й Ера́змь, за́конникъ Печёрскíй, мно́го мѣлъ В(ъ) жи(т).
скарбѡвъ ѡ(т) рѡдичѡвъ сво́ихъ, которыи скарбы всѣ вѣдал(ъ) на црков- ѣ. Ера-
ную ѡздѡбу, ѡбразы до цркви справуючи. Потымъ за побудкою нѣпрíателя зма.
душевнаго почáлъ недбáле жíти, без(ъ) млтовъ, по́стовъ и íншихъ цнѡтъ
законничихъ. А гды захорѣлъ и мѣлъ ю́жь умертí в(ъ) грѣхáхъ, показáла-
ся ему́ преч(с)таа два бца, держáчаа на рука́хъ сво́ихъ Ха, сна своѣго, и
мѡвила: «Ера́зме, понева́жь ты црковъ мою́ ѡбразами приѡздѡбилъ, я тобѣ
упрошú тоѣ, же бúdeшь жíти в(ъ) кролевствѣ сна моѣго, ты́лко в(ъ)ста́вши,
поку́туй за грѣхí свой и облечíса в(ъ) схúму, а трéтего дня ѡзмú тебе́ до се-
бе, бо улюбіла́мъ ѡздѡбу цѣркви моѣй». Тѣды Ера́змь пре(д) всею́ бра́тíю
грѣхí свой я́вне вѣзналъ, потымъ приѡдѣв́шиса в(ъ) схúму, трéтего дня
вѣдлугъ ѡбѣтници преч(с)тои двѣ бци пошѡлъ до нба на вѣчно́е мешка́нье.

Чудо семна́дцатое. // Сты́й Аѡна́сiй за́конникъ печёрскíй, умерши 113
два дни лежáлъ не хѡваный. Трéтего дня íгумень печёрскíй, Поликарпъ В(ъ)
з(ъ) бра́тíю гды пришлè и хотѣли по́гребь учы́нити тѣлу егѡ, знашли Аѡ- жи(т).
на́сiа снда́чогѡ и пла́чучогѡ и пыта́ли егѡ, я́къ до живота́ верну́льса и цо препо-
тамъ вѣдѣлъ. Онъ бо́лшей не мѡвилъ ты́лко: «Будте чу́лыми ѡ забавѣну ва- добна-
шомъ». Потымъ гды егѡ през(ъ) до́лгíй часъ просíли, почáлъ мѡвити: «ѡ(т) (т)[о]
дава́йте послуше́нствѡ ста́ршому и на ко́ждый днь поку́туйте за грѣхí свой Аѡана(с).
и млѣтеса Хр(с)ту сп(с)телю и преч(с)той двѣ мтри егѡ, преп(д)бнымъ ѡ(т)-
цѣмъ Антѡ́нiю и Феѡдѡ́сiю Печёрскимъ, жебы́ сте ту́тъ живѡтъ свой скѡнчи-
ли, бо за́вше преч(с)таа два бца и преп(д)бныи ѡ(т)цы Антѡ́нiй и Феѡдѡ́сiй
Печёрскíи за мѣстцемъ ты́мъ и за егѡ мешка́нцами прилѣжно млатъса. Тсе
рек(ъ)ши, пошѡлъ до печѣры и тамъ двана́дцать лѣтъ жиючй пла́калъ и
млèльса, потымъ пошѡлъ до нба на ра́дость нескончѡную.

Чудо осмна́дцатое. Иоáнь з(ъ) Шкло́ва, мѣста бѣлорýскогѡ, пришѡл(ъ) 113 зв.
// до монасты́ра Печёрско́го на днь успѣнiа престои бци и з(ъ) суббѡты на
недѣлю, скрýвшиса в(ъ) цѣркви в(ъ)ночй, приступíвши до ѡбраза пречíс-
тон двѣ бци, хотѣлъ збирáти з(ъ) ней кле́йно́ты, але тры́ кротъ мо́ць пре- ДѣАлоса
сто́н бци ѡдопхну́ла и кíнула егѡ за амбѡ́нь на́ землю, бо ѡнь тры́ кротъ тоѣ ро́ку
ва́жилъса тоѣ чы́нiти. ахси.

Чудо деватна́дцатое. Иоáнь млына́рь з(ъ) селà Гнѣ́дина, та́жкою бѡлез- Рѡ́ку
ню зна́тый, мѣлъ ю́жь умертí. Жѡна́ егѡ Анна моли́ласа преч(с)той двѣ бци, ахка.
жебы́ дала́ здоро́вье мýжеви ей и ѡбѣцáласа з нимъ ити́ до монасты́ра Пе-
чёрско́го и млбенъ пр(с)той бци ѡ(т)пра́вити и ялмýжну убо́гимъ да́ти, ес-
ли́ бы зоста́лъ здоро́вымъ. Гды такъ престѡй бци моли́ласа и ѡбѣтници та-
кiн чы́нила, мýжь ей зоста́лъ здоро́вымъ.

Чудо двадцатое. Іоанъ Зыкѣвичъ, прѣвитеръ з(ъ) Святици, учынилъ ѡбѣтницу албо самъ итѣ до чудотворной лавры Печѣрской, албо през(ъ)

114 Рѡку
ахкв. когѡ послати значную ѡфѣру преч(с)той двѣ бци дла тогѡ // бо егѡ цѡрка духовнаа Дѡмна албо Домникїа, бѣдучи у пание своѣи в(ъ) подѡзрѣнїю ѡ якїисъ чары, дана была до вазѣна. А гдѣ ѡсужено ей южъ на смѣрть, прѣвитеръ вѣщей помененый млілса за ней през(ъ) цѣлую ночь прѣстої бци Печѣрской. Въ завтрѣшній днѣ лутургїю стую ѡ(т)правовалъ з(ъ) тоѣю интѣнцією, жебѣ цѡрка егѡ невиннаа а дховнаа (котѡрой ѡнѣ сумлѣн(ъ)е вѣдалъ) ѡ(т) смѣрти была вѡлнаа. И власне ѡ той годїнѣ Домникїа з(ъ) вазѣна была вѣпущена и ѡ(т) смѣрти была вѡлнаа, ѡ котѡрой лутургїа стаа была ѡ(т)правована.

114 зв. Рѡку
ахкг. **Чудо двадцать первое.** Татарѣ на Подлѣшу, в(ъ) Ходѡровѣ, взяли Семѡна Мїхѣйловича и продали туркомъ в(ъ) невѡлю. Гдѣ трыдцать лѣтъ носїлъ ѡкѡвы и галѣры гналъ през(ъ) мѡре, едногѡ чѣсу припѡмнѣлъ собѣ прѣстѣю бцу Печѣрскую и взывалъ ей на помѡчь, прѡсачи, жебѣ егѡ з(ъ) такъ тѣжкѡи невѡлѣ вѣзволила и ѡбѣцѣючиса непоеднокрѡтъ мѣстцу ей стѡму поклонїти. Гдѣ тоѣ учынил(ъ), а нѡчь наступїла, ѡнѣ в(ъ)ночї, поламѡвши на нѡгѡхъ // своїхъ ѡкѡвы, скѡчилъ з(ъ) галѣры в(ъ) мѡре, в(ъ) котѡромъ, тонучї, взывалъ на ратунокъ прч(с)тую двѣ бцу и за ей помѡчу в(ъ) Царїградѣ вѣплынулъ з(ъ) мѡра до Галѣци, ѡ(т)тѡлѣ вѣшолъ до ѡ(т)чызны своѣи.

Рѡку
ахкг. **Чудо двадцать второе.** Макарїй законникъ в(ъ) ѡгородѣ маючїй послушанїе по утрни вѣшолъ з(ъ) цркви и вшѡлъ до кѣлїи Дїѡнїсїа іерѡмонаха, в(ъ) котѡрой на той чѣсѣ мѣшкалъ. Тамъ, бѣдучи млтвами утрними спраѡванный, мѡло заснулъ. По(д) чѣсѣ тогѡ сну вїдѣлъ свѣтлый ѡблакъ з(ъ) горѣ з(ъ)ступѣючїй, котрїй всю церковь и в(ъ)весь монастырь Печѣрскїй ѡкрылъ. По тымъ ѡболоку преч(с)таа двѣ бца з(ъ) великими гѣфами агглѡвъ крылатыхъ до тогѡ жѣ мѣсца стѡго зступовѡла и стѡнувши на боку ѡлтарѡ великѡи цркви з(ъ) правѡи сторонѣ, показѡла тварѣ смѣтную, мѡвачи: «Болезнѣю бѣрзо, вїдѡчи в(ъ) домѣ моѣмъ такѣю неѡпѡтрность, незгѡду, непорѡдокъ».

115 Рѡку
ахкз. **Чудо двадцать третье.** Ермѡлаї, рыбакъ зѣ Канѣва, мѣста украинного, // пришѡвъ также до украинного мѣста Черкасѣ и тамъ бѣдучи наѡтый, звывѣйную прѡцу своѣю ѡ(т)правовалъ на ѣзахъ Днѣпрѡвыхъ на успѣнїе прѣстої бци, ста не шанѣючи. И зѡразѣ в(ъ) негѡ злый дѣхъ вступивши, почѡлъ егѡ мѣчити и през(ъ) дѡлгїй чѣсѣ мѣчилъ. А гдѣ пришѡлъ до монастырѡ прѣстої бци Печѣрскогѡ и в(ъ) печѣрѣ до столпѡ былъ привѡзанный, зостѡлъ вѡлный ѡ(т) злѡго дѣха.

Рѡку
ахкѡ. **Чудо двадцать четвертое.** Андрѣй Лахѣта, вѡїнѣ запорѡзкїй, гдѣ з(ъ) инѣшымъ рыцѣрствомъ запорѡзкимъ, бѣривши пѡнство турѣцкѡе з(ъ) лѣпѡми додѡму вертѡлїса, встѡла на мѡрѣ великаа бѣра, котѡраа ѣх(ъ) з(ъ) чѡлнѡми вѣ мѡрѣ погружѡла и затоплѡла. Ѡнї вїдѡчи смѣрть своѣю, близкѡ настѣпѣючѣю, почалї волѡти: «Преч(с)таа двѣ бце Печѣрская и стѣй архагглѣ

Міхайле, воево́до нб(с)ный, зми́луйса на(д) на́ми». Вола́ючи такъ, ѡбѣца-
лиса в(ъ) монасты́рї Печѣ́рскомъ, що роска́жуть, робі́ти, еслї бы жи́вы зо-
ста́ли. Те́ды ѡба́чили мл(д)нца в(ъ) золото(м) ки́рїесу на коню́, коштовне
ѡ(т) злота // прибра́нномъ, си́дачого, кото́рый мові́л(ъ) їмъ: «Не ѡбавла́й- 115 зв.
теса, тї́лько г(с)да и мл(с)рдную матку егѡ́ взыва́йте и ви́бавить васъ з(ъ)
тогѡ́ небез(ъ)печѣ́нства, бо́ для тогѡ́ и ми́ѣ ту́тъ прї́йти росказа́но». То́е мо-
вивши, поча́лъ той млоде́нецъ в(ъ)гору́ по(д)носі́тиса и ю́жь да́льїи не ви-
дѣли егѡ́. По́тым(ъ) вѣ́тры и мо́ре ути́хли и о́ныи во́нны запо́ро́зкїи здоро́-
вы до́ому верну́лиса.

Чудо двадцать пятое. Екате́рина, невѣ́ста з(ъ) села́ Везо́ва, ру́ку и но́-
гу наза́дъ ско́рченую ма́ючаа, гды не мо́гла ѡ(т) жа́дныхъ лѣ́каро́въ улѣ́чена 115 зв.
бы́ти, Ага́фіа, мтка е́й, при́бхала з(ъ) не́ю до монасты́рѧ Печѣ́рскаго, про́-
сачи б́га и престо́ую б́цу ѡ́ здоровье цѡ́рки своѣ́й, кото́рую на соше́ствїе сто-
го д́ха припрова́дивши во́зомъ пре(д) бра́му Печѣ́рскую, на кото́рой е́сть
црковъ сто́и тр(о)ци, тамъ е́й зоста́вила, а сама́ пошла́ в(ъ) монасты́рѣ и
просі́ла іеромона́ха Па́йсїа, же́бы цорку е́й ско́рченую до цркви сто́и тр(о)-
ци впрова́дилъ, гдѣ бы мо́гла цѡ́рка е́й ѡфѣ́ру б́гу въ тр(о)ци е́диному ѡбѣ-
ца́нную ѡ(т)да́ти. А гды за позволе́ньемъ іеромона́ха Па//їсеа Екате́рину 116
ско́рченую в(ъ)прова́дити до цркви на вече́рню пре(д) згромаже́ньемъ лю́ду,
матка е́й Ага́фіа хотѣ́ла, вы́шо(в)ши з(ъ) монасты́рѧ, знашла́ цорку сво́ю
здорѡ́вую, бо гды Ага́фіа в(ъ) монасты́рѣ ба́виласа, цорка е́й скорченаа Екате́-
те́рина, на во́зѣ си́дачи и мла́чиса преч(с)то́й двѣ́ б́ци, засну́ла. По(д) часъ
сну́ показáласа е́й в(ъ) ша́тъ пурпуровой преста́а б́ца и, взáвши е́й за ру́ку
ско́рченую пра́вую, звела́ и поста́вила на́ во́зѣ. И в(ъ) то́й часъ она́, ѡ(т)
сну́ ѡчкнѡ́вшиса, зоста́ла здо́ровою.

Чудо двадцать шестое. Гды едногѡ́ ча́су во́йско по́лское присту́пило
подъ монасты́рѣ Печерскї́й и хотѣ́ли егѡ́ збу́рнити, чу́ючи, же та́мъ Шу́лгá
полковни́къ з(ъ) рыце́рствомъ запо́ро́зкимъ знайду́етса, въ то́й часъ пре-
ста́а б́ца монасты́рѣ сво́й ѡ(т) небезпечѣ́нства ѡборони́ла, бо за е́й предста́-
телствѡм(ъ) огни́стый до́жчь з(ъ)па́ль з(ъ) нба́ на во́йско по́льское и ѡдог-
на́ль егѡ́ ѡ(т) монасты́рѧ Печѣ́рскаго, що по́тымъ са́ми ла́хове и нѣ́мци,
кото́рыи бы́ли з(ъ) нї́ми, повѣ́дали. Надъ тымъ во́йскомъ // Бу́тле́рь и Жо́л- 116 зв.
то́вскї́й бы́ли прело́жѡныи.

Чудо двадцать семое. З мѣ́ста Моги́ле́ва Тати́ана, невѣ́ста нѣ́маа и глу- 116 зв.
ха́а, привѣ́дена до монасты́рѧ Печѣ́рскаго, же́бы ѡ(т) престо́и б́ци ѡде́р-
жала здо́ровье. Тамъ позво́лено е́й мѣшкати в(ъ) монасты́рѣ Печѣ́рскомъ.
Едно́й но́чи, гды ѡ(т)почивáла, показáласа е́й прч(с)та́а два б́ца, шкарла́т-
нымъ плаще́мъ приѡдѣ́таа, и мо́вила до не́й: «Пѡвста́нь, чему́ лежи́шь, иди́
до цркви, ѡ(т)да́й хва́лу гду́ б́гу». То́е ре́кши, невидї́ма ста́ла. Тати́ана
до цркви, ѡ(т)да́й хва́лу гду́ б́гу». То́е ре́кши, невидї́ма ста́ла. Тати́ана
засъ, порва́вшиса, за́разъ поча́ла до́бре мо́вити и чу́ти и шла́ до цркви пре-
сто́и б́ци и за тако́е добродѣ́йство учыні́ла подаковáнье.

Чудо двадцать осмое. Онисї́м(ъ) Па́лчикъ, коза́к(ъ) запо́ро́зкї́й з(ъ) 116 зв.
мѣ́ста Омѣ́льника, з(ъ) гетма́номъ сво́ймъ Сулі́мою и з(ъ) не́малымъ во́йскомъ ахлд.

зепте(в). запорозскимъ пустѣлиса чолнѣми на морѣ, гдѣ приѣхавши подѣ мѣсто
и турецкое Озовѣ, добывали егѣ потужне. Турки, бороначи мѣста, выстрели-
117 ли з(ѣ) дѣла шротами. В(ѣ) той часѣ чтыри шроты Онисимо//въ Палчикови
лѣвую рѣку погрухотали и порвали та(к), же целюрики ей улѣчити не мог-
ли. Онисимъ удалѣса до престѣи бци, прѣсачи ей ѿ здоровѣе и ѿбѣцуючися
в(ѣ) монастырѣ Печерскомъ тоѣю рукою, що скажутѣ, робити, если бы зо-
стала здорова. Такую ѿбѣтницу учинивши, в(ѣ)сѣлъ на конѣ и приѣхаль
до Омельника, ѿ(т)чѣзны своѣи. На той дорѣзѣ рука егѣ за помочу мти бжеи
зостала здорова, за що онѣ потымъ з(ѣ) дому пришовши до монастыра Пе-
черского, матцѣ бжѣи подѣковалѣ и ѿбѣты свой выполнилѣ.

Рѣку
ахкс.
мѣА, т.
Чудо двадцатѣ девѣтое. Богуславъ Бѣкша Радошовскѣи, еп(с)копѣ
кѣев(ѣ)скѣи, рѣмского вызнана, гдѣ приѣха(л) до Черногорѣдки, мѣстечка
мѣстности своѣи еп(с)копскон, гдѣ направовано вѣлы, в(ѣ) той часѣ при ѿчахѣ
егѣ великаа часть земли, з(ѣ) горы ѿдорвавѣшися, упала надолѣ и едного
члвка прибила и прикрила такѣ, же была над нимъ на пѣть лѣктей. Еп(с)-
копѣ лѣбо профѣссѣи рѣмскон былѣ, еднакѣ молилѣса престѣи бци Печер-
117 зв. ской, же//бы тогѣ члвка здороваго заховала, и ѿбѣцал(ѣ)са пѣшо ити до мо-
настырѣ Печерского и там(ѣ) за тоѣ добродѣйство в(ѣ) цѣрквѣ престѣи бци
подѣковати и ялмужну убѣгимѣ дѣти. Дла такои млтвы и ѿбѣтѣвъ тогѣ
еп(с)копа чловѣкѣ по кѣлка годѣнахѣ живѣи и здоровѣи ѿ(т)копаныи. По-
тымъ еп(с)копѣ пѣшо пришолѣ до монастырѣ Печерского и ѿбѣтницу свою
выполнилѣ.

Чудо тридцатѣе. Слѣпецъ еденѣ з(ѣ) Кремѣнца на имѣ Нѣколай на ус-
пѣнѣе престѣи бци ещѣ предѣ всенѣщною до цркви в(ѣ)провѣженный. А гдѣ
Лѣвъ Борѣцкѣи, метрополѣта Кѣевскѣи, з(ѣ) еп(с)копами Исакѣемъ Бѣски-
вичомъ и з(ѣ) Аврамѣемъ Стагонскимъ и зѣ ѣншими дхѣвными почали на(д)-
грѣбное престѣи бци ѿ(т)правовати, слѣпецъ ѿнѣи стоачѣ молилѣса пре-
стѣи бци, прѣсачи ей, жебы са умилосердѣла надѣ нимъ и привернула ѿчи
емѣ. По(д) часѣ молѣтвы тоѣи поднѣслѣ ѿчи свой до нѣба и за помочу престѣи
118 бци ѿбачилѣ в(ѣ) црквѣ свѣчи горѣщѣи. Потымъ ѿбачилѣ метрополѣту //
еп(с)коповѣ и всѣхѣ людѣи у црквѣ и за тоѣ добродѣйствѣ преч(с)той двѣ
бци подѣковав(ѣ)ши, служилѣ законникѣмъ в(ѣ) монастырѣ Печерскомъ
пѣты, пѣки егѣ повѣтре, ѿ(т) бга перепущенное, з(ѣ) свѣта зглѣдило.

Рѣку
ахкс.
Чудо тридцатѣе первое. Миколѣи Скарѣвскѣи, жѣлнѣръ з(ѣ)-под(ѣ) хо-
ругвѣ Одривѣлскогѣ, гдѣ з(ѣ) тоѣю жѣ хоругвою подѣ Бѣлою Церквою презѣ
рѣкѣ Рѣсь переправовалиса, выпалѣ з(ѣ) поромѣ в(ѣ) рѣкѣ и ѣжѣ на днѣ
усѣлъ. Приѣтелѣ егѣ знашли в(ѣ) мѣстѣ рыбаковѣ, котѣри, в(ѣ) чолнѣ всѣ-
вши, ѿстами егѣ залѣдво намацали и за ребро по двѣхѣ годѣнахѣ по утопѣ-
ню з(ѣ) водѣ безѣ дѣи вытагнули. Повѣн(ѣ)ныи егѣ удалѣса до мткѣ бжѣи,
прѣсачи ей, жебы повѣнному ѣхѣ с пѣчту мѣртвыхѣ в(ѣ) пѣче(т) живѣхѣ
внѣйти позвѣлила, и ѿбрѣкалиса з(ѣ) ты(м), же повѣннымъ своѣимъ если бы жи-
вѣи былѣ, ити пѣшо до монастырѣ Печерского и тамѣ робити, що роска-

жугь. По такіхъ ихъ млтвахъ и обѣтахъ умёрлый Міколай ѡжйлъ и, в(ъ)-
стѣв(ъ)ши, почаль мовити и утисковати на рану, о//стами ему заданую. На
завтрьшній день з(ъ) крѣвными своими ишолъ пѣшо до монастырѣ Печѣр-
ского, жебы тамъ прстои бци за тое милосѣрдіе, надъ умёрлымъ показаное,
ѡ(т)дали подѣкованье и вѣполнили ѡбѣты свой.

118 зв.

Чудо тридцать второе. Преп(д)бный Антѡній Печѣрскій молилса бгу,
жебы ему показалъ мѣстце, на котѡромъ мѣлъ будовати црковъ престѡи
бци. Молѣчомуса ему показалъса Хс и мовиль: «Знайшолъ еси лѣску предѡ
мною, Антѡній». ѡ(т)казалъ онъ: «Гди, если мѣ найшолъ лѣску пред(ъ) то-
бою, нехай бѣдет(ъ) по всей земли роса, а на тѣмъ мѣсцу сѣхо, где маеть
стѣти црковъ мтки твоѣи». И ведлугъ млтвы преп(д)бногѡ Антѡнія сталоса
тое. Потымъ млілса, жебы по всей земли была сѣша, а на тѣмъ местцу роса,
где мѣла будоватиса црковъ мтки бжеи. И тое са, ведлугъ молитвы егѡ,
стало. Преп(д)бный Антѡній зноу удалса на млтву, мѡвачи: «Вѣслухай
менѣ, гди, ещѣ испустѣ на тое мѣстце огѡнь, где маеть(ъ) стѣти цѣрковъ пре-
чѣстои двѣ, мѣтки твоѣи». И зѣраз(ъ) // ведлугъ млтвы егѡ огѡнь з(ъ) нѣа
на тое мѣстце з(ъ)ступиль и все тѣрніе и дѣрево и траву вѣпалил(ъ).

Патерик
Печер. ѡ
збудѡв.
цркви
Печѣр-
ской.

119

Чудо тридцать третье. Црковъ Печѣрскую преч(с)тои двѣ бци метро-
полита з(ъ) еп(с)копами посщѣючи, гды три рѣзы з(ъ) процессіею ѡбышли
и почали спѣвати «Воз(ъ)мѣте са вѣрата вѣчнаа и внїдетъ црѣ слѣвы»,—
в(ъ) той часъ въ црkvѣ нѣкого не было, еднѣкъ в(ъ)дѣчный голо(с) не чѣй
йншій, хибѣ агглскій з(ъ) цркви ѡдозвѣвса: «Кто есть сѣй царъ слѣвы?»

Тамъ же.

Чудо тридцать четвертое. Данїиль Снатин(ъ)скій з(ъ) фрасѣнку захо-
рѣль и ѡ(т) рѡзуму ѡ(т)ходиль. Показаласа ему в(ъ) дорѡзѣ идѣчому преч-
(с)таа двѣ бца и положила не нѣм(ъ) знѣкъ кр(с)тѣ стого ведлугъ порѣдку

Рѡку
ахла.

цѣркви стои ап(с)толскои всхѡднеи пѣрше на правѡе, потымъ на лѣвое ра-
мѣ, жегнѣючи егѡ рукою своѣю, и мѡвила до негѡ: «ѡ(т) нынѣшнагѡ дна
жебысь такъ крестильса, приказую тобѣ, бо онъ былъ рѣмского вызнѣна,
котѡрое видѣнїе и приказанье уважѣючи ишолъ ѡ(т) Корца, где мѣшкал(ъ),
// до Кїева, до монастырѣ Печѣрскогѡ. Бѣдучи в(ъ) дорѡзѣ южѣ залѣдво дѣ-

119 зв.

сѣть миль ѡ(т) Кїева, вѣдѣлъ на повѣтру црkvѣ прстои бци Печѣрскую та-
кѣю, якѣа тепѣрь есть. Пришѡвши до монастырѣ Печѣрскогѡ, приналъ вѣ-
ру грѣцкую православную и спѡвѣдъ учыниль досконѣлую и сталъ учѣст-
никомъ тѣла и крве Хр(с)тѡвой и зосталъ здоровымъ. ѡ(т)ишѡвши з(ъ)
монастырѣ Печѣрскогѡ, присталъ за слугѣ до пѣна китѣйскогѡ, рымскои рѣ-
лѣи челѡвѣка, котѡрый вѣдѣчи егѡ мѡвою мазурѣ, а вѣрою рѣсина, шыдѣр-
ства и жѣрты уставичныи зѣ негѡ стрѡиль, зачѣмъ онъ до пѣрвшой рымскои
тѣры былъ вернѣльса, ѣле тежѣ и до негѡ пѣршаа хорѡба вернѣласа и бѣр-
зѣй ещѣ почалѣ егѡ трѣпити. Дла тогѡ зноу до грѣцкой вѣры православной
навернѣльса.

Чудо тридцать пятѡе. За Елїсеа Плетенецкогѡ, архїмандрїты Печѣр-
ского, зѣконники по(д) часъ зимѣ срѡгои почали были набожѣнство в(ъ)

Рѡку
ахнї.

120 предѣль стѣхъ верховны(х) ап(с)толь Петра и Пávла при трапезѣ ѿ(т)правовá-
//ти, же тамъ могли загрѣтиса тепломъ, з(ъ) трапезы походáчимъ. Црковъ
засъ великую успѣнїа престои бци для срóгого зѣмна безъ набоженства ѿс-
тáвили. А гды в(ъ) той црковѣ при трапезѣ набоженство почали ѿ(т)право-
вáти, тогò жъ часу и в(ъ) црковѣ великой мурóванной свѣчи запáлено и влáч-
ное чүти былò спѣванье, котóрыми пѣснми бга всемогүчого и престюю бцу
выхвалáно Албо стѣи, котóрыи в(ъ) той црковѣ лежáть, албо аггли, котóрыи
Хр(с)ту, црю слáвы, и преслáвной црци Мрїи, мтцѣ егò, слүжáть. Тое на-
боженство тамъ ѿ(т)правовáли. Обáчивши и почүвши тоє, архїмáндрита з(ъ)
брáтїєю свсєю зно́ву почали набоженство в(ъ) великой цркви ѿ(т)правовá-
ти и до инѣшого часу ѿ(т)правүют(ъ), на срóгость зимы жáднои не
дбáючи.

Рѡку
ахкв. Чудо трыдцáть шестое. Мáрко Ярунїѡвъ з(ъ) мѣста Корсүна, козакъ
запорóзкїй, великою хорóбою знáтый, южъ ѿчекивáль смерти, не мáючи
ѿ(т) лѣкарѡвъ жадного поратовáна, а гды удалъса до преч(с)тои двы бци,
120 зв. прóсачи ей ѿ здорóвье и обѣцáльса въ // монастырү Печерскомъ робїти,
що роскáжутъ, еслї бы зостáль здорóвымъ, зáразъ ѿ(т) үзъ бóлезни розвá-
занный пришòль до здорóв(ъ)а и ѿ(т) вратъ смертныхъ, до котóрыхъ са былъ
зблїжилъ, до животá вернүлса. По двóхъ недѣлахъ ишòль до монастырá
Печерского для подáкованья лѣкарцѣ нб(с)ной бци за здорóвье приверне-
ное и для выполнѣна своєї ѿбѣтници.

Рѡку
ахкз. Чудо трыдцá(т) семое. Алежáндерь Соснѣцкїй, на óчи захорѣвши и
взрòкъ утрáтивши, през(ъ) кїлканáдцáть днь ходїль, провóдника заживáю-
чи. А гды на успѣнїе престои бци прибыль з(ъ) дóму своєго до монастырá
Печерского и тамъ в(ъ) цркви стоачї, молилъса з(ъ) плáчемъ преч(с)той
двѣ бжїей мтри, жебы емү óчи улѣчыла, на той часъ за помóчу ей прозрѣль
и свѣтлость свѣта ширóкого ѿбáчи(л) и з(ъ) ѿчїма здорóвыми додóму вер-
нүлъса.

Патерик
Печерскїй
в(ъ) жи(т)
с.
121
Лав-
рентїа. Чудо трыдцáть ѡсмое. Изáславъ, кназ(ъ) Кїевскїй, збудовáль мона-
стырь стогò Дїмїтрїа, в(ъ) котóромъ монастырь былъ едѣнь затвóрникъ на
имá Лаврентїй, котóрый // улѣчáль хорóбы розмайтын мóц(ъ)ю, ѿ(т) бга
собѣ даною. А гды привѣдено до негò з(ъ) Кїева члв́ка бѣсновáтого, не
мóгль тогò бѣса стѣй Лаврѣн(ъ)тїй выгнати и казáль егò провáдити до мо-
настырá Печерского, где скóро пришлї, зáразъ ещѣ пре(д) монастырѣм(ъ)
злїй дүхъ з(ъ) чл́ка вышол(ъ). Пóтымъ в(ъ)провáдивши егò до цркви вели-
кой успѣнїа престои бци, пытáли: «Кто тебѣ уздорóвилъ?» Онъ, гладачї на
образъ мáтки бжои, мóвилъ: «Тáа менѣ уздорóвила»

Чудо трыдцáть деватое. З Бѣлои Рүси двѣ невѣстѣ бѣсновáтыи Мáрїа
и Евфїмїа привѣдены былї до монастырá Печерского, котóрыи в(ъ)провá-
дивши до печеры преподóбногò Антóнїа, ланцухómъ до столпá привáзано и

пѣраклѣсь прѣстои бѣци за нѣхъ ѡ(т)правовано. И в(ъ) той часъ за помочу
мѣтки бѣжен ѡбидвѣ тѣи невѣсты волныи зостаѣи ѡ(т) злых(ъ) дѣховѣ, кото-
рыи прѣ(д) тымъ живучѣи в(ъ) нѣхъ ѡкрутне ѣхъ трапили и мордовали.

Чудо чыридесатое. Іоанъ з(ъ) села Зарубинецъ ѡпутаный былъ ѡ(т) //
злого дѣха, который егѡ срѡдзе мѣчилъ и кѣдалъ. На успѣнѣе прѣстои бѣци
привѣдено егѡ до монастырѣ Печѣрского, где, стоячи в(ъ) цркви, слѣхаль
слѣжбы бѣжен. А гды священникъ мѡвилъ «Израднѣе ѡ прѣстои ч(с)той» и прѡ-
чаа, крылащане спѣвали: «Достѡйно естъ яко войстинну блажити та, бѣцу».
и прѡчаа, в(ъ) той часъ злыи дѣхъ кѣнулъ на землю Іоана и почалъ голосомъ
великимъ на всю црковъ волати: «Преч(с)таа дво, не мѣч(ъ) мене бѡлшей,
ю(ж) ѡ(т) того часу выхожу з(ъ) негѡ и далей не внѣйдѣ в(ъ) негѡ». Тѣды яко
мртвый Іоан(н) лежалъ на землѣ, потымъ пришѡлъ до здорѡ(в)а и встѡвши,
подѡковалъ пр(с)той бѣци за тѡе добродѣйство и вернулса здоровый до до-
му своѣгѡ.

121 зв.

Рѡку
ахкс.
август(ъ)
.еі.

ЧУДА ПРЕСТОИ БѢЦИ КУПАТИЦКОИ

Чудо первое. Купатич(и) село ѣ(ст) в(ъ) кнѡ(з)ствѣ Литѡ(в)ско(м) в(ъ)
повѣтъ Пѣнско(м), на(з)ва(н)ное ѡ(т) купа, которѡ(г) [о] достѡто(к) ѡ//кѡло
себѣ маеть. Тамъ двѣца в(ъ) молодыхъ лѣтехъ на имѣ Анна, пасучѣи бѣдло
ѡ(т)ца своѣгѡ, ѡбѡчила межѣи дѣревами свѣтлость великую и розумѣючи, же
то огѡнь ѣстъ, пошла гладѣти, що бы то за огѡнь показовалса. Пришѣдши
на тѡе мѣстце, знашла кр(с)тикъ, висѡчѣи на дѣревѣ, на которомъ кр(с)ти-
ку нарисованый ѣстъ образъ преч(с)тои двѣ бѣци и, взѡвши егѡ, ѡ(т)несла
додѡму и въ скрѣинѣ сховала и зноу пошла бѣдло пѡсти. Тамъ бѣдучи, по-
вторѣ ѡбѡчила свѣтлость великую межѣи тымѣ жѣ дѣревами и, пошѡвши, на
томъ же дѣревѣ и мѣстцу ѡбѡчила крѣстикъ висѡчѣи и, взѡвши, за надру егѡ
вложѣла, розумѣючи, же южъ то ѣстъ дрѣгѣи. А гды днь скончѣлса, она
бѣдла додѡму пригнала и хотѣла Васѣлюю, ѡ(т)цу своѣму, кр(с)ткъ показѡ-
ти, вынавши з(ъ)-за надры, але не знашла егѡ и мѡвила: «Маю ѣ дрѣгѣи в(ъ)
скрѣинѣ. Але пошѡвши, и тамъ не знашла егѡ. Тѣды пошла з(ъ) ѡ(т)цемъ сво-
ѣмъ на тѡе мѣстце, где пѣршѣи и дрѣгѣи разъ взала егѡ. Пришѡвши трѣтѣи
разъ на тѡе мѣстце, ѡбѡчили ясность великую и приступѣвши // до дрѣва,
кр(с)тикъ висѡчѣи знали и, принѣсши додѡму, на мѣстцу прѣстоинѡмъ пѣв-
номъ егѡ положили до днѣ зѡвтрѣшнегѡ. Встѡвши ранѡ, той господарѣ
прѣз(ъ) долгѣи часъ шукалъ того кр(с)тика, але не знаишѡлъ егѡ и ѡбѡвилъ
тѡе чѣдо бѣское людемъ ѣншымъ, з(ъ) котѡрими пошѡв(ъ)ши, зноу четвѣр-
тый разъ, на томъ же дѣревѣ знашли кр(с)тикъ и зѡразъ на томъ же мѣстцу,
вырубавши дѣрева, црковъ малую збудовали, в(ъ) которой прѣз(ъ) той об-
разъ свѡй, на кр(с)тику вырисованый, преч(с)таа два бѣца почала чинѣти чу-
да розмайтыѣ и до сегѡ днѣ чинѣти.

122

Парер-
гѡ(н)
чѣдъ
прѣ(с).
бѣци
Купа-
ти(ц).

122 зв.

Чудо второе. Гды татарѣ спалили цркви Купатицкую, в(ъ) той часѣ образъ престои бци упавши на землю попеломъ былъ прикрѣтый и восталъ о(т) огня ненарушѣный. Потѣмъ Іоакимъ пѣлгримъ, идучи дорогою мимо тоѣ мѣсте, обачилъ там(ъ) свѣтлость великую на землѣ. Пришовши, знашолъ образъ престои бци, которого не бралъ, але пришедши до Купатицѣ, 123 повѣдалъ члкови одному, що видѣлъ на дорогѣ. Господарь его // ознаймилъ тоѣ иными людѣмъ, которыи пошли и знашли знову образъ престои бци на томъ же, на которомъ былъ перше, мѣстцу.

Чудо третье. Іоакимъ, вышей помененный пѣлгримъ, гды в(ъ) Купатицахъ ночовалъ, показалася ему въ снѣ преч(с)таа два бца и казала ему при цркви своѣй мешкати. Учкнѣвшиса о(т) снѣ опустивъ дорогу ведлугъ розказана престои бци и при цркви ей мешкалъ, послушаніе панамарское о(т)правуючи. В(ъ) той часѣ свѣцкѣй священникъ мѣлъ в(ъ) своѣй мѣцы туу црковъ.

Чудо четвертое. Гды былъ панамаромъ той же Іоакимъ, една княжна в(ъ) тамтыхъ краяхъ умерла. Умираючи, сыномъ своѣмъ приказала, жебы тѣло ей в(ъ) цркви престои бци Купатицкой погребли. Панамаръ одной ноци о(т)правовалъ в(ъ) цркви млтвы, где указалася ему преч(с)таа два бца и казала ити до священника и мѣвити ему, жебы тѣло тоѣи княгинѣ в(ъ) цркви 123 зв. гребсти не позволялъ. Священникъ ведлугъ панамарѣвой мѣвы не позво//лялъ тоѣи княгинѣ въ цркви погребати, але сыны, священника не слухаючи, погребли матку свою пре(д) самымъ образомъ престои бци. Гды зась на завтрашней днѣ пришли до цркви утреню о(т)правовати, знашли тѣло княгинѣ умерлой, з(ъ) грѣбу на вергъ [1] землѣ выкиненое. Священникъ знову тоѣ тѣло там же погребъ. Тѣды въ пришлою ночь престѣа бца тому жѣ панамарѣви показалася и рекла: «Поневажъ моѣго приказанья не заховѣете, одѣйметьса ласка моа уздоровѣна в(ъ) той цркви поты, поки тоѣ тѣло внѣвечь са обернет(ъ) и з(ъ) шумомъ згинетъ. Потѣмъ инакшыхъ работниковъ (то ѣсть зако(н)никовъ) пошлю а до того винограда моѣго».

Чудо пятое. Еденъ злодѣй, пришовши до цркви Купатицкой, хотѣлъ оную выкрасти и гладѣлъ часу способногю. одной ноци панамаръ ишовъ до цркви и вложивъ ключъ до замка, жебы одомкнѣлъ црковъ. Злодѣй, поднесши догоры сокиру, которую мѣлъ в(ъ) рукахъ своихъ, хотѣлъ панамара 124 забити и ключѣмъ готовымъ црковъ одомкнѣти. И що умыслилъ того доказати, але утратилъ руки свой, не мѣгль ихъ надѣль спустити. Гды панамаръ, взявши в(ъ) цркви книгу, пошолъ до кѣли своѣи, злодѣй пошолъ на бок(ъ) цркви в(ъ) опасаню в(ъ) лѣвую сторону и там(ъ), павши на землю, мѣлльса бгу и престои бци, просачи, жебы привѣрнены и улѣчены были ру-

ки егò, и обѣцáльсá южъ покáати. Тамъ показáласá емú престáа бца и стро-
фовáла егò за тые злые учынки, же хотѣлъ црковь ей выкрасти и слугу ей
забыти. А вѣдачи егò скруху сердечную, привернула емú руки и напомнѣла,
жебы са поправиль, котóрой поправы если бы не учиниль, грозила емú
прóдкимъ карáн(ь)емъ. И такъ одыйшóвъ з(ь) здоровыми руками. По трохъ
лѣтехъ покáавшисá, выкралъ црковь дрóгую въ Молóдовъ, где егò гды пой-
мáно и на спаленье провáжено, самъ на себѣ тóе повѣдáлъ, що емú в(ь) Кú-
патичахъ придалóса, гды хотѣлъ выкрасти цѣрковь престóи бци.

Чудо шестое. Веніáминъ зáконникъ, бóдучи в(ь) Кúпатичахъ, // вá- 124 зв.
жилъсá образъ престóи бци ножемъ скрòбати, хотачи довѣдатисá, з(ь) якóи Рóку
ѣсть матеріи учыненый. Потымъ ѣхалъ до Пінска и тамъ выкупилъ о(т) ахз.
смѣрти едного челоуька и взáвши егò на свой возъ, ѣхалъ з(ь) нимъ на Под-
лáше. Теды той челоуькъ без(ь) дáна жа(д)ной причыны добродѣа своѣго
Веніáмина зáконьника, през(ь) котóрого о(т) смѣрти вызволеный, окрúтне
замордовáлъ так(ь), же егò ножем(ь) порѣзалъ, покарбовáлъ и порысо-
вáлъ, якó Веніáминъ образъ престóи бци рѣзалъ.

Чудо семое. Едного чáсу былò повѣтре моровое в(ь) Кúпатичахъ. Теды
дхóвныи, взáвши образъ преч(с)тои двы бци з(ь) цркви, носили егò по всемъ
селъ Кúпатицкомъ, о(т)правуючи процѣссию на пренесеніе мóщей стога
архіерѣа Нїколáа з(ь) Мýрры, мѣста ликійскаго, до Бáру, мѣста влóскаго.
И тогò днá зáразъ плáга моровáа з(ь) Кúпатичъ уступила.

Чудо осмое. Еденъ члвкъ на имá Григорій през(ь) мнóгій ча(с) // пра- 125
цовáлъ в(ь) монастирѣ Кúпатицкомъ, пѣрше кылка лѣтъ в(ь) кúхнѣ мона-
тырской служиль, потымъ през(ь) шесть лѣтъ в(ь) пекарнѣ хлѣбъ пѣк(ь)
з(ь) дóброи волю своѣи, не беручи жáдной заплáты. Той Григорій вѣдалъ
чась смерти своѣи и людѣмъ иншымъ оповѣдáлъ рóкомъ предъ сконченіемъ
житіа своѣго. А гды южъ остáнній днь егò пришóлъ, онъ хóдачи, не лёжа-
чи, смрти чекáлъ, спóвѣдь учынилъ, пренайстѣйшій сакрáментъ тѣла и кро-
ве Хвои принáлъ о млитвы всѣхъ людѣй притóмныхъ просиль. Потым(ь)
прежегнáвшисá кр(с)тóмъ стымъ, положильсá и в(ь)зывáючи имá Хво и
prech(с)тои двы бци, дха бгу о(т)дáлъ не без(ь) стрáху всѣхъ, котóрын тамъ
на той чась были. Длá тогò Григорію томú чась смѣрти егò обáвено, же онъ
служиль монастырѣви преч(с)тои двы бци, до тогò ещѣ не брáлъ жáдной
заплáты за свою прáцу.

Чудо деватое. Сáва Козлакóвскій, обывáтель пѣнскій, бóдучи дóже Рóку
зрáненый, мáючи килканадцáть рáнй шкóдливыхъ, чóль о(т) лѣкарá о сво- ахла.
ѣмъ животѣ // вóнтплівость. Не могучи южъ мóвити устнáми, молилсá 125 зв.
мыслию престóи двѣ бци, жебы ещѣ привѣрненый до живота былъ длá по-
кúты и жебы мóглъ образови преч(с)тои двы в(ь) Купáтичахъ, поклонитисá.
Гды тóе мóвилъ, показáласá емú преч(с)таа двá бца и мóвила: «Чемú лежишь,
роспачáючи, встань, выслухана ѣсть млтва твоá». Теды онъ зáразъ, встáвши,
ходити и мóвити почáлъ, рáны егò шкóдливыи не за дóлгій чась погойлисá.
Потымъ, прише(д)ши до монастырá Кúпатицкого, Сáва Козлакóвскій

повѣдалъ предъ законниками и предъ всѣми людми, якимъ способомъ до животà и до здорова пришовъ.

Рѣку
ахл. Чудо десѣтое. Тимоѣей Нелѣповичъ з(ъ) селà Городища мѣлъ боль великїй в(ъ) головѣ и ламан(ь)е кóстей в(ъ) ногá(х). А гды молился престѣи бци и десѣть днїй паткóвыхъ пóстил(ъ), остáтнїй день паткóвый постаçи и маючи боль великїй, заснул(ъ). Тѣды въ снѣ здалóса ему, же престѣа бца 126 доткнуласа головы егò и до Кúпатиц(ъ) дла спóвѣди ити ро//сказáла. Учкнóвшиса ш(т) сну, не чóвь в(ъ) собѣ юж(ъ) жáдного бóлю. На зáвтрѣшнїй день, пошóвши до Кúпатицъ, высповѣдалса и всему нáродовѣ тóе повѣдалъ, щò са стáло.

ЦѣАЛОСА
ГОЕ РОКУ
ахл.
мáА.В. Чудо одинадцѣтое. Марїа Мѣгалїова, бóдучи близкаа роженью, великїй боль терпѣла и южъ смѣрти очекивала. А гды шфѣровáласа до образу пречыстои двы бци Кúпатицкогò, зáразъ щаслїве плодь на свѣтъ выдала и пóтымъ до здорова пришедъши, шла пѣшо до монастырà Кúпатицкогò з(ъ) мѣста Пѣнска, несучи на рукахъ дитà, котóрому имà было Анна. Тамъ пришóвши, шбѣт(ъ)ницу свою выполнила и на пáматку тогò добродѣйства, ш(т) престон бци собѣ показанного, крестикъ воскóвый учинїла.

Рѣку
ахл.
ма(р) дї.
126 зв. Чудо дванадцѣтое. На свáто блговѣщенїа престѣи бци црковѣ Кúпатицкую кáртинами шббїано. Хлóпецъ Пáвелъ з(ъ) высóкого рыштовáна, котóрое почалó са ламáти, упáлъ на посáдку цеглáную самымъ лицемъ и трафилъ чолómъ на гвóзд(ъ) // в(ъ) лáтѣ лежáчой, котóрїй так(ъ) ему в(ъ) лоб(ъ) в(ъ)бѣг(ъ), же прáве мѣртвого з(ъ) цркви вынесено. А гды законники предъ образомъ пречистои двы бци за тогò младенца почалї са молїти, просачи ей ш помочъ, на другїй день зáразъ тогò жъ чáсу Пáвелъ промóвилъ и гладѣти почáлъ и рáна в(ъ) головѣ глубóкаа трóхе не до мóзку тогò жъ чáсу самà са з(ъ)лѣчыла и пришóлъ младенець до здорова досконáлого.

Рѣку
ахл.
авгу.дї. Чудо трынадцѣтое. Марїна Токарѣвская Петрóвская, зайшóвши в(ъ) гóлову, бѣгала по пóлахъ и лѣсахъ и великое утрапенье терпѣла. През(ъ) кїлка недѣль пóкарму не заживáла. А гды ей поймáно и до монастырà Кúпатицкого звáзану привѣзено и пред(ъ) образомъ преч(с)тои двы бци поставлено и три дни за ней в(ъ) црkvѣ набоженство до престѣи бци ш(т)правовáно, четвѣртого дна почалà к(ъ) собѣ приходїти и пóтымъ з(ъ) дóброю пáмату, здоровою zostáвши, додóму ш(т)ѣхала.

127 Рѣку
ахл.
нове(м)
ка. Чудо чтырнадцѣтое. Пáвел(ъ) Дзевалтóвскїй на пренесенїе мóщей сва// тогò Нїколáа з(ъ) Мїрры до Бáру, мѣста влóскогò, былъ в(ъ) цркви Купáтицкой. А гды казнодѣа выхвалáлъ стóго Николáа и людѣй до скрúхи побужáлъ, розмайтии грѣхї припоминаючи, за котóрыи бгъ пѣкломъ карáеть, чуючи тóе, Пáвелъ Дзевалтóвскїй розумѣлъ, же ему на óчи умыслне грѣхъ егò (в(ъ) котóромъ са шнѣ почувáлъ) казнодѣа выкидáлъ, зачымъ роз(ъ)гнѣвавшиса, вышó(л) з(ъ) цркви, зле мóвачи ш зáко(н)никахъ и пóгрозки на нїхъ чýначи А гды увѣчоръ тогò жъ дна подпївши ихáлъ до двóру своѣгò кóтчимъ чтырма кóнми, южъ близко дóму кóнѣ са розбѣгли, кóтчїй са вывернулъ, Пáвелъ Дзевалтóвскїй рúку з(ъ) рáмена вывихнул(ъ) и з(ъ) великимъ бóлемъ и крýкомъ на кїлимѣ до дворà былъ принесеннїй.

в(ъ) котóромъ припадку припомнѣли ему гнѣвъ неслѣшный за казанье и рѣдили, жебы са удалъ до образа Купатиц(ъ)когѡ преч(с)той двѣ бци и ей ѡ здорѡвье просил(ъ), що бнѣ ѡхѡтне учинилъ и зосталъ здорѡвы(м) и пѣшо пришѡвши до монастырѧ Купатицкогѡ, рѣку восковѣю на пѧматку тѡеи лѧски ѡ(т) пре//стой бци собѣ показанное тамъ принеслъ.

127 зв.

Чудо патнадцатое. Пелѧгѣа Трушкова, маючи сна ещѣ недорѡслогѡ, котѡрый ѡ(т) рѡзуму ѡ(т)ходил(ъ) и ѡпѣтаному был(ъ) подобный з(ъ) прелаквѣна, удалѣса з(ъ) нѣмъ до образу Купатицкогѡ престѡи бци, прѡсачи ей ѡ здорѡва сѣнови своему. Тамъ пѧвши на землю пред(ъ) образомъ престѡи бци сынъ ей дѡвго лежалъ, пѡтымъ пришѡлъ до пѧматѣи и до пѣршогѡ здорѡва.

Тамъ же.

Чудо шеснадцатое. В повѣтъ Пѣнскомъ в(ъ) селѣ Стѧвку еднѡгѡ члвкѧ навѣдилъ бгѣ ѡблѡжною хорѡбою зо всѣмъ дѡмомъ егѡ. Жѡнѣ тогѡ хорѡгѡ члвкѧ, молѧчѡйса в(ъ) комѡрѣ, показѧласѧ пречѣстаѧ двѣ бци и мѡвила: «Если мѣжъ твой хѡчетъ бѣти здорѡвымъ, нехѧй ѡфѣруетьса до образу моѣгѡ Купатицкогѡ и там(ъ) спѡвѣдъ учинит(ъ)». Невѣста тѡе видѣнѣе ѡзнаймѣла мѣжеви своему, котѡрѣи не вѣрилъ томѣ и сфукѧлъ ей. Дла тогѡ бѡлшимъ за годѣну бѡлем(ъ) знѧтый з(ъ) сегѡ свѣта на ѡный свѣтъ успѣити мѣ//сѣлъ. Иныи засъ вѣ домѣ егѡ здорѡвыми зостѧли.

Рѡку
ахл.
Ма(р). л.

128

ЧУДА ПР(С)ТОИ БЦИ РОЗНЫИ НА РОЗНЫ(Х) МѢСТЦА(Х)

Чудо пѣрвое. В монастырѣ Ключѣнскомъ бѧрзѣи на(д) иныи стѧ звѣкли целебровѧти рождествѡ Хво. А гдѣ еднѡгѡ чѧсу тѡе сто наступѡвало, той нѡчи едѣнъ братъ зѧкѡнникъ видѣлъ преч(с)тую двѣ бци, держѧчую на рукѧхъ свойхъ сна, котѡрого породѣла, а коло нѣхъ незлѣчѡныи гѣфы агглскѣи стѧли.//

Пет(р)-
авѡ.
Клю(ч),
кни(г) .ѧ.
чудо(в).
гла(в) .гѣ.

123 зв.

Чудо второе. Ап(с)толъ Іѧковъ, снѣ Зеведѡвъ, гдѣ былъ вѣ Гишпѧнѣи, в(ъ) мѣстѣ Цезарѣавгустѣ, и фрасовѧл(ъ)са, же тамъ не мнѡго, тѣлко дѣвать члвковъ навѣнулъ до Хр(с)та, показѧласѧ ему преч(с)таѧ двѣ и потѣшила егѡ в(ъ) тѣмъ фрасѣнку, мѡвачи до негѡ: «За животѧ не мнѡго маешъ учневъ, ѧле по смѣрти мнѡго бѣдешъ мѣти».

Калли(ст),
пѧпа ѡ
прене-
се(н).
егѡ.

Чудо третее. Стѣй Кирилъ, патрѣАрха Алеѣандрѣйскѣи, гнѣвалса неслѣшне на стѡго Іѡѧнна Златѡустагѡ, патрѣАрхѣу Кѡстантѣнопѡлскогѡ и ѡ немъ зле розумѣлъ и мѡвилъ. Преч(с)таѧ двѣ ихъ привелѧ до згѡды, бо показѧласѧ вѣ снѣ стѡму Кирилѣу и напѡмнѣла егѡ, жебы на стѡгѡ Іѡѧнна Златѡустагѡ не гнѣвалса.

Грациѧнъ,
кни(г) .дѣ.
гла(в) .ки.

Чудо четвертое. Едѣнъ царъ казѧлъ з(ъ) еѡ(г)лѣѧ вѣскробати словѧ тѣи, котрѣи преч(с)таѧ двѣ мѡвила: «Низложѣи сѣлныѧ съ престѡлъ и възнесѣ смиренныѧ», бо розумѣлъ, же егѡ з(ъ) престѡла никтѡ з(ъ)трутѣити не мѡжетъ. Пѡтымъ в(ъ) езерѣ мѣлса. В(ъ) тѡй // часѣ агглъ, шѧты егѡ взавши на себѣ, з(ъ) слугѧми ѡ(т)ишѡлъ до егѡ дѡму и за пѧна естѣ принѧтый. Онѣ

Анто-
ни(н),
129

ча(ст) .В.
титу .Г.
гла(в) .В.

зась убравса в(ъ) ѿдѣнье по́длое и пошарпаное и пришѡль до своѣго дѡму, называючиса тамъ пано́мъ. Але егѡ слуги не познали и за глупого мѣли, смѣлиса з(ъ) негѡ и зневажили егѡ. Повѣдають же тоѣ придалѡса Іѡвнѣанѡвѣ, царевѣ грецкому, котѡрый гды припомнѣль собѣ свою гѡрдость и жаловаль, же в(ъ) гѡрдость былъ поднѣслѡса, на той ча(с) аггль взѣль егѡ до покою и напо́мнѣль, жебы са выстерѣгалъ гѡрдости и зно́ву егѡ приверну́ль до престо́ла ца́рскаго, а са́м(ъ) зникну́ль.

Еквили(н).
еп(с)кпъ
в ката-
лог(ъ)
стыхъ,
кни(г).еі.
глава .а.
129 зв.

Чудо пятое. Гды сторожь цркви стѡгѡ ап(с)тла Петра в(ъ) Рымѣ всѣхъ стыхъ ѡ помочъ и ѡ причыну до бга просилъ, на той часъ былъ в(ъ) захвиценю и видѣл(ъ) Ха, цра славы, сидачого на маестатѣ высоко(м), коло него мнѡгѣи аггли стоа́ли. Пѡтымъ пришла нб(с)наа црца, мтка Хва, в(ъ) пресвѣтлой корѡнѣ, з(ъ) мнѡгими двцами, котѡрую Хс ведле себѣ посадилъ на маестатѣ. Пѡтымъ пришѡль // Іѡанъ Кр(с)титель з(ъ) патрїархами и пр(о)рками, пѡтымъ пришѡль ап(с)тѡль Петръ з(ъ) ѣншими ап(с)тлами, пѡтымъ пришли мученики и визна́вци, котѡрыи всѣ, упавши на колѣна, поклонилиса Хви, аггль зась в(ъ) той цркви сторожеви мѡвилъ: «Тѣи всѣ дла того пришли пре(д) Ха, жебы за честь тогѡ дна, ѣмъ учыненную, подаковали Хви и жебы емѣ за вѣвѣсь свѣтъ са молили».

Баронъ
ро(к).
фме.

Чудо шестое. Гды в(ъ) Костантїнопо́лю великое повѣтре было за часовъ Юстинїана, цесара грецкогѡ, и трвало през(ъ) трѣ мѣсаци, з(ъ)початку по па́ть, пѡтым(ъ) по дѣсать ты́сачей на ко(ж)дый день умира́ло. Мнѡгыи богатыхъ и за́чныхъ люде́й тѣла не погребеныи лежали, же не было слуг(ъ), котѡрыи бы ѣхъ гребли, всѣ слуги вымерли. В(ъ) той часъ одному́ побожному члвкови ѡбавлено было, жебы постановили и целебровали сто преч(с)той двы, котѡрое греки называють гипопанте, словаки зовутъ стрѣтенїе. Гды тоѣ учынили, повѣтре уступило. //

130

Чудо семое. В Рускомъ воеводствѣ, в(ъ) повѣтѣ Лво́вскомъ, в(ъ) Рудникахъ в(ъ) маестности своѣй дѣдичной, Адамъ Желиборскїй видѣл въ снѣ нѡѡ ѡтвореное и в(ъ) нѡѡ великую свѣтлость. В(ъ) той свѣт(ъ)лости пренастѣйшую тр(о)цу, оца и сна и стѡгѡ дха, и на правїци тр(о)ци пренастѣйшей видѣль стоа́чую преч(с)тую дву бцу. По тымъ виденїи Адамъ Желиборскїй зосталъ за́конникомъ и за́разъ еп(с)кѡпомъ Лво́вскимъ и названый е́сть Аѡанасїй.

Петръ
Медикъ
в(ъ)
жи(т).
его.

Чудо осмое. Лѣѡ Арменъ, цесарь грецкїй, гды взѣль в(ъ) Коста(н)тїнопо́лю з(ъ) цркви стѡи Софїи корѡну, карбу́н(ъ)кулами и ѣншими дорогїми камѣньми приѡздѡбленую, и вложил(ъ) на го́лову свою́, котѡрую корѡну Маврїкїй цесарь ѡфѣроваль престѡй бци, за́разъ на головѣ Лѣѡна Армена прищѣ, названый карбу́нкули, почынилиса.

Чудо девятое. Костантїнъ Великїй, цесарь грецкїй, гды будоваль мѣсто Костантїнопо́ль, постѣль ѡное // бгу и преч(с)той двѣ бци, дла тогѡ пѡтымъ преч(с)таа два Костантїнопо́ль ча́сто ѡ(т) неприа́телей борони́ла и мнѡгѣи тамъ чу́да ѣншыи чыни́ла.

130 зв.

Баронъ.
ро(к).тл.

Чудо десятое. Андрѣй, еп(с)копъ Фезуланскій, кохалъса в(ъ) цнѣтахъ,

Сурій
в(ъ)
жи(т).
егѡ.
ѡ. днѧ.
іюна.

дла которыхъ на сщество былъ промованый. А гдѣ першую службу бжю
ѡ(т)правовал(ъ), показалася ему преч(с)таа два бца з(ъ) великим(ъ) аггловъ
оршакѡмъ и мѡвила до него: «Слугѡю моимъ ты естесъ, бо а тебе ѡбрала на
сщество и през(ъ) тебе буду выславленна». Тое рѣкши, невидима стала.

Чудо одиннадцатое. Ел(ъ)зеарій гдѣ уродилъса, ѡфъровано егѡ преч(с)той двѣ бци, потымъ одной нѡчи Гарсенда, мамка егѡ, в(ъ) црквѣ мліла-
са бгу за него и чула ѡ(т) Ха гѡлосъ: «Дитѧти томѹ, за которѡе са такъ мнѡ-
гѡ мѡлишь, вѣдай, же мѣ даль мтку своѡ за научителку, нѣчѡго жѣ ѡ немѣ
не мѧешъ вонтпити».

Сурій в(ъ)
жи(т).
егѡ,
гла(в) .дї.

Чудо дванадцатое. // Престаа бца рекла въ вѣдѣнїи стѡму Васїлію Ве-
лікому: «Если хочешъ моимъ прїателемъ быти и заступницу ма въ всѣхъ
бѣдахъ твоихъ мѣти и жебы мѣ выслушала тебѣ, ѡ що-кол(ъ)векъ будешъ
просїти, удалайса ѡ(т) вина и вшелѧкогѡ пѧного напою и будешъ менѣ
мѣти помощницу». Стый Васїлій приналъ тѹю заповѣдь ѡ(т) прч(с)той двѣ,
вина и вшелѧкого пѧногѡ напою не пїлъ до исхода дши своѣи и zostалъ
прїателемъ мтки бжеи и помѡщи ей дознавалъ в(ъ) потребахъ мнѡгихъ.

131
Патери(к)
Скит-
скї(и) ѡ
стѡмъ
Васїліи.

Чудо трынадцатое. Обыватель еденъ Алеѡандрїйскїй, бдучи до Царї-
града, поручїлъ преч(с)той двѣ жонѹ и цѡрку своѹ. Слуга егѡ в(ъ) домѹ
зоставши, хотѣлъ панюю и цѡрку забїти, но ѡлснѹлъ и в(ъ) двѣри не тра-
филъ.

Лука
дух(ъ).
гла(в) .кз.

Чудо четырнадцатое. Една невѣста побѡжнаа, сестра стѡго Клїмѣн(ъ)тїа,
пѧпы рѣмскаго, вїдѣла на процессїи в(ъ)пере(д)идѹчую прч(с)тую двѹ, ко-
торѡа Хр(с)та якѡ дитатко неслѧ на рукахъ своихъ. //

Антѡни(н)
г. ча(ст),
кройни(к).
титу(л)
131 зв.
в. гла(в).
а.

Чудо пятнадцатое. Въ Малѡй Рѡссїи, в(ъ) мѣстѣ Лѡвѡ Іларїѡнъ Сїѡ-
машко, законникъ и дїаконъ, вїдѣлъ въ снѣ двѡхъ младѣнцѡвъ и пыталъ,
ѡ(т)кѡль естѣ. ѡ(т)казали: «З(ъ) нѣба емпѣрѣйского естесмо». Мѡвилъ ї(м)
дїаконъ: «Возмѣте менѣ з(ъ) собѡю». ѡ(т)повѣдѣли: «Не казала намъ пре-
стаа бца тебѣ брати». Поты(м) дїаконъ престую бцу вїдѣлъ, которѡа до него
мѡвила: «Чогѡ жадѧешъ ѡ(т) менѣ?» ѡ(т)казалъ ѡнъ: «Тѣи младѣнцы не взѧ-
ли менѣ з(ъ) собѡю, которѡи были тепѣръ». Мѡвила прстаа бца: «Дла тогѡ
не взѧли, бо съ не чынїлъ тогѡ, що съ ѡбѣцалъ чынїти. ѡбѣцалъсѣ, мїмо
црквѣ идучї, пре(д) образомъ моим(ъ) мѡвити: «Око ср(д)ца моѣго воспу-
щаю къ тебѣ, ч(с)таа, не презрї малѡе ми воздыханїе въ часъ, егда сѹди(т)
снѣ твой мїру, буди ми покрѡв(ъ) и помѡщница».

Дѡали-
са[!]
тоѣ року
ахѣе,
м(с)ца
декаврїа
ї. днѧ.

Чудо шестнадцатое. Стый Лѡв, першїй тогѡ їмени пѧпа Рѣмскїй,
даль собѣ утѧти рѹку, которѹю на воскресѣнїе Хѡво една невѣста поцѣловала,
поживѧючи сакрамент(ъ) евхарїстїи з(ъ) рѹкъ егѡ, бо мѣлъ ѡ(т)тол(ъ) //
великїи покѹсы, але ему знѡву тѹю рѹку прч(с)таа два бца привернѹла.

Мѡрт-
иц(ъ)
Бѣлскїй,
кни(г).в.
132
лист(ъ).
.рмс.

Чудо семнадцатое. В Малѡй Рѡссїи в(ъ) повѣтѣ Гѧлицкомѣ естѣ мѣсто
Завѧловъ, назѡанѡе ѡ(т) вѧловъ, давнѡ высыпанныхъ, которѡихъ естѣ три

над(ъ) тымъ мѣстомъ на горѣ. Мѣжи тыми трема валами найдѣтся монас-
 тырѣ при цркви сто́го архіерѣа Никола́а. Повѣдають люде старыи, духов-
 ныи и свѣцкіи, котóрыи ѿ(т) дѣдѣвъ и прадѣдѣвъ свойхъ чували, же Бу-
 накъ (яко ѿнѣ мовать), але рачей Батый, царь татарскій, гды воевалъ зем-
 лю Рускую, на той часъ еденъ воевода на имѣ Ромѣнъ з(ъ) землѣ Руской
 вышолъ з(ъ) войсками своими противъ ордамъ татарскимъ, а выдачи великую
 потугу поганскую, а своѣ малое войско хрїстіанское, окопал(ъ)са трема
 валами и фрасовалъса и, фрасуючися, заснулъ, котóрому во снѣ показалъ-
 са стый архіерей Никола́й и казалъ ему нти смѣле на орды бѣсурманскїи,
 а гдѣ бы нагонилъ поганѣвъ и звытажилъ ихъ, казалъ ему на томъ // мѣсцу
 црковь збудовати на честь престѣи бци, за котóрой помочу мѣль махметѣ-
 нѣвъ звытажити. Мѣжи тыми засъ трема валами казалъ збудовати црковь
 на честь стому архіерѣю Никола́ю. Учкнѣвшися ѿ(т) сна, Ромѣнъ воевода
 рѣшилъса смѣле з(ъ) войсками своими на татарѣвъ и погналъ ихъ и утѣка-
 ючихъ гонилъ и доганалъ на тѣхъ поляхъ, котóрыи недалѣко за мѣстомъ
 Тысменницею найдѣются, и славное над(ъ) ними одержалъ звытаство, по
 котóромъ звытаствѣ на тымъ полю збудовалъ црковь успѣніа престѣи бци,
 за котóрой пред(ъ)стѣтелствомъ звытажилъ орды поганскїи. В(ъ) той цркви
 ѣсть намѣстный образъ престѣи бци чудотворный, при той цркви най-
 дѣтся монастырѣ, котóрый назывѣетьса Погона для того, же тамъ Ромѣнъ
 воевода погналъ и догналъ и розогнавъ татарѣвъ, неприѣтелей свойхъ, и
 моглъ мовити слова Двдовы: «Пожену врагѣ моѣ и постигну я и не возвра-
 щѣса, дондеже скончѣются, ѿскорблю ихъ и не возмóгутъ стѣти, падутъ
 пред(ъ) нѣгѣма мойма». //

132 зв.

133

Мѣжи трема валами засъ Ромѣнъ воевода збудовалъ црковь сто́го архі-
 ерѣа Никола́а, котóрый ему тамъ въ снѣ показалъса и казалъ одну црковь на
 честь престѣи бци, другую на имѣ своѣ збудовати.

Чудо оснадцатое. Въ князствѣ Рускомъ ѣсть мѣстѣчко невеликое Бурш-
 тынь, ѿ(д) великого мѣста Галича двѣ милѣ сѣдѣе. В(ъ) томъ мѣстѣчку
 еденъ законник(ъ) и дїаконъ на имѣ Іошилъ Терхевичъ, ночуючи, видѣлъ во
 снѣ прч(с)тую дву бцу, зеленою шатою приодѣтую, ѿ(д) котóрой свѣтлыи
 променѣ походили. Тамъ же видѣлъ близко себѣ стоѣчого законника якогосъ
 незнаемого, котóрїи мовилъ до Іошила дїакона такїе слова: «Для того тобѣ
 престѣа бца црца небеснаа показалася, же з(ъ)выклесъ млтву тую мовити:
 г(с)ди Ісе Хе, сне бжїй (бца ради), помилуй менѣ, грѣшного». Бо Іошилъ зав-
 ше тую молитву любо въдень, любо въночїи на кождомъ мѣсцу мовилъ.

Чудо девятнадцатое. Мыслемїци есть мѣстѣчко на По(д)гор(ъ)ю, тамъ //
 ѣсть образъ прстѣи бци, котóрїи князь Георгїй Збарѣзкїй, каштелѣнъ Кра-
 ковскїй, привѣзл(ъ) з(ъ) Венѣци и до Мыслемїцъ той образъ зостал(ъ)са.
 До того образа чудотворного престѣи бци Андрей Сковронекъ, мѣщанинъ
 Бохѣнскїй, Пѣруномъ в(ъ) Бохнѣ удареный и ѿглушеный и ѿбумерлый,
 гды былъ ѿ(т) товаришѣвъ свойхъ ѿфѣрованый, прѣдкѣ до себѣ и до слѣ-
 ху доброгѣ пришолъ.

ДѣАлосА
 тое року
 ахзе.
 м(с)ца
 декврїА
 ѣи днѣ.

133 зв.
 ГисторїА
 ѿ чудов-
 но(д)
 мѣки
 бжен,
 образъ
 Мисле-
 ми(ц).

Чудо двадцатое. В Малой Россіи, в(ъ) повѣтъ Львовскомъ, ёсть мѣсто, названо Стромилова Каменка. Тамъ въ цркви знайдётся образъ престои бци, которій едного часу мѣнилса през(ъ) едну годину три рѣзы. Показоваль на твѣры своей фѣрбу чорную, потымъ синюю, наостанокъ червоную. Тую одмѣну троѣкую на твѣры того образа мтки бжои видѣл(ъ) Іосифъ Любанскій, будучи в(ъ) цркви и не тылко словѣми, але и писаньемъ своимъ вызнавалъ тое. До той цркви жолнѣръ едѣнь, названный Радиминскій, вызнанъ римского, пришовши, смѣалса з(ъ) того образа, але зѣразъ тѣ(м) // же гѣба ему скривилса, то естъ устѣ егѣ близко уха станули. Теды онъ палъ на зем(ъ)лю предъ тымъ образомъ престон бци и почѣл(ъ) молѣтиса престой бци, прѣсачи еи ѿ привертѣна устѣ своихъ и жаловаль за той грѣхъ свой. И под(ъ) часъ молѣтвы той устѣ ему знову привертѣлиса и стали на першомъ мѣсту. Тое Іосифъ Любанскій чулъ ѿ самого жолнѣра того Радиминского.

Дѣлоса
тое рѣку
ахѣе.

134

Чудо двадцать первое. Феодоръ Ярошинскій, з(ъ) народа руского жол(ъ)нѣръ, zostаваль в(ъ) полскомъ войску, которое на Украинѣ подъ Стѣрцемъ з(ъ) войскомъ запороз(ъ)кимъ войну точило. Там(ъ) воинове запорозкїи (яко звѣкли они часто чинїти) одной нѣчи влѣзли потаемене до обѣзу полского и много жолнѣровъ полскихъ спѣчихъ животѣ позбавили. А гдѣ приближалса южъ тын козаки до Феодора Ярошинского спѣчого, показалса ему въ снѣ преч(с)таѣ два бца и рукою своею трѣтила егѣ и заволала до него, мѣвачи: «Встан(ъ)». И зѣразъ Феодоръ очкнѣлса и всталъ и обѣчил(ъ) // трѣвогу великую в(ъ) своимъ войску полскомъ. Тамъ же налѣвъ престѣю бцу видѣлъ, которѣѣ мѣвила ему: «Не бойса». И зѣразъ Феодоръ Ярошинскій всѣлъ на конѣ и рыцѣрство иншое до коней и до оружѣ кїнулиса и выперли запорозцо(в) з(ъ) обѣзу своего.

134 зв.

Чудо двадцатъ второе. Леонтій Пѣтницкїй, законникъ и дѣаконъ въ князствѣ Рускомъ, в(ъ) повѣтъ Львовскомъ, в(ъ) монастырѣ Уневскомъ, презъ сонъ видѣлъ на верху цркви Уневской, фрамѣгу. Под тоею фрамѣгою стоѣла прч(с)таѣ два бца, бѣлою шѣтою приодѣтаѣ, золотою короною приодѣбленаѣ и сцептурум(ъ) в(ъ) руцѣ своей держачѣѣ, и мѣвила до Леѣ(н)тїѣ дѣакона: «Чогѣ потребѣешь?» Ѡдказаль Леѣ(н)тїѣ: грѣхѣвъ ѿ(т)пущѣна потребѣю. И почѣлъ «Возбранной воеводѣ побѣдїтелнаѣ» чытѣти, потымъ звѣнъ ѿбудилъ егѣ.

Дѣлоса
тое рѣку
ахѣе.

Чудо двадцатъ третье. Овѣтовъ слугѣ з(ъ) Риму до Костантїнопола през(ъ) море кораблѣмъ ѣхаль до великого Феѣ//досїѣ, цѣсара грецкого. Тамъ же, в(ъ) кораблѣ, ѣхаль брата Феѣдѣсїева слугѣ, который для вѣтру противного впѣлъ в(ъ) море и утонѣлъ. Товѣрыши засъ егѣ кораблѣмъ приѣхали до Костантїнопола и ѿ(т)дали цѣсарови ѿ(т) брата лїсты и сказѣли, що са имъ на мѣри притрафило. Чѣючи тое, цѣсаръ, же они всѣ здоровы приѣхали, а егѣ брата слугѣ згїнулъ, казалъ ихъ всѣхъ взѣти въ темнїцу и ѿковѣти, але прѣчыстаѣ два бца сынѣвцѣ егѣ збѣвила ѿ(т) глубыни морской и поставила на сѣши живѣго, которїѣ пришѣлъ до Костантїнопола и показальса цѣсарови и товѣришовъ своихъ вызволилъ.

135

В(ъ) Рай
мы(с)-
ленномъ
лїстѣ. ѣ.

Чудо двадцат четвертое. Великій Θεодосій, цесарь грѣцкій, гды будо-
валь еднѹ церкѡвъ и на фундамента зѣмлю копано, знашли тамъ ровъ бар-
зо глубокій и в(ъ) ровъ воду. Тамъ же знашли образъ пречыстои двѣ бгро-
дичи, котораа на рукахъ своѣхъ держала сна яко младенца. Знашли
там(ъ) же свѣчу великую л(ь)наную. И на томъ мѣст(ъ)цу збудовали цер-
кѡвъ великую, а при церквѣ // монастырь, который Ватопеть названо,
135 зв. албо **Ватопицкаа** обитель, о(т) слуги **Ватова**, который з(ъ) глубокости
морской вышѡвши на тое мѣстце, чуль гѡлосъ, жебы тамъ церкѡвъ была
постановлена, и повѣдалъ тое цесаровѣ Θεодосіеви. Той монастырь, назва-
ный Ватопеть, найдѹется на горѣ Аѡнской.

КОНЕЦЪ ЧУДѡВЪ ПРЕСТОИ БЦИ

Мовиль бгъ до Авраама, патриархи старозаконнаго: «Возри на нбо и
сочти звѣзды, аще возможши и глгола ему: тако будетъ сѣма твое». И мѣ
136 гды з(ъ)хочемъ одшевленное нбо нше, преч(с)тую дву бцу, видѣти // и зра-
ховати чуда ей, котѡрыи са звѣздами называють, неподобнаа бы смѡ зра-
ховали. Зачымъ какъ стый еу(г)листь Иоанъ, чыначи конецъ еу(г)лю все-
му, о Хр(с)тѣ мовить: «Сут(ъ) же и инна многа, яже сътвори Ис». Такъ и я
чудомъ престои бци конецъ чыначи, мовлю: «Суть же и инна многа, яже со-
твори преч(с)таа два бца, яже аще по единому писана бывають, ни самому
136 зв. мноу всему миру вмѣстити пишѣмыхъ книгъ». Аминь. //

КОРОТКОЕ ЗЕБРАНЬЕ РЕЧІЙ, БАРЗО ПОТРЕБНЫХЪ, ДО ВѢРЫ НАШЕИ ПРАВОСЛАВНОКАѡЛИЧЕСКОЙ НАЛЕЖАЧЫХЪ

А. Аггловъ старшихъ з. естъ, котѡрыи в(ъ) нбѣ престѡй бци служать. Як(ъ)
са онѣ называють(ъ) межы зако(н). ч. ки. Аггль до престѡи бци мовиль алли-
луѣа. **Ѡ**(т) образовъ, ч. мд.

Б. Бцею истинною естъ преч(с)таа два, караеть тыхъ, котѡрые бцею не хо-
татъ ей звати. Межы геретиками, ч. нѣ.

Богатства людѣй добрыхъ псѹють, злыми чынатъ. Надъ молчимиса,
ч. ѣ.

Болванъ; в(ъ) болванѡхъ злыи дѹхове мешкали и людѣмъ, о що пыта-
137 ю//чимъ, о(т)повѣдали. Межы злыми дѹхами, ч. г, и ч. д.

В. Война. Помагаеть на войнѣ пр(с)таа бца людѣмъ вѣрны(м), грѡмит(ъ)
за(с) людѣй невѣрныхъ. Чудо а, чудо г, ч. д, чудо е.

Весѣла з в(ъ) нбѣ пр(с)таа бца маеть какіе? На(д) молчимиса, ч. з.

Вдѣчность трѣба за добродѣйство освѣд(ъ)чати, невдѣчныи караны бы-
вають. Межы геретиками, ч. ѡ.

Г. Геретикъ. Ненавидит(ъ) геретикѡ(в) пр(с)таа бца. Межы геретиками,
ч. а, ч. ѡі.

Грѣхъ. Ве(з) грѣха первороднаго зачалася престаа бца. Ѡ зачатїи,
ч. в. ч. г.

Грѣшныи люде и геретикѣ Ха распинають. Межы геретык., ч. ді.
Грѣшныи южъ в(ъ) пѣклѣ мучатъся. На(д) неумѣтными, ч. а̃; на(д)
грѣшниками, ч. в̃; межы законниками, ч. кѣ; межы гереты(к). ч. иі.
Голова челоуѣчаа по смѣрти Ѡ спѣвѣ прѣситъ. На(д) умерлыми, ч.
г. ч. і.

Д. Дхъ стѣи в(ъ) постати // голубїной усѣлъ на лѣсцѣ Іѡсифовой, мешка- 137 зв.
ючей в(ъ) цркви Соломонѡвой, ч. е̃.

Домъ престѡи бци ѡ(т) аггловъ пренесеный е(ст). Где найдѣетъся? Въ
црквахъ ей, ч. ѡі.

Двицтво заховѣючїи якъ престѡи бци подобаються? На(д) заховѣю-
чыи двїцствѡ, ч. а̃., ч. в̃.

Дїаволн боатса престѡи бци. Межы законниками, ч. з̃; межы злыми дѣ-
хами, ч. н̃.

Дїаволн выхваляють и выславляють(ъ) престѣю бцу. Межы злыми дѣ-
хами, ч. а̃, ч. д̃.; Іверскон, ч. в̃.

Двою ч(с)тою пр(с)таа бца зостаа, Ха породїв(ъ)ши. По(д) часъ рож-
(д)ества Ха, ч. д̃.

Е. Евроїнъ з(ъ) монастырѣ и з(ъ) закону вѣступилъ, за тоѣ дѣшу егѡ до
пѣкла неслї дїаволн. Межы законниками, ч. кѣ.

Евѡру мѣсто престаа бца ѡ(т) повѣтра ѡборонїла. Над(ъ) молѣчымыса,
ч. е̃.

Егѣпетъ. З(ъ) болванѡв(ъ) и з(ъ) божнїц(ъ) поганскн(х) в(ъ) Егѣптѣ
дїаволн утѣкали дла прїста Хвго и пр(с)тои бци у//ходѣчон въ Егѣпетъ, 138
ч. г̃.

Ж. Жаль за грѣхї мають люде пере(д) смѣртью своѣю за помѡчу пр(с)тои
бци. На(д) умерлыми, ч. и̃.; през(ъ) имѣ Мрїа, ч. д̃. Жыдѣ кнїгу знашѡл(ъ).
Що тамъ напїсанѡ? Межы жыдѣми, ч. з̃. Жыдка в(ъ) печї огнїстой прстаа
бца здороуого заховѣла. Дла чогѡ? Межы жыдѣми ч. в̃.

З. Законннкн дла чогѡ мѣса не ѣдѣт(ъ)? Межы законниками, ч. в̃. Закон-
ннка дїаволъ до грѣхѣ телѣсногѡ нечїстого запалѣетъ. Межы законннк(ѡв),
ч. ді.

Законннкѡмъ пр(с)таа бца даѣтъ корѡну. Межы законннкнми, ч. г̃,
ч. д̃.

Законное жїтїе дїаволъ ганнт(ъ), а хвалнт(ъ) станъ малжѣнскїй, ѡ(т)-
вѡднт(ъ) людѣй ѡ(т) за(н)ногѡ жїтїа. Межы злыми дѣхами, ч. и̃.

Злодѣевъ рѹки усхлѣи и ѿдрентвѣли такъ, же, по(д)неси и догорѣ, не
могль ихъ надолъ спустити. Купатицкои, ч. ẽ.

Звѣны самѣи в(ь) Рымѣ звонили, любо нѣхтѣ ихъ не рѹшал(ь). Ѡ(т)
138 зв. обра//зовъ, ч. мѣ.

І. Іверская бца называється Портайтисса. Дла чо҃? Іверскои, ч. ẽі.

Іс. Тѣе имѣ пере(д) прѣстамъ Хвѣимъ погане вѣдали, чы Ѡ(т) дѣброго,
чы Ѡ(т) злѣго дѹха наѹчении. Межы поганамѣ, ч. ẽ.

К. Квѣт(ь). Бгъ з(ь) квѣта людемъ в(ь) старѣмъ законѣ Ѡ(т)повѣдал(ь), ѡ
що пытаѹчимъ. Мѣшкаючи в(ь) цркви Соломѣновой, ч. ẽ.

Кр(с)тъ. Престѣа бца Купатицкая на кр(с)тъ найдѹется. Купатиц-
кои, ч. ǎ.

Кр(с)томъ престѣа бца жегнатиса кажетъ. Печѣрскои, ч. лд.

Стѣй Никѣта м(ч)никъ видѣл(ь) вѣ снѣ Ха, кр(с)тъ в(ь) рукахъ дер-
жачо҃. Ѡ(т) образ(в), ч. кг.

Кр(с)тъ значить мѹки, утрапѣнье. Тамъ же.

Кр(с)томъ стѣм(ь) жегнаючи бѣсновѣтую па(н)ну, злѣго дѹха з(ь) нѣи
выгнали. В(ь) црквахъ ей, ч. и.

Л. Лихварѣ престѣа бца напоминала, жебы лихвы не бралъ. На(д) грѣшни-
140¹⁰ ками, ч. і. //

Любѣвь прѣстѣа бца до бга и до ближнего мѣла. Ме(ш)каючи в(ь) цркви
Соломѣновой, ч. д.

Лилѣа з(ь) ѹсть умерлого вырѣсла. През(з) имѣ Марѣа, ч. в.

Лилѣи тры з(ь) землѣ вырѣсли дла показа(н)а двѣцтва пр(с)тои бци.
По(д) часъ рож(д)ества Хва, ч. ѕі.

М. Мрѣа. Якъ тѣе имѣ бгъ прославиль. Презъ имѣ Мрѣа, ч. ǎ, ч. ѕ, ч. и.

Мѣре престѣа бца успѣбила. На(д) молѣчимиса, ч. ла.

Муларѣвъ пр(с)тѣа бца з(ь) Царѣграда послѣла до Кѣева мурѣати
церковъ Печѣрскую. Печѣрскои, ч. ǎ.

Млтва. Престѣа бца за людеѣ бгу млитса. В(ь) црквахъ ей, ч. ѕ; на(д)
грѣшниками, ч. ѿ; на(д) умерлыми, ч. д, ч. ǎ; на(д) млѣчимиса, ч. ѕ, тамъ
же, ч. г.

Мѹдрѣсть прѣстѣа бца даетъ неумѣетным(ь). Надъ неумѣетными, ч. в;
тамъ же, ч. г; тамъ же чѹда ѣншыи.

Н. Нѣо Ѡ(т)воре(н)ное Амадѣѣ законникъ и дрѹгѣѣ законникъ Ісаѣа видѣлѣ.
139 зв. Межы законни//ками, ч. ки; тамъ же, ч. кз.

Престѣа бца на нѣѣ показѣласа. Межы свѣбѣллами [!], ч. вѣ; межы за-
конника., ч. кг.

З(ъ) нѣа прѣстаа бѣа до Леѡна мѡвила. Ѡ(т) истѡчника, ч. ѣ.
О. Омѡфоръ пр(с)таа бѣа стѡму Николáевъ давала. Дла чоѡ? Межы геретиками, ч. г.

Обѣтница. Трѣба обѣтницу бѣгу и пр(с)той бѣи и кѡждому ѡ(т)дати. Печѣрской, ч. ѡ.

Одигитрѣа що значи(т)? Ѡ(т) образовъ, ч. з̃.

Окѡвы желѣзныи на еднѡмъ вáзню сáми поламáлиса за пѡмочу прѣстои бѣи. Ѡ(т) образовъ, ч. лз̃.

Ѡбразъ прѣстои бѣи аггли на повѣтру держáли. Ѡ(т) образовъ, ч. мѡ.

Образъ прѣстои бѣи клáнаетса. Тамъ же, ч. мв̃. Плáкал(ъ). Тамъ же, ч. ми̃; тамъ же, ч. нв̃; тамъ же, ч. ма̃.

В(ъ) огни цѣлый zostaеть. Тамъ же, ч. кс̃; тамъ же, ч. е̃. Купатицкой, ч. в̃.

Образъ прѣстои бѣи на мѡру и на повѣтру хѡдитъ. Ѡ(т) образовъ, ч. кв̃; тамъ же, ч. мз̃; // Иверской, ч. s̃; тамъ же, ч. з̃; тамъ же, ч. í.

139¹⁷

Образъ прѣстои бѣи мѡвилъ. Ѡ(т) образовъ, ч. s̃; тамъ же, ч. ѡí; Печѣрской, ч. ѡ.

Образъ прѣстои бѣи тварь свою ѡ(т)вернулъ ѡ(т) поганина. Ѡ(т) образовъ, ч. ѣ̃.

Не пустилъ в(ъ) брáму вѡжа сарацинского. Межы поганинами, ч. и̃.

Образы трѣба шанѡвати, кто не шанѡуетъ, карáный бывáетъ. Межы геретиками, ч. д̃; ѡ(т) образовъ, ч. ки̃; тамъ же, ч. д̃; тамъ же, ч. лр̃.

З(ъ) образа прѣ(с)тои бѣи кровь шлá. Ѡ(т) образѡ(в), ч. í; тамъ же, ч. лз̃; тамъ же, ч. и̃; Иверской, ч. е̃.

Образѡвъ не трѣба и не годитъса болванáми звáти. Межы геретиками, ч. ѡ.

П. Процѣсѣю трѣба ѡ(т)правовати на(д) молáчимиса. На(д) молáчимиса, ч. д̃í; тамъ же, ч. s̃í; ѡ(т) образѡ(в), ч. мд̃; на рѡзны(х) мѣстца(х), ч. д̃í.

Погáne пр(с)тую бѣу шанѡуютъ и выхвалáютъ. Межы поганинами, ч. е̃; тамъ же, ч. д̃; тамъ же, ч. к̃; тамъ же, ч. г̃; тамъ же, ч. д̃í.

Присáга. Кто фалшиве присагáет(ъ), той ка//рáный бывáетъ. В(ъ) церк-вахъ ей, ч. в̃; Печѣрской, ч. í. 140 зв.

Присага чáсомъ бывáетъ неважнаа и годитъса ѡную зламáти. Межы зáконниками, ч. д̃í.

Парáклись áлбо молѣбенъ до прѣстои бѣи що чýнить? На(д) молáчимиса ей, ч. кв̃; Печѣрской, ч. лѡ.

ПА́ныхъ напо́ювъ преста́а бца́ ка́жетъ хранѣ́тиса. На ро́зныхъ мѣст-
цахъ, ч. вѣ́.

Послуше́нство ста́ршому тре́ба ѡ(т)давати. Поку́та. Преста́а бца́ ка́-
жетъ за грѣ́хѣи поку́товати. Печѣ́рской, ч. зѣ́.

Р. Ра́й. Пр(с)та́а бца́ з(ъ) ра́ю два вѣ́нцѣи присла́ла. На(д) захо́вующими де-
ви́цство, ч. аѣ́.

Ру́ку образъ престо́и бци́ прота́гнуль и я́блоко взалъ. ѡ(т) образо́въ,
ч. ни́.

Малара́ задѣ́ржалъ пада́ющоѡ. Межы́ злы́ми ду́хами, ч. ѣ́.

Ру́ку ѡ(т)та́тую ѣ́. Іоа́(н). Дамаски́ну ульчи́ла. На(д) мла́чимиса, ч.
аѣ́.

142^{1s} С. Сты́хъ мо́щи, тѣ́ла, ко́сти, ша́ты, по́асы, пе́рстенъ, гробы́ и релѣ́квѣи
и́ншыи тре́ба // шанова́ти. Печѣ́рской, ч. аѣ́; ѡ(т) ша́тъ и по́аса ей, ч. вѣ́; там
же, ч. гѣ́; та́м же, ч. зѣ́; ѡ(т) пе́рстена́ ей, ч. вѣ́; та́мъ же, ч. дѣ́; та́мъ же, ч. иѣ́;
над(ъ) захо́вующими деви́цство, ч. дѣ́.

Сты́и са́ южъ в(ъ) нбѣ́ знайдúютъ. На(д) захо́вующими деви́цствѡ, ч. аѣ́;
там же, ч. зѣ́; на(д) умѣ́рлыми, ч. зѣ́; в(ъ) црква́хъ ей, ч. ѣ́.

Сты́и за насъ бгу́ мо́латся на ро́зныхъ мѣстцахъ, ч. ѣ́.

Ста́ ихъ тре́ба шанова́ти, бо кара́ный быва́етъ, хто не шанúетъ. На(д)
хо́рыми, ч. зѣ́; межы́ гереты́ками, ч. зѣ́; Печѣ́рской, ч. кгѣ́.

Сты́и боро́нать христѣ́ань, а погáнѡ(в) грóмать. На войнѣ́, ч. ѣ́; та́мъ
же, ч. иѣ́.

Сты́мъ повѣ́нни смѡ́ честь ѡ(т)давати и млі́тиса́ имъ, бо онѣ́ въ потре́-
бахъ насъ рату́ю(т). На(д) захо́вующими деви́цство, ч. дѣ́; межы́ гереты́ками,
ч. зѣ́.

Смѣ́ховъ и жа́ртѡвъ ка́жетъ преста́а бца́ выстерѣ́гатиса. Надъ захо́-
вующими деви́цство, ч. ¹⁹

142^{зв.} Слѣ́пому ²⁰... пре(с)та́а бца́ дала́ очи, а шы́дѣрцу ви́дѣчоѡ ѡслѣ́пила.
ѡ(т) образо́в(ъ), чу́до аѣ́. //

Сме́рть. Преста́а бца́ ѡ(т) сме́рти люде́й боро́нитъ. На(д) мла́чимиса́ ей,
ч. ла; та(м) же, ч. кѡ́.

Ча́сь сме́рти своѣи́ вѣ́дають, кото́рыи престо́и бци́ слúжатъ. На(д)
мла́чимиса, ч. кзѣ́; Ку́патицкой, ч. иѣ́.

Стрѣ́теніе́ дла́ чоѡ́ црковѣ́ нша́ празнуе́т(ъ). На ро́зныхъ мѣстцахъ, чу́до ѣ́.

Т. Тр(о)цу́ прена́йстѣ́йшую в(ъ) нбѣ́ ѡтвóреномъ и престо́ю бцу́ на пра́вѣи
тр(о)ци прена́стѣ́йшой сто́ающую ви́дѣли. На ро́зны(х) мѣстца(х), ч. зѣ́.

Татаринъ пр(с)тѹю бѣцу видѣлъ и в(ъ) Хѣа увѣри(л). Межѣ поганѣми,
ч. $\tilde{c}$ і.

Турецкѣй бѣша, бѹдучи хорыи, одѣржалъ здорѹвье ω (т) престѹи бѣци.
На(д) хорыми, ч. $\tilde{s}$.

Татарскѣй царъ пр(с)тѹю бѣцу шанѹетъ. Межѣ поганѣми, ч. $\tilde{c}$ і.
Телесный грѣхъ нечѣстый, котѹрыи люде чѣнать, тыхъ пр(с)тѣа бѣца,
непавидитъ. Над(ъ) грѣшниками, ч. $\tilde{v}$; тамъ же, ч. $\tilde{s}$; на(д) неумѣтными,
ч. $\tilde{a}$.

Тѣнци. Пѣнна една гды танцовѣла, за тѹе вступилъ в(ъ) ней злыи дѹхъ
и мѹчилъ ей. Въ црквахъ ей, чѹдо и. //

У. Умерлыи. Треба за умерлыхъ млѣтисѣ, ω фѣру приносѣти, ял(ъ)мѹжну
давѣти и добродѣтели иныи чѣнѣти, пожытѣчно им(ъ) тѹе. Надъ умерлыми,
ч. $\tilde{e}$; тамъ же, ч. $\tilde{s}$; въ црквахъ ей, ч. $\tilde{s}$.

Умерлыхъ пр(с)тѣа бѣца ω (т) пѣкла борѹнитъ молитвами свойми и до
живота ихъ привертѣет(ъ) дѣа покѹты. На(д) умерлыми, ч. $\tilde{d}$; та(м) же, ч. $\tilde{a}$.

Умерлюю невѣсту землѣ з(ъ) грѹбу навѣрхъ выкинула. Кѹпатицкои,
ч. $\tilde{d}$.

Ф. Флѹренцѣа. Еденъ члѣк(ъ) в(ъ) Флѹренцѣи видѣлъ вѹзъ, в(ъ) котѹром(ъ)
овцѣ и лѣвъ были запражени, на томъ вѹзѣ престѣа бѣца сидѣла. Въ црква(х)
ей, ч. $\tilde{d}$.

Х. Хрисѣфѣй домъ свой на црковъ пр(с)тѹи бѣци ω бернѹлъ. Межѣ злыми
дѹхами, ч. $\tilde{e}$.

Хоругѹвъ. Мѣсто хоругѹви ω дѣн(ъ)е престѹи бѣцы з(ъ) мѹру вывѣсили
и непрѣтелей слѣпотѹю поразѣли. ω (т) шат(ъ) и пѹаса, ч. $\tilde{v}$.

Хѣс вымалѹваный на кр(с)тѣ распѣтый мѹвил(л). // Печѣрскои, ч. $\tilde{a}$. 143 зв.

Хѣс, литѣмъ бѹдучи малымъ, на рукахъ престѹи бѣци мѹвил(ъ). Ухода-
чои въ Егѹпетъ, чѹдо г.

Хлѣбъ. На якую пѣматку наши хр(с)тѣане православныи при ω бѣдѣ
часть хлѣба зоставѹют(ъ) и по ω бѣдѣ подносѣтъ егѹ и заживѣютъ, блѹгода-
рѣнѣе чѣначи. По(д) часъ успѣнѣа ей, ч. $\tilde{a}$ і.

ω (т). ω (т)цѣ. Екѣтеринѣ Сенѣнскои бѣгъ ω (т)цѣ що ω бавилъ? На(д) грѣш-
никами, ч. $\tilde{z}$.

ω (т)цѣ $\tilde{c}$. на пѹщи якъ злѹго дѹха ω (т) себе ω (т)гонѣли. Межѣ злыми дѹ-
хами, ч. $\tilde{v}$.

Ц. Црковъ. Престѣа бѣца геретѣчку до цркви не пустила. Межѣ геретѣка-
ми, ч. $\tilde{g}$.

Црковъ кто будуетъ престонъ бци, она имъ тое нагорожаетъ. Якъ же? Въ црквахъ ей, ч. ке; надъ молчимиса, ч. кд.

До цркви невѣста грѣшнаа не могла вийти, за двѣрми стола, не могла зъ мѣстца рѣшитиса. Надъ грѣшниками, ч. г.

144 Црковъ Печѣрскаа на // повѣтру показалася. Печѣрской, ч. в; там же, ч. г.

Црковныи рѣчи кто беретъ и собѣ привлащаетъ, каранный бывае(т). Якъ же? Въ црквахъ ей, ч. ѿ; ѿ(т) образовъ, ч. г; межъ злыми дѹхами, ч. з; на рѣзныхъ мѣст(ъ)цахъ, ч. и.

Ч. Чары. Престѡа бца ѿ(т) чаровъ боронитъ. Межъ поганями, ч. з; ѿ(т) образовъ ей, ч. ла.

Ш. Шаты свой е(д)на хѡраа невѣста пр(с)той бци дала, по(т)ы(м) гды по нѣхъ жаловала, здорѡвье ѡдѣржавши, привернула ей шаты и хорѡба. ѿ(т) образовъ ей, ч. вѣ.

Шаль. Грѣхъ одного лихварѡ на шалахъ дѡволи важили. Надъ грѣшниками, ч. ѿ.

Щ. Щастю не треба дѹфати и в(ъ) гордость са по(д)носити, бо щаста е(с)тъ ѿ(т)мѣнное. На рѣзныхъ мѣстца(х), ч. д.

144 зв. Ю. Юстыновъ цѣсаровъ рѡзумъ прѣстаа бца привернула, же онъ бож(ъ)-ницю жидѡвскую ѡбернулъ на црковъ. Межъ жидѡми, ч. е. //

Я. азыкъ Нѣсторѣевъ робакѣ рѡсточи(л)и, котѡры(м) онъ пр(с)тую бцу блѡзнилъ. Межъ геретѣками, ч. в.

Янусова божница въ Рѣмѣ упала, гды прѣстаа бца Ха породила. Межъ свѣллами, ч. ѡѿ.

Ѣ. Ѣалми читалъ еденъ члвкъ рѣзныи, котѡрыи почынаются ѿ(т) литеръ, в(ъ) имени пр(с)той бци найдѹющихъса. За тое прѣстаа бца що по смѣрти егѡ учынила? Презъ имѡ Марѣа, ч. г.

Ѧ. Ѧеѡфѣль запрѣлся Ха и пр(с)той бци, зѡву пришѡлъ до лѡски бжеи за предѣтел(ъ)ствомъ, престѡи бци презъ по(т)у свою. Надъ грѣшниками, ч. ѿ.

145 V. Впѡлитъ улѣчилъ Петра хѡрого, вѣдлув(ъ) [!] рѡсказана мѣтки бжеи. На(д) хорѹчими, ч. зѿ. //

ЧЫТЕЛНИКУ ПОБОЖНЫИ,

пѡмылки нѣкотѡрыи, тѹт(ъ) найдѹючѣиса, сам(ъ) собѣ, взѡвши перѡ, по(т)равъ такъ: юж(ъ) са — на(д) захѡвѹющими двѣтѡ, ч. и, вѣрш(ъ) ка.— напиши ѿжъ са. Велерѡновъ — тамъ же, ч. ѡѿ, вѣрш(ъ) г.— напиши

Валери́ановъ. Коли(м)ба — на(д) хóрыми, ч. з̄, вѣрш(ъ) ã. — напиши Колю(м)-ба. Галлѡнъ — там же, ч. ã̄, вѣршъ ã̄. — напиши Гáллѡвъ. З(ъ) Телентѣну — там же, ч. з̄, вѣршъ ã̄. — напиши З(ъ) Толентѣну. Сталь — межы погáнами ч. з̄, вѣршъ ã̄. — напиши стáвил(ъ). Остовъ — ω(т) образѡвъ, ч. л̄, вѣршъ ã̄. — напиши островъ. Єгини в(ъ) црквахъ ей, ч. г̄, вѣрш(ъ) ã̄. — напиши Єгѣна. Антарáсдо(с) — там же, ч. к̄, вѣршъ ã̄. — напиши Антарадось. Зáконнитъ — межы зáконниками, ч. є̄, вѣршъ ã̄. — напиши зáконни(к). Чли — межы зáко(н)никами — напиши ки. В(ъ) црkvѣ и пр(о)ч. збудовáнои — межы зáко(н). ч. к̄, вѣрш(ъ) ã̄, ѿ — напиши црkvѣ збудовáныи. //

145 зв.

ПРИМІТКИ

¹ Помилка, очевидно, потрібно *ei*; ² У стародрукові помилково десАтое; ³ У стародрукові помилково 36; ⁴ У стародрукові помилково 34; ⁵ Помилка, потрібно 42; ⁶ Помилка, потрібно 44; ⁷ Помилка, потрібно 45; ⁸ Помилка, потрібно 47; ⁹ Помилка, потрібно *семнацатое*; ¹⁰ Помилка, потрібно 58; ¹¹ Помилка, потрібно *десАтое*; ¹² Помилка, потрібно 73; ¹³ Помилка, потрібно 75; ¹⁴ Помилка, потрібно 97; ¹⁵ Помилка, потрібно 99; ¹⁶ Помилка, потрібно 139; ¹⁷ Помилка, потрібно 140; ¹⁸ При пагінації помилково пропущено 141; ¹⁹ Номер чуда прочитати неможливо, текст пошкоджено; ²⁰ Далі текст пошкоджено.

СКАРБНИЦА

ПОТРЕБНАА И ПОЖЫТЕЧНАА ВСЕМУ СВѢТУ, ПРЕСТАА БЦА
 ЕЛЕЦКАЯ З ВЕЛІКІМИ СКАРБАМИ, З(Ъ) ЧУДАМИ СВОЙМИ,
 Ѡ(Д) ВЫСОЦЕ В(Ъ) БГУ ПРЕВЕЛѢБНОГѠ ЕГѠ МЛ(С)ТИ Г(С)ДНА
 Ѡ(Т)ЦА ІѠАНѢКІЯ ГАЛЯТОВСКОГО АРХИМАН(Ъ)ДРІТЫ
 ЧЕРНѢГОВСКО(Г)|О| ЕЛЕЦКОГО ЗНАЙДЕНАА, И З ТИПОГРАФІИ
 В(Ъ) НОВГОРОДКУ СѢВЕРСКОМ(Ъ) РОКУ ≠АХѠС. М(С)ЦА АВГУСТА
 ДНА КГ СВѢТУ ѠБ(Ъ)АВЛЕНА. //

1 нн.

Положѹ в(ъ) безвѣдных(ъ) зѣмли смрѣчіе [елинѹ] и зеленічіе. Исаїа
 ма.

Азь укрѣплію ѱ, якѠ смрѣчь [ель] учащен(ъ). ІѠсїа. ді.
 Вознікнетъ вѣдрачїа мѣстѠ кѹпарїсь [вулгата мѠвить] елина: Исаїа.

1 зв. нн. не. //

ЯСНОВЕЛМОЖНОМУ ЕГѠ МЛ(С)ТИ ПАНУ ІѠАНѠВЪ САМУИЛОВІЧѠВЪ,
 ГЕТМАНѠВЪ ВОЙСКА ЕГѠ ЦАРСКѠ(Г)|О| ПРЕСВѢТЛѠ(Г)|О|,
 ВЕЛІЧЕСТВА ЗАПОРО(З)КО(Г)|О|, ФУНДАТОРОВЪ СВОЕМУ
 И ДОБРОДѢВИ ЛАСКАВОМУ ЛАСКИ БЖЕЙ НА ЗЕМЛѢ,
 ДОБРОГѠ ЗДОРѠВА, ДОЛГОДЕНСТВІА, ЩАСЛИВОГѠ ЖІТІА
 И ЗВИТАЗТВА НА(Д) НЕПРІАТЕЛАМИ, ПОТЫМ(Ъ) ВѢЧНОГО
 В(Ъ) НѢЪ ТРИУМФУ Ѡ(Д) ЩЕДРОИ ДЕСНИЦЫ БГА В(Ъ) ТР(О)ЦИ
 ЕДИНОГѠ ПОЛУЧИТИ ХР(С)ТІАНИ(Н) УСЕРДНО ЖЕЛАЄТ(Ъ)

Скарбніцу дорогѹю з дорогїми скарбами приношѹ пре(д) зацный ко(н)-
 спек(т) вѣшь, ясневелмѠжный гетмане козац(ъ)кїй, м(с)цѣвый пане мѠй и
 добродѣю ласкавый. Скарбніцею єсть престѣа бца Елецкая, скарбами са
 чѹда єй назывѣють. Такѹю скарбніцу и скарбы такїи споминѣлъ Хс, мѠ-
 вачи: «Блгїй члвкъ Ѡ(д) благаго сокровищ(а) ср(д)ца своєгѠ износить бла-
 Лук. 3. гѠе». Дла тогѠ тѹю скарбніцу престѹю бцу Елецкую з(ъ) скарбами, з(ъ)
 чѹдами єѢ, приношѹ велмѠжности твоей, бо велмѠжность твоѣа в(ъ) ЧернѢ-
 2 нн. говѢ престѠи бци // Елецкой цѣрковѢ знаменїтую Ѡ(д) блгочестїво(г)|О|
 кнѣза ЧернѢговскогѠ Свѣтослѣва Ярославич(а), внѹка Володымера, монар-
 хи РѹскогѠ, з(ъ) кѣмена збудовѣнную и Ѡд(ъ) злочестївогѠ Бѣтїа, татар-
 скогѠ царѣа, зѠпсованѹю, з(ъ) своєї скарбніци своїми скарбами реставрѹ-
 єш(ъ) и еригуєшь. МѠвил(ъ) Хс в(ъ) цѣрковѢ Іерусалїм(ъ)ской до торжни-
 ковѢ: «До(м) мо(и) дѠмъ млтвы наречѣт(ъ)са, вы же сотворїсте єгѠ вертѣпѢ
 Ма(Ѡ) ка. разбѠйникомъ». Такъ цѣрков(ъ) бци Елецкой, дѠмъ бжїй, дѠмъ млтвы, учи-
 нїль вертѣпѢ разбѠйникомъ. З(ъ) разбѠйниками татарѣми Бѣтїй незбѠж-
 ный, до ЧернѢгова прїтагнѹвши, але велмѠжность твоѣа зѠпсовѣнѹю цѣр-

ковъ Елѣцкую направѹешъ и фундѹешъ, маючи на пѣматѣ своѣй ѷалмографовы Хр(с)товѣ написаны: «Ревность дому твоѣго снѣсть ма».

ѷа(л) .ѷи.

Тѹю цѣрковь Елѣцкую велможность твоѣ и приоздоблѣеш(ъ), читаючи дводовы слова ѳншїи: «Г(с)ди, возлюбїхъ блгоупїе дому твоѣго». Мѣй тѣды велможность твоѣ надѣю такѹю, же за свои скарбы, выданыи длѣ направована и будована зопсованои цркви Елѣцкои оу тоѣи скарбнїцы престои

ѷа(л) .кѣ.

бци Елѣцкои, оудержишь скарбы великїи: доброе здоров(ь)е, долго // денствїе и щасливое жїтїе, особлїве о(д) тоѣи скарбнїцы престои бци оудержышь на войнѣ скарбъ великїй, помощь великую такъ, же за помочу престои бци можешъ звїтажити бѣсурмановъ, татаро(в), турковъ и непрїателе(и) ѳншыхъ, которїи хотѣтъ на кштѣлтъ волко(в) немилостивыхъ овцы

2 зв. нн.

Хви людѣй правобнры(х) [!] поглоти. Дла тогѣ Хс до ап(с)ловъ мовиль: «Сѣ азъ посылаю васъ, якѣ овца посрѣдѣ во(л)ко(в)». Я при мойхъ молитвахъ недостѣйныхъ зычу велможности твоѣй такѣго на войнѣ прогрѣсу щасливогѣ, якъ щасливогѣ прогрѣсу на войнѣ дознавалъ Пѣтръ козѣкъ Сагайдѣчный, гетманъ запорѣзкїй, которїй по(д) Хотннѣем(ъ) потѹжне громїль войска турѣцкїи и татарскїи, гдѣ по(д) Хотннѣем(ъ) з(ъ) войсками великими Усмѣнъ, цѣсаръ турѣцкїй, притагнулъ. Если бы Сагайдѣчный з войскомъ запоро(з)кимъ не загамовал(ъ) тамъ потѹги турѣцкои, пѣвне бы турки махометѣнъ в(ъ) Рос(с)їи почали з(ъ) цѣрквѣй хр(с)тїански(х) мечѣты свои махометѣнскїи альбѣ стѣйнѣ длѣ свойхъ коней махометѣнскихъ чинїти.

Ма(ѣ) .ї.

Тѣй же Сагайдѣчный слѣвное мѣсто Кафу в(ъ) твѣрицѣ з рицѣрствомъ запорѣзкимъ тамъ, // чолнѣми приѣхавши, взѣлъ и всѣхъ турковъ и татаровъ бѣсурмановъ вѣстїналъ и мнѣгих(ъ) неволниковъ хр(с)тїанъ з неволъ поганской вѣзволїлъ и великими скарбами о(д)толь до Россїи, о(т)чїзны своѣи, вернулса.

Мартин(ъ)
Бѣлскїй,
кнїг(а).
ї. ли(ст)
.кѣ.

Пїшутъ ещѣ гїсторїковѣ, же козѣкъ Вѣнжикъ Хмелнїцкїй татаровъ громїль по(д) Заслѣв(ь)емъ року ≠афлд, гдѣ са татарѣ пре(з) рѣкѹ Гѣрннѣ переправовали. З которѣи гїсторїи даѣт(ъ)са вѣдати, же тѣй козѣкъ Вѣнжикъ Хмелнїцкїй бѣлъ гетманѣм(ъ) альбѣ ѳншымъ регїментарѣмъ в(ъ) козѣцкомъ войску, поневажъ тутъ емѹ самѣму надѣ татарѣми по(д) Заслѣв(ь)емъ звїтазтво припїсано. Дла тогѣ Стефанъ Бѣторїй, крѣль польскїй, войску Запоро(з)кому далъ за гербъ на печѣти рицѣра самопѣлъ на рѣмѣ, у бѣока шѣблю и на головѣ перекрївлѣный колпѣкъ маючѣгѣ, понева(ж) рицѣрѣ запорѣзкїи не тѣлько в(ъ) полѹ. але и на морѣ з(ъ) непрїателѣми воюют(ъ), з самопѣловъ стрѣлѣютъ и шѣблѣми непрїателѣй стїнаютъ, гѣлерѣ тѣжъ и кѣтерги турѣцкїи на морѣ на кштѣлтъ колпѣка перекрївлѣногѣ догоры днѣмъ перекрївлѣютъ и в(ъ) морѣ затоплѣютъ и мѣсть турѣцкихъ и татарскихъ // добывѣют(ъ) и на кштѣлтъ колпѣка перекрївлѣногѣ тѣи мѣста перекрївлѣют(ъ). а наїпершей за позволѣн(ь)емъ Жїгмѣнта Пѣршогѣ, корола полскогѣ, почали са козѣкїи на Запорѣж(ь)ю збѣрати.

3 нн.
Кирїиль
Давыдовн(ч) з(ъ)
Сѣд(ъ)-нева
присылѣлъ
мнѣ до
Чернѣгова
крѣни(ч)ку, ѣ
козѣкахъ
написаную,
в которѣой
гѣрбъ та-
кїй є(ст)
написанный
3 зв. нн.

Тѣй же Сагайдѣчный слѣвное мѣсто Кафу в(ъ) твѣрицѣ з рицѣрствомъ запорѣзкимъ тамъ, // чолнѣми приѣхавши, взѣлъ и всѣхъ турковъ и татаровъ бѣсурмановъ вѣстїналъ и мнѣгих(ъ) неволниковъ хр(с)тїанъ з неволъ поганской вѣзволїлъ и великими скарбами о(д)толь до Россїи, о(т)чїзны своѣи, вернулса.

Пїшутъ ещѣ гїсторїковѣ, же козѣкъ Вѣнжикъ Хмелнїцкїй татаровъ громїль по(д) Заслѣв(ь)емъ року ≠афлд, гдѣ са татарѣ пре(з) рѣкѹ Гѣрннѣ переправовали. З которѣи гїсторїи даѣт(ъ)са вѣдати, же тѣй козѣкъ Вѣнжикъ Хмелнїцкїй бѣлъ гетманѣм(ъ) альбѣ ѳншымъ регїментарѣмъ в(ъ) козѣцкомъ войску, поневажъ тутъ емѹ самѣму надѣ татарѣми по(д) Заслѣв(ь)емъ звїтазтво припїсано. Дла тогѣ Стефанъ Бѣторїй, крѣль польскїй, войску Запоро(з)кому далъ за гербъ на печѣти рицѣра самопѣлъ на рѣмѣ, у бѣока шѣблю и на головѣ перекрївлѣный колпѣкъ маючѣгѣ, понева(ж) рицѣрѣ запорѣзкїи не тѣлько в(ъ) полѹ. але и на морѣ з(ъ) непрїателѣми воюют(ъ), з самопѣловъ стрѣлѣютъ и шѣблѣми непрїателѣй стїнаютъ, гѣлерѣ тѣжъ и кѣтерги турѣцкїи на морѣ на кштѣлтъ колпѣка перекрївлѣногѣ догоры днѣмъ перекрївлѣютъ и в(ъ) морѣ затоплѣютъ и мѣсть турѣцкихъ и татарскихъ // добывѣют(ъ) и на кштѣлтъ колпѣка перекрївлѣногѣ тѣи мѣста перекрївлѣют(ъ). а наїпершей за позволѣн(ь)емъ Жїгмѣнта Пѣршогѣ, корола полскогѣ, почали са козѣкїи на Запорѣж(ь)ю збѣрати.

Рѣку ≠афси., вѣдлугъ повѣсти крѣнѣкарѣвѣ, гдѣ Мендыкѣрей, цѣрѣ Перекѣпскїй, зламѣвши прїсагу Жїгмѣнтовѣ Пѣршѣму, з татарѣми в рускїи країны в(ъ)пѣл(ъ), и у Бѹзка са положїлъ кошѣмъ, и загоны распустїлъ, и мѣста и сѣла вѣпалилъ, вѣлупїлъ и вѣпустѣшилъ, и людѣй и бѣдла немѣло до своѣгѣ кошѣ пригна(л) и до Перекѣпу о(д)ишѣлъ, в тѣй чѣсѣ Жїгмѣнтъ Пѣршїй позволїлъ козѣкомъ тамъ збѣратїса, жебѣ о(т)чїзну о(д) поганѣм(в)

Рѣку ≠афси., вѣдлугъ повѣсти крѣнѣкарѣвѣ, гдѣ Мендыкѣрей, цѣрѣ Перекѣпскїй, зламѣвши прїсагу Жїгмѣнтовѣ Пѣршѣму, з татарѣми в рускїи країны в(ъ)пѣл(ъ), и у Бѹзка са положїлъ кошѣмъ, и загоны распустїлъ, и мѣста и сѣла вѣпалилъ, вѣлупїлъ и вѣпустѣшилъ, и людѣй и бѣдла немѣло до своѣгѣ кошѣ пригна(л) и до Перекѣпу о(д)ишѣлъ, в тѣй чѣсѣ Жїгмѣнтъ Пѣршїй позволїлъ козѣкомъ тамъ збѣратїса, жебѣ о(т)чїзну о(д) поганѣм(в)

Рѣку ≠афси., вѣдлугъ повѣсти крѣнѣкарѣвѣ, гдѣ Мендыкѣрей, цѣрѣ Перекѣпскїй, зламѣвши прїсагу Жїгмѣнтовѣ Пѣршѣму, з татарѣми в рускїи країны в(ъ)пѣл(ъ), и у Бѹзка са положїлъ кошѣмъ, и загоны распустїлъ, и мѣста и сѣла вѣпалилъ, вѣлупїлъ и вѣпустѣшилъ, и людѣй и бѣдла немѣло до своѣгѣ кошѣ пригна(л) и до Перекѣпу о(д)ишѣлъ, в тѣй чѣсѣ Жїгмѣнтъ Пѣршїй позволїлъ козѣкомъ тамъ збѣратїса, жебѣ о(т)чїзну о(д) поганѣм(в)

Рѣку ≠афси., вѣдлугъ повѣсти крѣнѣкарѣвѣ, гдѣ Мендыкѣрей, цѣрѣ Перекѣпскїй, зламѣвши прїсагу Жїгмѣнтовѣ Пѣршѣму, з татарѣми в рускїи країны в(ъ)пѣл(ъ), и у Бѹзка са положїлъ кошѣмъ, и загоны распустїлъ, и мѣста и сѣла вѣпалилъ, вѣлупїлъ и вѣпустѣшилъ, и людѣй и бѣдла немѣло до своѣгѣ кошѣ пригна(л) и до Перекѣпу о(д)ишѣлъ, в тѣй чѣсѣ Жїгмѣнтъ Пѣршїй позволїлъ козѣкомъ тамъ збѣратїса, жебѣ о(т)чїзну о(д) поганѣм(в)

Рѣку ≠афси., вѣдлугъ повѣсти крѣнѣкарѣвѣ, гдѣ Мендыкѣрей, цѣрѣ Перекѣпскїй, зламѣвши прїсагу Жїгмѣнтовѣ Пѣршѣму, з татарѣми в рускїи країны в(ъ)пѣл(ъ), и у Бѹзка са положїлъ кошѣмъ, и загоны распустїлъ, и мѣста и сѣла вѣпалилъ, вѣлупїлъ и вѣпустѣшилъ, и людѣй и бѣдла немѣло до своѣгѣ кошѣ пригна(л) и до Перекѣпу о(д)ишѣлъ, в тѣй чѣсѣ Жїгмѣнтъ Пѣршїй позволїлъ козѣкомъ тамъ збѣратїса, жебѣ о(т)чїзну о(д) поганѣм(в)

Рѣку ≠афси., вѣдлугъ повѣсти крѣнѣкарѣвѣ, гдѣ Мендыкѣрей, цѣрѣ Перекѣпскїй, зламѣвши прїсагу Жїгмѣнтовѣ Пѣршѣму, з татарѣми в рускїи країны в(ъ)пѣл(ъ), и у Бѹзка са положїлъ кошѣмъ, и загоны распустїлъ, и мѣста и сѣла вѣпалилъ, вѣлупїлъ и вѣпустѣшилъ, и людѣй и бѣдла немѣло до своѣгѣ кошѣ пригна(л) и до Перекѣпу о(д)ишѣлъ, в тѣй чѣсѣ Жїгмѣнтъ Пѣршїй позволїлъ козѣкомъ тамъ збѣратїса, жебѣ о(т)чїзну о(д) поганѣм(в)

Алѣѣа(н)-де(р)
Гвѣгнн(ъ)
ѣ козѣка(х),
кнїг(а) .ї.
ли(ст) .лѣ.

СКАРБНИЦА

ПОТРЕБНАЯ

И ПОЖИТЧНАЯ ВСЕМУ СВѢТУ,
ПРЕСТАВЛЯЮЩАЯ СЕБѢ
И БЕЛЫМИ СКАРБАМИ И ЧУДАМИ СВОИМИ

И КНИЖЦЕ БЪГЪ ПРОВОДИМОГО ЕГО МАТИ
ГДА СЦА

И САНКИИ ГАЛТОВСКОГО
АРХИМАНДРИТЫ ЧЕРНЬГОВСКОГО, БЛЕЦКОГО,
ЗНАМЕНА .

И ТИПОГРАФИН, У НОВГОРОДУ СЪБЕРЖИМ
РОКУ АХОВ: МЦА АВГУСТА, АНДКР.
СВѢТУ ШВАБАМА.

боронили и за позволѣн(ь)емъ королѣвски(м) почали козаки на остро-
 вах(ь) альбо на выспахъ Днѣпровыхъ жити, где маю(т) арматы свои, кото-
 рыи на замкахъ турецких(ь) и татарскихъ побрала. А наипершый гетманъ
 козацкій былъ Прецлавъ Лан(ь)цкорон(ь)скій, который з козаками пошолъ
 по(д) Бѣлагородъ и заналъ тамъ стадо турецкое и татарское и гналъ додому.
 А гдѣ татары и турки, догони(в)ш(и) ихъ у ѣзера Вѣдова, дали битву имъ,
 звѣтажили наши козаки бѣсурмановъ и з корист(ь)ю // са до своѣго меш-
 кана вернули. Дай, бже, богатыи в(ь) мл(с)ти, дай козакомъ еще богат(ь)-
 ство науки такои, жебы слухали гетмана своѣго, полковниковъ и старшихъ
 ин(ь)ших(ь) и шановали, слухаючи ап(с)ла Павла, мовачого: «Всѣа душа
 властемъ предержажщи(м) да повинует(ь)са, нѣсть бо власть аще не о(т)
 бга». Дай, бже, имъ еще згѣду и любовь и ѣднѣсть, жебы в(ь) згѣдѣ и в(ь)
 любви и в(ь) ѣднѣсти з(ь) собою жили, то болшую славу будутъ мѣти, бо ихъ
 ни турки, ни татары, ни иншии неприятели не звѣтажатъ, але о(д)ѣ нѣх(ь)
 звѣтажены будут(ь). Дла того до козаков(в) пр(о)ркъ Двѣдъ мовить: «Сѣ инѣ
 что добрѣ или что красно, но ѣже жити брати в(ь)купѣ?» Маѣтъ войско
 Запоро(з)кое славу великую не тылько дла великои о(д)ваги рицѣрской,
 але и дла своих(ь) гетмановъ з фамилий великои, бо Прецлавъ Лан(ь)цкорон-
 скій з дому сенаторского, по(т)ым(ь) Димѣтръ, князь Вишневецкій, та(к)же
 Евстафій, князь Ружин(ь)скій. Фамилии великии были гетманами запоро-
 жскими на початку, гдѣ са почало козацкое войско на Запорож(ь)ю збирати.
 Знайдуют(ь)са теж(ь) козаки донскіи, которіи на(д) рѣкою Дѣномъ живутъ
 и подъ // владзою московскою сѣ(т)ь и чолны свои з(ь) Дѣну рѣки до Волги
 на валкахъ пре(з) горѣ переволо(ч)ную переволочаютъ и татаромъ и тур-
 комъ(ь) шкоды чинать. З теми козаками донскими альбо московскими схѣ-
 дят(ь)са теж(ь) часом(ь) и козаки запорожкіи, але мусат(ь) зе(м)лѣю ити,
 бо прійти водою не могутъ. Которыи козаки всѣ мают(ь) еще славу дла на-
 звѣска своѣго, бо козаки, ведлугъ здана мудрыхъ людей нѣкоторыхъ, на-
 званы сѣ(т)ь о(д) козаровъ, которых(ь) Матіаш(ь) Стриковскій в(ь) князь
 д, в(ь) роздѣлѣ г, на листѣ ркс споминаеть, мовачи, же тыи козарѣ, люде
 народу руского, з мѣци са выбіали Сватославу Игоревичовъ, монарса рус-
 скому, дла того Сватославъ з(ь) козарами войну точил(ь) и оныхъ поразилъ
 и до послушенства привѣл(ь) и на нихъ данъ вложилъ. Але а ин(ь)шихъ
 людей мудрыхъ са держѣ сентенціи, которыи моват(ь), же козаки названы
 сѣ(т)ь о(д) Козоро(ж)ца, бо Козорожецъ ѣсть знакъ в(ь) зодіаку нб(с)номъ,
 в(ь) которого слнце м(с)ца децембра вступѣтъ. Зачимъ козаки о(д) Козо-
 ро(ж)ца сѣ(т)ь названы, поневажъ з рогами ходатъ, которыи роги на боку
 своѣмъ з(ь) порохом(ь), належачы(м) до стрѣлана, // носатъ и якъ по высѣ-
 комъ нѣ Козорожецъ в(ь) зодіаку нб(с)номъ поступѣтъ, такъ на высѣкии
 стѣны, валы и мѣры бѣсурманскіи поле(м) и моремъ козаки приходачы всту-
 пѣютъ и, з роговъ своихъ порохъ в(ь) самопалы сыплючи, на бѣсурманов(ь)
 альбо махометановъ и неприятели иныхъ з(ь) самопаловъ стрѣлаютъ и
 их(ь) звѣтажатъ и мѣста и панства ихъ по(д) мѣцъ своѣю подбиаютъ. И мо-
 гутъ козаки слова фалмографовы мовити: «**В** тебѣ враги наша избодѣмъ
 рогами». Маотъ козаки славу дла умѣтности своѣи, же умѣютъ перехѣ-
 дити пороги, которыи сам(ь) бгъ змуровалъ, и трудно ихъ туркомъ и та-
 таромъ перейти и прійти до козаковъ и козакомъ шкодити. Але козаки в(ь)

4 нн.

Ри(м) .гї.
 Алеѣа(н)-
 де(р)
 Гваг-
 нѣн(ь)
 о коза-
 ка(х),
 книг(а) .гї.
 ли(ст) .лѣ.

4 зв. нн.

Матіа(ш)
 Стрико(в).
 Ро(з) .гї.
 ли(ст).
 ркс.

5 нн.

Фа(л) .мг.
 Алеѣа(н)-
 де(р)
 Гваг-
 нѣн(ь),

- кнѣг(а) .г̃, чолнахъ своихъ по линѣ са спускаючы тѣк(ъ), же на горѹ зась тагнучиса
ли(ст) .лг. по линѣ, пороги ты переходать и на морѣ: ходять и туркомъ и татаромъ
о коза- шкѣдат(ъ).
ка(х)
- Мають козакѣ те(ж) славу дла вѣры православнои, же православную
вѣру восточнои цѣркви заховують, котѣраа црков(ъ) ѿ(д) востѣка, ѿ(д) Ха
назвиско свое маеть, бо до Ха пр(о)ркъ Захарѣа мѣвит(ъ): «Востѣкъ имѣ
Заха(р) .д̃. емѹ». ѿ(д) востѣка походитъ свѣтлѣсть, котѣраа // тѣмности розганѣет(ъ).
5 зв. нн.
- Та(к) в(ъ) цѣрквѣ восточнои мѣшкаючы, Хс востѣкъ свѣтлѣстю вѣры право-
славнои розганѣетъ мѣжы людми невѣрными тѣмности невѣрства, балвохвал-
ства и герезѣи розмайтыхъ. Дла тогѣ ап(ст)лъ Пѣвелъ ефесаѣномъ написѣлъ:
Ефе(с) .е̃. «Бѣсте бо иногда тма, нынѣ же свѣт(ъ) ѿ г(с)дѣ». За тѹю вѣру православную
цѣркви восточнои воины запорѣзкѣи воюют(ъ) з махометѣнами невѣрными,
з(ъ) погѣнами и з геретиками, вѣдаючи, же воѣску израилскому казѣл(ъ)
Дѣвторъ са(м) бгъ воевати Ам(ъ)морѣа. Хананѣа и невѣрных(ъ) погѣнов(ъ), иншы(х)
.з. балвохвалцов(ъ), мѣвачи: «Избѣеши ѣ, пагубою погубѣши ѣ, да не завѣ-
щаеши к(ъ) нѣм(ъ) завѣта, не помѣлуеши и(х)» Такѹю вѣру выхвалѣючы со-
Евре(и) судѣ избранный ѿ людехъ стѣхъ старѣгѣ закону мѣвитъ: «Вѣрою побѣдиша
.аі. царствѣа и прочаа Бѣша крѣпцы во бранехъ, ѿбратѣша въ бѣгство полки чѹ-
жы(х)». Такѹю вѣру православную ап(с)лъ Пѣвелъ тарчею назывѣетъ, мѣвачи:
Ефе(с) .д̃. «Воспрѣемше щѣтъ вѣры, в(ъ) нѣм(ъ) же возмѣжете всѣ стрѣлы лукавагѣ
ра(ж)деженнаа [тѣ естѣ грѣхѣ] ¹ угасѣти». Тоєю тарчею, вѣрою православно-
ною, козакѣ не тѣлькѣ складѣют(ъ)са ѿ(д) невидѣмых(ъ) стрѣлъ [грѣхѣв(ъ)] ¹
6 нн. // нѣпрѣатѣла невидѣмо(г) [ѿ], ѣле тоєю тарчею, вѣрою, борѣна(т)са ѿ(д)
стрѣл(ъ) видѣмы(х) тата(р)ски(х) и ѿ(д) джѣд(ъ) турѣцкихъ и ѿ(д) ѿрѹжѣа
иншогѣ, ин(ъ)шыхъ нѣпрѣатѣлѣй видѣмыхъ. Повѣнны ещѣ при вѣри пра-
вославнои воины запорѣзкѣи учѣнки дѣбрыи мѣти, бо ап(с)лъ Іѣковъ мѣ-
Іѣков(в) .б̃. вѣтъ: «Яко же тѣло бе(з) дѹха мѣртво естѣ, тѣкѣ и вѣра бе(з) дѣлѣ мѣртва
естѣ». При дѣбрыхъ учѣнках(ъ) вѣра православнаа бѹдет(ъ) воѣску запо-
рѣзкому тарчею золотѣю, котѣрую рымлаѣномъ за подарѹнок(ъ) Сѣмонѣ
ѣ. Ма(к) Макк(а)вѣй послѣлъ, якѣ в(ъ) кнѣга(х) маккавѣйскихъ написѣано: «Послѣ
дѣ. Сѣмонѣ Нуминѣѣна в(ъ) Рѣмѣ имѣюща щѣтъ златѣ великѣ, тагѣстѣю мнѣсь
тѣсашу на установлѣнѣе с нѣми дрѹжбы Яко же слышаша людѣе словеса
сѣа, рѣша: «Кѹю блгодѣтъ возладѣмъ Сѣмѣну и сынѣмъ егѣ?» Дла тоѣи славы
воѣска запорѣзкогѣ и дла егѣ вѣры блгѣчестѣивои приѣлѣ воѣско запорѣз-
кое по(д) своѹ прѣтектѣю прѣсвѣтлѣй и блгѣчестѣивѣй г(с)дрѣ црѣ и великѣй
кнзѣ Алежѣѣ Мѣхайловичѣ, всеѣ Великѣа и Малыа и Бѣлыа Рѣссѣи монарха
ѿ(д) котѣрѣ(г) [ѿ] сѣптрѣноснои рукѣ булаву гѣтманскую вел(ъ)мѣжно(ст)
6 зв. нн. твоѣ ѿдѣржалесѣ, в(ъ)ступѣвши на урад(ъ) // гѣтманскѣй за бѣзкимъ везвѣ-
Евре- нѣем(ъ) и за бѣзкою прѣмѣцѣею, вѣдлугѣ ап(ст)ла Пѣвла мѣвачогѣ: «Нѣкто
ѿ(м) .е̃. же собою прѣемлетѣ честь, но звѣанный ѿ(т) бга». А тоѣ бгъ учѣнилѣ за млт-
вѣами пр(с)тѣи бѣци, поневажѣ велмѣжно(ст) твоѣ маѣешѣ пр(с)тѣю бѣцу за пат-
рѣнку своѹ, дла тогѣ в(ъ) Чернѣговѣ цѣрковѣ прѣстѣи бѣци Елѣцкои напра-
вѹешѣ и выставѹешѣ. Бѹдѣ велмѣжность твоѣ такѣи надѣи, же прѣстѣа бѣца

ω(д) Ха̃, сна своѣго и бга нашего, за тую ку церквь своѣй горли́вость и тутъ, на землѣ, велможности твоѣй звита(з)твω на(д) всѣми неприятелими, ωсоб- ливе на(д) неприятелими кр(с)та̃ стгω, упрѣситъ, поневаж(ъ) ап(ст)лъ Па- вель мовитъ: «Врази кр(с)та̃ г(с)дна, им(ъ) же кончина погѣбель». Упрѣ- ситъ велможности твоѣй престѣа̃ бца ω(д) Ха̃ сна своѣ(г)ω и в(ъ) нб̃ъ три- ум(ъ)фѣ вѣчный, которогω триум(ъ)фу нб(с)ного жебысь по долгахъ и шас- ливыхъ лѣтехъ зосталъ участникомъ. Тогω велможности твоѣй щѣрым(ъ) аффе́ктомъ зычу, приносачи скарбни́цу з(ъ) скарбами, которую скарбни́цу, пр(с)тую бцу Елѣцкую, з(ъ) скарбами, з(ъ) чѣдами ей, рачъ велможность твоѣ ω(т) менѣ вдачне принати. Пѣвне за молитвами престѣи̃ бци ωдѣржишь в(ъ) ска//рбни́цы нб(с)ной скарбъ вѣчный, видѣнїе лица бжогω, который скарбъ споминалъ Хс̃, до млодѣнца едногω, мѣвачы: «Иди елика имѣши, продаждь и даждь нищы(м). И имѣти имѣши сокровище на нбси».

Фили(п) .г̃.

7 нн.

Ма(р) .і̃.

Велможности твоѣй моему вѣлце м(с)цѣвому пану и добродѣевъ вели- кому вшелѣки(х) дѣбрь зѣмны(х) и нб(с)ных(ъ) зычливый слуга и бгомѣ- лецъ уставич(ъ)ный Іоанѣкій Галятовскїй, архимандрита Чернѣговскїй Елѣцкїй. //

7 зв. нн.

Встѣвши Мріам(ъ) въ дни ты, идѣ въ гѣрнаа, пошла на гѣры нб(с)ныи, ω которых(ъ) написано: «Просвѣщаѣши ты дѣвно ω(т) гѣръ вѣчныхъ». Чтѣ сїа восходѣщаа ω(т) пустынь [ω(т) свѣта], якω стеблѣ дѣмит(ъ)са кадѣще [добродѣтели названы]², Смирна и Лувѣнъ и ω(т) всѣхъ вѣнь му- ровѣрца. //

Лу(к) .а̃.
Ча(л) .б̃.

Пѣ(с) .г̃.

8 нн.

Хронологія Чернѣговски(х) архимандритω(в) пр(с)тѣи̃ бци Елѣцкои. Чернѣговскїи архимандритѣе Елѣцкїи сѣ назывѣю(т) Нѣфѣн(т), Анд- ріа(н), Іѣна, Герѣсим(ъ), Никѣфо(р), Серафѣω(н) Высѣцкїй. Болше ихъ мѣло бѣти, поневаж(ъ) е(ст) болше строителѣй, три(д)ца(т) и па(т), которы(х) имена в(ъ) свѣдѣнику альбо в(ъ) помѣннику пр(с)тѣи̃ бци Елѣцкои сѣтъ на- писаныи. До тогω не тѣлько пре(д) Бѣтѣе(м), але и по Бѣтѣю бѣли в(ъ) мона- стырѣ Елѣцко(м) архимандритѣе, поневаж(ъ) монасты(р) Елѣцкїй ω(д) Бѣтѣа спустѣщенный, потымъ знѣву направлѣный бы(л) и збудѣванный за панѣвана в(ъ) Чернѣговѣ великих(ъ) князѣй москѣвски(х). По тѣхъ архимандритѣах(ъ) право- славныхъ наступѣли архимандритѣе ω(д)стѣпники, которыи, ωдѣступѣвши ѣдъ вѣры православнои, принали з(ъ) костѣло(м) ры(м)ски(м) унѣю. А тѣи архим(л)дритѣе [!] унѣты сѣ назывѣю(т) Кири(л) Ставроѣцкїй, Марїѣн(ъ) Вра(н)скїй, Іѣсифъ Мещѣрин(ъ). По ты(х) архимандрита(х) унѣта(х), право- славный читѣлнику, бгомѣлецъ твоѣй Іоанѣкій Галятовскїй, православыный зоста(л) архимандритѣю Чернѣговски(м), который тобѣ чѣда пр(с)тѣи̃ бци Елѣцкои приносѣ(т). //

В(ъ) чѣдѣ вѣ. тѣе на- писан(о).

Тѣи архі- ма(н)- дритѣе унѣты за корола пол(ъ)- ско(г)ω [о] Жиг- мѣн(ъ)- та г̃. настѣл(и).

8 зв. нн.

Чудо первое. Вѣлодѣмеръ Сватославычъ, внѣк(ъ) Ігоровъ, правнукъ Рѣриков(ъ), монарха рѣскїй, въ Хр(с)та̃ увѣривши, привѣлъ до вѣри хр(с)- тѣанскои и до крѣщенїа всѣ нареды рѣскїи и болваны з(ъ) Рѣссїи вѣкоренилъ

Матѣ- ѣш(ъ) Стрѣко(в), ли(ст)

и црковъ престѡи бци Десатинной в(ъ) Кіевѣ и стго Васіліа и церкви йншыи в(ъ) Рѡссіи побудоваль. По смѣрти егѡ Ярославъ, монархоу рускимъ zostавши, сынъ Володимеровъ, збудоваль в(ъ) Кіевѣ црковъ стѡи Сѡфїи, столицу митрополитанскую, и на Золотой брѡмѣ збудоваль(ъ) црковъ блговщѣнїа престѡи бци. А гдѣ умеръ Ярославъ, снъ егѡ Святославъ(ъ) Ярославичъ, внукъ Володимера, монархи руского, наслѣдуючи в(ъ) побѡжности

1 про(д)ковъ // свойхъ, монарховъ рускихъ, будоваль цркви розмайтыи в(ъ) Рѡссіи, на многихъ мѣсцахъ, бо в(ъ) Малой Рѡссіи, на сѣверу, близко мѣста Чернѣгова, цѣрковъ успѣнїа престѡи бци на горахъ Болдинахъ змуроваль, котороу црков(в) называють бца Елецкая для того, бо повѣдають в(ъ) Чернѣговѣ обиватели давнїи, которїи, будучи сами в(ъ) дитинно(м) вѣку, чували о(д) старыхъ людей московски(х) Феодора, протопѡпы чернѣговского, и Прокѡпїа, мѣщанина чернѣговского, бо тѣи на Москвѣ са уродивши, гдѣ великихъ князей московскихъ было в(ъ) Чернѣговѣ панство и влѡдза, пришли до Чернѣгова для мешкана и в(ъ) Чернѣговѣ людемъ тоѣ повѣдали, же оны, малыми дѣтм(и) будучи, о(д) старыхъ прѡдковъ своихъ(ъ) давнюю традицію альбо науку такую чували, же на томъ мѣсцу о(д) людей идущихъ образъ престѡи бци променами свѣтлыми якъ огне(м) оточѣный есть видѣный и знайденый давнихъ часовъ на деревѣ еловомъ. Потвержаю(т) гисторїю тую и тепѣрь обиватель тѣжъ московскїи, бо в(ъ) Москвѣ на ринку и по мѣста(х) йншихъ въ Рѡссіи Великой образы такіи // продаю(т), гдѣ намалїовано дерево еловое альбо елину з(ъ) галузами зелеными, мѣжи тѣми галузами зелеными высоко сидачаа е(ст) намалїована родителка бжаа, на своихъ колѣнахъ дитѡтко, Хр(с)та сидачого, подъ пахи лѣвою рукою держачаа, а Хс в(ъ) лѣвой руцѣ держитъ хартию звїтую. Такой образъ престѡи бци з(ъ) Великой Рѡссіи, з(ъ) мѣста Володимера, Никїта Феодоровичъ Козѣл(ъ) и брат(ъ) егѡ мѣншїй Матѡей Феодоровичъ Козе(л) року $\neq$ ахос., м(с)ца генвара, привезли до Чернѣгова на ярмарокъ по(д) часъ бгоавлѣнїа стго, который образъ у нихъ купивши Константи́нъ Константиновичъ Мезопѣта о(д)даль в(ъ) Чернѣговѣ мца того жъ генвара аї днѡ до цѣркви бци Елецкой, бо такой образъ о(д)ъ московскихъ(ъ) обивателей са называеть бца Елецкая, же в(ъ) Чернѣговѣ на елинѣ знайденый е(ст) образъ престѡи бци, свѣтлостю великою са польїскуючий. А тоѣ обиватель московскїи вычитали у якогѡ лѣтописца руского альбо в(ъ) патерикѣ яко́мъ, понева́жъ на Москвѣ якъ лѣтопи(с)ци рускїи, такъ знаменитыхъ монастыровъ // русскихъ патерикѣ са знайдѣють альбо тѣжъ престѡи бци власный образъ на деревѣ елово(м) близкѡ Чернѣгова знайденый, з(ъ) Чернѣгова до Москвы по(д) часъ войны есть перенесеный, понева́жъ тепѣрь в(ъ) Чернѣговѣ са той образъ не знайдѣеть. До того архїмандрїта, книги сеѣ авторъ, зумыслу на Москву року $\neq$ ахос. посылаль чѣстногѡ іеромонаха Свлѣстра Хмелѣвича и з(ъ) нимъ дїакона Геннадїа пытѡтиса о бци Елецкой, для чого са

такъ называёт(ъ). Пре(д) тымъ іеромонахомъ и діакономъ и пред(ъ) чѣстнымъ
 іеросхимонахомъ Феодоромъ и діакономъ Порфиріемъ, законниками чернѣ-
 говскими, старостю великою и шедивостю приоздобленный ѡд(ъ) бга Никіта
 Івановичъ кна(з) Ѡдоевскій, боаринь егѡ царскогѡ величества, повѣдалъ такіи слова: чували мы ѡд(ъ) дѣдовъ и прадѣдовъ своихъ,
 же близко Чернѣгова на дѣревѣ еловом(ъ) знайденый обра(з) престѡи бци.
 Для того збудована тамъ цѣрковь са называеть бца Елецкая, зачи(м)
 ѡд(ъ) еліны альбо елю бца Елецкая естъ названа, же на елю альбо на елінѣ
 образъ престѡи бци естъ знайденый. Ктѡ на том(ъ) // дѣревѣ еловомъ образъ
 мтки бжеи постави(л), чи ведлугъ розказана бзкогѡ члвкъ чи аггл(ъ), 2 зв.
 того не вѣдати, еднакъ вѣдати дает(ъ)са, же той образъ родителки бжеи
 на дѣревѣ елово(м) знайденый естъ за кназа Чернѣговскогѡ Сватослава
 Ярославича, бо свнодикъ албо поминникъ престѡи бци Елецкой, ѡдъ еп(с)па
 Чернѣговско(г) [о] Зосимы Прокоповича написанный, свѣдчитъ, же на томъ
 мѣсту Сватославъ Ярославичъ, кназь Чернѣговскій, ѡ(т) створѣна свѣта
 року ≠сфѣи. мурованую цѣрковь престѡи бци Елецкой збудовалъ. Згожаю-
 т(ъ)са з(ъ) тымъ свнодиком(ъ) бци Елецкой альбо з(ъ) поминникомъ и на Мо-
 сквѣ мешкающіи кназь Ѡдоевскій, также кнзъ Воротинскій, которіи фамі-
 лію свою провадатъ ѡд(ъ) кназѣй Чернѣговскихъ и мѡватъ, же идуть з(ъ)
 линѣи Сватослава Ярославича, кназа Чернѣговскогѡ, фундатора цѣркви
 Елецкой. Для того Никіта Івановичъ выжей специфікованный кназь Ѡдоев-
 скій и сынъ егѡ Іаковъ Никітичъ кна(з) Ѡдоевскій, боаре егѡ царско(г) [о]
 величества, нараквици атласовые злотомъ и срѣбромъ гафтованыи, з(ъ)
 выобразеніем(ъ) блговѣщеніа // престѡи бци и сты(х) ап(с)толовъ Петра 3
 и Павла и херувимовъ и двѣ книги друкованыи ап(ст)лъ и шестодневецъ
 до монастыра престѡи бци Елецкой прислали. Кназь Воротинскій зась
 Іванъ Алѣзѣевичъ, боаринь егѡ царскогѡ величества и намѣсникъ Казан-
 скій, до монастыра Елецкогѡ на два фелѡны, которыи пошито, прислалъ
 атласу червоногѡ з(ъ) квѣтами золотыми, тѣшачиса з(ъ) того, же почали
 знову направати ѡд(ъ) Батіа зопсованую и спустошеную цѣрковь Еле-
 цкую, которую прѡдокъ их(ъ) Сватославъ Ярославичъ, кназь Чернѣговскій,
 збудовалъ в(ъ) Чернѣговѣ. Той же Іванъ Алѣзѣевичъ, кназь Воротинскій,
 пишучи року ≠ахѡс. листъ до архімандриты Елецкогѡ, монастыръ Елецкій
 называеть лаврою, бо в(ъ) листѣ том(ъ) зверху и внуть, интитулацію чи-
 начи, написа(л): «Архімандритъ стѡи лаври Елецкой». Же таа стаа и чудо-
 творнаа лавра ѡд(ъ) прѡдка егѡ естъ збудована до того на замку Чернѣгов-
 скомъ. Тимоѣей Василіевичъ Чоглоковъ, стѡлникъ и воевода егѡ царскогѡ
 величества, в(ъ) двѡхъ кронѣкахъ московскихъ знайшѡлъ тое намъ и читалъ,
 же кназѣй Ѡдоевскихъ // и кназѣй Воротинскихъ рожай идѣт(ъ) ѡд(ъ) Сва- 3 зв.
 тослава Ярославича, кназа Чернѣговскогѡ, который з братомъ своимъ
 Всеволодом(ъ) Ярославичемъ, кназемъ Переаславским(ъ), Ізаслава Яро-
 славича, старшого брата своего, выгнавш(и) з(ъ) Кіева, и самъ усѣвши на
 столиціи кна(з)тва Кіевскогѡ, зосталъ мурованой цѣркви Печѣрской почасті
 Силвѣс-те(р)

Свноди(к)
 ал(ъ)бо
 поми(н)-
 ни(к) пре-
 стѡи бци
 Елец-
 когѡ (д)
 еп(с)па
 Чернѣгов.
 Зосимы
 Проко-
 повича
 написанный

ДѣАло(с)
 тое року
 ≠ахѡс.
 непоед-
 нокротъ.

Кóсовъ, ли(ст). 3а. в(ъ) Патерику Печёрско(м). фундаторомъ, поневажъ рóку ѿд(ъ) створѣна свѣта $\neq$ сѣпа. дáль по́ле свое и триста гривенъ злота на будован(ъ)е то́ей цѣркви и сáмъ зѣмлю почáль на фундамента копáти. Пóтымъ Сватослáвъ Ярослáвичъ з(ъ) брáтомъ своимъ Изаслáвомъ Ярослáвичемъ пое(д)на́лса и ѿд(ъ)дáль Кíевъ Изаслáву, а сáмъ усѣль в(ъ) Чернѣговѣ.

Свнóди(к) престо. бци Елѣцкои. **Чудо второе.** Ѡпáтрно(ст) бзкаа за причиною мтки бже́й то́е споради́ла, же я́къ в Кíевѣ Печёрскую, тáкъ Елѣцкую в Чернѣговѣ цѣрковь прп(д)бный Антóнiй б́итностю сво́ею приѿздóбилъ и прослáвил(ъ), бо Изаслáвъ Ярослáвичъ, кнáзь Кíевскiй, брáтъ стáршiй Сватослáва Ярослáвича, кнáза Чер-

4 нѣговского //, гдѣ не слúшне гнѣвалса на стóгѡ Антóнiа Печёрского, до вѣдавшиса ѡ тóмъ Сватосла(в) Ярослáвичъ, кнáзь Чернѣговскiй, послáлъ до Кíева и вночi взáль прп(д)бногѡ Антóнiа до Чернѣгова. Тáмъ стýй Антóнiй в горáхъ, назváныхъ Болди́ны, уподобáлъ собѣ мѣсце и рóку ѿд(ъ)

При то́й печѣрь невелика(а) цѣрковь с. пр(о)рка Илiй е(ст) мурованаА. створѣна свѣта $\neq$ сѣфоз. выкопáлъ печѣру, в котóрой мѣшкаль, и пѣвне монастырѣвѣ Елѣцкому дáль блгословѣнiе ѿд(ъ) стóи горi Аѡ́нскои тáкъ,

я́къ дáл(ъ) монастырѣвѣ Печёрскому, поневажъ стýй Антóнiй до Рýсь пришóль [вѣдлугъ б́зкогѡ розказáна] ³ ѿд(ъ) горi Аѡ́нскои, я́къ трiфологi-

онъ м(с)ца iю́ля i. днá в(ъ) жiтiи егò повѣда́ет(ъ): «Бысть явлѣнiе ѡ(т) б́га iгúмену во стóй горѣ глá: послi ми Антóнiа пáки в(ъ) Рóссiю, я́къ тáмо трѣбýю егò. Iгúмень же призвá прп(д)бнагѡ Антóнiа и рече́ емý: «Чáдо

Трiфологiн(ъ) iю́ля, i. днá. Антóнiе, б́гу тáко хотáщу иди́ пáки в(ъ) Рóссiю и б́уди, блгословѣнiе имѣа ѡ(т) стýа горi».

Зачiм(ъ) вѣдлугъ провидѣнiа бóзского, я́къ монастырѣ Печёрскiй, тáкъ и Елѣцкiй Антóнiй стýй б́итностю сво́ею приѿздóбилъ и прослáвилъ и я́къ монастырѡвѣ Печёрскому, тáкъ и Елѣцкому дáль блг(с)-

4 зв. вѣнiе // ѿд(ъ) стóи горы Аѡ́нскои. Дла тогò за пóводо(м) престóи бци и за блгословѣнiемъ Антóнiа с. я́къ в монастырý Печёрском(ъ), тáкъ и в

Сi вѣсте(р) Кóсов(ъ) на лiствѣ п. в(ъ) Пате(р). Пече(р). вл. жiтiи с. Исáк(а). Елѣцко(м) архiмáндрiа са знайдúеть. Тóй монастырѣ престóи бци Елѣцкои

споминáеть патерiкъ Печёрскiй в жiтiи стгѡ Исáкiа на лiствѣ п., написанный ѿд(д) еп(с)па Мстислáвскогѡ Свлѣстра Кóсова, котóрый потýм(ъ) б́ылъ

митрополiтѡ(м) Кíевскимъ, споминáеть словáми тáкими: Антóнiй стýй, пришóвши до Чернѣгова, улóбилъ собѣ мѣсце, котóрое са зовѣт(ъ) Болди́ны гóры, и выкопáвши тáм(ъ) печѣру, мѣшкаль. И тáмъ ёсть монастырѣ пре-

стóи двы, на тýх(ъ) Болды́нахъ горáхъ, б́лизко Чернѣгова. Любѡ тۇть не придáно и не приписано Елѣцкои, еднáкъ мáет(ъ)са розумѣти монастырѣ бци Елѣцкои, поневажъ на горáхъ Болди́на(х) бли(з)ко Чернѣгова iншiй

монастырѣ пр(с)тóи двы са не знайдúеть. До тогò я́къ в Кíевѣ Печерскаа, тáкъ в Чернѣговѣ Елѣцкаа цѣрковь докóла каплицами бы́ла ѡтóчена, пó-

Свнóп-сi(с), ли(ст) рни. тымъ, ѿд(д) Бáтiа, царá татарскогѡ, и Печерскаа и Елѣцкаа цр(к)о(в) рóку $\neq$ асм. ёст(ъ) зопсовáна, лечь зопсовáную и спустóшеную цѣрковь Печер-

5 скую Симѡнъ // Ѡлелкóвичъ, кнáзь Кíевскiй, рóку $\neq$ ауо. ѿд(д)новiл(ъ)

и направи́ль. Еле́цкая те́жъ це́рковь, зопсована́а од(ъ) незбо́жногѡ Ба́тиа, была́ по́тымъ [дается вѣдати] ⁴ напра́влена од(ъ) когѡ з(ъ) вели́кихъ князе́й моско́вскихъ, бо Ма́тиашъ Стрико́вскій в кро́ниці своѣй написа́ль, же Стефа́нь Бато́рій, кро́ль по́лскій, ро́ку $\neq$ афѡ. войну́ то́чиль з(ъ) вели́кимъ кня́земъ моско(в)ски(м) и тогѡ ча́су з(ъ) по́лскои сторо́ны кня́зь Шстрѡ́зкій Константи́нь и Ми́хайль, кна(з) Вишневе́цкій, пре(з) Дни́пр(ъ) з(ъ) войска́ми переправивши́са, облегли́ Черни́говъ, за́мокъ и сто́лицу да́внихъ князе́й Сѣверскихъ. Але́ са Москва́ имъ прева́жне боро́нила, прѣто спа́ливши са́мое мѣсто Черни́говское, заго́ны по все́й землѣ Сѣверско́й аж(ъ) до Старо́дуба и По́чепова роспусти́ли, а поты(м) са з вели́кими лѹпа́ми до́дому верну́ли. З то́еи гистѡ́рїи дае́т(ъ)са вѣдати, же це́рковь Еле́цкая(а) по Ба́тїю од(ъ) яко́го вели́ко(г)ло́ кня́за моско́вско(г)ло́ есть напра́влена, понева́жъ по Ба́тїю вели́кїи кня́зь моско́вскїи в Черни́говѣ панова́ли. До то(г)ло́ в Ро́ссїи Велико́й ме́жи мѣстами Сѣвско́мъ и Кара́чѡво(м), в селѣ́ Сомѡ́вѣ, два́ бра́тїа Сїмеѡ́н(ъ), сщени́къ, и Тео́фанъ, сщени́нокъ старо́и, // та́къ, же бо́льше ю́жь нѣжели сто́ лѣтъ ма́ю(т). Е́ще Тупи́човъ есть се́ло за чо́тыри ми́ли о(д) Черни́гова, в то́мъ селѣ́ старо́й члв́къ Авдѣ́й Дорошо́вичъ полтора́ста лѣтъ ма́ет(ъ). До тогѡ́ в(ъ) Черни́говѣ старо́й члв́къ сто́ и де́сат(ъ) лѣтъ ма́етъ Ма́зимъ Косто́маха, кото́рыи старо́шкѡе, зго́дне всѣ́ ро́ку $\neq$ ахѡс. на́м(ъ) повѣ́дали, же о́ны, бѹдучи́ молоды́ми, бы́ли в(ъ) Черни́говѣ за панова́на та́мъ вели́ких(ъ) князе́й моско́вски(х). И тогѡ́ ча́су на це́рквѣ́ Еле́цко́й мно́гѡ бы́ло верхо́въ муро́ваныхъ и мона́стырь Еле́цкїй до́ко́ла бы́ль па́лами оста́вленный та́къ, якъ мѣ́сто Черни́говъ, и ме́шкали та́мъ за́ко(н)ник(и) моско́вскїи Але́ пре(д) Ба́тїемъ це́рковь Еле́цкая о́лованы́ми та́блицами́ была́ накры́таа, шо́ дае́т(ъ)са о(д)то́ль вѣдати, же и те́перъ, хо́дачи ко́ло це́ркви, лю́де шука́ютъ в(ъ) пѣ́ску о́лова и шу́тки вели́кїи знахо́да(т). Инши́и позна́ходили в(ъ) пѣ́ску вели́кїи та́блицы о́лованы́и, кото́рым(и) це́рковь была́ накры́таа. По Ба́тїю за́сь то́е са од(ъ)мѣ́нило, бо в(ъ) Черни́говѣ́ Сїла́ Ди́нисовичъ Бо́хна, члв́къ старо́й, кото́рїй бли́зко дво(х)со́т(ъ) лѣтъ ма́етъ и дла́ ста́рости слѣ́пы(м) и глу́хїм(ъ) зоста́ль, повѣ́далъ на́мъ то́е ро́ку $\neq$ ахѡс., // же верхи́ били́ муро́ваныи на це́рквѣ́ Еле́цко́й, до́шками дубо́выми, смо́лою засмо́леныи, не о́ловом(ъ) накры́тыи. И мона́стырь бы́ль па́лами до́ко́ла оста́вленный та́къ, якъ те́перъ за́мок(ъ) Черни́говскїй. И ке́лїи о́коло це́ркви бы́ли и за́конники ме́шкали. Е́ще в мона́стырѹ́ все́мило(стиваго́) спаса́ по(д) Но́вгородкомъ Сѣверски(м) іеромо́нахъ Анто́нїй старо́й та́къ, же бо́льше нѣжели сто́ лѣтъ ма́ет(ъ), писа́ль до мене́ ли́ст(ъ) ро́ку $\neq$ ахѡс., в кото́ромъ ли́стѣ́ написа́ль, же за панова́на в Черни́говѣ́ вели́кихъ князе́й моско́вских(ъ) ме́шкал(ъ) онъ в мона́стырѹ́ Еле́цко(м) и тогѡ́ ча́су бы́ль та́м(ъ) архїмандрї́т(а) Серафїѡ́н(ъ) Высо́цкїй, але́ за кро́ла по́лскогѡ́ Жигмо́нта г., гдѣ́ по́лское войско́ пришло́ в Черни́говъ, а моско́вское войско́ з(ъ) Черни́гова уступи́ло, тогѡ́ ча́су архимандрї́то́е унѣ́ти за привїле́гиами кро́левскими́ в Черни́говѣ́ наста́ли. Ты́и ж старо́шкѡе повѣ́дали, же лю́де моско́вскїи, ви́шовши з(ъ) Черни́гова, ры́бу на рѣ́цѣ́ Бѣлу́сь лови́ли, бо прѣ́дѹ́ха была́. Вѣ́даючи то́е, Горноста́й, регимента́рь по́лскогѡ́ войска́, в Па́кулю селѣ́ з(ъ) по́лскимъ войско́мъ зоста́ючи, фортѣ́лемъ в накры́тыхъ воза́хъ, мѣ́сто ры́бы, виочи́ до // Черни́гова по́лское войско́ впрѡва́дилъ.

Стрико(в).
ли(ст)
цѣе.
кни(г).ѣ.

Старыи
люде
сѹт(ъ)
кроники
живыи

5 зв.

6

Лїа Маса-
но́ви(ч)
и Гордѣ́й
Па(р)хо́-
мов(ч),
лю́де
старїи,
в(ъ)
Черни́-
говѣ́
то́е по-
ви́дали.
Архіма́(н).
унѣ́ти не
направо-
ва́ли
спустѡ́-
шаногѡ́

6 зв.

Монастырь
Елецкого
и та(м)
не меш-
кал(и).

Московскіи сторожи в брѣмѣ гдѣ пытали, кто идетъ), ѡдъ(ъ)повѣдѣлъ з(ъ)
Горностаѣви стороны человѣкъ, по-московску мѡвачи: «Свои люде, рѣбу
з(ъ) Бѣлуса веземѡ». Чуючи тоѣ, сторожи ѡ(т)ворили брѣму, и в той чѣсь
з(ъ) Чернѣговскогѡ зѣмку московское войско уступилѡ и Чернѣговъ ѡд(ъ)
Горностаѣа спѣленный былъ и през(ъ) многіе лѣта пустыи zostавѣлъ. Того жѣ
чѣсу пустыи монастырь Елецкій zostавивши, зѣконники москѡвскіи пошли
в своѡ зѣмлю з(ъ) моско(в)ским(ъ) войскомъ. И того чѣсу згорѣлъ мона-
стырь Елецкій. Потымъ верхи мурѡваныи на(д) хѡром(ъ) и по бокахъ упѣли,
наѡстѣтокъ великій верх, мурѡванный в засклепѣню сѣ проламѣлъ и упѣлъ(ъ)
и учинилъ громѡтъ великій, котѡрый по всѣм(ъ) Чернѣговѣ люде чули. Тыи
жѣ старушкове повѣдали, же по Горностаѡу в двана(д)цѣтъ лѣт(ъ) почали
знѡву до Чернѣгова люде збирѣтисѣ и будѡватисѣ. Монастырь зѣсь Елецкій,
по Горностаѡу спустѡшеный, zostавѣлъ(ъ) ненаправленный ажѣ до блгочестѣ-

Земль
было
в(ъ)з-
вышъ
на пул-
тор(а)
сѣжнѣ
ѡколо
цѣркви
Елецкой,
ѣле
тѣчками
ро(з)-
вѡжено.
Ма(ѡ) .и.

7 позостѣлый муръ ѡколо цѣркви Елецкой // каплицъ зѡсовѣныхъ рѡку
ахоа., в, г, д з(ъ) землѣ выѣбрано и в цѣрквѣ престѡи бѣи Елецкой стѣны
докола, на многихъ мѣсцахъ и фрамуги на(д) хѡромъ и столпы мѣжи ѡкнам(и)
в(ъ) великомъ верху, за стара(н)емъ архимандриты, скарбнѣи тоѣи автора,
направлено и в зе(м)лѣ загрѣбленую цѣрковъ бѣи Елецкой з(ъ) землѣ вы-
греблено и накрыто, котѡраѣ пре(д) тымъ не накрытаѣ была и мешкали та(м)
нерозумныи свѣрѣта и пѣахи гнѣзда собѣ чинили. И того чѣсу в(ъ) црквѣ
Елецкой ускаржалсѣ Хр(с)тѡсъ, мѡвачи: «Лѣсы язвины имѡтъ и пѣица
нб(с)ныѣ гнѣзда, снѣ же члвч(с)кѣи не имѣтъ гдѣ главы под(ъ)клонѣти».
Тепѣрь зѣсь в(ъ) црквѣ Елецкой лѣсы язвин(ъ) и пѣицы нб(с)ныи гнѣздѣ
не маѡтъ(ъ), ѣле южѣ маѣтъ снѣ челѡвѣчскѣи гдѣ главу по(д)клонѣти, Хс блъ
ншъ, поневажѣ на ѡлтарѣ кѡждѡго днѣ в(ъ) пренасватѣйшѡм(ъ) сакраментѣ
евхарѣстѣи сѣ найдѡуетъ, гдѣ сѣ лутургѣѣ стѣѣ ѡ(д)правѡуетъ и тепѣрь, меш-
каючи южѣ в(ъ) црквѣ Елецкой, Хс мѡвитъ: «Сѣ покой мѡй въ вѣкъ вѣка,
здѣ вселюсѣ ѣкѡ изволихъ ѣ». //

Чѣл(ъ)
рла.
7 зв.

Чѣдо третѣе. Тыи жѣ старушкове трѣ выѣжей написѣныи Сѣла Динѣ-
совичъ Бѡхнѣ, Авдѣй Дорошѡвичъ и Мѣзимъ Кѡстомѣахѣ повѣдали, же в(ъ)
монастырѣ Елецко(м) был(л) колода(з) и звѡнъ великій на дво(х) столпа(х)
вѣсѣлъ. Мѣншѣи зѣсь ѡсѡбнѡ звѡны были на звоннѣи, ѣле гдѣ сѣ той зво(н)
великій подѣл(ъ), не вѣдаѡ(т), еднѣкъ вѣдаѡтъ и згѡдне повѣдали, же до
Лѡбѣча по(д) чѣсь войнѣ хотѣли той звѡнъ взѣти, ѣле взѣти мнѡзтѡву людѣи
не дѣлсѣ, и(з) мѣсца не могли жѣдною мѣрою того звѡна порѡшити, гдѣ
егѡ з(ъ) пѡлскои стороны войско взѣти до мѣста Лѡбѣча хотѣло. З тоѣи пѡ-
вѣсти дѣет(ъ)сѣ вѣдати, же престѣѣ бѣѣ самѣ з(ъ) Елецкогѡ монастырѣ
своѣгѡ недопустѣла до Лѡбѣча взѣти звѡна своѣгѡ, жебѣи той звѡн(ъ) до
Пѡлци не былъ запроважѣнный, понева(ж) Лѡбѣч(ъ) того чѣсу по(д) влѣдзою
былъ крѡлевъ пѡлских(ъ).

Тыи (ж)
старуш-
кове
повѣда-
л(и), же
трапѣза и
зво(н)-
ница ѡ(д)
рѣки де(с)
была.

Матѣ-
8
ѣш(ъ)
Стрико(в).
Книг(ѣ)

Чѣдо четѡртѡе. Рѡку ѡ(д) рѡжд(д)ествѣ Хѡвѣ ѣани. пѡловцѣи, нѣрѡдѣ
пѡганскѣи, з(ъ) кнѣзем(ъ) своѣм(ъ), Сѣкѣлъ // назѣваннымъ, вторгнѡвши в(ъ)
зѣмлю Рѡскую, порѣзѣли Всеволода, кнѣза Переѣславскогѡ, и кнѣзство
Переѣсловское срѡго збѡрили. Потѣм(ъ) другѣи рѣзѣ тыи жѣ пѡловцѣи вторг-

ну́ли в(ъ) зе(м)лю Ру́скую, кото́рымъ три кназѣ брѣтѣа ро(д)ныи Изасла́въ
 Кі́евскій, Сватосла́въ Чернѣговскій и Всеволо́дь Переа́славскій Яросла́в-
 вичове заступили, а ско́ро са му́жне потка́ли, звита(з)ство половцѣи одѣр-
 жали, кото́рыи, заго́ны роспустивши, в(ъ) крайнахъ Ру́скихъ мѣста и села
 огнѣм(ъ) и мечѣмъ збу́рили. А гдѣ са до Чернѣговскогѡ кна́зтва зо всею
 поту́гою оберну́ли, за́разъ Сватосла́въ Яросла́вичъ, неустрашо́ный пора(ж)-
 кою першою и другою, не ма́ючи бо́льше, тѣлко тры тѣсачи рицеровъ в(ъ)
 своѣмъ во́йску, ро́ку ~~анѡ~~. нове(м)бра дна́ першого, по(д) Сно́вско(м) урѡ-
 чишем(ъ), гдѣ нинѣ ест(ъ) мѣсто Сно́вское, на ни(х) уда́ри(л) и та́мъ вели́кое
 во́йско погѣнское од(ъ) малогѡ во́йска ру́скѡ(г)[о] polegло, бо двана́дц(т)
 тѣсачей половцо́въ русакѣи забѣили на пла́цу и кна́за ѣхъ Сѣкала и гетма́-
 новъ и рицеровъ пойма́ли и лу́пы всѣ, кото́рыхъ бы́ли в(ъ) землѣх(ъ) Ру́с-
 кихъ, по дво́хъ звита́зтвахъ доста́ли. **В**(д)громѣли од(д) нѣхъ русакѣи з(ъ)
 кна́земъ свои(м) Сватосла́вом(ъ) // Яросла́вичем(ъ), якѡ Матѣашъ Стрикѡв-
 скій на листѣ рпз. свѣдчитъ. То́е звита(з)ство дѣвное з малѣмъ во́йскомъ
 ру́скимъ на(д) вели́ки(м) во́йско(м) половцо́въ Сватосла́въ Яросла́вичъ,
 кна́зь чернѣговскій за по́мочу, и за млтвѣами престѡи бѣи одѣржалъ, поне-
 ва́ж ѡнѣ збудова́л(ъ) в Чернѣговѣ це́рко(в) бѣи Еле́цкой, зачѣм(ъ) пр(с)та́а
 бѣа помага́ла е́му на во́йнѣ воева́ти половцо́въ погѣновъ и од(д) Ха, сна своѣгѡ,
 звита(з)тво е́му на(д) мно́зствомъ погѣновъ упрѡсила, кото́рыхъ мно́зтва не
 могли три кназѣ, Изасла(в) Кі́евскій, Сватосла́въ Чернѣговскій и Всеволо́дь
 Переа́славскій Яросла́вичове пре(д) тѣмъ з мно́гими во́йсками ру́скими
 звѣтажити, але од(д) нѣхъ бы́ли звѣтажены. Тѣхъ погѣновъ мно́зтво престѡа
 бѣа сама́ звѣтажила и до Чернѣгова недопусти́ла, жебы́ це́рковь престѡи
 бѣи Еле́цкой бли́зко Чернѣгова од(д) Святосла́ва Яросла́вича кна́за Чернѣ-
 говскогѡ збудова́наа, не была́ пре(з) половцо́въ погѣновъ ѡсквернена и
 зѡпсѡвана и спустѡшена. По тѣм(ъ) звита(з)твѣ сла́вномъ на(д) половца́ми,
 за причи́ною престѡи бѣи одѣржаномъ, Сватосла́въ Яросла́ви(ч), кна́з(ъ)
 Чернѣговскій, гдѣ умеръ, погребѣленный естъ // в Чернѣговѣ в це́рквѣ стгѡ
 сѡса, кото́рую це́рковь змуrowáлъ Мстисла́въ, сынъ Володи́меровъ, кна́зь
 Чернѣговскій, брѣт(ъ) Яросла́ва, кна́за Кі́евскогѡ, фунда́тора стои Сѡфѣи
 Кі́евскои, стрѣи Сватосла́ва Яросла́вича, фунда́тора це́ркви Еле́цкой.
Чудо патое. Сватосла́в(ъ) Яросла́вичъ, фунда́то(р) це́ркви Еле́цкой, поро-
 дѣль сына **В**лга, **В**лгъ породѣл(ъ) Всеволо́да, Всеволо́дь породѣль Мѣхаѣла,
 кото́рый Мѣхаѣль Всеволо́дович(ъ), кна́зь Чернѣговскій, вну́к(ъ) **В**лга Сватос-
 ла́вича, пра́внукъ Сватосла́ва Яросла́вича, кна́зе́й Чернѣговских(ъ), зоста́лъ
 мученико(м) Хвѣым(ъ). Гдѣ незбо́жный ца́рь татарскій Ба́тѣи звоевалъ зе́м-
 лю Ру́скую и Чернѣговъ з(ъ) землею зровна́лъ, тогѡ ча́су прѣслѣдовáлъ
 кна́зе́й и панѡвъ ру́скихъ и Мѣхаѣла Всеволо́дича, кна́за Чернѣговскогѡ,
 жебы́ од(д)ступѣли одъ Ха, бѣга правдѣвого, и поклонѣлиса фалшѣвым(ъ)
 бо́гомъ егѡ погѣнскимъ, слѡнцу и огню́. Але правѡвѣрный кна́з(ъ) Мѣхаѣл(ъ)
 Ба́тѣеви од(д)повѣдѣл(ъ): «Не годѣт(ъ)са хр(с)тѣаномъ клѣнатѣса створѣню,
 // зоста́вивши створѣтеля, мы́ клѣнаемѡса тр(о)ц(и) сто́й: ѡ(т)цу́ и сну́ и

раздѣлѣ.
 лист(ъ)
 .рпз.

Тепѣр
 са то́е
 мѣсто
 называ́-
 етъ Сѣ-
 дневъ
 на(д)
 рѣкою
 Сно́во(м),
 гдѣ мно-
 (г)[о] е(ст):
 8 зв.
 моги́л(ъ)
 в(ъ) ко-
 то́ри(х)
 сѣ(т)
 полов-
 цѡв(ъ)
 побѣтыхъ
 тру́пы
 погреб-
 л(и).

Стрико(в).
 ли(ст)
 .рпз.
 Стрико(в)
 ли(ст).
 .рпз.
 Стрико(в).
 ли(ст)
 .род.
 9
 Там(ъ)
 же,
 ли(ст)
 .pos.

Кронѣка
 моско́в(с).
 то́е мо-
 ви(т).

9 зв.

стому дху единому бгу створителю нба и землѣ». За тое Батїи казала кнѣза Михайла, ростагнувши, такъ бити по всему гблу его, же по землѣ кровь его, плинула. Потымъ о(д)тѣтѣ голову ему. То же жъ Теодору, болариновъ его,

П. логъ
мско(в)с.
м(с)ца
се(п).
днѣ к.

учинено того (ж) часу, гды не хотѣл(ъ) о(д)ступити о(д) Ха, бга правдывого, и фалшивымъ богѣмъ, слонцу и огню, поклонитиса. Бито его и о(д)-

тато ему голову и тѣла ихъ стые покинули шѣмъ на покармъ. Але през многате днѣ лежащи, в цѣлости зостали. Потымъ столп(ъ) огненный показа(л)са

на(д) тѣлами стыми и свѣчи видны были, которые през(ъ) многіе ноци на(д) тѣлами стыми горѣли. Видач(и) то же, хр(с)тіане вѣрныи погребли тѣла ихъ з пошанован(ъ)емъ. Таа гисторїа насъ учитъ, же Сватославъ Ярославичъ

гды збудова(л) црковь бци Елецкои, жебы в той церкви люде честь и славу бгу о(д)давали, дла того бгъ за млтвѣм(и) престѣи бци укороновалъ его

Шал(ъ) .н.

великою ч(с)тїю и славою, ведлугъ фалмографа мовачого: «Славою и честїю вѣнчал(ъ) еси его». А тую славу корону и честїи Сватославъ Ярославичъ

10
При(ч) .зі.

мает(ъ) // правнука своего Михайла Всеволодича, стго мученика Ха, ведлугъ Соломона мовачого: «Вѣнецъ старости сыныи сыновъ».

Чудо шестое. Церковь Елецкая ест(ъ) по(д) титулом(м) успенїа престѣи бци, в(ъ) той церкви з(ъ) правои стороны ведле олтара велико(г)ло естъ предѣль, названый соборъ стго архїстратїга Мїхаїла. З(ъ) лѣвои стороны

ведле того жъ олтара великого ест(ъ) предѣль, названый рож(д)ество стго Іоанна Кр(с)титела. На хорѣ естъ предѣль стго великомученика Георгїа, по(д) хоромъ естъ предѣль, утитулованный соборъ престѣи бци. В(ъ) том(ъ) предѣль на мурѣ на(д) олтаремъ ест(ъ) вѣмалїованный обра(з) бци

стоѣчей и обѣдвѣ руки до нба по(д)носѣчей и Ха дитѣтко з руками блгословѣчими в(ъ) животѣ держѣчей, который образъ называет(ъ)са воплощенїе

Хво. Знайдуют(ъ)са в(ъ) Чернѣговѣ Сїла Динїсови(ч) Бѣхна и в(ъ) селѣ Тупїчовѣ Авдѣї Дорошѣви(ч), люде старыи, которые повѣдаю(т), же там(ъ), по(д) олтаремъ, скѣрбъ схѣванный былъ о(д) яко(с) члвка московского

10 зв.

в склѣпiku мурованомъ, // але Горностаї скѣрбъ той, полную бѣню мѣданую копѣюкъ срѣбрныхъ, взѣлъ, гды взѣл(ъ) Чернѣговъ и (з) Чернѣгова

московскихъ людеї выпровадилъ и Чернѣговъ и монастырь Елецкїй пустошилъ. Потымъ человекъ той скѣрбу своего гды не знашолъ, блюзнилъ

пр(с)тїю бци, мѣвачи слова такїи: «Чему ты не стерегла скѣрбу моего?» И розгнѣвавшиса, оружіемъ образъ ей вѣшпомененый в(ъ) тварѣ ударилъ

Образы
с. трѣба
шанова(т).

и зопсовалъ. Але заразъ там же скѣранный е(ст), о(д) шатанѣ порваный е(ст) и ошалѣлъ и товкса и до своего мешкана шаленый о(д)провѣженный. А той

образъ былъ старый, того часу малїованный, которого всѣ церковвѣ [!] бци Елецкой была малїована, бо и теперъ са тыи образы старыи, мистѣрне малїо-

ваныи, на мурѣхъ знайдуютъ, которыхъ муровъ дѣжчѣ албо градъ албо снѣг(ъ) не зопсовал(ъ) и не рѣшилъ.

По многих(ъ) засѣ лѣтехъ Демянь Ігнѣтовичъ, в(ъ) запоро(з)ко(м)

войску будучи полковникомъ Чернѣговскимъ(ъ), образъ той родительки божомъ в(ъ) каплицѣ каза(л) маларовѣ новыми фѣрбами розмалювати и направити, еднѣкъ на твѣрѣ образа того и теперѣ близну видѣти, не могли твѣри зопсованой фѣрбами досконале замалювати и направити. Знайдуютъ(ъ)са в Чернѣговѣ люде старыи, котѣрыи паматають и повѣдають(ъ), же за ихъ памати былъ тамъ в каплицѣ под(ъ) алтаре(м) склѣпик(ъ) з(ъ) цѣглы учиненый, в котѣро(м) склѣпику скѣрбъ той был(ъ) схованый, але цѣглу тую з(ъ) землѣ люде выбрали, гды цѣрковь пустовала, еднѣкъ и теперѣ ѣсть яма, гдѣ былъ склѣпикъ з(ъ) скѣрбомъ, але южь свѣжи(м) пѣско(м) недавно засыпана и дошками накрытаа.

Азидѣ
Толкыи,
райца
II
Чернѣ-
говск.,
сѣвста-
ф(и)
Хуца, в(ъ)
старости
будучи,
тѣе по-
вѣдали.

Чудо сѣмое. Такую ж(ъ) гисторію ѿ тым(ъ) образѣ воплощеніа Хва повѣдала на(м) старѣа невѣста една именемъ Агафїа, котѣраа, будучи девицею молодѣю и малѣю, в Чернѣговѣ мѣшкала и ѿ(д) старыхъ людѣй чѣла, же той образѣ престѣи бци, названый воплощеніе Хво, еденъ члвкъ длѣ скѣрбу своѣго тамъ в цѣркви Елецкой схованого и ѿ(д) людѣй взато(г)ло, розгнѣвавшиса, удѣрилъ в лице пр(с)тѣю бцу оружіемъ и блюзнѣрскїи слова мѣвилъ, але егѣ заразъ там(ъ) дѣвол(ъ) ѿпуталъ и кїдалъ // и тѣвкъ и шалѣного егѣ в дѣмъ ѿ(д)провѣжено.

II зв.

Пѣтымъ девица таа замужъ пошла и до старости пришла и вышла з(ъ) Чернѣгова до мѣста Лебедина, котѣрое мѣсто в Малѣй Россїи мѣжи мѣстами Гадаче(м) и Сѣмами са знайдѣет(ъ). Та(м) гдѣ татарѣ поймал(и) сїна еї Данїйл(а) Па(в)лович(а) и в неволѣ запровѣдили, в котѣрой неволѣ татарской пѣтъ лѣтъ онъ зостава(л), Агафїа, жѣна Пѣвлова, будучи мѣткою, жаловала по сѣну своѣмъ. Вѣдаючи засѣ ѿ чудотѣорномъ образѣ престѣи бци, котѣрый образѣ воплощеніе Хво са назывѣеть и в цѣркви Елецкой са знайдѣетъ, удалѣса до престѣи бци Елецкой, прѣсачи еї ѿ ратунокъ, и ѿбѣцѣлѣса великую свѣчу и хусту, едѣбомъ вышитую, принестї до цѣркви Елецкой, жебѣ престѣа бца з(ъ) неволї татарской сїна еї вызволїла и випровѣдила. И длѣ такої прозбы и ѿбѣтнїци еї за помѣчу престѣи бци не за долгый часъ з(ъ) неволѣ татарской сїнъ еї утѣклъ и пришѣлъ в дѣмъ рѣдичовъ своїх(ъ). Зачїм(ъ) рѣку $\neq$ axos., в суббѣту свѣтлую, предъ неделѣю Ѧминѣю, таа невѣста, мѣтка егѣ Агафїа, пѣшо з(ъ) Лебедина до Чернѣгова пришла и своѣ ѿбѣтнїцу, пр(с)тѣи // бци Елецкой ѿбѣцѣаную, выполнїла, принесла до цѣркви Елецкой свѣчу великую и хустку дол(ъ)гую з тонкогѣ полотнѣ, едѣбомъ чѣрнымъ вышитую, и повѣдала гисторїю такую.

Дѣло(с)
тѣе рѣку,
 $\neq$ axos.

12

Чудо ѿсмое. Трапѣзу и вѣдле трапѣзы црковь стыхъ верхѣвных(ъ) ап(с)толовъ Пѣтра и Пѣвла в монастыру Елецкомъ рѣку $\neq$ axos., гды мурѣвано и на фундаме(н)та зѣмлю копанѣ, выкинули з(ъ) глубокого рѣву навѣрхъ робѣтники з(ъ) землѣю вылланый з(ъ) ѣлова невеликїи образѣ круглый воплощеніа Хва, гдѣ престѣа бца рѣки до нѣа по(д)носїтъ и Ха в(ъ) животѣ своѣм(ъ) з(ъ) блгословѣчїи руками носї(т) з(ъ) надписомъ: мр, ѣу. И той образѣ ѣлованный зе(м)лѣю былї присыпали, але престѣа бца в(ъ) монастыру своѣмъ Елецкомъ свої образѣ лѣдемъ ѿб(ъ)авїла, бо вѣтеръ гвалтѣвный

Дѣло(с)
тѣе рѣку
 $\neq$ axos.

роз(ъ)вѣалъ и дождь великій землю тую разнёслъ и навѣрху землѣ знайденый е(ст) ѿ(д) законников(ъ) елецкихъ ѿлованный образъ воплощенїа

12 зв. Хва. На другой сторонѣ образу тогоъ выобразеный // есть стый Василій Великій в(ъ) ѿмофѣрѣ, архїеп(с)пъ Кесарійскій, з(ъ) напишемъ: ѿ Агїѡсъ Василеѡсъ. Ктѡ в(ъ) земны(х) внутрности(х) той скрилъ и положилъ(ъ) образ(ъ) престѡи бци, воплощенїе Хво названный, тогоъ не можемъ зрозумѣти, една(к) зрозумѣти можемъ, же престѡа бца самѡ свой образ(ъ) людем(ъ) ѿб(ъ)авїла, жебы люде в(ъ) церквѣ Елецкой шановали престѡи бци чудотворнїй образ(ъ), на мурѣ вымалюваный, который образ(ъ) воплощенїе Хр(с)тово са называетъ.

Чудо девятое. Церковь Елецкую, ѿ(д) Батїа зопсованую, направуючи, знашлисмо в(ъ) землѣ пре(д) церкѡвными двѣрми давнїй грѡбъ цѣлый, з(ъ) каменныхъ дощѡкъ червоны(х) учиненый. Знашлисмо тежъ внутрѣ церкви по(д) хором(ъ) з(ъ) правого и з(ъ) лѣвого боку в(ъ) фрамуга(х) давнїи грѡбы, з(ъ) камена учинены, але зопсованы, бо ихъ каменныи до(ш)ки побрано, з чого даѣт(ъ)са вѣдати, же люде великогѡ уроженѡ и преложоны утѣкали до престѡи бци Елецкой з побѡжностью и жадали тогоъ, жебы

13 та(м) // тѣла ихъ по смѣрти были погрѣблены, понева(ж) в(ъ) тыхъ грѡбахъ знаменїтыхъ бе(з) вон(т)плївости албо якїхъ князей албо панѡвъ руски(х) тѣла были положены. А тую побѡжностью панѡве и князѣ рускїи не для чого ииного до престѡи бци Елецкой, хибѡ для чудовъ ей тѣлко мѣли, мѣжы которыми чудами давными годи(т)са теж(ъ) недавнїи чуда тутъ припомнїти.

Дѣло(с) тоѣ року. Побѡжный законник(ъ) Аѡанасїй Ѳеѡдоровичъ в(ъ) Нѡвгоро(д)ку Сѣверскомъ мѣлъ през(ъ) сонъ такоѣ видѣнїе: здалѡса ему, же онъ в(ъ) Чернѣговѣ ~~ахѣѡ.~~ былъ з другими законниками, з которыми пришѡлъ до церкви пр(с)тѡи бци Елецкой, але не знашли цркви на том(ъ) мѣсцу и дивовалиса тому, пытаючи еденъ другого и мѡвачи: «Где (ж) са церковь пр(с)тѡи бци Елецкой подѣла?» Поты(м) в(ъ) горѣ пойзрѣвши, ѡбачили по(д) небомъ на оболѡкахъ стоѡчую церковь бци Елецкой з многими верхами и зъ кр(с)татами, такъ, якъ тепѣрь есть направлена.

Ѳзнаймил(а) то престѡа бца тому зако(н)никовъ, а пре(з) негѡ иинымъ людемъ ѡзнаймїла, же в(ъ) Чернѣговѣ ей церковь, названѡа бца Елецкаѡ, зопсованѡа мѣла быти направленаѡ и многыи верхы мѣти, бо тоѣ видѣнїе

13 зв. мѣл(ъ) Аѡанасїй // законникъ року ахѣѡ., в той часъ, гдѣ авторъ тоѣи кнїги з(ъ) Кїева ѣха(л) на Чернѣго(в)скую архїмандрїю посващатїса до Нѡвгородка Сѣверскогѡ, гдѣ в(ъ) монастырѣ и в(ъ) днѣ прѡображенїа г(с)дна

Ѳа(л) Барановича бѣдучи посващѣный, за егѡ блгословѣнїемъ, приѣхалъ до Чернѣгова и поча(л) мѣти старѡн(ъ)е ѿ направле(н)нїю церкви и будѡванїю монастырѡ бци Елецкой, припоминаючи собѣ пр(о)рка Дв(д)а мѡвачогѡ: «Пролѣю пред(ъ) нїмъ млтву мою», — бо авто(р) кнїги сей не ра(з) проливал(ъ) млтву, не ра(з) пролива(л) и слѣзы, ѿ будѡван(ъ)е монастырѡ и направѡван(ъ)е церкви Елецкой старѡячисѡ. И за бжею помѡчу и за млтвам(и) пр(с)-

1869

той бци монасты(р) ей збудованный е(ст) и церко(в) ей направлена так(ь), и будо-
якъ видн(а) была по(д) небо(м) на оболочках(ь) стоаща, бо и пере(д) тымъ ва(т)
церковь Елецкаа, будучи муром(ь) засклепленная, много верховъ муро- В(ь)
ванныхъ мбла, що давнаа од(ь) початку ей форма и диспозица, на муръ чюдъ ѿ.
учиненаа, показуеъ. тое на-
писано.

Для того за млтвами престои бци показалъ бгъ на оболочках(ь) по(д)
нобомъ церкви тоен вызерункъ Аванасию Феодоровичовъ законниковъ, // 14
жебы онъ вдалъ и людемъ инши(м) повдалъ, ижъ пере(д) ты(м) церковь
бци Елецкой была такаа и маеъ потымъ такаа з многими верхами быти,
яко Моисеовъ законодавецъ казалъ бгъ церковь рухомую, прибытокъ на- Исхо(д)
званую з(ь) десати шпонъ учинити, которую церковь рухомую, альбо при- ке.
бытокъ, перенешено з(ь) мбсца на мбсце, гды са войско израилское рушило
и поступовало и тую церко(в) рушано, разбирано и несено, а гды войско Числ(ь)
стало, и церковь тую в(ь) обозъ складано знову и ставлено. А тоеи церкви а.д.
рухомой, альбо прибытку, показа(л) Моисеовъ бгъ на горъ везерункъ и
мовилъ: «Сотвориши ми по всему, елико азъ покажу тебъ на горъ образъ
храму и образъ сосудъ его всѣхъ».

Чудо десятое. Хс, будучи сномъ бжии(м) и сном(ь) престои бци, за
млтвами ей, в(ь) црквѣ Елецкой учинил(ь) чудо великое та(к), же зопсо-
ваная и спустошенаа церко(в) бци Елецкой часу военного и небезпечног
есть // направлена и збудована, бо Двдъ, царь израилскій, гды хотѣлъ в(ь) Еру- 14 зв.
салимѣ бгу церквѣ будовати, не позволил(ь) ему бгъ того чинит(ь), але Со- ѿ. Ца(р)
ломоновъ, сыновъ его, казалъ церковь будовати, же были за часовъ Двдвыхъ .е. ѿ.
войны великїи, которые Двдъ точилъ з(ь) филистинам(и), з(ь) мовитам(и),
з(ь) сврийчикам(и), з(ь) идумейчикам(и) и з(ь) иншими неприятелими роз- г. Ца(р)
майтими, а Соломон(ь) жилъ в(ь) покою, веллугъ писма стго: «Посла Со- .е.
ломонъ къ Хираму, гла: ты вси ш(т)ца моего Двда, яко не возможе соз-
дати дому имени г(с)ду бгу моему, ш(т) лица противны(х) окрестныхъ его,
дондеже дастъ а ему г(с)дь по(д)ножие ногама его». И ннѣ упокои, г(с)дь
бгъ мой, мнѣ окрест(ь), нѣ(ст) врага, ниже сопротивляющагоса лукавно,
и се азъ глѹ создати дом(ь) имени бга моего, якоже гла г(с)дь къ Дв(д)у,
ш(т)цу моему, гла: «Се сынъ твой, его же дамъ въ тебе мбсто на пр(с)толь
твой, той соизждет(ь) храмъ имени моему».

Зачимъ если бы зопсованая и спустошенаа церковь Елецкаа была на- Не ра(з)
правлена и збудована по(д) часъ покою, не было бы чудо жадное, поневажъ на(с) до
латво по(д) часъ покою будовати, але то чудо великое са в(ь) црквѣ бци // 15
Елецкой за молитвами ей стало, же церковь Елецкаа в(ь) часы военныхъ мѣст(а)
небезпечныи естъ направлена и збудована, гды на(с) албо татарами триво- з(ь)
жено, альбо турками страшено, которые нашу ш(т)чи(з)ну Россію Малую монастира
воевали, гды не тылко мбста, человбчею рукою уфортификованыи, але Ка- тыи три-
манецъ Подолскій фортецу — бозкою рукою збудованую, турки пре(з) войну воги вы-
ганали.

взали. Незличоное зась людѣй мно́зтво якъ турки, такъ и татаре з(ъ) Рѣссїи Малой в неволю пога(н)скую запровадили. Ещѣ тымъ болше чудо в(ъ) цркви са Елецкой стало, же в короткомъ часѣ, през(ъ) килка лѣтъ, цѣрковъ таа естѣ направлена и збудована, бо в(ъ) цѣркви Иерусалимской гды ω(т) Ха жиды потребовали чуда, мовачи: «Кѣе знаменїе явлѣши, яко сїа творїши?» ω(т)вѣща Іис и рече їмъ: «Разорѣте цѣрковъ сїю и трѣми дѣньми воздвигнѣ ю». Чѣючи тѣе, жиды не вѣрили, жебы Хс мѣглъ такѣе чудо учинити, жебы зопсованую цѣрков(ъ) Иерусалимскую мѣгл(ъ) в короткомъ часѣ, за трѣ дни, подвїгнути, и направити, и мѣвили до Ха: «Четыридесѣтъ и шестїю лѣтъ создана бѣсть цѣрков(ъ) сїа, и ты ли трѣми дѣньми воздвїгнеши ю?» Он(ъ) же глаше // ω цѣркви тѣла своѣго. Тѣе зась чудо в(ъ) цркви Елецкой для того са стало, бо споминаетъ с. ев(г)листь Марко слова, которы ω(д) назарѣтски(х) мешканцовъ мѣвлены сѣтъ до Ха: «Не сѣй ли е(ст) тектонъ снѣ Мрїинъ», — же той тектонъ, то ест(ъ) будовничїй, будѣючи свѣтъ, чудо великое учинилъ, в короткомъ часѣ, за шестѣ дни, збудовалъ нбо, зѣмлю и в(ъ)вѣсь свѣтъ(ъ) и вшелѣкое на свѣтъ створѣн(ъ)е учинилъ. Такъ и теперъ той же тектонъ, будовничїй, Хс бгъ нашъ, для престѣи двѣ Мрїи, мтки своѣи, в(ъ) цѣркви Елецкой учинил(ъ) чудо великое, понева(ж) в короткомъ часѣ, пре(з) килка лѣтъ, цѣрковъ ей зопсованую и спустошеную збудовалъ и направилъ, а любо побожныи люде коштомъ и старан(ъ)емъ своим(м) для спасенїа своѣго будовали зопсованую и направовали цѣрко(в) престѣи бци Елецкой, еднакъ мають онѣ побожное дѣланїе тѣе не собѣ, але бгу приписати, слѣхаючи пр(о)рка Двѣа мовачога: «Аще не г(с)дѣ созїждетъ домъ, всѣе трудїшася зыждѣщей». //

Чудо одинадцатое. Годи(т)са тут(ъ) повѣст(ъ) знаменїтую припомнѣти, которую смω ω(т) людѣй, вѣры годныхъ, чѣли, же цѣрковъ Елецкая гды пустѣа оставала, былъ в(ъ) Чернѣговѣ за їхъ пѣмати еденъ члвкъ на имѣ Іѣанъ, который для Ха глупым(ъ) са чинил, бо що-кѣлвекъ емѣ дано, все тѣе убѣгимъ роздавалъ и мѣлъ до престѣи бци Елецкой великую горливость, бо при цѣркви Елецкой в(ъ) тернѣ мешкалъ и в(ъ) цѣркви той молилса и людѣй напоминалъ, жебы зопсованую и спустошеную цѣрковъ бци Елецкой направили. Для то(г)го за молитвами престѣи бци такую лѣску ω(т) бга одѣржалъ, же бѣсыми ногами на огнѣ стоалъ, еднакъ ωгонь егѣ ногѣ бынамнѣ не спалилъ и не ωбразилъ. До того мѣлъ ω(т) ба даного собѣ дха пр(о)рцкога, бо що кѣлвек(ъ) мѣвил(ъ), тѣе са стало.

Пророковалъ тѣжъ ω томъ, же цѣрковъ пустѣа и зопсованаа бци Елецкой мѣла бѣти не за долгый часѣ направленаа, которое пророцтво егѣ теперъ са вѣполнило, поневажъ и цѣрковъ бци Елецкой е(ст) направлена и монастырь Елецкїй естѣ збудованный. //

Чудо дванадцатое. В цѣркви Елецкой вапнѣ до мѣру на засклепѣно и на фрамѣгахъ великим(и) цвѣхами желѣзными для мѣцности поприбѣано.

Іѣа(н), ҃.

15 зв.

Ма(р) .҃.

Бы(т) .а.

16

Кѣрпѣ
Мокрїе-
ви(ч) в(ъ)
Батурынѣ
и Семїѣ-
н(ъ)
Яли(н)-
скїй тїпо-
гра(ф)
в(ъ)
Нѣвго-
родку
Сѣвер-
ско(м)
тѣе по-
вѣдали

16 зв.

Такими цвѣхами, альбо гвоздѣми, называют(ь)са неприятели наши видимыи и невидимыи, бо неприятели назваѣль гвоздѣми бгъ, до Моисеа, гетмана израилско(г)ло, мовачи: «Будеть яже оставите о(т) ни(х) остны во оу(т)ашею». Тыи остны, альбо гвоздѣи неприятели видомыхъ и невидомыхъ

Числ(ь)
ле.

престѣа бца Елецкаа о(д) своего монастыра о(д)ганаетъ и монастырь Елецкый о(д) тых(ь) неприятели без(ь)печный чинить, бо в(ь) монастыру Елецко(м) еден(ь) законникъ Серафѣонъ Нѣжникъ захорѣлъ и мѣлъ страха великѣи о(пол)ночи, з(ь) целѣи, презъ окно гладачи о(т)вореное, бачиль войска якинсь в(ь) монастыру и чулъ голосъ такій: «Згубѣмо его, нехай южъ болше на свѣтъ не живѣтъ». Потымъ видел(ь) великую свѣтлость на кштѣлтѣ блыскавици в(ь) мурованой цѣркви великой и чулъ голосъ з(ь)

ДѣАл(с)
тоѣ року
ахо.
м(с)ца
окт(б)р(я)
и. днѣ.

цѣркви походачый: «Хе сну и бже мой, змилуйса на(д) ним(ь), не траѣтъ // 17
его, гдѣ жъ не ма(ш) в(ь) монастыру архимандриты, слуги моего, в(ь) далѣкую дорогу о(д)ѣхаль». Бо архимандрита в(ь) той часъ, авторъ тои

книги, на Москву до блгочестивого црѣа и великого княза в(ь)сеа Россѣи монархи Алезѣя Михайловича ѣздиль в(ь) потребѣ монастыра и цѣркви бци Елецкой и великую ласку н. рублѣй, ги струговъ длѣ о(г)орожена монастыра, з. фелоновъ з(ь) епитрафилами, е. стихаровъ з(ь) орарами з(ь) розного блавату и(з) среброглаву и зотоглаву, г. дѣскосы, звѣзду, копѣю, кѣлихъ, лѣжку о(д) сѣбра з позлотою, кадѣлницу сѣбную и сѣбрный кр(с)тъ злоцѣстый, евангелѣе, о(к)рѣтое азѣмитомъ рытимъ и сѣбромъ злоцѣстымъ приоздѣбленое, з иными книгами цѣрковными о(д) его цр(с)кого величества одѣржалъ.

Иныхъ
р(ч)ей
даныхъ
тут(ь)
не п(и)-
сано.

В(ь) небытности архиман(ь)дриты будучи оный законникъ Серафѣонъ в(ь) такъ великомъ страху и сподѣвѣяучиса южъ дѣкрету смертельного, просиль о(т)ца Гервасѣа иеромонаха, жебы ему принѣсл(ь) пренаѣтѣшѣй сакрамент(ь) еухарѣстѣи, котѣрый сакрамент(ь) гдѣ з цѣркви до него в(ь) кѣлиху былъ нѣсеный, войска оные прѣчь са розступовѣли, а гдѣ той // 17 зв.
сакраментъ стѣй принѣлъ и пожиль, все тоѣ видѣнѣе страшное зникнуло.

И чулъ оный законникъ Серафѣонъ голосъ, до себе мовачый: «Хс и мтка Хва тебе уздоровѣаютъ». И поты(м) оный законник(ь) до першого здорова пришол(ь) и плачучи з присагою тоѣ пере(д) людми повѣдал(ь), ижъ такѣи страхи в(ь) монастыру и в(ь) цѣркви видѣлъ и такѣи голоса чулъ.

Чудо тринадцатое. Елецкую цѣрко(в) направуюч(и), знашлисмо в(ь) землѣ круглую посадку глинаную синюю, зеленую и червоную, олово(м) поливаную, чворогранастою поса(д)зкою переплѣтаную. Глиною, чловеце, и ты естесъ, поневажъ пре(з) Иеремѣю пр(о)рка бгъ мовить: «Яко брѣнѣе в(ь) рѣку скудѣлничу, такъ вы дѣме Израилевъ в(ь) рѣку моею». Удавайса (ж) чловеце з покѣрою до пр(с)тѣи бци Елецкой, называючи себе глиною, пѣвне за молитвами ей одѣржишь ласку бжюю, котѣрой потребуешъ. Мѣлъ такую покѣру Феѣдоръ Тихоновичъ, мѣщанинъ и райца чернѣговскѣй, будуч(и) хорѣбою великою в(ь) Чернѣговѣ // знѣтый. Молилса престѣи бци Елецкой з(ь) покѣрою, просачи ей о(д) здоров(ь)е, поты(м) заснул(ь) и видѣлъ пре(з) сонъ матку бжюю в(ь) зеленымъ одѣнью и з нею бѣлою шѣтою при-

Иере(м)
ни.
ДѣАл(с)
тоѣ року
ахов.

18

Полтавскомъ полку zostaючомъ, едѣнь козакъ запорозкїй на имѧ Ромѧнъ Мазепѣнкѡ мешкаючи, учинилъ обѣтницу ити до монастырѧ Мгарскогѡ и все тамъ робити, що ему роскажутъ). Але са ему во снѣ якїйсь члвкъ старїй показаль и казалъ ити до монастырѧ Чернѣго(в)ско(г)[o] престѡи бци Елецкои, ѡ котѡро(м) той человекъ монастырѣ и цѣрквѣ и не вѣдалъ и не чуль и нѣгды в(ъ) Чернѣговѣ не былъ. А гдѣ всталъ ѡ(д) сна, не ишѡлъ до монастырѧ Мгарскогѡ, але пришѡлъ до Чернѣговскогѡ монастырѧ престѡи // бци Елецкои и тамъ, що ему росказанѡ, все пре(з) часъ не малый 20 року $\neq$ аход. з(ъ) охотою робиль.

Чудо осмнадцатое. Едѣнь зако(н)ник(ъ) на имѧ Парѡенїй, облечѣный габѣтомъ законнымъ в(ъ) монастырѣ угѡрницкомъ, в(ъ) землѣ Галицкой, ѡ(д) рѡзуму ѡдышѡлъ(ъ) и шалѣный ходиль, и пришѡлъ(ъ) до Чернѣгова, гдѣ нагый ишѡлъ пре(з) монастырѣ престѡи бци Елецкои року $\neq$ ахог. м(с)ца августа, е. днѧ. И(з) монастырѧ нагый до мѣста пошѡлъ(ъ), але егѡ архимандрит(а) Чернѣговскїй, обачивши нагѡгѡ пре(з) монастырѣ идучѡгѡ, казалъ поймати и кошулю на негѡ в(ъ)ложити и до себѣ припровадити. Та(м) в(ъ) цѣлїи пре(д) архимандритою и пре(д) законниками и предъ иншими людми свѣцкими волѡючи спѣвалъ и скакалъ и очи выворачаль и за порѧдою своѣи братїи казалъ егѡ архимандрита ѡ(д)провадити по(д) звонницу, до секвестру, и за(м)кнут(и). Тамъ замкнѣный зѧра(з) кошулю з(ъ) себѣ зкинулъ(ъ) и почаль ѡ двѣрѣ бити головою такъ мѡчно, // же ажъ грмѡтъ было чути по всемъ(ъ) монастырѣ. Длѧ тогѡ казано двѣрѣ в(ъ) секвестрѣ ѡдомкнут(и) и, що са дѣеть, обачити. И обачили голову егѡ потѡвченую и крѡвь з головы плынучую и двѣрѣ ѡкрѡвлѣныи. Прѣтѡ в(ъ)ложи(в)ши на е(г)[o] кошулю, звѧзано е(г)[o], жебы собѣ головы до мо(з)гу не ростѡвкъ и не уме(р). Тамъ звѧзанный, не человекы(м), але прѧве дїаволски(м) гѡлосомъ велики(м) гѣ прѡтагѡючи, гѣ пре(з) цѣлый дѣнь волаль(ъ), котѡрый гѡлосъ не тѣлько в(ъ) монастырѣ, але и за монастыремъ далѣко чути было. В(ъ) той часъ архимандрита казалъ до цѣркви все(м)ъ(ъ) ити закон(ъ)никомъ и параклисъ за негѡ до престѡи бци ѡ(д)правити, прѡсачи, жебы мтка бжаа ему здорѡв(ъ)е и рѡзумъ привернула. По законченю параклиса пересталь южъ волати и в(ъ)вѣчеръ, ѡ(д)правивши вечерню и пѡвечерню, пришли закон(ъ)ники до негѡ, и просиль, жебы казанѡ егѡ розвазати, и южъ слогѡ нѣчѡгѡ не чиниль и до рѡзуму пришѡлъ и ѡздорѡвль. Пѡтымъ габѣтомъ егѡ власнымъ е(г)[o] приѡдѣто, изъ секвестру выпроважено и тамъ жилъ в(ъ) монастырѣ и чиниль послушанїе, котѡрое ему назначенѡ. //

Чудо девятнадцатое. З новогѡ мѣста, з(ъ) Чернѣгова, кова(л) Феѡдоръ Сїмеѡновичъ Рѡгачъ з(ъ) пѧн(ъ)ства былъ ѡ(д) рѡзуму ѡдышѡлъ и захорѣлъ року $\neq$ ахов. м(с)ца маѧ. На той часъ припроважено егѡ до монастырѧ престѡи бци Елецкои и в(ъ) цѣрквѣ параклисъ до мтки бжеи за негѡ и бгу млтвы иншии ѡ(д)правовано. И пре(з) тоѣ zostаль здоровымъ(ъ), до рѡзуму пришѡ(л) и ѡдышѡлъ з(ъ) монастырѧ здоровый до дому своѣгѡ.

Чудо двадцатое. Року $\neq$ ахов. м(с)ца йюла, с. днѧ Глукерїа Алеѣѡвна, жѡна чернѣговско(г)[o] мѣщанина Константина, чула ѡдъ нѣкоторыхъ людей чернѣговскихъ(ъ), иж(ъ) не мѣла мѣти потѡм(ъ)ства з(ъ) другимъ $\neq$ ахов.

В(ъ) тѣхъ Выбла(х) еденъ челоуѣ(к) на імѧ Ромѧнъ Гапѧнненко мѣ(л) головы зѧворо(т), ѡ(д) рѡзуму и ѡ(д) пѧмѧти оды(и)шѡл(ъ) тѧкъ, же слѡва непотрѣбныи мѡвилъ и учѧнки непотрѣбныи чинилъ. А гдѣ былъ припрѡваженый до монастырѧ престѡи бѣи Елѣцкои и робилъ тамъ все презъ двѣ недѣлѣ, що емѹ // казѧно, пришѡлъ до рѡзуму и пѧмѧти знѡву и здорѡвый до своѣго дѡму ѡдышѡлъ.

ДѣАло(с)
тѡе рѡку
≠ахое.
м(с)ца
ма(р).
23

Чѹдо двадцѧть третее. Среди(н)ка ѣсть селѡ до монастыря пр(с)тои бѣи Елѣцкои належѧчое. До тогѡ селѧ еден(ъ) зѧконникъ Арсеній з то(г)ло монастырѧ бѣи Елѣцкои былъ ѡ(д) архимандрѣти на послушѧнѣе выслѧный, которого зѧко(н)ника тамъ ѡбѧчивши козѧкъ з(ъ) вѡйска запорѡзского Іѡѧнъ Сочевѣць, атѧман(ъ) среди(н)скы(и), упѣвшисѧ горѣл(ъ)кою, добылъ шѧблѣ на егѡ и тѧти хотѣлъ. Але онъ зложилсѧ ѡ(д) шѧблѣ лѣскою и побѣглъ од негѡ и утѣклъ в цѣлости, бѣзъ шван(ъ)ку жѧдного. А гдѣ ѡный козѧкъ пѧный заснулъ и ю(ж) сѧ проспѧлъ, чѹлъ гѡлосъ, до себѣ мѡвѧчий: «Іѡа(н)не, перестѧнъ пѣти горѣл(ъ)ку, бо ежелѣ не перестѧнеш(ъ), не вѣрнешсѧ долѡму з(ъ) вѡйска, до которого итѣ готѹеш(ъ)сѧ». В(ъ) той чѧсъ ѡный козѧкъ лѣжачи ѡтворилъ очи и нѣкого не бѧчилъ предъ собою и пытал(ъ): «Ктѡ ты ѣстесъ, що до менѣ мѡвишь?» Почѹл(ъ) знѡву гѡлосъ, до себѣ мѡвѧчий: «Я естѣмъ ро//дѣтелка бѣжаѧ, мѣти Хр(с)тѡва, рѡскѧзую тобѣ, жебѣсь перестѧлъ пѣти горѣлку, поневажъ пѧный шалѣешъ». Пѡтымъ з(ъ) постѣлѣ встѧвши, мѡвилъ ѡнъ знѡву: «Ѡ пр(с)тѧѧ бѣе, чи вѡлно ж(ъ) мнѣ пѣво пѣти принѧмнѣй?» Почѹлъ ещѣ гѡло(с), до себѣ мѡвѧчы(и): «Пѣва пѣти тобѣ не забѡронѧю, але горѣлки бѡльше(и) пѣти не вѧжсѧ». Встѧвши Іѡѧнъ Сочевѣць з(ъ) постѣлѣ своѣй, учинилъ ѡбѣтницу не пѣти горѣлки пре(з) трѣ лѣта и не пѣлъ. Длѧ тогѡ то мѧтка бѣжаѧ забѡронѣла емѹ пѣти горѣлку и пѧному шалѣн(ъ)ство емѹ признала, же онъ, горѣлкою сѧ упѣвши, добылъ шѧблѣ, яко шалѣный, на зѧко(н)ника з(ъ) монастырѧ бѣи Елѣцкои прѣсланого до маѣтности тоѣи жѣ бѣи Елѣцкои.

ДѣАло(с)
тѡе рѡку
≠ахов.

ДѣАло(с)
тѡе рѡку
≠ахос.
м(с)ца
се(п).
ѡ. днѧ.
23 зв.

Чѹдо двадцѧть четвертое. Року ≠аход. мѣѧ августа, турки и татарѣ пришѡвши до Малѡи Рѡссѣи, воевали мѣста и сѣла, почѧвши одъ Брѧслава ажъ до Ладѣжина и Умана, и волѡсти ѧншыи украинскѣи плондрѡвали. // В(ъ) той чѧсъ в(ъ) монастырѹ Чернѣговском(ъ) пр(с)тѡи бѣи Елѣцкои вночѣ два ѣеромѧхи побѡжныи Пахѡмѣй Дунаѣ(в)скѣй и Леѡнтѣй Бѣлозѡрскѣй видѣли на нѣѣ лѹкъ вѣдле м(с)ца, который лѹк(ъ) ишѡлъ за мѣсаце(м) и значилъ лѹкъ махомѣта(н)скѣй, же махомѣтанѣ, тѹрки и татарѣ, на христиѧнъ бѣли своѣ лѹкъ нѧтагнули и з лѹка своѣго хр(с)тиѧнъ забиѧли, вѣдлугъ прѡрѡка Двѧ мѡвѧчѡго: «Сѣ грѣшници напѣрагѡша лѹк(ъ) своѣ, угѡвѧша стрѣлы в тѹлѣ, сострѣлѧти во мрѧцѣ прѧвыѧ срѣдцем(ъ)». Длѧ тогѡ зѧсъ вѣдле мѣсаца той сѧ лѹкъ на нѣѣ показѧлъ, же махомѣтанѣ мѣсацъ шанѹють, слушаючи наѹки Махомѣта, своѣго прѡрѡка фалшѣвого, и на мечѣтахъ своѣхъ рѡгѧми догорѣ пѹльмѣсаца стѧвать. Тѹрки зѧсъ и на гѣрбѣ своѣмъ пѡльмѣсаца маѹтъ. И в(ъ) той чѧсъ тѹрки Ладѣжинъ взѧли презъ мѣчъ и мѣста Уманѧ подложѣвши пѡрохы пѡдъ вѧлъ умѧнскѣй [!] и вѧл(ъ), пѡрохомъ выкинувши, достѧли и выскѣли и спалилѣ, ѧншихъ людѣй в(ъ) неволѹ турѣцкую запровѧдили. Тамъ же, в(ъ) Уманю, тѹрки нѧдъ хр(с)тиѧнами забѣтими

ДѣАло(с)
тѡе рѡку
24

≠аход.

Чѧло(м) ѣ.

Барѡ-
нѣу(ш)
рѡку хѧ.

быль посланный, жебы тамъ приходу пилноваль монастырскаго, и чиниль тое з(ъ) охотою, дакуючи престой бци за приверненое собъ здорове.

Чудо двадцат(ъ) шестое. Два столны з(ъ) оболоку бблогω учиненыи шпол(ъ)ночи на ясном(ъ) пбъ са близкω монастырѧ престой бци Елецкой показали року ахое., м(с)ца августа, на ω(д)лан(ъ)е праздника успенїа пр(с)той бци. Еденъ столнь ω(д) полудна, другий ω(д) пол(ъ)ночи з(ъ) собою зылиса и ударили. Тыи два столны ω(д) честныхъ иеромонаховъ Пафнута Заблѧцкаго, Аванасїа Берестовѧцкаго и ω(д) законниковъ иныхъ и ω(д) людей свѧцкихъ, в(ъ) монастырѹ престой бци Елецкой мешкающихъ), сѹт(ъ) видѧни, пре(з) которыи столны два пр(с)таа бца имъ ωзнаймїла, же войско хр(с)тїа(н)ское // з(ъ) махOMETанскимъ войскомъ турецкимъ в(ъ) Малой Россїи са поткало и войну точило, бо турки на той ча(с) Малую Россїю воевали, Дубна, Бродовъ, Лвова и мѣсть иныхъ рускихъ добывали. Для того престѧа бца в(ъ) монастырѹ своемъ Елецкомъ ωб(ъ)авїла тое законникомъ и людемъ свѧцкимъ, жебы они просїли бга ω звитѧзтво хр(с)тїанскому войску на(д) махOMETан(ъ)скимъ войскомъ турецким(ъ).

Чудо двадцат(ъ) седмoe. В Малой Россїи на сѣверу е(ст) мѣсто, Погаръ названоe. В(ъ) мѣсть то(м) члвкъ еденъ на имѧ Демѧнъ Аванасовичъ, маючи в(ъ) своихъ в(ъ)нутрностяхъ) болезнь великую, до нб(с)нои са лѧка(р)к(и) престой бци Елецкой уда(л), просачи ей, жебы тую болѧзи(ъ) в(ъ) егω в(ъ)нутроста(х) ульчила и ωбѧцѧл(ъ)са в(ъ) монастырѹ ей все робити, що роскажутъ, и мѧса и моло(ч)нω(г)лω покарму жѧдногω и рїбы не ѣсти и пѧногω напою жѧдногω не пити, которую ωбѧтницу свою выполнил(ъ), бо року аход., м(с)ца септе(м)врїа, пре(д) кровою престой бци, з(ъ) Погара Демѧнъ // Аванасовичъ пришолъ до монастырѧ престой бци Елецкой, гдѧ робиль все, що ему казано: в(ъ) кѹхиѧ работаль, воротъ пилноваль и на ставѹ з(ъ) рїбаками рїбы ловиль, единакъ самъ якω мѧса и молочного покарму жѧдногω, так(ъ) и рїбъ не ѣлъ, тїлько покармовъ заживаль постныхъ, до того нѧ горѧлки, нѧ пїва, ни жѧдногω напою пѧногω не пїлъ, для того болезнь з внѹтростей егω прѧчь уступїла, ω(д) которой болезни в(ъ)нѹтрнен Демѧнъ волный зостѧвши, служиль монастыревѧ престой бци Елецкой пре(з) долгїй часъ и жѧднои заплаты брати не хотѧлъ и не брѧлъ за свои заслуги, алѧ даковаль бгу и бци, же ему здорѧв(ъ)е было приверненоe.

Чудо двадцат(ъ) осмое. Иоѧнъ Быховець, козѧкъ полку Нѧжинскаго, будучи в(ъ) клопота(х) велики(х), року ахое., м(с)ца ноѧмврїа, послаль челѧдника своего Козму до Батурина(а) з листами для зедѧна и ωдержѧна лѧски гетманской. Того часу заснѹлъ и во снѧ // здалоса ему, же челѧдникъ з Батурина(а) прїѧхал(ъ) и ω(д)дал(ъ) ему три листы з печат(ъ)ю архїмандрїты Чернѧговскаго Елецкаго, книги сей автора, на которой печати архїмандрїчьи сѹт(ъ) исеїгнѧ нарысовѧны полїца чворогранѧстаа з выωб-ражен(ъ)емъ успенїа престой бци, Хс на рукахъ своихъ дшу престой бци держитъ, мїтрою и канѧкомъ прїωздѧбленый, пасторѧл(ъ) великїй ап(с)лъ

Дѧло(с) тое року ахое., м(с)ца августа.

Войско израилс. значил(ъ) и провѧди(л). 26 зв. стол(п) в(ъ) днѧ обла(ч)ный, вночи огне(н)ный.

Исход(д) гї.

Дѧло(с) тое року аход., м(с)ца сеп(п).

27

Дѧло(с) тое року ахое., 27 зв. м(с)ца ноѧ(м).

чáсу въ снѣ показáласа ему престáа бѣа и взалá егѡ за́ руку правую и мо-
вила: «Чему́ не выполнáешь своѣи обѣтници, не хочешь за́ко(н)никомъ
зостáти, а́ тебѣ в(ъ) хорóбѣ ратовáла и на водѣ ѡ(д) смѣрти, ратую и тепѣрѣ
ѡ(д) Пѣруна. Встань же, иди́ зара́зъ до Чернѣгова до монастырѧ престѡи
бѣи, жебы́сь тамъ обѣтницу свою́ вы́полниль». **В**чкну́вшиса ѡ(д) снѧ,
то́й млоде́нецъ обáчилъ рúку свою́, догоры́ поднѣсеную, // ко́торую престáа
бѣа держáла. Ещѣ обáчилъ, же пѣруны бѡтъ, и злák(ъ)са и по́ххаль з(ъ)
Пѣн(ъ)ска до Чернѣгова и пришѡлъ до монастырѧ пр(с)тѡи бѣи Елѣцкой
и проси́лъ архимандрýту, жебы́ егѡ в(ъ) гáбитъ за́конничы́й облѣклъ. Не
вѣдал(ъ) то́й млоде́нецъ писмá стго, ко́торое мѡвить: «Аще обѣщáеши обѣ-
щáниѣ г(с)двѣ бгу твоѣму, да не умедли́ши воздáти егѡ».

ко́торую
бгу обѣ-
цáлесь.
29 зв.
Дѣвто(р)
кг.

Чудо тридцáть первое. Юрѣй **В**блочн(ъ)скѣй, рымскогѡ вызнáна
жолнѣръ з пѡлскогѡ вѡйска, знáтый хорóбою пáдаючою, же пáдал(ъ) нá
землю и тѡвк(ъ)са и пѣну з(ъ) гúбы пуска(л) и пол(ъ)квадрáнса годѣны ле-
жáлъ на землѣ якъ мѣртвый, пѡтымъ до пáмáти приходилъ. Котѡраа хорóба
пáдаючаа длá прелакнѣна а́льбо длá гнѣву, а́льбо длá фрасúн(ъ)ку, а́льбо
длá пán(ъ)ства челоувѣкови припадáетъ. З тоѣю хорóбою пáдаючою до пре-
стѡи бѣи Елѣцкой онъ удалса и пришѡлъ до монастырѧ Елѣцкогѡ рѡку
а́хос. и признавáлъ, же всхѡдней // цѣркви правдѣваа и дѡбраа естъ вѣра. **30**
И длá такѡи вѣры своѣи ѡ(д) хорóбы пáдаючої вѡлный зостáлъ и пришѡлъ
до пѣршогѡ здорова. Бо котры́и лю́де бе(з) вѣры до престѡи бѣи Елѣцкой
са удаю́тъ, ты́и тогѡ недоступю́тъ, чо́гѡ потребю́ютъ, понева́жъ Хс мѡвилъ:
«Аще имáте вѣру я́кѡ зе(р)но горúшно, речетѣ горѣ сѣй прѣйд(и) ѡ(т)сѡду
тамѡ и прѣидетъ». Горѡю са назывáет(ъ) дѣáволъ, фрасúнокъ, стрáхъ, хорóба
и нáпастъ и якѡе-кѡлвекъ утрапѣн(ъ)е, котѡры́и рѣчи челоувѣковѣ припадá-
ют(ъ), и егѡ на кштáлт(ъ) горы́ тáжкою обтажáют(ъ), а такую́ горú в(ъ)
монастырѣ Елѣцко(м) лю́де могу́тъ пре(з) вѣру ѡ(д) себѣ порúшит(и) и тоѣ
ѡдѣржати за молитвáми прѡстѡи бѣи, ѡ щѡ прѡсáтъ. Длá тогѡ Хс мѡвил(ъ):
«Всá елѣк(а) а́ще молáщесá прѡсѣть, вѣруйте, я́кѡ прѣѣмлете и бúдетъ
вámъ».

Мѡ(ѡ) .зѣ.
Ма(р). аѣ.

Чудо тридцáть второе. Андрѣй Прокопѡвич(ъ) з(ъ) нѡвого мѣста Чернѣ-
гова ѡ(д) рѡзуму ѡдышѡлъ и в(ъ) домú своѣмъ ѡстры́лъ нѡжъ и хотѣлъ
ты́м(ъ) нѡжѣм(ъ) // забѣти Юлѣану, жонú свою́, а́ле она́ утеклá з(ъ) дѡму
и сусѣдом(ъ) тоѣ ѡзнаймѣла. Сусѣды, пришѡвши, взалѣ егѡ и привелѣ до
монастырѧ престѡи бѣи Елѣцкой и в(ъ)провáдили в(ъ) цѣрковь. Тамъ ѣро-
мона́хъ побѡжный на имá Ипполѣт(ъ) в(ъ) цѣрквѣ давáлъ емú кр(с)тъ стýй
цѣловáти, а́ле онъ цѣловáти не хотѣлъ. Гдѣ егѡ пыта(л), щѡ са тобѣ дѣетъ,
ѡ(д)повѣдѣлъ онъ: «Пришли́ до менѣ двá мужѣ незнаѣмыи и казáли мнѣ
жонú забѣти». А гдѣ егѡ пыта́но, гдѣ ты́и двá мужѣ са знайдúютъ, ѡ(д)-
повѣдѣлъ: «Тúтъ, в(ъ) цѣрквѣ, стоáтъ блѣзко менѣ». Пѡтым(ъ) почáлъ мо-
литвы на выгнáн(ъ)е дѣáволѡвъ на(д) ни(м) ѣеромона́хъ Ипполѣт(ъ) читáти.
Тогѡ чáсу он(ъ) мѡвил(ъ): «Утеклѣ ты́и двá мужѣ з(ъ) цѣркви». Бо то дѣá-
воли емú в(ъ) ѡсѡбахъ двѡхъ мужѡвъ са показáли, за котѡрых(ъ) дѣáволѡвъ
справо́ю ѡ(д) рѡзуму то́й челоувѣкъ ѡдышѡлъ и хотѣлъ жонú свою́ забѣти,

ДѣАло(с)
тоѣ рѡку
30 зв.
а́хос.,
м(с)ца
ап(р).
ѣ днá

знайдують(ъ). Прїбѣгайте ж(ъ), обывателѣ чернѣговскїи, з(ъ) побо(ж)ностю, прибѣгайте и всѣ хрїстіане правосла́вныи з(ъ) горли́востю до тоѣи скарбни́цы, пр(с)тои бци Слѣцкой, прибѣгайте з(ъ) вѣрою и шхотою дла́ шдержана́ скарбовъ, обавлѣны(х) ту(т) и показани(х), бо всѣ(м) хр(с)ті́аномъ побо(ж)ны(м) ш(д) бга в(ъ) тр(о)ци е́динш(г) [о] пр(с)та́а бца в(ъ) нб(с)нои скарбни́цы упрóси(т) скарбы невымо(в)ныи, спсѣніе вѣчное, шасліво(ст) неско(н)чóную и добра́ непостижїмыи, котóрыи споминáет(ъ) ап(с)лъ Пáвел(ъ), мóвач(и): «Шко не видѣ и ўхш не слышá и на ср(д)це члвку не взыйде, яже уготова́ бгъ любáщимъ егѡ». //

ѣ. Ко(р).
ѣ.

32 зв.

ПРИМІТКИ

¹ Квадратні дужки в стародрукові; ² Квадратні дужки в стародрукові; ³ Квадратні дужки в стародрукові; ⁴ Квадратні дужки в стародрукові; ⁵ Квадратні дужки в стародрукові.

одѣтого аггла и рекла ему блгословеннаа родителка бжаа: «Хс спситель на судь казаль тобѣ ити». И взяли егѡ два аггли и до акѡго(с) дому в(ъ)провадили, где са знову ему мтка бжаа, другѣй разѣ червоною шатою приодѣтаа показала. Тамѣ рекли ему аггли: «Волный естесь ѡ(д) грѣховѣ своихѣ». И на той часѣ ѡздоровѣль и, в(ъ)стѡвши ѡ(д) сна, пришѡль до монастырѡ пр(с)тѡи бци Елецкои и повѣдалъ тоѣ архимандритѣ Чернѣговскому и законникомѣ иншим(ъ) року $\neq$ ахов., маа дна ѡ и слѣжбы бжеи тамѣ выслухаль.

Чудо четирнадцатое. Григорый Трофимовичъ з(ъ) мѣста Чернѣгова рѡдомѣ, будучи мл(д)нцемѣ, училса в(ъ) коллегіумѣ Киевском(ъ) Могилеан(ъ)-скомѣ и великою былъ хорѡбою знѡтый, в(ъ) котѡрой хорѡбѣ ѡбѣцалса закон(ъ) // никомѣ зостѡти. И приѣхаль до Чернѣгова, гдѣ в(ъ) монастырѣ стгѡ пр(о)рка Илїи, будучи на млтвѣ, хотѣль свое пре(д)савзѡт(ъ)е ѡ(д)мѣнѣти и ѡбѣтницу зламѡти. Але ему на тѣх(ъ) мѣст(ъ) рука была скорченѡ такѣ, же еѣ не мѡглъ жадною мѣрою ѡ(д) себе ѡ(д)хилѣти и распростѣрт(и). Тѣды онѣ ѡбѣцалса в(ъ) монастырѣ пр(с)тѡи бци Елецкои, на горахѣ Болдїнскихѣ Чернѣговскихѣ збудованом(ъ), зостѡти законником(ъ) и зѡра(з)са рука егѡ распростѣрла и стѡла такѡа, якѡа пред(ъ) тѣмѣ была, що самѣ ѡный млѡдѣнецъ тогѡ жѣ часу до монастырѡ престѡи бци Елецкои пришѡвши, пре(д) архимандритою и пре(д) зѡко(н)никами повѣдалъ и тамѣ законникомѣ зостѡль и Гедеѡнѣ естѣ названый.

Чудо патнѡдцатое. Дознѡлисмѡ тогѡ, же котѡрыи люѡде в(ъ) потребахѣ своихѣ удаѡт(ъ)са до престѡи бци Елецкои, поспѡлу тѣжѣ до бѡбы ѡльбо чаровници удаѡт(ъ)са, такїи в(ъ) монастырѣ Елецкомѣ недоступѣютъ лѡски бжѡи, котѡрой потребѣютъ, бо Пѡвелъ // ап(с)ль мѡвить: «Кѡе причѡстїе правдѣ кѣ бе(з)законїю? или кѡе ѡбщѣнїе свѣту кѣ тмѣ? кѡе же соглѡсїе Хви со велїаромѣ?» Дла тогѡ в(ъ) Рѡссїи Малѡй, в(ъ) мѣстѣчку **Влшѣвцѣ** Гаврїил(ъ) Пѡлченко, будучи хорымѣ, чѣль гѡлосѣ ѡ(д) зѡцнои незнаѣмоми панеѣ, до себе мѡвѡчый: иди до Чернѣгова, до престѡи бци. Таа пѡнѣ, пе(в)не, была пр(с)таа бца, бо невидїмаа сталѡ, и ѡнѣ зѡра(з) на той часѣ здорѡвым(ъ) зоста(л) и пришѡль до монастырѡ Чернѣговскогѡ пр(с)тѡи бци Елецкои и тамѣ пре(з) двѣ недѣли робїль, що ему кѡзано, гдѣ не удава(л)са до бѡбы ѡльбо чаровници з бѡлестю своѣю, тїлкѡ до престѡи бци удавал(ъ)са.

Чудо шестнѡдцатое. Сахнѡвка ест(ъ) селѡ в(ъ) Чернѣговско(м) воевѡдствѣ. В(ъ) томѣ селѣ едномѣ челѡвѣку на имѡ Игнѡтовѣ Якимѣн(ъ)ковѣ ѡбѣдвѣ ѡши болѡчка заложїл(а), и шѣмѣ велїкїй мѣль в(ъ) ѡшахѣ своихѣ. Тѣды онѣ ѡбѣцалса робїти в(ъ) монастырѣ Чернѣговскомѣ престѡи бци Елецкои пре(з) цѣлый ты(ж)ден(ъ) все, що ему роскѡжутъ, и ѡбѣцалъ полотнѡ // принѣсти до тоѣ ж(ъ) цѣркви Елецкои, на потребу цѣрковную, еслї бѣ слѣ(х)ъ бѣл(ъ) ему приѣрнѣнный. По той ѡбѣтнице бѡль и шѣмѣ з(ъ) ѡшѣй егѡ пре(ч) уступїль, и почѡль дѡбре чѣти. Дла тогѡ выѡполниль онѣ своѡ ѡбѣтницу, до монастырѡ Чернѣговскогѡ престѡи бци Елецкои пришѡль и полотнѡ тѡнкѡе принѣслъ, и робїль все, що ему роскѡзано.

Чудо семнѡдцатое. В Малѡй Рѡссїи, в(ъ) Кишїн(ъ)цѣ, мѣстѣчку в(ъ)

21 зв.

мужемъ Константиномъ. Удалася до престѡи бци Елецкой, пре(д) которой церквою са молила, просачи престую дву, жебы ей в(ъ) тым(ъ) потъшила. А гды са молила пре(д) церквою замкнѣнною пр(с)тѡи бци, обѣцала престѡи бци таларовъ дѣсать // дати на потребу церковную. Потымъ в(ъ) прудко(м) часѣ за причиною родителки бжеи сына впередъ, потымъ цѡрку породила, лечъ она занехала тую обѣтницу, которую пр(с)тѡи бци обѣцала. Потимъ захорѣла и будучи великою болѣзною знатаа, лежащи, мѣла такое видѣнїе не пре(з) сонъ, але наавѣ. Здалося ей, же была в(ъ) церквѣ пр(с)тѡи бци Елецкой, гдѣ показалася ей пр(с)таа бца, свѣчѣ запаленую в(ъ) руцѣ правой держачаа. И з(ъ) нею былъ якійсь мужъ старый, который до Глукерїи з гро(з)бою мовиль: «Чемѣ съ тоѣ занехала и легче собѣ важишь? Чемѣ не даешь обѣтници, которую (с) пр(с)тѡи бци обѣцала?» Тоѣ видѣнїе два разы мѣла, потым(ъ) третїй раз(ъ) мѣла видѣнїе, здалося ей, же в(ъ) домъ ихъ пришла пр(с)таа бца и в(ъ) руцѣ правой свѣчѣ держала. И в(ъ) той же часѣ той же му(ж) старый Глукерїи показа(л)са и грозачыса мовиль: «Чемѣ пр(с)тѡи бци не даешь обѣтници своей?» Глукерїа з(ъ) боаз(ъ)ню кланалася, мовачи: «**В**(д)дамъ, пане, **в**(д)дамъ». А гды тоѣ видѣнїе свое мужевъ своему повѣдѣла, мужъ ей Ко(н)стантъинъ в(ъ) церквѣ пр(с)тѡи бци Елецкой образъ

22 коштовный Ха забавителя нашего, // справив(ъ)ши коштомъ немалымъ, поставиль з(ъ) стол(л)пами, навѣлиють рѣзаными, котѡры(и) обра(з) гды южъ досконале был(ъ) вымалованы(и), знову Глукерїа мѣла такое видѣнїе. Здалося ей, же была в(ъ) церквѣ престѡи бци Елецкой, гдѣ царскїи двѣри отворени видѣла и пр(с)тую бцу на ол(ъ)тари сдачую. Около ей, ведле ол(ъ)тара, видѣла диакона и дво(х) младе(н)цо(в) стоачы(х). Тѣды родител(ъ)ка бжаа до Глукерїи мовила: «Невѣсто, ходи сюды». **В**(д)повѣдѣла Глукерїа: «Не годна тамъ ъ ити, бо естемъ грѣшница». Еднакъ ведлугъ розказана матки бжеи пошла до ол(ъ)тара Глукерїа, которой дала пр(с)таа бца руку свою поцѣловати, потимъ рекла до Глукерїи: «Невѣсто, иди стань в(ъ) церквѣ знову на мѣсту томъ, на котѡромъ еси стоала». А гды Глукерїа пошла, в(ъ) той часѣ видѣнїе тоѣ са скон(ъ)чїло.

Чудо двадцатъ первое. Пѣтр Мойсѣевичъ, козакъ з(ъ) Чернѣгова, з(ъ)

22 зв. **Дѣ**Ало(с) тоѣ року **ѣ**ахое. м(с)ца ма(а), д. дна. нѡвого мѣста, ро(к) **ѣ**ахое. знатый былъ такою хоробою, же са емѣ го // лова крутила и свѣтъ са крутил(ъ) и яко шалѣный в(ъ) еднѣмъ олѣню бѣлымъ бѣгалъ. И прибѣгши в(ъ) своймъ дворѣ до стайнѣ, взал(ъ) поворозъ и обвѣситиса хотиль. Але Пелагїа, жона егѡ, до стайнѣ прибѣгши, з(ъ) рукъ егѡ поворозъ вѣрвала, потымъ егѡ маа м(с)ца, д. дна привели до монастыра пр(с)тѡи **!** бци Елецкой, гдѣ до церкви былъ в(ъ)проважѣный по(д) часѣ набожѣнства и за помочю родител(ъ)ки бжеи в(ъ) церкви ей до першого здорова и до розуму пришѡлъ и в(ъ) монастыру все охѡтне робиль, що емѣ казано и ол(ы)шѡлъ до своего дому здоровый з(ъ) розумомъ досконалымъ.

Чудо двадцатъ второе. Выблѣсть селѡ в(ъ) Чернѣговско(м) воеводствѣ.

24 зв. Чему жъ вы монархове и потен- татове хрїсті- а(и)скїи з(ъ) со- бью са не згодніє? и махоме- тановъ окрѹт- ны(х), не прїа- телей хр(с)- тіан(ъ)- скї(х) з(ъ) свѣта мече(м)

такбе тиранство чинїли, же хр(с)тианомъ забытимъ, южъ мѣртвымъ // трѹ- помъ плѣти мѹжеской гѣловы одърѣзовали и до Каймакана, своѣго башы турец(ъ)кого, носили, бо за кождую гѣлову по одному червѣному їмъ давано. Пѣтымъ скѹри з тѣхъ гѣловъ лупїли и тѣи скѹри солѣмою албо сѣномъ напыхали, а ростатыи ниткѣми зашивали и на слѣнцу албо на вѣтри сушили. Пѣтымъ одъ Умана турецкїй табѣрь гдѣ са до Ладѣжина рѹшиль, в той часъ тѹрки всѣ тѣи скѹри, з(ъ) гѣловъ хр(с)тіанскихъ злѹплени и напханы, вложили до возѣвъ и по(д) Ладѣжин(ъ) до цѣсара своѣго повезли, бо цѣсаръ турецкїй до Умана самъ не ходїль, але стоаль подъ Ладѣжиномъ и тамъ всѣ тѣи гѣловы хр(с)тіан(ъ)скїи цѣсарѣвъ показано. Ыншыи мѣста и мѣстѣчка ѣколо Умана в(ъ) той ча(с) тѹркомъ са по(д)дали, в(ъ) котѣрихъ тѹрки ѣ(д) рѣдичѣвъ дѣти малѣи, сыны и цѣ(р)ки, мѣсто данъ побрѣли до своѣ(г)ло пѣнства турецкого, жебы тѣи дѣти малѣи хр(с)тіанскїи та(м) по- бѣсурманїли. А тѹю войнѹ стрѣш(ъ)ную, хр(с)тианомъ ѣ(д) махометанѣвъ наступѹючою, в(ъ) монастырѹ Чернѣговском(ъ) пр(с)тої бци Елѣцкой за причїною еї бгъ ѣб(ъ)авїл(ъ) двѣмъ іеромонахомъ Пахомїю и Леѣнтїю

25 през(ъ) // лукъ, на нѣвъ показанный, котѣрый лѹкъ за мѣсацемъ поступѣвалъ, жебы тѣи іеромонахи тѣе видѣнїе своѣ людемъ їншымъ повѣдали и тѣею повѣстю хр(с)тианъ до набоженѣства и до покѹты побудїли. Хр(с)тиане зѣсь побѣжностью и покѹтою своѣю жебы ѣдвернѹли од(ъ) себѣ гнѣвъ бжїй и лѹкъ махометанскїй, котѣрым(ъ) лѹкомъ карѣеть бгъ хр(с)тианъ за их(ъ) грѣхї, бѹдучи грѣхами хрїстіанскими ѣбращеныи и до гнѣву побѹженный.

Чудо двацѣтъ пѣтоє. Іерусалимскую цѣрковъ збуреную ѣд Навходо- носора, царѣ Вавїлонского, їзраїлтане пѣтым(ъ) будѣвали з(ъ) радѣстїю велїкою и направѣвали вѣдлугъ прѣрѣка Ездри, мѣвѣчого, же будѣвали з(ъ) трѹбами, зъ цынбалѣми, з(ъ) музыкою и з(ъ) пѣснами, восхвалѣющи г(с)да на воздвиженїе дѣму г(с)дна. Так(ъ) цѣрковъ бци Елѣцкой, одъ Бѣтїа, татѣрского // царѣ, збѹреную, мнѣгїи хр(с)тиане побѣжныи будѣвали з(ъ) радѣстїю велїкою и направѣвали мѣсто трѹбъ и цынбалѣвъ, и(н)струментѣл- нѣи музыкїи, слѹхѣючи музыкїи дхѣвнѣи: пѣлмов(ъ) и гїмновъ цѣрковны(х), мѣжи котѣрыми людмї побѣжными побѣжный Вѣсилїй Дѹнѣнъ Борковскїй, полковнїкъ егѣ царского велїчества в(ъ) запорѣзкомъ вѣйску Чернѣговскїй поставил(ъ) цегѣлню и робїль цѣглу кѣштом(ъ) и старѣн(ъ)ем(ъ) своїм(ъ)

25 зв. За той кѣштъ ва(ш) и старѣ- н(ъ)е радѹйт(е)- са и весе- лѣтеса ѣко мз(д)ѣ ва(ша) мнѣга на нѣ- се(х).

длѣ засклепѣна цѣркви Елѣцкой и длѣ мурѣвана трапѣзы в(ъ) монастырѹ Елѣцкомъ. Тѣго часу Іѣакїмъ Фїлѣнѣнко з(ъ) Гѣдача до Чернѣгова прїшѣль, цегѣлнїкъ, и в(ъ) цегѣлнї цѣглу за грѣшы одъ полковнїка нанѣтый робїль. Робѣчи захѣрѣль такъ, же блїзкїй южъ бы(л) смѣрти. Длѣ тогѣ, вѣспѣвѣ- давшисѣ грѣховъ свої(х) и прїна(в)ш(и) прѣнастѣйшїй сакрамен(т) евхарї- стїи, ѣчекїва(л) смѣрти. Пѣты(м), в(ъ) хорѣбъ зѣстаючїи, учїнїль ѣбѣт- ницу робїти всѣ в(ъ) монастиру прѣстої бци Елѣцкой дѣрмѣ, що кѣлвекъ емѹ роскѣжутъ, еслї бы не умѣръ и зѣстѣль здѣровымъ. Гдѣ ѣбѣцѣлса тѣе чїнїти, не по дѣлгом(ъ) часъ ѣ(д) брѣмы смѣртѣлної вернѹл(ъ)са до жывѣта и, ѣ(д) ѣкѣвовъ бѣлезнї вѣлнїй // зѣстѣвши, до пѣршого са вернѹль здѣрѣва и вѣдлугъ ѣбѣтнїци своѣи робїль в(ъ) монастырѹ прѣстої бци Елѣцкой, що кѣлвекъ емѹ роскѣзано: пѣрше в(ъ) кѹхнѣ прѣцовѣль, пѣтымъ до млына

Пётръ, лѣску малую ап(с)лъ Пáвель держ т(ъ), нá кр(с)ть зложивши, до-
кóла зáсь такій нáпи(с) нарысовáный: печáть монастырá Чернѣго(в)ско-
(г)л[о] престóи бци Елѣцкой. З(ъ) такою печáт(ъ)ю лѣсты Быховець взáвши
ω(д) челáдника своѣго, мóвил(ъ) емú: «Чемú ты з печáт(ъ)ю архимандрѣ-
чою, не з гетманскою лѣсты мнѣ привѣзле(с)?» Ω(д)повѣдль челáдникъ:
«Такіи лѣсты мнѣ в(ъ) Батúринѣ дано и мóвлено: мóвь Быховець, же тыи
лѣсты ω(д) клóпотовъ егò увóлнат(ъ) и бúдутъ емú помóщныи». Ωчкнúвши
ω(д) снá, Іоáнь Быховець уважáль тóе видѣнїе своѣ и zostавáль в(ъ) клó-
потахъ свойхъ пре(з) чáсь немáлыи, бо южъ рóку ≠axos., м(с)ца генварá,
прибáхль з(ъ) Ωлшѣвки до монастырá престóи бци Елѣцкой, гдѣ лвтúргїи

28 стóи вѣслуخالъ и за помóчу престóи бци // вѣдлугъ жадáна своѣго zostáль
в(ъ) Чернѣговѣ [еднáкъ не бе(з) турбáцїи] ⁶ вóлный ω(д) свойхъ клóпотовъ.
И тóе видѣнїе своѣ в(ъ) монастырú Елѣцкомъ архимандрѣтъ Елѣцкому при
людех(ъ) ѣншихъ повѣдаль и на писмѣ дáль.

Чудо двадцат(ъ) девáтое. Ωд(ъ) Чернѣгова за мѣлю селá ёсть **Ωнѣсовъ**,
монастырá Елѣцкогò маётность. З тогò селá рóку ≠axos. м(с)ца геневарá
по бгоавлѣнїи стóм(ъ) до монастырá престóи бци Елѣцкой длá улѣчѣна при-
вѣзено члвка бáрзо хóрогò, котóрогò рúки были сѣнѣи, нóги ωпúхлыи
тáк(ъ), же подóшвы на ωбóдвохъ ногáхъ ω(д) паты ажъ до пáлцовъ ωпúхлыи
на кштáлтъ пухирá надúтого свѣтилса. Гды егò пытáли, ω(д)кóль естесъ,
якъ тебѣ зовúть и що са тобѣ дѣет(ъ), он(ъ) лежáль якъ мёртвый, нѣчóгò
не ω(д)повѣдаль и не мóвилъ. По кѣлку днáхъ мóвити почáль и повѣдаль,
же рóдомъ з бѣлорúскогò мѣста Речѣицы ёсть и зовúть егò Мѣхайль Яки-
менко. Из(ъ) Речѣицы пришóль до селá, в(ъ) полъкú // Чернѣговскомъ зo-
стаючогò, Локнѣстое назвáногò. В(ъ) то(м) селѣ хорóба са емú придаля
такая, же ωшалѣль, и шалёному емú рúки вáзанò, длá тогò рúки егò
были сѣнѣи. Самóгò тѣж(ъ) егò до столпá привáзовано и в(ъ)кладáно пúта
желѣзныи емú на нóги, жебы не бѣгалъ, бо шалёный, бѣгаючи по(д) чáсь
тáжкихъ и срóгихъ морóзовъ, ω(д)морóзилъ нóги свои, длá тогò нóги егò
были ωпúхлыи, пóтымъ на ногáхъ подóшвы ωпúхлыи распúклиса, котóрыи
онъ хúстками ωбвинúль и не мóглъ ходѣти, áле колѣнами по землѣ пол-
залъ, рукáми по(д)пираючи. В(ъ) той хорóбѣ зостаючи гды са ωбѣца(л)
престóи бци Елѣцкой дáрмо служѣти, робѣти в(ъ) монастырú всѣ, що емú
роскáжутъ, прышóль не за дóлгий чáсь до рóзуму и до пѣршого здорóва,
почáль рукáми робѣти дóбре и ногáми ходѣти.

Чудо тридцáтое. В кнáзтвѣ Литóвскомъ е(ст) мѣсто Пѣнскъ, ω(д) Пѣни
рѣкѣи назвáное, же на(д) рѣкóю Пѣнóю ёсть збудовáное. З(ъ) тогò мѣста Пѣн-

29 ска млóдѣнец(ъ) Петр(ъ) // Прокопóвичъ Велеснѣцкѣи рóку ≠axos., м(с)ца
їюла, прибáхль до Чернѣгова и пришóль до монастырá Елѣцкогò и повѣ-
да(л) пре(д) всѣми зáкон(ъ)никами, же онъ, в(ъ) Пѣнску бúдучи, ωбѣцáл(ъ)са
зáконникомъ zostáти, áле занедбáль тоѣи ωбѣтници своѣи. Пóты(м) вели-
кою бѣл(ъ) знáтый хорóбою. Ω(д) тоѣи хорóбы вóлный zostáвши, побáхль
чóлномъ на рѣкú Пѣнú, гдѣ чóвень ω пáль удáривса и перевернулса. Та(м)
бѣстраа и глубóкаа водá Петра млóдѣнца порвáла и понесля, котóрый за
пáль ухватѣлса и почáль волáти и людѣи ω ратúнокъ просѣти. Люде, чол(ъ)-
нами прѣбáвши, ω(д) небезпечѣн(ъ)ства егò вѣзволѣли. З тогò небе(з)печ-
чѣн(ъ)ства той млóдѣнецъ вѣшовши, заснúль в(ъ) садú под(ъ) липóю. И тогò

Дѣло(с)
тóе рóку
≠axos.

28 зв.

ωбѣтницу
трѣб(а)
выпол-
нѣти,

але млтвы гдѣ на(д) нѣмъ читано, пришѣль до першого здорова и кр(с)тъ стый цѣловаль и здоровый з(ъ) монастыря престои бци Елецкой до своего дому вернулса для чинена такихъ чудовъ розмайтыхъ тутъ написаныхъ и неписаныхъ. Маемо надѣю, же // церковь престои бци Елецкой за молитвами еи Хс бгъ нашъ и докончитъ и якъ на кр(с)тъ мовиль: совершишаса, такъ в(ъ) церквѣ пр(с)тѣи бци Елецкой мешкаючи, Хс будетъ мовити: совершишаса.

Придатокъ до чудовъ престои бци Елецкой для пожитку блгоч(с)тѣвымъ людемъ(ъ) приданыи. Хвалит(ъ)са в(ъ) Азѣи мѣсто Смирна, же там(м) на деревѣ циприсово(м) знайденый е(ст) образъ престои бци великою свѣтлостю на кштальт(ъ) огна оточеный, на которомъ(ъ) мѣйску еп(с)пъ смиренскій Цѣрусъ збудоваль церковь на имѣ престои бци. Хвалит(ъ)са на сѣверу мѣсто Бранскъ, же тамъ(ъ) недалѣко з(ъ) начина водного вышоль престои бци образъ и полетѣль на дуба и знайденый е(ст) на деревѣ дубо-гомъ и на мѣйску томъ(ъ) церковь на имѣ престои бци е(ст) збудована и монастырь, который о(д) рѣки Свинъ Свинъскій са называеть. Такъ и ты, Чернѣгове, столѣчное мѣсто на сѣверу, можешъ са пре(д) иными // в(ъ) Россѣи мѣстами тѣмъ хвалити, же близкѣ Чернѣгова знайденый е(ст) обра(з) престои бци, променами свѣтлыми са польскуючѣи на деревѣ елов(о)м, и для того церковь, збудована на мѣйску то(м), бца Елецкая са называеть(ъ). А таа бца Елецкая е(ст) скарбница, котораа людемъ розмайты(м) дае(тъ) скарбы розмайты: малому войску хр(с)тѣанъ(ъ)скому дае(т) звыта(з)тво на(д) великим(и) войсками поганскими, зближаючи(м)са до смѣрт(и) дае(т) живо(т), хоры(м) здоровъ(ъ)е, шалены(м) приворочаетъ(ъ) розу(м), паница(м) трезво(ст) каже(т) захвати, непло(д)ны(м) люде(м) дае(т) пото(м)ство, в(ъ) небе(з)печенствѣ люде(м) зостаючи(м) дае(т) ратуно(к), дае(тъ) науку, жебы обѣтницу, бу обѣцаную, выполнили и образы с. шановали и до чаровницъ(ъ) са не удавали, неволник(о)м) дае(тъ) волно(ст), смутны(м) потѣху и всѣмъ людемъ(ъ) чога-колвекъ(ъ) потребуючи(м), подае(тъ) речъ потребную, яко тутъ(ъ) розмайтыи чуда написаныи свѣдчатъ.

З(ъ) церкви иерусалимской гдѣ хотѣль Илиѣдоръ скарбы брѣти, в(ъ) той ча(с) показалъ(ъ)са ему аггль на кштальтѣ рыцера в(ъ) золото(м) кирису, на коню страшномъ сѣдѣчѣи, который конь, скочивши велики(м) бѣгомъ, ударилъ Илиѣдора пере(д)нѣми ногами. Пѣты(м) два ему и(н)шѣи аггли показалиса // якъ сличныи младенцы, которыи, з(ъ) обо(х) сторо(н) стоачѣи, Илиѣдора бѣили та(к), же упалъ на землю и темно(ст) на очи его наступила. Пѣты(м), порва(в)ши его, вынесли о(д) скарбници церковной. Любо Иліѣдоровъ з(ъ) иерусалимской скарбници скарбовъ(ъ) матерѣ(л)ны(х) бгъ не допустилъ(ъ) брѣти и каралъ(ъ) его за тое, же о(н) хотѣлъ(ъ) брѣти скарбы церковныи, еднѣк(ъ) всѣмъ хр(с)тѣан(о)м) православному(м) позволѣетъ(ъ) бгъ и кажетъ(ъ) до тоеи скарбницы, пр(с)тѣи бци Елецкой, прибѣгати для одержана скарбо(в) дховны(х), которыи са тутъ(ъ) в(ъ) розмайтыхъ чуда(х) написаныи

ГРѢХИ РОЗМАИТІИ,

ВОКРАТЦѢ НАПИСАННЫЕ, ДѢ СПОВѢДНИКА И ДО
ИСПОВѢДАЮЧАГОСА НАЛЕЖАТЬ, ЖЕБЫ ДО СПѢВѢДИ ГОТЮЮЧИСА
КНИЖКУ ТЮЮ ЧИТАЛЪ И ВѢДАЛЪ, ЯКІХЪ МЛЕТЪ) ГРѢХОВЪ
СПОВѢДАТИСА, И ЖЕБЫ СПОВѢДНИКЪ) ТЮЮ КНИЖКУ
ЧИТАЮЧИ, ВѢДАЛЪ, ЯКІХЪ ЕГѢ МЛЕТЪ НА СПѢВѢДИ
СЛУХАТИ ГРѢХО(В) И ѠД НІХЪ РАЗРѢШИТИ.

ВЪ) ЧЕРНѢГОВѢ РѢКУ „АХПЕ. М(С)ЦА ФЕВРАЛА, ДНѢ ВІ. ПРЕЗЪ
ВѢЛЕБНОГО Ѡ ВЪ БѢ) Ѡ(Т)ЦА ІѠАНѢКІЯ ГАЛЯТОВСКОГО,
1 АРХИМА(Н)ДРИТУ ЧЕРНѢГОВСКОГО ЕЛЕЦКОГО СВѢТУ ПОДАНЫ. //

Па м а т а й, ч и т е л н и к у п р а в о в ѣ р н ы й, е с л и к о т о р ы й
члвкъ в(ъ) грѣху знайдѣет(ъ)са, зѣразъ повѣненъ з(ъ) тѣмъ грѣхомъ до
сповѣдника удаватиса и егѢ пред(ъ) бгомъ и пре(д) сповѣдником(м) сповѣда-
Сира(х) ѣ. тиса, бо Ісусъ Сира(х) написаль: не медли ѡбратитиса ко г(с)ду и не ѡ(т)-
ІѠа(н) ѣ. лагай днѣ ѡ(т) днѣ, в(ъ)незапну бо взѣйде(т) гнѣвъ г(с)днѣ и въ время мѣсти
погибнеша. До тогѢ высповѣдавшиса члвкъ грѣха своѣго, не повѣненъ южъ
до грѣха тогѢ вертатиса и зноу то(й) грѣх(ъ) чинити, бо Хс разслабле(н)-
наго члвка улѣчилъ и мѡвилъ до негѢ: се здравъ бѣсть, к(ъ) томѣ не согрѣ-
шай да не горѣе ти что бѣдет(ъ). До тогѢ сповѣдающійса грѣхов(ъ) своих(ъ)
члвкъ повѣненъ всѣ грѣхи свой пре(д) сповѣдником(ъ) на исповѣди вы-
Ісус(с) На(н)- ви(н)- гла(н) ѣ. знати, жа(д)ногѢ не тайти грѣха, бо еслѣ грѣхъ якѣй затайтъ, не важнаа
І зв. 1 тѣа егѢ спѢвѣдъ ѣсть, сповѣ(д)никъ те(ж) повѣне(н) егѢ напоминати,
жебѣ жадногѢ грѣха не тайлъ, якѢ Ісус(с) На(в)винъ Ахара напоминалъ,
мѡвачи: сну мѡй, даждъ славу днѣ(с) г(с)дѣвѣ бгу Ілеву и да(ж)дъ емѣ испо-
вѣданіе, исповѣж(д) мѣ, что еси сотвориль, и не потай ѡ(т) менѣ. //

ПРЕДМОВА ИСПОВѢДНИКУ Ѡ НѢКОТОРИХЪ ВЛАСНОСТА(Х) ДО ПОКУТИ НАЛЕЖАЧИХЪ

Покѣта двѣ рѣчи, матѣрїю и фо(р)му, въ себѣ замыкаетъ. Матѣрїа на
три чѣсти дѣлитса, бѢ кто покѣтуетъ за грѣхи свои, повѣненъ мѣти скрѣху
ср(д)чную, жалъ и плачь вѣдлу(г) ѡалмѣсты мѡвачого: ср(д)це сокрушенно
Ѡа(л) ѣ. и смѣренно бгѣ не уничижитъ. До тогѢ повѣненъ члвкъ покѣтуючѣй вы-
сповѣдатиса грѣховъ свои(х), якѢ вѣрные хр(с)тїане чинили за чѣсовъ
ап(с)толскихъ, ѡ чи(м) свѣтчитъ писмѢ стѡе, мѡвачи: мнози ѡ(т) вѣровѣвшихъ
ДѢа(н) ѣ. прихождаху исповѣдающе и исказующе дѣла своѣ [то ѣсть грѣхи своѣ] 2
ѡі. до тогѢ повѣненъ члвкъ покѣтуючы(н) дѡсѣть за грѣхи свой чинити, якѢ чи-
2 3 ни(л) дѡсѣть за грѣхи свой Закхѣй, // котѡрый до Хс мѡвилъ: се г(с)ди полъ
Лук(к) ѣ. имѣнїа моѣго даѡ нѣщимъ, и ѣще когѢ ѡбѣдѣх(ъ), во(з)вращаю четверицею.
За тѡе Хс ѡ(т)пустиль Закхѣевъ грѣхи егѢ, мѡвач(н): днѣ(с) сп(с)нїе дѡму

с а н ы й. Деасъ и Мерхесъ, двá пнове волоскїе, за господáрство Волоское
4 во(и)нѹ з(ъ) собою точїли. Друго́го и трéтого рóку по // войнѣ, пре(з)
ве(и)гер- то́е по́ле лю́де идѹчи, вѣдѣли вели́кую кѹпу ко́стей лю(д)скихъ. Ѡ(т) тѣхъ
ски(х). ко́стей выходи(л) смѹтнѣй го́лосъ, Ха збавїтеле и преблгослове(н)ную
Мрїю бцу в(ъ)зывáючи. Чѹючи то́й го́лосъ, лю́де прибли́жилиса до ко́стей
и знáйшли волáющюю го́лову члвчюю, котóраа до нїх(ъ) мовѣла: а́ е́стемъ
хр(с)тїа́нинъ, зáвше мѣ служїль прч(с)той двѣ бци, а́ле не вы́сповѣдавши(с)
грѣховъ моїхъ, на то́й войнѣ живо́тъ сво́й скончїлемъ. Дла тогò мтка
бжаа ѡ(т) вѣчныхъ мѹкъ менè пеке(л)ныхъ боро́нить и язы́къ мо́й заховуетъ,
жебы мѣ мо́гль грѣховъ вы́сповѣдатиса и умérти по-хр(с)тїа(н)ску, зачїмъ
призовѣте сщенник(а), котóри(и) бы менè сповѣди вы́слухалъ и розгрѣ-
4 зв. шиль, прошѹ васъ. Онї при(з)вáли сщенника, котóрїй // хр(с)тїа́нина о́ного
сповѣди вы́слухалъ и разгрѣшилъ. И зáразъ таа голова умо(л)кла, перестáла
волáти и южъ потóм(ъ) не волáла. Тѹтъ налèжить вѣдати, же котóрїй члвкъ,
живучїи на свѣтѣ, пр(с)той бци слѹжит(ъ) и еѣ за патрóнку ма́етъ, такїй,
не вы́сповѣдавшиса грѣховъ свои(х), гди умира́етъ, пр(с)таа бца дшу егò
боро́нить ѡ(т) мѹкъ пекелны(х) и язы́къ егò в(ъ) цѣлости захову́ет(ъ), жебы
мо́гль по сме(р)ти сво́ей вы́сповѣдатиса грѣховъ своїх(ъ) и умérти по-хр(с)-
тїа́нску и ѡ(т) вѣчны(х) мѹкъ пекелныхъ во́льнымъ зостáти. Тѹтъ же налè-
жи(т) ещè вѣдати, же котóрый члвкъ умира́етъ бе(з) пока́нїа, не вы́сповѣ-
давшиса грѣховъ смртелныхъ и не жа́люючи за нїхъ, такїй, гди умира́етъ,
5 дша егò идѣт(ъ) до пекла, вѣдлугъ фалмїсти мовá//чогò: да постїда(т)са
ѡ(л) .а. нече(с)тївїи и снїду(т) въ адъ. Котóрїй зáсь члвкъ умира́етъ, вы́сповѣдав-
шиса грѣховъ сме(р)телныхъ и жа́люючи за нїхъ и досить учинївши, такогò
члвка дша з(ъ) тѣла вы́шовши зáразъ идѣт(ъ) до нба на вѣчное мешкáн(ъ)е,
ве(д)лугъ ап(с)тла Пáвла мовáчаго: вѣмы бо, я́кò а́ще зéмнаа нáша храмина
тѣла разори(т)са. Создáнїе ѡ(т) бга їмамы храмїнѹ нерукотворе(н)ну вѣчну
в. Ко(р) на нбсехъ. Котóрїе зáсь лю́де умира́ютъ, вы́сповѣдавшиса грѣховъ своїхъ
.е. смртелныхъ, а́ле не скончївши за нїхъ покѹты, котóрую ѡ(т)правовáли,
тѣх(ъ) дши идѹтъ на мытарства. Тáк(ъ)же котóрїе умира́ютъ в(ъ) грѣхахъ
потóчны(х), и тѣхъ лю́де(и) дѹши на мытарства идѹтъ. Що (ж) то́ е́сть мы-
5 зв. та(р)ство? Мыта(р)ство е́сть задержáнїе. Гди // члвкъ умрѣт(ъ), агглы дшу егò
до нба провáдять. На то́й чáсь злїе дѹхове на повѣтру дшу члвчюю задер-
жую(т), гамѹют(ъ) и недопуска́ют(ъ) до нба дла́ того, же ма́етъ грѣхї потóч-
ные, и дла́ того, же за грѣхї сме(р)телные не вы́покутовала, котóрихъ
вы́сповѣдаласа, и показꙋють дши грѣхї розмайтїе, котóрїе она з(ъ) тѣломъ
чинїла, бо на повѣтру по(л)но е(ст) злы(х) дѹхо(в), котóрїе з нáми войнѹ
точа(т), до грѣхѹ нáсь привода(т) и дши лю́дскїе по смрти лю(д)ской задер-
Ефе(с) .б. жую(т). Та(к) мовї(т) ап(с)тл(ъ) Пáвель: по кнáзю вла(с)ти воздѹшнїа дха,

Колось, гла(в) .г̃. Лакѡмство до богѣтствъ, которѡе ап(с)тль Павелъ в(ъ)спомѣнат(ъ) [!], мѡвачи: лихойманіе ѡже есть ѡдолослуженіе.

Сира(х) .лз. Обжирство, потравъ и напою(в) многихъ заживан(ъ)е, бо люде обжирливые, которіе мѡ ѡ ядатъ и пѡтъ, в(ъ) хорѡбу в(ъ)падають, недѡлго живуть на свѣтъ, а которыя повстагают(ъ)са ѡ(т) многихъ покѣрмовъ и напоювъ, тые многіе лѣта в(ъ) своѣмъ житіи мають, ве(д)лугъ Ісуса Сираха мѡвачо(г) [о]: во мнозѣ бра(ш)нѣ не(д)у(г) бѡде(т) и пресищеніе до скорби доидеть, пресищеніемъ бо мнози умрѡша, в(ъ)нѣмаай же приложитъ жи-
8 вотъ. //

При(ч) .е. Лѣни(в)ство. Гди кто лѣнується до цркви ходити длѣ набоже(н)ства и добріе учинки якіе чинити, до такогѡ Соломонъ волает(ъ): доколѣ, ѡ лѣнѡстиве, возлѣжиши? Ко(г)дѣ же ѡ(т) сна востанеши?

Еврей г̃. Вшетече(н)ство, которѡе ап(с)тль Павелъ в(ъ)споминат(ъ) [!], мѡвачи: блѡдникомъ и прелюбодѣемъ сѡдитъ бгъ, в(ъ)шетечниковъ и чужолѡжниковъ бѡдетъ бгъ сѡдити.

Грѣхи поточныи

а. Іѡа(н) .е. Ап(с)тль Іѡанъ в(ъ)споминаетъ грѣхъ смртелный, та(м) же и поточ-
ный, мѡвачи: есть грѣхъ ко сме(р)ти и про(ч): и ест(ъ) грѣхъ не ко смрти, то есть поточный. Смртелный грѣхъ члвка на сме(р)ть вѣчную до пѣкла

8 зв. провадитъ, если члвкъ умрѣт(ъ) в(ъ) томъ грѣхѣ, не вѣсповѣдавшисѣ егѡ // и не ѡ(т)покутовавши за негѡ. Поточны(и) засъ грѣ(х), слѡва жартовливые албѡ смѣхотворные албѡ хвала прожняа, з(ъ) недосконалогѡ рѡзуму похѡди(т) и ѡ(т)пущает(ъ)са члвковѣ чре(з) ѡповѣдь повседне(в)ную, чре(з) млтву г(с)дню «ѡ(т)че ншъ» и пре(з) млтву «Ги Ісе Хе снѣ бжій, помлуй ма, грѣшнаго». ѡ(т)пущается поточный грѣ(х) пре(з) хо(ж)деніе на мѣйсастыѣ, пре(з) ѡкро(п)леніе вѡдою стѡю, чре(з) блгословеніе ѡ(т) архiere(а), чре(з) в(ъ)кушеніе блгслове(н)на(г) [о] хлѣба. И(н)шиѣ грѣх(и) пото(ч)ныѣ фалмѣста в(ъ)споминает(ъ), мѡвачи: грѣхопадѣнѣа ктѡ разумѣт(ъ), до тѡ

Ма(ѳ) .е. (г) [о] Хс мѡвилъ: в(ъ)сѣакъ гнѣваайсѣ на брата свое(г) [о] в(ъ)суе, повѣне(н) есть сѡду, ѡже бо аще рече(т) брату своѣму рѣка [прожный] ⁴, повѣненъ есть сѡнмищу. А ѡже речѣтъ юрѡде, повѣне(н) е(ст) геѣннѣ огне(н)нѣй. Тутъ
9 Хс грѣхъ // смертелный ѡ(т) грѣховѣ поточныхъ ѡ(т)лучиль, назначивши грѣхомъ поточным(ъ) сѡдъ и сѡнмище, грѣхови смертелному — геѣнну огненную.

Грѣхѣ противъ трѡхъ добродѣтелей бгословскихъ:

вѣри, надѣи и любвѣ

Противко вѣри. Маѣтъ покутуючій мѣслити, чи не ѡ(т)ступоваль ѡ(т) вѣри православной до геретиковѣ, албо чи не вѡнтпиль ѡ акѡмъ артикулѣ вѣри, албѡ чи не читаль книгъ геретическихъ заказаныхъ, бѡдучи самъ в(ъ) науцѣ недосконалый и не утверженый, бо ап(с)толь Паве(л) написаль:

Ти(м) .г̃.

Сира(х) гї. терзает же са о(т) бѣды дша. Доткнѣніем(ъ), гди кто дотикается товари(ст)ва злого, з(ъ) людми злыми товариство мѣть, такій и сáмъ злый зостанеть, бо Ісусъ Сирахъ написаль: касайса пѣклъ очернитса, кто доткнетса смолї, почернит(ъ)са. Тутъ смолоо называється вшелáкїй грѣшни(к) и грѣхъ, которого кто доткнетса, грѣшнымъ зостанеть. //

Грѣхи противъ десятерѡ приказáна бжго

Фили(п) гї. Не будешъ мѣти и́ншихъ боговъ шпрóчь менѣ. Прóтивъ того приказáна люде грѣшáть, которіе чрѣву своѣму выгожáютъ потравами и напоами ро(с)ко(ш)ными, бо ап(с)толъ Пáвель о такїхъ людахъ мóвить: їмъ же бгъ чрѣво. Другіе за бóга мáютъ богáтства свои, за которими са уганáю(т), и в нихъ надѣю свою покладáютъ. Длá того Хс мóвилъ: не мóжете бгу работáти и ма(м)мóнъ, то е(ст) богáтствомъ. И́ншіе за бóга мáютъ бо(л)ваны, ведлугъ пр(о)рка Данїїла мовáчого: Похвалїша боги злáтыя, и сребрáнїя, и мѣдáныя, и кáменныя, и древáныя, и желѣзныя, и бга вѣчнаго не блгословїша, имúщаго влáсть дýха и(х). // И тепѣрь ворожбїтове и чаровникї за бóга мáютъ дїáволовъ, которїхъ до своѣи робóти на пóмочъ в(ъ)зивáютъ и запрошáютъ, которїхъ, боговъ фалшївы(х), правдивїй бгъ в(ъ) книгáхъ(ъ) Девтеронóмно(н) в(ъ)споминáеть, мóвачи: пожрóша бѣсо(м), а не бгу, богомъ ихъ же не видѣша. Дáлей в(ъ) дѣсáтеро приказáню бжомъ написано ёсть: не кра(д). До того приказáна тѣе люде налѣжатъ, которіе пѣрець з(ъ) грѣчкою, шафрáнъ с крокосомъ, лáданъ з(ъ) камѣнцáми, винò з(ъ) водою мѣшáютъ и люде(м) продаютъ. Такїе половїцу того краду(т), що людемъ продаютъ. О такїхъ людахъ пр(о)ркъ Ісáїа написаль: корчѣмници твои мѣшáютъ винò с водою. Тутъ налѣжат(ъ) и тѣи люде, которїи несправедливою мѣрою, несправедливими вагáми, неспра//ведливимъ лóктемъ що продаютъ люде(м). Такїе крадутъ и людѣй ошукивáютъ. О ти(х) фалмѣста мóвить: лжївы снове человѣч(с)тїи в(ъ) мирїлехъ. И в(ъ) кнїгахъ Ле(в)вїть бгъ мóвить: да не сóтворите неправды в(ъ) сýдѣ, в(ъ) мирїлехъ и во стоáлехъ(ъ) и во превїсехъ. Дáлей в(ъ) дѣсáтеро приказáню бжомъ написано: не чужоложъ. Такїми чужоло(ж)ницам(и) назывáются дши людеѣ грѣшнихъ(ъ), которіе, покїнувши бá, удаю(т)са до дїáвола и егò волю чїнат(ъ). Были тáкими чужоложницами двѣ мѣсть Самáрїа и Їер(с)лїмъ, которіе, остáви(в)ши пра(в)дивого бга своѣгò, удалїса до боговъ фа(л)шївыхъ, бо(л)вановъ ассїрїйскихъ, в(ъ) которїхъ дїáволи мѣшкали и людеѣ мóвою своѣю зводїли. Длá того мóвилъ бгъ до пр(о)рка Іезекїїла: двѣ // жѣны бїста дщери мтри едїноа, дáлей мóвилъ: їмена же їма Самáрїа О(л)ла и Їерусали(м) Ш(л)їва. Дáлей мóвилъ бгъ: соблуди Ш(л)ла о(т) менѣ и возложи пóхоти своá ко ассїрїомъ приближáющи(м)са ёй. Дáлей написано: и вїдѣ сестрà еá Ш(л)їва и ра(з)сипà возложенїе своѣ пáче еá и блужѣнїе еá пáче блужѣнїа сестрї своѣа умножи ко сномъ(ъ) ассїрїйскимъ. Дáлей дѣсáтеро приказáн(ъ)е бжое мóвить: не забїай. Тому приказáню бжому той члвкъ протївїтса,

- ти(в)лѣн(ъ)е са явной правдѣ. Гди ктò бачит(ъ) явную правду, еднѣк са ей противит(ъ), не хòчеть признѣти, же тòе тѣкь ёсть, а не инѣчей, такіе были чорнокнїжники егїпетскїе, котòрїи са противили Мойсѣѡвѣ, ве(д)лугь ап(с)тла Пѣвла: яко же І(н)анѣй и Амврїй противи(с)таса Мойсѣю, тако(ж) де и сіе проти(в)лѣютса исти(н)нѣ члвци растлѣнны умòмъ, неискусны о вѣри. Противъ дха стго грѣхъ есть сѣанїе непрїѣзни мѣжи братїею.
- 15 зв. Гди ктò сѣетъ непрїѣзнь мѣжи прїѣтелмѣ и мѣжи їн//шими лїодми и до звѣды їхъ привòди(т), же почнѣт са вѣдити мѣжи собою, гнѣватиса на себѣ и наступѣти едїнъ на другòго здорòв(ъ)е, котòрїе прѣд тимъ великую Цѣрств прїѣзнь, любòв(ъ) мѣжи собою мѣли. Такїй былъ Ахитòфелъ, котòрый Цѣ. мѣжи Двдомъ и Авесолòмомъ, сномъ егò, сѣаль непрїѣзнь и давѣль Авесолòмовѣ злѣую рѣду, якъ бы мòглъ Двда, ѡ(т)ца своѣгò, поразїти и крòлѣвство ѡ(т) негò ѡ(т)нѣти. Противъ дха стго грѣх(ъ) ёсть затвердѣлость ср(д)ца. Гди котòрїй члвкъ, учинївши грѣхъ, презъ дòлгїй чѣсь в томъ грѣху валѣтса, не жѣлуеть за негò, не исповѣдаетса егò и не покѣтуеть за негò. Такїе были жиды, котòрїе, в(ъ)пѣвши в(ъ) ба(л)вохвѣлство, презъ дòлгїй чѣсь 16 в томъ грѣхѣ валѣлиса, не // хотѣли кѣатиса и ѡ(т) бо(л)ванòвѣ до правдївого бга наvernѣтиса. Любò їхъ напòминалъ бгъ непòе(д)нокрòтъ, жебы са кѣали и до негò наvernѣли. Дла тогò мòви(л) бгъ до нѣроду жидòвско(г) [ò]: жїла желъ(з)на вы(а) твоѣ, и челò твоѣ мѣдано. Проти(в) дха стгò грѣхъ ёсть злòе пре(д)савза(т)е. Гди ктò мѣетъ вòлю грѣшїти и старѣетса о тòе, я(к) бы мòгл(ъ) грѣ(х) якїй учинїти. Такїй былъ Ісѣвъ, котòрїй мѣлъ вòлю Іѣкова, брата своѣго, забїти и старѣ(л)са о тѣкїй спòсоб(ъ), якъ бы мòглъ то(г) [ò] доказѣти, бо напїсано: рече Ісѣв(ъ) въ умѣ своѣ(м): аще бѣша при- Бы(т) .кз. спѣли днїе сме(р)ти ѡ(т)ца моѣ(г) [ò], да бы(х) уби(л) Іѣкова, брата своѣ(г) [ò].
- Двòякїй грѣхъ есть, еденъ ншъ влѣснїй, котòрїй мы сѣми чїнїмо, 16 зв. другїй ёсть грѣхъ чужїй, // котòрїй їншїй члвкъ чїнїть, еднѣк и мѣ тогò чужòгò грѣхѣ зостаемò учѣстниками, и кѣрае(т) нѣсь бгъ за тòй чужїй грѣхъ. Напрїкѣдъ, еслѣ бы ктò когò забїлъ, албò що укравъ, албò попе(л)нил(ъ) вшетечѣн(ст)во, албò їншїй грѣхъ учинїлъ, а мѣ емѣ бл(с)вили тòе чинїти, а(л)бò росказѣли емѣ, жебы тòе учинї(л), албò просїли егò ѡ тòе, албò рѣдили емѣ тòе, албò прїмѣсили егò до тогò, албò научїлисмо егò тогò, албò не гамовѣлисмо егò ѡ(т) тогò, мòгучи погамовѣти, албò похва- лїлисмо емѣ тòй учїнокъ, не гѣнили и не кѣрѣли егò за тòй учїнокъ. Тедѣ люòбо ктò їншїй учинїлъ тòй грѣхъ, еднѣк и мѣ тѡ(г) [ò] чужòго грѣхѣ зостаемò учѣстниками. Такъ мòвїть ѡ(т) чуждыхъ пощади рабѣ твоѣгò. И ко Тимоѣею // ап(с)тлѣ мòвїть: ниже прїѡбщѣйсѣ чуждымъ грѣ- ѡ. Ти(м) .ѣ. хòмъ.

Грѣхи мѣншыхъ людѣй прòтивъ прелòжòныхъ

- Противъ цѣра, кнза, гетмѣна, вòевòди, прòтивъ пѣна якогò-кòлвекъ, прòтивъ магїстрѣту албò урѣду, бѣнти, намòва и здрѣда, бо ап(с)тлѣ Пѣве(л) Рї(м) .ѣ. напїсѣль: всѣка дша влѣстемъ прѣдержѣщимъ да повїнуетьса, нѣсть бо

вла(ст), аще не ω(т) бга, сущїа же власти ω(т) бга учїнены суть. Тѣм же
противлѣаѣса власти, бжїю повелѣнїю противлѣетьса. Противлѣающїи же
са себѣ грехъ прїемлють. Хощеши же ли не боѣтиса власти, блгое твори и
имѣти будеши похвалу ω(т) негω, бжїй бо слуга есть тебѣ, бω // блгое аще
ли злое твориш(и), бойса небо без ума ме(ч) то е(ст) справе(д)ливо(ст) нѣси(т). 17 зв.
Бжїй бо слуга е(ст) ω(т) мстїте(л) во гнѣ(в) злое творѣщи(м).

Грѣхи преложѣныхъ людѣй дховныхъ исвѣцкїихъ

Налѣжитъ преложѣны(м) пїлно старѣтиса ω сп(с)нїе людѣй мѣншихъ, кѣ-
торї(х) по(д) влѣдзою своєю мают(ь), жебы мѣншїе жилї добре, ведлугъ при-
казана бжогω, жебы ктѣ з(ь) мѣншихъ не впѣл(ь) в(ь) грѣхъ и дша егѣ не
згїнула, бо всї преложѣнїе, всї старшїе, дховные всї и свѣцкїе будутъ
в(ь) днѣ ωста(т)нїй ω(т)вѣ(т) бгу давѣти за всѣхъ ме(н)шихъ, которї(х) по(д)
рукою своєю мают(ь). Игуменове и архимандритове будутъ ω(т)повѣдати бгу
за своїхъ законниковъ. Еп(с)пове, архи//еп(с)пкове, метрополѣтове, патрі- 18⁸
а(р)хове будутъ ω(т)повѣдати бгу за сщенико(в) и за ѣншихъ людѣй, котѣ-
рїе са в(ь) ѣхъ епѣрхїи з(ь)найдутъ. Црїе, кнзѣ и всї панѣве будутъ ω(т)-
повѣдати бгу за слу(г) и за по(д)дѣныхъ своїхъ. Гетманѣве за жо(л)нїровъ
своїхъ, учтели за ученико(в) своїхъ, рѣдичѣве за дѣтѣй своїх(ь) будутъ в(ь)
днѣ суднїй бгу ω(т)повѣдати. Дла тогѣ до всѣхъ мѣншихъ, которїе по(д)вѣ
властїю са знайдутъ, ап(с)тлѣ Пѣвелѣ мѣвїтъ: повїнуйтесѣ настѣвникомъ Евреї гї.
вѣшимъ и покарѣйтесѣ ѣмъ, тїе бо бда(т) ω дшахъ вѣшихъ, аки слѣво во(з)-
дѣти хотѣще. Котѣрїй преложѣнїй албѣ ста(р)шїй меншими людмї, по(д)
своею вла(с)тїю будучими, добре ве(д)лугъ приказана бжогω рѣдїтъ, доб-
ри(м) лѣску своєю ωсвѣдчѣе(т), // а злїхъ за ѣхъ злѣсти карѣетъ, такїй пре- 18 зв.
ложѣнїй в днѣ суднїй припровѣдїтъ мѣншихъ людѣй собѣ послушны(х)
прѣд(ь) маестѣтъ Хвѣ и будетъ з(ь) радѣстїю до Ха мѣвїти: се ѣзь и дѣти
ѣже ми да(л) бгѣ.

Двоѣкїй знову грѣхъ ѣсть, едѣнѣ ѣвнїй, ω котѣромъ лѣде вѣдають.
За такїй грѣхъ повїнен(ь) спѣвѣдникъ велїкую епїтѣмїю спѣвѣдаючѣмуса
назанчїти [!], поневажъ грѣхъ егѣ ѣншихъ людѣй мнѣгїхъ до соблазни
ал(ь)бѣ до погоршѣна прївѣдїтъ, а Хс мѣвїлъ: иже аще соблазни(т) едї-
ного малїх(ь) сїхъ вѣрующїхъ в ма, ѣне емѣ ѣст(ь), да обѣси(т)са же(р)но(в)
ωсе(л)скїй на вы(и) е(г)[o] и потѣне(т) в(ь) пучїнѣ мо(р)ской. Другїй грѣ(х)
тае(м)ны(и) е(ст), котѣрїй таѣмне члѣвкѣ чїнїтъ, же тогѣ // нѣхтѣ не вїдїтъ. 19
ω такї(х) фалмографѣ грѣхѣхъ мѣвїтъ: ω(т) та(и)ныхъ моїхъ ωчїсти ма. Фѣ(л) .її.
Такїе грѣхї таѣмнїе в(ь)спомїнаѣтъ и ап(с)тлѣ Пѣвелѣ, мѣвачї: не прїѣб-
щѣйтесѣ ко дѣломъ неподѣбнымъ и тѣмнымъ, пѣче же и ωблїчѣйте, бывѣе-
маѣ бо отѣй ω(т) ни(х) срамно ѣст(ь) и глатї. Ефе(с) .ѣ.

котóрий грѣшитъ и не перестаётъ грѣшити, бо такій дшу свою грѣхо(м) забіаётъ(ъ) вѣдлугъ Ісуса Сираха мовачого: яко же ѡ(т) лица змійна, бѣжй ѡ(т) грѣха, аще бо пріступиши угризнуть тѧ зѹбы л(ь)воѡы, зѹбы егѡ убіають(ъ), дши члвчскій. Далей // десѧтеро приказан(ъ)е бжое учить: не свѣдчъ фалшіѡе, а теперъ фа(л)шіѡе свѣдчатъ; не взивай імени г(с)да бга твое(г)о | надарѣмно, а теперъ присагають(ъ) надаре(м)но; шануй днь стый, а теперъ дна стого не шанують, в(ъ) днь стый рѡбатъ, до корчмы, не до цркви ходатъ; чтй ѡ(т)ца твоего и мтръ, онѡ ѡ(т)ца и мтки не шанують(ъ); не пожадай бли(ж)наго твоего жены, анѡ вола, анѡ ослѡ, анѡ жадной рѣчи, котѡраа егѡ єсть. А теперъ люде пожадають ближнаго своѡго жены, вола, ослѡ и кѡждо рѣчи, котѡраа е(г)о | е(ст).

Сира(х) ка.
 13 зв.

Грѣхи троякимъ способомъ стаюцца

Албѡ з(ъ) слабости, албѡ з невѣдомост(и), албѡ з(ъ) злѡсти. З(ъ) слабости грѣхъ єсть прѡтивъ бга оца, бо оцъ назы//ваєцца всемогучій. З(ъ) невѣдомости грѣхъ єсть прѡтивъ сна, бѡ снъ бжій називаєцца му(д)рїй. З(ъ) злѡсти грѣх(ъ) єсть прѡтивъ дха стого, бо дхъ сты(и) називаєцца дѡбрїй. Котѡрїй члвкъ з(ъ) слабости албѡ з(ъ) невѣдомости з(ъ)грѣши(т), лѡтвѡй єму бгъ перебачитъ, гди бѹде(т) за не(г)о | покутоват(и), бо мови(т) фа(л)-мїста: грѣ(х) іюности слабости моѡа и невидѣнїа моѡего не поманї. Кто зѡсь грѣшитъ з(ъ) злѡсти, прѡтивъ дха стого, такому челоѡѡкови не лѡтво бгъ ѡ(т)пуститъ грѣх(ъ) егѡ, бо мѡвилъ Хс: всѡкъ грѣхъ и хула ѡ(т)пуститсѡ члвкомъ, а іже на дха хула не ѡ(т)пуститсѡ члвкомъ.

14⁰
 Фа(л) .кд.
 Ма(ѡ) .вї.

Грѣхи прѡтивъ дха стого

Прѡтивъ дха стого грѣхъ е(ст) рѡспач(ъ), // гди члвкъ рѡспачаєтъ в(ъ) мл(с)рдїю бжомъ и вѡнтпитъ ѡ своѡмъ збаве(н)ю, вѡнтпи(т), жебѡ єму бгъ грѣхї егѡ перебачиль, бо не годїтсѡ нѣкѡму рѡспачати ѡ мл(с)рдїю бжомъ и вѡнтпиту ѡ своѡмъ збавѣн(ъ)ю, либѡ бы на(и)грѣшнѣйшїй былъ члвкъ, нехай тїлко жалуетъ за грѣхї свой, и сповѣдаєцца їхъ, и покуту за нїхъ чїни(т). Перебачитъ єму бгъ грѣхї егѡ, бо бгъ єсть мл(с)рдный и мл(с)рдїю егѡ не машъ конца. Дла то(г)о | фа(л)мїста мѡвитъ: елїко ѡ(т)стоатъ востѡци ѡ(т) западъ удалїлъ єсть ѡ(т) насъ бе(з)законїа наша. Прѡтивъ дха стого грѣхъ єсть збїтнаа дуфност(ъ). Гди кто на(з)бытъ дуфаючи мл(с)рдїю бжому, грѣшитъ безпѣчне и мѡвитъ: мл(с)рдный єсть бгъ, перебачит(ъ) мнѡ грѣхї мой, нехай такїй члвкъ паматає(т) // на справедливо(ст) бзкую, бо справедливый єсть бгъ и караєтъ такїхъ людѡй, котѡрїе, назбѡт(ъ) дуфаючи, мл(с)рдїю егѡ грѣшатъ безпѣчне. Такъ мѡвитъ тѡй же фа(л)мїста: г(с)дь прѡведе(н) сосъче(т) вѡа грѣшнїко(м). Прѡти(в) дха стго грѣ(х) єсть спрѡ-

14 зв.
 Фа(л) .рв.
 15⁷
 Фа(л) .рки.

еретика члвкѣ по пѣрвомъ и втѣоромъ наказаніи ѡ(т)рицайсѣ. Прѣотивъ надѣи. Если надѣю свою в(ъ) створѣнью бѣрзѣ(и), // нѣжели в(ъ) твѣорцу бгу своѣм(ъ) покладѣл(ъ), якъ то: в лѣсцѣ людской, в(ъ) рѣзумѣ своѣ(м), в(ъ) храбрѣости, в(ъ) бога(т)ствѣ и в(ъ) блгорѣдїи, бо пр(о)рккъ Двдъ написа(л): надѣющїйсѣ на г(с)да, якъ гора Сїѣонъ, не по(д)вижи(т)сѣ вовѣ(к). Прѣотивъ любвїи. Если не любїл(ъ) бга, не заховал(ъ) приказана егѣ, поневаж(ъ) Хс мѣвил(ъ): аще любите мѣ, заповѣди мо(и) соблюдетѣ, если не любїл(ъ) ближнего своѣго, не ратовѣл(ъ) егѣ в(ъ) тѣажкой потребѣ, в(ъ) недостатку, в(ъ) небе(з)печѣнствѣ, бо ап(с)то(л) Іѡанъ мѣвитъ: аще ктѣ речѣтъ, якъ бга люблю, а брата своѣго ненавидѣтъ, ло(ж) е(ст), ибо ненавида(и) брата, егѣ же видѣ(т), бга како мѣже(т) любїти, егѣ же не видѣ(т).

9 зв.

Ѹа(л) .кд.

Іѡа(н) ді.

й. Іѡа(н) ді.

Грѣхї ѡ помсту до бѣ волающїи

Такїи естѣ грѣхъ добровѣльное забо(и)ство, гдѣ Кѣинъ забїл(ъ) невїнне // Авѣла, брата своѣго. Грѣхъ тѣи вола(л) о помсту до бга, такъ мѣви(л) самъ бгъ до Кѣнна: гла(с) крѣве брата твоѣ(г)[о] вопїе(т) ко мнѣ ѡ(т) землѣ. Волаѣтъ до бга о по(м)сту грѣ(х) содомскїи. Такїи грѣхї сѣуть прожновѣн(ъ)е, пїатїки, з(ъ)бїтки, немилосѣрдїе на людѣй убѣгихъ, в(ъ)згорже(н)е бга и страшнаѣ нечїстѣсть прѣотивъ прирѣженѣ. Тѣе грѣхї вола(л)и до бга в(ъ) Содѣмѣ, бо мѣвил(ъ) бгъ до Авраѣма: вопль содомскїи и гомѣрскїи умножїсѣ ко мнѣ, и грѣхї ихъ велїци сѣло. Волаѣтъ до бга о помсту утрапен(ъ)е людѣй убѣгихъ, сїротѣ, в(ъ)дѣвѣ, прїходневѣ и невѣлниковѣ. Гдѣ егїптѣне трапїли їлтанѣ, грѣхъ тѣи вола(л) о помсту до бга, такъ мѣви(л) бгъ до Мо(и)сеѣ: вопль сновѣ Іилевыхъ прїйде ко мнѣ // и азъ видѣхъ тугѣ ихъ, їже егїптѣне стужѣютъ имѣ. Волаѣтъ до бга о по(м)сту задержѣн(ъ)е заплѣти слугѣмъ, наѣмникомъ и робѣтникомъ. Такъ мѣвитъ ап(с)тль Іѣковъ до людѣй богѣты(х), котѣрїе задержѣютъ заплѣту робѣтникомъ своїмъ: се мзда дѣлатѣлей, дѣлавшихъ нївы ваша, лишѣны ѡ(т) васъ вопїетѣ и вопїенїѣ жѣвшихъ во ўши г(с)да Савваѣѣа в(ъ)нїйдоша.

10

Бы(т) ді.

Бы(т)ї .її.

Исхо(д) г.

10 зв.

Іѣко(в) е.

Грѣхї пѣтма смыслами учиненїи

Видѣнїемъ, гдѣ члвкъ глядїтъ на мѣрно(с)ти свѣцкїе, дла то(г)[о] мѣви(т) Ѹалмїста: ѡ(т)врати ѣчи мої не видѣты суетї. Слышѣнїемъ, гдѣ члвк(ъ) слѣхѣет(ъ) слѣвѣ лѣдѣакїихъ, пѣсней шпѣтныхъ. Не слѣхѣлъ тогѣ Ѹалмографъ, бо // написѣл(ъ): бїхъ якъ глѣхъ, не слышѣхъ. Смаковѣнїемъ, гдѣ члвкъ за потрѣвами сѣ смѣчными угѣнѣетъ. Такїе бїли їлтанѣ, о котѣры(х) написѣно: ещѣ бра(ш)ну сущѣ во устѣхъ ихъ и гнѣвъ бжїи в(ъ)зїйде на Іїла. Обѣнѣнїемъ, гдѣ члвкъ ѡ вѣннѣе рѣчи старѣетсѣ, якъ Соломонъ в(ъ) прїтчахъ написѣл(ъ): мѣры и вїномъ и кадїломъ красїтсѣ ср(д)це, рас-

Ѹа(л) .ѣз.

11

Прї(т) .кз.

іже ннѣ дѣйствуєть в(ѣ) снѣхъ противленіа. Бо знайдують(ѣ)са такіє грѣхї,
 которіє албо на сѣмъ свѣтѣ людемъ(ѣ) длѧ покѣти їхъ самѣхъ, албо на ѡны(м)
 свѣтѣ на мытарствахъ дшамъ людскимъ // бѣдучимъ длѧ покѣти людѣй жи- 6
 выхъ бгъ ѡ(т)пускаєть, котору ю покѣту люде живыіє за умерлыхъ чїнать,
 млачїса за нїхъ, постачи, ѡфѣру принѡсачи, ялмѣжну даючї и добродѣ-
 тели иншіє чїначи, бо такою покѣтою своєю люде живыіє уме(р)лого члвка
 дшу з(ѣ) мытарства уво(л)нѧють и до нба в(ѣ)проважѧють(ѣ). Длѧ тогѡ Іюда в. Ма(к)
 Ма(к)кавей посла(л) до Іерусалїму двѣ тысачи дра(х)мъ срѣбра, жебѣ .ві.
 ѡфѣру принѣсено за грѣхи ме(р)твы(х), предо(б)ре и угѡдне творѧ, ѡ воскр(с)
 нїи помышлѧа. Аще бо па(д)ши(х) востанїа не чѧєть(ѣ), найпаче убо бѣ сра-
 мотѣ былі ѡ мѣртвы(х) млїти(с).

ТУТЬ МОВА ѡ ГРѢХАХЪ ЗАЧИНАЄТСЯ

Грѣхъ єсть преступленїє приказана бжогѡ, двоѧкїй єсть: перворѡдный 6 зв.
 и учинкѡ//ковий. [!] Перворѡ(д)ный єсть преступленїє перворѡднагѡ праѡ(т)-
 ца ншегѡ Адама, в(ѣ) самѡмъ зачатїи нашѡмъ, на на(с) в(ѣ)лиѧнное, ве(д)-
 лугъ ѡалмїсти мѡвѧчагѡ: се бо во бе(з)закѡнїи(х) зачатѣ єсмъ, и во грѣсѣхъ
 родї ма мти моѧ. Тѡє жъ ап(с)тлѣ Пѧвелѣ мѡвїть: єдїнымъ члвкомъ грѣхъ(ѣ)
 в(ѣ) мїрѣ в(ѣ)нїйде и грѣхѡмъ(ѣ) смрть и тѧкѡ смрть в(ѣ)нїйде во всѧ члвкї. Ри(м). є.
 Тѡї грѣхъ перворѡдный презъ крщенїє стѡє бывѧєть ѡмытый. Длѧ того Хс
 мѡви(л): аще ктѡ нерѡди(т)са водою и дхомъ, не можетъ в(ѣ)нїйти въ цр(с)-
 твїє бжїє. Іѡа(н) г.

Учїнкѡвый зѧсь грѣхъ по крщенїи своємъ члвкѣ чїни(т) и з таки(м)
 грѣхѡмъ повїне(н) до спѡвѣдника удавѧтїса и ѡно(г)[ѡ] спѡвѣдѧтїса бо
 ѡалмографъ написѧлъ: испѡвѣ(м) нѧ ма бе(з)закѡнїє мое г(с)двї и ты ѡ(т)-// 7
 пустилѣ єсї нечѣстїє ср(д)ца моєгѡ. Іѡѧнъ, тѣжъ стѣй ап(с)тлѣ мѡвїть: ѡа(л) .ла.
 аще испѡвѣдѣемъ грѣхї нша, вѣренъ єсть и їстинене(н) [!], да ѡста(т) а. Іѡа(н)
 намъ(ѣ) грѣхї нша и очїсти(т) насъ ѡ(т) всѧкоѧ непра(в)ды. Такїє грѣхї учїн- .ѧ.
 ковѣє бгъ на испѡвѣди кѧючѡмуса члвкови пре(з) спѡвѣдника ѡ(т)пѣсти(т), Іѡа(н) кѧ.
 бо тѧѧ мѡва Хва до спѡводникѡ(в) налѣжитъ: Им же ѡ(т)пѣстите грѣхї,
 ѡ(т)пѣста(т)са їмъ(ѣ), а їм же держїтѣ, дежа(т)са. [!] Тїє учї(н)ковѣє
 грѣхї ту(т) ро(з)маїтїи наступѣю(т).

Грѣхи смертѣльные

Гордѡть [!], котору ю ап(с)тлѣ Пѣтрѣ в(ѣ)спомїнѧєть, мѡвачї: г(с)дѣ а. Пе(т)р
 гордымъ(ѣ) прѡтивїтьса, смире(н)ны(м) же даєть блгдѧт(ѣ). Зѧйздрость, є.
 котору ю Кѧїнъ мѣлѣ, ведлугъ ап(с)тла Іѧко(в), о зазрослївы(х) люде(х) // 7 зв.
 мѡвѧчѡгѡ: гѡре їмъ: якѡ во слѣдѣ Кѧїновъ ходїша. Гнѣвъ, которїй
 в(ѣ)спомїнѧєть(ѣ) ѡалмѣста, мѡвачї: престанї ѡ(т) гнѣва и оста(т) ярость.

семѹ быст(ь). Фѳрма покути ѳсть ра(з)рѳшеніе, в(ь) трѳбнику написа(н)ное, которѳе исповѳдникъ до исповѳдающаго(с) мѳвить и ѳ(т) грѳхо(в) егѳ разрѳшаетъ и уволняетъ, наприкладъ, слова тые: чадо прощает(ь) тебѳ Хс бѳ невидѳмо и аз(ь). Албо тые слова: г(с)дѳ бѳгъ нашъ Іс Хс блгдатию и щедротами своѳго члвколюбїа да прости(т) ти, чадо ім(р)къ, вса согрѳшенїа. И а(з), недостѳйный іеревъ, властїю егѳ, мнѳ данною, прощаю и ра(з)рѳшаю та ѳдѳ всѳх(ь) грѳховъ твои(х) во имѳа ѳца и сна и стѳго дѳха. Аминь.

Еще исповѳднику налѳжи(т) вѳдати, якую маѳтъ сповѳдающомуса епитѳмїю на исповѳди задати. //

2 зв.

Давнихъ часовъ давные ѳци стѳи Васїлі(и) Великїй Кесарїскїй архїеп(с)пъ и другїе епитѳмїю великую грѳшникомъ каючимса назначали, которой покути, албо епитѳмїи, не мѳгли грѳшникъ учинити, длѳ того црковь бѳжа тую епитѳмїю грѳшникомъ умѳншила, бѳ на кр(с)тѳ разбѳй-нѳк(ь) до Ха мѳвил(ь): помани мѳ, г(с)ди, егда прїйдеши во цр(с)твїи еи. А Хс длѳ малѳи покути егѳ ѳ(т)пустїль емѳ всѳ грѳхї е(г)лѳ и мѳви(л): дне(с) со мною будеши в(ь) раѳ. И блудница нѳги Хвѳ слезами ѳмывала и волосами своїми отирала. И мѳвилъ Хс до неѳ: ѳ(т)пущаються тебѳ грѳси

Лу(к) .жѳ.

твон. До тогѳ ап(с)тль Пѳтръ Ха трї рѳзи запрѳлса. А гди за тоѳе покутовал(ь), изыїде вѳнъ, плакаса горко. Перебѳчилъ емѳ Хс грѳхї тыи и по воскр(с)нїи своѳ(м) // приналъ егѳ на ура(д) ап(с)тлскїй, мѳвач(и): пасї ѳвца моѳ, пасї агнца моѳ, пасї избранныа моѳ. За великую епитѳмїю Хс фарисѳовъ ганил(ь), мѳвачи: свѳзую(т) брѳмена тя(ж)каа и бѳднѳ носїма

Лу(к) .зї.

возлагають на плѳща члвческа, пѳрсто(м) же свои(м) не хота(т) двїгнути ихъ. Тоѳе читаючи, грѳ(ш)ни(к) не повїне(н) в(ь)падати в ро(с)па(ч), але повїне(н) за грѳхї свой покутовати, теѳи емѳ бѳгъ грѳхї егѳ ѳ(т)пустит(ь).

3
Іѳа(н) ка.

Налѳжитъ еще сповѳдникови уважати, якїй члвк(ь) ѳст(ь) сповѳдающїйса, чи богѳтїй, чи убѳгїй, чи здоровы(и), чи хѳрїй. Еслї богѳтїй, на(з)начїт(и) емѳ епитѳмїю, жебы ялмужну дава(л) убогимъ албо жебы образы до цркви, албо звѳнъ, албо кѳлѳх(ь), албо лампу, албо кадїлницу, албо рїзы священнѳчикїе, албо стїхаръ дїаконскїй справи(л). Еслї убѳги(н), казати емѳ, жебы в(ь) мн(с)трѳ послуговал(ь), // дрова рубалъ, вѳ печи по кѳлїахъ палил(ь) и назначе(н)ное послушанїе їншѳе чинїлъ. Еслї здоровый ѳсть,

Ма(ѳ) .жѳ.

нехай пѳститъ, поклѳны б(ь)ѳть, еслї хѳрїй ѳсть, нехай прѳситъ священниковъ и зако(н)никовъ, жебы са за негѳ бѳгу млили и сам(ь), ѳсли мѳжетъ, хот(ь) лѳжачи нехай бѳгу млїтса, жебы емѳ грѳхї бѳгъ ѳ(т)пустїль и да(л) емѳ здорѳв(ь)е. И нехай старѳетса, жебы емѳ священники ѳстѳнее помазан(ь)ѳ ѳ(т)правили, бо тамъ и грѳхї ѳ(т)пущены бывають, и члвкъ хѳрїй мѳжетъ здорѳвы(м) зѳстѳти, якѳ ап(с)тль Іѳковъ в(ь) главѳ ѳ, написал(ь).

3 зв.

Приклад(ь) знаменїтїй о исповѳди длѳ сповѳдника и длѳ сповѳдающаго тѳтъ на пѳрѳ

Іѳко(в) ѳ.

Бо(н)фїнъ
книга ѳ. ѳ
речахъ

ГРѢХИ РОЗМАЙТІИ

ВОКРАТЧѢ НАПІСАННІИ,

До сповѣданка и до исповѣданнаго належають,
Жикѣ до сповѣдан готѣнїи Книжку
тѣи читати и видати, и кихъ маєт грѣ-
ховъ сповѣдати, и жѣбы сповѣданїи
тѣи Книжку читати видати, и кихъ
ѣго маєт наповѣдан савхати грѣхо,
и ѡднихъ разрѣшити.

В ЧЕРНѢГОВѢ

Рѡскѣ дѣла Мѣся Феврала, дна 21.

Прѣзъ вѣселоу въ дѣѣ ѡца

Іѡаннѣвїи Галагоуовскоу,

Архимандритѣ Чернѣговскоу Сѣлицкоу,

свѣтѣ помяни.

Грѣхи троякіи суть, котѣрыхъ са повинни смо выстерѣгати, учинковъ злыхъ, бо на страшнимъ судѣ обавить бгъ учи(н)ки наши всему свѣту и ведлугъ учинковъ нашихъ(ъ) будетъ насъ судити. Такъ мовить стый Іоанъ Бгословъ в(ъ) апокалипси: кнѣги розгнущаса и судъ прѣаша ме(р)твечи ѡ(т) написанныхъ въ кнѣгахъ подбломъ ихъ. Кнѣгами называються сумлена наши, на котѣры(х) вшелакіе учинки наши написаны суть, доброе и зле, которіе смо чинили ѡ(т) дити(н)ныхъ лѣтъ ажъ до смрти своей ведлуг(г) стого Іоанна Бгослова мовачого: дѣла бо ихъ ходатъ во слѣдъ с(ъ) ними, повинни смо выстерѣгатиса и словъ злыхъ(ъ), бо кто слова злые мовить, обмовляетъ когѣ, ѡсуж(д)аетъ, ѡскаржаетъ(ъ), лаетъ, славу чужую шарпаетъ албо иншіе спросные слова мови(т), мусить за нихъ в(ъ) днь остатній ѡ(т)казовати. Такъ(ъ) мовиль Хс: всако слово празно, еже аще рекутъ члвци, воздадутъ ѡ немъ слово в(ъ) днь судный. Пови(н)ни смо выстерѣгатиса и помысло(в) злыхъ, бо и за помисли злые будетъ(ъ) Хс лудей (!) судити. // Такъ мовить Соломонъ: строптивая помышленіа ѡ(т)лучаютъ ѡ(т) бга, для то(г) [о] и Хс до фарисеовъ мовиль: воскую вы помышляете лукаваа во ср(д)цахъ ваши(х). Зачимъ не повиненъ(ъ) члвкъ на жадень грѣ(х) и(з)волати, ни на учинокъ злий, ни на слово злое, ни на мысль злую, бо Товіа до сна своего мовиль: стережи, да не некогда грѣху изволиши.

Апо(к)
к.

19 зв.

Ма(т)
сі.

20
Пре(м). а.

Ма(т) ѿ.

То(в). ді.

Грѣхи двоакимъ способомъ стаються, чинен(ъ)емъ и опущен(ъ)емъ

Бѣ пр(о)ркъ Двдъ написаль: уклони(с) ѡ(т) зла и сотвори блго, котѣрїй теды члвкъ не удаляется ѡ(т) зло(г) [о], але чинить злое, смѣетса, жартуетъ, упивается, музыки для танцо(в) слухает(т), // дховныхъ лудей священниковъ и законниковъ зневажаетъ, ѡ свѣцкую са славу прожнюю стараетъ, такїй грѣши(т) чинен(ъ)е(м). Котѣрїй засъ члвкъ порожняетъ, набоженства не ѡ(т)правуетъ и не слухаетъ(ъ), постъ(ъ), послушаніе, терпеніе, молчаніе, чюлостъ(ъ) и тихость занехиваетъ, такїй доброгѣ не чинить и доброе ѡ(т)пущаетъ и грѣшитъ опущеніемъ.

Ψа(л).
лс.

20 зв.

Грѣхи родительскїи смертїю невинныхъ дѣтей малыхъ губать

Бѣ по(д) часъ потопу на свѣтъ з(ъ) родичами винными и дѣтей невинныхъ затопи(л) бгъ водами в(ъ) Содомѣ и Го(м)мори, также з(ъ) родичами ви(н)ными дѣтей невинныхъ спалилъ бгъ ѡ(г)немъ сврчїстимъ, еднакъ маемо вѣ//дати, же то дѣтей невинныхъ бгъ не караетъ, але караетъ родичовъ злыхъ, ѡ(т)ца и мтку, которіе, гладачи на боль и утрапен(ъ)е дѣтей

21

своихъ, бързѣй болѣю(т) ср(д)цемъ и болѣе утрапѣн(ъ)е в(ъ) ср(д)цу сво-
 е(м) маюгъ. Такъ цра Двда караль бгъ за грѣхы егѡ, бо мѡвилъ емѹ пр(о)-
 Ца(р) ркъ Наѡанъ: снъ тво(и), ро(ж)дѣйсѧ ѡ(т) тебѣ, смртїю умрѣт(ъ). Далеѣ на-
 вї. писано: и сокруши г(с)дѣ дѣтище, иже роди женѧ Урїйна Двду. До тогѡ
 мл(с)рдїе то свое бгъ дѣте(м) малїмъ ѡсвѣдчаѣт(ъ), гди ихъ доча(с)ною
 сме(р)тїю навѣжаѣтъ, жебы онѣ потїмъ родичовъ своихъ злыхъ не наслѣ-
 довали, не чинїли грѣховъ тыхъ, которїе родичи чїнать, и жебы не пошли
 Пре(м). до пѣкла на вѣчную сме(р)ть. Такъ мѡвїтъ Соломонъ: восхищенъ бысть, да
 Д. 21 зв. не злоба и//змѣнїтъ разумъ егѡ илї лѣсть пре(л)стїтъ дшу егѡ.

Грѣхи заразливыи ѡ(т) якогѡ члвка учиненїи члвка иншого заражаю(т)

Якѡ в(ъ) тѣлѣ члвчомъ длѧ еднѡ(г)[о] члѡнку болѣющагѡ болѣютъ
 в(ъ) и(н)шїе члѡнки ведлу(г) ап(с)тла Пѡвла мѡвачагѡ: аще стражде(т) еди(н)
 Ко(р) удѣ, с нимъ страждутъ всѣ уди. Такъ в Рѣчи Посполїтой, котораѧ тѣломъ
 вї. назывѧетсяѧ, длѧ еднѡгѡ злѡгѡ члвка многїхъ людѣй добрыхъ бгъ карѣтъ.
 Дознали того ильтане, которїхъ войско мѹсълѡ утѣкати пре(д) нѣпрїате-
 лами своими, обывателями га(и)скими и забїто в(ъ) войску тридцать и
 22⁹ шѣсть жолнѣровъ длѧ еднѡгѡ злѡгѡ Ахара жолнѣра, которо(г)[о] // гди вед-
 Ісу(с) лугъ розказана бжого смртїю скарѧли и ѡ(т) себѣ выкоренили, на той часѣ
 На(в) .з. переставъ бгъ гнѣватїса, нѣпрїателми ихъ карѧти и з(ъ) свѣта выкоренѧти.
 Ізраильтане всѣ зостѧли проклатїми. Такъ мѡви(л) бгъ до Ісуса Навна:
 не возмогутъ снове Илеви стѧти пре(д) лицѣмъ врагъ своихъ, но хребѣтъ
 ѡбратѧтъ пре(д) врагїи своими, якѡ клѧтвою стѧша и не приложѹ к семѹ
 в. быти с вами. Аще не измене клѧтвы ѡ(т) себѣ сѧми. Дла тогѡ мѡвїтъ ап(с)тлѣ
 Ко(р) в. е. Пѡвель: малъ квѧсъ все смѣшенїе квѧсїтъ.

Грѣхи противъ учїнковъ млр(д)ныхъ

Двоѧкїи учїнки млр(д)нїи сѹтъ, еднї до тѣла налѣжатъ, голѡднагѡ
 22 зв. на//кормїти, прагнучагѡ напоїти, нагѡгѡ приодѣти, принѧти в(ъ) дѡмъ
 своѣй гѡста, приходна и убѡгѡгѡ, вѧзна навѣдїти и потѣшїти, хѡрого также
 навѣдїти и ѡ здоров(ъ)е егѡ старатїса, ме(р)твогѡ погребстїи кѡштомъ
 свои(м), еслї по немъ ничѡгѡ не зостѧлоса. Которїй тѣди члвкъ голѡднагѡ
 не кормї(т), прагнучагѡ не поїтъ, нагѡгѡ не приодѣваѣт(ъ), не прїїмѹетъ
 в(ъ) дѡмъ своѣй гѡста, приходна и убѡгѡгѡ, изъ двѡра ихъ выганѧетъ, вѧзна
 не навѣжаѣтъ, мѡвачї, же бѹдетъ ѡ(т) вѧзѣна вѡлнїй, также хѡрого не на-
 вѣжаѣтъ и ѡ здоров(ъ)е са егѡ не старѣетъ, ме(р)твогѡ кѡштомъ своїмъ
 не погрѣбаѣтъ, еслї нѣ машъ за що погребстїи егѡ, зачи(м) такїй члвкъ грѣ-
 23 шїтъ противъ млр(д)ныхъ учїнковъ, до тѣла // належѧчих. Другїе учїнки
 мл(с)рдные дши налѣжа(т): грѣшнагѡ ѡдвестїи ѡ(т) грѣха до покаѧнїѧ, не-

умѣтнаго научити во́ль и приказана бжого, потребу́ючому пора́ди да́ти, здоро́вую пора́ду, до чо́го до́брого, млтиса бгу за всѣх(ъ) люде́й, кото́рие ла́ски бжои потребу́ють, смутно́го потѣшити не тѣлко сло́во(м), але й учѣн-комъ, навороча́ти люде́й невѣрныхъ до вѣри правосла́вной и недопу́щати люде́м(ъ) невѣрным(ъ) хр(с)тіа́нь правосла́вныхъ зводи́ти, о(т)пуска́ти люде́мъ крѣвды и ура́зы свой, кото́рие о(т) нѣхъ ма́емо, зачѣмъ кото́рий члвкъ не хо́чет(ъ) грѣшника о(т)вести о(т) грѣха́ до пока́нїа, не хо́четъ неумѣтна́го научи́ти во́ль и приказана бжого, не хо́четъ потребу́ючому пора́ди люде́й, кото́риі ла́ски бжеи потребу́ють, не хо́че(т) млтиса бгу за всѣх(ъ) люде́й, кото́риі ла́ски бжеи потребу́ють, не хо́че(т) смутно(г)ло потѣшит(и) вѣри правосла́вной и допу́щае́тъ люде́мъ невѣрны(х) до вѣрныхъ зводи́ти, не хо́четъ навороча́ти люде́й невѣрны(х) до вѣрныхъ зводи́ти, не хо́четъ люде́мъ невѣрны(м) хр(с)тіа́нь право-кото́рую о(т) нѣхъ ма́е́тъ, тако́й члвкъ грѣши́тъ проти́въ учѣнко́въ мл(с)рд-ныхъ, дши члвчо́й належа́чихъ.

23 зв.

**Грѣхи проти́въ трѣхъ добродѣтелей ев(г)лскѣхъ,
проти́въ убо́зства доброво́лно́го и чистотѣ и послуше́нства**

Тыи трѣ добродѣтели ев(г)лскѣи особли́ве мона́хи, за́конніки ве(д)лугъ о́бѣтници своѣи до сме́рти своѣи захо́вуютъ, захо́вуютъ доброво́льное // убо́зство, же лю́бо, що-ко́лвекъ могу́тъ мѣти, една(к) мѣти не хота́тъ и ср(д)ца до бога(т)ства не приклада́ють, ве́длугъ нау́ки Хвои: блже́нни ни́цїи дхомъ я́ко тѣхъ е́сть цр(с)тво нб(с)ное, захо́вуютъ чи(с)тост(ъ) и нечы́стыхъ помысло́въ до ср(д)ца своѣго не припу́щаю́тъ, слѣхаю́чи нау́ки Хвои: блжени ч(с)гїи ср(д)цемъ, я́ко тыи бга узра́тъ, захо́вуют(ъ) послуше(н)ство ста́ршому своѣму, слѣхаю́чи егò я́ко само́го Ха, понева́жъ Хс бы́лъ послуш-ный бгу о(т)цу своѣму, ве́длугъ сло́въ ап(с)тлскѣхъ: смири́въ себе́, послуш-ли́въ бывъ да́же до сме(р)ти. Кото́риі те́ды лю́де не прѣймуютъ убо́зства доброво(л)ного, не захо́вуют(ъ) чи(с)тости в(ъ) ср(д)цу своѣмъ и не присту́пуют(ъ) з(ъ) послуше́нство(м) до старшо́го своѣго, тако́и грѣша́тъ // проти́въ трѣхъ добродѣтелей ева́нгелскихъ.

25¹⁰

Ма(т)
е.

Фи-
ли(п)
в.

25 зв.

**Конецъ грѣховъ показуе́тъ припа́дки о́коло сповѣди,
кото́риі належа́тъ сповѣднику вѣдати**

Если не едно́го язы́ка сповѣда́ющийса е́сть з(ъ) сповѣднико(м), мо́жетъ и прѣзь тол(ъ)мача́ та(м) же з ни(м) бѣдучаго сповѣда́тиса, та́кже мо́же(т) ктò пре(з) писа́нїе, да́нное сщеннику до чита́на и са́мъ ве́сполъ сповѣда́ю-чийса з(ъ) нѣмъ та́мъ бѣдучи сповѣда́тиса. Если бы ка́ючийса жа́дною мѣ-рою дла в(ъ)стїду своѣго са́мъ грѣховъ своѣхъ вы́мовити не мо́гль, если за́сь ктò нѣмый е(ст) и глухї(и), если умѣте(ъ) писа́ти, неха́й грѣхи свой, написа́вши, на ісповѣди сщенниковъ дла прочита́на принесѣт(ъ), // а если

26

ДѢ- ло(с) тоє року ахис. писати не умѣеть, нехай помаваніємъ, то ёсть знаками сповѣдается. В Ма- лой Россіи, на Волиню, единъ щени(к) на имѣ Марко захорѣлъ такъ, же хороба ему мову замкнула, мѣлъ онъ слухъ доброй, разумъ и память и хотѣлъ сповѣдаться, але не мѣлъ мовити, пришѣлъ до него еденъ іеромонахъ и мовилъ ему: вымовъ мнѣ слова: такъ, нѣ. А ѣ тобѣ розмаитые грѣхи буду вилѣчати. Если який грѣхъ учиниле(м), мовъ: такъ; а если не учинилесь, мовъ: нѣ. И таки(м) способомъ всѣхъ грѣховъ своихъ высповѣдалса. Потимъ сповѣдникъ до него мовилъ: чи жалуеть за тые всѣ грѣх(и) свой? Онъ рукою в(ъ) перси свой ударилса и промовилъ: жалую. В той часъ

26 зв. роз//грѣшилъ его сповѣдникъ о(т) всѣхъ грѣхо(в) его во имѣ оца и сна и с(т). дха.

Еще написано въ Зверцѣдлѣ прикладовъ, же еденъ грѣшникъ захорѣлъ, пришѣлъ до него еденъ пустѣльникъ побожный и напоминалъ его, жебы сповѣдалса грѣховъ своихъ, але онъ в(ъ)палъ в(ъ) распачъ для великихъ и многихъ грѣховъ своихъ и не хотѣлъ сповѣдаться и мовилъ: нѣчего мнѣ сповид(ъ) не поможетъ, большіе грѣхи моѣ суть, нѣжъ мл(с)рдіе бжіе. Мовилъ ему пустѣльникъ: ѣ на себе всѣ грѣхи твой беру и за нихъ покутовати буду и на стра(ш)номъ судѣ буду за грѣхи твой бгу о(т)повѣдати, а ѣ що колвекъ бгу служилемъ и добріе учинки чинилемъ, всѣ тые заслуги мои и учинки добріе тобѣ // даю. Позволилъ на тоє грѣшникъ, гды такъ помѣнался. Мовилъ до него пустѣльникъ: ѣ буду за твой грѣхи покутовати, перше мовъ мнѣ що съ злого учинилъ, жебы(м) вѣдалъ, за що маю покутовати. Грѣшникъ незличѣные грѣхи свой повѣдалъ и жадного в собѣ не за тайлъ. Реклъ пустѣльникъ: чи жалуеть за тые грѣхи свой? О(т)повѣди(л): жалую. А пустѣльникъ мовилъ: ѣ тежъ разрешаю тебе во имѣ оца и сна и стго дха. Потимъ умеръ той члв(к) и по смерти показалса тому пустѣ-

27 и учинки добріе тобѣ // даю. Позволилъ на тоє грѣшникъ, гды такъ помѣнался. Мовилъ до него пустѣльникъ: ѣ буду за твой грѣхи покутовати, перше мовъ мнѣ що съ злого учинилъ, жебы(м) вѣдалъ, за що маю покутовати. Грѣшникъ незличѣные грѣхи свой повѣдалъ и жадного в собѣ не за тайлъ. Реклъ пустѣльникъ: чи жалуеть за тые грѣхи свой? О(т)повѣди(л): жалую. А пустѣльникъ мовилъ: ѣ тежъ разрешаю тебе во имѣ оца и сна и стго дха. Потимъ умеръ той члв(к) и по смерти показалса тому пустѣ-

27 зв. любовъ мнѣ показалесь. //

Еще хитріе люде хитрую сповидъ, хитрими словами покрытую, чинать. Такъ, еденъ сповѣдалса забойца и не сказалъ, же члвка забивъ, але мовил(л): горнецъ глиняный разбиле(м). Также злодѣй сповѣдалса и не казалъ, же конѣ укравъ, але мовилъ: ѣкуна уловилемъ(ъ). И сповѣдника ошукали, и сповѣдникъ того не зрозумѣлъ и розгрѣшилъ ихъ и жадной покути не задалъ(ъ) имъ, зачимъ разумный сповѣдникъ повиненъ(ъ) былъ питати, що значитса горнецъ глиняный, що значитса ѣкунь, и в той часъ епитемію имъ задати и о(т) грѣховъ ихъ розрешити.

28 Тутъ же при концѣ грѣховъ належитъ вѣдати сповѣ(д)никовъ, жебы ласкаве, покорне, кротко, не з гнѣвомъ и не з фу//ками до сповѣдаючогоса мовилъ и о(т) сповѣди его не о(д)огналъ и не о(т)страшилъ, для того ап(с)-

Галатъ ѣ. толъ Павель написалъ: вы, дховные, исправляйте таковаго дхомъ кротости, блюдый себе да не и ти искушенъ будеши. До того сповѣдникъ жебы о(т) грѣховъ о(т)вѣлъ и о(т)далилъ члвка, повиненъ ему припоминати о-

Сира(х) татніе рѣчи: смерть, страшный судъ, пекло и царство нб(с)ное, которіе .з. споминаетъ Исусъ Сирахъ, мовачи: поминай послѣдняя своя и вовѣки не

согрѣшиши. На остатокъ повиненъ сповѣдникъ заховати печать сповѣди, печать зась ёсть обовязокъ таёна речей на сповѣди слышаныхъ, яко печать не допускаеть изавлати тогѡ, що в листѣ под нею е(ст) // написано, бо сам(ъ) члвкъ самому сповѣдниковѣ грѣховъ своихъ сповѣдаеться, зачимъ самъ сповѣдникъ говине(н) грѣхи чужіе в(ъ) ср(д)цу свое(м) тайти, нѣкому не обавляти, але молчаніемъ якъ печатю в(ъ) сѣрдцу своёмъ запечатовати и мовити слова Двдовы: да не возглаголють уста моа дѣль члвческихъ, бо если бы кто сповѣдь обавиль, такогѡ смѣртю дховное и свѣцкое право кажетъ карати. //

28 зв.

Ѵа(л).
si.

29

ПРИМІТКИ

¹ У стародруку помилково 2; ² Квадратні дужки у стародрукові; ³ У стародруку номер аркуша не проставлено; ⁴ Квадратні дужки в стародрукові; ⁵ У стародруку помилково 15; ⁶ У стародруку помилково 15; ⁷ У стародруку помилково 14; ⁸ У стародруку по пагінації, випущено цифру 24; ⁹ У стародруку номера аркуша не проставлено; ¹⁰ У стародруку помилково пропущене; ¹¹ Слово написане на кустусі, на наступній сторінці помилково пропущене.

БОГИ ПОГАНСКІИ

В(Ъ) БОЛВАНАХЪ МѢШКАЮЧІИ, ДУХОВЕ ЗЛЫЙ,
ТУТЬ ЖЕ ПОСПОЛУ ЙХ(Ъ) РОЗМАИТІИ ЗЛОСТИ НАПІСАНИ.

ЖЕБЫ ХР(С)ТІАНЕ ПРАВОВѢРНЫИ МОГЛИ Ѡ(Т) СЕБѢ
ЗЛЫХЪ ДУХОВЪ ѠДОГНАТИ, И ПОДОПТАТИ, И ПОПЛИОВАТИ,
И СИЛУ ЙХЪ ЗЛАМАТИ, И НА(Д) НІМЫ ТРИУМФОВАТИ.

В(Ъ) ТУПѠГРАФІИ ЧЕРНѢГОВСКОЙ ТРОЕЦКОЙ.

РОКУ Ѡ(Т) РОЖ(Д)ТВА ХВА, АХПС. МАА А. Ѡ(Т) ВЕЛѢБНОГѠ

В(Ъ) БГУ Г(С)ДІНА Ѡ(Т)ЦА ІѠАНѢКІЯ ГАЛЯТОВСКОГѠ
АРХИМА(Н)ДРИТИ ЧЕРНѢГОВСКОГѠ ЕЛЕЦКОГѠ СВѢТУ ѠБЪВЛѢННЫ *

ПРЕДМОВА ПОКАЗУЕТЬ РОЗНИЦИ МЕЖИ БОЛВАНѠМ(Ъ) ПОГАНСКИМЪ
И ОБРАЗѠМ(Ъ) ХР(С)ТІАНСКИМ(Ъ)

Исхо(д).
к.
10 зв.
нн.
а. Ко(р).
й.
Евре(и)
аі.
Исхо(д).
к.
11 нн.
Исхо(д)
ке.
Дѣте(р)
ві.
Б. Ца(р)
с.

Першаа розніца єсть, же погане болвано(в) за боговъ мѣли, а мы, хр(с)тіане правовѣрніи, образѠвъ за боговъ не маємо, слухаючи приказаня бжгѠ: да не бѹдутъ тебѣ бѠзи йны развѣ менѣ. Другаа розніца єсть, же Ѡбразъ єсть подобѣнство правдивѠе правдивѠи рѣчи, котѠраа была н свѣтѣ. Болванъ зась єсть фалшивѠе подобѣнство рѣчи // фал(ъ)шивѠи, котѠраа нѣгды не была и не бѹдетъ на свѣтѣ, дла тогѠ ап(с)лъ Павел(ъ) написаль: вѣмы якѠ ничтѠже йдолъ в(ъ) мѣрѣ. Трѣтаа розніца єсть, же погане болванѠмъ самѣмъ кланалиса, не комѹ йншому. А мы, гды образѠмъ кланаемоса и шанѹемо йхъ, не чѣнимо, власне, и Ѡсоблѣве тогѠ поклѠну и пошанѠван(ъ)на образѠвъ, але чѣнимо комѹ йншому, поклѠнѣ ншѣ и пошанѠва(н)не нше стагаѣт(ъ)са власне и Ѡсоблѣве до тогѠ, чѣй єсть образъ: когѠ образъ показуѣтъ, стагаѣт(ъ)са нашѣ поклѠнѣ и наше пошанѠван(ъ)не ал(ъ)-бо до Хр(с)та, албо до пр(с)тои бѣы, албо до ап(с)ла, албо до пр(о)рка, албо до и(н)шого стѠго, котѠрого образъ презентѹѣтъ: якѠ патрѣарха старѠзаконный ІакѠвѣ, умѣраючи и блгословлачѣ синѠвѣ ІѠсифѠовыхъ, поклѠниса на конѣцъ жезла егѠ, еднѠкъ тѠ(и) покло(н) не жезлу, не палцѠтовѣ ІѠсифѠовому, але власне и Ѡсоблѣве самѠму ІѠсифѠѣ былъ учинѣнный.

Четвѣртаа розніца єсть, же бол(ъ)ванѠвъ не казалъ бгѣ чинѣти: не сотвори//ши себѣ кумѣра [то єсть бол(ъ)вана] ¹. Образи зась херувѣмовѣ казалъ бгѣ МѠвсѣѠвѣ з(ъ) злѠта вѣл(ъ)лати, мѠвачи: сотвориши двѠ херувѣма злѠта из(ъ)ваанна. ПѠтаа розніца єсть, же болванѣ поганскѣи казалъ бгѣ крушѣти и псовѠти, мѠвачи: ваанна [тѠ єсть болвани] ¹ боговъ йхъ изѠ(ж)жетѣ на Ѡгнѣ, и погѣбнетъ имѠ йхъ Ѡ(т) мѣста тогѠ. Херувѣмскихъ зась ѠбразѠвъ, постановлѣныхъ на скрѣнѣ примѣра, Оза гды не пошанѠвалъ, важилса скрѣнѣ примѣра руками своїми доткнѹти, смртѣю єсть Ѡд(ъ) бга скаранный. Шѣстаа розніца є(ст), же в(ъ) болванѣ дѣаволь фалшивѣй богъ поганскѣй мѣшкалъ и поганѠмъ Ѡд(ъ)повѣдалъ, а в(ъ) херу-

* Примѣрник, яким ми користувалися, дефектний — немає кількох аркушів. У цьому виданні опускаємо одну передмову і присвяту.

вѣмскіхъ образахъ правдивый бгъ мѣшкаль и свой таѣмници бзкїи ѡзнай- Исхо. моваль израил(ъ)танѡмъ, до Моусѣа мѡвачи: сотвориши два херувїма ѡ(т) ке. обѡю ѹглу, раскрылаючиса верху ѡгинающе крѣли своїми ѡцщѣнїе, 11 зв. нн. лице же ею к(ъ) себѣ, къ ѡцщѣнїю, и возвѣщюса те//бѣ ѡ(т)туду, и глїю тебѣ совѣшше ѡцщѣнїа, мѣжду двѣма херувїмѡма яже суть на(д) квѡтѡмъ свѣдѣнїа, и по всему елїкѡ заповѣдахъ тебѣ къ синѡмъ Іилевы(м), ту(т) ѡцщѣнїем(ъ) называѣет(ъ)са ублагал(ъ)на, иначе вырѣчница. До того на- лѣжитъ вѣдати, же в(ъ) кождѡмъ образѣ едїнѡмъ двѣ рѣчи суть, матерїа и фѡрма, которїи реалѣтеръ, речевѣсте рознатса. Мы тѣды, хр(с)тіане, в(ъ) образѣ не матерїю, але фѡрму шанѡемѡ, напрїкладъ в(ъ) ѡбразѣ Хвѡмъ, албѡ пр(с)тої бци єсть матерїа злѡтѡ албо срѣбро албо дороги(и) каме- (н)е, албо ко(ст) слонїоваа, албо едвѡб(ъ), албо фѡрба зелѣнаа, червѡнаа албо їншаа. Фѡрма тежъ тамъ єсть подобѣнствѡ Хр(с)та бга ншегѡ, з(ъ) того злѡта, албо срѣбра, албѡ з дорогого камена, албо з(ъ) кѡсти слонїовой, албо з(ъ) едвѡбу, албо з(ъ) їншой матерїи учинѣное, албо якою-кѡлвекъ фѡрбою вѣмалїованное подобѣнство пр(с)тої бцы. **Штожъ ми, хр(с)тіане, обра//зовѣ томѹ клѡнаючиса, не матерїи клѡнаемоса, але клѡнаемоса 12 нн. фѡрмѣ, подобѣнству Хр(с)та бга нашего, албо подобен(ъ)ству пр(с)то(и) бцы. //** 12 зв. нн.

**ЗЛОСТИ РОЗМАЙТІИ БОГОВЪ ПОГАНСКИХЪ, ДУХОВЪ ЗЛЫХЪ,
КОТОРЫИ ЛЮДЕМЪ ОНЫ ЗА ДОПУЩЕНІЕМЪ БЖІИМ(Ъ) ЧІНАТЬ**

Такъ Іѡву праведнѡму за допущен(ъ)емъ бжїимъ дїаволь великїи злѡс- ти чинїль, бѡ напїсано: днѡ едногѡ, гдѣ синѡве егѡ и цѡрки їли и пи- Іѡв(ъ) ли в(ъ) дѡму брата своѣгѡ, пришо(л) вѣстникъ до Іѡва, мѡвачи: воли ѡрали а. и ѡслици на пѹщи вѣдле ны(х) были, але вѣпали сабѣйчикове и побрѡли все // и слѹги мечѣмъ побѣли. **Еще той не докончи(л), гдѣ вѣстникъ дру- 1 гїй пришѡлъ мѡвачи: огѡнь з(ъ) нба з(ъ)ступїль и овци всѣ з(ъ) слугѡми погубїль, еще той домовлѡль, а ото трѣти(и) вѣстникъ прибѣглъ, мѡвачи: халдѣйчикове з(ъ) трома ѹфами найхали и побрѡли велблѹди и слѹги по- забїали. **Еще и той домовлѡль, а ото їншїй вѣстникъ прибѣглъ, мѡвачи: гдѣ синѡве и цѡрки твой їли и пилї в(ъ) дѡму брата своѣгѡ перворѡднагѡ, знѡгла удѡрилъ вѣтеръ великїй з(ъ) пѹщи и ѡслабыль чтыри ѹглы дѡму, їжъ упѡль и побїль всѣ дѣти твой и южъ помѣрли. Але Іѡвъ, упѡвши на землю поклонїлса бгѹ, мѡвачи: нагъ изыйдѡхъ ѡ(т) чрѣва матере мѡѣа, тѡ єсть ѡ(т) землѣ, нагъ и пойдѹ тамѡ. Потїмъ за допущен(ъ)емъ бжїимъ дїаволь заразилъ Іѡва струпами великїми ѡ(т) патї ножнѡи ажъ до гла- вы и до незнѡсной бѡлѣзни привѣль и убѡзства, такъ їжъ в(ъ) гноѹ лежѡ- ти мѹсѣль и, взѡвши шкорѹпу, ѡтирѡль рѡпѹ, з(ъ) болѡчокъ текѹчую. // 1 зв.****

Так(ъ)же стого Антѡнїа Пустѣлника чортѹ на пѹщи ѡкрутне з(ъ)бї- ли, же кїлка днїй за мѣртвого лежал(ъ), потїмъ емѹ Хс показѡлса, до кото- рѡгѡ Антѡнїй, в(ъ)здыхѡючи, мѡвилъ: гдѣ бїле(с), слад(ъ)чайшї(и) Ісе, В(ъ) жїтї с.

ПОЛН

ПОГАНСКИХЪ КОЛВАНХЪ ЛЕШКАМУИ,
ДОХОКЪ ЗАЛИН, ТЪГЪ ЖЕ ПОСПОЛЪНЪ
РОЗМАЙТИЙ ЗЛОСТИ
НАПЛОНИИ. ЖЕБИ ХРІАНО ПРОВОБЪРНАИ
МОГАН ШОСКО ЗАБІХЪ ДОХОВЪ ШДОГНАТИ,
И ПОДОПІТИ, И ПО ПАГОВАТИ, И СНАВЪ ПХЪ
ЗЛАМАТИ, И НАКІМЪ ТРИКМФОВАТИ.

А ТУПЕШІАФІИ
ЧЕРНІГОВСКОИ. ТРЕЦКОИ
ГОКУ ШГОЖТВА ХВА,
АХПЪ. МАА А.

ШВИСНОГОШ АБГХ ГДИНА ШЦА
ІСОАНІКІИ ГАЛІАТОБСКОГОШ,
АХІХИМАДИТИ ЧЕРНІГОВСКОГОШ ШАЦКОГОШ
СВІТУ. ШБЛАКІИНЫ.

чѣмъ съ мнѣ не помѡгл(ъ) а не злѣчи(л) рѡнъ мойхъ. Почувъ гѡлосъ: бѣ-
лемъ а тутъ, Антоній, але мѣ гладѣлъ на мѡжствѡ и поткѡн(ъ)е твоѡе, не
бѡй же са, помѡщника зѡвше менѡ будешъ мѣти. Тѡе почувши, Антоній

Анто-
нїа
пуста(л).

Такъ же чѡртъ злѡсти чинїлъ стѡму Мартинїанѡвъ пустѣлникѡвъ.
За побѡдкою шатѡнскою, блѡдница на имѡ Зѡа з(ъ) мѣста Кесарїи в(ъ)
нѣнзнїи са подѣртїи шѡти убрѡла, а пїѣнкныи и дорогїи шѡти, тлѡмокъ взѡв-
ши, пошла до негѡ на пустыню, и скѡро смѣрклоса, почала до егѡ кѣлїи ко-
лотѡти, волѡючи: змїлу(и)са, пустї менѡ, бо свѣрь менѡ ро(з)шѡрпаеть.

В(ъ)
Жїтїи
с. Ма(р)-
пуста(л).

Мартинїанъ стѡй, милосѣрдїемъ в(ъ)зрушеннїй, ѡтворїлъ ѡй двѣры, мѡ-
вачи: зѡвтра в(ъ)станъ рѡно в(ъ) дорогѡ твою. Пѡки дѣнь пришѡлъ, не//ра-
днїцу ѡную Мартинїанъ стѡй ѡбѡчивши, з(ъ)думѣлъса и рѣклъ: пїѣнке
са убрѡла, котѡрую щѡ ти ѡстесъ. А ѡнѡ ро(з)мѡвою своѡю сердце егѡ до грѣ-
хѡ телѣсногѡ побудїла. Але ѡнъ мѡвилъ: почекаї, вѡйду, еслї ктѡ до мѡ-

2

нѡ не йдѣтъ по блгословѣнство. Вѡшовши, назбирѡлъ хвѡросту сухѡго и,
пришѡвши до кѣлїи своѡй, велїкїй огѡнь учинїлъ и по нѣмъ ходїт(и) по-
чѡлъ, и окрѡтне собѡ нѡги попалївъ. Вїдачи тѡе, нераднїца перепрошѡ-
ла стѡгѡ Мартинїана и, плѡчучи, просїла ѡ порѡду до спснїа, а онъ казалъ
ѡй итї до Іер(с)лїму и до Вифлѡму до мн(с)тыра двч(с)кагѡ, и тамъ за грѣ-

хї свой покѡтовала. Пѡтымъ стѡ(и) Мартинїа(и) з(ъ) кѣлїи вѡшолъ и бѣглъ
до мѡра, а чѡрт(ъ) смїа(л)са з(ъ) негѡ, волѡючи: ѡто (м) ю(ж) з(ъ) тоѡи кѣ-
лїи тебѡ вѡгна(л) и тѣло (м) твоѡе спалїлъ, найдѡ а тебѡ и тамъ, гдѡ идѣшъ,
и вѡжену тебѡ ѡ(т)тѡлъ. Пришѡвъ стѡ(и) Мартинїанъ над(ъ) мѡре и ѡбѡ-
чилъ едно(г)лѡ рыбака, и пыталъ егѡ, еслї бѡ ѡ якѡмъ ѡстровѡ на мѡрѡ
вѣдалъ, на котѡромъ нѣктѡ не мѣшкал(ъ), // хотѣлъ бы (м) та(м) скрїтїса

2 зв.

ѡ(т) прѡжногѡ свѣта. ѡ(т)повїдѣлъ рыбака, ѡстъ скала еднѡ малѡа але
высѡкаа и страшлїваа и ѡ(т) землї неблїзкаа, ѡ(т)казалъ стѡй: такѡи мнѡ
потрѣба. Лѣчь и тамъ не далъ покѡю чѡртъ Мартинїанѡвъ. Рѡзъ в(ъ)ночї
побѡрилъ мѡре, и пятнѡд(ъ)цѡть лѡктей была вода над(ъ) головѡю Марти-
нїановою, и волѡлъ чѡртъ: южъ тебѡ утоплѡ, Мартинїане. А стѡй ѡ(т)по-

вїдѣлъ: нѣн(ъ)знику, маю надѣю в(ъ) г(с)дѣ моѡмъ Ісѡ, ижъ тебѡ до концѡ
зотрѡ. И моли(в)са бгу, и зѡразъ вода ѡ(т)ступїла, а чѡртъ з(ъ) гѡнѡю
знїкнулъ. Ещѡ са кѡсилъ ѡ негѡ, розбылъ на мѡри окрѡтъ з(ъ) людмї,
котѡрыи тамъ всѡ потонѡли, тїлко еднѡ слѡчнаа пѡнна за дѡшку са ухва-

тїла, и по мѡру плѡвала, вѣтеръ ѡй пригнѡвъ до тоѡи скалы, гдѡ былъ стѡй
Мартинїанъ, котѡрого, тамъ ѡбѡчивши, почѡла волѡти: не даї мнѡ згїну-
ти, дѡбрый члвче, бѡ їншѡй пѡмочи не маю. Вїдачи тѡе, Мартинїанъ, ижъ
смрти уйтї не моглѡ, прѡтагнѡвъ рѡку и вѡволоклъ ѡй // з воды, а вїдачи

3

ижъ бѡрзо пїѣнкнаа и молодѡа была, рѣклъ ѡй: солѡма з(ъ) огнѣмъ трѡд(ъ)но
са згодїти мѡжетъ, не мѡжемъ тутъ бѡтї ѡбѡе. Тѡе рекши, в(ъ)скѡчилъ
в(ъ) мѡре. А дѣлфїнове, двѡ рѡбы мѡрскїи, з рѡказѡнна бжѡго, в(ъ)залї
егѡ на хребтї свой и на бѣрегъ вїнеслы, и в(ъ) Авѡнахъ скѡнчилъ живѡтъ
свой. А ѡнѡ(ї) пѡннѡ ѡименѡмъ Фѡтїнѡи, на скалѡ мѣшкаючѡй, тѡй же

рыбáкъ йсти и пѣти привóзивъ, и тамъ она умерла, прѣихавши онъ рыбáкъ, и знайшóль ей умерлую, и привѣзь до Цесáрѣи, гдѣ погребѣна.

В(ъ)
жѣтѣи
с(т).
Вене-
ди(к).

3 зв.

Такъ же стѣй Венедѣктъ [щó са знáчить блгослове(н)ный] ², архиманд-
рѣта на сторона(х) зáходныхъ, пришóль едногò чáсу до зáкону, кассѣнумъ
назváного. Тамъ ѣжъ ещѣ былъ болванъ Апполиновъ, онъ тогò болванá
побилъ и покрушилъ, и на мѣсцу то́мъ црковъ збудовáль. Длá тогò дѣа-
воли, розгнѣвавшись, не назывáли егò Венедѣктомъ, тò есть блго(с)лове(н)-
нымъ, áле, вола́ючи, назывáли егò: ма//ледѣкте, маледѣкте, то ёсть про-
клáтый, проклáтый, якую справу з нáми мáешь. Рáзь, гды братѣа егò будо-
вáли, показáлса Венедѣктовъ шатáнь, мóвачи: пойдѣ до братѣи твоѣй
помага́ти робѣти. Познáль стѣ(и) Венедѣктъ, ѣжъ мѣль що(с) злòе учинѣти,
зачѣмъ послáль до братѣи, жебѣ ѡсторо́жний были Трафилоса потóмъ, же
чóртъ стѣнѣ ѡбалѣль и одногò бѣвъ зáконника убѣль, которогò з(ъ) друз-
готáного гды стѣй Венедѣктъ до себѣ принестѣ казáль и молѣтвую своѣю
егò ѡживѣль, и тогò жъ днá до тоѣи жъ робóты з(ъ)дорóвогò ѡдослáль.

Ефе(с)
с.

4

Найбáрзѣй дѣаволи на члка воюю́ть грѣхáми, старáют(ъ)са ѡ то́е всѣ-
ми сѣлами, жебѣ человѣка до грѣхá привестѣ могли непрѣатель дѣш-
ный. Длá тогò ап(с)ль Пáвель написáль: «Стáните ўбѡ препосáни чрѣсла
вáша ѣстинною, и оболкшеса во брóна правды, и обѣвше нóзѣ въ уготовá-
нѣ блговѣствовáнѣа мѣру, над(ъ) всѣми же вос//прѣймѣте щѣть вѣры: в
нѣм(ъ) же во(з)мóжете всá стрѣлы [злòсти] лукавагò ра(з)деж(н)енѣа уга-
сѣти, и шлѣмъ сп(с)нѣа воспрѣймѣте, и мѣчь дхóвный [млтву] ёже ёсть гла-
гóль бжѣй». Една́къ непрѣатель дѣшний члвкa не мóжетъ до грѣхѣ примѣ-
сити, еслѣ сáмъ члвкъ на грѣхѣ не зозвóлитъ, бѡ Іову прáведному многѣи
злòсти дѣаволь чинѣль, áле до грѣхѣ егò не примѣсилъ, понева́жъ бгъ дѣа-

4 зв.

волу мѡви(л): сѣ предаю ты егò, тóкмѡ дшу егò соблюди.//

БОГИ ПОГАНКѢИ [!] ДѢХОВЕ ЗЛѢИ, ПОКАЗУЮ(Т) ПОЧАТОКЪ СВѢИ, НАТУРУ ЗЛУЮ, ГОРДОСТЬ И ЗАЙЗРОСТЬ

Іса(н).
гла(в)
дѣ.

5

Ща(л).
нѣ.

Аггль зостаючѣ в(ъ) нѡѣ, хотѣль бѣти подóбный бгу, бѡ мѡвилъ: на нѡѡ
взыйдѣ и вѣшше звѣздъ нѡ(с)ны(х) поста́влю пр(с)тóль свѣй на горѣ высóцѣ,
и сáду на горахъ высóкихъ яже на сѣверѣ, взыйдѣ вѣшше ѡблакъ и бѣду
рáвень вѣшнему. Áле за тѣю гóрдость áнгела бгъ струтѣль з(ъ) нѡа до пѣк-
ла. Такъ мѡвитъ пр(о)ркъ Ісаѣа: кáко са спадѣ со нѡсѣ денница вос-
ходáщаа заўтра. Дáлѣй мѡвитъ: ннѣ же въ адѣ снѣйдѣши. Длá тогò тѡ áн-
гель учинѣль, бѡ мѣль обавлѣн(ъ)е, же снѣ бжѣй óзметъ // на себѣ натѣ-
ру члвѣчую, и тѡй члвкѣ сáдетъ в(ъ) нѡѣ на правѣи бжѣй, котѡрому,
члвкѡвѣ, снѡвѣ бжѣму, повѣинни агглы клáнатиса, вѣдлугъ щалмѣти [!] мѡ-
вачогò: да поклóнатса емѣ всѣ агглы егò. Áле áнгель, назváнный Люцѣ-
феръ свѣтлый, томѣ позáйзрѣль и поднѣслса в(ъ) гóрдость, не хотѣль Хвѣ

яко члвкѡвъ кланатиса. Длѧ тогѡ Люциперъ тѣмний зостѧлъ и въ тмѹ кро-
мѣшную пошѡвъ. Такъ и тепѣрь дѣаволи, струченїи з(ъ) нба до пѣкла, хо-
тѧтъ бити на землѣ богѧми, и, в(ъ) болванѧхъ мѣшкаючи, погѧномъ ѡ(т)-
повѣдали, жебы погѧне ихъ за богѡвъ мѣли, ѡ котѡрыхъ, богѧхъ фалши-
выхъ, фал(ъ)мѡграфъ написѧлъ: вси бѡзи языкъ бѣсове, тыи боги погѧн-
скїи дѣаволи през(ъ) м(д)рость, имъ ѡ(т) бга влѧнную, але през(ъ) ихъ злѡсть,
пѡтим(ъ) зопсовѧнную, вѣдають пришлїи рѣчи, нѣкотѡрии, якъ в(ъ) нбѣ
аггль вѣдалъ ѡ пришломъ вчлвченїи сна бжїа. Тую м(д)рость ѧнгелѡвъ
злѡму ѡ(т) бга влѧнную, приписуетъ Іезекїиль // пр(о)ркъ, мѡвачи: ты еси
знаменїе, сличенїа исполнь прем(д)рости и вѣнецъ доброты, и въ пищи раѧ
богатество егѡ бысть.

Уа(л)
че.

Іезе-
ки(л)
ки.
б зв.

В(ъ) той часъ дѣаволѡвъ ѡзнаймїлъ бгъ пришлїе рѣчи. Дѡ тогѡ на по-
чатку свѣта, гдѣ ужѣмъ дѣаволь учинїлса, мѡвилъ бгъ дѡ ужѧ тогѡ: вражду
положѹ посрѣдѣ тебѣ, и посрѣдѣ женѣ, и посрѣдѣ сѣменемъ твои(м), и по-
срѣдѣ тоѧ. Тутъ пре(з) невѣсту значїтса пр(с)тѧа бца, насѣн(ъ)емъ назывѧ-
етса Хс, пре(з) ужѧ значїтса дѣаволь, котѡрому пр(с)тѧа бца гѡлову стѣр-
ла, насѣн(ъ)емъ ужѡвымъ люде, незбѡжныи геретикїи, погѧне и христїѧне
грѣшнїи сѧ назывѧють, котѡрии прѡтивъ Хѧ грѣхѧми воюють и ѡ(т) негѡ
звѣтажѣни бывѧють. //

6

**БОГИ ПОГѧНСКїИ, ДУХОВЕ ЗЛїИ, МѣШКАЮЧїИ В(ъ) БОЛВАНѧХЪ,
ПРИМУШѣНИ СТРАХО(М) БЖїИМЪ, МѡВИЛИ ПОГѧНОМЪ ПРАВДУ
ѡ ПРАВДИВОЙ ВѣРѣ ХР(С)ТїѧНСКОЙ**

Туллюсь, крѡль рїмскїй, балвохвѧльца, питѧлъ в(ъ) Алезадрѣе(и) Се-
рапѣса болванѧ, щѡ ѣсть бгъ. Ѡ(т)повѣдѣлъ дѹхъ злїй, в(ъ) болванѣ мѣш-
каючїй: «Почѧтокъ бгъ ѣсть, и слѡво и дхъ той же, трї сѹть маючїи ѣднѡсть».
Тутъ злїй дѹхъ ясне вырази(л), же бгъ ѡ(т)ць е(ст) почѧтко(м) сна и дха
стѡгѡ, выразилъ ясне и тѡе, же трї персѡни бзкїи мають еднѡ бзтво.

Клеме(н).
Але-
за(н).
ѡ тр(о)-
ци с̄.

Погѧне гдѣ питѧли болванѧ делфѣцкогѡ, якому бы сѧ бѡгу мѣли клѧ-
нати, ѡ(т)//повѣдѣлъ злїй дѹхъ, в(ъ) болванѣ мѣшкаючїй, каплѧновѣ
погѧнскому: не питѧй менѣ ѡ сты(м) и найвышшимъ родїтелю, и сну кохѧ-
нимъ великагѡ повелїтеля, и дху, котѡр[и]й в(ъ)вѣсь свѣтъ держїтъ. Ѡтожъ
явне и тутъ тр(о)цу стѹю злїй дѹхъ вызналъ, поневажъ припѡмнѣлъ най-
вышшогѡ родїтеля, и кохѧногѡ сна егѡ, и дха стѡгѡ, в(ъ)вѣсь свѣт(ъ) дер-
жѧчогѡ.

Евгѹвѣ-
нусъ.
б зв.
ѡ вѣч-
но филї-
зѡфїи,
ро(з)дѣлъ.
ѡста(т)-
ны(и).

Авгѹстъ, рїмскїй цѣсаръ, балвохвѧльца, питѧлъ болванѧ Апѡллѣна,
вѡегѡ бѡга, ѡ пришлїхъ рѣчахъ нѣкотѡрихъ. Ѡ(т)повѣдѣлъ злїи дѹхъ,
в(ъ) болванѣ мѣшкаючїй, латїнскїм(ъ) языкѡмъ: ме пѹерь гебрѣусъ дѣвосъ
дѣусъ ипсе губернѧнсъ, цедере сѣде юбетъ, трїстѣмъ кве редїре сѹбъ ѡр-
кумъ, арисъ ергѡдегѣнкъ тацѣтусъ абъ сцедїто нѡстрѣсъ, тѡ ѣсть: дитѧ

Барѡнѣ.
ли(ст)
дї.

еврѣйское, которое богáми радить, самò бгомь б́дучи, уступити мнѣ ѡ(т)-сюль и до смѣтногѡ вернѣтиса пѣкла кáжетъ, прѣто ю(ж) мо(л)чачи ѡ(т) моѣго олтарá ѡ(т)ходѣ.

7 Тутъ дитá еврѣйское Хс ёсть снѣ б́жій, // который з(ъ) нáроду еврѣйскогѡ уродѣлса, и фалшывый б́огъ погáнскій Ха правд́ивым(ъ) б́гомь назывáеть, которій богѡмь погáнски(м) роскáзовалъ и рядѣль н́ими. Тѡе жѣ и сáмъ Хр(с)тѡсь, идучи на добровѡльную мѣку и смрть за грѣхѣ лѣдскѣи, ап(с)тломь ѡзнаймѣль, же мѣлѡ на свѣтѣ упáсти и з(ъ)гнѣнути пánство кнá-

іѡа(н) за тѣмности, велзеула пекѣлногѡ, бѡ мѡвилъ Хс: ннѣ кнá(з) м́ира сегѡ и(з)-в́и. гна(н) б́уде(т) вѡнѣ.

Метаф- Язонь, кнáзь Аргонаавтарумь, гдѣ збудовáль в зáмку аѡѣнскомь ра(с). пога(н)скую божни́цу, питáль Апѡллѣна, болванá делфѣцкогѡ, комѣ бѣ в жи(т). мѣль тѣю божни́цу постѣти. ѡ(т)казáль злѣй дѣхъ, которій в то(м) болва- с. нѣ мѣшкал(ъ): б́ци нехáй б́удеть посщенна. Дѣбалоса тѡе т́исачею и двѡмá- Про(к). стѣ лѣ(т) пре(д) рож(д)твѡмь Х(р)вымь.

Плѣнѣ В Цѣзику, мѣстѣ гелеспонскомь, гдѣ збудовáли божни́цу аргонáвте кн́ига з. и питáли Апѡллѣна, Пиѡнáсь назвáнногѡ, комѣ бѣ тѣю божни́цу мѣли по- 7 зв. стѣти, ѡ(т)казáль злѣй дѣхъ, // в(ъ) тѡмъ болванѣ мѣшкаючій: М́ри, слѡ- гла(в) ва пре(д)вѣчнагѡ рѡдѣтелцѣ, нехáй б́удеть посщенна. И тѡе дѣбалоса тогѡ .ei. (ж) чáсу, пре(д) рж(д)ствѡмь Х́вымь, т́исачею и двѡмáстѣ лѣтѣ.

Метаф- Цѣсарь Дѣѡклитѣа(н), ѡкру(т)ны(и) мучѣте(л) хр(с)тиáскій [!], гдѣ стѡ- ра(с): гѡ мѣченика Геѡргѣа за Ха мѣчилъ, мѡвилъ до с. Геѡргѣа: поклонѣса мо- в жи(т). ѣмь бого(м). ѡ(т)повѣдѣль с. Геѡргѣй: ходѣмѡ до костѣла. Порвáлса цѣсарь с. м(ч). и всѣ мѣстѡ призвáти кáзáл(ъ), стáнуль пре(д) болванѡмь стѣй Юрый и, учи- Геѡр- нѣвши кр(с)тѣ, мѡвилъ: чи б́огъ тѣ ёстесь, же ѡ(т) менѣ ѡфѣри потребѣешь, гѣа. чи нѣ? ѡ(т)повѣдѣ(л) дѣáволь, в(ъ) болванѣ мѣшкаючій: «Не ёстемь я жа(д)- нимь б́огѡмь, едѣнѣ б́гъ ёсть, которогѡ тѣ ѡповѣдáешь». Рѣклѣ стѣ(и) Юрый: «Щѡ жѣ тутъ при мнѣ, слузѣ б́га правд́ивогѡ, ч́инишь?» Скѡрѡ тѡе рѣклѣ, зáразъ болванѣ са ѡбали(л) и покрушѣль, и всѣ болванѣ ѣншѣи упали нá землю и покрушѣлисá.

8 Юлиáна стѡгѡ постановлѣннѡ Марцѣáчѡвѣ, // намовлáль егѡ, жебѣ ѡ(т) Хр(с)тá ѡ(т)ступѣль, áле нѣчѡгѡ не доказáль, длá тогѡ б́ити егѡ кѣ- Сѣме- ѡ(н) áми кáзáль, а пѡ(д) чáсѣ тогѡ битá кѣи ламáлисá, и окѡ едномѣ стáрѡстѣ метаф. пови(н)ному егѡ вѣбили. Рѣклѣ Юлиáнѣ: послѣхай менѣ, стáрѡстѡ, призо- вѣ всѣхъ каплáновѣ свои(х) и роскáжѣ, жебѣ тѡе ѡкѡ з(ъ)лѣчѣли и мѡщѣ жи(т). богѡвѣ свои(х) показáли, а еслѣ ѡнѣ не улѣчатъ, я зáразъ мѡщю Хр(с)тá, с. м(ч). б́га моѣгѡ, улѣчѣ. Стáрѡста балвохвáлца кáзáль всѣмь каплáномь своимь Юлиá. до еднѡгѡ костѣла зыѣтѣса, а богѡвѣ ѡ показáн(ъ)е мѡщи тоѣи просѣти, áле и(м) ѡ(т)повѣдѣли дѣáволи, в(ъ) болвана(х) мѣшкаючѣи: я(к) ми, в(ъ) тѣмно- стáхъ сѣдáчи, мáемѡ когѡ просвѣтѣти и в(ъ)зрѡкъ емѣ привернѣти? И зá- разъ патдесáтъ болванѡвѣ срѣб́рныхъ и золѡтѣхъ на пѡрохѣ скрушѣнныи и стѣртѣи зѡстáли. Юлиáнѣ тѣди стѣй, окѡ тѡе кр(с)тѡмь стѣимь пережегáв- ши, зáразъ улѣчи(л).

Але́зандеръ, балвохва́льца, це́сарь римскі́й, хотѣ(л) // Хр(с)то́въ косте́ль
збудова́ти и егѡ́ межи бога́ми пога́нскі́ми поста́вити, але ѡ(т)ра́дили ты́и, 8 зв.
кото́рїи, пыта́ючи бого́въ свои(х), такую ѡ(т)повѣ́(д) вziali, же всѣ́ лю́де Баронъ.
мѣ́ли бѣ́ти хр(с)ті́анами, если бѣ́ косте́ль ихъ бѣ́лъ, ѡ(т)ко́л са показуе́тъ, рокъ
їжъ дѣ́воли лю́бѡ не ра́ди ѡповѣ́дали пога́номъ, щѡ мѣ́лѡ в(ь) прѣ́шлый часъ скд.
бѣ́ти. Дѡ тогѡ́ Хс, бгъ правди́вый, не хотѣ́лъ, жебѣ́ егѡ́ межи фалши́выми
бога́ми пога́нскі́ми почи́аѡ, бѡ ап(с)то́ль Па́вель написа́лъ: кое согла́
се́ Хвѣ́ со Велі́аромъ? а. Ко(р)
.ѣ.

Пр(с)та́а бца́ з(ь) ты́мъ Іо́анѡмъ еу(г)лі́стѡмъ в(ь) кора́блѣ плі́нули
пре(з) мо́ре до Ци́пру вѣ́спы, гдѣ Ла́зарь ме́шкалъ, дру́гъ Хвѣ́. Але вѣ́теръ Сте-
зане́слъ кора́блѣ до́ горы Аео́нскои, на кото́рой по́лнѡ бѣ́лѡ всю́ди бож- фа(н)
ни́цъ и болванѡ́въ пога́нскі́хъ, в(ь) кото́рыхъ злы́и дѹ́хове ме́шкали и лю- Сто-
демъ ѡ(т)повѣ́дали, ѡсобли́ве та(м) болванъ сла́вный бѣ́лъ Апѡ́ллъновъ, го(р)-
в(ь) кото́ромъ злы́й дѹ́хъ ме́шкалъ и лю́демъ ѡ(т)повѣ́да́лъ, гдѣ ѡ́ що егѡ́ пишeт(ь)
пыта́ли. В то́й часъ по всѣ́хъ // болванѡ́хъ и божни́цахъ ты́хъ ме́шкаю́чи в(ь)
дѣ́воли вели́кїй крѣ́къ учини́ли, мо́вачи: «Зидѣ́те з(ь) горы́, всѣ́ лю́де, Ра(и)
ѡшука(н)ни́и ѡ(т) про́жнѡѡ Апѡ́ллъна, въ прѣ́стань Клеме́нтови и прѣ́й- ми(с)-
мѣ́те Мрію́, вели́каѡ́ бга́ Іса́ мтръ». Почу́вши то́й го́лосъ, лю́де з(ь)бѣ́гли- ле(н)-
са на бе́регъ мо́рскїй, ѡбачи́вши та́мъ пр(с)ту́ю бца́, па́ли на́ землю и покло- ныи,
ни́лиса Хр(с)ту́ бгу, ѡ(т) не́й рож(д)еннѡ́му, и увѣ́рили въ Хр(с)та́ и ѡ(т) ли(ст)
Іо́анна еу(г)лі́сти кр(с)ті́лиса, пото́мъ прч(с)та́а два ѡ(т)ї́хала кора́бле(м) ѣ́.
до Ци́пру. // 9 зв.

БОГІ́ ПОГА́НСКІ́И, Дѹ́ХОВЕ ЗЛЫ́И, В(ь) БОЛВАНѡ́ХЪ МЕ́ШКАЮ́ЧИ,
ПОКА́ЗУЮТЪ ХИТРО(СТ) И З(ь)ДРАДУ́ СВОЮ́,
ХИТРЕ́ И З(ь)РАДЛИ́ВЕ ПОГА́НОМЪ ѡ(Т)ПОВѣ́ДАЮ́ЧИ АМФИВО́ЛІОГѢ́ЦЕ,
ВОН(Т)ПЛИ́ВЕ, ЖЕБѢ́И ѡНЫ(Х) ѡШУКА́ЛИ

На поча́тку свѣ́та, гдѣ пе́рши(м) ро́дичомъ на́шимъ дѣ́воль въ ѡсо́бѣ Бы(т).
уже́вой показáлса, хитре́ и з(ь)радли́ве з ни́ми поступи́лъ, мо́вилъ до Евви́: гла(в).
не смѣ́ю умрeтѣ́. Вѣ́даше бѡ́ бгъ, я́кѡ в он же́ днь, аще́ снѣ́сте ѡ(т) дре́ва то- ѣ́.
гѡ́, ѡ(т)верзѹ́тса очи ва́ши, и бѹ́дете я́кѡ бѡ́зи, вѣ́//да́ще добрѡ́ и слѡ́. И ви- 10
дѣ́ женá, я́кѡ добрѡ́ дре́вѡ во снѣ́дѣ́, и я́кѡ уго(д)нѡ́ ѡчи́ма ви́дѣ́ти, и кра́с-
нѡ́ е́сть разу́мѣ́ти, и в(ь)зѣ́мши ѡ(т) плѡ́да егѡ́, ядѣ́, и да́сть и мѹ́жу сво́ему съ
собѡ́ю и ядо́ста, и ѡ(т)верзѡ́стѣ́са очи ѡбѣ́ма, и разу́мѣ́ша, я́кѡ на́зи бѣ́-
ша, и соши́ста ли́ствїе́ смоко́вное, и сотвори́ста собѣ́ препоасáнїа. Я́кѡ те́-
ди в(ь) поста́тъ уже́вой дѣ́воль Ада́му и Еввѣ́ показáлса и ѡшукáлъ ихъ
мо́вою сво́ею хитро́ю и зра(д)ли́вою, же́ з(ь) ра́ю ихъ ви́гнанѡ́ и смртю́ ка-
ра́нѡ, и до́ пѣ́кла запро́важенѡ́. Та́къ дѣ́воли, в(ь) болванѡ́хъ ме́шкаю-
чи́и, ѡшукивáли хитро́стю и зрадли́вою мо́вою сво́ею пога́нѡ́въ, ѡ(т)вода-
чи́ ѡт ра́ю нб(с)ногѡ́ и до́ пѣ́кла на смртъ́ вѣ́чную запро́важа́ючи. Пвері-
Богъ пога́нскі́й Сера́псѣ́, дѣ́воль, в(ь) болванѣ́ ме́шкалъ и такую́ да(л) у(с)
ѡ собѣ́ само́мъ на́уку пога́номъ. Длá Нѣ́креѡн(ь)та, кро́ла ципрї́йскогѡ, Валѣан.
е́стемъ бѡ́гъ, жебѣ́ са научи́лъ та́кїй, я́когѡ́ самъ научѹ́, не́бо голова́ моá ли(ст)
е́ст(ь), // чре́вѡ мо́ре те́мное, землá но́ги, ўши́ зна(и)дѹ́ютса на не́бѣ́ тѡи.
10 зв

Ураку ЮИ УМ де
высокимъ, свѣтлость очи, которіи мають слнца полискующогоса образъ, [туть Серáписъ явне л(ъ)гáль, назывáючи себѣ та(к) великимъ и погановъ ошу- кáль, неподобніи рѣчи мовачи] 3.

Але́зандеръ, кро́ль молліосовъ Епѣрота ве влошах(ъ), пита́ль бо́га по- ганскогѡ, Додонéумъ названогѡ, ѡ свои(х) рѣчахъ потрібны(х). Ѡ(т)каза(л) дѣаво(л), в(ъ) болванѣ мешкаючій, жебы стерѣглса мѣста Пандозиа(м) и води ахеронской. Онъ розумѣль, же тѣлкъ в(ъ) Греціи Пандозіа мѣстѡ и Ахеронтъ рѣка знайдѣтса, дла тогѡ, боачиса в(ъ) Греціи небез(ъ)печѣн- ства, поїхаль до влохъ, не вѣдаючи, же и тамъ Пандозіа мѣстѡ и блѣзкѡ нѣгѡ Ахеронтъ рѣка знайдѣт(ъ)са. Тамъ скоро вишоль з(ъ) округа, за- разъ ёсть ѡ(т) жолнѣровъ забѣтій.

Езимнѣусъ мегарѣнскій, тиранства кролевского ненавѣдачи, пи- та(л) Апóллѣна, бо́га своѣгѡ, // якъ бы могли якънайлѣпше рѣчу посполі- тою Мегарѣнисъ радѣти. Ѡ(т)повѣдѣль ему́ Апóллѣю, дѣухъ злыйй, в(ъ) бол- ванѣ мешкаючій, жеби са болшеи лѣчбы пита́ли и радѣлы. Тутъ хитрий дѣ- аволь хитре ѡ(т)повѣдѣль, бо не вѣдати, якаа тутъ болшаа лѣчба, чи бо- говъ поганскіхъ, чи людѣй значѣтса. Езимнѣусъ розумѣ(л), же тоѣ налѣ- жи(т) до умерлихъ людѣй, которіи людѣй живы́хъ лѣчбу далѣкѡ мно́зт- вомъ своѣмъ перевишають, и сподѣвалса, же мѣртвіи люде будуть ѣмъ, живѣмъ, порáду и ѡ(т)повѣдь дава́ти.

Ѡ(т)повѣдь бо́ги поганскіи дѣухи злыи, в(ъ) бол(ъ)ванáхъ мешкаючїи, дали Дѣо̀клициáновѣ, же мѣль потентáтомъ великимъ зостáти, еслї бы ве- пра забѣль. Дла тогѡ, гдѣ мно́гѡ вепрѡвъ позабѣаль, а рѣмскимъ цѣсаромъ не зостáль, пѡтимъ человѣка забѣль, которогѡ Вепрѡмъ звáнѡ, и тогдѣ зостáль монáрхою рѣмскѣмъ. //

Пѣері- у(с). Валері- а(н). ли(ст) хѡ.
Тѣръ мѣсто Але́зандеръ, кро́ль Мацедонскій, гдѣ облѣгль з(ъ) вѡй- скѡмъ своѣмъ и добывáль егѡ, еденъ тѣрѣйчикъ видѣль Апóллѣна в(ъ)ночї повѣдаючогѡ, же хѡчетъ итї до Але́зандра. Тоѣю мо́вою хитрою Апóллѣю тѣрѣйчѣкомъ ѡзнаймѣль, же Але́зандеръ Тѣру мѣста добѣдетъ, и ѡное збѣ- ритъ, щѡ са в(ъ) прѣдкомъ чáсь вѣполнилѡ, áле глупїи тѣрѣйчѣкове, тѣхъ слѡвъ Апóллѣновихъ не зрозумѣвши, Апóллѣна, бо́га своѣгѡ, желѣзом(ъ) ѡковáли, жебы не утѣкавъ з(ъ) мѣста и Але́зандровимъ назвáли.

Пѣері- у(с). Валері- а(н). 12 ли(ст) флї.
Дардáнусъ з(ъ) Пелїопонѣзу дла бѣнтовъ тáмошнихъ ѡбывáтелей утѣкль пре(з) мѡре до Самотра́ціи, ѡ(т)то́ль до Азїи поїхаль, и пита́ль поган- скогѡ бо́га своѣгѡ, еслї бѣдетъ пáнствѡ своѣ гдѣ мѣти. Ѡ(т)повѣдѣль злыйй дѣухъ в(ъ) болванѣ мешкаючій: тамъ бѣдешъ пановáти, гдѣ скѣри вáши пої- да́тъ мешкáнци зѣмныи. Пѡтимъ Дардáнусъ, з(ъ) вѡйскѡ(м) свои(м) изда- чи, в(ъ) пѡлю нѡчовáль, той нѡчи вѣбѣгли мѣши з(ъ) землѣ, скѣранїи са- гайдáки ѣхъ поїли, порáну в(ъ)стáвши Дардáнусъ и тоѣ ѡбáчивши, до сво- ѣхъ жолнѣровъ мѡвилъ: ѡтѡ мѣши, зѣмнїи мешкáнци, на сагайдакáхъ скѣ- ри нáши поїли, зачѣмъ тутъ мнѣ ѡ(т) Апóллѣна пáнствѡ назнáченѡ. И за- разъ казáль дѣрево на пѣщи своѣмъ людемъ рубáти и мѣстѡ тамъ будовáти, которѡе мѣстѡ назвáль Дардáнѣа, ѡ(т) своѣгѡ ѣмени Дардáнусъ, и почáль тамъ пановáти.

Баро- нѣ(и), ро(к) тѣї
Вѣдачи погане, ѣжъ са дѣвне розширáлѡ хр(с)тїáнствѡ, хотѣли якъ могли ѡ(т)ражáти людѣй, а своѣ упáдокъ тѣшити, змыслили якѡсь богѡвъ своѣхъ прорѡцтѡвѡ и ѡ(т)повѣди, же вѣра хр(с)тїáнскаа не мѣла болше трвá- ти, еднѡ тѣ лѣтъ, южъ били трѣста и тринáдцать вѣйшли, чекáти казáли прѣд- кои з(ъ)гѣуби хр(с)тїáнскои [I], áле са ошукáли, //понева́жъ вѣра хр(с)-

тѣанская до нѣшнихъ часовъ трвѣеть, и бѹдетъ до скончен(ъ)а свѣта трвѣ-
ти, а балвохвалствѡ поганское давнѡ южъ з(ъ)гинуло.

Синѡве Тарквинѹша, крѡла Рѣмскогѡ, ходили до Дѣлфу з(ъ) ѡфѣ-
рами пытати Апѡллѣна, бѡга своѣгѡ, котѡрый з нихъ бѹдет(т) крѡлемъ по
смерти ѡ(т)цевскѡй, взяли тежъ и Брѹта з(ъ) собѡю, жебы имъ в(ъ)
дорѡзѣ кротофѣлилѣ, котѡрый, набравши потаѣмне злѡта, вложилѣ в кѣй
бзѡвѣй и шѡлъ з(ъ) оны(м) кѣемъ при крѡлевичахъ. А гдѣ были у Дѣлфу,
учинили ѡфѣру Апѡллѣновѣ, ѡфѣровалѣ тежъ оный кѣй зе злѡтомъ Брѹ-
тѹсѣ, ѡ котѡромъ не вѣдали крѡлевичѡве, пытали бѡга своѣгѡ, дѣавѡла Апѡ-
ллѣна, котѡрый з ны(х) бѹдетъ панѡвати в(ъ) Рѣмѣ по смерти ѡ(т)цевско(и).
ѡ(т)повѣдѣлъ Апѡллѣо: котѡрый найпервѣй мѡтку своѡ поцилѹетъ. Бѣгли
ѡбѡдва крѡлевичѡве якънайрѣхлѣй до своѣгѡ // дѡму, абы найпервѣй з
ныхъ котѡрѣй мѡтку поцѣловалѣ. Брѹтѹсѣ, розумѣючи, же всѣхъ людѣй
землѣ ѣсть мѡтка прирѡжѡнаа, поцѣловалѣ мѡтку зѣмлю, длѡ тогѡ былѣ
учинѣнный крѡлемъ Рѣмскѣмъ ѡ(т) урѡду.

Крѣзусѣ, богѡтий крѡль Лѣдорумъ з(ъ) Цѣрусѡ(м), крѡлемъ перскимъ,
войнѹ точилѣ, але Цѣрусѣ егѡ звѣтажил(ъ) и крѡлевствѡ егѡ взѡлѣ, и на
дрѡва(х) егѡ казалѣ спалѣти, потѣмъ ѡ(т) смерти егѡ увѡлнилѣ и питѡлѣ
если са в тѣмъ радилѣ бѡга Апѡллѣона. ѡ(т)повѣдѣлъ, радилемса, але мѣ не
розумѣлѣ тѣхъ слѡвъ: нѡсце те ипсум(ъ)етъ ѡмнѣа сукцѣде(н)т(ъ) фелѣ-
цитерѣ, тѡ ѣсть: знай себѣ самѡгѡ, а всѣ рѣчи прийдутъ щасливѣ.

Мегарѣнсомѣ, бѡгъ поганскѣй, дѣавѡлѣ, в(ъ) болванѣ мѣшкаючѣй, далѣ
такѹю ѡ(т)повѣ//дѣ, жебы собѣ за крѡла такѡгѡ челѡвѣка ѡбрали, котѡ-
рый бы лѡва забилѣ. Гѣллюсѣ челѡвѣкѣ л(ъ)вѣю сѣлу мѣлѣ, длѡ тогѡ лѡм(ъ)
былѣ названный, котѡрогѡ гдѣ Евхѣмусѣ аркась забилѣ, крѡлемъ ѡ(т)
мегарѣнсовѣ привитанный ѣсть.

Филѣпъ, крѡль мацѣдонскѣй, питѡлѣ Апѡллѣна бѡга, чѡгѡ бы са боѡти
мѣлѣ. ѡ(т)повѣдѣлъ Апѡллѣо, дѹхъ злѣй, в(ъ) бѡванѣ [1] мѣшкаючѣй: стере-
жѣса вѡза. Онѣ казалѣ зо всегѡ крѡлевства своѣгѡ возѣ вѣпровадити, але
Павзанѣасѣ егѡ забилѣ мечѣмъ, на котѡромъ вѡзѣ билѣ нарисѡванный.

Амѣлкѡрѣ, гетманѣ карѡагнѣскѣй, гдѣ з(ъ) вѡйсками тагнулѣ на гетманѣ
на сиракуза(н)скогѡ Агатѡкѣеса, повѣдѣлъ емѹ бѡгъ поганскѣй, дѹхъ злѣй,
в(ъ) болванѣ мѣшкаючѣй, же мѣлѣ вечерѹ исти в Сиракѹзахъ. Розумѣлѣ
Амѣлкѡрѣ, же озметѣ Сиракѹзи ѡлѡ емѹ // добровѡльне пѡ(д)дадѹ(т)са,
и тамѣ вечерѹ бѹдет(т) исти. Але сиракузѡни, вѣпавши з(ъ) мѣста,
поймали егѡ и в(ъ) неѡлю до мѣста запровадили, гдѣ радѣ не радѣ мѹсѣлѣ
тогѡ днѡ вечерѹ исти в(ъ) Сиракѹзахъ.

Дафѣдасѣ мѣлѣ вѣдомѡсть ѡ(т) Апѡллѣна, же мѣлѣ ѡ(т) конѡ з(ъ)гѣ-
нути, онѣ са конѡ выстерѣгалѣ, а гдѣ до Аггалѡса, крѡла пергамѡвѣ, при-
шѡлѣ, котѡрогѡ билѣ ѡобразилѣ, казалѣ поймѡти егѡ и зкѣнути з(ъ) ска-
лѣ, котѡроѹ конѣмъ звѡно.

Крѣзусѡвѣ повѣдалѣ Апѡллѣо, жебы са стерѣглѣ мѹла, котѡрѣй мѡетъ
в(ъ) Мѣдскѡй землѣ панѡвати. Крѣзусѣ, розумѣючи, же тѡ неподѡбнаа рѣчѣ,
жебы мѹлѣ былѣ крѡлемъ ѡу мѣдовѣ, и вѣрилѣ, же бѹдетъ егѡ панство
дѡлгѡ трѡвати, але зѡсталѣ крѡлемъ ме(д)ски(м) Цѣрусѣ, котѡрогѡ назы-
ванѡ мѹломѣ, же мѡтка егѡ была мѣда, отѣцъ перса. //

В Антиѡхѣи былѣ костѣлѣ Апѡллѣна, Дафнѣсѣ названныгѡ, тамѣ дѣа-
воль, в(ъ) болванѣ мѣшкаючѣй, ѡнѣмѣлѣ, нѣкѡму не ѡ(т)повѣдалѣ на егѡ
питѡн(ъ)е и з(ъ) болванѡ утѣклѣ. Юлѣанѣ Апѡстѡта, хотѡчѣ перепросѣти

Мар-
ти(н)
Бѣ(л)-
скѣй,
ли(ст)
рѣ.
Стра-
ни(ц)
В.

13

Мар-
ти(н)
Бѣ(л)-
скѣй,
ли(ст)
рѣи.

Пер-
ну(с)
13 зв.
Вале-
риа(н)-
ну(с),
ли(ст)В.
Валері-
ану(с),
Маѣи-
му(с),
кни(г) а.
гла(в).ѣ.
Діодѣ-
рѣу(с)
пѣше(т)
14
в(ъ)
кни(з).
к.

Валері-
(ан).
Маѣим(и).
кни(г).а.
гла(в).ѡ
чуда(х).

14 зв.

Баронъ. діавола, ишовъ до тогѡ костѣла и великїи без лѣчбы ѡфѣри волѡвъ и бїд-
ро(к), ла їншого тамъ учинїлъ такъ, їжъ кровъ їхъ струменами по землѣ пус-
ли(ст) тїль, просачї Апѡллїна, жебї са вернулъ и причїну своѣгѡ мѣлчѣна по-
тѡс. вѣдѣлъ, и такъ єдногѡ слѡва допыталса, їжъ рѣклъ: трупами тѡе мѣсце
смердїтъ [тутъ хїтрый діаволь хїтре ѡ(т)повѣдѣлъ, жебї ѡшукалъ егѡ
и хр(с)тїанъ, жебї Юліанъ и хр(с)тїане кѡстей сты(х) не шановали. Не мѡ-
выль, же ѡнѣмѣлъ, боачїса стѡгѡ мѣчника Вавїлы, которогѡ та(м)ъ в(ъ)
божнїци кѡсти са знайдовали, але мѡвилъ: трупами тѡе мѣсце смердїтъ] 4.
Тѡе зрозумѣвши, Юліанъ розказалъ хр(с)тїаномъ, абї кѡсти стѡгѡ Вавїлы
15 ѡ(т)тѡль вїнесли. // Хр(с)тїане з(ъ) великою процесїєю кѡсти стѡгѡ Ва-
вїлы на їншее мѣсце перенесли. По кїлку днахъ Пѣрунъ з(ъ) нѣба на онїй
костѣлъ ударїлъ такъ, же в(ъ)вѣсь з(ъ)горѣлъ и болванъ оны(и) до нѡгъ
спалѣнъ єсть, щѡ капланъ, поганскїй стѡрожъ костѣла тогѡ, вїзналъ,
їжъ ѡгѡнь на костѣлъ з(ъ) нѣба ударїлъ.

Петра(р)- Нѣроновъ повѣдалъ Апѡллїю, жебї са ѡг року ѡбавалъ. Онъ, маючи
ха з(ъ) лѣтъ, розумѣлъ, же ѡ и г лѣта мѣлъ жїти на свѣтъ, длѧ тогѡ удалса на
Светѡ- лотрѡвствѡ, пѧнствѡ, вшетечѣнствѡ, чужолѡжствѡ, ѡкрутѣнствѡ, але жол-
нѣа нѣре ѡбрали Галбу цѣсаром(ъ), которїй мѣлъ ѡ и г лѣта. И на тѡї часъ Нѣ-
ро ѡ [!], тѡе почувши, самъ себѣ мечѣмъ забїлъ.

Іѡане(с) Сїгтумѣусъ, крѡль шведскїй, мѣлъ вѣдомость ѡ(т) богѡвъ, злїхъ дѹ-
Марї- ховъ, же мѣлъ ѡ(т) злѡта з(ъ)гїнути, длѧ тогѡ злѡта зѧвше // онъ высте-
15 зв. рѣгалса. А гдѣ войнѹ точїлъ з Грѧмѹсомъ, крѡлѣвичомъ дѧновъ, Грѧмѹсъ
ну(с), рѣгалса. А гдѣ войнѹ точїлъ з Грѧмѹсомъ, крѡлѣвичомъ дѧновъ, Грѧмѹсъ
кни(г) .В. егѡ, доїхавши, в(ъ) гѡловѹ золотѡю булавою ударїлъ и забїлъ.

гла(в).si. Былѡ нѣгдысь мѡцное мѣсто Лѣбетра на горѣ **В**лїмпѣ, ѡ котѡромъ Лѣ-
Павза- беръ, бѡгъ поганскїй, повѣдалъ, їжъ ѡное свїнѧ загубїтъ. Погане розу-
(н)ѣасъ мѣли, же тѡ неподѡбнаѧ рѣчъ, абї свїнѧ такъ мѡцное мѣствѡ в(ъ) мѹрахъ
в(ъ) мѣла вївернути и из(ъ)губїти. Пѡти(м) рѣкѧ названнаѧ Свїнѧ, ѡ(т) дожчѹ
беас- великогѡ розлѧласа и тѡе все мѣствѡ з(ъ) домѧми и з(ъ) лю(д)мї затопї-
ти(н). ла и з(ъ)губїла.

Силївѣстръ в, пѧпѣжъ рїмскїй, чорнокнїжникъ, бѹдучи мнїхомъ,
вїйшолъ з(ъ) клѧштора и зосталъ пѧпѣжем(ъ) з(ъ) діавѡлскої наѹкї. Бѹ-
дучи пѧпѣжомъ, пыталъ діавѡла, чи дѡлгѡ бѹдетъ папѣжѡвати. **В**(т)повѣ-
16 дѣлъ діавѡль: скѡрѡ мшѹ ѡ(т)правїшь в(ъ) Іерусалїмъ, зѧразъ // умрѣшь.
Онъ до мѣста Іерусалїму їхати не спѡдѣвалса и мшѹ тамъ ѡ(т)правѡвати,
длѧ тогѡ дѡлгѡ спѡдѣвалса на свѣтъ жїти. Але по чтирѣхъ лѣтехъ ѡ(т)пра-
Ма(р)- вѡва(л) мшѹ у ч(с)тнагѡ кр(с)тѧ, которїй, костѣлъ, зѡвѹтъ Іер(с)лїмъ, же
ти(н) скѡро пѡ мши в(ъ)пѧлъ в(ъ) хорѡбу. А бѧчилъ смѣрть своѹ, и призвалъ кар-
Бѣ(л)- дїналовъ и спѡвѣдалса їмъ, їжъ онъ, щѡ чинїлъ, все чинїлъ діавѡлскою
ски(н), ли(ст) наѹкою.
рѡе

Стрї- **В**лехъ, монѧрха рѹскїй, жївъ в(ъ) Кїевѣ пре(д) крщѣнїемъ нѧроду
ко(в). рѹскогѡ и болванѡмъ клѧналса. Мѣлъ у себѣ конѧ, в(ъ) котѡромъ набѧр-
ли(ст). зѣй кохалса. Мѡвили емѹ вѣщкї пре(з) наѹку дѹховъ злїхъ: ѡ(т) тогѡ ко-
реї. нѧ бѹде(т) смѣрть тебѣ. Почувши тѡе, Олехъ казалъ ѡ(т)вѣстї ѡ(т) себѣ конѧ
тогѡ и стерѣчи. А гдѣ Олехъ вернулса з(ъ) Грѣцїи, которѹю вѡевалъ, скѧ-
зано емѹ, же кѡнь тѡї здѡхлъ. **В**нъ пошѡвъ глѧдѣти кѡстей егѡ и до вѣщ-

ковъ мѡвилъ: ѡтѡ вѣщба вѡша, не хотѣлъ бѣмъ, // жебѣ такаа смѣрть вѡсъ поткѡла. И удѡривъ ногою в гѡлову кѡнскую, и зѡразъ вѣскочилъ з гѡловѣ уѣжъ и укусилъ егѡ в(ъ) ногу. И ѡ(т) той рѡни Ѡлехъ умѣръ.

16 зв.

Иродъ Агрѣппа, балвохвѡлца, ѡкрутне хр(с)тѣанъ мѣчилъ и забѣалъ. На свѡтѡ в(ъ) костѣлъ убралса в(ъ) коштовные шѡти кролевскѣе и мѡвилъ до людѣй. Люде з похлѣбства мѡвили: бѣжѣй тѡ гѡлосъ, а не челѡвѣчѣй. Пойзрѣлъ на себѣ и ѡбѡчилъ пѡха, котѡрѣй влетѣлъ емѣ на гѡлову и, прихилѣвшиса, рѣклъ: ѡтѡ ѡ бѡгъ вѡшь умѣраю. Тѡй пѡхъ бы(л) Иродовъ бѡгъ, дѣаволь, котѡрѣй в(ъ) болванѣ мѣшкалъ, и егѡ кламлѣвою мѡвою своѣю звѡдѣлъ. А повѣдалъ емѣ тѡе вѣщокъ поганскѣй чѡрѡвникъ, гдѣ ещѣ Иродъ бѣлъ в(ъ) вѡзѣню у Тиберѣуша пѣрвогѡ, ѣжъ пѡхъ мѣлъ смѣрть егѡ знаменѡвѡти. Пѡтогѡ тѣды // днѡ стѡлоса на(д) нѣмъ яв(ъ)наа помѡта бѣжаа, ѣжъ робакѣ егѡ живѡгѡ ажъ до егѡ смѣрти грѣзли.

Ма(р)-
ти(н)
Бѣ(л)-
ски(и)
Ли(ст)
рв,
стра(н)-
в.

Погѡне, гдѣ вѣдати хотѣли, еслѣ са цѣсарствѡ до поганской руки ѡ(т) хр(с)тѣанъ вѣрнетъ, питѡли своѣхъ дѣаволовъ, котѡрѣи в(ъ) болванѡхъ мѣшкали, жебѣ нѣмъ тѡе ѡзнаймѣли и всѣхъ найму(д)рѣйшихъ чѡрѡвникѡ(в) до тогѡ питѡна привѡдили, пѡти ѡжъ наконѣцъ оныхъ са лѣтеръ у дѣаволовъ допитѡли. Феодъ, тѡ ѣсть, ѣжъ той мѣлъ по Валѣнсѣ бѣти цѣсарѡмъ рѣмскѣмъ, котѡрого имѡ ѡ(т) тѣхъ са лѣтеръ починѡлѡ, бѣлъ погани(н) Феѡдо(р) на дворѣ цѣсарскомъ, зѡразъ на нѣгѡ поганѣ мѣсль и надѣю своѣю ѡбернѣли, ѡ чѣмъ гдѣ са Валѣнсѣ довѣдалъ, бѡрзо розгнѣвалса. Не тѣлкѡ Феѡдора поймѡти и мѣчити, ѡле всѣхъ чѡрѡвниковъ забѣвѡти казѡлъ и всѣхъ, котѡрѣхъ звѡнѡ Феѡдоръ, Феѡдѣлъ, Феѡдѡсѣй, такъ // ѣжъ другѣи своѣхъ ѣменъ такѣхъ са запѣрали и онѣи ѡ(т)мѣнѡли, пѡтимъ всѣ кнѣги чорнокнѣжнѣковъ пѡлѣти Валѣнсѣ казѡлъ. И тогѡ, котѡрѣй тѣи кнѣги крѣлъ, забивѡнѡ.

17

Северѣанъ, з(ъ) вѡйскомъ рѣмскѣмъ виправѣючиса на вѡйну прѡтивъ пѡрѡвѡвъ, пыта(л)са вѣщковъ своѣхъ, чѡрѡвниковъ поганскѣхъ, ѡкъ емѣ тѡа вѡйна поведѣтса. Вѣщковѣ ѡшукѡли Северѣана, прѡрокѣючи ѡ(т) дѣаволовъ, котѡрѣи в(ъ) болванѡхъ мѣшкали, ѡ пѣвномъ егѡ звѣтазтвѣ и безпѣчнымъ егѡ учинѣли. ѡле пѡрѡвѡвѣ вѡйско рѣмскѡе пѡ(д) Северѣанѡмъ побѣли срѡгѡ и звѣтаѣжили.

Барѡнѣ.
рѡк(ъ)
тѡ.

17 зв.

Фемѣстѡклесъ, крѡль афѣнскѣй, гдѣ хотѣлъ вѡйну точѣти з(ъ) Зѣрзѣссѡмъ, крѡлем(ъ) пѣрскимъ, пыталъ болванѡ бѡга своѣго, ѡкъ // мѡглъ з(ъ) нѣмъ вѡевѡти. ѡ(т)казѡлъ дѣхъ злѣй, в(ъ) болванѣ мѣшкающѣй: вѣ мѣрахъ деревѡнѣхъ вѡѣйте. Зрозумѣлъ Фемѣстѡклесъ, же мѣри деревѡнѣи значѡтъ деревѡнѣе ѡкрути, в(ъ) котѡрѣхъ Фемѣстѡклесъ вѡевѡлъ на мѡри з(ъ) Зѣрзѣссѡмъ. И мѡючи з(ъ) собѡю тѣлкѡ стѡ тѣсачѣй вѡйска грѣцкогѡ, звѣтаѣжилъ пѣрсѡвъ се(д)мъ крѡтъ стѡ тѣсачѣй.

Барѡнѣ.
Ро(к)
рѣг.

Лѣбѣсса, кролевна чѣскаа, слѣжачи болванѡмъ, вѣщкою пре(з) наѣку дѣаволскую зѡстѡла и казѡла чѣхомъ своѣгѡ конѡ ѡсѣдлѡти кролевскогѡ и вѣпустити в(ъ) пѡле и мѡвила: идѣте за тѣмъ конѣмъ, а гдѣ вѡсъ привѣдѣтъ, тамъ знѡйдете челѡвѣка, на желѣзномъ столѣ ѡбѣдуючогѡ, тогѡ мнѣ привѣдѣте, а ѡ ѡзмѣ егѡ за мѣжа абѣ !! за пѡна. ѡнѣ такъ учинѣли, шлѣ за конѣмъ, котѡрѣй привѣлъ ихъ на еднѡ пѡле, котѡрое веснѡкъ ѡралъ. А зѡ//равши, перевернѣлъ плѣгъ и ѣвъ на нѣмъ, щѡ мѣвъ, на лемешѣ желѣзномъ, котѡрому, ѡрачѣвъ, бѡлѡ имѡ Прѣмысль. И вѣсадѣли егѡ на конѡ и привѣзли до двѡру кролевскогѡ. Стрѣтила егѡ Лѣбѣсса з великѡю почтѣвѡстю, ѡкъ малѣжѡнка своѣгѡ.

Мар-
ти(н)
18
Бѣлс-
ки(и),
ли(ст)
рзѣ.

Марти(н)
Бѣлс-
ки(и),
ли(ст)
тнѣ
стра(н).
ѡ.
18 зв.

Баронъ.
рѣкъ,
рѣа.

Астазчусь, виходачи на войну противъ неприятелей, пыталъ дѣволовъ ѿ повоженю войны тоей. Ѡ(т)повѣдѣ ти дѣволи, въ болванѣхъ мешкаючи, абы перше замордова(л) двѣхъ зацнихъ хр(с)тіанъ, братовъ рожѣныхъ, Гервасіа и Протасіа, если бы щаст(ъ)е на войнѣ хотѣлъ мѣти, щѣ ведлугъ росказа(н)на дѣволскогѣ са сталѣ, же тѣхъ двѣхъ братѣвъ хр(с)тіанъ замордованѣ. Та(к) зведѣный былъ и самъ цесарь Аврелѣушь ѿ(т) нѣякогѣ шалвѣра Алеѣза(н)дра, которій повѣдалъ, же мѣлъ вѣденіе ѿ(т) Евскулапѣуша, бѣга поганскогѣ, въ болванѣ мешкаючогѣ, и такѣ ѿ(т) негѣ росказан(ъ)е мѣлъ: // нехай до рѣки Дунаю пару лѣвъ с чѣрами пѣстать и переплѣвлютъ, тѣды будетъ звитѣзтѣво. Тѣе гдѣ Аврелѣушь учинилъ, а лѣвы на сторону неприятелскую переплынули. Ѡрачи мнѣмаючи, же сѣтъ вовки алѣво пси, кіаи ѣныхъ розогнали. А войска римские поражѣніи зостали, такъ ижъ к тѣсачей билѣ побитихъ.

Плѣнъ-
у(с),
книгъ .дѣ,
глава
і.

19 зв.

Амазѣусь, крѣль егѣпетскій, ѿ(т) Актисана, крѣла мѣринскогѣ, войною з(ъ) Егѣпту вигнанный, волочилса по свѣту и пыталъ Апѣллѣна, своѣгѣ бѣга поганскогѣ, чи будетъ в(ъ) якѣй крайнѣ панствѣ мѣти. Ѡ(т)повѣдѣлъ дѣволъ, в(ъ) болванѣ мешкаючи: тамъ будешъ кролевѣти, гдѣ тебѣ дѣжчѣ з(ъ) нѣба покрѣпитъ. Ѡ(т)толъ поихалъ онъ в иншую сторону и в пѣлю з лѣдомъ ѣдпочивалъ и з(ъ) фрасѣнку заснулъ. Жѣна егѣ, названна Уранѣсъ, то ѣсть нѣбо, сидачи над(ъ) нимъ, жалосно мѣвила: ти нещасливый ѣстесъ и я не//щасливаа ѣстемъ, же по свѣту волѣчимоса и своѣгѣ мѣсца не маемѣ. И почала на(д) лицѣмъ егѣ плакати бѣрзѣ такъ, же все лице егѣ слѣзѣми своіми ѣбѣите покрѣпила, длѣ которіхъ, слѣзѣ, ѿ(т) снѣ ѣчнулса и припѣмнѣлъ собѣ ѿ(т)повѣдъ Апѣллѣнову, вѣдаючи, же егѣ женѣ Уранѣмъ, тѣ ѣсть нѣбомъ, са називала, с которогѣ, нѣба, дѣжчѣ егѣ покрѣпилъ, бѣ слѣзы женѣ своѣи дѣжчѣмъ називалъ, и тамъ казалъ мѣсто будѣвати, и тамъ почалъ кролевѣти, которѣе мѣствѣ назвалъ Уранѣпѣлѣсъ, же егѣ женѣ Уранѣсъ была названна. Уранѣпѣлѣсъ мѣствѣ в(ъ) Мацѣдѣніи ведлѣ горы Ахѣ былѣ.

Баронъ
ушь,
20
к(н).
гдѣ.

Маѣиминусь, великій гонитель и мучитель хр(с)тіанскій, гдѣ войну мѣлъ точити з Лѣцѣнѣушѣмъ, войсѣво великѣе на той войнѣ утратилъ и сромѣтне былъ поражѣніи, такъ, ижъ лѣдѣво самъ до своѣгѣ панства въ ѣдѣнню прѣстомъ затае(н)ны(и) утѣклъ, гдѣ, пріихавши, захорѣлъ и, гнѣваючи са на своіхъ богѣвъ дѣволовъ, которіи въ болванѣхъ мешкали и емѣ щаст(ъ)е на войнѣ ѣбѣцовали. Проклиналъ ихъ и капланѣвъ своіхъ поганскіхъ и всѣхъ вѣщковъ и чаровниковъ, якѣ зводитѣлей и шалвѣрѣвъ позабиалъ, а хр(с)тіанѣмъ далъ вѣлность.

Матѣа(ш)
Стрѣ-
ко(в).
ли(ст)
рне.

20 зв.

Крѣве, папѣжъ прѣускій, литѣвскій, поганский, мѣлъ вѣдомѣсть многіхъ рѣчий, которіи емѣ дѣволи, в(ъ) болванѣхъ мешкаючи, ѣзнаймали, и поганѣвъ ѣшукивали, жебы поганѣ ихъ ѣшука(н)ныи богѣми називали, бѣ рѣдичи, алѣво крѣвныи умѣрлогѣ, вѣруючи, ижъ ко(ж)даа душѣ мѣмо егѣ дѣмъ на ѣный свѣтъ вѣндрѣвати мѣсъла, питали егѣ, если бы то гѣ днѣ алѣбо той нѣчи, колѣ онъ умѣрѣ, такѣгѣ челѣвѣка, которогѣ ѣны спалили, видѣлъ, котори(и) // Крѣве зарѣзъ урѣду, кштѣлтъ, ѣдѣн(ъ)е и ѣбѣчай ѣногѣ умѣрлогѣ без(ъ) вѣнтпѣливѣсти ѣповѣдалъ, лѣбѣво чѣсомъ былъ в(ъ) кѣлка десѣтъ мѣль ѿ(т) ѣногѣ мѣсца, гдѣ ѣнъ умѣрлѣ, а ку бѣлшой пѣрѣвѣсти указовалъ, ижъ над вѣрѣтами дѣму егѣ душѣ в(ъ) кштѣлтѣ ѣногѣ умѣрлогѣ, идучи мѣмо вѣлѣчною алѣбо шѣблѣю алѣво иншимъ инструмѣнтѣмъ, з(ъ) чи(м) егѣ спѣленѣ, знѣкъ учинила.

Крѣзусовѣ, богѣтому крѣлевѣ Азіей, питаючому и на войнѣ идучо-
му, далѣ Апѣллїо ѡ(т)повѣдь такую: Крѣзусъ, Галѣмъ [рѣку] ^в переплї-
нувши, великій скѣрбовѣ достѣтокѣ вѣвернетѣ. На войнѣ идучї, сподѣ-
валса звѣтяжити нѣпрїателѣй и нѣпрїателскїи скѣрбы вѣвернути. Але свои
вѣвернулѣ, звѣтаженнїй ѡ(т) нѣпрїателѣй.

Еденѣ Муринѣ, поганскїй вѣщокѣ, мѣлѣ // ѡ(т) своѣго бѣга дїавѣла,
у болванѣ мѣшкающѣго, такоѣ росказан(ѣ)е, жебы Северѣ, балвохвал-
ци, римскому цѣсарѣ, ѡз(ѣ)наймїлѣ смрть егѣ, близкѣ наступуючюю.
Севера в(ѣ) дорѣзѣ стрѣтилѣ Муринѣ з(ѣ) короною цїприсовою, котораа
у римланѣ смрть з(ѣ)начїла. И той Муринѣ, вѣщокѣ, до Севера мо-
вилѣ: тотумѣ фуисти, тотумѣ выщѣсти, ямѣ деусѣ естѣ вѣктѣ(р). Всѣ бѣ-
верѣ умѣрѣ, бѣ поганѣ челѣвѣка умѣрлогѣ чинїли бѣгомѣ. Длѣ тогѣ Му-
ринѣ той смрть ѡзнаймїлѣ Северѣ, мовачи: южѣ бѣгомѣ бѣдѣ, зви-
тажцѣ.

Пѣррусѣ, крѣль Епѣротскїй, гдѣ хотѣлѣ з(ѣ) римланамї войнѣ то-
чїти, питѣлѣ Апѣллѣна, бѣга своѣго поганскогѣ, якѣ емѣ // таа войнѣ
поведѣтса ѡ(т)повѣдѣлѣ злїй дѣхѣ, в(ѣ) болванѣ мѣшкающїй: «Лїоте еа-
цида романѣсѣ вѣнцѣре поссе». (Повѣдаю еацида тебѣ риманѣвѣ могчї звѣ-
тажити.) Пѣррусѣ, тѣи словѣ ѡ(т) Апѣллѣна почѣвши, сподѣвалса звѣта-
жити риманѣвѣ, але ѡ(т)повѣд(ѣ)ю хїтрою и вѣнтплївою ѡшуканнїй
ѣстѣ, бѣ егѣ звѣтажили римланѣ и войско егѣ поразїли.

Лара, поганскаа богїна, ѡ(т) которѣи Ларес(ѣ), домовѣи богї поган-
скїи, са уродїлы, мѣла великѣе пошанѣ(н)не у поганѣвѣ, бѣ дїавѣлѣ.
в(ѣ) болванѣ мѣшкающїй, мовилѣ поганѣ(м), жебы той богїнѣ голови ѡфѣ-
ровѣно. Поганѣ безрозумнїй хотѣли гѣлови челѣвѣчїи дїтїннїй ѡфѣро-
вати. Але Юлѣушѣ Брѣтусѣ(ѣ), преложѣннїй челѣвѣкѣ и мѣдрїй, такою ѡфѣ-
рою тїранскою збрїдивса и казѣлѣ той богїнѣ гѣловкї маковїи и часнї-
ковїи мѣсто // гѣловѣкѣ дїтїннїхѣ ѡфѣровѣти, которю наѣку егѣ прина-
лї поганѣ и захѣвали [тѣтѣ амфѣболїогѣа, вѣнтплївѣстѣ ѣстѣ през(ѣ) мѣву
дїавѣлскую поганѣмѣ учинѣннаа, бѣ не вѣдали ѡнѣ, чи гѣлови челѣвѣчїи,
чи бѣстїалскїй мѣли ѡфѣровѣти] ^в.

Пѣтагѣрасѣ спомїнаѣтѣ таѣмнїцы емѣ ѡ(т) Апѣллѣна делфѣцкогѣ
ѡбавлѣннїи, ѣле фалшївыи, же пѣкла нѣ машѣ и дѣрмѣ люде егѣ боѣтса,
же дѣши людеї умирѣющїхѣ вступѣютѣ в(ѣ) тѣла їншїхѣ людеї рѣдачїх-
(ѣ)са и в(ѣ) тѣхѣ тѣлахѣ мѣшкаютѣ. Алѣбѣ тежѣ дѣши людеї умѣрлїхѣ вхѣ-
дѣ(т) в(ѣ) бѣстїю чѣворѣнѣгюю алѣбо в(ѣ) рѣбу алѣбо в(ѣ) пѣха, алѣбо в(ѣ) якую-
кѣльвѣкѣ гѣдїну. Тѣю Пѣтагѣрасѣ кламлѣвю наѣку ѡ(т) кламлївогѣ бѣ-
га поганскогѣ дїавѣла вѣзѣвши, самѣ клѣмаѣтѣ. Бѣ в(ѣ)схѣднѣаа црѣвѣ
наша правослѣвнѣокаѣолїческаа вѣрїтѣ, же // люде прѣв(д)нїи, жѣдногѣ
грѣхѣ не маѣющїи, гдѣ умирѣютѣ, дѣши їхѣ зѣразѣ прѣсто идѣт(ѣ) до нѣба на
мѣшкан(ѣ)е вѣчноѣ, вѣдлугѣ ап(с)тла Пѣвѣла мовачѣго: вѣмы бѣ, якѣ ѣще
зе(м)наа наша храмїна тѣла разѣрїтса, со(з)дѣнїѣ ѡ(т) бѣга їмамы храмїнѣ
нерукѣтѣворѣ(н)ну вѣчную на нѣсѣхѣ. Тѣи словѣ Пѣвѣловї с. Грїгорїї
великїй, пѣпѣжѣ римскїй, в(ѣ) кнїзѣ д. Мораллѣумѣ, в(ѣ) главѣ лѣ.
потѣврѣждѣѣтѣ, мовачи: гдѣ з(ѣ) тогѣ тѣла вїхѣдѣтѣ цѣрѣковнїй казнѣдѣи,
не ѡ(т)волѣчїтса їмѣ ѡдѣржан(ѣ)е нѣ(с)нон ѡ(т)чїзнѣ такѣ, якѣ старїмѣ

Тѣллѣ-
у(ш),
ѡ давѣ-
нацї(и).
Кнї(г).ѣ,
ли(ст) чд.
21

Пѣрї-
у(с).
ли(ст)
хна.

Цїцѣро(н)
21 зв.
ѡ дївѣ-
на(ч).
Кнї(г).ѣ,
ли(ст)
чд.

Пѣр-
ну(с)
Валѣри-
а(н)-
ну(с)
ли(ст)
цаї.
22

ѡвѣдї-
у(с)
в Ко-
рї(ѣ)-
д.

22 зв.
Нѣзо(н)
кнї(г).
ѣ,
ли(ст)
хаї.
Кнї(г)
д.

ют(ъ) // душѣ грѣхѣ, которіи она з(ъ) тѣломъ чинила, бѣ на повѣтру пол- 24 зв.
но есть злыхъ духовъ, которіи з нами войну точатъ, до грѣху насъ прова- Ефе(с).
дать и души людскіи задержуютъ. Такъ мовить ап(с)лъ Павель: «Нѣ(ст) гла(в)
наша брань ко плоти и крови, но к(ъ) началомъ и властемъ и к(ъ) миро- .š.
жителемъ тмы вѣка сегѣ, духовомъ злобы под(ъ)нб(с)нымъ». Длѣ тогѣ мо-
вить по(д)нб(с)нымъ, же по(д) нбѣмъ, на повѣтру злыи дѹхи найдѹются,
которыи души людскіи задержуютъ и тыи задержанна называѹтся мытарст- в(ъ) жи-
вами, ѡ которыхъ, мытарствахъ, с̄. Сумеѣнь Сто(л)пникъ мѣ(л) ѡ(т) бга тій с.
об(ъ)явлен(ъ)е, же дша з(ъ) тѣла выйшовши гдѣ ѡ(т) землѣ до нба в(ъ)сту- Іоа(н).
пѹетъ, заступѹют(ъ) ей дорогу полки злыхъ духовъ розмайтѣе, и гладѣтъ Мл(с)-
в(ъ) души гѣрдости, иншіе заступѹют(ъ) и гладѣтъ ѡсужденіа, ѡклеветаніа, ти(в)-
иншіи заступѹют(ъ) и гладѣтъ блудодѣаніа и грѣховъ иншихъ. Тоѣ об(ъ)-
явлен(ъ)е стѣгѣ Сумеѣна, маѹчи Сто(л)пника в(ъ) пѣматѣ своѣй, стый // 25

Іоанъ Мл(с)тивый мовиль. **В** якій страхъ и трѣпетъ обѣйдетъ дшу, гдѣ
такъ гѣркимъ и немилостивнымъ мытникомъ ѡ(т)вѣтъ бѹдетъ давати. **В**(т)
тыхъ мытарствъ дѹши людскіи бѣгъ уволнаетъ и до нба провадитъ длѣ покѹ-
ти людѣй живыхъ, которѹю покѹту люде живые за умерлыхъ чина(т), мла-
чиса за ныхъ, постахи, ѡфѣру приносачи, ялмѹжну даѹчи и добродѣтели
иншіе чиначи, бѣ найдѹются грѣхѣи такіи, которіи на сѣмъ свѣтѣ людѣмъ
длѣ покѹты ихъ самыхъ албѣ на ономъ свѣтѣ на мытарствахъ дшѣмъ люд-
скимъ бѹдучим(ъ), длѣ покѹты людѣй живыхъ бѣгъ ѡ(т)пускает(ъ). Знай-
дѹются тежѣ грѣхѣи такіи, которыхъ(ъ) ни на сѣмъ ни на ѣномъ свѣтѣ бѣгъ не
ѡ(т)пускаетъ, в(ъ) которыхъ люде померли бе(з) вѣры, бе(з) покааніа, не
жалѹючи за нихъ и не высповѣдавшисьа ихъ, такъ мовиль Хс: аще речѣтъ
слѣѡ на сна члч(с)кагѣ, ѡ(т)пѹститса емѹ, а иже речѣтъ на дха не ѡ(т)-
пѹ//титса [!] емѹ ни в сѣй вѣкъ ни в(ъ) бѹдущій.

Римскіе двѣ цѣсарѣ балвохвалци Анѣцета и Аврѣлѹшъ ѡкрутенст-
вомъ на(д) хр(с)тїанами военное собѣ ѡ(т) богѣвъ своихъ шатановъ, кото- Барѣнѣ.
рин в(ъ) болванѣхъ мешкали, щѣст(ъ)е выпросили, которое са имъ в(ъ) ве- рѣ(ъ)
ликое нещѣст(ъ)е ѡбернѹло. Перепустилъ бѣгъ такъ великій мѣръ и злоѣ по- ре.
вѣтре на все пѣнство Римское, ижѣ до войны людѣй мѣти не могли.

Юліанъ, апостѣта, цѣсарѣ, гдѣ хотѣлъ во(и)нѹ точити з(ъ) пѣрсами, Барѣнѣ.
пытѣлъ богѣвъ свои(х) Апѣллѣна, Марса, Іѣвѣша, якъ емѹ таѣ война пове- ро(к).
дѣтса. **В**(т) повѣдѣли дѹхове злыи, в(ъ) болванѣхъ мешкаѹчи, же мѣлъ на(д) ли(ст)
неприятелями звѣтазтѡ ѡдѣржати. Але дїаво(л)скаѣ ѡбѣтница в(ъ) клѣм- тѣг.
ствѣ са ѡбернѹла, бѣ Юліана копиею на той войнѣ пробѣтѣ и забѣтѣ,
зачимъ онъ пред(ъ) смѣртю своѣю свой богѣи фалшивыи Апѣллѣна, Мар-
са, // Іѣвѣша проклиналъ, ижѣ емѹ ѡбѣца(н)нои пѣмощи на войнѣ не 26
дали.

Погѣне ѡ(т) своихъ вѣщковъ чарѣвниковъ и ѡ(т) фалшивыхъ богѣвъ Барѣнѣ.
дїаволовъ мѣли такое прорѣцтѡ, ижѣ рѣку тѣѣ упадѣтъ вѣра хр(с)тїанскаѣ ро(к)
и тогѣ рѣку з великою радѣстью чѣкали, але ихъ вѣщкове и богѣи поганскіе гѣѣ.
дїаволи, в(ъ) болванѣхъ мешкаѹчи, ѡшукѣли, бѣ тогѣ рѣку божници поган-

скїи з(ъ) великимъ шумомъ хр(с)тіане обалѣли, и шїрыласа вѣра хр(с)тіанскаа, бѡ гдѣ погане видѣли боговъ своихъ кламливый пророцтва, до Хр(с)та приставаѣли, по́тымъ цѣсарѣ хр(с)тіанскїи заказѣли божницѣ поганскїи обалѣти. Але погрухота́вши болванѣ оборочѣти ихъ на цркви хр(с)тіанскїи.

И была великаа рѣдѡсть хр(с)тіаномъ, гдѣ кр(с)тѣ стѣе тамъ в(ъ)ношенѡ. Особливаа была рѣдѡсть, гдѣ в(ъ) Карѡагенѣ сла́вный по всему́ свѣту поганскїй костѣль, названый // Целѣстисъ, очїстилъ и посватїль еп(с)кпъ Аврѣлѣй, дївы тамъ знайшли хр(с)тіане, бѡ на(д) двѣрми тогѡ костѣла з(ъ)найшли писмѡ великое з(ъ) мѣдаными лѣтерами тако́е: Аврѣлѣй бѣскупъ посватїль. И всѣ дївному бзкѡму презрѣню и спораже(н)ню са дивоваѣли. Якїйсъ поганскїй бѣскупъ Аврѣлѣй оное будован(ъ)е балвохвалствомъ помазаль. А той Аврѣлѣй, хр(с)тіанскїй еп(с)кпъ, правдїве оное мѣсце посватїль на чѣсть бгу единому и на столїци в нѣмъ своѣй сидѣль.

Баро-
нбушъ
ро(к)
тѣд.
27
27 зв.
Евгенѣй поганїнъ, виходачї на войнѣ противъ Θεодѡсеа, цѣсара правосла́внѡ хр(с)тіанскогѡ, пыталъ своихъ вѣщковъ, боговъ поганскихъ, якъ ему́ таа война поведѣтса. Ѡ(т)повѣдѣли, з(ъ)вїта́зствѡ ему́ обѣцѣючи. Θεодѡсїй за́сь в(ъ) бгу своимъ и в(ъ) каѡфліческѡй вѣрѣ и в(ъ) молїтвѣ стѣихъ уфан(ъ)е покладѣль, войскѡ Евгенѣевѡ мѣлѡ болвановъ Іѡвѣша и Геркулѣса, // а Θεодѡсїй на хоругвахъ кр(с)тѣ стѣй ставїль. Гдѣ са войска зышли в(ъ) горахъ, прѣдкѡ жолнѣре Θεодѡсїеви з(ъ) тѣсныхъ мѣсць вы́били неприятели и верхї гѡрѣ ѡ(т)налі такъ, же Флавѣанъ з(ъ) своими богами дїаволами, котѡрыми бѣль оныи гѡры ѡсадїль, утѣкаль. По́тымъ Θεодѡси(и) бгу са молачї заснѣль и видѣль пре(з) со́нь двѡхъ мужѣй, котѡрїи звѣта́зствѡ ему́ обѣцѡваѣли. Еденъ бѣль Іѡанъ ев(г)лїста, другїй Фїлїппъ ап(с)лѣ. А гдѣ на дрѣгїй днь войска войнѣ з(ъ)стѡчїли, повсталъ великї(и) вѣтеръ на войскѡ Евгенѣевѡ, котѡрымъ не тѣлько ѡчи жолнѣромъ запорошалъ, але стрѣлы, копїи и стрѣлѡу ѡ(т)бїяль. З(ъ)во(н)тпївши ѡ звѣта́зствѣ, жолнѣре Евгенѣеви гдѣ утѣкали, всѣ рѡтмїстрове Θεодѡсїевѣ са по(д)дали ѡ своѣ здоро́ва прѡсачи. Цѣсарѣ їмъ иначеѣ ѡ(т)пустїти не хотѣль, ажъ бѣ ему́ Евгенѣа вїдали. Сидѣль в то(и) часѣ на гѡрѣ единой Евгенѣй, чекаючи онихъ // обѣтницѣ, котѡрїи мѣль ѡ(т) чарѡвниковъ поганскихъ. А гдѣ обѣчилъ, же до негѡ рѡтмїстрове прѣд(ъ)кѡ бѣгѣтъ, спїталъ ихъ з(ъ) рѣдѡстью, еслѣ ему́ Θεодѡсїа живѡгѡ ведѣтъ, ѡнї крїкнули: тебѣ до негѡ поведемѡ. И зѣразъ егѡ з(ъ)ваза́вши, повелї дѡ Θεодѡсїа, котѡрїй егѡ на смрть ѡсудїль.

БОГИ ПОГАНСКІЕ, ДУХОВЕ ЗЛЫИ,
НЕ ТИЛКѡ З(Ъ) БОЛВАНѢВЪ,
АЛЕ ИНШИМИ СПѢСОБАМИ РО(З)МАЙТЫМИ
ѡ(Т)ПОВѣДАЛИ ПОГАНОМЪ
И ТЕПѢРЪ ЧАРѢВНИКОМЪ ѡ(Т)ПОВѣДАЮТЬ

ДѣА(н).
гла(в).
28
їі.
Погане еднѣ мѣли в(ъ) собѣ злѡгѡ дѣха мѣшкающѡго, котѡрый потїху ѡ(т)повѣда(л) їмъ, гдѣ о щѡ питѣли. Такаа была една // служѣбница в(ъ) мѣстѣ Фїлїппахъ, з(ъ) с [I] котѡрой ап(с)лѣ Пѣвелъ вы́гналь злѡгѡ дѣха,

мóвачи: запрѣщаю ти и́менемъ $\tilde{\text{Ис}}$ Хр(с)та, изыйди из не́а, и изы(и)де в(ъ)
тѡмъ ч́асѣ.

Други́и мѣли в(ъ) собѣ злѡгѡ д́уха мешкаючѡгѡ, котор́ий гóлоснѡ
имѣ ѡ(т)повѣда(л), гдѣ о щѡ егѡ пыт́али. Таки́и были Феба́десъ, служеб-
ни́цъ Фебу́сса, фалшивѡгѡ б́ога поганскогѡ, пре(з) котор́ихъ гóлоснѡ злы́й
д́ухъ ѡ(т)повѣдалъ люде́мъ, ѡ що пыт́аючимъ(ъ). И́нший не в(ъ) собѣ, а́ле при
собѣ пога́не мѣли злѡгѡ д́уха мешкаючѡгѡ, котор́ый ѡ аќую рѣчь ѡнымъ пы-
та́ючимъ рѡзными ѡ(т)повѣдалъ спосо́бами: ал(ъ)бо пре(з) огóнь, а́лбо з(ъ)
мѣдници пре(з) вѡду, а́лбѡ з(ъ) пѣрстена, а́лбѡ з(ъ) в(ъ)н́утрностей быдла́-
чихъ, а́лбѡ уме(р)логѡ челѡвѣка яко́гѡ с повѣтра ѡсѡбу д́ух(ъ) злы(и) учи́-
нить, яко́бы то́й челѡвѣкъ з(ъ) мѣртвых(ъ) встáль, и пре(з) егѡ уста́ злы́й
д́ухъ ѡ(т)пода́етъ [!], а́лбѡ в(ъ) зверца́длѣ злы́й д́ухъ, не мѡвачи, яку́ю рѣчь
пока́зуетъ и ѡбавля́етъ. // И тепѣрь чаровникѡмъ таки́ми спосо́бами рѡз-
ными д́иа́воли ѡ(т)повѣда́ютъ и рѣчи закр́итыи ѡбавля́ютъ, бѡ пи́шетъ Сй-
монъ Маіо́люсь, же в(ъ) Апу́лѣей былъ мрамурѡвый болванъ, ма́ючи на

28 зв.

Сй-
мон(ъ)
Маіо-
лю(с)

розмов $\tilde{\text{КГ}}$
ли(ст)

.тд.

гдѣ слнце б́удетъ в(ъ)сход́ити, золот́аа гóлова мнѣ б́удетъ. В(ъ) то́й ч́асѣ ма-
хометáнѣнъ еде́нъ чарѡвникъ Робѣрта Гивѣскарда нево́лникъ за ѡбавле́-
н(ъ)емъ злѡгѡ д́уха в́ытлумачилъ, щѡ са зна́читъ пре(з) то́е, и́жъ в(ъ) ма́ю,
гдѣ слнце б́удетъ в(ъ)сход́ити, есл́и болванá тѣнь ѡбáчить ктѡ, гдѣ гóловѣ
тѣнь приход́итъ, тамъ скáрбъ зна́йденый б́удетъ. И ве(д)лугъ тлумаче(н)-
на егѡ, тогѡ ч́асу тамъ вели́кй скáрбъ зна́йдены(и), пре(д) тымъ закопа́-
ный, котор́ыми грошми́ махометáнѣнъ з нево́лѣ са в́ыкупилъ. Тымъ чарѡв-
никѡмъ не т́илкѡ д́иа́воли ѡ(т)повѣда́ютъ, а́ле в(ъ) злы́хъ учинка́хъ имѣ
в(ъ) ч́арахъ помага́ют(т). Бѡ егв́птани́нъ Парѡени́къ мѣлъ // жон́у, котор́ую
чарѡвникъ в(ъ) клáчу ѡберну́ль. Парѡени́къ, унузда́вши ей, прова́дилъ до

29

В(ъ) жи́-
т́и(и) с.
Ма(р)ка

[!]
Егв-
пе(т).

сто́гѡ Мака́рїа Егв́песткагѡ! на пу́щу, котор́ую ѡбáчивши, ст́ый Мака́рїй
мѡвилъ: е́сть тѡ пра́ваа невѣста. Очи т́илкѡ ва́ши звѣдени с́уть, а ѡна́ жа(д)-
нои ѡ(т)мѣни не ма́етъ. Ко́нскїи в́ы очи ма́ете, длá тогѡ розумѣете, же ѡна́
е́сть бѣстїа и за́разъ, посты́вши вѡду, полла(л) ей гóлову, млáчїса б́гу за
ней. Те́ды за́разъ она́а поста́ва ѡбл́уднаа ѡ(т) ней ѡ(т)ступ́ила та́къ, и́жъ
челѡвѣкѡмъ зно́ву зоста́ла. И каза́ль ст́ый Мака́рїй да́ти ей йсти и упоми-
на́ль ей, жебы́ до цркви ч́астѡ ход́ила и пренастѣ́йшого сакра́менту еуха-
рист́ией са причаст́ила. Е́ще Пѣтръ Коханѡвсќий в(ъ) пѣсни десáтой ѡ вызво-
ле(н)ню́ Іерусали́му пи́шетъ, же в(ъ) Палест́инѣ Армѣ́да чарѡвница за по́-
мочу шата́нскѡю люде́й ѡберну́ла в(ъ) ры́бы, котор́ий по водѣ пла́вали, по́-
тимъ зно́ву ихъ в(ъ) челѡвѣчѡй поста́тъ // пре(д) собо́ю поста́вила и мѡвила:

29 зв.

«Ю́жъ мою́ мо́цъ на(д) собо́ю чу́ете, есл́и з(ъ)хочу́, ѡберну́ васъ в(ъ) пта́-
ховъ лѣта́ючїхъ, и́н(ъ)шїхъ учиню́ быдломъ». То́й же Пѣтръ Коханѡвсќий
в(ъ) то́й же кни́зѣ, в(ъ) пѣсни ѓи. пи́шетъ, же И́зменъ чарѡвникъ до лѣ́са
вѣдле́гъ Іерусали́му поќуси пекѣлныи д́уховъ злы́хъ згрома́дилъ и лѣ́сь ѡча-
рова́ль, жебы́ тамъ хр(с)т́їа́не дѣрева не рубáли. Та́къ же са ста́лѡ, бѡ хр(с)-
т́їани́нъ, гдѣ на дѣревѣ гóль ѡ(т)тáль, з(ъ) тогѡ дѣрева за́разъ кро́вь плы́-
нула, и дѣрева мѡвили челѡвѣчимъ гóлосомъ, пла́чучи и в(ъ)здыхáючи, мѡ-
вили таки́и слова́: ту́тъ в(ъ) рѡзнихъ дѣрева́хъ ма́ютъ своѣ мешка́н(ъ)е
хр(с)т́їа́не и пога́не, по(д) мѣстѡмъ поб́итїи, чи в(ъ) грѡбѣ, чи в(ъ) тѣлѣ. Не

Пѣ(с).
ѓи.

Девте(р). вѣдаю, якъ мовити. Мовили еднѣкъ хр(с)тїане, же в(ъ) тыхъ дѣревахъ дѹ-
гла(в) ши людскїи живѹтъ, длѣ тогѡ челоувѣчїй гѡлосъ выдаѹтъ, якѡ пр(о)ркъ Іе-
рїи.
зекїїль в(ъ) главѣ ка ѡ царѣ вавылѡнскомъ написаль: стѣнетъ сре(д) егѡ
30 царь // вавылѡнскїй на пѣрвымъ пѹти на началѣ ѡбѡю пѹтїю, якѡ же вол-
хвовѣти волхвовѣнїе и вопрошѣти ваѣнныхъ [болванѡвъ] ? и вѣрѣжити во
Ѥтрехъ. Ѥле такїхъ чарѡвниковъ казалъ бгъ іилѣаномъ са хронїти, мѡвачи:
да не ѡбрѣще(т)са в(ъ) тебѣ ѡчищѣѣ сїна своѣгѡ и дщѣри своѣѣ ѡгнѣмъ, вол-
хвѹѣй волхвовѣнїе и чарѹѣй чарѡвѣнїе, ѡбавѣѣй ѡбавѣнїѣ, и вѣ утрѡбѣ вол-
хвѹѣй и смѡтрѣѣй кѡби, и вѣпрашѣѣй мртвыхъ.

БОГИ ПОГАНСКІИ, ДУХОВЕ ЗЛЫЄ, В(Ъ) РОЗМАЙТИХЪ ѠСОБАХЪ
 З(Ъ) ПОВѢТРА СОБЪ АЛѢѠ З(Ъ) ОБОЛОКА ТЪЛѠ УЧІНИВШИ,
 МНОГИМЪ ЛЮДѢМЪ ПРАВОВѢРНЫМЪ ПОБОЖНЫМЪ СА ПОКАЗОВАЛИ,
 ЖЕБЫ ОНЫ(Х) ХИТРОСТЮ СВОЮ ѠШУКАЛИ.//

30 зв.

Стóму Мартіновъ, еп(с)кповъ Туронен(ъ)скому, показáлса злѣй дѣхъ в(ъ) Ѡсобѣ Хвой и мóвилъ до негѠ: «Мартіне, я ёстемъ Хс, пришóлемъ з(ъ) нба судѣти людѣй, áле тобѣ найпѣрше показáлемса». Ѡ(т)казáль Мартінъ стѣй: «Не в(ъ) пурпѣрѣ Ѡбѣцáлса Хс прѣйтѣ и не в(ъ) такóй корóнѣ, в(ъ) якóй ты ёстесь. Áле Ѡбѣцáлса прѣйтѣ з блѣзнами». Гдѣ тоё рѣклъ, зáразъ нечѣстѣй дѣх(ъ) зни(к)нулъ.

в(ъ)
 жѣти(и)
 ѣ.
 Ма(р)-
 тѣна,
 еп(с)к-
 па Ту-
 ро(н).

Стóму СумеѠну СтóлпникѠвъ показáлса злѣй дѣхъ в(ъ) Ѡсобѣ свѣтлагѠ аггла, з(ъ) вóзомъ Ѡгнѣстѣмъ и з(ъ) кóнми Ѡгнѣстѣми и мóвилъ до негѠ: СумеѠне, прислáль менѣ бѣгъ, жебѣ мѣ взáль тебѣ до нба, яко мѣ взáль пр(о)рка Ілію. Увѣрѣлъ томѣ стѣй СумеѠнъ Стóлпникъ и хотѣлъ зѣйтѣ з(ъ) столпá. Áле гдѣ са кр(с)тóмъ стѣмъ пережегнáль, зáразъ дѣхъ злѣй и вóзъ Ѡгнѣсты(и) и кóнѣ Ѡгнѣстыи згѣнули. //

В(ъ) жѣ-
 тѣи ѣ.
 СумеѠна
 Сто(л)п.

31

Стóму ІѠáнѠвъ ПустѣлникѠвъ показáлса злѣй дѣхъ в(ъ) Ѡсобѣ сщеничѣскѠй з(ъ) кѣлѣхѠмъ, якѠбѣ несучѣ емѣ пренáстѣйшѣй сакрáментъ тѣла и крови ХвѠй, áле позна(л) тогѠ злѣгѠ дѣха стѣй ІѠáнъ и мóвилъ до негѠ: Ѡ злѣй и нечѣстѣй дѣше, якѠсь са вáжилъ сщеничѠмъ чинѣти и нагрáвтиса з(ъ) пренáстѣйшогѠ тѣла ХвѠго и з(ъ) пренáстѣйшѠй крѣви ХвѠи. Ѡ(т)казáль злѣй дѣхъ стóму ІѠáнѠвъ: юже мѣ á многѠ брáтѣи твоѣи тákъ звѣлъ. Тоё мóвѣвши, зникнулъ.

в(ъ) жѣ-
 тѣи ѣ.
 ІѠа(н).
 Пус-
 те(л).

Стóму ΘεѠфѣловъ показáлса злѣй дѣхъ в(ъ) Ѡсобѣ кролѣвскѠй з(ъ) велѣкою кѣпою слѣгъ убрáнныхъ свѣтно коштѠвне, котóрому са покло- нѣлъ ΘεѠфѣлъ и поцѣловáль егѠ в(ъ) нóгу и привѣлъ до тогѠ ΘεѠфѣла, же Хр(с)тá и мтки Хвой запрѣлса. Áле пóти(м) знóву ΘεѠфѣлъ за млтвáми пр(с)тѠи бѣи пришóль до лáски бѣои, гдѣ за тѠй грѣхъ покѣтовáль. //

в(ъ)
 жи(т).
 ѣ. ΘεѠ-
 фѣ(л).

31 зв.

Стóму Аврáмѣю показáлса злѣй дѣхъ в(ъ) Ѡсобѣ хлопáчѠй и спѣвáль перед) нѣмъ гóлосомъ велѣкимъ ѣáлмъ: блѣжѣни непорóчнѣи въ пѣть ходáщѣи в(ъ) зáконѣ г(с)дни. Але гдѣ почáль емѣ стѣй Аврáмѣй лáати, зáразъ тѠй хлопѣць зникнулъ.

в(ъ)
 жи(т).
 ѣ. Аврá-
 мѣиА.

Стóму Пахóмѣю показáлса злѣй дѣхъ в(ъ) Ѡсобѣ невѣсти бáрзѠ пѣенк- нѠй, котóрой пѣенкности трѣднѠ вѣмовити, и мóвила до стѠгѠ ПахóмѣиА:

в(ъ)
 жи(т).

с. Па- хоміа. я ёстемъ мѡць шатанскаа, мнѣ всѣ полки шатанскіи голдуютъ, юже мѣ а многѡ людѣй стѣхъ привела до грѣху. Але гдѣ стѣй Пахоміи почаль ей проклинати, заразъ таа невѣста зникнула.

32 в жи(т). с. мчниц(и) Афри(к). Стѡму Наркиссовѣ еп(с)пвѣ показалса дѣаволь в(ѣ) ѡсѡбѣ чѡрного мурѣна страшливого, нагого и трудоватого, которого // стѣй Нарциссу съ пыталъ: дѣху нечѣстый, чи вѣдаешъ, же Хс бгѣ на кр(с)тѣ прибитїи ёсть из мртвыхъ всталъ. **W**(т)повѣдѣлъ муринъ: вѣдаю дѡбре, бѡ тоѣи годїни ко- торой Хс на кр(с)тѣ ёсть прибитїи, панъ мой шатанъ утѣкль ѡ(т) негѡ, из- вазанный былъ ѡгнїстїми ланцухами. Дѣаволь просїлъ Нарцисса, абѣ емѣ тїлкѡ еднѣ дшѣ людскую зоставилъ. **W**(т)повѣдѣлъ Нарциссу съ: зоста- вую тобѣ дѣшу еднѣ. Идї до жрѡдла, которое в(ѣ) горахъ Юлѣи ёсть и во- дї оной нѣхтѡ пїти не мѡжетъ, нѣ челѡвѣкѣ, нѣ бѣстїа, їжѣ тамъ смѡкъ мѣшкаетъ и водѣ своимъ ядомъ заражаетъ. Забїй же тогѡ смѡка и дшѣ ѡз- мї егѡ себѣ. А дѣаволь крїкнулъ: **Q**, кламцѡ, щѡ (с) мнѣ учинїлъ. И поле- тѣлъ и забїлъ оного смѡка, и вода онаа зостала здороваа и до тогѡ часу потребама людскїмъ слѣжить.

32 зв. в(ѣ) жї- ти(и) с. Іла(р).⁸ Стѡму Іларїоновѣ показовалса дѣаволи в(ѣ) ѡсѡба(х) шермѣровѣ, которїи в(ѣ) очахъ егѡ са бїли, // а едѣнъ забїтїи межи нїми ѡ погребѣ про- сїлъ. Разъ пѡ(д) часѣ млтвы егѡ впалъ до негѡ шїрмѣръ и, шїю бичѣмъ егѡ бючї, мѡвилъ: чему спїшѣ? И смѣючїса, питалъ егѡ: чи хочешъ ячмѣню? Але онъ всѣ тїи покѣси їменемъ Ісвымъ и кр(с)томъ Хвїмъ и млтвою и постомъ звѣтажи(л).

в(ѣ) жї- тїи сѡгоѡ Антѡн. Велїк(ѣ). Стѡму Антѡнїю Велїкому на пѣщи показалса злїи дѣхове в(ѣ) розма- їтихъ ѡсѡбахъ бѣстїалскїхъ. Починїлса л(ѣ)вामी, ме(д)вѣдами, волками, ѡами, вепрами, тѣлцами и їн(ѣ)шїми бѣстїами и учинїли на пѣщи крїкѣ велїкїи, почалї рычати, щекати, вѣти и хотѣли кѣлїю стѡго Антѡна пере- вернѣти. Але гдѣ стѣй Антѡнїи кр(с)тѡ(м) пережегналса, заразъ всѣ тїи бѣстыи ѡ(т) кр(с)та стѡго якъ вѡскѣ ѡ(т) огнѡ, якъ прахѣ ѡ(т) вѣтру, якъ тѣнь ѡ(т) слнца, зникнули.

33 цѣлїи, // якъ смѡкъ страшлївый пришѡлъ, а стѣй Мартинїанъ до негѡ мѡ- вилъ: маючи а г(с)да моѣго Іс Хр(с)та, смѣюса с(ѣ) тебѣ. И заразъ дѣаволь зникнулъ, але утѣкаючи, мѡвилъ: найдѣ а на тебѣ їн(ѣ)шѣю сѣтку, кото- рою тебѣ уловлю.

КОНЕЦЪ БОГѡВЪ ПОГАНСКїХЪ, ДѣХѡВЪ ЗЛЫХЪ, ПОКАЗУЕТЪ, ЧѡГѡ НАЙБАРЗѣИ ОНЫ БОАТСА

Прѡ- лѡ(г) дека(м)- рїа в 33 зв. днѡ. Боатса вѣ тр(о)ци едїнаго бга, бѡ в(ѣ) Кѡнстантинопѡлю былъ едѣнъ чарѡвникъ назва(н)ный Месїтъ, которїи мѣ(л) у себѣ слугѣ хр(с)тїанїна и хотѣлъ егѡ звестї и привестї до дѣавола на услѣги егѡ. // Едногѡ вѣчера в(ѣ)залъ егѡ и вѣшѡлъ з нїмъ з(ѣ) мѣста далѣко на мѣсце пустѡе, гдѣ ѡба-

чіли замокъ знаменитій, котѳрїй мѣль двери желѣзній. А гдѣ Месїтъ зако-
палáць ѡказáлїй, в(ъ) котѳромъ бѣлъ золотїй лихта(р) и свѣчи горѣлы и
лѣвской. Ведлѣ неѳ с прáвой и з лѣвой стороны сидѣли злыѣ дѹхове на крѣс-
ла(х), на кштáлтѣ сенáторовъ. А гдѣ пришлѣ до тоѳ палáцу, крѳль оный

привитáль Месїта и казáль постáвити бли(з)кѳ себѣ крѣслѳ и посадїль еѳ,
мѳвачи: дѳбре сѣ учинїль, Месїте, же сѣ тѹтъ пришѳль, приáтелю нáшъ зич-
лївїй. Пѳтымъ крѳль пытáль, нащѳ тоѳ млѳденца тѹтъ припрѳвáдилесѣ.
Ѳ(т)повѣдѣ(л) Месїтъ: слѹги твои, пáне, ѡбáдва ѣстесмѳ. Мѳвилъ крѳль
дїáволскїй ѳному // млѳденцевѣ, чи ѣстесѣ слугá мѳй. Ѳ(т)повѣдѣ(л) млѳ-
денецъ: я слугá ѣстемъ оца и сна и стѳгѳ дха. И зáразъ ѳ(т) гѳлосу тоѳ
упáль з маестáту крѳль дїáволскїй и всѣ сенáторове еѳ з(ъ) своїхъ крѣ-
сель упáли, и свѣчи, и палáць, и замокъ, и всѣ тоѣ вѣденїе згїнулѳ, и Ме-
сїтъ з нїми згїнулъ. И зоста(л) сáмъ тїлкѳ млѳденецъ и ѳ(т)тѳль пришѳль
до Константинѳпѳла, тáмъ лїуде еѳ пытáли: гдѣ ѣстѣ Месїтъ? Ѳ(т)повѣ-
дѣ(л)ъ: пошо(л) вѣ тмѹ кромѣшную. И повѣдáль всѣ, щѳ сá дѣáлѳ.

34

Боáтса злыи дѹхове пр(с)тѳн бци, бѳ Евфїмїа девїца хотѣла иноки-
нею зостáти, показáлса ей злїй дѹхъ в(ъ) ѳсѳбѣ челѳвѳчѳй и ѳ(т)водїль ей
ѳ(т) тоѳ жїтїа острогѳ а хвали(л) жїтїе малжѣнское. Мѳвила Евфїмїа:
щѳ мнѣ тѣе рѳскоши помѳгутъ по смѣрти? Тоѣю ѳ(т)повѣдѹ злїй дѹхъ ура-
жѣнный бѹдучи, хотѣ(л) ей з будїнку высѳкогѳ, в(ъ) котѳромъ билá, зѳпх-
нѹти и скїнѹти нá землю. Евфїмїа, бѹдучи устраще(н)на, удалáса до пр(с)-

Цезáрь-
кни(г)
-
-е.
Ѳеѳлїѳ
гла(в)
-мд.

тѳн бци, ѳ ра//тѹнокъ ей просачї. Почѹвши тоѣ, нѣпрїатель дѹшный
пустїль з(ъ) рѹкъ своїхъ Евфїмїю и мѳвилъ до ней: еслї поїдешъ в(ъ)
мн(с)тїрь, бѹду тобѣ нѣпрїателе(м) срѳгїмъ. И тепе(р) бѣсѣ пе(в)не з(ъ)гїнула,
гдѣ бѣсѣ не взывáла тоѣй невѣсты, котрáа мнѣ ѣстѣ нѣпрїателкѳю и чáстѳ

34 зв.

мѳй рáди лáмлетъ. Боáтса злыи дѹхове покѳры, бѳ стїй Макáрїй поткáль
дїáвола с кѳсѳю и хотѣль еѳ удáрїти, áле не мѳглъ и мѳвилъ: мнѳгѳ гвáл-
товъ терплѹ я ѳ(т) тебѣ, Макáрїй, бѳ щѳ-кѳлвекъ тѣ чїнишь, и я чинѹ.
Пѳстишь тѣ, и я згѳла нѣчѳгѳ не їмъ, чѹлїй ты ѣстесѣ, и я нѣгдѣ не сплѹ,
тѣ чїстѳсть захѳвѹешъ, и я з невѣстою жáдною спѳлѣчности не мѣлемъ, тѣ

Зверца-
(д)ло
прик-
ла(д).
пож(л)

вѣреклса богáтствъ, и я тѣжъ не мáю нѣчѳгѳ на свѣтѣ и богáтствъ не прáг-
ну. Еднá е(ст) рѣчь, котѳрою менѣ звѣтажáешъ. Пытáль стїй Макáрїй, щѳ
бѣ тѳ билѳ. Ѳ(т)повѣдѣ(л) злїй дѹхъ: покѳра твоá, длá котѳрой не мѳгѹ
нѣчѳгѳ прѳтївѣ тобѣ чинїти.

.аї.

Боáтса злыи дѹхове млтвы, бѳ Юлїа(н) // апѳстáта цѣсарь, идучї на вой-
нѹ до пѣрсовъ, послáль дїáвола еднѳгѳ на зáходнїе стѳроны, абѣ, прѹдкѳ
збѣгавши, ѳзнаймы(л) емѹ, щѳ сá тáмъ дѣетъ. Онъ трáфилъ на Публѣу-
ша мнїха на пѹщи, котѳрїй млїлса бѳгу в(ъ)днѣ и в(ъ)ночї и длá тоѣи млтвы

35

Барѳ(н).
ро(к)
тѳг.

еѳ дáлѣй я(к) звáзанный дїáволъ поступїти не мѳглъ, чекáючи ї. днѣй, ажъ
бѣ перестáль млїтиса. А гдѣ не переставáль, вернѹлса до Юлїáна, нѣчѳгѳ
не спрáвывши. Пытáль еѳ Юлїáнъ: гдѣ сѣ тáкъ дѳлгѳ бáвилса? Ѳ(т)повѣ-
дѣ(л)ъ: чекáлемъ Публѣуша мнїха, жебѣ млтву скончїль, длá котѳрой не
мѳглемъ дáлѣй поступїти, áжъ концá не чини(л), мѹсѣлем сá вернѹти.

Жи-
вот(ъ)
Павла
Про-
ста(к).
35 зв.

БоАтса злыи дѹхове послушенства,¹ бѡ Пáвель Простáкъ былъ послуш-
ный стóму Антóнию, старшóму своéму, котóрий досвѣдчáлъ егѡ, казáлъ емѹ
вóду чѣрпати из(ъ) стѹднѣ и нá землю цѣлий днѣ выливáти и уплетѣные
кóшики расплѣтовати и знóву плести, сѹкню шíti и зáсь распóровати.
С(н) всё тóе шхóтне бе(з) шемрáн(ъ)на чинилъ, длá // тогѡ дáль емѹ бгъ та-
кѹю лáску, же дiáволовъ з(ъ) людѣй виганáлъ. Чáсу едногѡ прiвѣденѡ до
стóгѡ Антóниá млóденца, котóрий мѣлъ в(ъ) собѣ срóгогѡ дiáвола и казáлъ
Пáвловѣ тогѡ шатанá выгнати, тѣды, млáчiса, Пáвель Простáкъ волáлъ на
шпѹтаногѡ: выйди, шатáне. А дiáволъ, лáючи, мóвилъ: не выйду, злы(и)
матáчу старiй. Онѣ, взáвши скѹру овчюю, бiлъ егѡ, мóвачи: выйди. Лѣчь емѹ
шатáнъ лáалъ. Тѣди Пáвель розгнѣванiй мóвилъ: пойду а повѣмъ Хр(с)-
тóви, а бѣдá тобѣ бѹдетъ. И в(ъ)ступилъ на кáмень гарáчiй, мóвачи: Iсе Хе,
я з(ъ) тогѡ кáмена не зыйду и iсти и пíti не бѹду, хотá я бiмъ умертi мѣлъ,
áжъ тогѡ дiáвола с(ъ) челóвѣка виженешъ. И ещѣ тогѡ не домóвилъ Простáкъ,
а дiáволъ заволáлъ: иду, ш(т)хожу. И зáразъ выйшолъ.

БоАтса дiáволи спóвѣди, бѡ шѡлiогъ еденѣ, Θ омá назва(н)ный, гдѣ южъ
36 на смрть лежáлъ, шбáчилъ дiáвола, в(ъ) кутѣ стоáчогѡ, // и мóвилъ до негѡ:
Цезáрь кни(г)
.ái
гла(в)
ли.

чогѡ тѹтъ стойшъ, шкрѹтнаá бѣстiе, повѣждъ мнѣ, щѡ вамъ найбáрзѣй шкó-
дитъ. С(т)повѣдѣлъ дiáволъ: найбáрзѣй нáмъ шкóдитъ и сiлы нáши викоре-
нáетъ чáстáа спóвѣдь, бѡ челóвѣкъ гдѣ в(ъ) грѣхáхъ смертѣльныхъ ёсть, всё
егѡ члóнки су(т) звáзаны и не мóже(т) са рѹшíti. Áле гдѣ са грѣхо(в) ты(х)
выспóвѣдае(т), зáра(з) во(л)ны(м) стае(т)са и спóсóбны(м) до всегѡ дóброгѡ.

БоАтса дiáволи кр(с)тá стгѡ, якѡ ту(т) в(ъ) жiтiи ѣ. Ант(н). вели(к).
на ли(ст) лг положено. БоА(т)са ещѣ злыи дѹхове кóсте(и) сты(х), бо в(ъ)
Антиѡхiи дiáволъ з(ъ) божнiци пога(н)скои утѣкъ, длá кóсте(и) ѣ. м(ч).
Вавiли, яко ту(т) на ли(ст). еi положено. БоА(т)са дѹхове злыи росказáна
Хвогѡ, якѡ ту(т) на лiстѣ з положен(н). БоА(т)са дѹхове нечiстiи водѣ
36 зв. шщеннои, якѡ тѹтъ на лiстѣ кѡ положенѡ. //

ПРИМIТКИ

¹ Квадратнi дужки в стародруковi; ² Квадратнi дужки в стародруковi; ³ Квадратнi дужки в стародруковi; ⁴ Квадратнi дужки в стародруковi; ⁵ Квадратнi дужки в стародруковi; ⁶ Квадратнi дужки в стародруковi; ⁷ Квадратнi дужки в стародруковi; ⁸ Помилково на наступнiй сторiнци на полi повтoрено цей напис; ⁹ Помилково на наступнiй сторiнци на полi повтoрено цей напис.

ДУШИ

ЛЮДЕ(И) УМѢРЛЫ(Х), З(Ъ) ТѢЛА ВЫХОДАЧІИ,
 Ѡ(Д)ХОДА(Т) НА ТРІ МѢСЦА, ЫНШІИ ДО НБА,
 ЫНШІИ ДО ПѢКЛА, ЫНШІИ НА МЫТА(Р)СТВА.

ПРЕ(З) ВЕЛѢБНОГѠ В(Ъ) БѢѢ Ѡ(Т)ЦА ІОАНИКІЯ ГАЛЯТОВСКОГО,
 АРХІМА(Н)ДРИТУ ЧЕ(Р)НѢГО(В)СКОГО ЄЛѢ(Ц)КОГѠ РОКУ ≠ АХПЗ.
 В(Ъ) ТУПОГРАФІИ ЧЕРНѢГОВСКО(И)
 СТОТР(О)ЄЦКОЙ СВѢТУ ѠБЛАВЛЕНИ.//

1 нн.

Души стѣхъ людѣй, умирающихъ з(ъ) вѣрою дѣброю, и з(ъ) учи(н)-
 ками дѣбрым(н), з(ъ) покаѣнье(м), з(ъ) тѣла вѣшовши, Ѡ(т)ХОДАТЪ ЗАРАЗЪ
 прѠгѠ [!] до нба на мешкѣн(ъ)е. Тутъ вѣдати налѣжитъ, же нѣѣ Ѡдина(д)-
 цать са знайдѣуть. Пѣршое нѣѣ єсть, на котѠромъ м(с)ць, другѠе нѣѣ єсть, ІѠѣнь
 на котѠромъ планѣта Меркѣриусъ, трѣтее нѣѣ єсть, на котѠромъ планѣта Мѣри(к).
 Вѣнусъ, четве(р)//тѠе нѣѣ єст(ъ), на котѠром(ъ) слнце, пѣтѠе нѣѣ єсть, на ко- 1
 торѠм(ъ) планѣта Мѣрсъ, шѣстѠе нѣѣ єст(ъ), на котѠро(м) планѣта
 ІОпитеръ, сѣмѠе нѣѣ єсть, на котѠромъ планѣта Сатѣрнусъ, ѠсмѠе нѣѣ
 єст(ъ), на котѠромъ всѣ свѣзды са зна(и)дую(т), назывѣет(ъ)са тѠе нѣѣ
 твѣрд(ъ), вѣдлугъ ѣшлмѣсты: нѣѣ повѣдают(ъ) слѣву бжїю, творѣнїе же рѣкъ Ѡа(л)
 егѠ возвѣщѣет(ъ) твѣрдъ. ДевѣтѠе нѣѣ є(ст) кристалѠѠе, котѠрое тѣк(ъ) назы- .нї.
 вѣет(ъ)са длѣ прѣзрѠчїстѠсти, же, я(к) криштѣль, єст(ъ) прѣзрѠчїстѠе. Де-
 сѣтѠе нѣѣ єсть, котѠрое назывѣет(ъ)са пѣршѠе рушѣющѣеса, бѠ на(и)пѣр-
 ше//ѠнѠ рушѣет(ъ)са, Ѡбертѣетса и нба ѣншїе на кшта(л)тѣ кѠла крѣглїе по- 1 зв.
 тагѣетъ, же са поспѠлу з нѣм(ъ) рѣшають и докѠла Ѡбертѣаютъ. Ѡдинѣдцѣ-
 тѠе на(и)вы(ш)шѠе нѣѣ є(ст) емпїрѣйскѠе, четвероѣго(л)нѠе, котѠрое са не
 Ѡбертѣетъ. Тѣкъ вѣ апокаліѣѣ написѣнѠ: гѣрдъ на четїры углї стѠйт(ъ). Іса(н)
 ТѠе нѣѣ єсть маѣстѣтѠмъ бжїимъ, тѣкъ мѠвѣтъ сѣмъ бгъ у пр(Ѡ)рка Ісѣий: .ѣв.
 нѣѣ пр(с)тѠль мѠй. На тѠмъ нѣѣ емпѣрѣйскѠмъ агглы з(ъ) бгомъ живѣтъ и
 лице бз(с)кѠе вѣдатъ. Тѣкъ мѠви(л) Хс Ѡ дѣтѣх(ъ) мѣлыхъ: аггл(и) ѣх(ъ) Ма(Ѡ)
 на нѣсе(х) вѣну вѣда(т) лице Ѡ(т)ца мѠегѠ // нѣ(с)на(г)л. На то(м) нѣѣ ем- .нї.
 пѣре(и)ско(м) и дшѣ тѣхъ людѣй з(ъ) бгомъ живѣтъ, котѠрїи з(ъ) тѣла з(ъ) 2
 люде(и) умирающ(и)х) выхѠдат(ъ) и до нба Ѡ(д)ХОДАТ(Ъ), шѠ мнѠгїе Ѡбавлѣ-
 нїѣ показѣють.

Ѡбавлѣнїе а. СтѠгѠ мѣчника Анѣнїю персанїна, гдѣ хотѣл(и) за Ха мѣ-
 чѣти, тогѠ часу мѠви(л): вїжу лѣствицу, на нѣѣ во(з)вышѣющѣюса, и Ѡгне-

вѣдныа мѹжи, призивающѣи ма во градѣ, исполненѣ свѣта и веселѣа, и такѡ скончаса.

2 зв. **Ѡбавленіе в.** Сщенномѹченики и еп(с)копи Сумеѡнѣ и Садокѣ, кгда за Хр(с)та были мчни, Садокѣ видѣлъ сонѣ страшный, котѡ//рѣй клѣру своему, презвітеромѣ и діакономѣ, повѣдаѣтъ, мѡвачи: видѣлъ в(ѣ)нощи сѣй сонѣ, баше лѣствица, еа же вѣрхѣ до нбсѣ досазаяющѣ, и стоаше на ней стѣй Сумеѡнѣ еп(с)кпѣ з(ѣ) славою великою и зваше ма, гла: взы(и)ди к(ѣ) мнѣ, Садоче, не бойса, азѣ бѡ в(ѣ)чѣра в(ѣ)зыйдо(х), а ты ннѣ взыйдеши. И вѣрую, якѡ за Хр(с)та яѣтъ бѹду. Тогѡ часу Сапѡрѣ, царѣ перскѣй, пришѡлъ до тогѡ мѣста и каза(л) еп(с)кпа Садок(а) поймати и забѣти.

3 **Ѡбавленіе г.** Стѡа мѹченица Евдокѣа, ѡ(т) Феодѡта еп(с)кпа ѡкрщѣнна, была в захвицѣню и видѣла аггла, котѡрый на нбѡ ей привѣлъ. Видѣла и аггловѣ иншихѣ, радующих(ѣ)са ѡ наверхненѣню еа. Того жѣ часу видѣла діавѡла, чѡрнагѡ лицѣмѣ, плачушагѡ и lamentyючагѡ, же емѹ са крѣвда стѡла. //

Ѡбавленіе д. Мѡнахѣ Пафнѹтѣй молилѣса бгу, жебы емѹ ѡбавилѣ, щѡ са з(ѣ) еднымѣ члвкомѣ дѣетѣ, и по малѡмѣ часѣ видѣлъ аггловѣ, котѡрѣи дѹшу егѡ несли до нба и спѣвали: блженѣ егѡ же из(ѣ)бра(л) и прѣал(ѣ) есѣ, ги, да всели(т)са во двѡрѣхѣ твоихѣ. И зрозумѣвѣ Пафнѹтѣй, же то(и) члвкѣ умерѣ и ко бгу ѡ(т)ишѡлъ.

Ѡбавленіе е. М(с)ца септѣврѣа кв. дна Прѡлогѣ мѡвитѣ, же Сапѡрѣ, крѡль перскѣй, балѣвохвалца, гды хр(с)тіанѣ за Хр(с)та мѹчилѣ, Іаведѣца до сестрѣ мѡвилѣ: спѣ, сестрѡ, даже до пришѣствѣа г(с)дна, и сѣ аггль г(с)днѣ поаѣтъ дшу еа и взыйде на нбѡ.

3 зв. **Ѡбавленіе с.** Стму Дидѣмовѣ мчниковѣ кгда за Ха гѡлову ѡ(т)тѡтѡ, дша егѡ в(ѣ)зыйде на нбсѣ, щѡ вѣдач(и) многѣе люде, повѣдали. //

Ѡбавленіе з. Мѡркѡ Фраческѣй гды умерѣ, гласѣ быѣтъ сѣ нбсѣ гла: принесѣте ми сосѹд(ѣ) избра(н)ный ѡ(т) пустыни. Мѡвитѣ Серапиѡ(н): аз(ѣ) же возрѣхѣ и видѣхѣ дшѹ стѡгѡ, аггли возносіму на нбсѣ. И ѡ(т)крѣса покрѡвѣ нб(с)ный.

Ѡбавленіе и. До стгѡ Паисѣа пустелника з(ѣ) нба пришѡлъ великѣй црѣ Кѡнстантѣнѣ и повѣдалѣ, же такаа слава и велмѡжнѡ(ст) и чѣсть подаѹтѣса мѡнахомѣ в(ѣ) цр(с)тѣи нб(с)номѣ, бѡ вѣжу крѣла огненниа, их(ѣ) же прѣемлюѣтъ ѡ(т) бга. И ѣгда же ѡ(т)хѡда(т) ѡ(т) тѡгѡсти телѣсныа, в(ѣ) тѣхѣ же крѣлѣх(ѣ) взимѡют(ѣ)са и возвышаѹт(ѣ)са и лѣтаѹтѣ, до(н)деже дѡйдутѣ самыа стѣны Іерусалима нб(с)нагѡ. И такѡ в(ѣ)хѡдатѣ, никѣми же 4 стражми возбранѣеми, в(ѣ) бжественный Іерусалимѣ. //

Ѡбавленіе ѡ. Мчника Юстѣна гды в(ѣ) Рѣмѣ за Хр(с)та мѹченѡ, пыталѣ егѡ епѡрхѣ: рѣи ми, Юстѣне, аще убѣенѣ бѹдеши, извѣстѣлса ли есѣ, якѡ

хощеши взы(и)ти на нбса. И рече Юстинъ: такъ, надбюса наследити
цр(с)тво нб(с)ное, аще претерплю сию муку. Епархъ рече: сѧ ли помышлѧ-
еши, Юстине, якѡ възйдеши на нбса и пріймеши воздаѧнїе нѣки(х) блгъ.
И рече Юстинъ: не помышлѧю сегѡ прѡсто, но ѡпаснѡ извѣстїх(ъ)са.

Ѡбавленїе і. Стгѡ мчника Татїѡна гдѣ за Хр(с)та мученѡ, чуль з(ъ)
ноа гѡлосъ мѡвачїй, ѡзнаймѡючи емѹ пришлы добра и так(о) г(с)двѣ дхъ
предаде.

Ѡбавленїе аї. Стый Венедїктъ, далѣкѡ бѹдучи ѡ(д) мѣста, названогѡ
4 зв. Капуа, видѣль в(ъ)ноч(и) // дшу, ѡ(д) агглов(ъ) до нба несѣную Гѣрмана,
еп(с)кпа того (ж) мѣста. Пїшетъ с. Григѡри(и), дїалїог в(ъ) кнїсѣ в,
в(ъ) главѣ ле.

Ѡбавленїе вї. Видѣль стый Венедїктъ дшу сестрї своѣй, на повѣтру
в(ъ) нбѡ несѣную з(ъ) великою славою. В(ъ) жїтїи стгѡ Венеди(к)та.

Ѡбавленїе гї. Венедїктъ стый гдѣ умеръ, тогѡ днѧ братїа егѡ законни-
ки видѣли, же егѡ до нба провѧженѡ, бо видѣли дорѡгу, свѣтно усланую
ѡ(д) монастыра егѡ а(ж) в(ъ) нбѡ идѹчую, при котѡрой мѹжъ едїнъ зацнос-
ти великои стоаль и мѡвилъ: таа естѣ дорѡга, котѡрою Венедїктъ в(ъ) нбѡ
в(ъ)ступїль. В(ъ) жїтїи стгѡ Венедїкта.

Ѡбавленїе дї. Ромѹла гдѣ умерла, дшу ей аггли з(ъ) спѣванїемъ до нба
5 провѧдили, а їмъ // вѣшшые хоры аггскїи в(ъ)ступѡвали, ты(м) їхъ музїка
мнѣй была чувана, а потымъ и не чути былѡ.

Ѡбавленїе еї. Стѧа мчнца Марїна, гдѣ за Хр(с)та мечемъ стѧта бѣти
мѣла, чула гѡлосъ з(ъ) нба и видѣла Хр(с)та, ѡлюбѣнца своѣгѡ, котѡрый
ей до себѣ взывалъ. Метафрастъ в(ъ) жїтїи ей.

Ѡбавленїе зї. Марѡа гдѣ умирала, чула музїку агглскую, котѡры
дшу ей провѧдили, и Ха видѣла и чул(а) гѡлосъ егѡ: Марѡ, ты съ менѣ
в(ъ) дѡмъ зѣмнїй принала, а ѧ тебѣ в(ъ) дѡмъ нб(с)ный прїймѹ. Гдѣ тѡе видѣ-
нїе знїкнулѡ, казѧла себѣ з(ъ) комо(р)ки вїнести, абѣ волнѡ в(ъ) нбѡ гла-
дѣти моглѧ.

Ѡбавленїе зі. Салвѹсѣ, еп(с)кпъ албѣгѣнскїй, умеръ и // знѡву в(ъ)-
6 зв. стѧль з(ъ) мѣртвѹхъ и повѣдал(ъ): ѡ г(с)ди, чемѹ съ менѣ до тогѡ тѣмнѡгѡ
свѣта ѡдослѧлъ, лѣпшее мнѣ былѡ милосѣрдїе твоѣ в(ъ) нбѣ, нїжли свѣта
тогѡ злїй живѡтъ.

Ѡбавленїе иї. Тибѹрцѹсѣ и Валерїанъ гдѣ за Х(р)с)та ѡ(д) балво-
хва(л)цов(ъ) былї стѧти, в(ъ) тѡй часѣ Мазїмъ, присагѧючи, мѡвилъ: вїжу
аггловъ бжїихъ, котѡрїи Тибѹрцѧ и Валерїана до нба провѧдатъ.

Ѡбавленїе ѡї. Стый Іѡанъ Бгословъ видѣль нбѡ ѡтворѣное и в(ъ) нбѣ
под(ъ) ѡлтаремъ дѹши мчниковъ. И даны бѣша комѹждѡ їхъ рїзы бѣлы,
през(ъ) котѡрїи шѧти бѣлые, знѧчит(ъ)са слава вѣчнаѧ, видѣнїе лицѧ бжѡгѡ,

кото́рою, сла́вою вѣчною, я́къ ша́тою бѣлою в(ъ) нѣбѣ ѿ. сѹт(ъ) при-
одѣти.

Ѡбавленіе к. // То́й же стѣй Іо́анъ Бѣсло́въ нѣо́ ѡтвореное ви́дѣль и ⁶
в(ъ) нѣбѣ люде́й ба(р)зо мно́го, кото́ри стоа́ли пред(ъ) маеста́томъ бѣимъ,
прибра́вшиса в(ъ) ша́ти бѣлѣи, а па́лми в(ъ) рука́хъ своѣхъ держа́ли. През(ъ)
ты́хъ люде́й значат(ъ)са всѣ стѣи, кото́ри в(ъ) нѣбѣ пред(ъ) маеста́томъ бѣи-
м(ъ) са знайдѹють. Бѣлѣи ша́ти знача́тъ ихъ неви́нность, па́лма значить
их(ъ) зв(и)та́зство, кото́рое ѡде́ржали ѡны на(д) неприа́тели дше́вными.

Ѡбавленіе ка. Е́дну́ двѹ, назва́ную Му́за, напо́мнала пр(с)та́а бѣа, ^{Григори́й}
жебы́ са выстерѣ́гала жа́рто(в) и смѣхо(в), е́сли бы досту́пти хотѣла нѣа. ^{Двое-}
Учи́ла то́е Му́за, що́ ей каза́но, нѣгда́ са не смѣ́ала, ни жартова́ла. ^{сло́въ}
Гды́ ей пришлѣ́ умирати́, показа́ласа ей пр(с)та́а бѣа и каза́ла ей з(ъ) собо́ю ^{кни(г).д.}
иты́ до нѣа. Теды́ рекла́ Му́за: ѡтѡ иду́, па́ни, // ѡтѡ, па́ни, иду́. То́е ре́кши, ^{гла(в).е.}
уме́рла. ^{6 зв.}

Ѡбавленіе кв. Гды́ мѣла́ умерти́ Евпра́ѣи ста́а, деви́ца и за́конница,
на то́й ча́сь, прише(д)ши, мтка́ бжаа́ взяла́ ей з(ъ) собо́ю до нѣа и показа́ла
ей згото́ванную хвалу́. То́е ви́деніе мѣла́ в(ъ) монасты́рѹ ста́ршаа́ стои́ Ев-
пра́ѣи.

Ѡбавленіе кг. Стѣй Анто́нѣй Вели́кій ви́дѣл(ъ) аггловъ, кото́ри несли́
до нѣа́ дшу́ стѣѡ Па́вла Оиве́йскаѡ, пе́ршого́ пустѣ́льника.

Ѡбавленіе кд. Та(к)же стѣй Пахо́мѣй ви́дѣлъ мно́го аггловъ, кото́ри
несли́ дшу́ до нѣа ѿ. Са́вина за́конника.

Ѡбавленіе ке. Мчника́ Созо́нта гды́ за вѣру́ хр(с)ти́анскую́ пога́не мѣ-
ли ста́ти, в(ъ) то́й ча(с)//до не́го́ пришолъ́ го́лосъ, мо́вачѣй: прѣйди́ и почи́вай ⁷
съ дру́жиною тво́ею въ цр(с)тви́и нѣ(с)номъ.

Ѡбавленіе кс. Стѣй мчникъ́ Дими́трѣй пред(ъ) смѣ́ртью сво́ею чу́ль з(ъ)
нѣа́ го́лосъ, до себѣ́ мо́вачѣй: иди́ въ цр(с)твѡ́ моѣ́ нѣ(с)ное и прѣйми́ своѣ́
вѣне́ць ѡ(т) иста́бныхъ́ цвѣтовъ.

Ѡбавленіе кз. Аврелі́анъ в(ъ) Ри́мѣ, замордова́вши Але́за(н)дра́ па́пу,
Ѡеѡду́ла и Евѣнти́а, гды́ смѣ́лса́ з нихъ́ умерлыхъ́, на то́й ча́сь почу́ль го́-
лосъ, до себѣ́ мо́вачѣй: Аврелі́ане, ти́мъ, з(ъ) кото́рыхъ смѣ́ешса́, нѣо́ е́сть
ѡ(т)во́ренѡ, а то́бѣ́ пе́клѡ згото́ванѡ.

Ѡбавленіе ки. Стѣй Пафну́тѣй чу́ль аггловъ, на повѣ́тру спѣ́вающихъ́,
кото́ри дѡ // нѣа́ прова́дили з му́зикою́ дшу́ сто́ѡ Ѡнуфрѣ́а, пусти́нножи- ^{7 зв.}
тела́, по смѣ́рти е́го.

Ѡбавленіе ко. Ста́а мчница́ А́гниа́ по смѣ́рти сво́ей пла́чучимъ́ роди́чомъ
своѣ́мъ показа́ласа и мо́вила: з(ъ) ти́м ем(ъ) са́ в(ъ) нѣбѣ́ злучи́ла, кото́роѡ́
мъ з(ъ) все́го́ ср(д)ца́ на землѣ́ люби́ла.

Убавленіе л. Сты́й мчникъ Уаръ по смрти сво́ей невѣсть, при гробѣ сво́емъ плачущѣ(и), Клеопатръ, показалса з(ъ) сномъ ей умерлымъ Іо́аномъ и мовиль до Клеопатри: се снѣ тво́й, егѡ же бѣх(ъ) въ воинствѣ нб(с)-ному црю по́дль. Пóтым(ъ) Іо́анъ, снѣ ей, мовиль: чтѣ та́къ вопіеши, ѡ мти? А́зь у црѣ Хр(с)та́ въ вои(н)ствѣ учинѣнъ ёсмъ и съ агглы на нбси пред(ъ)стою́ емѹ.

8 **Убавленіе ла.** // Захари́а инокъ, гдѣ умира́ль, на то́тъ часъ авва Иси́доръ по́йзрил(ъ) на нбѣ и мовиль: Весели́са, ча́дѣ моё Захари́е, я́къ ѡ(т)верзо́ша ти са врата́ цр(с)твіа́ нб(с)нагѣ. И тогда́ испустѣ́ дшу́.

Убавленіе лв. Сты́й Григорі́й, архиеп(с)кпъ ѡмири́тскіѣй, бѹдучи діакономъ, гдѣ в(ъ) Рѣмѣ́ пришѡ́ль до грѡбу стгѣ ап(с)ла Петра́ дла ѡ(т)да́нна емѹ поклѡну и, на землю́ па(в)ши, моли́льса, показалса емѹ ап(с)тль Пётръ, в(ъ) пра́вой руцѣ́ клю́чь держа́чій, и мовиль: ннѣ́ пришѡ́лемъ, сну Григорі́й, ту́тъ з(ъ) па́нею моёю, ма́ткою Хр(с)то́вою, и (з) ап(с)толами́ и́ншии, з кото́рыми за г(с)да́ нашегѣ́ Іс Хр(с)та́ терпа́чихъ ратовали́смѣ в(ъ) мѣстѣ́ Награ́нѣ́ и змоцна́лисмѣ в(ъ) правосла́вной вѣрѣ́ и всѣ́ протѣ́вилиса незбо́жнагѣ́ жи́да [Дуна́ама] ¹ во́ль. И кото́рии за правосла́вную вѣру. // му́ки поднали́, нннѣ́ (!) сѹтъ на нбѣ́ з(ъ) ѡ(т)ца́ми ѿ. и несмерте́льную че(ст) одержали́.

Убавленіе лг. Сты́й Евстрати́й, за́коннѣ́къ печѣ́рскіѣй, гдѣ́ бы́ль ѡ(т) половцо́въ, зе́млю Ру́скую вою́ющихъ, в(ъ) нево́лю взѣ́ты(и) и до гре́цкогѣ́ па́нства, до мѣ́ста, Херсо́нѣ́ назва́ногѣ́, е́дному жи́довѣ́ прода́ный, то́й жи́дъ незбо́жный стгѣ́ Евстрати́а и дру́гихъ нево́лников(ъ) хр(с)ті́анѣ́ прину́шалъ, жебы́ ѡ(т) Хр(с)та́ ѡ(т)ступі́ли, ѡбѣ́цуючиса го́лодомъ в(ъ) ва́зѣн(ъ)ю уморі́ти тѣ́хъ, кото́рыи бы во́ль егѣ́ протѣ́вныи бы́ли и ѡ(т) Хр(с)та́ не ѡ(т)ступі́ли. А́ле сты́й Евстрати́й нево́лниковѣ́ науча́ль и напо́мѣна́ль з(ъ) гро(з)бо́ю, жебы́ протѣ́вногѣ́ бгу́ росказа́нна жи́до(в)скагѣ́ не слѹ́хали и ѡ(д) Хр(с)та́ не ѡ(т)ступова́ли. Кото́рую нау́ку збавѣ́нную ѡ́ны ѡхѡ́тне до ср(д)ца́ своѣ́гѣ́ принѣ́ли и го́лодо(м) // без(ъ) аде́нїа́ и пѣ́тїа́ ѡдъ́ незбо́жнагѣ́ жи́да патъдеса́тъ нево́лниковѣ́ хр(с)ті́анѣ́ в(ъ) ва́зѣню сѹтъ умѡ́рены. Пóтымъ ѡ́ный жи́дъ ѡкру́тный, чтирна(д)цѣ́тъ днѣ́й мо́рачи го́лодомъ стѡ́гѣ́ Евстрати́а, а нѣ́чѡго емѹ́ шко́дити не могу́чїи, вы́провадилъ егѣ́ з(ъ) ва́зѣна́ на са́мый днь́ воскрсе́нїа́ Хва́, и на то́й ча(с) ѡ(д) тогѣ́ жи́да и ѡ(д) и́ншихъ жи́довѣ́ приа́телей егѣ́, сты́й Евстрати́й на кр(с)тѣ́ ёсть при́битый, з(ъ) кото́рогѣ́ жи́дїи, я́ко и з(ъ) Хр(с)та́, на кр(с)тѣ́ при́битогѣ́, шѣ́дили и насмѣ́ва́лиса, по́тымъ ѡ́ный жи́дъ, взѣ́вши ко́пїю, проби́ль сто(г)[о], на кр(с)тѣ́ гво́здми при́битогѣ́, и на то́й часъ ѿ. Евстрати́й умер́ль. И видѣ́ный бы́ль во́з(ъ) огненны(и) и ко́нѣ́ огни́стїи, на кото́ромъ, во́зѣ́, дша́ стгѣ́ Евстрати́а бы́ла до́ нба́ не́сена и го́лосъ бы́ль слы́шанный: ѡ́тѣ́ до́брый нб(с)нагѣ́ мѣ́ста меш-
9 зв. канец(ъ). // Потѡ́мъ запамѣ́талый жи́дъ, зна́вш(и) з(ъ) кр(с)та́ тѣ́лѣ́ стгѣ́,

вкїнулъ в(ъ) море, которое, тѣло, дївною провидѣнціею бз(с)кою найдѣ-
ное ѣсть в(ъ) печерѣ кїевской, гдѣ и теперѣ зостае(т) несказїтелное.

Ѡбавленїе лд. Стыї Іѡанъ Мїлостивый, патрїа(р)ха Алеѡандрїйскїй,
давалъ убогїмъ ялмужну скарбы свой. А гдѣ умерѣ, тогѡ часу прп(д)бны(и)
Савинь, закѡнникъ в(ъ) Алеѡандрїи, былъ в(ъ) захвѣченю и вїдѣлъ двцу
свѣтлую, якъ слнце, котораа вѣнѣц(ъ), з(ъ) листа ѡлївногѡ уплетѣнїй, на
головѣ своей мѣла, и взавши за рѹку стѡгѡ Іѡанна, провадила до нѣба, же-
бы в(ъ) нѣбѣ мешкалъ навѣки. А таа девїца была милосердїе, которое ѡсвѣд-
ча(л) Іѡа(н) убогї(м).

Ѡбавленїе ле. Маргарїта, закѡнница, набѡжнаа была до пр(с)тѡи двы
бци. И мешкала в(ъ) мо//настырѣ на има преблгословѣнной двы Мрїи бци, 10
з(ъ)будованомъ на вїспѣ Дунайской. А гдѣ мѣла умертї, показаласа ей
преч(с)таа два и корѡну вложила на голову ей. Тамъ же вїдѣла она драбї-
ну высѡкую ѡ(т) землѣ ажъ до нѣба, през(ъ) которую пр(с)таа бца в(ъ)стupo-
вала и за нею Маргарїта, корѡною приѡздѡблена, пошла до нѣба на меш-
канье. //

НАУЧАЮТЬ НА(С) СТЫИ ѠЦИ УЧТЕЛИ ЦРКОВНЫИ, ЖЕ СТЫИ В(Ъ) НѢБѢ СУТЬ

Бѡ стый Васїлїй Великїй в(ъ) казаню своемъ, вихвалѡючи м. мѹчени-
ковъ, мѡвить при концї до ни(х): вы естѣ звѣзды свѣта тогѡ, цвѣты црков-
ныи, васъ не покрыла землѡ, але нѣбѡ приналѡ. Также стый Григорїй, па-
па Римскїй, в(ъ) кнїзѣ д. Моралѣумъ, в(ъ) главѣ дѡ. мѡвить: гдѣ з(ъ) тогѡ
тѣла выхѡдаты црковныи казнодѣи, не ѡ(д)владѣт(ъ)са имъ ѡдержанїе
нѡ(с)нои ѡ(т)чїзны, такъ якѡ старымъ ѡ(т)цѡмъ, бѡ заразы скорѡ ѡ(т)
телесныхъ звѣзковъ выхѡдаты, въ нѡ(с)номъ жїлищ(и) ѡ(т)//почивають, 11
такъ якѡ стый ап(с)толъ Пѡвелъ свѣдчитъ: вѣмы бѡ якѡ аще зѣмнаа наша
храмина тѣла разорїтса, созданїе ѡ(т) бга имамы, храмїну нерукотворѣную
вѣчнуу на нѡсѣхъ. Дла тогѡ стый Григорїй написалъ: не ѡ(т)влѡчи(т)са имъ
ѡдержанїе нѡ(с)ной ѡ(т)чїзны, та(к) якѡ старымъ ѡ(т)цемъ, бѡ Адѡмъ,
Аве(л), Сїѡѣ, Еносъ, Нѡе, Авраѡмъ, Исаакъ, Іакѡвъ, Іѡсїфъ, Мѡ(и)сѣй,
Самуїлъ, Двдъ и стыйи иншїи цркви старозакѡнной не принали в(ъ) нѣбѣ
заплѡти ѡбщанной, вїденїа ѡблїча бз(с)когѡ ажъ до прїста Хр(с)тѡ-
вогѡ дла тогѡ, жебы посполу з нами досконѡлую заплѡту принали. В(ъ)
новомъ закѡнѣ, гдѣ Хс ѡ(т)ворїлъ нѣбѡ и в(ъ)провадїлъ дѡ нѣба стыхъ ста-
рогѡ закѡну пр(о)рѡковъ и патрїарховъ, з(ъ) пѣкла ихъ(ъ) выпровадївш(и),
дла чѡгѡ ап(с)лъ Пѡвелъ ѡ стыхъ ѡ(т)цѡхъ // цркви старозакѡнной мѡвить: 11 зв.
сїи всї послушествованїи бѣвшѣ вѣрою, не прїем(ъ)ше ѡбѣтованїа. Бгу

лучше что ѿ насъ пре(д)зрѣвшу, да не без(ъ) насъ совершенствѡ пріймуть. Также стый Гіеронъ(м), толкующи тѣи слова Дв(д)вы, которіи ап(с)ль Пáвель в(ъ) главѣ д. ко ефесѣомъ написалъ: возшелъ еси на высоту, плѣнилъ еси плѣнь, повѣдаетъ, же Хс в(ъ)ступилъ на нбѡ и неволниковъ з(ъ) пекла выпровадивши, пр(о)роковъ и патриáрховъ старозáконныхъ до нба запровадилъ. Также стый Кáлисть, патриáрха Константинопóлскій, толкующи у ев(г)лїсты Матѳѣа в(ъ) главѣ и. тѣи слова: мнози ѡ(т) востокъ и западъ прійдутъ и во(з)лáгутъ съ Авраáмомъ, Исаáкомъ, Іáковомъ въ цр(с)твїи нб(с)номъ, мовить: по прїстю Хр(с)товомъ много са и поганъ [в(ъ)

- 12 Хр(с)та г(с)да увѣривши] ² до илтáнь, // которіи пѣрвѣй в(ъ) Хр(с)та увѣрили, прилучїлѡ и ѡпочїли з(ъ) Авраáмомъ, Исаáкомъ, Іáковомъ въ цр(с)твїи нб(с)номъ. Также Августїнь, учитель заходнїй, припоминающ(и) в(ъ) главѣ сі. ев(г)лїсты Лукї написаннїи тѣи слова: бысть же умрѣти нищому и несѣну быти áггли на лонѡ Авраáмовѡ, повѣдаетъ: лóномъ Авраáмовымъ ёсть мѣстце спокойное, до которогѡ по смрти шлї и теперъ идуть всї наслѣдóвци вѣры и побóжност(и) Авраáмовой, которое, лонѡ [Авраáмово] ² перед(ъ) прїстамъ Хвымъ ѡ(т)хлáнь пекелнаа ѡ(т)цѡвъ по Хр(с)тѣ зась ёсть нбѡ, которое ёсть рай блгословенный.

- Также стый Григорїй Назна(н)скїй в(ъ) молїтвѣ до стгѡ Васїлїа умерлогѡ мовить: ты по дорóзѣ з(ъ) нба гладї и про(ч), жебы ѡ(т)сїоль ѡ(т)хо-
12 зв. дáчогѡ менѣ до вѣчныхъ прибїтковъ принáлесь. // Также стый Епифанїй на концѹ герезїи ои. мовить ѡ стыхъ: многое ихъ в(ъ) блгословен(ъ)ствѣ, в(ъ) мешканнахъ сты(х) веселїе з(ъ) áгглами, дѡмъ на нбѣ, слава в(ъ) чѣсти не прировнáнѡй.

Так(ъ)же стый Θεѡфїлáктъ, главу ка. ев(г)лїсти Лукї толкующи, мовить: трѣба мовити, же тѡе ж то ёсть рай и цр(с)твѡ нб(с)ное, бѡ разбѡйникъ ёсть в(ъ) рай и в(ъ) цр(с)тїи, иначе бы не былъ участникомъ дѡбръ досконáлыхъ.

- Также стый Θεѡдоръ Студїта, умираючи, в(ъ) тестамен(ъ)тѣ своёмъ написалъ до братїи своей такїи слова: радуюса, ижъ з(ъ) тогѡ свѣта до нба идѹ, з(ъ) тѣмности до свѣтлости, з(ъ) неволѣ до волности, з(ъ) чужогѡ дѡму до ѡ(т)чїзны, бѡ ёстемъ пришлѣцѣ, якѡ всї ѡ(т)цї мой. Читáй Баро-
13 нѹша, рѡкъ ѡкс. ѡписующогѡ, тамъ тѡй тестаментъ // стгѡ Θεѡдора Студїты знайдешъ.

Также Гѣронъ, патриáрха Ан(ъ)тїѡхи(и)скїй, до стгѡ Игнатїа, мчника своёгѡ, антецессѡра, молїл(ъ)са, мовачи: ѡ(т)че Игнатїй, колесница Іилскаа и возница егѡ, уйшóлесь смрти, з(ъ) землѣ до нба перелетѣле(с), корѡну такую и великую выслужилесь и во(и)нѹ бжїю веселую выгрáле(с),

пѡмнѣ на тогѡ, которо҃го вѣховалесь, бл҃гослове(н)ный мѣчнику, и розмов-
ла(и) зо мною, ꙗко съ пѣрвѣй чинилъ. Тую млтву Герѡнову Барѡнѣуш(ъ),
ѡписуючи рѡкъ рї, припоминаеть.

Та́кже стѣй Іѡа́нъ Златоу́стый то(л)ку́ючи тѣи слова́ Пáвловы, ко фи-
липи(с). на́писанныи: чтѡ изволю́ не вѣмъ, ѡдержимъ е́смь ѡ(т) ѡбо́ю,
желáнїе имы(и) разрѣ́шїтиса и съ Хр(с)тѡ́мъ бѣти. То(л)ку́ючи то́е в(ъ) бѣсѣ-
дѣ д, мѡвїть: чтѡ изволю́ не вѣмъ, чтѡ глѣши, хотѣй ѡ(т)сю́ду къ нбсї престá-
витиса и съ Хр(с)тѡ(м) // бѣти, зачѣмъ на посланїе а̄. къ кори(н)ѡомъ гомї- 13 зв.
лїа лѡ. ст҃гѡ Іѡáна Златоу́стагѡ гдѣ мѡвїть: аще бѡ тѣлѡ не востáеть,
невѣнчáнна дшá пребывáеть внѣ блаженства ѡнагѡ, е́же на нбсѣхъ. Не про-
тївїт(ъ)са тáа нау́ка ст҃гѡ Іѡáнна Златоу́стагѡ пѣршой нау́цѣ егѡ, бѡ туть
ѡнъ мѡвїть: же пѡки тѣло не воскрѣснетъ, пѡты дшá самá зостáнетъ, не ѡдер-
жавши досконáлогѡ вѣнцá и досконáлыхъ блже(н)ствъ нб(с)ныхъ, котѡ-
рїи бѡдетъ мѣти, гдѣ са з(ъ) тѣломъ злүчить. Еднáкъ и тепѣрь душá самá
в(ъ) нбѣ мáеть вѣнець и блже(н)ства, áле не досконáлый ещѣ, котѡрїй тѣл-
кѡ самѡй дшї, а не тѣлу налѣжить.

Та(к)же стѣй Аѡанáсїй Вели́кїй в(ъ) жїтїи(и) стѡ́гѡ Антѡ́нїа Вели́ка-
гѡ на́писáль, же стѣй Антѡ́нѣй вїдѣль аггловъ, ко//тѡрїи несли до нба дшү 14
стѡ́гѡ Аммо́на пустѣлника, зачѣмъ квѣстїа к. с. Аѡанáсїа гдѣ мѡвїть: чи
южъ принали прв(д)ныи добрá свои и грѣшныи карáн(ь)е. Ѡ(т)вѣтъ: бына́-
мнѣ(и) стму Аѡанáсїю не протївїт(ъ)са, бѡ тáа квѣстїа учїть, же стѣи ещѣ
вѣдлугъ тѣла дѡбрь нб(с)ныхъ и грѣшнїи карáна в(ъ) пе(к)лѣ не принали,
тѣлкѡ самыи дшї стѣх(ъ) в(ъ) нбѣ и грѣшнїи в(ъ) пѣклѣ без(ъ) тѣла зна(и)-
дуютъса, а тѣла ихъ на землї, бѡ еслї бы стѣй Аѡанáсїй в(ъ) то́й квѣстїи
своѣй научáль, же дүши стѣхъ ещѣ на нбѣ не знайдүют(ъ)са, бѣлъ бы собѣ
самѡму протївный, понева́жъ мѡвїть, же дшү áгглы несли до нба ст҃гѡ
Аммѡ́на пустѣлника.

Живѡтъ стѡ́гѡ Юстї́на филѡсѡфа и мѣчника ѡписуючи, стѣй Гїерѡ-
нѣмъ повѣдаеть: тепѣрь з(ъ) Ісомъ, снѡмъ бжїи(м), // кролюеть в(ъ) нбѣ на- 14 зв.
вѣки вѣкѡм(ъ).

Стѣй Гїерѡнѣмъ в(ъ) жїтїи стѡ́й Блезїлли вдовы на́писáль ей корѡт-
кїй живѡтъ. Вѣчною са пáматю в(ъ) моѣм(ъ) писáню нагородїть тáа, котѡ-
раа з(ъ) Хр(с)тѡ(м) живѣть в(ъ) нбѣ и в(ъ) лүдской пáматї жїтїи бѡдетъ.

Клїнѡ, еп(с)кпѣ, в(ъ) Рїмѣ до стѡи мученици Пелáгїи прїшѡлъ и та-
кїй на́пись учинїль: Двца Пелáгїа бгу самá са ѡфѣровáла за егѡ правду ажъ
до ко(н)цá са зоставлáла. Тѣлѡ ей туть ѡ(д)почивáеть, а дшá в(ъ) нбѣ з(ъ)
áгглами кролюеть. В(ъ) жїтїи стѣа Пелáгїи. // 15

ДОВОДИ З(Ъ) КНИГЪ ЦРКОВНЫХЪ НАУЧАЮТЬ НАСЪ,
ЖЕ СТЫИ В(Ъ) НБЪ СЯ ЗНАЙДУЮТЬ

Прологъ москóвскій, рóку ≠ ахоє. друковáнный,
свѣдчит(ъ), же с. в(ъ) нбъ ся зна(и)дуют(ъ)

1675

15 зв. Стыхъ мчниковъ Θεодора, Мнаха, Юліана и Киона гды за Ха замордо-
ванω, стїа ихъ души в(ъ)зыйдоша на нбω радующеса. Евóгда и Онисифо-
ра Прóлогъ споминáетъ: сѣй в(ъ) лицѣ прв(д)ныкъ, чѣстенъ и с(ъ) ап(с)толомъ
Евóдомъ водворáет(ъ)са въ нб(с)ныхъ селѣнїихъ. Стый Евсѣвій за Хр(с)-
тá гды // мечемъ былъ забитый, в(ъ)зы(и)де на нбса радостенъ. В(ъ)
житїи стóгω Пафнútїа написанω: пожылъ вре́ма немáлω и тáко ω(т) земли
престáвиса къ нб(с)нымъ обителемъ. кѣ. днà тогó жъ м(с)ца ноёмврїа Прó-
логъ споминáетъ стгω мчника Парамóна, которогω гды за Хр(с)тá погане
забили, к(ъ) нб(с)ны(м) селω(м) преложїша. То(т) же м(с)ць декáмврїй г.
днà споминáетъ сщѣнно́мученика Θεодора, патриáрху Але́ξανдрїйскогω,
кóторому гды за Ха гóлову ω(д)тáто, сщєн. дхъ є(г)[о] в(ъ)зы(и)де на нбса,
че(ст)ное же тѣлω егѡ положєнω бысть въ Але́жа(н)дрїи.

16 М(с)ць Іануáрїй кг. днà споминáет(ъ) сщѣнно́мучениковъ Климе́нта
и аггѣла, ω которыхъ написанω: въ нб(с)ныхъ водворїшаса обителехъ.
Тогó жъ м(с)ца іануáрїа кѣ. днà Прóлогъ споминáетъ є(д)нω(г)[о] члвкa
побóжнагω, которїй гды умира́л(ъ), // люде, при нїмъ б́дучи, сла́вили бга
и спѣва́ли, але ѡнъ завола́л: молчїте, мо(л)чїте, а не слы́шите, ко́ль вели́-
кїи глáса(т) хва́лы на нбсехъ. В(ъ) то́й часъ стáд тáа душà ω(т)áта бысть
ω(т) телесѣ и тáкω разумѣша, я́кω приáта єсть на нбω душà егѡ.

М(с)ца февруáрїа ѣ. днà споминáетъ стую́ мученицу Ма́рѡу, котораа
до Ма́рїи мо́вила: днесъ б́демъ въ Іерусали́мъ нб(с)номъ и приступї спеку-
латоръ, ω(т)сѣчѣ йма ч(с)ныа глáвы.

Тогó жъ м(с)ца апрїла зї. днà Прóло(г) споминáетъ стгω мчника Анд-
ри́ана, которогω за Хр(с)тá гды балвохва́лци в(ъ) пѣчь о́гненную вкїнули и
тѣлω егѡ спали́ли, д́хомъ в(ъ)зыйде къ б́гу на нбω.

16 зв. Тогó жъ м(с)ца ма́а ла. днà Прóлог(ъ) споминáетъ мчника философá,
кóторого мучили погане за Ха и положи́ли егѡ // на лóжку, привазáвши за
ру́ки и за нóги в(ъ) пїє(н)кномъ ωгородѣ, и казáли до нѣгω прїйти невѣсть
нецнотлївой, котораа до нѣгω шпѣтныи и вшетѣчныи словà мо́вила. Ѡнъ
язы́къ сво́й ωд(ъ)кусївъ и óчи еѣ крóвью заплевáлъ. Потóм(ъ) гóлову емý
ωд(ъ)тáли и єст(ъ) веселáса вѣчнω на нб(с)се(х) [!].

Тогó жъ м(с)ца ію́ла ла. днà Прóлогъ споминáетъ стую́ мученицу Иулі́-
ту, которую судá казáлъ в(ъ) пѣчь о́гненную в(ъ)кїнути, áле пѣчь д́шу сѣ

на нб(с)ный кру́гъ послала, ч(с) же тѣло еѧ соблюде́са цѣло и огнемъ непри-
коснове́ннѡ.

Сумеѡнъ з(ъ) Едеса дла́ Хр(с)та́ глупѣй гды́ умеръ, жидь, ѡд(ъ) негѡ
до Хр(с)та́ наверне́ный, видѣлъ аггловъ и дивную́ ихъ музику чу́ль и мо-
виль: блгослове́нны(и) е́стесь, глупче, и́жъ не ма́ючи люде́й до спѣва́нна и
проце́си, ма́ешь з(ъ) нба́ музику и ѡбхо́дь. В(ъ) житіи́ сто́гѡ Сумеѡна // 17

Никола́й стѣй, еп(с)кпъ Му́рликійскій, умира́ючи, видѣлъ аггловъ
и мо́виль: г(с)ди, в(ъ) ру́цѣ твоѣ предаю́ ду́ха моѣгѡ. То́е мо́вачи, до нба́ вы-
шоль. В(ъ) житіи́ егѡ.

В(ъ) житіи́ преп(д)бнагѡ Ти́та, презві́тера Пече́ркогѡ [!], напи́санѡ:
ду́хомъ ра́вно аггл(ъ)скимъ в(ъ) го́рное нбѡ на вѣ́чный поко́й во(з)несѣ́нь
рука́ми пре́жде явлши(х)са́ аггловъ.

Патери́къ Пече́рскіи в(ъ) житіи́ сто́гѡ Нифо́нта повѣда́еть: поло́женѡ
бы́сть тѣло егѡ в(ъ) пеще́рь преп(д)бнагѡ Феодосіа́, ду́хомъ же стѣ́мъ пред(ъ)-
стои́т(ъ) пр(с)то́лу вл(д)ки Хр(с)та́ идѣ́же неразлу́чнѡ наслажда́ющеса́
неизрече́нных нб(с)ныхъ красо́тъ и ѡ на́съ да мо́латса́.

Напи́санѡ в(ъ) житіи́ преп(д)бнагѡ Ни́кѡна, Пече́рскаго за́конника:
ду́хомъ в(ъ)нѣ́де во насле́діе нетлѣ́нное, соблюде́нное на нбсех(ъ) егѡ ра́-
ди. В(ъ) житіи́ преп(д)нагѡ Іса́кїа, // затво́рника Пече́рскаго, напи́санѡ: 17 зв.
се́й до́брїи вои́нь Хр(с)то́въ, и́же пе́рвїе ѡ(т) врага́ побѣ́жденъ бы́сть послѣ́
ди побѣ́ду приа́ть и цр(с)твїе́ нб(с)ное полу́чи.

Ѡнѣ́й Евфѣ́мїй, чуде́вный архима́ндрита, то́гѡ ро́ку до нба́ везва́ный
е́ст(ъ) з(ъ) то́гѡ свѣ́та, ѡ кото́ромъ шѣро́кѡ уче́нь егѡ Кири́ль напи́саль.

Нау́ча́еть на́съ вѣ́рити Ѡкто́и(х),
же стѣ́й ю́жъ в(ъ) нбѣ́ су́т(ъ)

Бѡ та́мъ въ вто́рокъ гла́сь г̄, пѣс(н) ӣ, сти(х) д̄. мо́вить: тѣ́(м) же, вѣн-
ченосци, на нбсехъ́ лику́ете, сла́вныи страстоте́рпци. Та́мъ же, гла́сь д̄. въ
вто́рокъ пѣснь ѿ, сти(х) д̄. мо́ви(т): ра́дую(т)са́ съ ч(ст)ными́ нбса́ аггли ду-
ша́ ва́ша блже́ніи стажа́вше.

Нау́ча́ет(ъ) на́съ вѣ́рити и Трифо́логѡ(н),
же с̄. ю́жъ в(ъ) нбѣ́ су(т).//

18

Бѡ ію́на вѣ́ днѧ́, кано́нъ пѣснь г̄, сѣ́дален(ъ) гла́сь д̄. до преподо́бнагѡ
Ѡну́фрїа мо́вить: приа́ль еси́ нестарѣ́ющеса́ нб(с)ное цр(с)твѡ, в(ъ) нѣм(ъ)
же ннѣ́ водворѧ́са, поми́най чту́щихъ та́.

Та́мъ же апри́ла к̄г. днѧ́, кано́нъ пѣснь а̄, сти́хъ в̄. до сто́гѡ вели́кому-
чени́ка Геѡ́ргїа мо́вить: я́кѡ бога́(т)ство прѣсла́внѡ, въ нб(с)ныхъ та́ сокро́-

вищахъ положи, подвигоположникъ. Тамъ же іюла кд. днѧ кондакъ, гласъ д. до стои мчници Христины мовитъ: свѣтовиднаѧ голубица познана бы(ст), криль имуща златъ и къ высотѣ нб(с)нѡй возлетѣла еси, Христино ч(с)тнаѧ.

Тамъ же августѧ в. днѧ, кондакъ, гласъ ѣ. до стоѡго первомученика Стефана мовитъ: всехвалне Стефѧне, первѣй на земли за Хр(с)та изліалъ еси кров(ъ) блаженне, первѣй ѡ(т) нѣго побѣднымъ въ(н)//цемъ увазѣса на нбсѣхъ, якѡ страда(л)цемъ началѡ. Тамъ же м(с)ца декабрѧ д. днѧ, канон(ъ), пѣсн д. сти(х) г. до стоѣй великомученици Варвары мовитъ: прамѧти хитростьми лстѣвагѡ прел(ъ)стѣвшисѧ первѣе, ѡ(т) сладости изгнана бы(ст) райскѧ. Варвѧра же сегѡ прел(ъ)стѣвши в(ъ) нб(с)нѣмъ чертозѣ ннѣ водворѧет(ъ)-сѧ, зачимъ еслѣи ктѡ повѣдаѣтъ, же тутъ пришлѣй часъ розумѣетсѧ, нерозумны(и) тѡ естъ и глупѣй геретикъ, бѡ ап(ст)ль Пѧвель мовитъ: видимъ убѡ ннѣ якѡ же зеркаломъ богаданѣихъ, тогда же лицемъ къ лицу. Тутъ ап(с)-толь научѧетъ, же теперъ мы, на земли живучѣ, видимъ бѧ през(ъ) створѣне, през(ъ) писмѡ стѡе, през(ъ) фигуру, которѣи сѧ зе(р)цаломъ и загадками называю(т), а в(ъ) нбѣ южъ бѧ лицемъ ко лицу будемо видѣти, бѡ южъ тыи зверцѧдла и зага(д)ки // тамъ зопсую(т)сѧ, ѧле южъ стѣи без(ъ) тѣхъ зверцѧделъ и без(ъ) тѣхъ загадок(ъ) в(ъ) нбѣ видѧтъ бѧ въ тр(о)ци единого, бѡ Трифологѣи декаврѧ е. днѧ на велицей вечерни стихѣра слава, гла(с) ѣ. до Сѧвы стоѡго мовитъ: ннѣ на нбсѣх(ъ) зеркаломъ раздрѣшившим(ъ)-сѧ, блаже(н)не чѣстъ назираѣши стую тр(о)цу. Зачим(ъ) теперешнѣй часъ тутъ, не пришлѣй розумѣет(ъ)сѧ. До тогѡ в(ъ) том(ъ) же Трифологѣи марта ѡ днѧ, стихѣра гла(с) в. на утрени по еу(г)лѣи до м. мучениковъ мовитъ: пройдѡсте сквѡзѣ огнь и воду и внѣйдѡсте во цр(с)твѡ нб(с)ное.

Тут(ъ) еслѣи пришлѣй часъ розумѣет(ъ)сѧ, же тыи мчникове маю(т) ещѣ внѣйти въ цр(с)тво нб(с)ное, тѣды маю(т) ѡны през(ъ) огонь и воду прехѡдити, а ещѣ не перешлѣи. Але мы вѣримѡ, же южъ ѡны през(ъ) огонь и воду перешлѣи, южъ той часъ прѣш//лѣй, зачимъ трѣба вѣрити, же южъ ѡны въ цр(с)твѡ нб(с)ное войшлѣи, и тѡ юж(ъ) естъ часъ прѣшлѣй. Ещѣ в(ъ) то(м) же Трифологѣи, декаврѧ ѣ. днѧ, пѣснь ѡ, сти(х) в. до стоѡго Николаѧ мовитъ: неизреченную славу яснѡ зрѧ ѡ(т) нб(с)ны(х) кругъ, пѣвца своѧ назираѣши. Тутъ гдѣ мовитъ: ѡ(т) нб(с)ныхъ кругѡвъ хвалцовъ твоѣхъ видишь — пытаю тебе, чи пришлѣй часъ, чи теперѣшнѣй значѣ(т)сѧ. Еслѣи теперешнѣй, тѣды южъ теперъ ѣ. Николаѣй на нбѣ естъ, еслѣи зѧсь пришлѣи(и) часъ значѣ(т)сѧ, которѣй бѡдетъ по ско(н)чѣн(ъ)ю свѣта и по страшномъ судѣ, тѣди стѣй Николаѣй по скончѧн(ъ)ю свѣта на нбѣ бѡдетъ мешкати, а мы на земли будемъ мешкати и егѡ хвалити и стѣй Николаѣй з(ъ) нбѧ насъ, хвалцовъ своѣхъ, бѡдетъ видѣти. Але тѡ непра(в)да естъ, хибѧ шалѣный такъ

мóвит(ъ), // бѡ по стрáшномъ сѹдѣ и мѣ в(ъ) нѡбѣ з(ъ) ѿ. Николаѣмъ жѣти бѹде- 20
мѡ, маѣмѡ такѹю вѣру и надѣю и южѣ на тѡй чáсь на нѡсныхъ крѹга(х)
бѹде(м) поспѡлу з(ъ) ѿ. Николаѣ(м) бѣга навѣки хвалѣти.

Научáетъ насъ вѣрит(и) Мѣнѣл,
же стѣи южѣ в(ъ) нѡбѣ сѹтъ

Бѡ м(с)ца апрѣла ка. днá, на вечерни стихѣра ā. до стѡгѡ мѣчника Іану-
арѣа мóвит(ъ): в(ъ) самѡе тѡ нѡбѡ в(ъ)шѣд(ъ) идѣже пр(д)тѣча всѣ(х) ѣсть Іс
пр(с)нѡ ѡче сегѡ зрá и видá, егѡ же агглы видат(ъ). Тѹтъ, ведлуг твоѣй го-
ловѣ безмѡзкои, ежели прѣшлый чáсь знáчит(ъ)са, тѣды ещѣ не найдѹет(ъ)-
са в(ъ) нѡбѣ Іс Хс, пр(д)тч(а) всѣхъ, хибá в(ъ) прѣшлый чáсь до нѡа в(ъ)ни(и)-
детъ, áле жѣдомъ бы тѡй бѣлъ члкъ, // тобѣ подѡбним, а не хр(с)тѣанѣномъ, 20 зв.
котѡрий бѣ такъ вѣрилъ, поневажѣ мы, хр(с)тѣане всѣ, вѣрѹемѡ, же Іс Хс
в(ъ)ступѣлъ до нѡа и в(ъ) нѡбѣ са найдѹетъ. Зачѣмъ тѣжѣ и стѣй Іануарѣй
в(ъ) тѡмъ же нѡбѣ южѣ з(ъ) Хр(с)тѡмъ са найдѹетъ, поневажѣ до тогѡ жѣ
в(ъ)шѡлъ нѡа, до котѡрогѡ в(ъ)шѡлъ Іс Хс. Тамъ же апрѣла г. днá, канѡнъ
пѣснь д, сти(х) в. до стѡгѡ Никѣты мóвить: в(ъ)зѣмъ побѣды пребогáте вѣ-
нѣць в(ъ) нѡ(с)ныхъ сѣлѣх(ъ) ннѣ почивáеши блажѣнне.

Тáм(ъ) же нѡе(м)врѣа д. днá, в(ъ) канѡнѣ пѣснь ѿ. до преп(д)бнагѡ ѡцá
Іѡанѣкѣа велѣкагѡ мóвить: укрѣпѣса бѣгу, ѹмъ ти утвердѣвшу, удѣржати
страсти, аггль во плѡти ѡ(т)сѹду ѡче бѣсть и съ агглы на нѡсѣй живѣши
всегда нѡ(с)нагѡ жѣлища славне пр(с)тѡлу пред(ъ)стѡá и свѣта невечѣрнагѡ
исполнáешиса. // 21

Тáм же мáрта кв. днá на г(с)ди возва(х) стихѣра г. до сщенномѹченика
Васѣлѣа Презвѣтера мóвить: къ граду нѡ(с)ному вѣнценѡсець возшѣлъ есѣ
и бѣгу црѣю ннѣ пред(ъ)стойши.

Тáм же мáрта л. днá, пѣснь ѿ, в(ъ) канѡнѣ, стѣхъ в. до стѣгѡ Іѡáнна
Лѣствичника мóвить: млѣтвою на нѡсá возлетѣ и вѣшнагѡ наслѣдникѣ
явѣса жѣтѣа совершѣнъ.

Тáм же мáрта ла. днá, пѣснь г. в(ъ) канѡнѣ сѣдáленъ глáсь ā. до стѡгѡ
Упатѣа мóвить: ликѹеши съ агглы на нѡсѣхъ, ѡ насъ молáса. Читáй ещѣ
всѣ минѣи, котѡрыхъ вѣ. ѣсть, тѣи тебѣ вѣрити наѹчатъ, же стѣи южѣ в(ъ)
нѡбѣ сѹтъ, бѡ во всѣхъ двана(д)цати мѣнѣахъ такѹю наѹку написáнную зна-
(и)дешъ. // 21 зв.

Научаетъ на(с) вѣрити Триодїо(н) цвѣ(т)наа,
же стѣи в(ъ) нбѣ сѹть

Бѡ в(ъ) н(д)лю всѣ(х) с̄. на вече(р). на литїи сти(х) г̄, гласъ в̄.
Умь бжественнымъ реченїемъ воперїсте, на нбсѧ возлетѣсте съ аггли водво-
рающеса, восприемълетѣ вѣчнаа, благѧа.

Там(ъ) же на утрени канѡнъ, пѣснь г̄. ѡнъ ірмосъ слава ѡ стѣхъ мѡ-
вить, наслѣдовѧша обїтели нб(с)ныа радующеса.

Там(ъ) же на утрни канѡнъ, пѣснь ж̄. ікѡсъ мѡвить до стѣхъ: по всѣй
землї мѹчени бѣвшїи и на нбсѧ преселївшїиса, стр(с)темь Хр(с)тѡвымъ под-
ражѧвшїи.

Там(ъ) же в(ъ) канѡнѣ пѣснь ѿ. ѡнъ ірмо(с) слава до стѣх(ъ) мѡвить:
пр(с)тлу вл(д)чню свѣтови(д)нїи пред(ъ)стоѧще слѧвныи собѡри стѣ(х) на
нбсех(ъ) ра(з)дрѣшївшї(м)са зеркаломъ сѣни же мимошѣдшей істинными
22 явлѣнь ми. //

Научаетъ на(с) вѣрити Триодїѡ(н) по(ст)наа,
же с̄. южъ в(ъ) нбѣ су(т)

Бѡ в(ъ) субѡту сїрную на хвалите(х) сла(в) гла(с) ж̄. мѡви(т): преп̄
(д)бныи ѡцї, въ всю зе(м)лю изыиде вѣщанїе исправленїй вѧшихъ, тѣм(ъ)
же на нбсѣхъ ѡбрѣтѡсте мздѹ трѹдовъ вѧшихъ. Там(ъ) же в(ъ) недѣлю а̄.
пѡста на велицей вечѣрни, на литїи, слава, гласъ ж̄. мѡвить до пр(о)рѡковъ:
вѣ бѡ ходѡтаи явїстеса нѡвагѡ завѣта Хѡва и приставївшеса на нбсѧ, то-
гѡ молїте умирїти мїръ и спстї душѧ нѧша.

Там(ъ) же в(ъ) недѣлю а̄. пѡста, на павечерници, пѣснь ѿ, гласъ а̄, стѣхъ
в̄. до пр(о)рѡковъ мѡвить: якѡ бжїи угѡдници съ Хр(с)тѡмъ на нбсї водво-
раѣтеса.

Там(ъ) же в(ъ) субѡту в̄. недѣли пѡста, пѣснь з̄. ѡнъ ірмосъ, стѣхъ стѣмъ
22 зв. и про(ч). мѡвить: мѹченици ч(с)тнїи, лицї съ // нбсї пред(ъ)стѧвше, васъ
вѡспѣвѧющи(х) блгословїте и ѡстѣте, усѣрднѡ скончѧти пѡстное врѣма.

Тѹтъ налѣжит(ъ) припѡмнѣти короллариум(ъ), кѡтѡрое Нѡколѧй Цѣ-
хѡвѣй езуїта в(ъ) Трибуналѣ своѣмъ в контровѣрсїи в̄. на лїстѣ сов. напи-
саль, бѡ тамъ потварѣетъ грѣковъ, пишучи, же грѣки не признаѡтъ ещѣ
ду[!] сѹдногѡ днѧ свѣтѣхъ в(ъ) нбѣ знайдѡватиса и лицѣ бжїе вїдѣти. Але
тѹю потварѣ свою лѧтвѡ трибуналѣста ѡбѧчїть, читѧючи кнїги рѹскїи,
бѡ рѡсси ѡ(т) грѣковъ принаѧли вѣру и кнїги церкѡвнїи, на словѣнскїй
языкъ перелѡженїи, в(ъ) кѡтѡрихъ кнїгахъ написанѡ, же стѣи в(ъ) нбѣ са
знайдѹють и лицѣ бжѡе вїдат(ъ), дла тѡгѡ и рѡсси тѧкъ вѣрилы перед(ъ)

тѣмъ и тепѣрь вѣратъ, бѡ стѣй Антонїй Печѣрскїй, умираючи, мѡви(л): южъ г(с)дь мо(и), менѣ з(ъ) телѣсно(г)[о] зва(з)//ку розвазавши, до блгословѣннаго своѣи твари видѣнїа выпроважаетъ, южъ минѣ до нерукотворѣнныхъ ѡныхъ палацовъ [нб(с)ныхъ] ³ длѧ одержана добръ над(ъ) вш лакую мысль вышшихъ перенестиса кажетъ.

23

Так(ъ)же стѣй Феодосїй Печѣрскїй гды умерль, тогѡ часу в(ъ)ночи над(ъ) монастыремъ Печѣрскимъ Сватославъ Ярославъчъ, князь Кїевскїй, видѣвъ стѡлпъ ѡгненный ѡ(д) землѣ до нба высѡкїй и мѡвилъ до своїхъ: ѡтѡ ннѣ блгословѣнный Феодосїй ѡ(д) землѣ до нба са перенѣслъ. Тутъ даѣт(ъ)са вѣдати и видѣти, же лѣтописци рѣскїи Нѣсторъ, законник(ъ) Печѣрскїй, Свмеѡнъ, еп(с)кпъ Володїмерски(и) и Суждѧлскїй, Полъкарпъ, архимандрїта Печѣрскїй, вѣрилы с̄. в(ъ) нбѣ са знайдовѧти, понева(ж) тоѣ в(ъ) патерїку Печѣрскомъ написѧли. //

23 зв.

До тогѡ собѡръ Кїевскїй рѡку ~~а~~хм., презъ стѡй пѧмѧти Петра Могилу, метрополїту Кїевского, учинѣнный, научѧет(ъ), же с̄. в(ъ) нбѣ са знайдѣю(т). На томъ собѡръ Кїевскомъ архимандрїта Слѣцкїй Самуїль Шїцъкъ Залѣскїй былъ маршѧл(ъ)комъ, Іѡсифъ Кононовъчъ Горбѧцкїй, рѣкторъ Кїевскїй, былъ писѧромъ, котѡрїй потымъ зостѧлъ еп(с)кпомъ Мстиславскимъ, другїмъ писѧромъ былъ Інокѣнтїй Гѣзель, рѣкторъ гоїскїй, котѡрїй потѡмъ былъ архимандрїтою Пече(р)скимъ. На тѣмъ собѡръ ѡ(т)-цѣве учѣнїи з(ъ) рѣскихъ и з(ъ) литѡвскихъ краевъ были и признавали, же стѣи в(ъ) нбѣ са знайдѣю(т), длѧ тогѡ вїжей мѣнованный метрополїта вїдалъ кнїгу трѣбникъ велїкїй, ѡ(д) стѡгѡ патрїѧрхи Константинопѡлскагѡ свнодѧлне апрѡбованный, в(ъ) котѡрой кнїзѣ геретиками тѣхъ назывѧеть, котѡрыи стѣх(ъ) в(ъ) нбѣ не признавѧютъ быти, бѡ тамъ на лїстѣ роѡ. написанѡ.

24

Порѧдокъ, якъ прїймовѧти приходѧчихъ ѡ(д) геретиковъ и про(ч). Тамъ же написанѡ: визнаваю трї быти стѧни дшъ, з(ъ) тогѡ свѣта выходѧчихъ. Першїй стѣ(х), на нсѡ ѡ(д)ходѧчихъ и з(ъ) хр(с)тѡм(ъ) царствѣющихъ. Другїй стѧнъ ѡ(д)ходѧчихъ дшъ ѣсть невѣрныхъ погѧновъ и геретиковъ и христиѧнъ, незбѡжне жївшихъ и без(ъ) покути умерлыхъ. И тѣхъ мѣсце быти пѣкло и огѡнь геѣнскїй. Трїї стѧнъ дшъ ѣсть з(ъ) покутою христиѧнъ правѡвѣрныхъ ѡ(д)ходѧчихъ, котѡрїи не учинїли дѡсїть за грѣхї свой. Такїи задѣржаны бывѧютъ в(ъ) тѣмности, не вїдѧчи ѡблїча бз(с)когѡ, поки црков(ъ) ѡфѣрою без(ъ)крѡвною, млтвами, постѡ(м), ялмѣжнами и їншими учинками добри//ми за нїхъ дѡсїть учинїть. Дѡсїть учинѣн(ъ)е црковное ѡнымъ ѣсть помѡщное ку высвѡбоженю ѡ(д) такѡгѡ задержана [тѡ ѣсть ѡ(д) мытарства] ⁴ и ку вступленю до нба и вѣденїа ѡблїча бжѡгѡ.

24 зв.

До тогѡ собѡру кїевского налѣжить мѣчъ духовный, глаголъ бжїй, ѡ(д) преѡщенна(г)[о] архїеп(с)кпа Чернѣговско(г)[о] Лѧзара Баранѡви-

ча учоногѡ рѡку $\neq$ ax $\tilde{z}$ s. виданы(и), в(ъ) котѡро(и) кнѣсѣ в н(д)лю всѣх(ъ) сты(х) написанѡ: таковѣи вы бѣсте на землѣ всѣ стѣи, ннѣ же найпаче съ аггли на нбсѣи бѣга чететѣ гласи непрестанными. Та же дѣлѣи написанѡ: ннѣ житѣе имуще на нбсѣхъ, ѡ(т)нѡду же мѣ спсѣтѣла ждѣмъ, молитѣ егѡ да по-
25 дѣст(ъ) намъ на землѣ сущи(м) гѡрнаа мудрствовѣт(и), а не зѣмнаа. //

Пытѣн(ъ)е. З(ъ) кѣмъ стѣи в(ъ) нбѣ товѣриствѡ и мешкан(ъ)е маѡютъ.

Ѡд(ъ)повѣдъ. Будутъ мѣти стѣи в(ъ) нбѣ товѣриствѡ и мешкан(ъ)е з(ъ) аггелами, котѡрихъ ѣст(ъ) дѣвагъ хѡровъ. В(ъ) пѣршомъ хѡрѣ, найнѣжшомъ, знайдѡют(ъ)са аггли, в(ъ) другѡмъ архаггли, в(ъ) трѣтомъ кнѣзства, в(ъ) четвѣртомъ влѣдзы, в(ъ) пѣтомъ моцѣрства, в(ъ) шѣстомъ пѣнства, в(ъ) сѣмомъ ѡрѡны, в(ъ) ѡсмомъ херувѣмы, в(ъ) дѣвѣтомъ хѡрѣ, най-
(ѡа(н) .аі. вышшомъ, знайдѡютъса серафѣмы. По всѣхъ тѣхъ хѡрахъ агглски(х) меш- каю(т) люде сѣ., дѣа тогѡ мѡвѣль Хс: вѣ дѡму ѡца моѣгѡ ѡбѣтели многи сѡгъ. Зо всѣхъ хѡровъ агглскихъ выпали ангели злѣи, зачѣм(ъ) тѣи мѣсца
25 зв. порѡжнѣи по всѣхъ хѡрахъ аггл(ъ)//скихъ напѡлнить бѣгъ людѣи стѣими, ве(д)лугъ ѡалмѣсты мѡвачогѡ: испѡлнить падѣнѣа. В(ъ) хѡрѣ агглскомъ найнѣзшѡ(м) бѡдутъ мешкати дѣти малѣе, котѡрѣе, ѡкрѣстѣвшиса, померлѣи, избавлѣны су(т) тѣлкѡ заслѡгами Хвѣыми, мѡкою и смѣртѣю Хвою, а сѣми малѡ служѣли, ѣлбо жѣднои услѡги не учинѣли бѣгу. В(ъ) тѣ(м) же хѡрѣ агглскомъ найнѣжшомъ бѡдутъ мешкати люде убѡгѣи, сѣрѡти, в(ъ)дѡвы и тѣи, котѡрѣи живѡтъ в(ъ) стѣнѣ малжѣнскомъ, вѣдлугъ приказѣна бѣжогѡ, бо аггли малѣи послѡги бѡзкѣи ѡ(т)правѡют(ъ), стерегѡтъ людѣй зѣвше,
Бы(т) .лв. на кѡждомъ мѣсцу, ѡ(т) всегѡ злѡгѡ и ѡзнаймѡютъ ѡ(т) бѣга людѣмъ малѣи рѣчи. З(ъ) тогѡ хѡру былѣи аггли, котѡрѣи стереглѣи в(ъ) дѡрѡзѣ Іѣковѣа, патрѣ- ѣрху старѡзѣконного, бо написанѡ: Іѣковѣи идѣ на сво(и) пу(т) возрѣвѣи и
26 видѣ полкѣи бѣжѣа. В(ъ) хѡрѣ архаггл//скомъ бѡдутъ житѣи сщѣнники и уч- телѣ цркѡвнѣи, котѡрѣи велѣкимъ монѣрхомъ и потѣнтѣтомъ свѣта тогѡ велѣкѣе рѣчи ѡзнаймѡютъ. Ѡзнаймѡют(ъ) вѡлю бѣжѣю и приказѣна бѣжѣи, кс- тѡрѣи повѣннѣи ѡнѣ захѡвѣти, бѡ архѣнгели до велѣкихъ людѣй посѣлства ѡ(т)правѡютъ и ѡзнаймѡютъ ѣмъ велѣкѣи рѣчи ѡ(т) бѣга. З(ъ) тогѡ хѡру былѣ Гаврѣйлѣ, котѡрѣи ѡ(т)правѡвалѣ посѣлствѡ дѡ Захѣрѣи и ѡзнаймѣлѣ емѡ рѣчѣ велѣкую, же Елисавѣѡа, жѡнѣ егѡ, мѣла породѣти Іѡанна Кр(с)тѣ- тела. Мѣжи кнѣзствами бѡдутъ житѣи прѣложѡнѣи, кнѣсѣ, царѣ, цѣсарѣ, гѣт- мѣны, вѡевѡды и всѣ потѣнтѣтове, всѣ старшѣи, котѡрѣи ме(н)шими людѣи дѡбре радѣтъ, вѣдлугъ приказѣна бѣжогѡ, не чѣнѣтъ ѣмъ крѣвды, бо кнѣзства сѡгъ прѣложѡными по розмаѣтыхъ мѣсцахъ, прѡвѣнцѣяхъ и // нѣцияхъ. З(ъ)
26 зв. тогѡ хѡру былѣ кнѣзѣ, ѡ котѡромъ пр(ѡ)ркѡ Данѣйлѡвѣ ѡзнаймѣ(л) агглѣ, Данѣи(л) .і. мѡвачѣи: кнѣсѣ же царства Пѣрска стоѣше прѡтѣву мнѣ двѣдѣсѣтъ и ѣдѣнѣ

днѣ. Межи владзѣми бѹдутъ жѣти рыцерь, которѣи противлѣютъ(ъ)са злымъ дѹхомъ, войнѹ з ними точатъ и не чѣнать грѣхѣ, до которогѡ онѣ провѣдѣтъ, бѡ дѹхи злыи зѣвше з нами воюютъ, приводачѣи и побужаючи насъ до грѣхѣ. Такъ мѡвить ап(с)тлѣ Пѣвел(ъ): нѣсть нам(ъ) бра(н) ко плѡти и крѡви, но к(ъ) началомъ и властемъ и миродержителемъ тмѣ вѣка сегѡ, къ дѹховомъ злобѣи под(ъ)нб(с)нымъ, которѣи теды люде з(ъ) дѹхами злыми войнѹ точатъ, не зезволаючи на грѣхѣ, до которогѡ онѣ побужають. Тыи сѹтъ рыцерами валѣчными и бѹдутъ жѣти мѣжи владзѣми, бѡ владзы мають мѡцѣ над(ъ) дѹ//хами злыми, войнѹ з ними точатъ и гамѹютъ ихъ, жебѣи людѣмъ не шкѡдили. З(ъ) тогѡ хѡру былъ Рафаиль, которѣи порвалъ Асмондѣа, дѹха злогѡ, и привазалъ егѡ на пѹщи Егѣпетской, жебѣи Тѡвѣи не зашкѡдилъ. Мѣжи моца(р)ствами бѹдутъ жѣти чудотѡрци, которѣи чѹда чѣнать, наприкладъ, которѣи в(ъ) болотѣ бѹдучи, не калѣютъ(ъ)са. Болотомъ ѣсть тѣлѡ наше челѡвѣчее, бо з(ъ) болѡта ѣсть учинѣнно. Дла тогѡ мѡвить бгъ до людѣй: якѡ брѣнѣе пѹти поглажду ихъ, яко болѡто на дорѡзѣ з(ъ)глажу ихъ. В(ъ) томъ болотѣ, в(ъ) тѣлѣ, дша наша розмайтѣми грѣхѣми калѣется, дла того волалъ ап(с)тлѣ Пѣвелъ: окаяненъ азъ члвкъ, ктѡ мѣ избѣви(т) ѡ(т) тѣла смрти сеѣ. Которѣи теды люде в(ъ) тѣлѣ смртномъ живучѣи, грѣхѡвъ хѡронѣтса, тѣи чѹда чѣнать, в(ъ) болотѣ // бѹдучи, не калѣютъ(ъ)са, зачѣмъ бѹдутъ жѣти мѣжи моцѣрствами, бо моцѣрства чѹда на свѣтѣ чѣнать и през(ъ) нихъ бгъ даѣтъ мѡцѣ людѣмъ — чинѣна чѹдовъ. З(ъ) тогѡ хѡру былъ агглѣ, которѣи ѡборонилъ ѡ(т) огнѣ вѣ Вавлонѣ тро(х) мл(д)нцовъ — Сидраха, Мисаха и Аведнагѡ, же онѣ в(ъ) печѣи огнисто(и) не згорѣли. Межи па(н)ствами бѹду(т) жит(и) дѣвстве(н)ники, законники и пустѣльники, которѣи над(ъ) тѣломъ своимъ панѹютъ, не чѣнать грѣхѣ, которогѡ тѣлѡ пожадаѣтъ и до которогѡ ихъ провѣдѣтъ, бѡ панства над(ъ) иншим(и) агглами пануютъ и мѣстѡ слѹгѣ други(х) аггловъ маѹ(т). З(ъ) тогѡ хѡру был(л) агглѣ, которогѡ видѣлъ стый Іѡа(н) Бгѡсло(в) в(ъ) ѡбавлѣнѣю до инши(х) чѡтырѡхъ аггловъ, держачи(х) чѣтыри вѣ(т)ры зѣмнѣи, волѣючо(г) [о]: не вредѣте ни зе(м)лю, ни мѡре, ни дрѣва, до(н)деже запечатлѣемъ(ъ) раби ба ншего на челѣ(х) и(х). Мѣжи ѡрѡнам(и) бѹду(т) // жѣти сѹдѣи, которѣи справедливе сѹдатъ(ъ) богѣтогѡ и убѡгогѡ, знѣемого и незнаемого, бѡ ѡтрѡни [!] справедливѡсть бо(з)кую в(ъ) собѣ мають и людѣй справедливѡсти научають. З(ъ) тогѡ хѡру былъ ѡрѡнъ огнистый, з колѣми огнистыми, на которомъ сидѣлъ бгъ ѡцѣ. Такъ мѡвить пр(о)ркѣ Данѣиль, которѣи тѡе видѣ(л): вѣтхѣи днѣм(и) сидѣше. Далѣ(и) мѡвить: пр(с)толѣ егѡ пламы ѡгненъ, колѣса егѡ огнь палѣ. В(ъ) хѡрѣ херувѣмскѡм(ъ) бѹдутъ жѣти ап(с)ли, пр(о)рѡки, епископове, архиеп(с)кове [!], метрополѣтове, патриѣрхѡве, которѣи мають в(ъ) собѣ мѹдрѡсть, вѣдають таѣмници бз(с)кѣи и людѣй таемницъ(ъ) бз(с)кихъ научають, бѡ херувѣми мають мѹдрѡсть, онѣ найбарзѣи розумѣють таѣмници бз(с)кѣи и людѣй до зрозумѣвана таѣмницъ бз(с)кихъ приѡдатъ. З(ъ) тогѡ хѡру были херувѣми з(ъ) многими очѣми, // которихъ видѣлъ пр(о)ркѣ Іезекѣиль, бѡ мѡвить: всѣ же телеса ихъ, и хребтѣи и(х), и рѹцѣ ихъ(ъ), и крили ихъ, и колѣса полна очѣсъ, през(ъ) тѣи ѡчи значѣтъ(ъ)са мѹд-

27

Тѡвѣа й.

27 зв.

Данѣи(л).
г.

28

Данѣи(л) з.

28зв.

1 зе- рость великаа, которую мають херувимы и людей фной научаютъ. В(ъ) хорѣ
кїи(л). серафим(ъ)скомъ найвышшомъ будутъ жити мчники, которїи бга любятъ,
і. кровъ свою за Хр(с)та разливають, муки терпятъ и смѣть поды(и)муютъ,
бѡ серафими набарзѣй любовію до бга запалают(ъ)са и людей побужа-
ютъ, жебы бга любїли. З(ъ) тогѡ хѡру былъ серафимъ, которогѡ видѣлъ
Ісаїа пророкъ Ісаїа, якъ самъ мѡвить: пустїса къ мнѣ едїнъ ѡ(т) серафимъ и
3. в(ъ) руцѣ имаше уголь горящъ, егѡ же клѣщами в(ъ)затъ ѡ(т) олтаря и при-
коснуса усть мои(х). Уголь горящи(и) значи(т) любов(ъ), которою са до
29 бга серафими запалают(ъ) и до тоѣи любви людей побужаютъ. //

**ДРУГОЕ МѢЙСЦЕ ЁСТЬ ПѢКЛѡ, ДО КОТОРОГО ИДУТЬ ПО СМѢРТИ
ДУШИ ПОГАНОВЪ, МАХОМЕТАНОВЪ, БАЛ(Ъ)ВОХВАЛЦОВЪ, ЖИДОВЪ,
ГЕРЕТИКОВЪ И ХРИСТІАНЪ БЛГОЧЕСТИВЫХЪ, КОТОРИЕ ПОМЕРЛИ
В(Ъ) ГРѢХАХЪ СМЕРТЕ(Л)НЫХЪ БЕ(З) ПОКААНІА БЕ(З) ИСПОВѢД(И),
НЕ ЖАЛУЮЧИ ЗА ГРѢХИ СВОИ**

Двѣ мѣсца в(ъ) пѣклѣ са найдую(т). Еднѡ называет(ъ)са ѡ(д)хланъ пеке(л)-
наа, в(ъ) котѡром(ъ) были с. ѡ(т)ци прирожѡногѡ и старогѡ закону ажъ до
29 зв. прїста Хр(с)товогѡ, але тамъ не терпѣли жадной муки, тїлкѡ бга не видѣли
Бы(т) и очекивали Хр(с)та з(ъ) ѡхѡтою // и сподѣвалиса, же ихъ з(ъ) ѡ(д)хланъ
.лз. пеке(л)ной выпровадить. Тую ѡд(ъ)хланъ пекелную называетъ пѣкломъ Іа-
ковъ, патріаха [!] старозаконный, ѡ снѣ своемъ Іосифъ мѡвачи: да снїй-
а. Ца(р) дѡ къ сну моему сѣтуа въ адъ. З(ъ) тоѣи ѡ(д)хланъ пекелной моц(ъ)ю бѡз-
.кн. кою выпроваженый былъ пророкъ Самуїль дла Саула царя Іилскогѡ, до
котѡрогѡ мѡвилъ: что вопрошаеши ма, гды (ж) ѡ(т)ступилъ естъ ѡ(т) тебѣ и
предастъ г(с)дь Іила с тобою в(ъ) рѡки иноплемѣнныкъ и утрѡ ты и снѡве
твой падутъ с тобою и пѡлкъ Іилевъ, дастъ г(с)дь в(ъ) рѡцѣ иноплеменико(м).
З(ъ) ѡ(д)хланъ пекелной моц(ъ)ю бѡзкою выпроваженый пророкъ Мѡ(и)-
сѣй на горѡ Эавѡрскую под(ъ) часъ преѡбраженїа Хр(с)тово(г) [о] и(з) Хр(с)-
томъ розмовлавъ и зноу пошѡлъ во ѡ(д)хланъ пекелную и тамъ ѡзнайми(л)
30 стымъ ѡ(т)цомъ старозаконной цркви, // же южъ пришѡлъ на свѣтъ мѣссїа
ѡбѣцанный Хс, котѡро(г) [о] видѣл(ъ) ѡн(ъ) на горѣ Эавѡрской и з нимъ роз-
мовлавъ.

Ма(ѡ) **Ѱзнаймїлъ в(ъ) пѣклѣ стымъ ѡ(т)цомъ Іѡанъ Кр(с)тїтель, же Хс при-**
ді. шѡлъ на свѣтъ, бѡ Іродъ гды казалъ стѡт(и) Іѡанна Кр(с)тїтеля, на тої
часъ Іѡа(н) Крестїтель пошѡлъ(ъ) до пѣкла и повѣдалъ тамъ стымъ ѡ(т)-
цомъ, же ѡнъ самъ Хр(с)та в(ъ) трид(ъ)цати лѣтехъ видѣвъ и кр(с)тїлъ егѡ
в(ъ) рѡцѣ Іѡрданской.

Лукѡ в. **Ѱзнаймїлъ стымъ ѡ(т)цомъ в(ъ) пѣклѣ Сумеѡнъ праведный, же Хс при-**
шѡлъ на свѣтъ, бѡ гды умерлъ Сумеѡнъ праведный, на тої часъ пошѡлъ до
пѣкла и повѣдалъ тамъ стым(ъ) ѡ(т)цом(м), же ѡ(н) самъ Хр(с)та малѣногѡ
видѣвъ и держалъ егѡ на рукахъ своихъ въ цркви Іер(с)лімской. Тую

ω(л)хлань пекелную назвалъ Хс лонωмъ Авраамовим(ъ), // мовачи ω Лазарѣ
 убогомъ: бысть же умрѣти нищому и несену быти агглы на лонω Авраамле.
 Другое мѣсце в(ъ) пекль єсть геенна ωгненаа, которую споминалъ
 Хс, мовачи: а ѡже речеть юроде, повинень е(ст) геенъ ωгненной, потымъ гдѣ
 Хс умеръ за грѣхѣ наши, на той часъ дша Хр(с)това з(ъ)ступила до
 пекла, бω мовить ап(с)ль Пѣтръ: сущимъ въ темници дхомъ сошедъ пропо-
 вѣда. Третегω днѣ вышолъ Хс з(ъ) пекла и вѣпровадилъ ω(т)толъ души стѣхъ
 ω(т)цов(ъ) старозаконной цркви, вѣпровадил(ъ) дшу Адамову, Нѣеву, Лѣтову,
 Мелхиседекову и пророковъ и патріарховъ ѡншихъ старозаконныхъ и впрова-
 дилъ ихъ до раю земногω, гдѣ были з(ъ) Хр(с)то(м) през(ъ) четиридесѣтъ днѣй
 ажъ до вознесенїа Хр(с)тва. А гдѣ Хс з(ъ) землѣ в(ъ)стѣ//повалъ до нба,
 на той часъ взалъ з(ъ) собою и дѣши стѣхъ ω(т)цовъ до нба, ведлугъ фал-
 мисты: возшелъ еси на высотѣ, плѣнилъ еси плѣнъ. Дла того вѣпровадилъ
 Хс з(ъ) пекла дѣши стѣхъ ω(т)цовъ цркви старозаконной и в(ъ)провадилъ
 до нба, бω ωнѣ были христїане. Мы естемω христїане, же вѣримω в(ъ) Хр-
 (с)та, который южъ пришолъ на свѣт(ъ), а ωнѣ были христїане, же вѣрыли
 в(ъ) Ха, который ещѣ мѣлъ прїйти на свѣтѣ, и чекали ωхотне егω. Такъ мо-
 виль самъ Хс до ап(с)толовъ: мнози пр(о)рци и царїе восхотѣша видѣти,
 ѡже вы видите, и не видѣша и слышати, ѡже слышите, и не слышаша. Не
 вѣпровадил(ъ) за(с) Хс з(ъ) пекла егуптановъ, филистиновъ, мѣавѣтовъ,
 амѣнѣтовъ и народо(в) ѡншихъ погано(в), бω ωны не вѣрыли в(ъ) Ха, кото-
 рїй мѣлъ прїйти на свѣтѣ. Ап(с)ль // Пѣвелъ зась мовить: без(ъ) вѣры не-
 возмо(ж)но угодити бгу. Тыє погане в(ъ) геенъ ωгне(н)но(и) находѣлиса
 и тепѣрь зна(и)дѣю(т)са, бо в(ъ) тѣю геенну огне(н)ую до пекла и тепѣрь
 идѣтъ люде грѣшнїи.

30 зв.
 Лука
 зї.
 Ма(ѳ)
 .е.
 .е.
 Кли(м).
 Але-
 зан(ъ).
 и .е.
 Епифа-
 на .а.
 Пѣтръ
 г.
 31
 Ри-
 не(и)
 кнї(г)
 .е.
 гла(в)
 .е.

Нїки-
 фор(ъ)
 кнї(г) .а.
 Гїсторїа
 гла(в) ка.

31 зв.

Лука і

Такъ научаетъ трифологїонъ м(с)ца іюла кд. днѣ, на велицей вечерни,
 на г(с)ди возвахъ, стихїра гласъ ѡ, вихвалѣючи стѣхъ страстоте(р)пецъ кня-
 зей рускихъ Борїса и Глѣба и ганачи братоубїйцу ихъ Сватопѣлка и мо-
 вачи: сїа вѣнчѣстаса, а ѡнъ без(ъ) пѣмѣти погїбѣ, но сїа славіма еста, а
 ѡнъ в(ъ) геенъ мѣчит(ъ)са. Такъ научаетъ той же трифологїω(н) м(с)ца ію-
 ла зї. днѣ, в(ъ) канѣнъ пѣснь г. в(ъ) тропарѣ на н(д)лю стѣ(х) ω(т)цѣ: тѣа-
 ри служїтель явл(ъ)са ѡрїе безѣмны(и), македонї(и) пѣки мѣрзо(к) показѣ-
 са, в(ъ) геенъ ωгне(и) равнω мѣчатса с(ъ) ел(л)їны. С. Ирїней кнї(г). а.
 глава в. мовит(ъ): г(с)дѣ // бгъ злѣхъ, незбѣжныхъ блужнѣрцов(ъ) апос-
 тѣтовъ на вѣчний огонъ посылаетъ. Читѣй жїтїе стогω мѣченика Нїкїты
 м(с)ца септѣмврїа єї. днѣ. Зна(и)дешъ тамъ, же стѣй Нїкїта воскресїлъ
 з(ъ) мртвѣхъ погановъ мѣжа и невѣсту и дѣтѣй двѣе, которые мѣвили до стѣ-
 гω Нїкїты: былїсмω в(ъ) мѣкахъ, але дла ѡмени твоѣгω ωжилїсмω. Мѣ(л)
 такѣе ω(т) бга стѣй Макарїй Егѣпетскїй ѡбавлен(ъ)е, же грѣшнїи в(ъ) пекль

.е. Ирї-
 не(и)
 32
 в(ъ)
 жїтї(и)
 .е. м(ч).
 Нїки(т).
 в(ъ) жї-
 тї(и) .е.

Макарїа муча(т)са, бѡ хѡдачи на пѹщи, знашѡлъ гѡлову члвѣчюю и пыталъ: ктѡ
Егупе- ѣстесь и гдѣ са знайдѹешь. Ѡ(т)казала гѡлова: я естемъ жрецъ пога(н)скїй,
т(ь)с. знайдѹюса въ огнѣ, который ѣсть великїй такъ, якъ ѡ(т) землѣ до нѡба.

32 зв. Под(ъ) нами сѹтъ христиане, которыи познали бѡга, а не чинїли волю егѡ, але
ѡны през(ъ) мл(т)вы хр(с)тїанъ жїючихъ догоры в(ъ)ступѹють, // а наши
погане надѡль з(ъ)ступѹють.

Іѡа(н)
Мѡс(х)
Евра(т)
гла(в)
кс. в(ъ)
цвѣ(т).
дхо(в)-
ном(ъ)
Дозналъ тогѡ Ѡеѡфанъ законникъ, зараженный ересю несторїанскою,
же грѣшныи в(ъ) пѣклѣ мучат(ъ)са, бѡ авва Курїакъ молилса бѡгу, жебы
Ѡеѡфанѡвъ показалъ правдѹюю вѣру. Потымъ едного дня ѡ девѡтой годїнѣ
ѡбачилъ Ѡеѡфанъ якогось члвка, бѡрзо страшногѡ, мѡвачогѡ до себѣ:
ходї ѡбачъ правду. И в(ъ)зѡвши егѡ, провѡдил(ъ) на мѣсце темное и смрод-
ливое, з(ъ) которогѡ огѡнь великїй выходилъ. В(ъ) тѣмъ огнѣ видѣлъ
Ѡеѡфанъ Несторїа геретика нѣпрїателя пр(с)тѡи бѣы, которую ѡнъ блѡз-
нилъ, не хотачї ей звѡт(и) бѣею. Там(ъ) же видѣлъ Ѡеѡфанъ в(ъ) пѣклѣ
Евтїха, Аполлинѡра, Дїоскѡра, Севїра, Аріа и геретиковъ їншихъ и
чѹлъ гѡлосъ ѡ(д) ѡного члвка страшно(г)ло: то ѣсть мѣсце, зготовѡное ге-
ретикѡмъ // и блѡзнѣрцемъ. И на той часъ Ѡеѡфа(н) навернѹ(л)са до вѣры
33 правослѡвной каѡѡлической.

Патери(к)
ве(л).
в(ъ)
жит).
егѡ.
Дозналъ тогѡ стѣй Антонїй Великїй, же грѣшныи южъ в(ъ) пѣклѣ му-
чат(ъ)са, бѡ едного часу гдѣ ѡнъ в(ъ) кѣлїи сидѣлъ, пришѡлъ гѡлосъ до
нѣгѡ: Антонїй выйди и ѡбачъ. Гдѣ вышѡлъ з(ъ) кѣлїи, ѡбачилъ ѡлбрима
великагѡ, стоѡчогѡ на землї, а гѡловою дотикающогѡса ѡболо(к)ов и гамѹ-
ючо(г)ло рукѡм(и) своїм(и) дѡши лю(д)скїи, идѹчи до нѡба. Которїи дѹши
были справедливи, тїи прѡсто шли до нѡба, не мѡгли ихъ злыи дѹхъ на
кштѡлтѣ ѡлбрима великїй задержати. А которїи были грѣшныи, тїи задер-
жовалъ и до пѣкла втрѹчалъ.

Прѡло(г)
ѡ Тази-
33 зв.
ѡтѣ
ѡїнѣ
Ма(р)
ки.
Дозналъ тогѡ Тазиѡтъ ѡїнъ з(ъ) Ка(р)ѡагени, мѣста африканскогѡ,
же грѣшныи в(ъ) пѣклѣ мучат(ъ)са, бѡ ѡнъ, умѣрш(и), знѡву до живота
вернѹлса и повѣдалъ, // же злыи дѹхове, порвѡвши егѡ, запровадили в(ъ)
под(ъ)зѣмную темницу пекѣльную, гдѣ видѣлъ в(ъ) мѹкахъ пекѣльных лю-
дѣй грѣшныхъ волѡющихъ: гѡре намъ, гѡре намъ. А нѣктѡ ихъ не слѹхаетъ.
3(ъ) тѡеи темници пекѣльной знѡву двѡ аггли свѣтлыи выпровѡдили Тази-
ѡта и до грѡбу припровѡдили и казѡли внїтї в(ъ) тѣлѡ своеѡ, гдѣ ѡнъ ѡбѣ-
цѡлса за грѣхї свой покутовати.

С. Гри-
го(р).
Двое-
сло(в)
в(ъ)
кнїѣ д.
34
гла(в)
лї.
дїалѡг.
Еще стѣй Григорїй Двоеслѡвъ в(ъ) кнѣ д. в(ъ) главѣ л. дїалѡговъ своїхъ
пїшетъ, же Ѡеѡдорїкъ арїанинъ крѡль, замордовѡвши невїннагѡ папу Рїм-
скагѡ Іѡана и невїннагѡ сенѡтора правослѡвнагѡ Си(м)мѡха, гдѣ самъ
страшливою смѣртью прѹдкѡ умѣрѣ, на той часъ еденъ пустѣльникъ видѣлъ
Іѡана папу и Си(м)мѡха сенѡтора забїтыхъ, которїи Ѡеѡдорїк(а) своеѡ ѡ
забѡйцу звѡзаногѡ на Липарї // выспѣ в(ъ) страшливое ѡкнѡ пекѣльное и
в(ъ) ѡгнѣ вкїнули. Бѡ на выспѣ Липарї ѣст(ъ) гѡра, в(ъ) которой гѡрѣ
ѣсть якъ пекѣльное ѡкнѡ, в(ъ) которогѡ ѡкнѡ огѡнь уставїчный вихѡдитъ.

Еще Барѡнѹшъ, рѡкъ ѡе. описуючи, спомїнаетъ Константїна Копрѡ-
нѣма, геретика ѡкрѹтногѡ, хрїстїанъ правослѡвныхъ преслѣдѡвцу, которїй,

умираючи, вола́ль и мо́вилъ: живо́го менѣ на ѿго(н) неугаси́мый ѿсу́же-
но и да́но. И проси́ль, жебы́ Мр̃ю́ я́ко б̃цу хвали́ли и чти́ли, бо пред(ъ)
ты́мъ, хотачи́ ѿнь преч(с)тую мтку б̃жую зелжи́ти, показова́ль м̃шокъ,
грошми́ наполне́ный похл̃бцомъ своимъ и мо́вилъ: мно́го то́й м̃шок(ъ)
ва́жить? ѿ(т)повида́ли похл̃бци: ти́лко ва́жить, ко́лко в(ъ) ни́мъ е́сть.
ѿн(ъ) за(с), ви́сипавши злѣ́то, пыта́ль: а тепе́рь мно́го ва́жить? ѿ(т)повѣ-
дали: нѣчо́го не // ва́жить. А ѿнь, блюзн̃рца, мо́вил(ъ): та́к(ъ) и бжаа́ ма́т-
ка, гды́ в(ъ) собѣ́ Хр(с)та́ м̃бла, вели́кои че́сти была́ годна, але гды́ егѡ́ по-
родила, не была́ ѿ(д) и́ншихъ невѣ(ст) ро́знаа. ѿ злы́й язы́ку и глупы́й блюзн̃-
рцо, аза́ли уроди́вши, ма́ткую перестае́тъ кото́раа быти? Мо́жемъ то́е
зрозумѣ́ти з(ъ) приповѣсти Хр(с)то́вои ѿ бога́чу и Ла́зарю, же грѣ́шнии
в(ъ) пѣклѣ́ су́ть, бо та́мъ Хс̃ мо́вилъ: умре́же и бога́тый и погребѡ́ша егѡ́
и въ а́дѣ возве́дъ ѡчи́ свой сый в(ъ) му́кахъ. Ту(т) всѣ́ ѿко́лѣчности́ я́сне по-
ка́зуютъ и науча́ют(ъ), же то́й бога́чь пошо́ль до пѣкл(а) на му́ки вѣ́чныи.
Та́к(ъ) стый́ Ио́анъ Златоу́стый в(ъ) ка́зан(ъ)ю в. ѿ Ла́зари и Феѡфи́лактъ
науча́ютъ.

Ба(р).
рѡкѣ
ѿѡе.

34 зв.

Лу(к)
.si.

С. Ио(н)
Зл. ка-
за(н)
.В. ѿ Ла-
зарѣ Фе-
ѡфил(ъ)
.и si.
Лу(к).

Мо́жемъ то́е зрозумѣ́ти з(ъ) стѡ́го Ио́анна Бгосло́ва, же грѣ́шныи в(ъ)
пѣклѣ́ му́чат(ъ)са, бо сты(и) Ио́анъ въ ѡбавѣн(ъ)ю // ви́дѣль сме́рть и пѣк-
ло, кото́рии мертвцо́въ свои́хъ на су́дѣ Хр(с)то́ви ѿ(т)дали́, гды́ мо́вить:
смерть и а́дъ даша́ своѡ́ мертвецѡ́ и су́дѣ приа́ша по дѣ́ломъ своимъ.

35

Апо(к)
.к.

Чита́й е́ще в(ъ) кни́гахъ Числа́ гла́ву si. Знайдешъ та́мъ, же Корей,
Лаѡа́нъ и Авиро́нъ, проти́вники б̃жи́и, за свою́ ребелл̃ю ѿ(т) земли́ по-
жертвы́ суть и живи́и пошли́ до пѣ́кла, бо та́мъ напи́санѡ: разсѣ́деса́ зем-
ла́ под нога́ми ихъ и пожре́ а́ и до́ми ихъ и всѡ́ лю́ди, су́щаа́ съ Кореѡ́мъ,
и скѡ́ти ихъ сн̃йдо́ша и с̃и всѡ́ ели́ко ба́ше ихъ жи́ви въ а́д(ъ) и покры́
ихъ земла́. Та́к(ъ) сты(и) Епифа́нїй и стый́ Гіерѡ́нимъ, ты́и сло́ва толку́ючи,
науча́ютъ, кото́рыхъ нау́ки слуша́ючи: вѣ́руй же ти́и ребелл̃занти, бунтовни-
кы́, пошли́ до м̃ѣйса́ затраче́ныхъ, пошли́ въ ге́ену. //

Числа
.si.

Зверца-
35 зв.

(д)ло
при(к)
ла(д);
о грѣш-
ныхъ.
При(к)
.vi.

Му́сѡла то́му вѣ́рити Венеді́кта блу́дница, в(ъ) мѣ́стѣ Флорѣ́нціи мѣш-
каючаа́, же грѣ́шныи в(ъ) пѣклѣ́ ю́жь му́чат(ъ)са, бо ей пречы́стаа́ два́ б̃ца
показа́ласа и мо́вила: уважа(и), цѡ́рко, и вѣ́дай ѿ то(м) запѣ́вне, же мно́-
го лю́де(и), кото́рии дале́ко ме(н)ше грѣ́шили, ниже́ли ти, и́ншии еде́нь
грѣ́х(ъ) смерте́льный ти́лко учини́ли, една́къ до пѣ́кла ѿсу́жени су(т) и та́мъ
му́чатса.

Дозна́ль тогѡ́ Евро́инъ, кото́рый зоста́ль за́коннѣкомъ, по́тымъ з(ъ)
монасты́рѣ вы́шовъ и ви́ступиль з(ъ) за́кону, и гды́ умеръ, за́коннѣки нѣко-
то́рии, над(ъ) рѣ́кою стоачи́ в(ъ)ночи́, непотрѣ́бными розмо́вами ба́ви-
лиса́ и, почу́вш(и) на водѣ́ шу(м), пыта́лиса, ктѡ́ бы то́ былъ. Почу́ли ѿ(т)-
повѣ́дь: діаво́ли е́стесмо́, прова́димо до пѣ́кла ду́шу Евро́ина марша́лка
надво́рногѡ́ кро́ла фра(н)ковъ, кото́рый з(ъ) монасты́рѣ из(ъ) за́кону вы́-
ступиль. Дозна́ль тогѡ́ Удо́ архие//пи́скопъ Магдебу́рскїй, кото́рий почáль
вшетѣ́чне жы́ти не то́лко свѣ́цкимъ невѣ́стамъ, а́ле и мни́шкомъ гва́лтъ чи-
ни́ль. Едно́й но́чи, гды́ м̃блъ при собѣ́ ста́ршую ино́киню, пришо́ль го́лосъ
стра́шнїй до не(г)ол: Удо́не, Удо́не, перестáнь игри́ска на ло́нїе. А́ле ѿнь
собѣ́ то́й го́лосъ м̃блъ за ѡблуду́, зно́ву друго́и и тре́теи но́чи та́кїй же чу́ль

ѿгоро́д)
цари(ц).
на
успе(н).
пр(с)-
то(н)
бци мо(ц)
36

пд.

Фу́л-
газъ

кни́га д̄, гла́ва в̄і. го́лосъ, але са не пока́алъ. По трѡхъ м(с)цахъ порва́нѡ егѡ до цркви стгѡ
Маври́кіа, гдѣ на ѡро́нѣ золотѡм(ъ) сѣдѣль Хс и, вѣдлугъ росказа́на Хр(с)-
товогѡ, еди́нъ во́инъ мечѣм(ъ) ѡ(д)та́лъ е́му го́лову, по́тымъ злы́е дѹхове
порва́ли Удо́нову дшу ланцохо(м) огни́сты(м) зваза(н)ную до Люци́пера кна́-
за свое(г) [о], кото́ри(и) мо́ви(л) до Удо́на: витай, розшири́телю ца́рства мо-
ѣгѡ, ѡто а́ гото́въ е́стемъ тобѣ и всѣмъ при́телемъ на́ши(м) за ва́шѣ услу́ги
нагоро́дити. По́тымъ злы́и дѹхове, вѣдлугъ росказа́//на люциперовогѡ,
порва́ли Удо́нову дѹшу и вки́нули до пе́кла на му́ки вѣчныи.

Пыта́н(ъ) е. Чи на еди́номъ мѣсцу грѣшныи в(ъ) пе́клѣ бу́дутъ му́-
читиса.

Ѡ(д)повѣдь. Вѣдлугъ розма́йтыхъ грѣхѡвъ ро(з)ма́йтыи му́ки в(ъ)

Ма(ѡ) пе́клѣ са зна́йду́ють. Е́сть в(ъ) пе́клѣ огѡнь неугаса́ючій, бѡ мо́вить Хс:
.ѡ. о́гнь ихъ не угаса́еть. В(ъ) ти́мъ ѡгнию́ бу́дутъ горѣти навѣки лю́де нечи́стии,
в(ъ)шетѣчники и чужоло́жники и лю́де гнѣвливыи, бѡ ѡны́ нечи́стостью и
гнѣвомъ запала́лиса. Бу́детъ та́мъ зима́ лю́таа, же а́жъ ѡ(д) зи́мна бу́дутъ

37 грѣшніи зу́бамы скреготати, та́къ мо́вилъ Хр(с)то́съ: та́мѡ бу́де(т) пла́чь и
скре́жетъ зу́бомъ. Ту́ю зиму́ срѡгую́ бу́дутъ ты́и лю́де терпѣти, кото́//рыи не
ѡдѣва́ють наги́хъ и не при́ймуютъ въ до́мы свой убо́гихъ, при́ходневъ и ка-
дѣкъ хо́рыхъ, кото́рыи на у́лицы в(ъ) гно́и лежа́тъ и терпа́тъ незно́сное зѣ-
мноѡ ѡ(т) снѣгу и морѡзу. Бу́детъ та́мъ това́риство з(ъ) дѣа́волами бо мо́ви-

Ма(ѡ) тиметь Хс на стра́шномъ сѹдѣ до люде́й грѣшныхъ: идѣте ѡ(т) мене́, прокла́-
.ке. тыи, въ огнь вѣчный, уготова́нный дѣа́волу и а́нгеломъ егѡ. То́е това́риствѡ
з(ъ) дѣа́волами бу́дутъ мѣти лю́де пы́шніи, кото́рыи тепѣрь не хота́тъ това-
ришитиса з(ъ) лю́дми убо́гими, в(ъ)зго́ржают(ъ) ни́ми и перенѡсатъ ихъ
о́ко(м) сво́имъ. Бу́дутъ мѣти това́риствѡ з(ъ) дѣа́волами чаровники и ворож-
би́тове, кото́рыи тепѣрь, на свѣтѣ живучи́, з ни́ми това́риствѡ ма́ють и
на по́мощь ихъ в(ъ)зываютъ. Бу́детъ та́мъ роба́къ сумле́на, кото́рый за́вше

37 зв. гризѣтиметь члв́ка грѣшнагѡ, а нѣгды не бу́детъ уми//рати, бѡ напи́санѡ:
че́рвь ихъ не умира́еть. То́й роба́къ бу́детъ йсти и ша́рпаты драпѣжниковъ,
кото́рии тепѣрь ша́рпаютъ чужѡе до́бро и з(ъ)ида́ють. Бу́детъ гризти и ша́р-
паты роба́къ ѡжувцовъ, кото́рыи до́брую сла́ву чию́ гризѹтъ и ша́рпаютъ.
Бу́детъ то́й роба́къ йсти потва́рцовъ и я́бедниковъ, кото́рии лю́де(и) з(ъ)й-
да́ють неви́нныхъ удаю́чи и потва́раючи. Бу́детъ в(ъ) пе́клѣ смрѡдъ незно́с-

Ѡа(л) ный ѡ(т) огню́ сѣрчи́стогѡ, бѡ напи́санѡ: огнь и жу́пель [сѣрка] ⁵, дхъ бу́-
.і. рень — ча́сть ча́ша ихъ. То(и) смрѡдъ бу́дутъ роско́шники терпѣти, кото́рыи
коха́ют(ъ)са в(ъ) пахну́чих(ъ) парфѹмахъ, зи́олахъ и дла́ ни́хъ хвалѹ́ бо́з-
кую ѡпуска́ють. Бу́детъ та́мъ рѡспачь, из(ъ) рѡспачи лю́де грѣшныи ра́ди

Апо(к) бѣ умерти, а́ле нѣгды не помру́тъ, бѡ напи́санѡ: взы́щутъ члв́цы смѣрти и
.ѡ. не ѡбра́щутъ еа́ и вожде́лбѹтъ умрѣти и // бѣжи́тъ ѡ(т) ни́хъ смѣрть.
38 Ту́ю рѡспачь, боа́знь вели́кую и фрасунокъ вели́кій бу́дутъ терпѣти лю́де
запамата́лии, кото́рии не ма́ють в(ъ) ср(д)цу сво́емъ боа́зни бжеи, не фрасѹ-
ют(ъ)са ѡ то́е, жебы́ приказана́ бжи́и заховали́ и спасли́ дшу свою́, а́ле за́в-
ше на свѣтѣ весела́т(ъ)са, банкетѹю́тса, в(ъ) му́зикахъ, в(ъ) та́н(ъ)ца(х)
и в(ъ) кро́тофи́лахъ коха́ют(ъ)са. Бу́дет(ъ) та(м) та́ма, бо мо́вить Хс: свазав-
ше е́му рѹцѣ и но́зѣ, возмѣте егѡ и в(ъ)верзе́те во тму́ кро́мѣшнюю. В(ъ)

той тмѣ бѹду(т) сидѣти навѣки и не бѹдутъ огладат(и) лица бжого тѣи, которіи в(ѣ) тѣмномъ вазѣн(ѣ)ю держатъ людеѣ невѣннихъ, не хотѣтъ ихъ вѣзволити и вѣкупити з(ѣ) тѣмного вазѣна, жебы лице людское огладали.

Бѹдетъ тамъ голодъ, бо мѹвит(ѣ) Хс: горе вамъ, насыщенные нынѣ, якѹ возалчете. Той голодъ бѹдутъ // терпѣти люде тѣи, которіи теперъ голодныхъ не хотѣтъ кормити. Бѹдутъ терпѣти голодъ и обжирци, которіи обѣдают(ѣ)са и за роскошными потравами уганѣют(ѣ)са, а в(ѣ) постъ не кохают(ѣ)са.

Бѹдетъ тамъ прагнен(ѣ)е великое, бо мѹви(т) самъ бгъ: вы же вожаждете. Тоѣ прагнен(ѣ)е бѹдутъ терпѣти люде, которіи прагнучихъ не полатъ. Бѹдутъ терпѣт(и) прагнен(ѣ)е и пѣницѣ, которіи зѣвше са упиваютъ, а в(ѣ) трѣзвости са не кохаютъ. Бѹдетъ тамъ тѣснота, которую в(ѣ)споминѣетъ ап(с)лъ Пѣвелъ, мѹвачи: ярость, и гнѣвъ, и скорбь, и тѣснота на всѣ

ку дѹшу члвка, творѣщаго злое, бо полнѹ пѣкло бѹдетъ людеѣ грѣшныхъ, еднѣ бѹдутъ наверхѹ, другіи в(ѣ)серѣдинѣ, и ншїи на самомъ днѣ пекѣльномъ, якѹ збѹжа гдѣ ктѹ повенъ мѣхъ насыплеть и завѣжетъ егѹ албо гдѣ // ктѹ

по(л)ну бо(ч)ку рѣб(ѣ) накладе(т) и зашпунтѹе(т) ей, такъ бгъ все пѣкло людѣи грѣшными наполнить и замкнетъ ѹное, жебы ѹ(т)толъ грѣшнїи люде не выходїли, бо на страшномъ сѹдѣ, гдѣ бѹдетъ Хс мѹвити до людеѣ грѣшны(х): идѣте ѹ(т) менѣ, проклѣтыи, въ огнь вѣчны(и), на той часъ земля под(ѣ) грѣшными лю(д)м(и) ростѹпит(ѣ)са, якѹ ростѹпилася под(ѣ) Давѣаномъ и Авирѹномъ, и упадѹтъ все грѣшнїи до пѣкла. Потымъ зновѹ земля на своѣ мѣйсце зѣйдетъса и ихъ покрѣетъ, зачѣмъ в(ѣ) пѣклѣ, якъ

в(ѣ) скрїнѣ желѣзной тѣсноѣ, грѣшнїи люде бѹдутъ зам(ѣ)кнѣны навѣки, ведлугъ слѹвъ Хр(с)тѹвы(х): идѹтъ сїи в(ѣ) мѹку вѣчную. Тѹю тѣснотѹ бѹдутъ терпѣти люде, которїи теперъ чужые гру(н)ты, плацы и дворѣ отѣймѹютъ и собѣ пространное, а людемъ тѣсноѹ // мѣйсце чїнѣтъ, бо през(ѣ) щѹ к(ѣ)тѹ грѣшит(ѣ), през(ѣ) тоѣ карѣный бѹдетъ, ве(д)лугъ Соломѹна: имѣ же согрѣшїша, сїми же и мѹчат(ѣ)са.

ТРЕТЕЕ МѢЙСЦЕ ЕСТЬ МЫТАРСТВО, НА КОТОРОЕ ѹ(Д)ХОДАТЪ ЛЮДЕ, КОТОРИИ УМИРАЮТЪ, ВѢСПОВѢДАВШИСЯ ГРѢХѢВЪ СВОИХЪ СМЕРТЕЛНЫХЪ, АЛЕ НЕ СКОНЧИВШИ ЗА НИХЪ ПОКУТИ, КОТОРУЮ ѹ(Д)ПРАВОВАЛИ, ТА(К)ЖЕ КОТОРИИ УМИРАЮТЪ В(Ѣ) ГРѢХА(Х) ПОТОЧНЫХЪ,

И ТЫ(Х) ЛЮДЕЙ ДѢШИ ИДУТЪ НА МЫТАРСТВА

Мытарствѹ за(с) ѣст(ѣ) задержѣн(ѣ)е, гдѣ члвкъ умрѣтъ, аггли дѣшу егѹ до нба провадатъ. На той часъ // злїи дѹхове на повѣтрѹ дѹшу члвчѹю за-

дѣржѹютъ, гамѹютъ и недопускаютъ до нба, дла тогѹ, же маѣтъ грѣхї потѹчныи, и дла тогѹ, же за грѣхї сме(р)тѣлнїи не випокутовѣла, которїх(ѣ) вѣсповѣдалася, и показѹютъ дѹшѣ грѣхї, которіи ѹнѣ з(ѣ) тѣломъ чинїла, бо на повѣтрѹ полнѹ ѣстъ злїхъ дѹховъ, которіи з нами воинѹ точатъ, до грѣхѹ насъ привѣдатъ и дѹши людскїи задержѹютъ. Такъ мѹвит(ѣ) ап(с)лъ

Пѣвелъ: къ кнѣзю власти воздушнїа дѹха иже ннѣ дѣйствѹетъ в(ѣ) синѹхъ противленїа. На иномъ мѣсцю мѹвит(ѣ): нѣ(ст) намъ бранѣ ко плѹти и крѹви, но к(ѣ) началѹмъ и властемъ и к(ѣ) миродержителемъ тмѣ вѣка

40 зв. сегѡ, дѹховѡмъ злобы под(ъ)нб(с)нымъ. Дла тогѡ мѡвит(ъ) по(д)небѣснымъ, же под(ъ) нѣбомъ, на повѣтру злыи дѹхи знайдѹют(ъ)са, которїи дѹшѣ // людскїи задѣржуютъ. И тыи задѣржан(ъ)а называѹт(т)са мытарствами, ѡ которїихъ мытарствахъ пишеть стѹий Кирилъ, патрїарха Алеѡандрїйскїй, в(ъ) в(ъ) слѡвѣ на исхѡдъ душїи, и стѹий Феѡдоритъ пишеть в(ъ) потанїах(ъ) на жи(т). с. Сѹмеѡна Исаню пророка и стѹий Сѹмеѡнъ Хр(с)та ради юродивый молил(ъ)са бгу за ма(т)кою своєю умерлою, жебы душа ей могла прейти до нба и не была ѡ(т) злыхъ дѹховъ на мытарствахъ гамована. И стѹий Сѹмеѡнъ столпникъ в(ъ) мѣль ѡ(т) бга ѡ(т)кровенїе, же душа з(ъ) тѣла вышовши, гдѣ ѡ(т) земли жи(т). с. до нба в(ъ)ступѹеть, на той ча(с) заступѹютъ ей дорогу полки злыхъ дѹховъ розмаитыи и гладатъ в(ъ) дши гордости, иншїи заступѹютъ и гладат(т) ѡсужденїа, ѡклеветанїа, иншїи заступѹютъ и гладатъ блудодѣанїа и грѣховъ ѡ(т) иншихъ. Тоѣ ѡ(т)кровенїе сто(г)[о] // Сѹмеѡна столпника, маючи в(ъ) пати своей, стѹий Іѡанъ милостивый мѡвилъ: ѡ якїй страхъ и трепеть ѡбы-

Ль(ст). слово з. ѡ плачи. (н)детъ дѹшу, гдѣ такъ горкимъ и немилостивымъ мытникомъ ѡ(т)вѣтъ бѹдетъ давати. И стѹий Іѡанъ Лѣствичникъ пишеть ѡ едномъ законнику Стефанъ, которогѡ страшнїи мытникове злыи дѹхове умираючагѡ турбовали и еѡамновали, бѡ той законникъ Стефанъ умираючи на правую и на лѣвую сторону постѣли своєї ѡ(т)воренїа очїма погладалъ и мѡвил(ъ) гѡлоснѡ [щѡ всѣ чѹли] ⁶, мѡвилъ такїи слѡва: правда, естъ чинїлемъ тоѣ, але постїлемъ многѡ лѣтъ за тоѣ и плакалемъ и бгу служїлемъ. Пѡтымъ мѡвилъ: неправда тѡ, лжетѣ, напастѹете менѣ, не чинїлемъ я тогѡ. Пѡ-

41 зв. тымъ знѡву мѡвилъ: правда и тѡ, // не маю на тоѣ, чогѡ вамъ ѡ(т)казати, але в(ъ) е(ст) у бга милосѣрдїе. Видѣлъ мытарства стѹий Фѹрсъ з(ъ) Гибѣрнѣи, бѡ ѡнъ умерлъ былъ, потѡмъ знѡву вѣсталъ з(ъ) мѣртвыхъ и повѣдалъ, же егѡ жи(т). с. дѹшу провадили два аггли до нба пре(з) рѡзные мытарства, третїй аггль розгана(л) злы(х) дѹховъ, которїи душїи е(г)[о] показовали грѣхї розмаитыи и хотѣли ѡную задѣржати. Пѡтымъ знѡву аггли казали душїи егѡ до тѣла вернѹтиса.

Также цркѡвъ наша всхѡднаа православнокаѡфлическаа до стѡгѡ Николая, архїеп(с)копа Мурликїйскагѡ, мѡвитъ в(ъ) акаѡистѣ млїтву: и во исхѡдѣ душїи моѣа помози ми, ѡкаа(н)ному, умоли г(с)да бга, всѣа тѡари содѣтела, избавити ма вѡз(ъ)душныхъ мытарствъ и вѣчнагѡ мученїа, 42 да всегда прославляю ѡца и сна и стѡгѡ дха и твоѣ // милостивое пред(ъ)стателствѡ ннѣ и пр(с)нѡ и въ вѣки вѣкѡмъ. Амїнь.

Налѣжитъ вѣдати, же душа члвчаа з(ъ) тѣла вышовши, бываеть в(ъ) бѡазни и трепеть, гдѣ ѡную дѹхове страшнїи, шпѣтныи, ѡкрутныи на мытарствахъ задѣржуютъ и показуютъ ей грѣхї, которїи она з(ъ) тѣломъ чїнила и тоѣ душїи великую мѹку и бѡль и фрасѹнокъ чїнїть, же она, вышовши з тѣла, не видитъ бга створїтеля своѣгѡ, которогѡ прагнетъ видѣти, але видит(ъ) нѣпрїателей своїихъ дѹховъ спрѡсныхъ, страшныхъ и срѡгихъ,

котóрыхъ не хóчеть видѣти. Южъ на той чась душа члвчаа не мóжетъ собѣ
 сама пóмочи дати, любѡ аггловъ, помагáющихъ ей, маеть, еднакъ ѡ(д)
 блížнихъ своихъ хр(с)тіанъ правослáвныхъ, на свѣтъ живúщихъ, мило-
 сѣрдїа и пóмочи по//требуеть и мóвить до нїхъ жалóснїи словá: помлуйте
 ма, помилуйте ма, ѡ друзи, рука бѡ г(с)дна коснúвшимъ) а́ есть. Дла то-
 гѡ цркѡв на́ша ка́жетъ за умёрлыхъ молїтиса, ялмúжну давати, ѡфбру при-
 нóсити и старán(ъ)е ин(ъ)шое мбти, вбдаючи, же добродбтелми, ѡфброю,
 ялмúжною, молїтвами, пóстомъ, умертвénїемъ тб́ла и пóмощїю иншою
 людéй живы́хъ ѡ(т) грб́ховъ своихъ ѡчищáютъ)са и ѡ(т) мытарствъ волни
 зостаю́тъ и нб(с)нагѡ мешкán(ъ)а доступу́ють. Такъ мóви(т) Іѡán(ъ) Злато-
 усты́й: если грб́шный ѡ(т)ишóль, да́й ему́ имб́нїе своё, абы ѡ(т) грб́ховъ
 былъ розвазáный. А если прáведный ѡ(т)ишóль, да́й ему́ имб́нїе своё ко при-
 ложénїю заплáти и ѡ(т)дán(ъ)а. Тóе жъ мóвить Аѡанáсїй Великїй: чи до-
 знава́ютъ) якїхъ добродб́йствъ грб́шнїи дúши, // гдý дла нїхъ збира́ютъ)-
 са и чїнатъ) добродб́тели и ѡфбру. Если бы добродб́йствъ якїхъ не мб́ли,
 не былѡ бы ѡ нїхъ старán(ъ)а и на пóгребъ споминán(ъ)а. Тóе жъ мóвить
 Евсéвїй Але́зандрїйскїй: спомина́й при ѡфбрѣ родїтелей и братїю, котó-
 рїи южъ померлї, бѡ тóе чїначи, великїй ѡ(т)почїнокъ умёрлымъ з(ъ)йд-
 наешъ. Тóе жъ мóвить Кирилъ, патрїарха Іерусалїмскїй: за всь(х) мо-
 лб́мъ)са, котóрїи межи на́ми померлї вб́руючи, же великаа́ есть пóмочь
 душамъ, за котóрїи принóситъ)са млт́ва стóи ѡной и стра́шной на олтарѣ
 положéной ѡфбрѣ. Дла тогѡ Ефрémъ дїакѡнъ Едескїй, любѡ стýй былъ, ед-
 на́къ умира́ючи и теста́ментъ чїначи, просїлъ братїю свою, жебы по смёр-
 ти егѡ в(ъ) молїтвахъ своихъ припоминали и мóвилъ до нїхъ: напоминаю//
 ва(с), абы́сте мб́(с)то в(ъ)да(ч)но(и) арома(т) во(н)ности ва́шими ма в(ъ)спо-
 мага́ли млт́вами, в(ъ) ты(х) уставїчне ѡ мнѣ па́ма(т) чїнячи. И Ма́рїа Егýп-
 та(н)ка, б́дучи стаа, по смрти своéй молїтовъ потребовáла, бѡ Зóсима най-
 шóль на пúщи умёрлую Мрїю Егýпта(н)ку и ѡбáчилъ на пб́ску такїи сло-
 ва напїсанїи: погребї, ѡ(т)че Зóсима, убóгои Ма́рїи тб́лѡ, да́й зéмлю землѣ
 и моли́са за менé. Пасхáлїй пёршїй тогѡ їмени па́па Ри(м)скїй слúжбу
 бжїю ѡ(т)правовáль непоédнокро(т) за синóвца своéгѡ умёрлогѡ, пóтымъ)
 видѣ(л) преч(с)тую дву б́цу, котораа́ дшу синóвца егѡ до нба прова́дила.
 Блже(н)ный Пáвель препрóстый умёрлогѡ ученика́ своe(г)[о] ялмúжною,
 ѡфброю, млитвою и пóстѡ(м) ѡ(т) грб́хо(в) и ѡ(т) пéкла увóлни(л). Тóе
 блже(н)ному Пáвловъ престáа б́ца и учнкъ егѡ, показа(в)шиса, ознаймї-
 ли. Θεѡфїль цесарь по смрти // своéй млт́вами дхо(в)ныхъ) былъ ѡ(т) грб́-
 хо(в) и ѡ(т) пéкла уво(л)ненный. Тóе цесароваа́ Θεѡдóра во снѣ видѣла и
 аггль Меѡдїеви патриáрсѣ въ цркви ѡзна(и)мовáль.

Стаа́ Θέкла, двца и мчница, умёрлую ма(т)ку свою балвохвáлцу млт́ва-
 ми своими воскресїла и ѡ(т) мúкъ пекéльны(х) вїзволила. Северъ, сщеникъ) в(ъ)
 в(ъ) землї влóской, в(ъ) пров(н)дїи Валерии, молїтвою своéю и пла́чемъ

Іѡвъ ѡ.
 42 зв.
 Іѡа(н)
 на Ма(ѡ).
 ѡї. го-
 ми(л).м̃.
 Аѡанá-
 си(и)
 кв(с)
 .лд.
 Евсéвїй
 Але́за(н)-
 де(р)
 43
 гоми(л).
 ѡ недéли
 Кири(л)
 Іеруса-
 ли(м).
 кáте(р)
 мб́сто
 Ефре(м)
 с̃ в(ъ)
 теста(м).
 Софрѡ-
 нїй
 патрїар-
 43 зв.
 ха в(ъ)
 жи(т).
 ей.

Мону́ме-
 (н)ту(м)
 ѡ пра-
 жеди.
 Патерїкъ
 ски(т).
 44
 ѡ про-
 зо(р)лї-
 вомъ),
 сло́во ке.
 Баро(н).
 рѡк(ъ)
 ѡлв.

- С. Іо-ан(ъ) Дама(с) в мовѣ ѿ в(ъ)-спомо-женію умёрлы(х) 44 зв. воскрсілъ умёрлогѡ члвкѡ и уволнил(ъ) ѡ(т) злыхъ дѹховъ, которїи егѡ пре(з) тѣмнїе мѣ(и)сца прова́дили, бо то(и) члвкѡ уме(р)лъ бе(з) ісповѣди, поты(м) сáмъ, щѡ вѣдѣлъ на ѡномъ свѣтъ, повѣда(л), встáвши з(ъ) мѣртвых(ъ). В(ъ) Пѣрской землїи былъ нево(л)никъ з(ъ) Цїпру выспї, за которогѡ рѡдичи слѹжбу бжїю и пама(т) трї рáзи в(ъ) рѡкъ ѡ(т)правовáли, розумѣ-ючи, же южъ ѡн(ъ) умѣрл(ъ). По чтыро(х) лѣтех(ъ) ѡнъ утѣклъ з нево́лѣ и повѣдáлъ рѡдичо(м), же ты(х) днїй до него // приходї(л) в(ъ) темницу якї(и)сь мѹжъ з походнею запáленою и ѡкѡвы и пѹта з(ъ) негѡ ѡпáдали. Дла тогѡ казалъ Тѡвїа сїновѣ своѣму ѡбъ(д) чинїти на погребѣ челоуѣка вѣрнаго. Іюда Ма(к)каве(и) послáлъ до Іер(с)лїма двѣ тїсачи дїдрáхм(ъ) сребра, жебы ѡфѣру принѣсенѡ за грѣх(и) мртвы(х), предѡбре и угѡдно творá, ѡ воскресѣнїи помышлáа, áще бѡ пáдших(ъ) востáнїа не чáет(ъ), найпáче ўбѡ бѣ срамоты́ былы ѡ мртвы(х) молїтїса. Кáжет(ъ) ѡ мртвы(х) старáн(ъ)е мѣти Ісѹсъ Сїра(х), мѡвачї: на(д) мертвце(м) не возбранї блг(д)тї. Кáже(т) Сїра(х) з. и ап(с)лъ Пáвель ѡ мртвы(х) старáн(ъ)е мѣти, мѡвачї: áще ѡ(т)нїю́дъ мѣрт-вїи не востáют(ъ), чтѡ и крещáют(ъ)сѡ мртвы(х) рáди. На тѣм(ъ) мѣйсцѹ крещѣнїем(ъ) назывáетсѡ покѹта, плáчь и їншое утрапѣн(ъ)е, которюю, по-кѹту, живїи люде за грѣхї мѣртвы(х) люде(и) // ѡ(т)правѹють, вѣруючи, же їмъ тѡе пожитѣчнѡ ёст(ъ), и мáютъ з(ъ) мѣртвы(х) в(ъ)стáти.
- Гѡ(в). д. Ма(к). д. Ісѹсъ Сїра(х) з. 45 зв. На едно(и) выспѣ Сїцїлїйской мѣшкалъ стары(и) пустѣльникъ Іѡáнъ, до которогѡ Ансоа(л)дъ го(ст) пришѡлъ. И розмовлáючи з(ъ) собѡю, пы-тáлъ егѡ пустѣльникъ, еслї знаѣет(ъ) крѡла фран(ъ)ко(в) Дагѡбѣрта. Ѡ(т)по-вѣдѣ(л): бáрзо егѡ дѡбре знаю. И живѡтъ егѡ емѹ и ѡбїчанї ознаїмїлъ. А пустѣльникъ мѡвилъ: ѡбавїлъ мнѣ г(с)дѣ бгъ презъ сѡнъ такѡе вїденїе: учтїваа ѡсѡба якáсь стáнула передо мнѡю, мѡвачї: в(ъ)стáнь а молїса за дѹшу крѡла Дагѡбѣрта, которїй тоѣи годїны з(ъ) тѣла вышѡлъ. А гдѣ м(ъ) тѡе чинїлъ, ѡбáчилемъ з(ъ)дáлека на мѡрѣ шпѣтныхъ чѡртѡвъ, которїи звáзаногѡ Дагѡбѣрта неслї и траслї и бїли и до Вулканѡвыхъ, тѡ ёст(ъ) по(д)зѣмныхъ мѣйсцѣ прова́дили. А ѡтѡ // з(ъ) нѡа з(ъ) грѡмѡ(м) з(ъ)стupo-вáли межи вáлы мѡрскїи мѹжїе надѡбнїи и свѣтнїи и пытáлем(ъ) їхъ, щѡ бы зáчь былы. Ѡ(д)повѣдѣли: ёстесмѡ Дїѡнїсїй, Маурїкїй и Мартїнъ, котѡрыхъ Догѡбѣртъ на пѡмощъ в(ъ)зывáлъ. И зáразъ дѹшу ѡную чортѡмъ 45 зв. выдерли и до нѡа ѡную понеслї, спѣвáючи псалмъ: блже(н), егѡ же избрá и прїáти в(ъ)селїши во двѡры своá. Дла тогѡ галаадїтове по смрти Сау-ла, царá Іизл(с)кагѡ, и сїна егѡ Іѡнаѡáна пѡстишасѡ сѣдм(ъ) днїй. Та(к)-же Двдъ и мѹжи, которїи былы з(ъ) ны(м), бїшасѡ и плáкашасѡ и постїшá до вѣчера по Саулѣ и Іѡнаѡáнѣ, сїнѣ егѡ, и по людѣхъ їншихъ, на во(и)нѣ побїтыхъ ѡ(д) непрїáтале(и), жебы тїмъ пѡстомъ и плáчемъ и утрапѣн(ъ)-емъ свои(м) пожитѡк(ъ) якїй моглї умѣрлы(м) учинїти, грѣхо(в) ѡ(т)пуще- 46 зв. (н)їе и мѣ(с)це поко(и)ное дша(м) и(х) у ба з(ъ)їднати. // Ісѹс Хрїстѡс в(ъ) апокаліфї мѡвїтъ: азъ ёсм(ъ) ал(ъ)фа и ѡмѣга, почá-токъ и конѣць. Ѡтожъ почáтокъ в(ъ) пред(ъ)мѡвѣ тутъ напїсанный. А ко- 46 зв. Апѡ(к) .á. нець: тѹю кнїгу малѹю кѡнчїтъ и анаграмма нáмъ такѡе чїнїтъ.

СУХИС ѠСТРІС

Сухіс Ісе Хѣ вісхла крѡ(в) іожъ в(ъ) тобъ,
Понева(ж) положѣны(и) быле(с) мертвы(и) в(ъ) гробъ.
Ѡстрис ѡрúжіем(ъ) гды ѡстры(м) есте(с) стѣрти(и),
Тѣрніем(ъ) гво(з)дми живыи вло(ц)нею по смѣрти.//

46 зв.

Пытáн(ъ)е ѡ мáлыхъ дѣтѣхъ, без(ъ) крещѣніа умѣрлыхъ, на якѡе мѣсце
їхъ дýши ѡ(т)хóдат(ъ). Ѡ(д)повѣдь. Кѡждый челѡвѣкъ в(ъ) грѣху перво-
рѡдномъ зачинаѣтса и рѡдит(ъ)са, якѡ ѡалмографъ мѡвѣтъ:
се бѡ въ беззакѡнїихъ зачатъ єсмь и въ грѣсѣхъ родї ма мáти моã, поне-
вãжъ грѣхã перворѡднагѡ, крещѣніемъ стѣмъ не ѡмѣвши, малїи дѣти по-
мерлїи. Дла тогѡ до нба не пѡйдутъ и лицã бжогѡ не бýдутъ вїдѣти, бѡ
мѡвилъ Хс: áще ктѡ не родит(ъ)са водѡю и дхомъ, не мѡжетъ в(ъ)нїйтї въ Іѡа(н) ĩ.
цр(с)твїе бжїе. Єднãкъ умѣрлїи без(ъ) крещѣніа дѣти малїи не пѡйдутъ до
пѣкла, поневãж(ъ) // сýть невїнныи, жãдногѡ грѣхã ещѣ не учинїли, зачїмъ 47
дла тоѣн невїнности дитїнної на їншое мѣсце ѡсоблївое бгъ малїи дѣти
не крещѣніи ѡ(т)силáетъ //

47 зв.

ПРИМІТКИ

¹ Квадратні дужки в стародруку; ² Квадратні дужки в стародруку; ³ Квадратні дужки в стародруку; ⁴ Квадратні дужки в стародруку; ⁵ Квадратні дужки в стародруку; ⁶ Квадратні дужки в стародруку.

СЛОВНИК

- абіе одразу, зразу, негайно.
авва настоятель монастиря.
азаж *чи.* *М*
алькоран коран, головна «священна книга» в ісламі, яку мусульманське віровчення видає за слово боже, за божественне одкровення.
амбон (амвон) підвищене місце в християнському храмі, з якого читається євангеліє, проголошуються проповіді тощо.
амплѣфѣковати поширювати, розширювати, збільшувати обсяг тексту.
амѣнь кінець.
антифони противірші; вірші з псалмів, які співаються поперемінно на криласах на початку літургії і утрени і особливо підкреслюють значення свята.
апокаліфис одкровення, розкриття; релігійно-містичний твір християнської літератури, сповнений «пророкувань».
апостат відступник.
аргонавти *перен.* відважні моряки.
артикул стаття; розділ (книги).
артикул віри символ віри, кредо.
архистратиг воевода.
афект настроїв, хвилювання, пристрасть.
аще *чи,* якщо, хоча.
- баволѣй буйволоний.
балвохвалца ідолопоклонник, поганин.
барзо дуже.
берло скипетр; символ; знак влади.
бзовій бузковий.
блавать блакитна шовкова тканина; взагалі шовк.
блженны(и) благословенний; щасливий; ушанований.
близна рубець, шрам, рана.
блюзнити кощунствувати; глумитися (з кого, з чого); блюзнити; богохулити.
бладствувати марнословити, пустословити, брехати, говорити дурниці.
болезнавати шкодувати.
борбник борець.
- вадитися сваритися.
валечний войовничий, переможний, героїчний; славетний військовою доблестю, воєнними подвигами.
валный загальний; головний, вирішальний.
вашець ваша милість.
ведле відповідно до, згідно з (чим-небудь).
ведлуг щодо, на честь, відповідно до, згідно з (чим-небудь).
везерунк зразок, взіреть, портрет, образ.
велерѣчивый велемовний, балакучий.
велзеуль злий дух, диявол.
велїар, велїар біблійний образ нечистої сили.
вервица віршовка, шнурок.
вервици иноческии чотки.
весняк селянин.
вечерня вечірня церковна служба.
взрок зір.
випадати зненацька вибігати, вискакувати; робити вилазку.
вирочниця місце, де виносять вирок.
виспа острів.
влочня спис.
внегда коли.
внутрьуду всередині.
вож вождь; провідник; керівник.
во(з)дааніє нагорода, дарунок.
волохи у період Середньовіччя загальна назва населення романського походження — італійців, румунів, молдаван.
вонпити сумніватися.
воперити збудити, збуджувати.
воскою для чого, чому, з якою метою.
вота дар на вітар у церкві; церковна обітниця.
вотще даремно, марно.
всесонм зібрання всіх.
вшетечность розпуста, розпусність.
выжей вище.
вѣдателно відомо.
вѣстовати сповіщати, свідчити.
вѣщокъ той, хто має здатність віщувати майбутнє; ворожбит.
вѣзен(ь)е в'язниця, тюрма.

вѣщій більший; кращий; старший; вищий.

вуссон вид коштовної тканини з високоякісного льону; одяг з цієї тканини.

габѣт чернечий одяг (у католиків).

гды коли.

гелм шолом.

герезія, герезія ересь.

герезіарха еретик.

гойний щедрий.

голдувати надавати честь.

голоть ожеледиця.

гомилія проповідь, що містить у собі вивід і аналіз евангелія.

горливість запал.

горшити деморалізувати; шокувати.

громот, грмот гуркіт, грім.

гуф, уф загін, військо, рать.

дедиковати присвячувати, дарувати.

деспераціѧ відчай, розпач.

джида легкий спис (у турків).

диспозиціѧ розташування, розміщення.

диспутаціѧ суперечка, дискусія, диспут.

діоцензія територіальна одиниця в церковному управлінні.

догмати вихідні і основоположні твердження релігійного віровчення; християнські догмати включають положення про трійцю, про гріхопадіння людини, про Христа як земне втілення бога, про його друге пришестя, про страшний суд тощо.

доидеже поки, доки; *див.* до(н)деже.

доколе поки.

до(н)деже поки, доки.

достойтъ достойно, гідно; доречно, слід, можна.

дуфати покладати надію на кого, на що; сподіватися.

дѣло гармата.

еклезіаст, еклезіастес одна з книг Старого завіту.

елекцыѧ *іст.* обирання (короля).

еѣмпля взірці, приклади, ілюстрації, зразки.

еѣпектатива сподівання; передбачення; інтерес.

егда коли.

еже щоб, як, якщо.

екзордіум початок, вступ.

еликыи який.

епистолиѧ лист, послання.

епитрахиль частина одягу православного священика, обов'язкового при богослужінні; вид фартуха з хрестами, зшитого з двох широких стрічок (бинд), який одягається на шию і опускається до землі.

еригувати споруджувати; засновувати, закладати.

евхарістіѧ причастя, християнське таїн-

ство, яке полягає в тому, що віруючі їдять хліб і п'ють розбавлене вино, які нібито являють собою тіло і кров Ісуса Христа. Цим самим учасники нібито поєднуються з Христом і стають співпричетними до вічного життя.

жебы щоб.

жегнати хрестити, благословляти; прощатися.

заврѣти, завру кинути, метнути.

завѣклавати заплутувати, ускладнювати, вводити в оману.

заисте справді, дійсно, істинно.

залѣцати доручати.

зане бо, тому що, оскільки, щоб.

занехати, занехивати занехаювати, занехатити; занедбати, занедбувати.

запомнѣти, запоминати забути, забувати.

зась ще раз, знову.

затлумлѣти приглушувати, заглушувати; стримувати; вгамовувати.

захвицѣн(ь)є, захвѣцѣн(ь)є захоплення, екстаз.

заховати зберегти.

зѧцный знатний, родовитий, шляхетний, славетний.

збавен(ь)є рятунок, спасіння.

збойца розбійник.

звада сварка.

згажатисѧ погоджуватися; узгоджувати.

згромажѣнье люду зібрання людей.

зѣгар годинник.

зезволен(ь)є воля, згода, ухвала.

зѣстити, зѣстити здійснити.

змаза порок, вада; гріх, скверна.

знаменїє знак, символ.

зповинивѧтитисѧ поріднитися, зблизитися.

з(ь)єднѣн(ь)є з'єднання, об'єднання; сполучення.

з(ь)истилосѧ здійснилося.

идѣ, иде де.

ижѣ, иже який, котрий, хто, що.

инстиговати підбурювати суддів, свідчити упереджено.

интѣнціѧ намір.

іерей (єрей) священик.

інсигніѧ регалія, клейнод.

ірмос перший вірш пісні (канону); пов'язує щодо кількості стоп і рядків наступні вірші канону (тропарі).

каламѧр чорнильниця.

камо куди.

канѧк нашійна прикраса.

каплан священик; жрець.

карк потилиця, карк, шия.

квадранс чверть години.

квадрувати, квадровати пасувати, личити; гармоніювати; відповідати (чомусь).
квестія питання, проблема.
кирйєс нагрудні лати; кіраса; панцир.
квѡт складана рама або шафка для ікон; божник.
клямливий брехливий, неправдивий, лицемірний, фальшивий, облудний.
клямца лицемірник, облудник, брехун.
клевѣрт спільник, помічник.
клир сукупність священно- і церковнослужителів у християнській церкві.
коберец килимок.
конверсовати розмовляти.
конвокація скликання сейму в давній Польщі у відсутність короля.
кондак, коньдак церковна пісня, в якій прославляється Христос, божа матір, якийсь святий або церковне свято.
кондыция життєві умови.
конклюдзія закінчення, висновок.
концепт замисел, задум.
королларнум дарунок; почесний вінок.
кѡтчий, кѡтчий вид фаетона, коляски, карети.
крес межа, грань.
кройника літопис, хронограф.
кротофіля жарт.
крѡжнѡ навколо, навкруги.
купа купина, горбик на луці чи болоті, порослий травою або мохом.
куша вид металльної зброї.

лѡтвий легкий.
латво легко.
лик кількість, число; зібрання.
лина линва; товста дуже міцна мотузка; канат.
литія старанне, ретельне моління; 30, 40, 50 разів повторюється «Господи, помилуй!»; здійснюється в притворі церкви.
литургія головне християнське богослужіння, під час якого здійснюється таїнство причащення, коли віруючі споживають хліб і розбавлене вино, які нібито являють собою тіло і кров Ісуса Христа.
лотр розбійник, злодій, грабіжник.
лотровство злодійство, розбій, грабіж.
лупи трофеї, воєнна здобич.
лѣска палиця, кий.
любо хоч, хоча; незважаючи на.
лаик світська людина.

мазури етнографічна група поляків, які в XVI—XVII ст. заселяли сучасну північно-східну частину Польщі, Підляшшя та південну частину Ольштинського воєводства.
макѡла пляма.
малженскій шлюбний.
малжонка дружина, жінка.
мамона багатство, зокрема набуте неправдою.

матач шахрай, крутій.
меѡты ходи, проходи; течії.
меновите зокрема, тобто, саме.
мерчати, мерчаю, мерчу меркнути, темніти.
мзда дар, нагорода.
милоть овчина, овеча шкура; одяг з неї; кожух, оздоблений прикрасами.
митра головний убір, який вище православне й католицьке духовенство одягало під час богослужіння, а середнє одержувало як нагороду.
млоденец молода людина, юнак.
мнас стародавня монета.
моц сила.
моцарство велика міцна держава.
мѡцно можна.
мѡссія мозаїка.
мша меса, католицька обідня.
мѡнѣа збірник релігійних текстів (житій святих, повчань тощо), розподілених за місяцями на кожен день згідно з службами, встановленими в православній церкві.
мѡстерный майстерний.
мѡсто замість.

нава *заст.* корабель.
навѣдити відвідати.
навѣжати, навѣдити траплятися, трапитися (з ким, з чим), спіткати (кого, що), потерпіти (від кого, від чого).
надра, нѣдро пазуха, лоно.
належитый належний, відповідний
напоминати нагадувати, докоряти, робити зауваження.
направовати, направувати відбудовувати, реставрувати, ремонтувати.
нараквици манжети, чохла.
нарація розповідь, повість.
невода відсутність води, брак води.
негдысь колись.
негли ніж; щоб; нехай; однак; можливо.
нендзний бідний, злиденний.
нендзник бідняк, злидень.
неѡпатрность необачність; необережність; безтурботність.
нерадница розпутниця, розпусниця; повія.
неуміетний невмілий.
нѣгды ніколи.
нѣсть нема, не є.

ѡбалити, ѡбалати скинути, повалити, обвалити.
ѡбаче але, однак.
ѡбещница учасниця, подруга.
обітниця обіцянка.
облак хмара.
обфите багато, щедро, розкішно.
ѡбѣтованіе обіцянка; те, що пообіцяне.
ѡвшем навпаки.
ов(ѡв) той, цей.
одесную праворуч.

ознаймовати, ознаймити сповіщати, сповістити; повідомляти, повідомити.
оказалий величний, розкішний, імпазантний.

окламца лицемір; облудник; брехун.
окрут корабель.

окрутенство підступність.

окрутний підступний.

октои(х) восьмигласник; богослужбова книга православної церкви, яка містить у собі піснеспіви, що розподіляються на 8 голів.

олбрим велетень, гігант, велет.

олснити, олсневати осліпити, осліплювати; засліпити, засліплювати.

ол'їйки парфуми.

омофор частина архієрейського одягу.

онамо там, туди.

опасань суцільна крита галерея навколо церкви.

опатрно(ст) провидіння, передбачливість; опіка; пильність.

опона гобелен, килим.

ораз одразу.

орар частина одягу днякона; частина стихаря; довга вузька стрічка, яку носять на лівому плечі; вона символізує ангельські крила.

оршак товариство; юрба; зборище людей.

освѣдчати висловлювати.

остны будяки, остюки, колючки; жало, вістря; загострена палиця.

ω(т)хлань, ω(д)хлань безодня, прірва, провалля.

ω(т)шелник прочанин, паломник, мандрівник.

офіра жертва.

павечерня нічна молитва.

пазногтѣ нігті, кігті.

палцат палиця, кий; ліска.

паракліс молитва.

параман частина чернечого одягу; подвійна перев'язь, сплетена з вовняних ниток, що спускається з шиї і хрестоподібно обіймає плечі. Означає хрест, який бере на себе людина, постригшись у ченці.

паствити пасти, стерегти; керувати, наставляти.

пастораль невеликий мистецький твір або його частина з ідилічним зображенням сцен сільського життя.

патронка покровителька, господарка.

паче більше, значно більше.

пектораль дорожочінна нагрудна прикраса, що її носили як ознаку влади.

пелгрым пілігрим, прочанин; богомолець, який іде на поклоніння до «святих місць»; мандрівник, паломник.

пережегнати перехрестити, благословити; попрощатися.

пѣнкный гарний, красивий, вродливий.

пляга нещастя, кара.

повстагати стримуватися; гамуватися.

повѣтре пошесть, епідемія.

погоршене погіршення.

погреб поховання, похорон.

погрухотати потрошити, розбити.

подлїй простий; *перен.* поганий, старий, поношений.

подсудок член суду, помічник судді.

пожегнанье прощання.

пожиток користь, прибуток.

половица половина.

помазати таємно призначати, благословляти.

поне тому що.

попелнити робити, зробити, чинити, учинити.

порватися, пориватися схопитися, схоплюватися.

порфіра багрянниця, верхній урочистий одяг темно-червоного (багряного) кольору.

посадка дерев'яні клепки, мармурові, кам'яні, глиняні, цегляні та ін. плитки, якими викладається підлога; підлога, викладена цими плитками чи дерев'яними клепками.

посилковати подавати допомогу, допомагати.

посполю спільно, гуртом, разом.

потвар наклеп, напасть, пакість, капость, спокуса.

потентат покровитель, патрон, меценат.

похлѣбовати лестити, підлещуватись.

походня смолоскип, факел.

поати (понати) взяти у власність, одержати; прийняти; захопити, заволодіти; піймати, схопити; взяти з собою; взяти за дружину.
праща стінобитне знаряддя; ремінь для метання каменя.

предикаментум найзагальніша властивість, категорія.

пре(д)реченъный вищезгаданий, вищесказаний.

предся протє, все-таки.

предсявзят(ь)є намір; почин.

прелагатися переноситися, переміщуватися, змінюватися.

преложєнїє переміщення, перенесення, переміна.

през (щось) з допомогою чогось.

презвитер у католиків і православних священник.

презентувати представляти, рекомендувати.

презъ двѣ недѣлѣ протягом двох тижнів.

преложоный зверхній; властитель.

прерогатива перевага, виключне право.

прєто а-тому, отже, таким чином.

прецепт наука; припис; правило.

прибиток набуток, прибуток.

придатися, придаватися згодитися, пригодитися, придатися, надаватися.

прилог додаток; накладання; преклоніння.

прилѣжно старанно, ретельно.
присно завжди.
присте прихід.
притрафитися, притрафлятися бувати, тра-
плятися.
причинатися поєднуватися, сполучатися.
провиденція прозорливість.
продок предок, пращур.
прожнован(ь)є ледарювання, байдикування.
прожность марність.
простак проста людина, простолюдн.
противатся протистоятъ.
проца праща.
пстротины строкатість, пістрявість.
пстрый строкатий, пістрявий.
пѣнязь назва грошової одиниці в Польщі
і Литві (XIV—XVII ст.).

раз, ураза рана, пошкодження.
рама плече.
реалѣтер дійсно.
ребелѣзант бунтівник.
ребелѣтя бунт, повстання.
регіментар воєначальник, командуєчий вій-
ськом.
релѣтя релігія.
реляция захист у суді з висуненням доказів;
урядове посвідчення; виклад справи.
рожоный рідний.
рожчка паличка, гілочка.

саккос архієрейський одяг.
сакрамент причастя, церковне таїнство.
секвестр арештантська, в'язниця.
селенаа всесвіт.
село житло, помешкання, оселя; маєток;
село.
сентенция вислів морально-повчального
змісту, коротке напучення.
сестренець племінник, сестрин син.
сікер хмільний напій.
сице так.
скруха визнання своєї провини, вияв ка-
яття.
скуток наслідок, результат.
сличный гарний, красивий.
смок змії, дракон.
сиѣдь їжа, харч.
сиѣсти з'їсти, вжити в їжу.
содѣйствитель помічник.
спекулятор кат.
спецификовати докладно перелічувати.
сповиноватитися поріднитися.
спросный непристойний, безсоромний, со-
ромітний.
средственство належність, приналежність.
сродзе жорстоко, люто, суворо.
стихар довгий одяг з широкими рукавами,
що одягається православними священи-
ками при богослужінні.
стихира похвальний тропар, що співаєть-
ся на ранішніх і вечірніх богослужіннях;

піснеспів, який складається з віршів і
починається здебільшого віршами з Біб-
лії; назва походить із Старого завіту.
страфовати, строфовати докоряти, доріка-
ти (кому).
стрій рідний брат батька, дядько по бать-
кові.
струтити, стручати скинути, скидати; зштовх-
нути, зштовхувати; зіпхнути, спихати.
стужати пригнічувати; мучити; робити зло.
стажати придбавати; зберігати, рятувати.
суетный пустий; незначний; нікчемний.
сунути, суну (исунути) вийняти, оголити,
відкрити.
суптелный субтильний, тендітний, витон-
чений.
съспѣшествовати подавати допомогу.
сцептрум скипетр, знак влади монарха,
берло, прикрашене дорогоцінним камін-
ням, різьбленням.
сыновець племінник.
сѣдален, сѣдальна церковний піснеспів, під
час якого дозволяється сидіти.

тамо туди.
тарча щит, заслона.
твар зовнішній вигляд, зовнішність, облич-
чя, личина.
теды тоді.
токмо тільки, лише.
трапеза приміщення для їдальні в монасти-
рях.
трапити, трапляти попасти, попадати.
тропар церковний вірш.
трыб хід, порядок, спосіб.
трыщи тричі.
тул колчан, вмістилище для стріл.
турбацїа турботи, клопіт.
тумпан ударний музичний інструмент у
стародавніх євреїв, єгиптян, греків.

убо так бо, в такому разі, же.
увещеватися бути переконуваним; втіша-
тися.
уд частина тіла, орган.
ул(ь)жен(ь)є полегшення, полегкість.
умѣтность уміння.
уразы вади.
уоставичне безупинно, безперервно.
утарчка сутичка.
утрапен(ь)є журба, клопіт, турботи.
уфан(ь)є довіра; надія.
учителствовати навчати, наставляти, по-
вчати.
фебра гарячка, пропасниця, лихоманка;
тремтіння.
фелонь верхній одяг священнослужителів —
їерея, єпископа, диякона, причетника.
фортель витівка; хитрість, підступ.
фрасунок жаль, горе, смуток.
фук крик, лайка.
фундовати засновувати.

фурѣ шаленство, лють.
фѣгуровати, фѣгоровати фігурувати; мати
значення.
фѣлар арх. стовп, колона.

хлюба гордість.
хлѣб водоспад, стромовина; бистрина.
хоругѣв короґва; підрозділ у козацькому
війську та в польсько-литовській армії
XVI—XVII ст.
хребет спина.

целебровати правити урочисте богослужін-
ня; урочисто здійснювати обряд; священно-
діяти.

целія келія.
целюрик лікар-хірург.
цертоватисѣ церемонитися, маніритися.
цнота чеснота.
цорка дочка.

честиній почесний, достойний, поважний,
священний.
чистило очищення.

шалвѣра шахрай, крутій.
шванк шкода, втрата.

шемран(ь)є легкий шум; шерех, шелест.
шермѣр, ширмѣр поборник (чого).
шестодневец популярний у візантійській
і слов'янській писемності богословський
твір про основи творення світу на базі
християнського віровчення. Складається
з шести окремих трактатів відповідно до
шести днів творення світу (за Біблією).

шидити глумитися (з кого, з чого).

шидерство глум.

шкарлатный пурпурний, пурпуровий.

шпетный поганий, негарний.

шпиг шпигун, шпиг.

шрот дріб (для стрільби).

штука шматок.

шыдерца той, хто чинить над кимсь (чимсь)
глум.

шышак шолом.

явственный ясний, зрозумілий.

яже яка, що; ніж.

язык народ.

язѣ рана, язва; хвороба; бѣда, нещастя;
порок.

ялмужна милостиня.

яскиня печера; яма; прірва; нора, барліг.

фалмиста, фалмограф творець псалма.

ЗМІСТ

«Ключ розуміння» Іоаникія Галятовського — видатна пам'ятка української мови XVII ст.	5
Умовні скорочення	52
КЛЮЧЪ РАЗУМЪНІА	53
Примітки	207
Наука, або способъ зложенА казанА	211
Примітки	238
Н̃БО НОВОЄ	242
Примітки	343
СКАРБНИЦА	344
Примітки	371
ГРЪХИ РОЗМАИТІИ	372
Примітки	387
БОГИ ПОГАНСКІИ	388
Примітки	410
ДУШИ	411
Примітки	437
Словник	438

Академия наук Украинской ССР
Институт языковедения им. А. А. Потебни

ИОАННИКИЙ ГАЛЯТОВСКИЙ

**КЛЮЧ
РАЗУМЕНИЯ**

**ПАМЯТНИКИ
УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА**

*Серия публицистической
и полемической литературы*

Подготовка к изданию
И. П. Чепиги

(На украинском языке)

Київ Наукова думка 1985

Редактор *Н. С. Редичук*
Художній редактор *А. Я. Вишневський*
Технічний редактор *Г. Р. Боднер*
Коректори *Є. Н. Межеріцька,*
Л. І. Семенюк, Л. П. Рябцева, З. П. Школьник

ІБ № 6685

Здано до набору 22.12.84. Підп. до друку 21.10.85.
БФ 01692. Формат 70×90/16. Папір друк. № 1. Літ. гарн.
Вис. друк. Ум. друк. арк. 32,76. Ум. фарбо-відб. 32,76.
Обл.-вид. арк. 36,2. Тираж 1280 пр. Зам. 3851. Ціна
4 крб. 70 к.

Видавництво «Наукова думка». 252601 Київ 4, вул. Репіна, 3

Віддруковано з матриць Головного підприємства республі-
канського виробничого об'єднання «Поліграфкнига». 252057,
Київ вул. Довженка, 3 в обласній книжковій друкарні,
м. Львів, 390000, Стефаніка, 11.

НОВА КНИГА ВИДАВНИЦТВА «НАУКОВА ДУМКА»

Лохвицька ратушна книга другої половини XVII ст.
/ Укладачі О. М. Маштабей, Б. А. Шарпило, В. Г. Самій-
ленко.— 1986.— 25 арк.— 4 крб. 10 к.

Видатна пам'ятка староукраїнської ділової та народ-
но-розмовної мови друкується вперше. Вона містить ба-
гатий матеріал для характеристики суспільних відносин,
культури, побуту різних верств суспільства того часу. В
тексті книги відображені найважливіші особливості лек-
сики й фразеології, фонетики та граматики живого на-
родного та діалектного мовлення Середнього Подніп-
ров'я. Науковий апарат видання складається з передмо-
ви до тексту ратушної книги, іменного і географічного
покажчиків та короткого словника малозрозумілих слів.

Для дослідників — мовознавців, істориків, етногра-
фів, юристів, викладачів і студентів.

Попередні замовлення на цю книгу приймають ма-
газини книготоргів, споживчої кооперації, «Книга — пош-
тою», «Академкнига».

Просимо користуватися послугами магазину видав-
ництва «Наукова думка» (252001 Київ 1, вул. Кіро-
ва, 4) та магазинів — його опорних пунктів: «Будинку
книги» (340048 Донецьк 48, вул. Артема, 147а), «Книж-
кового світу» (310003 Харків 3, пл. Радянської Украї-
ни, 2/2), магазину науково-технічної книги № 19
(290006 Львів 6, пл. Ринок, 10).

Магазини в Києві та Львові надсилають книги іно-
городнім замовникам післяплатою.

№ 701.

НАУКОВА ДУМКА